IOAN SCURTU CONSTANTIN MOCANU DOINA SMÂRCEA

DOCUMENTE PRIVIND ISTORIA ROMÂNIEI

ÎNTRE ANII 1918 - 1944

EDITURA DIDACTICĂ ŞI PEDAGOGICĂ, R.A.
BUCUREŞTI

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

IOAN SCURTU, CONSTANTIN MOCANU, DOINA SMÂRCEA

DOCUMENTE PRIVIND ISTORIA ROMÂNIEI ÎNTRE ANII 1918 — 1944

Coordonator: **Ioan Scurtu**

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ, R.A., BUCUREȘTI
1995

ISBN 973-30-2756-1

Prima formă a acestei lucrări a apărut la Editura Didactică și Pedagogică în anul 1982, cu titlul *Istoria României între anii 1918—1944. Culegere de documente,* având ca autori pe: Ioan Scurtu (coordonator), Gheorghe Z. Ionescu, Eufrosina Popescu, Doina Smârcea.

Redactor: **CONSTANTIN MOCANU**
Tehnoredactor: **ELENA STAN**
Coperta: **DUMITRU ȘMALENIC**

CUVÂNT ÎNAINTE

Lucrarea de față, *Documente privind istoria României între anii 1918—1944*, reprezintă a doua ediție, modificată și mult adăugită, a celei din 1982, apărută tot la Editura Didactică și Pedagogică, și destinată — atunci, dar și acum — studenților din facultățile cu profil de istorie, filosofie, geografie, de învățare a limbilor străine, de asemenea profesorilor, tuturor celor doritori să cunoască, pe bază de documente autentice și multiple, istoria românească din perioada delimitată prin titlul menționat mai sus.

Ediția, aflată acum în atenția cititorului, include o seamă de documente din prima ediție, care s-au dovedit de mai mare interes, au rămas viabile și pentru condițiile de după 1989, și care, desigur, indiferent de împrejurări, sunt piese fundamentale, durabile, ale istoriei perioadei respective, și, prin aceasta, ale istoriei generale a României. Aproximativ jumătate din numărul paginilor noii ediții este ocupat de documente noi, rezultate din investigațiile recente în diferite fonduri de arhivă, în colecții de legi, în coloanele ziarelor și ale altor publicații, în volumele de memorii ori de cuvântări ale personalităților vieții politice. În noua ediție am inclus pentru prima dată într-o lucrare cu conținut documentar mai sintetic și un capitol de texte despre psihologia poporului român, mentalitatea lui, știința, arta, filosofia, cultura lui în general, din perioada interbelică. Am păstrat tabelele statistice relative la situația economică a țării, listele cu guvernele care s-au succedat în acești ani și am adăugat lista cu regii României, lista cu președinții Senatului și ai Adunării Deputaților, pentru a da o imagine cât mai completă a concretizării principiului separației puterilor în stat și a organizării conducerii în diferitele domenii ale activității social-umane.

Ca și în prima ediție, dar mult mai amplu și mai des decât în aceasta, din ansamblul de documente rezultă însemnătatea deosebită a făuririi statului național unitar român, realizările notabile ale societății românești, dar și dificultățile, neîmplinirile ei din anii 1918—1944, în sferele economiei, vieții sociale, politicii interne și externe, ale culturii și educației, particularitățile românilor și contribuția lor — prin înseși faptele lor interne reflectate în documentele selecționate — la istoria generală, europeană în mod mai direct.

Astfel, încă o dată este evident că Marea Unire a deschis noi și largi perspective de ascensiune a națiunii române pe scara istoriei, a ridicat pe o treaptă superioară comunitatea statornicită de-a lungul veacurilor între toate provinciile românești, s-a realizat cadrul statal adecvat pentru dezvoltarea mai intensă a bazei materiale a societății, au fost înmănunchiate energiile și capacitățile creatoare ale întregului popor român.

Prin Unirea din 1918, granițele politico-statale aproape s-au suprapus peste cele etnice, situație care se menține până în anul 1940, când României i-au fost impuse trei dureroase cedări teritoriale. La sfârșitul războiului dintre 1939—1945, România nu a putut reveni, în toate direcțiile, la hotarele ei firești, ci numai partea din Transilvania acaparată de Ungaria horthystă în 1940 a fost retrocedată patriei, de bună seamă în primul rând mulțumită participării, cu atâtea jertfe, a armatei române la eliberarea ei.

Întregită în 1918, România avea (până în 1940) o suprafață de 295 000 km² și o populație de 18 000 000 de locuitori (potrivit recensământului din 1930). Țară europeană de mărime medie, România se afla în acel timp pe locul 8 în privința numărului de locuitori și pe locul 10 în privința întinderii teritoriale. Deși după 1918 a crescut ponderea minorităților naționale (căci în Basarabia, Bucovina și Transilvania cele două imperii stăpânitoare favorizaseră diminuarea populației românești care era, de fapt, populația autohtonă, și mărirea procentului celei minoritare), România a rămas un stat național unitar, majoritatea masivă a populației sale fiind de naționalitate română (71,9% în 1930). Din alt punct de vedere — cel social — România era un stat cu aproape 80% din locuitori domiciliați la sate și numai 20% la orașe, adică era o țară agrar-industrială. Altfel spus, mai concret, după ocupație, circa 78% din locuitori lucrau în agricultură, circa 7% în industrie, circa 3% în comerț și finanțe, iar restul în alte ramuri.

Documentele incluse în acest volum reflectă cum, tocmai în acest cadru general, a evoluat economia națională, trecând și prin etape dificile, bunăoară aceea a crizei economice mondiale din anii 1929—1933 sau aceea a războiului în care România a intrat în 1941, cum s-a desfășurat viața publică, străbătută de un suflu democratic, de efervescență politică și culturală, de însemnate schimbări în însăși psihologia poporului român, tendințe istorice firești afectate însă de egoismul politic al unor partide, și după 1933 îndeosebi, adică după venirea la putere în Germania a nazismului, de manifestarea și în România a pericolului totalitar, de instaurarea unor regimuri cu trăsături dictatoriale: 1938—1940; 1940—1944. Declanșat la 1 septembrie 1939, al doilea război mondial a avut importante consecințe și asupra României, care la început și-a proclamat neutralitatea. Cum am amintit mai sus, în 1940, României i-au fost smulse, prin dictat, Basarabia, o parte din Bucovina, o parte din Transilvania și o parte din Dobrogea. După ce la 22 iunie 1941, Germania, împreună cu Italia, Ungaria, Slovacia, Finlanda, a atacat Uniunea Sovietică, a intrat în război și România. La cererea presantă a führerului Adolf Hitler, generalul Ion Antonescu a ordonat armatei române să lupte mai departe, spre răsărit, dincolo de fluviul Nistru. Un capitol al lucrării se ocupă în mod special de această perioadă, care a durat până în ziua de 23 august 1944, perioadă cu grele și complexe probleme, cu victorii și înfrângeri, cu ajungerea la situații limită, pe care însă societatea românească, forțele ei politice mai realiste au reușit să le depășească și să salveze ființarea țării, a națiunii române.

În paginile volumului am căutat să dăm pentru fiecare etapă și pentru fiecare temă principală documente, pe de o parte, primare, pe de altă parte, documente cât mai felurite ca formă și conținut: acte legislative; programe politice de partid; rezoluții și moțiuni ale unor foruri oficiale sau ale unor întruniri; rapoarte, note, informări elaborate

de diferite organe de stat, politice, economice; declaraţii de politică internă şi externă; memorii scrise de personalităţi politice; articole din ziare şi din alte publicaţii contemporane evenimentelor; apeluri, chemări, manifeste; cuvântări, alocuţiuni, comunicări ştiinţifice ale unor oameni politici, de ştiinţă, de artă, membri ai Academiei Române şi profesori universitari.

Am avut ca preocupare să reproducem textul integral al cât mai multor documente, pentru a oferi şi astfel posibilitatea unei completitudini în cunoaştere şi explicitare, însă întrucât în ele sunt părţi mai mari ori mai mici, oricum nu puţine paragrafe colaterale temei urmărite ori ele însele sunt mult prea mari nu am putut evita fragmentarea, dar ori de câte ori am scos din text aceasta este anunţată prin paranteze drepte [...] dacă eliminarea s-a făcut în cuprinsul organic al unui context, sau prin puncte de suspensie rărite, fără a fi puse între paranteze, între rînduri, dacă eliminarea a vizat paragrafe întregi. Ori de câte ori sunt paranteze rotunde ( ) acestea aparţin textului original, reprezentând, de regulă, explicaţii interioare pe care autorul însrisului a simţit nevoia să le pună; dacă în texte au rămas încă de la crearea lor lacune ori lacune au apărut ulterior prin degradarea suportului material, întregirile, pe care le-am făcut când a fost posibil, sau lacunele ca atare le-am semnalat prin paranteze ascuţite ⟨ ⟩.

Am păstrat particularităţile de vorbire, adică cele lexicologice, fonologice, dar transcrierea ortografică s-a făcut potrivit normelor actuale, deşi în unele privinţe am putea opta pentru alte soluţii, ca, de exemplu, în problema întrebuinţării apostrofului şi în cea a scrierii cu *î* sau *â*. Titlurile şi subtitlurile indicând structura şi despărţămintele interne ale lucrării, cele referitoare la conţinutul de idei al documentului, şi — în urma textului selectat — sursele de proveniență au fost deosebite între ele prin caractere diferite de literă; menţionăm că titlurile de cărţi, volume de documente, titlurile de ziare şi de alte publicaţii au fost redate prin litere cursive, între ghilimele numai dacă au fost în text citate de creatorul lui.

Coordonatorul lucrării şi colaboratorii săi la această nouă ediţie mulţumesc tuturor celor care au consemnat şi relevat valoarea cărţii, rolul ei în procesul de învăţământ, dar şi direcţiile în care ea este bine să fie revăzută şi completată. Nu în ultimul rând, mulţumirile se îndreaptă spre Editura Didactică şi Pedagogică, pentru înţelegerea şi solicitudinea cu care a primt propunerea şi a sprijinit munca de reeditare a acestei lucrări.

Bucureşti, decembrie 1993.

I. NOUL CADRU DE DEZVOLTARE A ROMÂNIEI, DUPĂ MAREA UNIRE DIN 1918

1. Declarația de unire a Basarabiei cu România (27 martie/9 aprilie 1918)

În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară:

Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechei Moldove,

în puterea dreptului istoric și a dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna

se unește cu mama ei România.

Această unire se face pe următoarele baze:

1. Sfatul Țării actual rămâne mai departe pentru rezolvarea și realizarea reformei agrare, după nevoile și cererile norodului; aceste hotărâri se vor recunoaște de guvernul român. 2. Basarabia își păstrează autonomia provincială, având un Sfat al Țării (Dietă), ales pe viitor prin vot universal, egal, direct și secret, cu un organ împlinitor și administrație proprie. 3. Competența Sfatului Țării este: a) votarea bugetelor locale; b) controlul organelor zemstvelor* și orașelor; c) numirea tuturor funcționarilor administrației locale prin organul său împlinitor, iar funcționarii înalți sunt întăriți de guvern. 4) Recrutarea armatei se va face, în principiu, pe baze teritoriale. 5. Legile în vigoare și organizația locală (zemstve, orașe) rămân în putere și vor putea fi schimbate de parlamentul român numai după ce vor lua parte la lucrările lui și reprezentanții Basarabiei. 6. Respectarea drepturilor minorităților din Basarabia. 7. Doi reprezentanți ai Basarabiei vor intra în Consiliul de Miniștri român, acum desemnați de actualul Sfat al Țării, iar pe viitor luați din sânul reprezentanților Basarabiei în parlamentul român. 8. Basarabia va trimite în parlamentul român un număr de reprezentanți proporțional cu populația, aleși pe baza votului universal, egal, direct și secret. 9. Toate alegerile din Basarabia pentru voloste** și sate, orașe, zemstve și parlament se vor face pe baza votului universal, secret și direct. 10. Libertatea personală, libertatea tiparului, a cuvântului, a credinței, a adunărilor și toate libertățile obștești vor fi garantate prin Constituție. 11. Toate călcările de lege, făcute

---

* În Rusia de dinainte de 1917—1918: administrații locale exercitate de către nobilime.

** În Rusia tot înainte de 1917—1918: diviziune administrativ-teritorială mai mică decât un județ.

din motive politice în vremurile tulburi ale prefacerii din urmă, sunt amnistiate.

Basarabia, unindu-se ca o fiică cu mama sa România, parlamentul român va hotărî convocarea neîntârziată a Constituantei, în care vor intra proporțional cu populația și reprezentanții Basarabiei, aleși prin vot universal, egal, direct și secret, spre a hotărî împreună cu toții înscrierea în Constituție a principiilor garanțiilor de mai sus.

Sfatul Țării, Chișinău, din 30 martie 1918.

2. Decretul-regal cu privire la hotărârea Sfatului Țării din Chișinău
(9 aprilie 1918)

*Sfatul Țării din Basarabia, în ședința de la 27 martie (9 aprilie) 1918, votând prin 86 voturi pentru, contra 3, fiind și 36 abțineri, următoarea rezoluțiune:

„În numele poporului Basarabiei Sfatul Țării declară:

Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechei Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa România".

Și prezidentul Consiliului nostru declarând că:

„În numele poporului român și al regelui, M. S. Ferdinand I al României, ia act de acest vot quasi unanim și declară la rândul lui Basarabia unită cu România de veci și indivizibilă".

Promulgăm acest vot și această declarație și ordonăm să fie învestit cu sigiliul statului și publicat în *Monitorul oficial.*

Monitorul oficial, nr. 8, din 10 (23) aprilie 1918.

3. Declarația de unire a Bucovinei cu România (15/28 noiembrie 1918)

Congresul general al Bucovinei, întrunit azi, joi, în 15/28 noiembrie 1918, în sala sinodală din Cernăuți, considerând:

că, de la fundarea principatelor române, Bucovina, care cuprinde

---

* Aici, apoi la toate textele de tip legislativ care urmează, fără a anunța prin puncte de suspensie nu mai reproducem primul grup de fraze care au un rol protocolar și sunt, de regulă, în formulare stereotipică; de asemenea, nici semnăturile, care uneori sunt multe, precum și alte detalii care succed ultimului paragraf al textului propriu-zis.

vechile ţinuturi ale Sucevei şi Cernăuţilor, a făcut pururea parte din Moldova, care în jurul ei s-a închegat ca stat;

că în cuprinsul hotarelor acestei ţări se găsesc vechiul scaun de domnie de la Suceava, gropniţele domneşti de la Rădăuţi, Putna şi Sucevita, precum şi multe alte urme şi amintiri scumpe din trecutul Moldovei;

că fiii acestei ţări, umăr la umăr cu fraţii lor din Moldova şi sub conducerea aceloraşi domnitori, au apărat de-a lungul veacurilor fiinţa neamului lor împotriva tuturor încălcărilor din afară şi a cotropirii păgâne;

că în 1774 prin vicleşug Bucovina a fost smulsă din trupul Moldovei şi cu de-a sila alipită coroanei Habsburgilor;

că 144 de ani poporul bucovinean* a îndurat suferinţele unei ocârmuiri străine, care îi nesocotea drepturile naţionale şi care prin strâmbătăţi şi persecuţii căuta să-i înstrăineze firea şi să învrăjbească celelalte neamuri, cu care el voieşte să trăiască ca fraţi;

că în scurgerea de 144 de ani, bucovinenii au luptat ca nişte mucenici pe toate câmpiile de bătălie în Europa sub steag străin pentru menţinerea, slava şi mărirea asupritorilor lor, şi că ei drept răsplată aveau să îndure micşorarea drepturilor moştenite, izgonirea limbii lor din viaţa publică, din şcoală şi chiar din biserică;

că, în acelaşi timp, poporul băştinaş a fost împiedicat sistematic de a se folosi de bogăţiile izvoarelor de câştig ale acestei ţări şi despuiat în mare parte de vechea sa moştenire;

că, cu toate acestea, bucovinenii n-au pierdut nădejdea că ceasul mântuirii, aşteptat cu atâta dor şi suferinţă, va sosi şi că moştenirea lor strămbună, tăiată prin graniţe nelegiuite, se va reîntregi prin alipirea Bucovinei la Moldova lui Ştefan**, şi că au nutrit vecinic credinţa că marele vis al neamului se va înfăptui, când se vor uni toate ţările române de la Nistru şi Tisa într-un stat naţional unitar;

constată că ceasul acesta mare a sunat!

Astăzi, când, după sforţări şi jertfe uriaşe din partea României şi a puternicilor şi nobililor ei aliaţi, s-au întronat în lume principiile de drept şi umanitate pentru toate neamurile, şi când în urma loviturilor zdrobitoare monarhia austro-ungară s-a zguduit în temeliile ei şi s-a prăbuşit, şi toate neamurile încătuşate în cuprinsul ei şi-au câştigat dreptul de liberă hotărâre de sine, cel dintâi gând al Bucovinei dezrobite se îndreaptă către Regatul României, de care întotdeauna am legat nădejdea dezrobirii noastre.

Drept aceea Noi,

Congresul general al Bucovinei,

întrupând suprema putere a ţării şi fiind investiţi singuri cu puterea legiuitoare,

In numele suveranităţii naţionale,

hotărâm:

Unirea necondiţionată şi pentru vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare până la Ceremuş, Colacin şi Nistru, cu Regatul României.

Glasul Bucovinei, Cernăuţi, din 29 noiembrie 1918.

---

* Mai corect: populaţia română din Bucovina.

** Ştefan cel Mare.

4. Decretul-regal cu privire la hotărârea Congresului general al Bucovinei din Cernăuți

(18 decembrie 1918)

Luând act de hotărârea unanimă a Congresului general al Bucovinei din Cernăuți de la 15 noiembrie 1918,

Am decretat și decretăm:

Art. I. Bucovina, în cuprinsul granițelor sale istorice, este și rămâne unită cu Regatul României.

Art. II. Președintele Consiliului nostru de Miniștri este însărcinat cu executarea acestui decret.

Monitorul oficial, nr. 217, din 19 decembrie 1918/1 ianuarie 1919.

5. Rezoluția privind unirea Transilvaniei cu România

(18 noiembrie/1 decembrie 1918)

I. Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească*, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 18 noiembrie (1 decembrie) 1918 decretează unirea acelor români și a teritoriilor locuite de dânșii cu România. Adunarea Națională proclamă îndeosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul, cuprins între Mureș, Tisa și Dunăre.

II. Adunarea Națională rezervă teritoriilor sus indicate autonomie provizorie până la întrunirea Constituantei, aleasă pe baza votului universal.

III. În legătură cu aceasta, ca principii fundamentale la alcătuirea noului stat român, Adunarea Națională proclamă următoarele:

1. Deplina libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare**. Fiecare popor se va instrui, administra și judeca în limba sa proprie prin indivizii din sânul său și fiecare popor va primi drept de reprezentare în corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc.

2. Egala îndreptățire și deplină libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile din stat.

3. Înfăptuirea desăvârșită a unui regim curat democratic pe toate terenele vieții publice. Votul obștesc, direct, egal, secret, pe comune, în mod proporțional, pentru ambele sexe, în vârstă de 21 de ani, reprezentarea în comune, județ ori parlament.

4. Desăvârșita libertate de presă, asociere și întrunire; libera propagandă a tuturor gândurilor omenești.

---

* Prin „Țara Ungurească" în acest document, precum și în altele, sunt numite teritoriile românești pe care, în decursul timpului, le-a încorporat nemijlocit în administrația sa regatul ungar; ele se mai numesc și „Parțium", părțile; este vorba de teritoriile de la vestul Munților Apuseni.

** Exprimarea „popoare conclocuitoare" nu este potrivită pentru România, stat național, unitar; este vorba de „minorități naționale", așa cum au fost ele numite în tratatele internaționale.

5. Reforma agrară radicală. Se va face conscrierea tuturor proprietăților, în special a proprietăților mari. În baza acestei conscrieri, desființând fideicomisele* și, în temeiul dreptului de a micșora după trebuință latifundiile, i se va face posibil țăranului să-și creeze o proprietate (arătură, pășune, pădure) cel puțin atât cât să poată munci el și familia lui.

Principiul conducător al acestei politici agrare e, pe de o parte, promovarea nivelării sociale, pe de altă parte, potențarea producțiunii.

6. Muncitorimii industriale i se asigură aceleași drepturi și avantagii, care sunt legiferate în cele mai avansate state industriale din Apus.

IV. Adunarea Națională dă expresie dorinței sale ca congresul de pace să înfăptuiască comuniunea națiunilor libere în așa chip ca dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile mari și mici deopotrivă, iar în viitor să se elimine războiul ca mijloc pentru regularea raporturilor internaționale.

V. Românii adunați în această adunare națională salută pe frații lor din Bucovina scăpați din jugul monarhiei austro-ungare și uniți cu țara mamă România.

VI. Adunarea Națională salută cu iubire și entuziasm liberarea națiunilor subjugate până aci în monarhia austro-ungară, și anume națiunile: slovacă, austro-germană, iugoslavă, polonă și ruteană, și hotărăște ca acest salut al său să se aducă la cunoștința tuturor acelor națiuni.

VII. Adunarea Națională cu smerenie se închină înaintea memoriei acelor bravi români care în acest război și-au vărsat sângele pentru înfăptuirea idealului nostru, murind pentru libertatea și unitatea națiunei române.

VIII. Adunarea Națională dă expresiune mulțumitei și admirațiunei sale tuturor Puterilor Aliate, care prin strălucitele lupte purtate cu cerbicie împotriva unui dușman pregătit de multe decenii pentru război, au scăpat civilizațiunea din ghiarele barbariei.

IX. Pentru conducerea mai departe a afacerilor națiunii române din Transilvania, Banat, Țara Ungurească, Adunarea Națională hotărăște instituirea unui Mare Sfat Național Român, care va avea toată îndreptățirea să reprezinte națiunea română oricând și pretutindeni față de toate națiunile lumii și să ia toate dispozițiunile pe care le va afla necesare în interesul națiunei.

Românul, Arad, din 20 noiembrie/3 decembrie 1918.

6. Decretul-regal cu privire la hotărârea Adunării Naționale din Alba Iulia

(11 decembrie 1918)

Luând act de hotărârea unanimă a Adunării Naționale din Alba-Iulia,
Am decretat și decretăm:

Art. I. Ținuturile cuprinse în hotărârea Adunării Naționale din Alba-Iulia de la 18 noiembrie/1 decembrie 1918 sunt și rămân deapururea unite cu Regatul României.

---

* *Fideicomis:* dispoziție testamentară prin care testatorul dispune ca moștenitorul sau legatarul său să remită unei terțe persoane o parte din averea pe care i-o lasă.

Art. II. Președintele Consiliului nostru de Miniștri este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a decretului-lege de față.

Monitorul oficial, nr. 212, din 13/26 decembrie 1918.

7. Legile pentru ratificarea Unirii (29 decembrie 1919)

a) Legea pentru ratificarea unirii Transilvaniei cu România

Art. unic. Se ratifică, învestindu-se cu putere de lege decretul-lege cu nr. 3631 din 11 decembrie 1918, publicat în *Monitorul oficial* cu nr. 212 din 13 decembrie 1918, privitor la unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei, Sătmarului și Maramureșului cu vechiul Regat al României, în cuprinderea următoare:

Ferdinand I

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României,

La toți de față și viitori, sănătate:

Asupra raportului președintelui Consiliului nostru de Miniștri sub nr. 2171 din 1918,

Luând act de hotărârea unanimă a Adunării Naționale din Alba Iulia.

Am decretat și decretăm:

Art. I. Ținuturile cuprinse în hotărârea Adunării Naționale din Alba Iulia de la 18 noiembrie (1 decembrie) 1918 sunt și rămân deapururea unite cu Regatul României.

Art. II. Președintele Consiliului nostru de Miniștri este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a decretului-lege de față.

Dat în București, la 11 decembrie 1918,

Ferdinand.

Președintele Consiliului de Miniștri,

Ion I. C. Brătianu.

Această lege s-a votat de Adunarea Deputaților în ședința de la 29 decembrie anul 1919, în unanimitate, prin aclamațiuni.

Președinte, N. Iorga.

Secretar, Ștefan Meteș.

Această lege s-a votat de Senat în ședința de la 29 decembrie anul 1919, în unanimitate, prin aclamațiuni.

P. Președinte, Dr. C. Șumuleanu.

Secretar, Balbareu.

Promulgăm această lege și ordonăm ca ea să fie investită cu sigiliul statului și publicată prin *Monitorul oficial*.

Dat în București, la 31 decembrie 1919,

Ferdinand.

Președintele Consiliului de Miniștri,

Dr. Alexandru Vaida-Voevod.

Ministru de stat fără portofoliu pentru afacerile Transilvaniei, Banatului, Crișanei, Sătmarului și Maramureșului,

Dr. Ștefan C. Pop.

Ministru de justiție ad-interim,

Dr. Ștefan C. Pop.

Nr. 5451

Monitorul oficial, nr. 206, din 1 ianuarie 1920.

b) **Lege pentru ratificarea unirii Bucovinei cu România**

Art. unic. Se ratifică, învestindu-se cu putere de lege, decretul-lege nr. 3744 din 18 decembrie 1918, publicat în *Monitorul oficial*, nr. 217 din 19 decembrie 1918, privitor la unirea Bucovinei cu vechiul Regat al României, în cuprinderea următoare:

Ferdinand I

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României,

La toți de față și viitori, sănătate:

Asupra raportului președintelui Consiliului nostru de Miniștri sub nr. 2211 din 1918.

Luând act de hotărârea unanimă a Congresului general al Bucovinei din Cernăuți de la 15 noiembrie 1918,

Am decretat și decretăm:

Art. I. Bucovina în cuprinsul granițelor sale istorice este și rămâne deapururea unită cu Regatul României.

Art. II. Președintele Consiliului nostru de Miniștri este însărcinat cu executarea acestui decret.

Dat în București, la 18 decembrie 1918.

Ferdinand.

Președintele Consiliului de Miniștri,

Ion I. C. Brătianu.

Această lege s-a votat de Adunarea Deputaților în ședința de la 29 decembrie anul 1919, în unanimitate, prin aclamațiuni.

Președinte, N. Iorga.

Secretar, Aurel Moraru.

Această lege s-a votat de Senat în ședința de la 29 decembrie anul 1919, în unanimitate, prin aclamațiuni.

P. Președinte, Dr. C. Șumuleanu.

Secretar, Balbareu.

Promulgăm această lege și ordonăm ca ea să fie investită cu sigiliul statului și publicată prin *Monitorul oficial*.

Dat în București, la 31 decembrie 1919.

Ferdinand.

Președintele Consiliului de Miniștri,

Dr. Alexandru Vaida-Voevod.

Ministru de stat fără portofoliu, delegat cu administrarea Bucovinei,

I. Nistor.

Ministrul justiției ad-interim,

Dr. Ștefan C. Pop.

Monitorul oficial, nr. 206, din 1 ianuarie 1920.

c) **Lege asupra ratificării unirii Basarabiei cu România**

Art. unic. Se ratifică, învestindu-se cu putere de lege, decretul-lege nr. 842 din 9 aprilie 1918, publicat în *Monitorul oficial*, nr. 8 din 10 apri-

lie 1918, privitor la unirea Basarabiei cu vechiul Regat al României, în cuprinderea următoare:

Ferdinand I*

Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională, Rege al României,

La toţi de faţă şi viitori, sănătate:

Sfatul Ţării din Basarabia, în şedinţa de la 27 martie (9 aprilie) 1918, votând prin 86 voturi pentru, contra 3, fiind şi 36 abţineri, următoarea rezoluţiune:

„În numele poporului Basarabiei, Sfatul Ţării declară:

Republica Democrată Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră şi vechile graniţe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută şi mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric şi dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-şi hotărească soarta lor, de azi înainte şi pentru totdeauna,

Se uneşte cu mama sa România".

Şi prezidentul Consiliului nostru de Miniştri declarând că:

„În numele poporului român şi al regelui M. S. Ferdinand I al României, ia act de acest vot quasi unanim şi declară la rândul lui Basarabia unită cu România de veci una şi indivizibilă".

Promulgăm acest vot şi această declaraţie, şi ordonăm să fie învestit cu sigiliul statului şi publicat în *Monitorul oficial.*

Dat în Iaşi, la 9 aprilie 1918.

Preşedintele Consiliului de Miniştri,

A. Marghiloman.

Ministru de justiţie,

D. Dobrescu.

Această lege s-a votat de Adunarea Deputaţilor în şedinţa de la 29 decembrie anul 1919, în unanimitate, prin aclamaţiuni.

Preşedinte, N. Iorga.

Secretar, Teodosie Bârcă.

Această lege s-a votat de Senat în şedinţa de la 29 decembrie anul 1919, în unanimitate, prin aclamaţiuni,

P. Preşedinte, Dr. C. Şumuleanu.

Secretar, I. Balbareu.

Promulgăm această lege şi ordonăm ca ea să fie investită cu sigiliul statului şi publicată prin *Monitorul oficial.*

Dat în Bucureşti, la 31 decembrie 1919.

Ferdinand.

Preşedintele Consiliului de Miniştri,

Dr. Alexandru Vaida-Voevod.

Ministru de stat fără portofoliu, delegat cu administraţia Basarabiei,

I. Inculeţ.

---

* În cazul acestor trei legi de ratificare a unirii Basarabiei, a Transilvaniei, a Bucovinei cu România (ordinea aceasta a textelor este cea din respectivul număr al *Monitorului oficial)* decretele regale din 9 aprilie, 18 şi 11 decembrie 1918 (pe care le-am reprodus în paginile de mai înainte) sunt incluse în aceste trei legi ca nişte citate complete şi, în consecinţă, le-am redat şi noi cu textul lor integral, adică şi cu formulările introductive protocolare, şi cu semnăturile şi celelalte concretizări adiacente.

Ministru de justiție ad-interim.

Ștefan C. Pop.

Nr. 5450

Monitorul oficial, nr. 206, din 1 ianuarie 1920.

8. Tratatele internaționale privind noul statut teritorial și politic al României (1919—1920)

a) Declarațiile lui Ion I. C. Brătianu privind situația României la Conferința de pace (decembrie 1919)

. . . . . .

Astfel erau decepțiunile create chiar de armistițiu, când la Paris înaintea Conferinței am constatat din ziua întâi că statele mari, că puterile cele patru înțelegeau să ne trateze, pe statele cele mici, la discuții, nu ca pe niște tovarăși cu drepturi egale, cum fuseserăm egali la luptă. Din ziua întâi se constatau așa diferențele încât nu mai corespundeau cu noțiunea pe care o aveam noi de noua viață internațională ce trebuie să fie între state.

Nu insist asupra chestiunilor de detaliu, ca cele în care ne-am pomenit că României i se contesta dreptul de a avea nu numai un număr de plenipotențiari egal cu ai Puterilor Mari, dar României i se contestă chiar dreptul de a avea un număr de plenipotențiari egal cu acei ai Belgiei, ai Braziliei sau Serbiei, așa că noi nu puteam să avem decât doi plenipotențiari, pe când celelalte puteau avea trei.

În dorința mea de a mă feri de tot ce putea provoca discuțiuni pe fapte secundare, am trecut cu vederea, cu mici ironii, asupra incidentelor de acest fel.

M-am mărginit să întreb că oare nu cumva se închipuie, pe nedrept, că doi plenipotențiari români ar face mai mult decât trei sau cinci alții și am zis că nu ne recunoaștem această superioritate!

Astfel am ajuns la situațiuni de principii mai serioase.

Organizarea lucrărilor Conferinței s-a făcut în condițiuni astfel încât toate statele mici s-au crezut datoare să protesteze. Și în numele lor, cea dintâi Belgia a protestat, protestare la care ne-am unit succesiv fiecare din reprezentanții celorlalte state mici. Dar atunci, spre marea și dureroasa noastră surprindere, președintele Conferinței, șeful guvernului celei mai generoase democrații din lume, a opus obiecțiunilor noastre teoria că fiecare semnifică înaintea Conferinței cât semnifică puterea sa militară. Era, d-lor, un principiu și o teorie care nu se acordau nici cu credințele noastre, nici cu cele ce eram în drept și consideram că fusese chiar țelul principal pentru care se dusese războiul.

Şi atunci, ca să se sistematizeze acest procedeu de lucru şi acest sistem nou, adică nu nou, dar prea mult învechit, al vieţii internaţionale, s-au inventat definiţiuni speciale pentru state ca acele pe care le reprezentam.

Rând pe rând, ele au fost numite „state cu interese particulare" şi apoi „state cu interese limitate". Am protestat în toate demersurile mele în contra acestor definiţiuni. Am căutat să conving pe cei mari că statele nu sunt unele cu interesele generale şi altele cu interese limitate, dar că fiecare stat, acolo unde are interes, îl are tot atât de viu şi e tot atât în drept să-l apere, ca oricare putere mare, şi că nu este nimeni în drept să limiteze unde interesele mele încep şi unde se sfârşesc, decât eu însumi.

Concepţiunea şi definiţiunea erau atât de primejdioase, încât ele nu puteau să nu ducă la acea consecinţă, la care s-a şi ajuns, când de la state cu interese limitate am ajuns să fim trataţi ca în Tratatul minorităţilor, ca state cu independenţă limitată.

D-lor, s-a introdus astfel un sistem de lucru în Conferinţă care constituia o adevărată suprimare a Conferinţei. Adică reprezentanţii celor patru Puteri Mari, la care se unea şi reprezentantul Japoniei, pentru problemele care îl puteau interesa, hotărau de toate chestiunile, fără participarea celorlalte state.

Ce este drept, se numiseră comisiuni tehnice speciale pentru discutarea fiecărui fel de chestiuni. În comisiile speciale, compuse din oameni foarte distinşi, se luau în adevăr în dezbateri, în mod serios şi în deplină cunoştinţă, chestiunile vitale pentru fiecare din noi. Dar la urma urmelor concluziunile acelor comisiuni în loc să fie duse în dezbaterile completului Conferinţei erau trimise în dezbaterea reprezentanţilor celor patru Puteri Mari, care singuri modificau acele concluzii aşa cum le convenea, fără a comunica hotărârile lor reprezentanţilor celorlalte state. Ele erau înscrise în proiectul de tratat de dat inamicului, fără măcar a ne fi fost comunicat nouă textul acelui tratat.

Cu alte cuvinte, de fapt, Conferinţa a fost suprimată.

În afară de câteva şedinţe de aparat şi solemnitate, ea a fost înlocuită prin consiliul care însuşi şi-a dat această delegaţiune fără nici un consimţământ din partea celorlalţi colaboratori şi care s-a numit singur „Consiliul suprem".

În modul acesta s-a elaborat şi s-a semnat tratatul cu Germania.

Am fost în ignoranţă complectă de textul acestui tratat până în ajunul zilei când el a fost să fie înmânat inamicului.

Atunci am fost convocaţi într-o conferinţă plenară, în care ne-am aşteptat ca cel puţin în această ultimă oră să ni se comunice textul integral. În loc să ni se dea, s-a ridicat unul din delegaţii marilor puteri şi a făcut o scurtă, o foarte scurtă, chiar o prea scurtă expunere a ceea ce conţinea tratatul în liniile sale generale şi ne-a spus că neavând imprimatul gata nu ni se va putea comunica textul însuşi decât a doua zi.

Fiindcă în acel tratat, în acea expunere ce se făcea erau aluziuni la două sau trei puncte, care ne interesau special pe noi românii, m-am adresat la doi din cei mai de seamă delegaţi ai acelei conferinţe, nu la unul din membrii Consiliului suprem, dar la doi oameni iluştri, care în

desfășurarea evenimentelor care au produs și au condus războiul i-au asigurat succesul și care ocupă un loc de frunte în lume.

O voce: Mareșalul Foch.

D-l Ion I. C. Brătianu: M-am adresat la dânșii și i-am întrebat: cum stau aceste puncte în tratatul care privește și pe România? Fiecare pe rând, mi-a răspuns: „Dar dacă d-ta nu le cunoști, crezi că eu le cunosc? Nu cunosc textul tratatului". Atunci am zis unuia din ei, celui mai ilustru: „Vream să mă ridic și să mă plâng, dar dacă d-ta nu-l cunoști în ce sens se va mai lua plângerea mea?"

D-lor deputați, astfel am ajuns la Versailles, în ziua în care s-a remis tratatul cu Germania, când eram puși în alternativa dureroasă și plină de griji: sau să semnăm un act de asemenea importanță ca reprezentați ai unui stat independent, fără să-i cunoaștem cu preciziune conținutul, sau în fața inamicului să mă desolidarizez de la o acțiune care trebuia să asigure și revendicările și situațiunea noastră în lume și să aud acuzând România că în fața Germaniei încă nesupusă a făcut act de dezbinare, România, care, pentru a rămâne unită, trecuse prin marea de sânge și de dureri de care v-am vorbit ieri!

Așa am fost siliți să iscălim tratatul, fără să fi avut textul scris și fără ca vreunul din noi să-l fi citit. Astfel s-a făcut Tratatul cu Germania.

În urma acestora ne-am crezut în drept să prevenim repetarea unor asemenea procedeuri. Ne-am strâns cu celelalte state mici și ne-am zis că dacă vine tot astfel tratatul cu Austria, cu Ungaria, cu Bulgaria, unde mergem și ce suntem?

Am făcut demersuri repetate cerând ca în privința Tratatului cu Austria, care începuse a fi discutat, să putem să cunoaștem de mai înainte textul său pentru a-l discuta în conferință cu aliații, înainte de a merge în fața inamicului. Aceste demersuri ale noastre n-au dobândit nici un rezultat favorabil. Am primit răspunsuri dilatorii care ne-au condus până într-o zi, când am fost din nou invitați la conferința plenară, la care m-am sculat în numele statelor mici și am constatat că nu ni s-a comunicat tratatul și că în locul textului ni se propune o expunere verbală, pentru că textul nu era imprimat. Atunci, în fața protestului nostru, ni s-au acordat 24 ore, pentru ca să luăm cunoștință de textul tratatului. Și când am luat cunoștință de textul incomplet al tratatului am văzut cu surprindere și cu o indignare, pe care, cred, că este inutil s-o descriu în fața unor suflete românești, am văzut acel articol în care România, într-un tratat cu vrăjmașii, era obligată în fața acestora, ca ea, stat independent, participând la victorie și participând la Conferință, să se supună la orice Marile Puteri ar decide pentru dânsa.

Atunci, d-lor, am protestat. Am protestat în numele unor principii care, fățiș, greu se puteau combate în mijlocul Conferinței de Pace. Am ajuns la acest rezultat, iar dilatoriu, că se va lua o nouă cercetare în această chestiune. Dar rezultatul: noua cercetare a fost că fără altă prevenire, a doua zi, s-a remis Tratatul Austriei, fără ca să ni se fi dat textul complect. Ducându-mă la biroul Conferinței, am deschis unicul exemplar care se adusese pentru a fi remis inamicului și am citit într-însul neschimbat acel articol pe care nu-l puteam primi. Din nou am fost pus în situațiunea să protestez în fața inamicului, pentru că în Conferință nu mai eram noi singuri, aliații. M-am crezut din nou dator să nu provoc astfel un scandal, care ar putea da naștere la relațiuni de ostilitate. Dominat ca totdeauna de acea necesitate de acord cu aliații

noştri, de acord însă astfel încât interesele noastre să nu fie jertfite, m-am mărginit să remit imediat în scris preşedintelui Conferinţei o protestare, declarând că nu vreau să ridic chestiunea în faţa inamicului, dar că România nu poate primi acel articol.

D-lor, astfel se tratau statele mici înaintea Conferinţei acelor aliaţi, care duseseră războiul desigur pentru revendicări legitime ale lor, dar care de asemenea îl duseseră pentru principii generale şi generoase, care legaseră cu dânşii unanima opiniune a lumii civilizate.

Mi se va obiecta şi mi s-a obiectat deja că în faţa unei asemenea atitudini n-am încercat să facem noi blocul statelor mici care să poată să se opună acestui sistem de conducere din partea puterilor mari. Acuzaţiunea este nedreaptă. Am încercat în repetate rânduri să producem această unitate de acţiune, dar nu am izbutit. După cum v-am spus, în primele noastre încercări comune pe chestiuni de principiu ne-am izbit de răspunsul dilatoriu al Conferinţei şi de răspunsul cominator al preşedintelui său, care a descurajat pe mulţi.

Am încercat în urmă, în chestiunile care ne interesau mai direct, să facem un bloc al statelor direct interesate la ele, adică în raporturile cu Austria, Ungaria şi Bulgaria. Am încercat împreună cu Serbia, Grecia, Ceho-Slovacia şi Polonia să aducem împreună chestiunea înaintea Conferinţei. Dar atunci, din nenorocire, nu am izbutit, din cauza refuzului Serbiei de a da consimţământul său la această acţiune comună. A primit s-o facă contra Bulgariei, dar a refuzat să o facă totdeodată şi contra Ungariei; adică primea unde credea că este un interes special, dar nu unde erau interesele noastre ale tuturor. D-lor, n-a izbutit şi din altă pricină, care a fost cauza reală a slăbiciunii noastre; m-am izbit de o concepţiune, pe care am crezut-o primejdioasă şi greşită, dar contra căreia nu am avut ce face. M-am izbit de obiecţiunea unui mare om politic, care reprezenta un stat foarte simpatic nouă, şi care ne-a spus: d-ta vrei să faci politică de stat independent şi nu-ţi dai seama că noi nu suntem state independente...

O voce: Venizelos.

D-l Ion I. C. Brătianu: Oricât de mare ar fi fost dorinţa mea de a ajunge la acord şi cu puterile mari şi cu statele mici, nu înţelegeam că această dorinţă putea să meargă până la a renunţa, eu, reprezentant al Regatului Român, la situaţia de stat independent, pe care aveam convingerea că am nu numai dreptul, dar şi datoria strictă şi imperioasă ca s-o reprezint în orice caz.

D-lor, când astfel s-a îndrumat viaţa Conferinţei şi sistemul ei de de lucru, care au fost consecinţele asupra organizării ei interne şi care au fost rezultatele acestor lucrări?

Reduse la Consiliul de patru, statele europene, ieşite palpitânde şi materialmente slăbite din lupta în care atâţia sângeraseră, se aflau în faţa unei puteri predominante care a luat din ce în ce înrâurire hotărâtoare în deciziile Conferinţei. Precum îmi spunea chiar unul din cei patru, când mă plângeam că noi nu participăm la o Conferinţă, ci suntem aduşi înaintea unui tribunal ca învinuiţi, el îmi răspundea: „Dar crezi d-ta, crezi că noi constituim în Consiliu suprem o Conferinţă? Şi noi suntem aduşi aici în faţa unui arbitru care decide pentru toţi".

Acel arbitru, d-lor, — nu este un secret, — era reprezentantul Statelor Unite, care hotăra ca o adevărată providenţă asupra tuturor chestiunilor aduse înaintea Conferinţei.

Ba încă eu ziceam unuia din colaboratorii americani ai delegațiunii: America a luat în ce privește atotputința un rol de providență, dar păcat că n-a imitat pe deplin ceea ce a făcut bunul Dumnezeu. Dumnezeu a crezut că nu se cuvine, când a creat lumea, s-o creeze deodată cu toate perfecțiunile, pe care omenirea în dezvoltarea ei putea și trebuie să le câștige, ci s-a mulțumit să trimită pe pământ doi oameni goi, ai căror urmași, cu experiența vieții și cu truda generațiunilor, să ajungă pe urmă să meargă cu submarinele sub apă și cu aeroplanele în cer, să se servească de electricitate și de toate invențiunile pe care, dacă Dumnezeu le-ar fi pus la dispoziținea lui Adam și a Evei din ziua întâia, probabil că mureau de accident sau nebuni înainte de a fi asigurat existența omenirii pe pământ.

De asemenea și statelor care nasc sau care se prefac acum ar fi suficient ca providența cea nouă să le asigure condițiunile esențiale de viață, de care au nevoie și să le lase să se constituie în viața lor internă cu propriile lor puteri și propria lor înțelepciune așa cum interesele lor interne le cer și le vor învăța că trebuie să facă.

Mai adăugam că Dumnezeu mai avea încă o însușire, pe care reprezentanții Americii n-au vrut s-o imite: Dumnezeu ne ascultă pe toți, așa ne învață preoții săi, că fiecare din noi nu avem decât să mergem în biserică sau chiar la noi acasă să-l rugăm, iar Dumnezeu aude ruga noastră; pe câtă vreme expunerile noastre, doleanțele și drepturile noastre, ca să ajungă să fie discutate, examinate și privite de reprezentantul suprem al Americii, aceasta era foarte greu, dacă nu imposibil.

D-lor, și situația astfel creată a devenit cu atât mai grea, când în cursul dezvoltării intereselor mari și covârșitoare pentru fiecare stat, care se manifestau în cursul lucrărilor Conferinței, când în cursul acestei dezvoltări, pe lângă oamenii de principii, pe lângă oamenii generoși și nobili, care reprezentau delegațiunea oficială a Americii, firește și-au luat înrâurirea lor logică și aceia din jurul lor care reprezentau interese foarte importante, dar de altă natură. Atunci situațiunea noastră, nu numai a României, dar a tuturor statelor care trebuiau să iasă, să se prefacă din aceste frământări și din aceste conciliabule, devenea foarte grea; pentru că nu numai interesele lor nu puteau fi apărate pe tărâm de egalitate, cum s-a fi cuvenit, dar pentru că înrâurirea unora care le erau ostili devenea din ce în ce mai precumpănitoare.

D-lor, astfel s-au dezbătut în fața Conferinței chestiunile noastre.

. . . . . .

Dezbaterile Adunării Deputaților, nr. 15, 1 ianuarie 1919, 167—169.

b) **Tratatul de pace cu Germania***

(Versailles, 28 iunie 1919)

. . . . . .

* Conferința pentru încheierea tratatelor de pace cu țările învinse în primul război mondial și-a început lucrările la Paris în ziua de 18 ianuarie 1919. Delegația română a fost formată din: prim-ministrul Ion I. C. Brătianu, șeful delegației, Victor Antonescu, Nicolae Mișu, generalul Constantin Coandă, Alexandru Vaida-

Partea III

Clauze politice europene

. . . . . .

Secţiunea XIV

Rusia şi statele ruse

Art. 116. Germania recunoaşte şi-şi ia îndatorirea să respecte, ca permanentă şi inalienabilă, independenţa tuturor teritoriilor care făceau parte din vechiul Imperiu al Rusiei la 1 august 1914.

Conform dispoziţiilor cuprinse în articolele 259 şi 292 din Părţile IX (Clauze financiare) şi X (Clauze economice) din prezentul Tratat, Germania recunoaşte, în mod definitiv, anularea Tratatelor de la Brest-Litovsk, precum şi a tuturor celorlalte tratate, acorduri sau convenţii făcute de ea cu guvernul maximalist din Rusia.

Puterile aliate şi asociate rezervă Rusiei în mod categoric drepturile ca să obţină de la Germania orice restituire şi reparaţiuni bazate pe principiile prezentului tratat.

Art. 117. Germania îşi ia îndatorirea să recunoască deplina valoare a oricăror tratate sau învoiri pe care Puterile aliate şi asociate le vor încheia cu statele ce s-au constituit sau se vor constitui în întregul sau în parte din teritoriile vechiului imperiu al Rusiei, astfel cum el exista la 1 august 1914, şi a recunoaşte hotarele acestor state, astfel după cum vor fi fixate.

. . . . . .

Voevod, membru în Consiliul Dirigent din Transilvania. Delegaţia română a crezut că va putea vorbi la Paris de pe poziţia unui stat aliat învingător, conform hotărârii Tratatului din 4/17 august 1916 între România şi Antantă, care prevedea că la Conferinţa de pace guvernul român va avea drepturi egale cu acelea ale Marilor Puteri. Ele au declarat însă că acest tratat şi-a pierdut valabilitatea pe motivul că România iscălise Tratatele de la Buftea şi Bucureşti şi că S.U.A. nu participase la încheierea Tratatului din august 1916. Marile Puteri nu au mai luat în seamă considerentul că semnarea Tratatului de la Bucureşti se făcuse cu aprobarea lor, şi au căutat să trateze România ca un stat cu interese minore, reducând la minimum participarea delegaţiei ţării noastre la lucrările Conferinţei de pace.

Primul dintre tratatele de pace semnate de România, la 28 iunie 1919, a fost Tratatul cu Germania. În problema despăgubirilor de război, clauzele Tratatului de la Versailles nu stabileau suma lor totală şi nici a cotelor ce se cuveneau diferitelor ţări, printre care şi România, lăsând fixarea acestora în seama Comisiei de reparaţii formată din reprezentanţii S.U.A., Angliei, Franţei, Italiei şi Belgiei. Comisia de reparaţii nu a luat în consideraţie interesele României. Astfel, prin Acordul de la Spa din 16 iulie 1920 ţării noastre i s-a atribuit numai cota de 1% din totalul reparaţiilor germane, sumă ce nu corespundea nici din punct de vedere material şi nici moral eforturilor României din timpul războiului.

Partea VI

Prizonieri de război și morminte

Secțiunea I

Prizonieri de război

. . . . . .

Art. 223. Germania se obligă să restituie fără întârziere, după punerea în vigoare a Tratatului de față, toate obiectele, valorile sau documentele ce au aparținut supușilor Puterilor aliate sau asociate și care ar fi fost reținute de autoritățile germane.

. . . . . .

Partea VIII

Reparațiuni

Secțiunea I

Dispozițiuni generale

. . . . . .

Art. 233. Valoarea ziselor pagube, pentru care desdăunarea este datorată de Germania, va fi fixată de o comisiune interaliată, care va lua numele de „Comisiunea reparațiunilor" (Commision de reparations), și va fi constituită în forma și cu puterile indicate mai jos, precum și în anexele II până la VII aci arătate.

Comisiunea va stabili, în același timp, un stat al plăților, specificând epocile și modalitățile achitării de către Germania a totalului datoriei sale, într-o perioadă de treizeci de ani, cu începere de la 1 mai 1921. [...]

. . . . . .

Capitolul IX

Clauze financiare

. . . . . .

Art. 259.

. . . . . .

Germania confirmă că renunță, conform articolului XV din Armistițiul de la 11 noiembrie 1918, la beneficiul tuturor stipulațiunilor cuprinse în Tratatele de la București și de la Brest-Litovsk și la Tratatele complimentare, fără a se aduce atingere articolelor 292, Partea X (Clauze economice) din Tratatul de față.

Germania se obligă să transfere respectiv fie României, fie principalelor Puteri aliate și asociate, orice instrumente monetare, numerar, valori și instrumente negociabile sau orice produse ce a primit în virtutea sus ziselor Tratate.

. . . . . .

Partea X

Clauze economice

. . . . . .

Secţiunea II

Tratate

. . . . . .

Art. 292. Germania recunoaşte ca fiind şi rămânând abrogate toate tratatele, convenţiile şi înţelegerile pe care le-a încheiat cu Rusia sau cu orice stat sau guvern al cărui teritoriu constituia mai înainte o parte a Rusiei, cât şi cu România, înainte de 1 august 1914, sau de la această dată, până la punerea în vigoare a Tratatului de faţă.

. . . . . .

Secţiunea IV

Bunuri, drepturi şi interese

Art. 297.

. . . . . .

Sub rezerva dispoziţiunilor contrarii care ar putea să rezulte din prezentul Tratat, Puterile aliate şi asociate îşi rezervă dreptul de a reţine şi de a lichida toate bunurile, drepturile şi interesele aparţinând, la data punerii în vigoare a prezentului Tratat, supuşilor (ressortissants) germani sau unor societăţi controlate de ei pe teritoriul lor, în coloniile, posesiunile şi ţările lor de protectorat, inclusiv în teritoriile care le-au fost cedate în virtutea prezentului Tratat.

Lichidarea va avea loc conform legilor statului aliat sau asociat interesat, iar proprietarul german nu va putea să dispună de aceste bunuri, drepturi şi interese, nici să le greveze cu vreo sarcină, fără consimţământul acestui stat.

Nu vor fi consideraţi, în spiritul prezentului paragraf, ca supuşi (ressortissants) germani, supuşii (ressortissants) germani care dobândesc de plin drept naţionalitatea unei Puteri aliate sau asociate, prin aplicarea prezentului Tratat.

. . . . . .

Partea XV

Clauze diverse

Art. 434. Germania se obligă să recunoască completa valoare a Tratatelor de pace şi a Convenţiunilor adiţionale care vor fi încheiate de către Puterile aliate şi asociate cu Puterile care au luptat alături de Germania, să accepte dispoziţiunile ce vor fi luate cu privire la teritoriile fostei Monarhii a Austro-Ungariei, ale Regatului Bulgariei şi ale Imperiului otoman şi să recunoască noile state înăuntrul fruntariilor ce le sunt astfel fixate.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 7, din 9 aprilie 1920

c) Tratatul de pace cu Austria*

(Saint-Germain, 10 septembrie 1919)

. . . . . .

Partea III

Clauze politice europene

. . . . . .

Secţiunea VIII

România

Art. 59. Austria renunţă, în ceea ce o priveşte, în favoarea României, la toate drepturile şi titlurile asupra părţii fostului ducat al Bucovinei cuprinsă dincoace de fruntariile României, astfel precum vor fi fixate ulterior de principalele Puteri aliate şi asociate.

Art. 60. România consimte la inserţiunea într-un Tratat cu principalele Puteri aliate şi asociate a unor dispoziţiuni pe care aceste Puteri le vor socoti necesare pentru a ocroti în România interesele locuitorilor ce se deosebesc prin rasă, limbă sau religiune de majoritatea populaţiunii.

România consimte, de asemenea, la inserţiunea într-un Tratat cu principalele Puteri aliate şi asociate a unor dispoziţiuni pe care aceste puteri le vor socoti necesare pentru a ocroti libertatea tranzitului şi a aplica un regim echitabil comerţului celorlalte naţiuni.

Art. 61. Proporţia şi natura sarcinilor financiare ale fostului Imperiu al Austriei pe care România va avea să le ia pe seamă pentru teritoriul pus sub suveranitatea ei vor fi stabilite conform cu art. 203, partea IX (Clauze financiare) a Tratatului de faţă.

Convenţiuni ulterioare vor regula toate chestiunile care n-ar fi regulate prin Tratatul de faţă şi care ar putea lua naştere din cesiunea zisului teritoriu.

. . . . . .

* Tratatul de pace cu Austria a fost negociat de marile puteri în acelaşi spirit ca şi Tratatul de pace cu Germania. Tratatul conţinea unele clauze păgubitoare din punct de vedere economic şi jignitoare sub raport politic. Articolul 60 din tratat este edificator din acest punct de vedere. Prin acest articol se stabilea dreptul marilor puteri de a „ocroti în România" minorităţile naţionale, cât şi dreptul de a „ocroti libertatea tranzitului şi a aplica un regim echitabil comerţului celorlalte naţiuni". Astfel, sub pretextul apărării drepturilor minorităţilor naţionale, marile puteri încălcau independenţa naţională de stat, creându-şi posibilitatea de amestec deschis în treburile noastre interne. Delegaţia română, în frunte cu Ion I. C. Brătianu, a făcut propuneri de modificare a conţinutului acestor articole, însă fără rezultat.

Marile puteri au semnat Tratatul de pace la 10 septembrie 1919. România a semnat Tratatul de pace cu Austria la 10 decembrie 1919, după ce obţinuse înlăturarea preambulului şi a articolelor 10 şi 11 din Tratatul minorităţilor.

Secţiunea VI

Clauze privitoare la naţionalitate

Art. 70. Orice persoană având indigenatul *(pertinenza)* pe un teritoriu făcând parte anterior din teritoriile fostei monarhii austro-ungare, va dobândi de plin drept şi cu excluderea naţionalităţii austriece, naţionalitatea statului ce exercită suveranitatea asupra zisului teritoriu.

. . . . . .

Art. 78. Persoanele mai în vârstă de 18 ani, care pierd naţionalitatea lor austriacă şi dobândesc de plin drept o nouă naţionalitate în virtutea articolului 70, vor avea facultatea, în cursul unei perioade de un an de la punerea în vigoare a Tratatului de faţă, să opteze pentru naţionalitatea statului în care aveau indigenatul lor mai înainte de a dobândi indigenatul în teritoriul transferat.

Opţiunea soţului atrage după sine pe aceea a soţiei şi opţiunea părinţilor va atrage după sine pe aceea a copiilor mai mici de 18 ani.

Persoanele care au exercitat dreptul de opţiune prevăzut mai sus vor trebui, în cele 12 luni ce urmează, să-şi mute domiciliul în statul în favoarea căruia vor fi optat.

Ele vor fi libere să păstreze bunurile imobile ce posedă pe teritoriul celuilalt stat unde îşi avusese domiciliul mai înainte de opţiunea lor.

Ele vor putea lua cu ele bunurile mobile de orice natură, fără ca pentru aceasta să li se impuie vreun drept sau vreo taxă fie de ieşire, fie de intrare.

. . . . . .

Secţiunea VIII

Dispoziţiuni generale

. . . . . .

Art. 89. Austria declară de pe acum că recunoaşte şi primeşte fruntariile Bulgariei, Greciei, Ungariei, Poloniei, României, Statului Sârbo-Croato-Sloven şi ale Statului Ceho-Slovac, astfel precum aceste fruntarii vor fi fixate de către principalele Puteri aliate şi asociate.

. . . . . .

Art. 91. Austria renunţă, în ceea ce o priveşte, în favoarea principalelor Puteri aliate şi asociate, la toate drepturile şi titlurile sale asupra teritoriilor care aparţineau mai înainte fostei monarhii austro-ungare şi care, situate dincolo de noile fruntarii ale Austriei, astfel precum ele sunt descrise la articolul 27, partea II (Fruntariile Austriei) nu sunt actualmente obiectul nici unei alte atribuţiuni.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 140, din 26 septembrie 1920.

d) **Tratatul de pace cu Bulgaria**

(Neuilly sur Seine, 27 noiembrie 1919)

. . . . . .

Partea II

Fruntariile Bulgariei

Art. 27. Fruntariile Bulgariei vor fi fixate după cum urmează (a se vedea harta anexată):

. . . . . .

5° *Cu România:*
de la Marea Neagră până la Dunăre:
fruntaria astfel cum exista la 1 august 1914.
De aici până la confluența Timokului cu Dunărea:
principalul șanal navigabil al Dunării în amonte.

. . . . . .

Partea III

Clauze politice

. . . . . .

Secțiunea V

Dispoziţiuni generale

. . . . . .

Art. 59. Bulgaria declară de pe acum că recunoaște și acceptă fruntariile Austriei, ale Greciei, ale Ungariei, ale Poloniei, ale României, ale Statului Sârbo-Croato-Sloven și ale Statului Ceho-Slovac, astfel cum aceste fruntarii vor fi fixatee de către principalele Puteri aliate și asociate.

. . . . . .

Partea VII

Reparaţiuni

Art. 121.

. . . . . .

În consecință, Bulgaria se obligă a plăti și Puterile aliate și asociate se obligă a accepta suma de două miliarde două sute cincizeci de milioane (2 250 000 000) de franci în aur, ca reprezentând reparațiunea a cărei sarcină Bulgaria este capabilă de a o lua asupra ei.

Plata acestei sume se va face, sub rezerva dispozițiunilor de mai jos, prin plăți semestriale a căror scadență va fi la 1 ianuarie și la 1 iulie a fiecărui an. Prima scadență va fi la 1 iulie 1920.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 135, din 20 septembrie 1920.

e) Tratatul de pace cu Ungaria*

(Trianon, 4 iunie 1920)

. . . . . .

Partea II

Fruntariile Ungariei

Art. 27. Fruntariile Ungariei vor fi fixate după cum urmează:

. . . . . .

(A se vedea harta anexată)

3° *Cu România:* De la punctul mai sus definit, spre est-nord-est și până la un punct de ales pe râul Mureș la aproximativ 3 km 500 m în amonte de podul căii ferate de la Makó la Szeged:

o linie de determinat pe teren; de acolo, spre sud-est,

apoi spre nord-est și până la un punct de ales la aproximativ 1 km la sud de stația Nagylak:

cursul râului Mureș spre amonte;

de acolo, spre nord-est și până la ieșindul limitei administrative între comitatele Csanád și Arad la nord—nord-vest de Németpereg: o linie de demarcat pe teren, trecând între Nagylak și stațiunea de cale ferată;

de acolo, spre est-nord-est și până la un punct de fixat pe teren între localitățile Battonya și Tornya;

această limită administrativă trecând la nord de Németpereg și de Kispereg;

de acolo și până la cota 123 (aproximativ 1 km 200 de m la est de Magosliget), punct comun celor trei fruntarii ale Ungariei, României și Cehoslovaciei (teritoriul rutean);

o linie de determinat pe teren, trecând la vest de Nagyvarjas, Kisvarjas și Nagyiratos, la est de Dombegyház, Kevermes și de Elek, la vest de Ottlaka, Nagy-Pel, Gyula Varsánd, Ant Illye, la est de Gyula, Gyula-Vari și Kötegyán, tăind calea ferată de la Nagyszalonta la Gyula la aproximativ 12 kilometri de Nagyszalonta și între cele două bifurcațiuni pe care le formează încrucișarea acestei căi ferate cu calea ferată de la Szeghalom la Erdögyarak; trecând la est de Méhkerek, la vest de Nagyszalonta și de Marcziháza, la est de Geszt, la vest de Atyas, Oláh-Szt-Miklós și de Rojt, la est de Ugra și de Harsány, la vest de Körösszeg și de Körös-Tarján, la est de Szakal și de Berek-Böszörmény, la vest de Borș, la est de Ártand, la vest de Nagy-Szántó, la est de Nagy-Kereki, la vest de Pelbarthida și de Bihardiószeg, la est de Kis-Marja, la vest de Csokaly, la est de Nagyléta și de Álmosd, la vest de Ér-Selind, la est de Bagamér, la vest de Ér-Kenéz și de Érmihályfalva, la est de Szt-György-Abrany și de Peneszlek, la vest de Szamiszlo, Bere-Czomaköz, Fény, Czanálos, Börvely și de Domahida, la est de Vallaj, la vest de Csenger-Bagos și de Ovaris, la est de Csenger-Ujfalu, la vest de Darc, la est de Csenger și de Komlod-Totfalu, la vest de Pete, la est de Nagy-Gecz, la vest de Száraz-Berek,

* Prin acest tratat semnat de Puterile aliate și Ungaria se recunoștea pe plan internațional unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România.

la est de Méhtelek, Garboloz şi de Nagy-Hados, la vest de Fertös-Almás, la est de Kis-Hodos, la vest de Nagy-Palad, la est de Kis-Palad şi de Magosliget.

. . . . . .

Partea III

Clauze politice europene

. . . . . .

Secţiunea III

România

Art. 45. Ungaria renunţă, în ceea ce o priveşte, în favoarea României, la toate drepturile şi titlurile asupra teritoriilor fostei monarhii austro-ungare situate dincolo de fruntariile Ungariei, astfel cum sunt fixate la art. 27, partea II-a (Fruntariile Ungariei) şi recunoscute prin prezentul Tratat sau prin orice alte Tratate, încheiate în scop de a regula afacerile actuale, ca făcând parte din România.

Art. 46. O comisiune compusă din şapte membri, din care cinci vor fi numiţi de principalele Puteri aliate şi asociate, unul de România şi unul de Ungaria, se va constitui în cursul celor 15 zile de la punerea în vigoare a Tratatului de faţă pentru a fixa la faţa locului traseul liniei de fruntarie descrisă la articolul 27—3°, Partea II (Fruntariile Ungariei).

Art. 47. România recunoaşte şi confirmă faţă de Ungaria angajamentul de a consimţi la inserţiunea într-un Tratat cu principalele Puteri aliate şi asociate a unor dispoziţiuni pe care aceste Puteri le vor socoti necesare pentru a ocroti în România interesele locuitorilor care se deosebesc prin rasă, limbă sau religiune de majoritatea populaţiunii, precum şi pentru a ocroti libertatea tranzitului, de a aplica un regim echitabil comerţului celorlalte naţiuni.

Proporţia şi natura sarcinilor financiare ale Ungariei pe care România va avea să le ia pe seama sa pentru teritoriul pus sub suveranitatea ei vor fi fixate conform cu art. 186, partea IX (Clauze financiare) a Tratatului de faţă.

Convenţii ulterioare vor regula toate chestiunile care n-ar fi regulate prin Tratatul de faţă şi care ar putea lua naştere din cesiunea zisului teritoriu.

. . . . . .

Secţiunea IX

Dispoziţiuni generale

. . . . . .

Art. 74. Ungaria declară de pe acum că recunoaşte şi primeşte fruntariile Austriei, Bulgariei, Greciei, Poloniei, României, Statului Sârbo-Croato-Sloven şi ale Statului Ceho-Slovac, astfel precum aceste fruntarii vor fi fixate de către principalele Puteri aliate şi asociate.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 36, din 21 septembrie 1920

f) Tratatul de la Paris

(28 octombrie 1920)

Imperiul britanic, Franța, Italia, Japonia, principalele Puteri aliate, și România:

Considerând că în interesul păcii generale în Europa trebuie asigurată încă de pe acum în Basarabia o suveranitate care să corespundă aspirațiilor populațiunii și să garanteze minorităților de rasă, religiune sau limbă protecțiunea ce le este datorită;

Considerând că din punct de vedere geografic, etnografic, istoric și economic unirea Basarabiei cu România este pe deplin justificată;

Considerând că populațiunea Basarabiei a manifestat dorința de a vedea Basarabia unită cu România;

Considerând, în sfârșit, că România din propria ei voință dorește să dea garanții sigure de libertate și dreptate, fără deosebire de rasă, de religiune sau de limbă, conform cu Tratatul semnat la Paris la 9 decembrie 1919, locuitorilor atât ai vechiului Regat al României, cât și al teritoriilor de curând transferate;

Au hotărât să încheie Tratatul de față și au desemnat ca plenipotențiari ai lor, sub rezerva facultății de a dispune înlocuirea lor pentru semnătură; [...]*

Care s-au înțeles asupra stipulațiunilor următoare:

Art. 1. Înaltele Părți Contractante declară că recunosc suveranitatea României asupra teritoriului Basarabiei, cuprins între frontiera actuală a României, Marea Neagră, cursul Nistrului de la gura sa până la punctul unde este tăiat de vechiul hotar dintre Bucovina și Basarabia, și acest vechi hotar.

Art. 2. O comisiune compusă din trei membri, dintre care unul va fi numit de principalele Puteri aliate, unul de România și unul de Consiliul Societății Națiunilor pe seama Rusiei, va fi constituită în termen de 15 zile, cu începere de la punerea în vigoare a Tratatului de față, spre a fixa pe teren noua linie de fruntarie a României.

Art. 3. România se obligă a respecta și a face să fie riguros respectate pe teritoriul Basarabiei, arătat la articolul 1, stipulațiile Tratatului semnat la Paris la 9 decembrie 1919 de către principalele Puteri aliate și asociate și România, și anume: a asigura locuitorilor, fără deosebire de rasă, de limbă sau de religiune, aceleași garanții de libertate și de dreptate ca și celorlalți locuitori din ținuturile ce fac parte din Regatul României.

. . . . . .

Art. 9. Înaltele Părți Contractante vor invita Rusia să adere la Tratatul de față, de îndată ce va exista un guvern rus recunoscut de ele. Ele își rezervă dreptul de a supune arbitrajului Consiliului Societății Națiunilor toate chestiunile care ar putea fi ridicate de guvernul rus cu privire la detaliile acestui Tratat, fiind bine stabilit că fruntariile definite de acest Tratat, precum și suveranitatea României asupra teritoriilor pe care le cuprinde, nu vor putea fi puse în discuțiune.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 100, din 8 august 1922.

---

* Numele plenipotențiarilor semnatari.

9. Decret-lege privind reforma electorală
(14 noiembrie 1918)

Capitolul I

Compunerea Adunărilor

1. Electoratul, mandatele

Art. 1. Toți cetățenii români majori, vor alege prin vot obștesc obligator, egal, direct și secret și pe baza reprezentării proporționale, un număr de deputați proporțional cu populația.

Art. 2. Alegerea se va face pe circumscripții electorale.

Fiecare județ va forma o circumscripție electorală și va alege câte un deputat la fiecare număr de 30 000 locuitori și la fracțiunea suplimentară superioară numărului de 20 000 locuitori, [...]

. . . . . .

Art. 3. Senatul se va compune din senatori aleși și din senatori de drept.

Art. 4. Toți cetățenii români de la vârsta de 40 de ani împliniți vor alege pe circumscripțiile electorale stabilite la art. 2 un senator la fiecare număr de 70 000 locuitori și la fracțiunea suplimentară superioară numărului de 47 000 locuitori, [...]

. . . . . .

Art. 5. Cetățenii sub vârsta de 40 de ani, care în vechiul sistem electoral se găseau înscriși ca alegători în listele definitive de la 1 ianuarie 1916 pentru colegiul I și II de Senat, vor fi admiși să voteze în colegiul prevăzut la art. 4.

Art. 6. În fiecare Universitate, profesorii și agregații titulari vor alege, din sânul lor, un senator.

Art. 7. Vor fi de drept membri ai Senatului:

a) Moștenitorul Tronului la vârsta de 18 ani împliniți; însă, el nu va avea vot deliberativ decât la vârsta de 25 ani împliniți;

b) Mitropoliții și episcopii eparhioți.

2. Eligibilitatea

Art. 8. Pentru a fi ales în Adunarea Deputaților se cere:

a) A fi cetățean român;

b) a avea exercițiul drepturilor civile și politice;

c) a avea vârsta de 25 ani împliniți;

d) a avea domniciliul real în România.

Art. 9. Pentru a fi ales în Senat se cere:

a) A fi cetățean român;

b) a avea exercițiul drepturilor civile și politice;

c) a avea vârsta de 40 ani împliniți;

d) a avea domiciliul real în România.

Capitolul II

Incapacităţi — Nedemnităţi — Incompatibilităţi

Art. 10. Sunt incapabili de a fi alegători sau aleşi acei inşi puşi sub interdicţiune sau consiliu judiciar, precum şi cei în stare de faliment declaraţi şi nereabilitaţi.

Art. 11. Sunt nedemni a fi alegători şi aleşi:

a) Cei condamnaţi pentru delictele prevăzute la art. 117 până la 121, 126, 127, 138—146, 169 alin. II, 200—205, 267, 268, 285 alin. II, 291, 293, 308—311, 316, 322—325 şi 384 din Codul penal.

Persoanele îndeobşte cunoscute că ţin case de prostituţiune sau joc de noroc (Const. 64,72).

Cei care ţin casă de joc de noroc numai atunci pot fi excluşi când vor fi osândiţi prin o sentinţă definitivă (Const. 64,72);

b) Acei condamnaţi de instanţele judecătoreşti militare pentru dezertare;

c) Acei condamnaţi de instanţele judecătoreşti militare la degradaţiunea militară ca pedeapsă principală sau accesorie.

Art. 12. Militarii în activitate şi toţi acei care ocupă o funcţiune de orice natură, retribuită de stat, judeţ sau comună, sau aşezămintele de utilitate publică, ale căror bugete se votează de Adunarea Deputaţilor, nu pot fi aleşi decât dacă demisionează din funcţiune în 15 zile libere de la data decretului de faţă.

Această dispoziţiune se aplică şi acelora care îndeplinesc sarcini în instituţiile particulare, dar pentru numirea cărora se cere un decret regal.

Art. 13. Funcţiunile de profesor universitar sau secundar, de institutor sau învăţător cu titlul definitiv nu sunt incompatibile cu mandatul de deputat sau de senator.

Titularii acestor funcţiuni nu vor putea fi aleşi în două legislaturi consecutive.

Ministrul Instrucţiunii Publice va numi din oficiu suplinitori la catedrele ocupate de profesori, institutori sau învăţători aleşi.

Art. 14. Membrii uneia sau celeilalte Adunări, care primesc numirea într-o funcţiune salariată, alta decât cele prevăzute la art. 13, încetează de plin drept de a mai fi deputat sau senator.

Art. 15. Deputaţii şi senatorii, în tot timpul mandatului lor, fie personal, fie ca mandatari sau membri delegaţi ai societăţilor particulare, nu pot încheia cu statul, judeţele, comunele şi instituţiile particulare, arătate la art. 12, nici un contract de lucrări sau furnituri, sub pedeapsa nulităţii de drept a contractului.

. . . . . .

Capitolul VI

Operaţiuni electorale

. . . . . .

Votul şi procedura votării

Art. 53. Cetăţenii care au primit certificate de alegători sunt obligaţi să voteze la secţiunea sau subsecţiunea de care atârnă comuna în care domiciliază.

Alegătorii care nu-şi vor exercita, fără temei legitim, dreptul de vot, se vor trimite înaintea judecătoriei de ocol competinte şi se vor pedepsi cu amendă de la 20 până la 500 lei.

. . . . . .

Art. 61. Votul este secret.

Alegătorul votează în ghereta închisă, ştergând din buletin listele sau candidaţii ce nu voieşte a vota şi lăsând neatinsă lista sau numele candidaţilor ce voieşte a vota.

Numărul candidaţilor votaţi, sub sancţiunea anulării buletinului, nu poate depăşi numărul deputaţilor sau senatorilor de ales.

Se poate vota însă un număr mai mic.

Când alegătorul voieşte a vota o listă întreagă, va şterge dintr-o singură trăsătură, înăuntrul fiecărui patrat al buletinului, listele ce nu voieşte a vota.

În cazul când alegătorul voieşte să voteze numai pe unii dintre candidaţii de pe o listă şi pe alţii de pe alta, va şterge mai întâi listele întregi din care nu voieşte a vota nici un candidat; iar apoi, înăuntrul listelor ce cuprind numele candidaţilor ce voieşte a vota, va şterge, prin linii orizontale, numele candidaţilor ce nu voieşte a vota.

Ştergerea se poate face cu creion de orice culoare.

Preşedinţii secţiunilor şi subsecţiunilor de votare vor îngriji ca în fiecare gheretă să se găsească creioanele necesare. Felul ştersăturilor nu dă drept la anularea buletinului, dacă numărul candidaţilor votaţi se poate distinge lămurit.

Buletinul în care toate listele sau toate numele sunt şterse se va anula.

. . . . . .

Art. 66. Nimeni nu are dreptul a descoperi sau a căuta să descopere secretul votului, chiar într-o instrucţiune sau contestaţiune juridiciară, ori într-o anchetă parlamentară, sau de altă natură . . .

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 191, din 16/29 noiembrie 1918.

10. **Decret-lege pentru expropriere***
(15 decembrie 1918)

Art. I. În conformitate cu art. 19, alin. V din Constituţie şi a votului dat de Sfatul Ţării din Basarabia, în şedinţa de la 27 noiembrie 1918, se

* Acest decret cuprinde principiile generale de expropriere, iar cel din 16 decembrie 1918 normele concrete de expropriere în România (în configuraţia frontierelor vechiului Regat şi Basarabiei). Conform decretului din 15 decembrie se expropriau în întregime pământurile cultivabile ale statului, domeniilor Coroanei şi instituţiilor, toate proprietăţile rurale ale moşierilor supuşi străini sau absenteişti, precum şi două milioane de hectare din pământul cultivabil al tuturor proprietăţilor particulare. În cazul proprietăţilor particulare exproprierea se aplica pe moşie numai pământurilor cultivabile, precum şi păşunilor, locurilor de fâneaţă şi altor terenuri proprii pentru agricultură.

Conform decretului din 16 decembrie 1918 exproprierea moşiilor particulare se efectua de la 100 hectare în sus, moşierilor garantându-li-se un minimum

expropriază, pentru cauză de utilitate națională și în scop de a se vinde țăranilor cultivatori de pământ, următoarele terenuri:

A. În cuprinsul vechiului Regat al României se expropriază în întregime:

1) Terenurile cultivabile ale domeniului Coroanei, Casei rurale și ale tuturor persoanelor morale, publice și private, instituțiuni, fundațiuni etc.

2) Proprietățile rurale în cuprinderea lor totală ale supușilor statelor străine;

3) Proprietățile rurale în cuprinderea lor totală ale absenteiștilor, precum și două milioane de hectare din pământul cultivabil al tuturor proprietăților particulare, în condițiunile prevăzute în Constituție.

Peste întinderile cultivabile arătate mai sus pentru înființare de izlazuri comunale în regiunile de munte, se mai declară expropriate din proprietatea particulară suprafața solului necesar acestor izlazuri.

B. În Basarabia se expropriază în întregime:

1) Toate pământurile ce aparțin Coroanei (udelurilor*), Statului (haznălei**), Băncii Țărănești și cele închinate mănăstirilor din străinătate;

2) Toate pământurile ce aparțin zemstvelor și în deobște persoanelor morale, publice și private;

3) Pământurile cultivabile ce aparțin orașelor și comunităților urbane:

4) Pământurile supușilor străini;

5) Moșiile ce au fost neîntrerupt arendate în timp de 5 ani în cursul anilor 1905—1918 inclusiv;

6) Pământurile mănăstirilor locale, lăsându-se fiecărei mănăstiri câte o jumătate de hectar pământ arabil de fiecare călugăr sau frate, viile și grădinile de pomi roditori;

7) Pământurile bisericilor, lăsându-se fiecărei biserici câte un lot întreg, de fiecare membru (preot, diacon și dascăl), precum și un milion de hectare din pământul cultivabil al tuturor proprietăților particulare; în acestea se cuprind și pământurile prevăzute la lit. B, punctul 4 și 5.

Art. II. Se socotește ca pământul cultivabil în înțelesul legii de față tot terenul pe care s-au făcut până azi arături, locurile de fânează, pășune întrucât se pot cultiva, precum și orice alt teren ce s-ar găsi propriu să fie dat cu folos în cultură.

Art. III. Subsolul terenurilor expropriate rămâne proprietatea statului.

Art. IV. Exproprierea este declarată de plin drept de la data acestui decret-lege. Părțile proprietăților declarate expropriate sunt lovite de indisponibilitate fără îndeplinirea vreunei alte formalități.

---

intangibil de 100—500 hectare cultivabile pentru fiecare moșie. Pământul expropriat era arendat obștilor ce urmau a se constitui sub îndrumarea Casei centrale a cooperației și împroprietăririi. Țăranii nu deveneau proprietari, ei aveau numai dreptul de a folosi un lot din pământul expropriat în schimbul plății unei arenzi către obște. Prin darea pământului expropriat în arendă, decretele nu satisfăceau cerințele maselor țărănești care doreau împroprietărirea lor imediată, creând prin aceasta mari nemulțumiri la sate.

* *Udel:* apanaj, în sens feudal, care s-a păstrat, în anumită măsură și în epoca următoare, capitalistă, unde aceasta nu a înlăturat complet mentalitățile medievale, *udelul* înseamnă o formă de posesiune, de proprietate.

** *Hăznaua* sau *haznaua:* o încăpere în care se păstra un tezaur, o sumă mare de bani, lucruri de valoare deosebită.

Art. V. Executarea exproprierii va începe de îndată după publicarea în „Monitorul oficial" a acestui decret-lege și se va urma fără întrerupere până la terminare.

Art. VI. Decrete-legi speciale vor completa dispoziţiunile decretului-lege de faţă și vor stabili toate condiţiunile executării acestei exproprieri.

Art. VII. Toate legile și regulamentele contrarii decretului-lege de faţă sunt și rămân abrogate.

Art. VIII. Acest decret-lege va fi supus ratificării ulterioare a Corpurilor legiuitoare.

Art. IX și ultimul. Ministrul nostru secretar de stat la departamentul agriculturii și al domeniilor este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a prezentului decret-lege.

Dat în Bucureşti, la 14 decembrie 1918.

Nr. 3 681

Monitorul oficial, nr. 214, din 15/28 decembrie 1918.

11. Decret-lege pentru expropriere (16 decembrie 1918)

Capitolul I

Pământurile expropriate. Determinarea preţului

Art. 1. În conformitate cu art. 19, alin. V din Constituţie și ca urmare a decretului-lege nr. 3 681 din 14 decembrie 1918, se expropriază, pentru cauză de utilitate naţională, pământul cultivabil în măsura și condiţiunile cuprinse în decretul-lege de faţă, pentru a se spori întinderea proprietăţii rurale ţărăneşti prin vânzarea la săteni muncitori de pământ.

Vor avea precădere cei care au fost mobilizaţi, sau urmaşii lor dacă ei au murit în timpul sau din cauza războiului.

Art. 2. Subsolul acestor terenuri rămâne proprietatea statului.

Art. 3. Expropriera este declarată de plin drept de la data decretului-lege nr. 3 681/1918.

Părţile proprietăţilor declarate expropriate, potrivit acestui decret-lege, sunt lovite de indisponibilitate din aceeași zi, fără îndeplinirea nici unei alte formalităţi.

Exproprierea atinge proprietatea, ori cine ar fi proprietarul ei și ori care ar fi capacitatea lui juridică sau caracterul imobilului expropriat.

Art. 4. Executarea exproprierii orânduită prin decretul-lege nr. 3 681 din 14 decembrie 1918 și a decretului-lege de faţă se va urma fără întrerupere până la terminare.

Art. 5. Se declară expropriate în întregime:

a) Terenurile cultivabile ale domeniilor Coroanei, Casei rurale și ale tuturor persoanelor morale, publice și private: instituţiuni, fundaţiuni etc., chiar când actele lor de fundaţiune, donaţiuni, testamente sau orice alte dispoziţiuni, sau orice titlu, ar prevedea direct sau prin orice fel de clauze prohibitive neînstrăinarea lor sau le-ar fi dat o altă destinaţie specială;

b) Proprietăţile rurale în cuprinderea lor totală ale supușilor statelor străine, fie că sunt străini prin originea lor, fie că au devenit străini prin căsătorie sau alt mod;

c) Proprietățile rurale în cuprinderea lor totală ale absenteiștilor;

Intră în această categorie toate proprietățile care în cei din urmă cinci ani au fost neîntrerupt impuse la un impozit funciar îndoit conform legii speciale în vigoare.

Art. 6. Se mai declară expropriată o întindere de două milioane ha din pământul cultivabil al tuturor proprietăților particulare care au mai mult de 100 ha, pământ cultivabil.

Art. 7. Se socotește ca pământ cultivabil, în înțelesul decretului-lege de față, tot terenul pe care s-au făcut până azi arături, locurile de fânețe, pășune, întrucât se pot cultiva, precum și oricare alt teren ce s-ar găsi propriu să fie dat cu folos în cultură.

Art. 8. Pentru dobândirea acestor două milioane de hectare se va urma cu exproprierea conform scării progresive prevăzută în tabloul alăturat și care face parte integrantă din acest decret-lege.

Art. 9. Nu se cuprind în calculul acelor două milioane hectare întinderile expropriate din proprietățile prevăzute la art. 5, alin. *a*, *b*, și nici proprietățile statului care de asemenea se vor vinde sătenilor cultivatori de pământ.

Art. 10. Statul are dreptul ca din proprietățile sale, precum și din cele expropriate, să rezerve pământurile cultivabile care au sau li s-ar putea da destinație de interes general.

Art. 11. Întinderea proprietăților din punct de vedere al exproprierii se va socoti după starea lor juridică de la 15 august 1916, ținându-se seama numai de efectul succesiunilor deschise de la această dată până la decretarea decretului-lege de față.

Art. 12. Proprietățile stăpânite în indiviziune se socotesc pentru aplicarea scării progresive ca fiind împărțite.

Părțile expropriate de la fiecare părtaș se vor alege însă pe fața pământului într-un singur lot, ca și când proprietatea ar aparține unei singure persoane.

Art. 13. Trupurile de moșii situate în aceeași comună și aparținând unei singure persoane se socotesc ca fiind o singură proprietate, chiar dacă ar fi separate între ele.

Trupurile de moșii chiar situate în comune deosebite, dar învecinate, dacă formează o singură exploatare agricolă, se vor considera, din punctul de vedere al legii de față, ca o singură moșie.

Art. 14. Proprietarul care posedă mai multe moșii poate să păstreze partea ce-i rămâne după expropriere într-una singură, întrucât ar alege această parte pe o moșie pe care nu s-ar putea împroprietări sătenii decât prin colonizare.

Art. 15. Dacă, urmând exproprierea după scara arătată la art. 8, nu se va putea dobândi întinderea de 2 milioane ha din proprietatea particulară și a absenteiștilor, se mai declară expropriată până la atingerea acestei suprafețe, după o cotă ce se va determina prin regulament, următoarele pământuri: întâi, părți din moșiile care intră în prevederile legii de la 23 decembrie 1907 și n-au dat izlaz comunal; dacă astfel nu se completează întinderea cerută, se vor expropria părți din moșiile care au fost continuu arendate în timpul ultimilor 10 ani: dacă nici astfel întinderea de două milioane hectare nu se atinge, atunci se vor expropria părți din proprietățile acelor care la data acestui decret-lege vor avea două sau mai

multe moșii rămase cu mai mult de 500 ha în urma exproprierii; și dacă nici în acest mod nu se poate obține suprafața cerută, atunci întinderea necesară se va lua proporțional din toate moșiile care au fost supuse exproprierii.

Art. 16. Terenurile particulare constatate petrolifere sunt excluse de la expropriere până la o întindere de 12 000 hectare, în toată țara, cu condițiunea ca proprietarul care ar fi supus exproprierii unui asemenea teren să dea o întindere egală de teren cultivabil în același județ sau într-un județ limitrof.

Când întinderea terenurilor particulare petrolifere ar depăși 12 000 ha, ea se va reduce proporțional la toți proprietarii, până se va obține această întindere.

Art. 17. Tot pentru cauze de utilitate națională și peste întinderile cultivabile expropriate, prevăzute în articolele precedente, se declară expropriate din proprietățile particulare, din regiunile de munte care nu intră în categoria art. 6, numai suprafața solului necesar pentru înființarea de izlazuri comunale.

Art. 18. Prețul terenurilor expropriate pentru cauză de utilitate națională se fixează pe ha, pe categorii și calități de pământ. El se determină prin orice elemente de apreciere ca: prețul de vânzare al pământului în localitate și vecinătate pe ultimii cinci ani înainte de 15 august 1916, prețul regional de arendare, evaluarea făcută de instituțiunile de credit, venitul net la ha, aprecierea asupra calității pământului dată de specialiști, impozitul funciar și oricare altele, dar nu va putea trece în nici un caz peste prețul regional de arendă înmulțit cu 20.

Pentru terenurile expropriate numai ca suprafață în regiunile de munte pentru înființarea de izlazuri comunale prețul nu va putea întrece de 15 ori prețul regional de arendă; iar dacă proprietarul declară că înțelege a fi expropriat și de subsol, de 20 de ori prețul regional.

Capitolul II

Operațiunile exproprierii. Organe de aplicare. Lucrări pentru alegerea terenului expropriat și fixarea prețului

Art. 19. Aplicarea dispozițiunilor din decretul-lege de față și ale legii speciale de împroprietărire se va face de către Casa centrală a băncilor populare și cooperativelor sătești, care de la data acestui decret-lege va trece ca instituție pe lângă Ministerul Agriculturii și Domeniilor și va purta numele de Casa centrală a cooperației și împroprietăririi.

Ea va fi persoană juridică. O lege specială va determina organizarea și atribuțiunile acestei instituții, afară de cele arătate în decretul-lege de față.

Art. 20. Operațiunile de expropriere se vor înfăptui în toată țara deodată după normele următoare:

Toți proprietarii pământurilor care după dispozițiunile decretului-lege de față se declară expropriate sunt datori ca în termen de 20 de zile de la publicarea în *Monitorul oficial* a acestui decret-lege să remită judecătorului de ocol al circumscripției în care se află așezată moșia sau la judecătoria domiciliului lor o declarație care să cuprindă următoarele:

a) Numele proprietății, al satului sau cătunului, al comunei, plășei și județului.

b) Numele proprietarului, capacitatea juridică și domiciliul lui real.

c) Starea juridică a proprietății și sarcinile ei.

d) Câte proprietăți are, câte conacuri, situația și întinderea fiecăreia.

e) Întinderea totală a proprietății specificând în ha câtă pădure, grădini, vii etc., teren nesupus exproprierii și cât teren cultivabil, arătură, fânețe, pășune, supus exproprierii, precum și suprafața declarată expropriată.

f) Locul din proprietate pe care-l oferă spre expropriere.

g) Dacă proprietatea este arendată sau nu, și în caz de este arendată, care e numele arendașului, durata contractului de arendă, arenda anuală și până când este arenda plătită.

h) Dacă moșia are plan și hotărnicie sau plan economic, dacă planul și hotarele sunt confirmate judecătorește, dacă are vreo instalație pe moșie.

i) Venitul total după rolul de contribuție, specificând pe ha evaluarea fiscului pentru pământul cultivabil.

j) Prețul de cumpărare al moșiei, total sau pe ha, evaluarea la partaj, orice evaluări ale instituțiunilor de credit și anul când s-au plătit prețuri și s-au făcut aceste evaluări.

Obligațiunea de mai sus pentru minori și interzișî cade în sarcina reprezentanților lor legali, pentru cei puși sub consiliul judiciar asupra consiliului judiciar, pentru femeile măritate în aceea a soților chiar pentru averea parafernală,* și în caz dacă asupra imobilului e constituit vreun drept de uzufruct** legal sau convențional, asupra uzufructuarului.

Declarația dată de proprietar servește de bază pentru toate operațiunile exproprierii.

Cei ce nu o vor face în modul arătat mai sus nu vor avea deschisă nici o cale pentru orice fel de greșeli s-ar putea comite din această cauză cu ocaziunea exproprierii, afară de cazuri de forță majoră bine justificată

Art. 21. Pentru ca toate terenurile expropriate să intre în folosința sătenilor chiar în primăvara anului 1919, se instituie comisiuni locale care vor avea de scop numai să aleagă și să determine în trăsături generale la fața locului porțiunea expropriată.

Aceste comisiuni se compun din:

a) Judecătorul ocolului în care e așezată moșia.

b) Proprietarul moșiei sau împuternicitul său.

c) Un delegat al sătenilor, desemnat de ei în fața judecătorului la începerea operațiunii. În caz dacă ei nu cad de acord asupra numelui delegatului, atunci judecătorul îl va desemna din oficiu dintre fruntașii satului.

Art. 22. Ziua hotărâtă pentru începerea operațiunii în fiecare comună se va aduce la cunoștință de către judecătorul de ocol:

a) Proprietarului prin citațiune la sediul administrației moșiei.

b) Obștei sătenilor prin afișare pe ușa primăriei.

Citarea proprietarilor aflați în străinătate se va face, în caz că nu au un procurator cunoscut în țară, prin arendașul lor.

---

* *Parafernă:* avere aparținând soției, necuprinsă în dotă, pe care o administrează ea însăși; *parafernal:* referitor la *parafernă*, extradotal.

** *Uzufruct:* drept pe care îl are cineva de a folosi lucruri care sunt proprietatea altcuiva și asupra cărora are obligația de a le conserva substanța.

În caz dacă proprietarul, împuternicitul său, sau delegatul sătenilor refuză de a se prezenta la efectuarea operațiunii, judecătorul de ocol va putea lucra cu celălalt membru prezent sau chiar și singur.

. . . . . .

Capitolul IV

Plata prețului. Partea contributivă a statului. Lichidarea sarcinelor

Art. 46. Plata prețului cuvenit proprietarului expropriat se va face în titluri de rentă amortizabilă în 50 ani și purtătoare de dobândă de 5% pe an.

Valoarea nominală este socotită la plată drept valoare reală.

Plata exproprierii pentru toate persoanele morale se va face în rentă perpetuă, purtătoare de dobânzi de 5% pe an.

. . . . . .

Art. 48. Pentru a ușura pe sătenii împroprietăriți la întemeierea gospodăriilor lor și la plata pământului, statul va contribui cu o sumă până la 35% din prețul de expropriere.

Întrebuințarea sumei se va face după dispozițiunile ce se vor prevede în legea de împroprietărire.

Pentru plata pământurilor expropriate ca izlaz comunal, statul va contribui cu o treime din anuități, dar numai în caz când proprietarul renunță și la subsol.

. . . . . .

Nr. 3 697

Monitorul oficial, nr. 215, din 16/29 decembrie 1918.

12. Decret-lege privind înființarea Universităților românești în Cluj și în Cernăuți

(12 septembrie 1919)

a) *Înființarea Universității românești din Cluj.*

Art. I. Universitatea maghiară din Cluj se transformă pe ziua de 1 octombrie 1919 în Universitate românească.

Art. II. Salariile, gradațiile și indemnizațiile profesorilor și funcționarilor de la această Universitate vor fi aceleași ca ale profesorilor și funcționarilor de la universitățile din București și Iași.

Art. III. Miniștrii noștri secretari de stat la departamentele cultelor și instrucțiunei, justiției și cel al finanțelor sunt însărcinați cu aducerea la îndeplinire a dispozițiunilor prezentului decret.

b) *Înființarea Universității românești din Cernăuți*

Art. I. Universitatea germană din Cernăuți se transformă pe ziua de 1 octombrie 1919 în Universitate românească.

Art. II. Salariile, gradațiile și indemnizațiile profesorilor și funcționarilor de la această Universitate vor fi aceleași ca ale profesorilor și funcționarilor de la universitățile din București și Iași.

Art. III. Miniștrii noștri secretari de stat la departamentele cultelor și instrucțiunei, justiției și cel al finanțelor sunt însărcinați cu aducerea la îndeplinire a dispozițiunilor prezentului decret.

Monitorul oficial, nr. 126 din 23 septembrie 1919.

13. Mesajul regal rostit la deschiderea lucrărilor primului parlament al României Mari

(21 noiembrie 1919)

Domnilor senatori,
Domnilor deputaţi,

În aceste clipe înălţătoare pentru neamul românesc sunt mândru aflându-mă în mijlocul domniilor-voastre, în mijlocul reprezentanţilor din vechiul Regat, Basarabia, Bucovina, Ardeal, Maramureş, Crişana şi Banat unite pentru vecie în statul român şi din tot sufletul vă urez tuturor: „Bine aţi venit".

Gândul nostru cel dintâi trebuie să fie la acei care, prin truda, prin vitejia şi prin jertfele lor, au luptat pentru întregirea neamului.

Amintirea lor va rămâne veşnic scumpă tuturor românilor. Sfântă, mai presus de toate, vom păstra pe a celor care şi-au jertfit viaţa sau puterile de muncă. De aceştia şi de urmaşii lor statul va avea o deosebită grijă.

Credinţa noastră nestrămutată în virtuţile poporului şi ostaşului român şi-a găsit răsplata prin înfăptuirea idealului naţional.

Această credinţă nu m-a părăsit niciodată, nici în momentele de restrişte, nici pe vremea încercărilor sufleteşti celor mai grele. Mai caldă ca oricând este dragostea mea pentru oştire, pe care, recunoscător şi mândru, o împărtăşesc cu ţara întreagă.

Acum nouă ne revine înalta datorie de a pune aşezământul viitor al patriei pe temelii solide, astfel ca poporul român să rămână neclintit santinela civilizaţiei latine la răsăritul Europei.

Astăzi, mai mult ca oricând, se cere unirea sacră a tuturor românilor iubitori de ţară pentru dezlegarea problemelor interne şi externe, care ne stau în faţă. De aceea, fac un apel călduros la toţi să pună toată inima şi toată râvna pentru desvoltarea şi întărirea aşezământului României Mari, dovedind astfel că jertfele de pe câmpul de luptă nu au fost în zadar.

Domnilor senatori,
Domnilor deputaţi,

Cu adâncă mulţumire sufletească constat că alegerile s-au făcut în toate ţinuturile României Mari în liniştea şi ordinea cea mai deplină, cu toate că aceste alegeri au avut loc în mijlocul preocupărilor celor mai grave în lăuntru şi în afară. Poporul român, care a dat strălucită dovadă de bărbăţia cu care este gata să apere ţara ca ostaş, a dovedit şi înţelepciunea străbună, cu care este hotărât să păzească ordinea şi legalitatea înlăuntru, ca cetăţean.

Sunt convins că această pildă dată de popor va fi urmată de toţi bărbaţii politici, fără deosebire de partide şi păreri, în împrejurările mari şi grele prin care trecem şi că, unindu-se laolaltă, vor avea grijă numai de interesele patriei.

Domnilor senatori,
Domnilor deputaţi,

Am intrat în războiul mondial, cel mai mare şi cel mai aprig care s-a pomenit în istoria lumii, pentru că aşa cerea onoarea noastră, datoria noastră şi dreptatea cauzei noastre. Alături de glorioşii ei aliaţi, România este astăzi printre învingătorii lumii.

Ne-am înfățișat înaintea Conferinței de Pace cu convingerea datoriei îndeplinite și a dreptății revendicărilor noastre, a căror înfăptuire fusese recunoscută ca legitimă de aliații noștri.

Complexitatea problemelor, diversitatea intereselor, împrejurările grele ale lucrărilor și dorința de a pune cât mai repede capăt stării anormale din toată lumea, au făcut ca Conferința să nu poată încă împăca toate interesele vitale ale tuturor aliaților, mici și mari.

Ne aflăm noi înșine astăzi în fața unor probleme care cer toată grija noastră, dar care, cu bunăvoință, sunt convins că vor găsi dezlegarea dorită.

Hotărârea noastră nestrămutată este de a sta nedespărțiți de aliații noștri, cu care împreună am sângerat pentru triumful dreptății în lume și în acest scop vom face totul pentru a-i convinge că interesele noastre vitale sunt în acord cu marile interese ale propășirii pașnice în Orientul Europei.

Guvernul meu n-a prejudecat dezlegarea acestor chestiuni. Ele se prezintă întregi deliberărilor domniilor voastre.

Domnilor senatori,

Domnilor deputați,

Prin măsurile înțelepte ce veți chibzui, veți asigura, odată cu poziționea României Mari în raporturile ei internaționale, și interesele noastre din lăuntru.

Sunteți chemați să desăvârșiți organizația constituțională, care trebuie să se întindă pe tot cuprinsul României întregite, ținând seamă de însemnate cerințe, menite să asigure viitorul poporului român și marele său rol în aceste părți ale Europei.

Pronia Cerească să binecuvinteze lucrările domniilor voastre.

Trăiască România pururea Mare!

Dezbaterile Adunării Deputaților, nr. 1, din 21 noiembrie 1919, p. 1—2.

14. Legea pentru retragerea din circulație a rublelor și a coroanelor

(13 august 1920)

Art. I. Ministerul de Finanțe este autorizat să retragă din circulațiune, prin Banca Națională a României, la epoca ce o va hotărî, rublele și coroanele, înlocuindu-le cu bilete ale Băncii Naționale.

Art. II. Ministerul de Finanțe este autorizat să fixeze, pe cale de regulament sau instrucțiuni, felul monetelor admise la preschimbarea în monetă efectivă sau în bonuri de casă netransmisibile și plătibile în termen maximum de trei luni; de asemenea, să determine împreună cu Banca Națională organele însărcinate cu executarea acestei operațiuni.

După expirarea termenului de retragere a rublelor și coroanelor, acestea nu vor mai avea nici o putere circulatorie în tot cuprinsul României.

Art. III. Cursul coroanelor și rublelor se va stabili la timp prin un jurnal al Consiliului de Miniștri, după propunerea Ministerului de Finanțe.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 105, din 13 august 1920.

15. Legea pentru reforma agrară*
din 17 iulie 1921

Partea I
Exproprierea

Capitolul I
Îndreptățirea și măsura exproprierii

Art. 1. Se expropriază pentru cauză de utilitate națională proprietățile rurale, în măsura condițiilor cuprinse în legea de față, în scopul de a spori întinderea proprietății rurale țărănești, de a înființa pășuni comunale, precum și pentru scopuri de interes general, economic și cultural.

Pământul cultivabil din raza comunelor urbane este considerat ca proprietate rurală din punctul de vedere al legii de expropriere.

Art. 2. Pământul expropriat și accesoriile, pe baza decretului nr. 3 697/918 și prin aplicarea scării progresive anexată lui, este definitiv expropriat, cu rezerva dispozițiilor prevăzute în art. 54, în limitele și așezarea hotărâtă de organele de aplicare prevăzute în acel decret, cu modificările aduse prin decretul nr. 2 011/920, iar statul este considerat proprietar al pământului expropriat de la 15 decembrie 1918.

Art. 3. Moșiile și părțile de moșii expropriabile potrivit legii de față sunt lovite de indisponibilitate, în tot ceea ce privește aplicarea legii, din ziua de 1 februarie 1921, fără îndeplinirea nici unei alte formalități; în ceea ce privește întinderea lor se socotește după starea lor juridică de la 15 august 1916, ținându-se seamă de efectul succesiunilor deschise de la această dată până la promulgarea legii de față.

Toate înstrăinările efectuate de la 15 august 1916 sunt fără efect în tot ce privește aplicarea acestei legi. Se exceptează și rămân valabile vânzările făcute cel mai târziu până la 1 februarie 1921 către obști, bănci populare sau săteni cultivatori de pământ, individual până la 10 ha fiecare; precum și vânzările de pământ pentru construcții sau înființarea de stabilimente industriale.

Suprafața astfel vândută nu intră în calculul celor două milioane ha.

Proprietarii ce și-au înstrăinat părțile expropriabile sătenilor, prevăzute de prezenta lege, vor fi obligați să dea această cotă din restul moșiei rămase, sau dintr-altă moșie, dacă au mai multe.

---

* Activitatea de legiferare a reformei agrare, începută odată cu modificarea Constituției în vara anului 1917, s-a încheiat după patru ani, prin adoptarea legii pentru reforma agrară în vechiul Regat (17 iulie 1921), a legii pentru reforma agrară în Transilvania (30 iulie 1921) și a legii pentru reforma agrară în Bucovina (30 iulie 1921). Legea pentru reforma agrară în Basarabia fusese votată la 6 martie 1920. Deși au fost adoptate legi distincte, referitoare la România în configurația ei de frontieră de dinainte de 1918 și la fiecare provincie care s-a unit cu țara, ele aveau, în esență, un caracter unitar, și asigurau o redistribuire în favoarea țărănimii a proprietății agrare. Reforma agrară a avut un rol foarte important în evoluția istorică a poporului român după Marea Unire din 1918, înscriindu-se în rândul celor mai semnificative măsuri de consolidare a statului național român, de stimulare a progresului social.

Art. 4. Exproprierea priveşte numai moşiile sau părţile de moşii de la 100 ha pământ cultivabil în sus, oricine ar fi proprietarii lor şi oricare ar fi capacitatea lor juridică sau caracterul imobilului expropriat, cu excepţiunile prevăzute în prezenta lege.

Art. 5. Moşiile stăpânite în indiviziune se consideră ca fiind divizate în ceea ce priveşte cota de expropriere. Alegerea părţii de moşie supusă exproprierii se face însă din întreaga suprafaţă cultivabilă a moşiei, socotindu-se moşia ca nedivizată, afară de excepţiunile prevăzute la art. 9.

Art. 6. Moşiile şi părţile de moşii situate, în aceeaşi comună, precum şi moşiile situate în comune apropiate, aparţinând aceluiaşi proprietar, se socotesc ca fiind o singură proprietate. Fac excepţie moşiile comasate pe baza dispoziţiunilor decretului nr. 3 697/918, fără ca întinderea totală, astfel comasată, să treacă peste maximum de: 250 ha în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt mari, 400 ha în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt mijlocii şi 500 ha în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt satisfăcute.

Art. 7. Se declară expropriate în întregime:

a) Proprietăţile rurale în cuprinderea lor totală ale supuşilor statelor străine, fie că sunt străini prin originea lor, fie că au devenit străini prin căsătorie sau alt mod;

b) Proprietăţile rurale în cuprinderea lor totală ale absenteiştilor. Intră în această categorie toate proprietăţile care în cei din urmă 5 ani au fost neîntrerupt impuse, conform legii speciale, la un impozit funciar îndoit.

Intră, de asemenea, în această categorie şi toate proprietăţile, fără consideraţie de întindere, care au fost arendate şi cultivate prin arendaşi încontinuu între 23 aprilie 1910 şi 24 aprilie 1920 inclusiv.

Fac excepţie moşiile arendate de părinţi copiilor lor, cu act autentic, sau cu act cu data certă, de tutorii minorilor sau interzişilor, de secheştrii judiciari, moşiile femeilor, ale funcţionarilor publici şi ale militarilor.

c) Pământul cultivabil al domeniului Coroanei, Casei rurale şi al tuturor persoanelor morale, publice şi private, instituţiuni, fundaţiuni, etc., chiar când actele lor de fundaţiune, donaţiune, testamente sau orice alte dispoziţiuni, sub orice titlu, ar prevede direct sau prin orice fel de clauze prohibitive neînstrăinarea lor, sau le-ar fi dat vreo altă destinaţie specială.

Păşunile comunelor urbane şi rurale, precum şi pământurile bisericilor şi ale şcoalelor până la 12 ha nu sunt expropriabile.

d) Pământul folosit cu titlu de embatic*, besman**, locaţiune ereditară, otaşniţă***, fie că este acoperit cu plantaţiuni, sădiri, clădiri sau nu, fie că este situat în comunele rurale sau în comunele urbane.

---

* *Embatic:* formă de arendare a unei proprietăţi pe timp mai îndelungat la expirarea căruia arendaşul câştiga drept de proprietate.

** *Besman* (în documente sunt mai multe variante ale acestui cuvânt; bezman, bezmân, bezmen, besmen, bisman, bizmen, bezmăt, bezmet) era, în feudalism, dar şi în epoca modernă în măsura în care s-a perpetuat, o formă de obligaţie similară cu *embaticul;* închiriere pe termen lung cu drept de ipotecă.

*** *Otaşniţă;* în texte şi: *otaştină;* înţelesul mai concret: dijmă în natură (mai rar în bani) plătită proprietarului unei vii luate în arendă; în înţeles mai general: învoieli.

Sunt şi rămân desfiinţate, în virtutea acestei legi, toate drepturile sau privilegiile, de orice natură şi de oriunde ar deriva (hrisoave domneşti, hotărâri etc.) pe care le au proprietarii sau alte persoane asupra acestor pământuri.

Exproprierea se face în folosul embaticarilor;

e) Pământul rural ţinut în arendă de sătenii cultivatori de pământ cel puţin 5 ani neîntrerupţi, dacă îşi vor fi construit pe el case sau vor fi plantat vii sau pomi roditori;

f) Terenul domenial silvic, pe care au fost păduri şi care acum e gol sau e acoperit cu tufişuri ce nu vor mai putea deveni niciodată pădure, cu rezerva terenului necesar personalului silvic;

g) Proprietăţile rurale în cuprinderea lor totală ale celor condamnaţi pentru crimă împotriva statului sau pentru dezertare la inamic.

Casele de locuit cu parcurile lor, sădirile, pădurile, viile şi stabilimentele industriale, morile, apele care le alimentează, expropriate în condiţiunile aliniatelor *a* şi *b* de mai sus, pot fi scoase din expripriere şi redate proprietarilor după cererea lor şi cu aprobarea Comitetului agrar, dacă ele nu sunt necesare unui scop economic, sanitar sau cultural obştesc.

Pentru aceste imobile aparţinând proprietarilor expropiaţi conform aliniatului *a*, scoaterea din expropiere se face cu rezervele de mai sus şi cu condiţiunea ca proprietarul, sau cei care au dobândit sau vor dobândi asemenea imobile până la promulgarea legii, să le vândă într-un termen de trei ani de la această promulgare.

Imobilele proprietarilor care nu le vor fi înstrăinat în acest termen vor fi vândute prin licitaţie publică după cererea parchetului.

Art. 8. Se declară expropriate parţial:

a) Pământul cultivabil de la 100 hectare în sus al moşiilor particulare arendate şi cultivate prin arendaşi la 23 aprilie 1920 sau şi azi arendate;

b) Pământul cultivabil al moşiilor particulare cultivate de proprietarii lor, de la următoarele suprafeţe în sus:

100 ha la munte şi deal;
150 ha la şes în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt mari;
200 ha la şes în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt mijlocii;
250 ha la şes în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt satisfăcute*,

c) Pământul cultivabil al moşiilor particulare cultivate de proprietarii lor care la 1 februarie 1921 au avut investiri importante în inventar şi clădiri necesare exploatării agricole, crescătorii de vite, sau instalaţii industriale agricole, de la următoarele suprafeţe în sus:

100 ha la munte şi deal;

---

* În Transilvania se expropriau moşiile mai mari de 50 jugăre cadastrale (1 iugăr cadastral = 0,56 ha) în zonele de munte, 100 iugăre în părţile deluroase şi 200—500 iugăre la şes. În Bucovina se fixa o scară progresivă:

	Suprafaţa expropriabilă în ha	Suprafaţa rămasă proprietarului în ha
	200	165
	300	201
	400	224
	500	241
peste	600	250

200 ha la șes în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt mari;
300 ha la șes în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt mijlocii;
500 ha la șes în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt satisfăcute.

Intră în această categorie și acei proprietari care au moșiile situate în regiunile devastate de război și care au avut asemenea investiri, crescătorii sau instalații la 15 august 1916.

. . . . . .

Art. 9. La moșiile stăpânite prin indiviziune la 1 februarie 1921, precum și la cele stăpânite în baza succesiunilor deschise după această dată, exproprierea se va scoborî în regiunile cu cereri de împroprietărire mari și mijlocii și în regiunile cu cereri de împroprietărire satisfăcute pentru împroprietărire sau pentru înființare de pășune comunală, dacă va fi nevoie, pentru a atinge limitele regionale din art. 8, alin. *b*, până la 100 ha de fiecare coproprietar și de fiecare moșie.

În cazul cînd în modul prevăzut în alineatul precedent cererile de împroprietărire sau de înființare de pășune comunală nu sunt satisfăcute, aceste moșii se vor reduce până la maximum regional stabilit prin art. 8, alin. b, chiar dacă cota fiecărui coproprietar ar fi mai mică de 100 ha.

. . . . . .

Art. 10. Proprietarul care are sau a avut la 15 august 1916 mai multe moșii și posedă în total mai mult de 500 ha pământ cultivabil expropriabil, divizat sau în indiviziune, va fi expropriat până la maximum de:
200 ha pentru cel cu moșiile arendate în condițiunile art. 8;
200 ha pentru cel care are moșiile la munte sau la deal, oricare ar fi regiunea;
250 ha pentru cel care are moșiile în regiunile cu cereri de împroprietărire mijlocii și
500 ha pentru cel care le posedă în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt satisfăcute.

Proprietarul care posedă moșii în regiuni diferite va fi expropriat până la mijlocia maximumului regiunilor unde are moșiile.

Proprietarul care a avut la 1 februarie 1921 ferme cu crescătorii de vite, instalațiuni agricole, și inventar propriu sau industrii agricole importante, va putea fi expropriat până la maximum de 500 ha, indiferent de regiunile unde posedă moșiile.

Art. 11. Proprietarul care posedă moșii arendate și cultivate în regie poate să-și oprească în oricare din ele suprafața scutită de expropriere.

Art. 12. Proprietarilor care au unul sau mai mulți fii, care au studiat sau studiază agronomia, fiind înscriși în școală cel mai târziu până la 1 ianuarie 1920, și o frecventează, li se poate rezerva în regiunile de șes un lot de 50 ha pentru fiecare din acești fii, peste suprafața ce-i rămâne neexpropriată conform prevederilor acestei legi, cu obligația, sub pedeapsă de nulitate a acestui drept, să obțină diploma în cel mult 5 ani de la promulgarea acestei legi și de la acea dată să-și cultive singur pământul.

Proprietarul care este agronom titrat are același drept.

. . . . . .

Art. 14. Bălțile și albia râurilor, pământul des inundabil, mocirlos, neproductiv, râpele pot fi expropriate în întregime fără considerare de întindere, pentru a fi drenate, secate sau împădurite de comună sau stat.

Dacă însă proprietarii unor asemenea terenuri se obligă să facă aceste îmbunătăţiri treptat, într-un termen de cel mult 10 ani, Comitetul agrar poate hotărî să nu fie expropriate, fixând şi sancţiunile pentru îndeplinirea obligaţiunilor proprietarului.

Pentru ajungerea scopurilor arătate mai sus, nu se ţine seamă, la expropriere, de întinderea moşiei.

Acolo unde iazurile, lacurile şi bălţile de o suprafaţă maximă de 150 ha sunt înconjurate de pământul expropriat, se vor putea expropria dându-se în proprietate comunei pentru a fi folosite de săteni.

. . . . . .

Art. 16. Pământul cultivabil al moşiilor arendate şi cultivate prin arendaşi la 23 aprilie 1920, sau şi astăzi arendate, din regiunile de munte şi deal, cu excepţia moşiilor arendate la obşti din această ultimă regiune, se întrebuinţează la împroprietărirea sătenilor de la 25 ha în sus.

Pământul cultivabil al moşiilor cultivate de proprietarii lor din regiunile de munte, precum şi acela al moşiilor arendate la obşti din regiunile de deal, se întrebuinţează la împropritărirea sătenilor de la 50 ha în sus.

Pământul expropriat, prin dispoziţiunile de mai sus, peste maximum regional stabilit la art. 8, se plăteşte în numerar sau se schimbă cu o suprafaţă echivalentă ca valoare în regiunile de colonizare.

În cazul când proprietarii din regiunile de munte şi deal convin a fi expropriaţi în întregime, li se dă în regiunea de colonizare o suprafaţă odată şi jumătate cât suprafaţa cedată.

Art. 17. Alegerea părţii de moşie expropriată prin dispoziţiunile legii de faţă, peste exproprierea făcută prin aplicarea scării progresive din decretul-lege nr. 3 697/918, se face astfel încât moşia care rămâne proprietarului să fie comasată.

Art. 18. Se poate oferi pentru expropriere partea ce revine proprietarului dintr-o moşie, rezervându-se o suprafaţă egală în partea ce cade sub expropriere a unei moşii din aceeaşi comună.

Când moşia pentru care se cere comasarea este situată în altă comună şi ambele în regiune cu cereri de împroprietărire mari, schimbul se poate admite de organele de aplicare ale legii, fără ca suprafaţa comasată să depăşească 250 ha; când moşia pentru care se cere comasarea este situată în regiune cu cereri de împroprietărire mijlocie şi moşia care cedează pentru comasare este situată în regiunile cu cereri de împroprietărire mari, schimbul se poate admite de organele de aplicare a legii, fără însă ca suprafaţa astfel comasată să depăşească 400 ha; iar când această moşie este situată în regiune cu cereri de împroprietărire satisfăcute, schimbul se admite de drept, fără ca suprafaţa astfel comasată să depăşească 500 ha.

. . . . . .

Capitolul II

Păşunile comunale

Art. 23. În vederea înfiinţării sau completării păşunilor comunale, exproprierea se poate coborî în regiunile de munte şi sub 100 ha; pământul propriu numai pentru păşune şi fâneaţă putând fi expropriat până la 25 ha.

În regiunile de munte și deal se pot expropria și poenile din pădure mai mici de 20 și 10 ha apropiate, precum și suprafața intermediară, dacă vor fi două sau mai multe din aceste poeni depărtate între ele la maximum de 200 m și întrerupte de grupuri mici de arbori.

Exproprierea de păduri conform art. 12 din legea pășunilor comunale se face după avizul consiliului tehnic al Casei pădurilor și cu aprobarea Comitetului agrar.

Terenul domenial silvic expropriat conform art. 7, aiin. *f* va servi de preferință pentru înființarea de pășuni comunale.

Crescătorilor de vite li se respectă pășunea și fânețea necesară, în conformitate cu dispozițiunile art. 22 din legea pășunelor comunale, promulgată prin înaltul decret nr. 3 865 din 22 septembrie 1920, chiar dacă această suprafață depășește cotele fixate prin art. 8.

În lipsă de moșii expropriabile sătenii își pot înființa sau completa din proprietățile lor pășunea comunală, dacă majoritatea locuitorilor consimt.

Legea specială a pășunilor comunale promulgată prin înaltul decret regal nr. 3 865 din 22 septembrie 1920 se completează cu alineatele de mai sus.

Capitolul III

Dispoziţiuni generale

Art. 24. Subsolul pământului expropriat pentru cultură rămâne proprietatea statului, iar subsolul pământului expropriat pentru înființarea pășunilor comunale la munte și deal, precum și acela al pământului schimbat conform art. 9 și 16, rămâne proprietarului.

. . . . . .

Capitolul IV

Prețuirea

. . . . . .

Art. 36. Prețul exproprierii se stabilește separat pentru fiecare moșie în parte și pentru fiecare categorie și calitate de pământ.

Pentru pământul cultivabil (arătură, fânață și pășune) se va avea în vedere calitatea fizică a pământului și puterea lui de producțiune, depărtarea de târguri de desfacere, gări sau porturi, precum și prețul de vânzare și arendă în localitate.

El se fixează după venitul net la hectar, dar nu va putea depăși prețurile de arendă fixate de comisiile regionale pentru anii 1917—1922 înmulțit cu 40*, cu excepția pământului propriu numai pentru pășune, întrebuințat pentru înființarea sau completarea pășunilor comunale, al cărui preț nu poate depăși prețurile de arendă fixate de comisiile regionale în 1916 pentru anii 1917—1922, înmulțite cu 20.

Suma necesară pentru plata pământului expropriat se va acoperi cu sumele încasate din vânzarea loturilor, diferența plătindu-se de stat.

---

* În Transilvania, Basarabia și Bucovina despăgubirea era egală cu prețul regional de arendă înmulțit cu 20.

În acest scop se înființează o suprataxă adăugată la scara de impunere a averilor și îmbogățirilor de război. Această suprataxă va începe cu 1% la averile de 200 000 lei și se va mări cu 0,50% pentru fiecare fracțiune în plus de 300 000 lei până la maximum de 5%.

Pentru pământul supus embaticului și expropriat conform art. 7, alin. *d* din prezenta lege se stabilește astfel:

1. Pentru pământul cultivabil de la sate, târguri și orașe, precum și pentru locurile de casă, pentru care proprietarul primea o sumă fixă anuală, evaluarea se va face înmulțind cu 20 această sumă.

2. Pentru terenurile cultivabile de la sate, târguri și orașe pentru care proprietarul primea anual o prestațiune în natură, evaluarea se va face înmulțind cu 20 venitul la care se găsesc impuse prin ultimul recensământ în rolurile de contribuțiuni acele terenuri, plătindu-se proprietarului cota-parte în raport cu prestațiunea primită.

3. Viile și livezile de pomi fructiferi, precum și orice alte plantațiuni, vor fi considerate ca terenuri arabile și se va socoti prețul conform venitului regional stabilit în 1916 înmulțit cu 20.

Capitolul V

Organele de aplicare

Art. 37. Organele de aplicare sunt:

I. Comitetul agrar;

II. Comisiunea județeană de expropriere;

III. Comisiunea de ocol pentru expropriere.

I. Comitetul agrar se compune din 18 membri și un președinte, numiți prin decret regal pe termen de 5 ani după propunerea ministrului de agricultură autorizat printr-un jurnal al Consiliului de Miniștri și va fi format jumătate din juriști și jumătate din specialiști în agronomie și economie politică.

Comitetul va forma în sânul său trei secțiuni și anume:

a) Secțiune pentru vechiul Regat;

b) Secțiune pentru Transilvania;

c) Secțiune pentru Bucovina.

Fiecare secțiune va putea lucra în subsecții compuse din cel puțin trei membri.

Comitetul agrar este organul consultativ al Ministerului de Agricultură în toate chestiunile ce-i vor fi supuse cu privire la lucrările de expropriere și împroprietărire.

El examinează orice cerere de revizuire ce i-ar fi supusă de ministru cu privire la hotărârile definitive date de instanțele de expropriere sau cu privire la lucrările definitive de împroprietărire, date în contrazicere cu legea.

Dacă Comitetul agrar hotărăște revizuirea, el trimite lucrarea de expropriere înaintea unei alte comisiuni județene de expropriere din apropiere, care va reface lucrarea exproprierii. Iar dacă lucrarea revizuită va fi tabloul de împroprietărire, el va cere Comitetului de ocol refacerea acestui tablou printr-un supliment de cercetare.

Hotărârea comisiunii județene de trimitere și tabloul de împroprietărire de refăcut sunt definitive și executorii, neputându-se ataca pe nici o cale ordinară sau extraordinară.

Secțiunile lucrează ca delegațiuni ale comitetului pentru chestiunile speciale care le sunt diferite.

II. Comisiunea județeană de expropriere, una de fiecare județ, se compune din 4 membri:

a) Un consilier al Curții de apel, desemnat de Ministerul de Justiție ca președinte, sau în lipsă președintele tribunalului local sau un judecător de tribunal desemnat de acesta;

b) Un delegat al Casei centrale de împroprietărire;

c) Un delegat al proprietarilor;

d) Un delegat al sătenilor.

Odată cu alegerea delegaților proprietarilor și sătenilor se face și alegerea câte unui supleant.

Pe lângă fiecare comisiune județeană va funcționa și un secretar. Normele alegerii delegaților și modul de funcționare a comisiunilor se va determina prin regulamentul special.

Hotărârile comisiunii se iau cu majoritate de voturi; în caz de paritate, votul președintelui este precumpănitor.

Aceste hotărâri vor fi semnate de membrii comisiunii și de secretarul ei și vor fi redactate în timp de cel mult 15 zile; ele vor cuprinde și părerile deosebite ale minorității.

Atribuțiunile comisiunilor județene sunt:

1. Se pronunță în prima instanță asupra prețului pământului și construcțiunilor expropriate.

Proprietarul, sătenii interesați, Casa centrală a împroprietăririi și toți acei care au vre-un drept real asupra imobilului expropriat pot ataca cu apel hotărârea comisiunii județene privitoare la prețul de expropriere.

Apelul se va face la Curtea de apel respectivă în termen de 30 zile de la publicarea în *Monitorul oficial.*

Casa centrală va putea face apel oricând, cât timp nu s-a pronunțat hotărârea definitivă asupra prețului în apelurile făcute de alte părți interesate.

Apelul se va adresa în acest din urmă caz direct la instanța sesizată cu judecarea apelului uneia din părți.

Procedura se va îndeplini potrivit art. 66 și 68 din legea judecătoriilor de ocoale și funcționarul însărcinat cu îndeplinirea ei va putea fi amendat în caz de neglijență cu 50—100 lei.

Apelurile privitoare la aceeași moșie se vor conexa chiar din oficiu.

2. Se rostește în ultima instanță asupra apelurilor făcute în contra hotărârilor comisiunilor de ocol și comisiunilor județene de expropriere pentru înființarea pășunilor comunale, cu privire la situația juridică a proprietății, la calitatea, întinderea, alegerea și stabilirea terenului expropriat, asupra numărului moșiilor ce aparțin aceluiași proprietar.

Hotărârile comisiunii județene date în această privință sunt definitive și executorii, fără drept de opoziție, apel, recurs, cu rezerva dispozițiilor prevăzute în Cap. VII al prezentei legi și dreptului de revizuire din partea Comitetului agrar, timp de un an de la executarea în fapt a hotărârii.

Părțile au însă dreptul de contestație înaintea comisiunilor județene, în ultima instanță, asupra erorilor de executare în fapt, conform art. 50 și următoarele.

III. Comisiunea de ocol pentru expropriere, una pentru fiecare circumscripție de judecătorie de ocol, se compune din 4 membri:

a) Judecătorul de ocol ca președinte;

b) Un delegat al Casei centrale a împroprietăririi;

c) Un delegat al proprietarilor;

d) Un delegat al sătenilor.

Odată cu alegerea delegaților proprietarilor și sătenilor se face și alegerea câte unui supleant.

Pe lângă fiecare comisiune de ocol va funcționa și un secretar.

Normele acestor alegeri și funcționarii comisiunii se vor determina prin regulament special.

Delegații vor fi înlocuiți de drept, în caz de lipsă, de supleanții respectivi, iar în caz de lipsă și a acestora, ei vor fi înlocuiți de președintele comisiunii, care desemnează după cererea delegatului Casei centrale a împroprietăririi alte persoane din categoria acelora al căror loc a rămas vacant.

Ședințele comisiunii de ocol se vor ține în localul judecătoriilor de ocol, administrațiilor de plasă sau primăriilor.

Hotărârile comisiunilor de ocol se dau cu majoritate de voturi. În caz de paritate, votul președintelui hotărăște.

Ele vor fi semnate de toți membrii, inclusiv secretarul ei; vor fi redactate cel mai târziu în timp de 15 zile și vor cuprinde și părerile deosebite ale minorităților.

Hotărârile date cu unanimitatea voturilor comisiunii, dacă nu sunt apelate de nici una din părți, sunt definitive și se execută de îndată după ridicarea recoltei.

Atribuțiunile comisiunilor de ocol sunt:

1. Se pronunță în prima instanță asupra situațiunii juridice a proprietăților din punctul de vedere al exproprierii, asupra întinderii aproximative și calității terenului supus exproprierii, conform dispoziției legii de față, peste expropierea făcută prin aplicarea scării progresive cuprinsă în decretul nr. 3 697/918 și asupra alegerii și determinării aproximative a părții expropriate; de asemenea, comisiunea se pronunță în prima instanță asupra tuturor exproprierilor făcute de comisiile locale și comisiile județene ca organe de apel prevăzute de art. 31 din legea pentru înființarea pășunilor comunale.

În acest din urmă scop toate lucrările de expropriere și pentru pășuni comunale se vor trimite din oficiu de fostele comisiuni, care rămân desființate de la data prezentei legi, la comisiunile de ocol respective spre a le revizui în prima instanță, cu drept de apel la comisiunea arătată de art. 37, alin. II de mai sus.

Comisiunea își poate da avizul asupra necesității schimbului de moșie prevăzut la art. 18 și 19 din lege.

Pentru scopurile arătate mai sus, comisiunea dă ascultare concluziilor părților și va face toate investigațiile pentru dobândirea datelor ce va socoti necesare pentru darea hotărârii.

Comisiunea va putea, pentru aceste lămuriri, însărcina ca experți orice persoane va crede; aceștia sunt obligați să descindă pe teren pentru facerea expertizei.

2. Adună toate elementele necesare:

a) Pentru evaluarea prețului pământului cultivabil expropriat după categorii (pământ cultivabil, pășune și fâneață) și calități;

b) Pentru evaluarea preţurilor pădurilor, viilor, plantaţiunilor de orice fel, clădirilor, stabilimentelor industriale, bălţilor, stufăriilor, iazurilor, pământului inundabil, necultivabil etc., care cad sub expropriere. Hotărârile comisiunii de ocol pentru expropriere sunt supuse apelului la comisiunea judeţeană de expropriere în termenul prevăzut de art. 46 din prezenta lege.

. . . . . .

Capitolul IX

Plata preţului şi lichidarea sarcinilor

Art. 69. Plata preţului cuvenit proprietarului expropriat se poate face în numerar sau în titluri de rentă amortizabilă în 50 de ani şi purtătoare de dobândă de 5 la sută pe an.

Valoarea nominală este socotită la plată drept valoare reală.

Plata exproprierii pentru toate persoanele morale se face în rentă perpetuă purtătoare de dobândă de 5 la sută pe an.

. . . . . .

Partea II

Împroprietărirea

Capitolul X

Ordinea de preferinţă la împroprietărire

. . . . . .

Art. 78. Pământul expropriat se vinde în loturi celor îndreptăţiţi în următoarea ordine de precădere:

1. Mobilizaţilor în războiul 1916—1919;
2. Mobilizaţilor în campania din 1913;
3. Văduvelor de război pentru copii;
4. Agricultorilor mici lipsiţi de pământ;
5. Agricultorilor cu proprietăţi mai mici de 5 ha;
6. Orfanilor de război.

Art. 79. La condiţiunile egale de îndreptăţire se vor preferi în aceeaşi categorie:

a) Invalizii;
b) Cei care în trecut au muncit pe moşie;
c) Cei care au inventar şi gospodărie întemeiată;
d) Cei care au mai mulţi copii;
e) Cei mai în vârstă.

. . . . . .

Art. 84. Se consideră ca îndreptăţiţi: preoţii, învăţătorii, precum şi toţi ceilalţi funcţionari publici având reşedinţa în comunele rurale, absolvenţii şcolilor de agricultură de toate gradele, sub condiţiune ca unii şi alţii să locuiască la ţară şi să se oblige să lucreze pământul.

Meseriaşii ca: lemnarii, fierarii, croitorii, lăutarii etc., care în trecut nu s-au ocupat cu agricultura, cârciumarii şi diferiţi comercianţi, precum şi acei din orice categorie ar fi, care, având pământ, l-au vândut, nu vor fi

împroprietăriţi decât după ce au fost satisfăcuţi toţi ceilalţi îndreptăţiţi de la art. 78.

Art. 85. Ofiţerii invalizi vor primi cu precădere, în condiţiunile de plată ale legii, câte 5 ha pământ; ei vor putea primi până la 25 ha în regiunile de colonizare după terminarea împroprietăririi dacă se obligă a-l cultiva personal şi a se stabili pe lot.

Reangajaţii aflaţi în serviciul armatei la data promulgării aceste legi îşi păstrează prevederile legii reangajaţilor în armată în ceea ce priveşte darea pământurilor la reangajaţi, cu condiţiunea să se stabilească pe lot şi să-l muncească personal.

Art. 86. Se exclud de la împroprietărire dezertorii condamnaţi cu hotărâri rămase definitive, chiar dacă au fost amnistiaţi de delictul săvârşit, precum şi toţi aceia care s-au pus în serviciul duşmanului.

. . . . . .

Art. 88. Din pământul expropriat prin dispoziţiile legii de faţă peste prevederile decretului-lege Nr. 3 697 din 16 decembrie 1918 se vor împroprietări de preferinţă înaintea celorlalte categorii de îndreptăţiţi:

a) Invalizii;

b) Văduvele de război pentru copiii şi orfanii de război născuţi cel mai târziu în anul 1903 şi care posedă inventar agricol;

c) Preoţii şi învăţătorii care nu au pământ, care au mai puţin de 5 ha, sau nu au fost împroprietăriţi până la promulgarea legii de faţă.

Pe loturile mari, constituite pe pământul expropriat prin aplicarea legii de faţă, precum şi pe cel deja expropriat în regiunile de colonizare şi nedistribuit la săteni, se înfiinţează loturi demonstrative şi ferme model şi se împroprietăresc absolvenţii şcolilor de agricultură de toate gradele, ofiţerii invalizi care se obligă a cultiva pământul după condiţiunile impuse de Casa centrală a împroprietăririi.

. . . . . .

Capitolul XI

Parcelarea pământului expropriat

Art. 92. Pământul expropriat se parcelează în loturi de completare, loturi întregi până la 5 ha şi loturi de colonizare de 7 ha*, în afară de izlazul comunal şi locul de casă. La formarea şi distribuirea loturilor se ţine seamă şi de pământul pe care cei îndreptăţiţi îl posedă, sau au perspective de a moşteni în linie directă.

Art. 93. Acolo unde pământul cultivabil expropriat nu ar ajunge pentru împroprietărirea tuturor celor îndreptăţiţi cu loturi de 5 ha, împreună cu pământul ce posedă, precum şi acolo unde mijlocul principal de existenţă al locuitorilor nu este agricultura, Comitetul agrar va putea face loturi mai mici de 5 ha, având în vedere condiţiunile locale, natura pământului şi felul cultivării lui.

. . . . . .

Art. 102. Pe pământul expropriat din toate regiunile prin legea de faţă peste suprafaţa expropriată prin aplicarea scării progresive din decretul Nr. 3 619/1919 şi în regiunile de colonizare pe pământul deja expropriat la aplicarea legii de faţă, se vor putea face loturi de 10 ha la munte, deal

* În Transilvania lotul întreg era de 7 iugăre, iar cel de colonizare de 16 iugăre. În Bucovina, lotul întreg era de 4 ha, iar cel de colonizare de 6 ha.

şi în regiunile cu populaţiune deasă şi până la 50 ha în celelalte regiuni, după avizul şi cu autorizaţia Comitetului agrar. Unele din aceste loturi vor cuprinde şi clădiri care se găsesc pe pământul expropriat. Suprafaţa destinată acestor loturi nu va întrece 1/8 din întinderea pământului expropriat.

Art. 103. În Dobrogea loturile vor fi până la 8, 10 şi 25 hectare, aceste două din urmă categorii ocupând până la 30% din întreaga suprafaţă expropriată în comună.

Loturile de 25 ha se rezervă exclusiv ţăranilor care se colonizează.

Capitolul XII

Organele de aplicare

Art. 104. Organele de aplicare ale împroprietăririi sunt comitetul local şi comitetul de ocol.

I. Comitetul local se compune din:

a) Primar;
b) Preot;
c) Învăţător-diriginte;
d) Patru săteni delegaţi (aleşi din sânul lor).

Comitetul local are îndatorirea de a întocmi în fiecare comună un tablou de toţi sătenii care ar avea drept să fie împroprietăriţi, în conformitate cu dispoziţiunile legii şi cu ordinea ce s-a stabilit şi care se vor dezvolta prin instrucţiuni.

II. Comitetul de ocol se compune din:

a) Judecătorul de ocol ca preşedinte;
b) Agronomul regional ca delegat al Casei centrale a împroprietăririi;
c) Administratorul de plasă;
d) Doi delegaţi ai sătenilor;
e) Un delegat al Ministerului de Război.

Comitetul de ocol judecă la faţa locului contestaţiunile ce s-ar ivi la întocmirea tablourilor de împroprietărire, stabilind în mod definitiv listele sătenilor ce urmează a fi împroprietăriţi.

Delegatul Ministerului de Război va cerceta situaţia militară a sătenilor.

Hotărârea se dă cu majoritate; în caz de paritate, votul preşedintelui este precumpănitor.

. . . . . .

Capitolul XV

Colonizarea

. . . . . .

Art. 116. Pentru a înlesni coloniştilor înfiinţarea gospodăriilor, Casa centrală a împroprietăririi organizează depozite de materiale pentru construcţie, unelte şi seminţe, acordă credite coloniştilor, execută lucrările tehnice necesare şi elaborează prin Direcţiunea cadastrului şi a lucrărilor tehnice planuri de construcţii rurale cu devizele de materiale şi cheltuielile respective, înlesnind coloniştilor executarea, dacă aceştia o cer.

. . . . . .

Capitolul XVI

Înstrăinarea loturilor

Art. 120. Loturile mici se pot vinde. Până la plata prețului, vânzarea loturilor nu se poate face decât în suprafața lor totală, astfel cum au fost cumpărate de la Casa centrală a împroprietăririi. Cumpărătorii sunt ținuți să achite integral datoria Casei centrale a împroprietăririi.

În aceleași condițiuni sunt permise și donațiunile și schimburile.

Aceste vânzări și donațiuni nu sunt permise decât după 5 ani de la punerea în stăpânire definitivă a loturilor.

Art. 121. Casa, grădina și terenul alăturat, până la cel mult un ha, care fac corp cu casa, sunt intangibile; ele nu se pot ipoteca și nu pot fi urmărite sau vândute sub nici o formă.

Art. 122. Pământul stăpânit de săteni poate fi cumpărat sub rezerva dreptului de preempțiune* al statului, de orice cetățean român cu obligațiunea de a-l pune în valoare personal.

Vânzările dintre sătenii cultivatori manuali de pământ, precum și acele făcute absolvenților școlilor de agricultură de toate gradele, nu sunt supuse dreptului de preempțiune al statului.

Dreptul de preempțiune al statului se exercită de Casa centrală a împroprietăririi, potrivit dispozițiunilor unui regulament special, care va dezvolta și procedura aplicării.

Cumpărarea de loturi vândute prin această lege și prin legile anterioare de împroprietărire nu se poate face de o singură persoană, decât până la 25 ha în regiunile de munte și deal și 100 ha în regiunile de șes.

Instituțiunile culturale recunoscute persoane morale pot cumpăra în fiecare comună unul sau cel mult două loturi, pentru a fi întrebuințate în scopuri culturale sau de interes economic obștesc.

Astfel de cumpărări se pot face numai cu autorizația prealabilă a Casei centrale a împroprietăririlor.

. . . . . .

Capitolul XVII

Indivizibilitatea loturilor

Art. 126. Pământul cultivabil nu se poate divide prin succesiune decât până la 2 hectare la șes și 1 hectar la munte și deal. Pentru locuri de casă, fabrici, grădini de legume, plantații de pomi și vii, diviziunea proprietății este permisă fără nici o limită.

Art. 127. Prin derogarea de la Codul civil și cu respectarea articolului precedent orice proprietar de pământ poate desemna prin testament pe moștenitorul sau moștenitorii beneficiari, care vor avea să despăgubească pe comoștenitori după normele legii de față.

. . . . . .

* *Dreptul de preemțiune:* dreptul de care, prin lege, cineva se bucură de a fi preferat în calitate de cumpărător.

Capitolul XIX

Cultivarea loturilor

Art. 137. Pentru asigurarea unei bune culturi a pământului micii proprietăți, o cât mai bună întrebuințare a izlazurilor comunale, cum și punerea în valoare a produselor micii proprietăți, Casa centrală a împroprietăririi are dreptul de a stabili și impune micilor proprietari obligațiunea privitoare la planul de cultură, la organizarea mijloacelor de cultură și tovărășii, care să îndrumeze pe săteni spre o cultură rațională și intensivă, la desfacerea produselor lor și îmbunătățirea rasei vitelor, determinând și sancțiunile de luat.

. . . . . .

Art. 141. Cumpărătorii de loturi care nu vor fi achitat patru rate semestriale din preț vor fi deposedați de către Casa centrală a împroprietăririi pe cale administrativă, în termen de 3 luni de la data încunoștiințării, fără judecată și fără îndatorirea de a urmări în prealabil încasarea ratelor.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 82, din 17 iulie 1921.

16. **Proclamația regelui Ferdinand cu prilejul încoronării sale la Alba Iulia**

(15 octombrie 1922)

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională am moștenit Coroana României, după glorioasa domnie a Regelui Întemeietor*.

Suindu-mă pe tron am rugat Cerul să dea rod muncii ce, fără preget, eram hotărât să închin iubitei mele țări, ca bun român și rege.

Pronia cerească a binecuvântat și prin bărbăția poporului și vitejia ostașilor ne-a dat să lărgim hotarele Regatului și să înfăptuim dorul de veacuri al neamului nostru.

Am venit astăzi cu regina — care ne-a fost tovarășă în credință neclintită la răstriște și la bucurie — ca printr-această sărbătoare să consacrăm în fața Domnului și a scumpului nostru popor legătura ce ne unește deapururea cu dânsul.

Punând pe capul meu, într-această străveche cetate a Daciei Romane, coroana de la Plevna, pe care noi și glorioase lupte au făcut-o pe veci coroana României Mari, mă închin cu evlavie memoriei celor care, în toate vremurile și de pretutindeni, prin credința lor, prin munca și prin jertfa lor, au asigurat unitatea națională și salut cu dragoste pe acei care au proclamat-o într-un glas și o sințire de la Tisa până la Nistru și până la Mare.

Într-aceste clipe gândul meu se îndreaptă cu recunoștință către viteaza și iubita noastră armată.

---

* Ferdinand se referă la regele predecesor, Carol I, unchi al său, în familia Hohenzollern-Sigmaringen; prin „Întemeietor" aici se înțelege: întemeietor al dinastiei.

Pentru răsplata trudelor trecutului, rog Cerul ca poporul nostru să culeagă în pace roadele lor binecuvântate şi să propăşească în linişte, frăţie şi muncă harnică.

Cu inima plină de dragoste şi credinţă mărturisesc dorinţele sufletului meu:

Vreau ca ţărănimea, stăpână pe veci pe ogoarele ce le-a dobândit, să le dea toată puterea de rodire în folosul ei şi al binelui obştesc.

Vreau ca muncitorimea, credincioasă patriei, să-şi afle soarta tot mai prosperă într-o viaţă de armonie şi dreptate socială.

Vreau ca, în hotarele României Mari, toţi fiii buni ai ţării, fără deosebire de religie şi de naţionalitate, să se folosească de drepturi egale cu ale tuturor românilor, ca să ajute cu toate puterile statul, în care Cel-de Sus a rânduit să trăiască împreună cu noi.

Vreau ca românii din toate straturile sociale, însufleţiţi de năzuinţa unei depline înfrăţiri naţionale, să se folosească toţi de legitima ocrotire a statului.

Vreau ca în timpul domniei mele, printr-o întinsă şi înaltă dezvoltare culturală, patria noastră să-şi îndeplinească menirea de civilizaţie ce-i revine în renaşterea Orientului european, după atâtea veacuri de cumplite zbuciumări.

Sunt sigur că, în îndeplinirea marii noastre datorii, voi avea sprijinul tuturor bunilor fii ai ţării, nedespărţiţi în gând şi în faptă în jurul Tronului.

Acestei sfinte misiuni, în neclintită unire cu poporul nostru, voi închina toate puterile mele de om şi de rege şi asupra ei chem, în această zi solemnă de înălţare sufletească, binecuvântarea celui A-Tot-Puternic.

FERDINAND I

Alba Iulia
15 octombrie 1922.

Monitorul oficial, nr. 155, din 15 octombrie 1922.

17. **Constituţia*** din 29 martie 1923

Titlul I

Despre teritoriul României

Art. 1. Regatul României este un stat naţional, unitar şi indivizibil.

Art. 2. Teritoriul României este nealienabil.

Hotarele statului nu pot fi schimbate sau recfificate decât în virtutea unei legi.

---

* Una dintre problemele fundamentale care s-au ridicat cu necesitate în primii ani după desăvârşirea unităţii politice a statului român a fost aceea a reorganizării şi consolidării acestuia, implicând corespunzător un nou cadru constituţional.

Dotarea ţării cu o nouă lege fundamentală era cerută în mod obiectiv de ansamblul transformărilor economice, sociale şi politice survenite în viaţa societăţii româneşti după primul război mondial. Dar organizarea constituţională a statului în condiţiile primilor ani după război avea să constituie o problemă

Art. 3. Teritoriul României nu se poate coloniza cu populațiuni de gintă străină.

Art. 4. Teritoriul României din punct de vedere administrativ se împarte în județe, județele în comune.

Numărul, întinderea și subdiviziunile lor teritoriale se vor stabili după formele prevăzute în legile de organizare administrativă.

Titlul II

Despre drepturile românilor

Art. 5. Românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie, se bucură de libertatea conștiinței, de libertatea învățământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociație și de toate libertățile și drepturile stabilite prin legi.

Art. 6. Constituțiunea de față și celelalte legi relative la drepturile politice determină care sunt, osebit de calitatea de român, condițiunile necesare pentru exercitarea acestor drepturi.

Legi speciale, votate cu majoritate de două treimi, vor determina condițiunile sub care femeile pot avea exercițiul drepturilor politice.

Drepturile civile ale femeilor se vor stabili pe baza deplinei egalități a celor două sexe.

Art. 7. Deosebirea de credințe religioase și confesiuni, de origină etnică și de limbă, nu constituie în România o piedică spre a dobândi drepturile civile și politice și a le exercita.

Numai naturalizarea aseamănă pe străin cu românul pentru exercitarea drepturilor politice.

Naturalizarea se acordă în mod individual de Consiliul de Miniștri, în urma constatării unei comisiuni, compusă din: primul-președinte și președinții Curții de apel din Capitala țării, că solicitantul îndeplinește condițiunile legale.

O lege specială va determina condițiunile și procedura prin care străinii dobândesc naturalizarea.

Naturalizarea nu are efect retroactiv. Soția și copiii minori profită, în condițiunile prevăzute de lege, de naturalizarea soțului sau tatălui.

Art. 8. Nu se admite în stat nici o deosebire de naștere sau de clase sociale.

Toți românii, fără deosebire etnică, de limbă sau de religie, sunt egali înaintea legii și datori a contribui fără osebire la dările și sarcinile publice.

Numai ei sunt admisibili în funcțiunile și demnitățile publice, civile și militare.

Legi speciale vor determina Statutul funcționarilor publici.

Străinii nu vor fi admiși în funcțiunile publice decât în cazuri excepționale și anume statornicite de legi.

---

deosebit de dificilă, atât pentru monarhie cât și pentru guvernele din această perioadă, datorită unor multiple împrejurări interne și externe. Această situație a făcut ca problema constituțională să fie mereu amânată până la venirea liberalilor la putere la începutul anului 1922. La 26 martie 1923, Constituția a fost votată în Adunarea Deputaților și la 27 martie de Senat, promulgată printr-un decret la 28 martie 1923 și publicată în „Monitorul oficial" la 29 martie.

Art. 9. Toți străinii aflători pe pământul României se bucură de protecțiunea dată de legi persoanelor și averilor în genere.

Art. 10. Toate privilegiile de orice natură, scutirile și monopolurile de clasă sunt oprite pentru totdeauna în statul român.

Titlurile de noblețe sunt și rămân neadmise în statul român.

Decorațiunile străine se vor purta de români numai cu autorizarea regelui.

Art. 11. Libertatea individuală este garantată.

Nimeni nu poate fi urmărit sau percheziționat, decât în cazurile și după formele prevăzute în legi.

Nimeni nu poate fi deținut sau arestat, decât în puterea unui mandat judecătoresc motivat, care trebuie să-i fie comunicat în momentul arestării sau cel mai târziu în 24 ore după deținere sau arestare.

În caz de vină vădită, deținerea sau arestarea se poate face imediat, iar mandatul se va emite în 24 ore și i se va comunica conform alineatului precedent.

Art. 12. Nimeni nu poate fi sustras în contra voinței sale de la judecătorii ce-i dă legea.

Art. 13. Domiciliul este neviolabil.

Nici o vizitare a domiciliului nu se poate face decât de autoritățile competinte, în cazurile anume prevăzute de lege și potrivit formelor de ea prescrise.

Art. 14. Nici o pedeapsă nu poate fi înființată, nici aplicată decât în puterea unei legi.

Art. 15. Nici o lege nu poate înființa pedeapsa confiscării averilor.

Art. 16. Pedeapsa cu moartea nu se va putea reînființa afară de cazurile prevăzute în Codul penal militar în timp de război.

Art. 17. Proprietatea de orice natură, precum și creanțele asupra statului sunt garantate.

Autoritatea publică, pe baza unei legi, este în drept a se folosi, în scop de lucrări de interes obștesc, de subsolul oricărei proprietăți imobiliare, cu obligațiunea de a desdăuna pagubele aduse suprafeței, clădirilor și lucrărilor existente; în lipsă de învoială, despăgubirea se va fixa de justiție.

Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru cauză de utilitate publică și după o dreaptă și prealabilă despăgubire stabilită de justiție.

O lege specială va determina cazurile de utilitate publică, procedura și modul exproprierii.

În afară de expropriere pentru căile de comunicație, salubritate publică, apărarea țării și lucrări de interes militar, cultural și acele impuse de interese generale directe ale statului și administrațiilor publice, celelalte cazuri de utilitate publică vor trebui să fie stabilite prin legi votate cu majoritatea de două treimi.

Legile existente privitoare la alinierea și lărgirea stradelor de prin comune, precum și la malurile apelor ce curg prin sau pe lângă ele, rămân în vigoare în tot cuprinsul Regatului.

Art. 18. Numai românii și cei naturalizați români pot dobândi orice titlu și deține imobile rurale în România. Străinii vor avea drept numai la valoarea acestor imobile.

Art. 19. Zăcămintele miniere, precum și bogățiile de orice natură ale subsolului sunt proprietatea statului. Se exceptează masele de roci comune, carierele de materiale de construcție și depozitele de turbă, fără prejudiciul drepturilor dobândite de stat pe baza legilor anterioare.

O lege specială a minelor va determina normele și condițiunile de punere în valoare a acestor bunuri, va fixa redevența proprietarului suprafeței și va arăta totdeodată putința și măsura în care aceștia vor participa la exploatarea acestor bogății.

Se va ține seamă de drepturile câștigate, întrucât ele corespund unei valorificări a subsolului și după distincțiunile ce se vor face în legea specială.

Concesiunile miniere de exploatare, instituite sau date, conform legilor azi în vigoare, se vor respecta pe durata pentru care s-au acordat, iar exploatările miniere existente făcute de proprietari numai cât timp le vor exploata. Nu se vor putea face concesiuni perpetue.

Toate concesiunile și exploatările prevăzute în alineatul precedent vor trebui să se conformeze regulilor ce se vor stabili prin lege, care va prevedea și maximum de durată al acestor concesiuni și exploatări și care nu va trece de cinci-zece ani de la promulgarea acestei Constituțiuni.

Art. 20. Căile de comunicație, spațiul atmosferic și apele navigabile și flotabile sunt de domeniul public.

Sunt bunuri publice apele ce pot produce forță motrice și acele ce pot fi folosite în interes obștesc.

Drepturile câștigate se vor respecta sau se vor răscumpăra prin expropriere pentru caz de utilitate publică, după o dreaptă și prealabilă despăgubire.

Legi speciale vor determina limita în care toate drepturile de mai sus vor putea fi lăsate în folosința proprietarilor, modalitățile exploatării, precum și despăgubirile cuvenite pentru utilizarea suprafeței și pentru instalațiile în ființă.

Art. 21. Toți factorii producțiunii se bucură de o egală ocrotire.

Statul poate interveni, prin legi, în raporturile dintre acești factori pentru a preveni conflicte economice sau sociale.

Libertatea muncii va fi apărată.

Legea va regula asigurarea socială a muncitorilor, în caz de boală, accidente și altele.

Art. 22. Libertatea conștiinței este absolută.

Statul garantează tuturor cultelor o deopotrivă libertate și protecțiune, întrucât exercițiul lor nu aduce atingerea ordinii publice, bunele moravuri și legilor de organizare ale statului.

. . . . . .

Art. 24. Învățământul este liber în condițiunile stabilite prin legi speciale și întrucât nu va fi contrar bunelor moravuri și ordinei publice.

Învățământul primar este obligator. În școlile statului acest învățământ se va da gratuit.

Statul, județele și comunele vor da ajutoare și înlesniri elevilor lipsiți de mijloace, în toate gradele învățământului, în măsura și modalitățile prevăzute de lege.

Art. 25. Constituțiunea garantează tuturor libertatea de a comunica și publica ideile și opiniunile lor prin grai, prin scris, prin presă, fiecare fiind răspunzător de abuzul acestor libertăți în cazurile determinate

prin Codicele penal, care nici într-un caz nu va putea restrânge dreptul în sine.

Nici o lege excepțională nu se va putea înființa în această materie.

Nici cenzura, nici o altă măsură preventivă pentru aparițiunea, vinderea sau distribuțiunea oricărei publicațiuni nu se va putea înființa.

Nu este nevoie de autorizațiunea prealabilă a nici unei autorități pentru aparițiunea oricărei publicațiuni.

Nici o cauțiune nu se va cere de la ziariști, scriitori, editori, tipografi și litografi.

Presa nu va fi pusă niciodată sub regimul avertismentelor.

Nici un ziar sau publicațiune nu va putea fi suspendat sau suprimat.

Orice publicațiune periodică, de orice natură, va trebui să aibă un director răspunzător, iar în absența acestuia, un redactor răspunzător. Directorul sau redactorul vor trebui să se bucure de drepturile civile și publice. Numele directorului și numele redactorului vor figura vizibil și permanent în fruntea publicațiunii.

Înainte de aparițiunea publicațiunii periodice, proprietarul ei e obligat a declara și înscrie numele său la tribunalul de comerț.

Sancțiunile acestor dispoziții se vor prevedea prin legi speciale.

Art. 26. În ce privește publicațiunile neperiodice, răspunzător de scrierile sale este autorul, în lipsa acestuia editorul; patronul tipografiei răspunde când autorul și editorul nu au fost descoperiți.

La publicațiunile periodice responsabilitatea o au: autorul, directorul sau redactorul în ordinea enumerării.

Proprietarul în toate cazurile este solidar răspunzător de plata despăgubirilor civile.

Delictele de presă se judecă de juraţi, afară de cazurile aci statornicite, care se vor judeca de tribunalele ordinare, potrivit dreptului comun:

a) Delictele ce s-ar comite împotriva suveranilor țării, principelui moștenitor, membrilor familiei regale si dinastiei, șefilor statelor străine și reprezentanților lor;

b) Îndemnurile directe la omor și rebeliune, în cazurile când nu au fost urmate de execuțiune;

c) Calomniile, injuriile, difamațiile aduse particularilor sau funcționarilor publici oricari ar fi, atinși în viața lor particulară sau în cinstea lor personală.

Arestul preventiv în materie de presă este interzis.

Art. 27. Secretul scrisorilor, telegramelor și al convorbirilor telefonice este neviolabil.

O lege specială va stabili cazurile în care justiția în interesul instrucțiunii penale va putea face excepțiune la dispoziținea de față.

Aceeași lege va determina responsabilitatea agenților statului și a particularilor pentru violarea secretului scrisorilor, telegramelor și convorbirilor telefonice.

Art. 28. Românii, fără deosebire de origină etnică, de limbă sau de religie, au dreptul de a se aduna pașnici și fără arme, conformându-se legilor care regulează exercitarea acestui drept, pentru a trata tot felul de chestiuni; întru aceasta nu este trebuință de autorizare prealabilă.

Întrunirile sub cerul liber sunt permise, afară de piețele și căile publice.

Întrunirile, procesiunile și manifestațiile pe căile și piețele publice sunt supuse legilor polițienești.

Art. 29. Românii, fără deosebire de origină etnică, de limbă sau de religie, au dreptul a se asocia, conformându-se legilor care regulează exerciţiul acestui drept.

Dreptul de liberă asociaţiune nu implică în sine dreptul de a crea persoane juridice.

Condiţiunile în care se acordă personalitatea juridică se vor stabili prin o lege specială.

Art. 30. Fiecare are dreptul de a se adresa la autorităţile publice prin petiţiuni subscrise de către una sau mai multe persoane, neputând însă petiţiona decât în numele subscrişilor.

Numai autorităţile constituite au dreptul de a adresa petiţiuni în nume colectiv.

Art. 31. Nici o autorizare prealabilă nu este necesară pentru a se exercita urmăriri contra funcţionarilor publici pentru faptele administraţiunii lor de părţile vătămate, rămânând însă neatinse regulile speciale, statornicite în privinţa miniştrilor.

Cazurile şi modul urmăririi se vor regula prin anume lege.

Dispoziţiuni speciale în Codicele penal vor determina penalităţile prepuitorilor.

Art. 32. Nici un român, fără autorizarea guvernului, nu poate intra în serviciul unui stat străin, fără ca însuşi prin aceasta să-şi piardă cetăţenia.

Extrădarea refugiaţilor politici e oprită.

Titlul III

Despre puterile statului

Art. 33. Toate puterile statului emană de la naţiune, care nu le poate exercita decât numai prin delegaţiune şi după principiile şi regulile aşezate în Constituţiunea de faţă.

Art. 34. Puterea legislativă se exercită colectiv de către rege şi reprezentaţiunea naţională.

Reprezentaţiunea naţională se împarte în două Adunări:

Senatul şi Adunarea Deputaţilor.

Orice lege cere învoirea a câtor trele ramuri ale puterii legiuitoare.

Nici o lege nu poate fi supusă sancţiunii regale decât după ce se va fi discutat şi votat liber de majoritatea ambelor Adunări.

Art. 35. Iniţiativa legilor este dată fiecăreia din cele trei ramuri ale puterii legislative.

Totuşi orice lege relativă la veniturile şi cheltuielile statului sau la contingentul armatei trebuie să fie votată mai întâi de Adunarea Deputaţilor.

Art. 36. Interpretaţiunea legilor cu drept de autoritate se face numai de puterea legiuitoare.

Art. 37. Promulgarea legilor, votate de ambele Adunări, se va face prin îngrijirea Ministerului Justiţiei, care va păstra unul din originalele legilor votate, iar al doilea original se păstrează de Arhivele Statului.

Ministrul Justiţiei este şi păstrătorul marelui Sigiliu al statului.

În fiecare an Ministrul Justiţiei va publica colecţiunea legilor şi regulamentelor, în care legile vor fi înserate, purtând numărul de ordine după data promulgării.

Art. 38. Nici o lege, nici un regulament de administrațiune generală, județeană sau comunală nu pot fi îndatoritoare decât după ce se publică în chipul hotărât de lege.

Art. 39. Puterea executivă este încredințată regelui, care o exercită în modul regulat prin Constituție.

Art. 40. Puterea judecătorească se exercită de organele ei.

Hotărârile lor se pronunță în virtutea legii și se execută în numele regelui.

Art. 41. Interesele exclusiv județene sau comunale se regulează de către consiliile județene sau comunale după principiile așezate prin Constituțiune și prin legi speciale.

Capitolul I

Despre reprezentarea națională

Art. 42. Membrii Adunărilor reprezintă națiunea.

Art. 43. Ședințele Adunărilor sunt publice.

Regulamentele lor fixează cazurile și modul în care aceste ședințe pot fi declarate secrete.

Art. 44. Fiecare din Adunări verifică titlurile membrilor săi și judecă contestațiunile ce se ridică în această privință.

Nici o alegere nu poate fi invalidată decât cu două treimi din numărul membrilor prezenți.

Art. 45. Nimeni nu poate fi totodată membru al uneia și al celeilalte Adunări.

Art. 46. Deputații și senatorii numiți de puterea executivă într-o funcțiune salariată, pe care o primesc, pierd, de plin drept, mandatul lor de reprezentanți ai națiunii.

Această dispoziție nu se aplică miniștrilor și subsecretarilor de stat.

Legea electorală determină incompatibilitățile.

Art. 47. La începutul fiecărei legislaturi și a fiecărei sesiuni ordinare, Adunarea Deputaților și Senatul aleg din sânul lor pe președintele, vice-președinții și membrii birourilor, potrivit regulamentelor interioare.

Art. 48. Orice hotărâre se ia cu majoritate absolută a voturilor, afară de cazurile când prin Constituțiune, legi sau regulamentele Corpurilor legiuitoare se cere un număr superior de voturi.

În caz de paritate a voturilor, propunerea în deliberare este respinsă.

Adunările țin ședințe cu jumătate plus unul din numărul membrilor înscriși în apelul nominal.

Art. 49. Voturile se dau prin ridicare și ședere, prin viu grai sau prin scrutin secret.

Un proiect de lege nu poate fi adoptat decât după ce s-a votat articol cu articol.

Art. 50. Fiecare din Adunări are dreptul de anchetă.

Art. 51. Adunările au dreptul de a amenda și de a despărți în mai multe părți articolele și amendamentele propuse.

Art. 52. Fiecare membru al Adunărilor are dreptul a adresa miniștrilor interpelări, la care aceștia sunt obligați a răspunde în termenul prevăzut de regulament.

Art. 53. Oricine are dreptul a adresa petiţiuni Adunărilor prin mijlocirea biroului sau a unuia din membrii săi.

Fiecare din Adunări are dreptul de a trimite miniştrilor petiţiunile ce-i sunt adresate. Miniştrii sunt datori a da explicaţiuni asupra cuprinderii lor ori de câte ori Adunarea o cere.

Art. 54. Nici unul din membrii uneia sau celeilalte Adunări nu poate fi urmărit sau prigonit pentru opiniunile şi voturile emise de dânsul în cursul exerciţiului mandatului său.

Art. 55. Nici un membru al uneia sau celeilalte Adunări nu poate, în timpul sesiunii, să fie nici urmărit, nici arestat în materie de represiune, decât cu autorizarea Adunării din care face parte, afară de cazul de flagrant delict.

Dacă a fost arestat preventiv sau urmărit în timpul când sesiunea era închisă, urmărirea sau arestarea trebuiesc supuse aprobării Adunării din care face parte, îndată după deschiderea sesiunii Corpurilor legiuitoare.

Detenţiunea sau urmărirea unui membru al uneia sau celeilalte Adunări este suspendată în tot timpul sesiunii, dacă Adunarea o cere.

. . . . . .

Secţiunea I.

Despre Adunarea Deputaţilor

Art. 64. Adunarea Deputaţilor se compune din deputaţi aleşi de cetăţeni români majori, prin vot universal, egal, direct, obligator şi secret, pe baza reprezentării minorităţilor.

Art. 65. Alegerea deputaţilor se face pe circumscripţii electorale. Circumscripţia electorală nu poate fi mai mare decât un judeţ.

Legea electorală stabileşte numărul deputaţilor de ales în fiecare circumsripţie proporţional cu populaţia.

Art. 66. Spre a fi eligibil la Adunarea Deputaţilor se cere:

a) a fi cetăţean român;

b) a avea exerciţiul drepturilor civile şi politice;

c) a avea vârsta de douăzeci şi cinci ani împliniţi;

d) a avea domiciliul în România.

Legea electorală va determina incapacităţile.

Secţiunea II.

Despre Senat

Art. 67. Senatul se compune din senatori aleşi şi din senatori de drept.

Art. 68. Toţi cetăţenii români de la vârsta de 40 ani împliniţi aleg, pe circumscripţii electorale, care nu pot fi mai mari decât judeţul, prin vot obligator, egal, direct şi secret, un număr de senatori.

Numărul senatorilor de ales în fiecare circumscripţie, care nu poate fi mai mare decât un judeţ, se stabileşte de legea electorală, proporţional cu populaţia.

Art. 69. Membrii aleşi în consiliile judeţene şi membrii aleşi în consiliile comunale urbane şi rurale, întruniţi într-un singur colegiu, aleg, prin vot obligator, egal, direct şi secret, câte un senator de fiecare judeţ.

Art. 70. Membrii Camerelor de comerț, de industrie, de muncă și de agricultură, întruniți în colegii separate, aleg din sânul lor câte un senator de fiecare categorie și pentru fiecare circumscripție electorală. Aceste circumscripții electorale speciale se fixează de legea electorală, numărul lor neputând fi mai mare de șase.

Art. 71. Fiecare universitate alege, din sânul său, prin votul profesorilor săi, câte un senator.

Art. 72. Sunt de drept membri ai Senatului în virtutea înaltei lor situațiuni în stat și biserică:

a) Moștenitorul tronului de la vârsta de 18 ani împliniți; el însă nu va avea vot deliberativ decât la vîrsta de 25 ani împliniți;

b) Mitropoliții țării;

c) Episcopii eparhioți ai bisericii ortodoxe române și greco-catolice, întrucât vor fi aleși conform legilor țării;

d) Capii confesiunilor recunoscute de stat, câte unul de fiecare confesiune, întrucât sunt aleși sau numiți conform legilor țării și reprezintă un număr de peste 200 000 credincioși, precum și reprezentantul superior religios al musulmanilor din Regat;

e) Președintele Academiei Române.

Mandatul acestor senatori încetează odată cu calitatea sau demnitatea care le atribuie dreptul.

Art. 73. Devin senatori de drept:

a) Foștii președinți de Consiliu, întrucât vor avea o vechime de patru ani ca președinți de Consiliu titulari și foștii miniștri având o vechime de cel puțin șase ani într-una sau mai multe guvernări;

b) Foștii președinți ai Corpurilor Legiuitoare care vor fi exercitat această demnitate cel puțin în cursul a opt sesiuni ordinare;

c) Foștii senatori și deputați aleși în cel puțin zece legislaturi independent de durata lor.

d) Foștii primi-președinți ai Înaltei Curți de Casație și Justiție care au ocupat această funcție sau pe aceea de președinte la Casație cinci ani;

e) Generalii de rezervă și în retragere:

1. Care vor fi exercitat comanda unei armate în fața inamicului, ca titulari cel puțin 3 luni.

2. Care au îndeplinit funcțiunea de șef al Marelui Stat Major sau de inspector general de armată (comandant de armată), în timp de pace, cel puțin patru ani.

Numărul celor din categoria a doua nu va fi mai mare de patru, luați în ordinea vechimei, la vacanțe existente;

f) Foștii președinți ai Adunărilor Naționale din Chișinău, Cernăuți și Alba-Iulia, care au declarat Unirea.

. . . . . .

Secțiunea III.

Despre Consiliul legislativ

Art. 76. Se înființează un Consiliu legislativ, a cărui menire este să ajute în mod consultativ la facerea și coordonarea legilor, emanând fie de la puterea executivă, fie din inițiativă parlamentară, cât și la întocmirea regulamentelor generale de aplicarea legilor.

Consultarea Consiliului legislativ este obligatorie pentru toate proiectele de legi, afară de cele care privesc creditele bugetare; dacă însă, într-un termen fixat de lege, Consiliul legislativ nu-şi dă avizul său, Adunările pot proceda la discutarea şi aprobarea proiectelor.

Capitolul II

Despre rege şi miniştri

Secţiunea I.

Despre rege

Art. 77. Puterile constituţionale ale regelui sunt ereditare în linie coborâtoare directă şi legitimă a Maiestăţii Sale regelui Carol I de Hohenzollern Sigmaringen, din bărbat în bărbat prin ordinul primogenitură şi cu exclusiunea perpetuă a femeilor şi coborâtorilor lor.

Coborâtorii Maiestăţii Sale vor fi crescuţi în religiunea ortodoxă a Răsăritului.

. . . . . .

Art. 79. La caz de vacanţă a tronului, ambele Adunări se întrunesc de îndată într-o singură Adunare, chiar fără convocare, şi cel mai târziu până la 8 zile de la întrunirea lor aleg un rege dintr-o dinastie suverană din Europa occidentală.

Prezenţa a trei pătrimi din membrii care compun fiecare din ambele Adunări şi majoritatea de două treimi a membrilor prezenţi sunt necesare pentru a se putea proceda la această alegere.

La caz când Adunarea nu se va fi făcut în termenul mai sus prescris, atunci în a noua zi, la amiazi, Adunările întrunite vor păşi la alegere oricare ar fi numărul membrilor prezenţi şi cu majoritatea absolută a voturilor.

Dacă Adunările s-ar afla dizolvate în momentul vacanţei tronului se va urma după modul prescris la articolul următor.

În timpul vacanţei tronului, Adunările întrunite vor numi o locotenenţă regală, compusă din trei persoane, care va exercita puterile regale până la suirea regelui pe tron.

În toate cazurile mai sus arătate votul va fi secret.

. . . . . .

Art. 82. Regele este major la vârsta de optsprezece ani împliniţi.

La suirea sa pe tron, el va depune mai întâi în sânul Adunărilor întrunite următorul jurământ:

„Jur a păzi Constituţiunea şi legile poporului român, a menţine drepturile lui naţionale şi integritatea teritoriului".

Art. 83. Regele, în viaţă fiind, poate numi o regentă, compusă din trei persoane, care, după moartea regelui, să exercite puterile regale în timpul minorităţii succesorului tronului. Această numire se va face cu primirea Reprezentaţiunii naţionale, dată în forma prescrisă la art. 79 din Constituţiunea de faţă.

Regenţa va exercita totdeauna şi tutela succesorului tronului în timpul minorităţii lui.

Dacă, la moartea regelui, regența nu s-ar găsi numită și succesorul tronului ar fi minor, ambele Adunări întrunite vor numi o regență, procedând după formele prescrise la art. 79 din Constituțiunea de față.

. . . . . .

Art. 87. Persoana regelui este inviolabilă. Miniștrii lui sunt răspunzători.

Nici un act al regelui nu poate avea tărie dacă nu va fi contrasemnat de un ministru, care prin aceasta chiar devine răspunzător de acel act.

Art. 88. Regele numește și revocă pe miniștrii săi.

El sancționează și promulgă legile.

El poate refuza sancțiunea sa.

El are dreptul de amnistie în materie politică.

Are dreptul de a ierta sau micșora pedepsele în materii criminale, afară de ceea ce se statornicește în privința miniștrilor.

El nu poate suspenda cursul urmăririi sau al judecății nici a interveni prin nici un mod în administrația justiției.

El numește sau confirmă în funcțiunile publice potrivit legilor.

El nu poate crea o nouă funcțiune fără o lege specială.

El face regulamente necesare pentru executarea legilor, fără să poată vreodată modifica sau suspenda legile și nu poate scuti pe nimeni de executarea lor.

El este capul puterii armate.

El conferă gradele militare în conformitate cu legea.

El va conferi decorațiunile române conform unei anume legi.

El are dreptul de a bate monedă conform unei legi speciale.

El încheie cu statele străine convențiunile necesare pentru comerț, navigațiune și alte asemenea; însă pentru ca aceste acte să aibă autoritate îndatoritoare trebuie mai întâi a fi supuse puterii legislative și aprobate de ea.

Art. 89. Legea fixează lista civilă pentru durata fiecărei domnii.

Art. 90. La 15 octombrie al fiecărui an, Adunarea Deputaților și Senatul se întrunesc fără convocare, dacă regele nu le-a convocat mai înainte.

Durata fiecărei sesiuni este de cinci luni.

Regele deschide sesiunea prin un Mesaj, la care Adunările fac răspunsurile lor.

Regele pronunță închiderea sesiunii.

El are dreptul de a convoca în sesiune extraordinară Adunările.

El are dreptul de a dizolva ambele Adunări deodată sau numai una din ele.

Actul de dizolvare trebuie să conțină convocarea alegătorilor până în două luni de zile și a Adunărilor până în trei luni.

Regele poate amâna Adunările; oricum, amânarea nu poate depăși termenul de o lună, nici a fi reînnoită în aceeași sesiune fără consimțământul Adunărilor.

Art. 91. Regele nu are alte puteri decât acele date lui prin Constituțiune.

Capitolul III

Despre miniștri

Art. 92. Guvernul exercită puterea executivă în numele regelui, în modul stabilit prin Constituțiune.

Art. 93. Miniștrii întruniți alcătuiesc Consiliul de Miniștri, care este prezidat, cu titlul de președinte al Consiliului de Miniștri, de acela care a fost însărcinat de rege cu formarea guvernului.

Departamentele ministeriale și subsecretariatele de stat nu se pot înființa și desființa decât prin lege.

Art. 94. Nu poate fi ministru decât cel care este român sau cel care a dobândit naturalizarea.

Art. 95. Nici un membru al familiei regale nu poate fi ministru.

Art. 96. Dacă miniștrii nu ar fi membri ai Adunărilor ei pot lua parte la dezbaterea legilor, fără a avea însă și dreptul de a vota.

La dezbaterile Adunărilor prezența cel puțin a unui ministru e necesară.

Adunările pot exige prezența miniștrilor la deliberațiunile lor.

Art. 97. În nici un caz ordinul verbal sau scris al regelui nu poate apăra pe ministru de răspundere.

Art. 98. Fiecare din ambele Adunări, precum și regele au dreptul de a cere urmărirea miniștrilor și a-i trimite înaintea Înaltei Curți de Casație și Justiție, care singură, în secțiuni unite, este în drept a-i judeca, afară de cele ce se vor statornici prin legi în ceea ce privește exercițiul acțiunii civile a părții vătămate și în ceea ce privește crimele și delictele comise de miniștri afară de exercițiul funcțiunii lor.

Punerea sub urmărire a miniștrilor de către Corpurile legiuitoare nu se poate rosti decât prin majoritatea de două treimi a membrilor de față.

Instrucțiunea se va face de o comisiune a Înaltei Curți de Casație, compusă din cinci membri trași la sorți în secțiuni unite. Această comisiune are și puterea de a califica faptele și de a decide sau nu urmărirea.

Acuzarea, înaintea Înaltei Curți de Casație și Justiție, se va susține prin Ministerul Public.

. . . . . .

Capitolul IV

Despre puterea judecătorească

. . . . . .

Art. 102. Pentru întregul stat român este o singură Curte de Casație și Justiție.

Art. 103. Numai Curtea de Casație în secțiuni unite are dreptul de a judeca constituționalitatea legilor și declara inaplicabile pe acelea care sunt contrarii Constituțiunii. Judecata asupra inconstituționalității legilor se mărginește numai la cazul judecat.

Curtea de Casație se va rosti ca și în trecut asupra conflictelor de atribuțiuni.

Dreptul de recurs în casare este de ordin constituțional.

Art. 104. Judecătorii sunt inamovibili în condițiunile speciale pe care legea le va fixa.

. . . . . .

Capitolul V

Despre instituțiunile județene și comunale

Art. 108. Instituțiunile județene și comunale sunt regulate de legi.

Aceste legi vor avea de bază descentralizarea administrativă.

Membrii consiliilor județene și consiliilor comunale sunt aleși de către cetățenii români prin votul universal, egal, direct, secret, obligatoriu și reprezentarea minorității după formele prevăzute de lege. La aceștia se vor putea adăuga prin lege și membri de drept și membri cooptați. Între membrii cooptați pot fi și femei majore.

Titlul IV

Despre finanțe

Art. 109. Nici un impozit, de orice natură, nu se poate stabili și percepe decât pe baza unei legi.

. . . . . .

Titlul V

Despre puterea armată

Art. 119. Tot românul, fără deosebire de origină etnică, de limbă sau de religie, face parte din unul din elementele puterii armate, conform legilor speciale.

Puterea armată se compune din: armata activă cu cadrele ei permanente, rezerva ei și milițiile.

. . . . . .

Art. 122. Se va înființa un Consiliu superior al apărării țării, care va îngriji, în mod permanent, de măsurile necesare pentru organizarea apărării naționale.

Art. 123. Nici o trupă armată străină nu poate fi admisă în serviciul statului, nici nu poate intra sau trece pe teritoriul României, decât în puterea unei anume legi.

Titlul VI

Dispozițiuni generale

Art. 124. Culorile drapelului român sunt: albastru, galben și roșu, așezate vertical.

Art. 125. Reședința guvernului este în Capitala țării.

Art. 126. Limba românească este limba oficială a statului român.

Art. 127. Nici un jurământ nu se poate impune cuiva decât în puterea unei legi, care hotărăște și formula lui.

Art. 128. Constituțiunea de față nu poate fi suspendată nici în total, nici în parte.

În caz de pericol de stat se poate prin lege institui starea de asediu generală sau parțială.

Titlul VII

Despre revizuirea Constituțiunii

Art. 129. Constituțiunea poate fi revizuită în total sau în parte din inițiativa regelui sau oricăreia din Adunările legiuitoare.

În urma acestei inițiative ambele Adunări, întrunite separat, se vor rosti cu majoritate absolută, dacă este locul ca dispozițiunile constituționale să fie revizuite.

Îndată ce necesitatea revizuirii a fost admisă, ambele Corpuri legiuitoare aleg din sânul lor o comisiune mixtă, care va propune textele din Constituțiune ce urmează a fi supuse revizuirii.

După ce raportul acestei comisiuni va fi citit în fiecare Adunare, de două ori în interval de cincisprezece zile, ambele Adunări întrunite la un loc, sub președinția celui mai în vârstă dintre președinți, în prezența a cel puțin două treimi din totalitatea membrilor ce le compun, cu majoritate de două treimi, stabilesc în mod definitiv care anume articole vor fi supuse revizuirii.

În urma acestui vot, Adunările sunt de drept dizolvate și se va convoca corpul electoral în termenul prescris de Constituțiune.

Art. 130. Adunările cele noi proced în acord cu regele la modificarea punctelor supuse revizuirii.

În acest caz Adunările nu pot delibera dacă cel puțin două treimi a membrilor din care se compun nu sunt prezenți și nici o schimbare nu se poate adopta dacă nu va întruni cel puțin două treimi ale voturilor.

Adunările alese pentru revizuirea Constituțiunii au o durată constituțională obișnuită și, în afară de modificarea Constituțiunii, ele funcționează și ca Adunări legiuitoare ordinare.

Titlul VIII

Dispoziţiuni tranzitorii şi suplimentare

Art. 131. Sunt și rămân cu caracter constituțional dispozițiunile din legile agrare privitoare la pământurile cultivabile, pădurile și bălțile expropriabile în total sau în parte, la starea lor juridică, la subsol, la prețuire, la modul de plată etc. așa precum sunt formulate în articolele de mai jos ale fiecăreia din legile agrare și care articole, în întregul lor, fac parte integrantă din prezenta Constituțiune și ca atare nu se pot modifica decât cu formele prevăzute pentru revizuirea Constituțiunii, [...]

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 282, din 29 martie 1923.

18. Lege pentru învățământul primar al statului și învățământul normal-primar

(26 iulie 1924)

Titlul I

Învățământul primar

Secțiunea I.

Capitolul I

Dispoziții generale

Art. 1. Învățământul primar formează primul grad al învățământului. El cuprinde:

1) Școala de copii mici (grădinile de copii);

2) Școala primară;

3) Școalele și cursurile de adulți;

4) Școalele și clasele speciale pentru copiii debili și anormali educabili.

Art. 2. Învățământul primar se predă:

În școalele statului (școale publice).

În școalele sau institutele particulare autorizate de stat și în familie, conform legii învățământului particular.

Art. 3. Școalele primare publice sunt nu numai acelea înființate în conformitate cu această lege de către stat, ci și acelea înființate de către comune sau județe, cu autorizarea Ministerului Instrucțiunii, prin care se va face numirea și plata personalului didactic.

Art. 4. Îndrumarea și supravegherea generală a învățământului primar sunt în sarcina statului, care le execută prin Ministerul Instrucțiunii.

Nici o școală nu se poate înființa fără autorizarea Ministerului Instrucțiunii și fără a se conforma cu dispozițiunile legii în vigoare.

Ministerul Instrucțiunii întocmește regulamentele și programele de învățământ ale școalelor prevăzute la art. 3 al acestei legi; cercetează și aprobă regulamentele de conducere și funcționare, precum și programele școalelor particulare.

Art. 5. Învățământul primar este unitar în tot cuprinsul țării.

Art. 6. Învățământul primar este obligatoriu și gratuit în condițiunile prevăzute de această lege.

Părinții, tutorii și toți acei care au sub autoritatea sau îngrijirea lor copii orfani, cetățeni români, sunt datori să dea copiilor lor instrucțiunea elementară, absolut indispensabilă oricărui cetățean, cuprinzând programul complet al școlii primare, astfel cum este prevăzut în această lege.

Art. 7. Învățământul primar în școalele statului se predă în limba română.

În comunele cu populație de altă limbă decât limba română, Ministerul Instrucțiunii Publice va înființa școale primare cu limbă de predare a populației respective, în aceeași proporție ca și comunele românești. În aceste școale studiul limbii române va fi însă obligator în numărul de ore stabilit prin regulament.

Art. 8. Cetățenii de origine română, care și-au pierdut limba maternă, sunt datori să-și instruiască copiii numai la școlile publice sau particulare cu limba română de predare.

Art. 9. În școlile primare de orice fel, fie publice, fie particulare, nu se pot introduce alte manuale didactice decât acelea aprobate de Ministerul Instrucțiunii.

Art. 10. Se socotesc absolvenți ai învățământului primar și se bucură de toate drepturile recunoscute de legi numai acei elevi care au trecut cu succes programul complet al celor șapte ani ai școlii primare, așa cum e prevăzut în această lege.

Secțiunea II

Capitolul II

Obligativitatea învățământului

A. — Dispoziținni generale asupra obligativității

Art. 11. Învățământul primar este obligatoriu pentru copiii tuturor cetățenilor români.

El este gratuit în școalele statului.

Toate actele relative la învățământul primar sunt scutite de timbru.

. . . . . .

D. Frecventarea școalei. Aplicarea obligativității învățământului.

Art. 22. Cursurile școalelor primare și ale școalelor de copii mici încep la 15 septembrie.

Art. 23. Învățătoarele școalelor de copii mici și învățătorii școalelor primare sunt datori să țină registre de chemare, în care vor nota regulat absențele motivate și nemotivate ale școlarilor din fiecare clasă.

Părinții, tutorii și cei prevăzuți la art. 6 sunt datori să anunțe pe învățători de absentarea copiilor lor, în termen de 3 zile de la data când copiii au început să absenteze; absențele se vor motiva în cel mult 15 zile.

Absențele se socotesc pe zile întregi, indiferent de numărul orelor de lecții dintr-o zi.

. . . . . .

Secțiunea III

Așezămintele de învățământ primar

. . . . . .

Capitolul IV

Școalele primare

A. Scopul și organizarea lor

Art. 55. Școalele primare formează al doilea așezământ de educațiune și instrucțiune, în care se dau copiilor cultura elementară indispensabilă oricărui cetățean și cunoștințe cu caracter practic, utilitar, variind după necesitățile vieții locale, felul de ocupație a locuitorilor și înclinările elevilor.

Art. 56. Şcoala primară cuprinde şapte clase de câte un an fiecare.

A. Primele patru clase formează temelia celorlalte grade de învăţământ. În ele se dau elemente de cultură generală, indispensabile elevilor care voiesc să urmeze în şcoalele de un grad mai înalt.

În primele patru clase primare se predau materiile următoare:

a) Instrucţiunea religioasă şi morală;

b) Limba română: cetirea, scrierea, exerciţii gramaticale;

c) Aritmetica practică şi noţiuni elementare de geometrie;

d) Noţiuni de istoria românilor, de geografie şi drept civic;

f) Noţiuni de igienă;

g) Desen, cânt, educaţiune fizică;

h) Lucrul manual şi lucrări practice agricole (la sate) cu băieţii şi lucrul manual de mână şi gospodăria cu fetele.

Programul analitic al acestor patru clase va fi acelaşi pentru toate şcoalele.

B. În celelalte trei clase se continuă, se întăreşte şi se completează cultura generală din cele dintâi patru clase, dându-se în acelaşi timp o deosebită dezvoltare învăţământului practic utilitar.

. . . . . .

Materiile de învăţământ sunt cele din primele patru clase, cu adaptările necesare, corespunzătoare vârstei. În aceste trei clase se stabileşte legătura strânsă dintre şcoală şi viaţă, stimulând interesul şi dând îndrumări pentru una din ramurile de activitate practică: agricultură şi anexele ei; meserie şi comerţ, ţinând seama de cerinţele regionale; se dă elevilor o cultură socială şi naţională, cuprinzând educaţie cetăţenească, chestiuni de morală, igienă individuală şi socială şi educaţie fizică.

Programa analitică a acestor trei clase din urmă va varia după natura localităţii, după felul de ocupaţiune a locuitorilor şi după înclinările şcolarilor.

Ministerul Instrucţiunii, în înţelegere cu Ministerul Industriei şi cu acela al Muncii, va întocmi patru programe analitice, şi anume: o programă cu caracter agricol, una cu caracter industrial, alta cu caracter comercial şi o programă cu caracter profesional şi gospodărie pentru fete. În aplicarea lor fiecare din aceste programe pot suferi însă variaţiuni şi pot fi adaptate la toate împrejurările locale şi trebuinţele practice ale locuitorilor, după propunerile făcute de regiunile şcolare şi aprobate de minister.

57. Şcoalele complete cu 7 clase se vor înfiinţa pe măsură ce se vor forma elementele didactice necesare; în tot cazul, până în termen de 5 ani de la promulgarea acestei legi, toate şcoalele vor trebui să aibă 7 clase.

În centrele mari de populaţie, când împrejurările cer şi mijloacele locale permit, se vor numi de minister maeştri speciali pentru predarea cunoştinţelor practice sus citate.

. . . . . .

Secţiunea IV

Personalul didactic al şcoalelor primare

Capitolul VII

Condiţiunile de numire; transferările şi numirile; scoaterea la pensie a personalului didactic

A. Condiţiunile de numire a personalului didactic

Art. 113. Nici o persoană nu poate fi numită la o şcoală de copii mici sau la o şcoală primară, spre a preda învăţământul, dacă nu posedă titlul de capacitate pentru funcţiunea ce i se încredinţează.

Pe lângă titlul de capacitate, candidaţii şi candidatele trebuie să mai îndeplinească următoarele condiţiuni:

a) Să fie cetăţeni români;

b) Să se bucure de drepturile cetăţeneşti şi de bună reputaţie;

c) Să nu fi suferit de nici o condamnare judecătorească pentru crime sau delicte contra cinstei şi a bunelor moravuri;

d) Bărbaţii să fi satisfăcut legea recrutării;

e) Să ştie româneşte;

f) Să fie sănătos.

Normaliştii care nu au împlinit vârsta de 21 de ani la obţinerea titlului de capacitate vor fi numiţi în învăţământ în mod provizoriu.

Art. 114. La şcoalele de copii mici se numesc învăţătoare dintre absolventele cu examen de capacitate al şcoalelor normale de învăţătoare de şcoale de copii mici.

La şcoalele primare se numesc învăţători şi învăţătoare dintre absolvenţii cu examen de capacitate al şcoalelor normale de băieţi şi fete.

Art. 115. Personalul didactic al învăţământului primar se compune din învăţători titulari şi învăţători suplinitori.

Capitolul XI

Mijloacele de perfecţionare a membrilor corpului didactic primar

Art. 155. Pentru perfecţionarea, completarea şi redobândirea cunoştinţelor profesionale necesare membrilor corpului didactic primar se vor organiza:

a) Pentru întreţinerea şi perfecţionarea cunoştinţelor, se vor organiza conferinţe didactice generale şi cercuri culturale;

b) Pentru completarea cunoştinţelor practice, necesare predării învăţământului în cele trei din urmă clase primare şi pentru predarea dexterităţilor, se vor organiza cursuri speciale pe lângă şcoalele normale sau şcoalele speciale;

c) Pentru redobândirea cunoştinţelor pierdute, se vor organiza cursuri de repetiţie pe lângă şcoalele normale.

. . . . . .

Art. 156. Învăţătorii de altă limbă, care funcţionează în şcolile de stat, vor fi instruiţi la cursuri pentru învăţarea limbii române, a istoriei şi geografiei României, a instrucţiunii civice şi a practicii pedagogice.

Cursurile vor dura două luni în timpul verii. Candidaţii vor fi obligaţi a da, la terminarea cursurilor, un examen suplimentar de capacitate pentru aceste materii; modalitatea acestui examen se va fixa prin regulament.

Cei care nu vor reuşi, vor fi obligaţi a mai urma o vară aceste cursuri şi a da examen. În caz de nereuşită pierd dreptul de a mai funcţiona în învăţământ.

Titlul II
Învăţământul normal-primar

. . . . . .

Capitolul XXIV
Dispoziţiuni tranzitorii

Art. 219. Până la completarea şcoalelor primare cu şapte clase, actualele şcoale primare vor elibera certificate de absolvire a patru clase primare, ca şi în trecut; iar elevii care vor obţine aceste certificate nu mai sunt supuşi obligativităţii frecventării ultimelor clase ale învăţământului primar.

. . . . . .

Art. 224. Încadrările membrilor corpului didactic primar din teritoriile alipite* se vor face în urma verificării actelor de către comisiunile alcătuite în acest scop în conformitate cu drepturile lor şi cu dispoziţiunile legii de faţă.

Art. 225. Învăţătorii şi institutorii de limba şi religia mahomedană, care, în momentul promulgării acestei legi, se vor găsi funcţionând pe lângă şcoalele primare rurale şi urbane publice din Dobrogea şi din Cadrilater, care sunt absolvenţi ai seminarului musulman al statului şi care au o vechime în învăţământ de cel puţin 5 ani, vor putea fi numiţi cu titlu provizoriu pe baza recomandării inspectorului circumscripţiunii respective, în urma unei inspecţiuni speciale.

Art. 226. Toate şcoalele şi instituţiunile speciale pentru educaţiunea copiilor şi tinerilor anormali trec sub directiva şi controlul Ministerului Instrucţiunii.

Actualii profesori şi candidaţi de profesori ai acestor şcoale care au diplomă eliberată de comisiunea examinatoare medico-pedagogică a Universităţii din Cluj şi care au o vechime de 15 ani de serviciu pe teren şcolar, sunt asimilaţi cu profesorii secundari în tot ce priveşte salariul, drepturile şi datoriile.

Art. 227. Preoţii români, care funcţionează ca învăţători la şcolile române din Ardeal, Bucovina şi Basarabia şi s-au retras din învăţământ în timpul de la 1918 până astăzi, pot reintra în învăţământ cu toate drepturile câştigate în timp de 2 ani de la promulgarea acestei legi, pe baza avizului consiliului permanent şi al inspectoratului regiunii în care au funcţionat.

---

* În textele în care se exprimă o atitudine pozitivă faţă de caracterul naţional unitar al statului român cuvântul *alipire* indică ideea de *unire*; unii exponenţi ai atitudinilor denigratoare vor să sugereze că prin *alipire* s-ar înţelege cucerire, cotropire, apropiere a unor teritorii străine.

Preoţii români din toată ţara, absolvenţi ai seminariilor superioare, care n-au examenul de capacitate de învăţător, pot trece acest examen şi intra în învăţământ, în aceleaşi condiţiuni ca normaliştii.

Pentru acest scop se va institui în fiecare an, în timp de 3 ani de la promulgarea acestei legi, câte o sesiune specială de examen de capacitate.

Art. 228. Învăţătorii minoritori de la şcolile statului, care au reuşit în anul 1923 la examenul de limba română, nu vor mai trece alt examen. Dacă însă, la inspecţiunile ce se vor face, se va constata că ei nu au cunoştinţe suficiente pentru predarea limbii române, a istoriei românilor, a geografiei României şi a instrucţiei civice în limba română, ei vor fi trimişi la cursurile şi examenele prevăzute la art. 156.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 161, din 26 iulie 1924.

19. Lege pentru unificarea administrativă* (14 iunie 1925)

Titlul I

Împărţirea teritoriului Regatului. Autorităţile administrative şi elective locale. Autorităţi de control

Art. 1. Teritoriul României se împarte din punct de vedere administrativ în judeţe, şi judeţele în comune.

Art. 2. Comunele sunt: rurale şi urbane.

Art. 3. Comuna rurală este alcătuită din unul sau mai multe sate. Reşedinţa comunei va fi într-unul din sate.

Comunele rurale care nu dispun de mijloace se pot asocia pentru a-şi susţine serviciile de care au nevoie şi a-şi plăti în comun personalul administrativ, tehnic, sanitar etc.

Art. 4. Comunele urbane sunt centre de populaţie declarate astfel prin lege.

Ele sunt: urbane reşedinţe de judeţ şi urbane nereşedinţe.

Comunele urbane reşedinţe de judeţ sunt acele comune urbane în care se află prefectura judeţului.

Comunele urbane reşedinţe de judeţ care prin numărul locuitorilor şi prin importanţa lor economică sau culturală au o mai mare înrâurire asupra dezvoltării generale a statului se vor declara prin lege municipii, luându-se în prealabil avizul consiliului administrativ superior.

Art. 5. Pentru înlesnirea controlului, supravegherea aplicării legilor şi buna îndrumare a administraţiei, judeţele se împart în circumscripţii numite plăşi, cuprinzând mai multe comune, iar comunele urbane în circumscripţii numite sectoare.

---

* În baza prevederilor noii Constituţii, la 14 iunie 1925, a fost promulgată legea pentru unificarea administrativă. Legea instituia organizarea unitară a României, abrogând deplin sistemele diferite după care se administra fiecare din provinciile care se uniseră cu ţara în 1918. În urma adoptării acestei legi, la 7 octombrie 1925 a fost dat publicităţii decretul regal privind noua organizare administrativă a României. Conform decretului, teritoriul ţării era organizat în judeţe, plăşi, comune urbane reşedinţe de municipii, comune urbane nereşedinţe de municipii, comune rurale şi sate.

Sectoarele şi plăşile nu sunt persoane juridice.

Art. 6. Nici o comună nu se poate constitui şi nici o modificare teritorială a judeţelor, comunelor sau plăşilor sau schimbare de reşedinţă a acestora nu se poate face decât în conformitate cu dispoziţiunile prevăzute în prezenta lege.

Art. 7. Fiecare locuitor al ţării, fără osebire de sex şi naţionalitate, trebuie să aparţină unei comune şi să participe la sarcinile ei.

Cetăţenii români se pot strămuta dintr-o comună în alta fără nici o învoire prealabilă.

Ei sunt însă datori să facă cunoscut autorităţilor comunale atât strămutarea cât şi aşezarea lor.

Orice teritoriu din cuprinsul ţării trebuie să aparţină unei comune.

Comuna îşi exercită autoritatea sa asupra tuturor locuitorilor şi a întregului teritoriu din cuprinsul ei.

Art. 8. Străinii nu se vor putea stabili într-o comună înainte de a îndeplini anume formalităţi prevăzute de legea specială.

Locuinţa vremelnică sau de scurtă durată într-o comună nu este supusă decât măsurilor de ordine şi siguranţă.

Art. 9. Comuna şi judeţul sunt persoane juridice.

Ele au deplină capacitate pentru tot ce priveşte iniţiativa şi administrarea intereselor locale, exercită aceste atribuţiuni în limitele legilor şi suportă sarcinile aferente.

Nici o cheltuială obligatorie nu se poate pune în sarcina comunelor şi a judeţelor fără a li se crea şi mijloace pentru acoperirea ei.

Art. 10. Comuna şi judeţul îşi administrează interesele lor locale prin consilii compuse din consilieri aleşi, de drept şi consilieri femei cooptate obligatoriu în comunele reşedinţe de judeţ, facultativ în celelalte comune urbane.

Aceste consilii sunt datoare să execute şi măsurile de interes general ordonate de autoritatea centrală în limitele competinţei sale legale.

O lege specială, având la bază principiile legii de faţă, va stabili organizarea şi funcţionarea administraţiunilor în comunele mai mari de 300 000 locuitori.

Art. 11. Primarul este capul administraţiei comunale. El execută toate hotărârile consiliului şi ale delegaţiei permanente comunale şi împreună cu aceasta supraveghează mersul administraţiei comunale.

Prefectul este capul administraţiei judeţene.

În această calitate, execută toate hotărârile consiliului şi ale delegaţiei permanente judeţene şi împreună cu aceasta controlează administraţia judeţeană, precum şi aceea a comunelor din judeţ, afară de municipii.

Art. 12. Deciziunile consiliilor comunale şi judeţene nu pot fi suspendate sau anulate, decât în cazurile cu formele şi garanţiile stabilite în prezenta lege.

Art. 13. Ministrul de interne îndrumează, coordonează şi controlează activitatea comunelor şi judeţelor, punând-o în armonie cu interesele generale ale statului. El este ajutat de un consiliu administrativ superior.

O lege specială va determina alcătuirea, atribuţiunile şi modul de funcţionare al acestui consiliu.

Art. 14. Prefectul este reprezentantul puterii centrale în întreg judeţul.

El își exercită atribuțiunile sale, fie direct, fie prin subprefect, pretori, polițai și notari.

Prefecții, subprefecții, pretorii, polițaii și notarii sunt datori să dea concursul lor și pentru executarea hotărârilor consiliilor comunale și județene, precum și ale delegațiilor permanente.

Art. 15. Ministrul de interne poate însărcina cu controlul și inspectarea administrațiilor locale, precum și a activității celorlalți reprezentanți ai săi, pe membrii consiliului administrativ superior și pe inspectorii generali administrativi.

Art. 16. Toate comunele unui județ stau în legătură directă din punct de vedere administrativ cu autoritățile județene, afară de municipii, care stau în legătură directă cu Ministerul de Interne.

Județul de asemenea stă în legătură directă cu Ministerul de Interne din punct de vedere administrativ.

Titlul II

Comuna

. . . . . .

Capitolul VI

Atribuțiunile primarului

Art. 57. Primarul este capul administrațiunii comunale. El administrează toate interesele comunei sau împreună cu delegația permanentă, sau cu consiliul comunal după prevederile legii.

Semnul distinctiv al primarului este o cingătoare cu culorile naționale, pe care o poartă la toate ceremoniile oficiale și la celebrarea căsătoriilor.

Art. 58. Primarul reprezintă comuna în justiție. El poate face în cazuri urgente orice act de justiție necesar conservării unui drept, rămânând a fi abilitat ulterior de consiliu.

Art. 59. Primarul este șeful poliției comunale.

Art. 60. Primarul convoacă consiliul comunal și prezidează ședințele.

Împreună cu delegațiunea permanentă, întocmește ordinea de zi a chestiunilor ce urmează a fi aduse în dezbaterile consiliului comunal.

Primarul prezidează delegația permanentă, căreia îi propune chestiunile care urmează a fi discutate.

Executată deliberările consiliului și ale delegațiunii și ia toate măsurile necesare pentru apărarea intereselor comunei în executarea deciziunilor date de consiliu și delegație.

Supraveghează respectarea regulamentelor.

Împreună cu delegațiunea permanentă numește, înaintează și licențiază din serviciu funcționarii comunali și hotărește asupra pedepselor.

Dă autorizațiuni necesare pentru construcțiuni, reparații de edificii, împrejmuiri, conform planurilor de aliniere și regulamentelor.

Ordonă prestațiuni în natură pentru servicii necesare, urgente și în cazuri de calamitate publică.

Eliberează certificate de notorietate publică și de pauperitate.

Îndeplinește toate actele care nu sunt rezervate în mod special consiliului sau delegației permanente privitoare la administrarea și apărarea intereselor comunei.

Primarul este ofiţer al stării civile. El poate să delege această atribuţiune unui membru al delegaţiunii permanente comunale şi notarului, iar în municipii directorului sau şefului de serviciu respectiv.

Celebrarea căsătoriei se face însă de către primar sau un membru al delegaţiei permanente desemnat de el.

Primarul dispune ordonanţarea plăţilor şi semnează ordonanţele. El poate să delege, pe a sa răspundere personală, această atribuţiune unui membru al delegaţiunii permanente comunale.

Primarul inspectează pieţele, drumurile, sălile de spectacol, târgurile şi orice stabilimente care din punctul de vedere al siguranţei şi al sănătăţii sunt puse sub supravegherea comunei; el poate opri spectacolele pentru a asigura paza liniştei şi a moralităţii publice.

Ordonă măsurile urgente de igienă.

Primarul poate delega parte din atribuţiunile sale unui alt membru al delegaţiunii permanente prin deciziune scrisă, care se aduce la cunoştinţă prin afişare şi prin publicitate.

În comunele compuse din mai multe sate, primarul va putea delega, prin deciziune scrisă, parte din atribuţiunile sale unuia din consilierii aleşi în satele respective.

Primarul precizează ţinerea licitaţiilor.

. .

Capitolul VII

Poliţia comunală

Art. 65. Primarul în calitate de şef al poliţiei comunale poate delega parte sau totalitatea din aceste atribuţiuni membrilor din delegaţiunea permanentă comunală.

El exercită atribuţiunile ce decurg din această calitate fie personal, fie prin agenţi şi ofiţeri din poliţia administrativă.

Când aceştia nu ar fi suficienţi, Ministerul de Interne, la cererea comunelor, va putea desemna pentru însărcinări speciale de poliţie comunală şi alţi agenţi şi ofiţeri care în acest caz vor fi retribuiţi din bugetul comunei.

Primarul, în caz de urgenţă, este obligat a lua măsurile necesitate de împrejurări, când ordinea publică şi siguranţa statului ar fi ameninţate, raportând organelor în a căror competenţă şi atribuţiuni intră în mod obişnuit aplicarea acestor măsuri.

. . .

Titlul IV

Dispoziţiuni comune

. . . .

Capitolul IV

Finanţele locale

. . . .

Secțiunea II

Veniturile comunale și județene

Art. 244. Comunele și județele sunt autorizate pentru acoperirea cheltuielilor și a trebuințelor locale să perceapă taxe, cotizațiuni, impozite directe și indirecte, precum și să ceară prestațiuni în natură, toate acestea în limitele și conform dispozițiunilor din prezenta lege și din legile generale de impunere a statului.

Art. 245. Comunele și județele nu pot uza de facultatea de a percepe impozite decât numai în cazul când veniturile proprietăților și ale întreprinderilor respective, acelea ale taxelor și ale cotizațiunilor nu le-ar fi suficiente pentru acoperirea cheltuielilor.

Art. 246. Taxele se pot percepe pentru orice serviciu public a cărui întreținere nu se poate face din resursele obișnuite și numai în măsura serviciului prestat.

În stațiunile balneare și climaterice comunele sunt în drept pentru întreținerea stabilimentelor lor, a îmbunătățirilor și a înfrumusețărilor, să perceapă taxe speciale de la vizitatori.

Art. 247. Cotizațiunile sunt taxe pentru întreținerea sau crearea de îmbunătățiri extraordinare care, deși pot servi interesul public, folosesc îndeosebi mai mult unei anume categorii de cetățeni, sau unei părți, cartier, străzi sau regiune din cuprinsul comunei sau județului.

Aceste cotizațiuni se percep de la acei contribuabili care trag în special foloase din serviciul sau îmbunătățirea care se creează sau se întreține cu produsul acelor cotizațiuni.

. . . . . .

Titlul V

Reprezentanții autorității centrale, organe de control

Capitolul I

Prefectul și consiliul de prefectură

Art. 330. Prefectul județului se numește prin decret regal, în urma propunerii ministrului de interne.

Pentru a fi numit prefect, pe lângă celelalte condițiuni generale cerute funcționarilor publici, candidatul trebuie să aibă vârsta de 30 ani împliniți și să posede diploma unei școale superioare recunoscută de stat, afară de cei ce au funcționat în această calitate cel puțin un an.

. . . . . .

Art. 332. Când locul de prefect devine vacant, ministrul de interne poate însărcina cu conducerea prefecturii până la numirea titularului pe subprefect sau pe un inspector general administrativ.

Art. 333. Pe lângă calitatea sa de reprezentant al puterii centrale, prefectul este și capul administrațiunii județene.

. . . . . .

Art. 336. Ca delegat al autorității centrale, prefectul reprezintă în județ întreg guvernul și puterea executivă și stă în legătură cu fiecare minister pentru chestiunile dependinte de departamentul respectiv.

El este sub ordinele directe ale ministrului de interne.

Art. 337. Prefectul exercită toate atribuţiunile ce-i sunt deferite prin legi şi regulamente, îngrijeşte de publicarea legilor şi regulamentelor generale şi judeţene, veghează la aplicarea lor şi la toate măsurile de executare.

Art. 338. Prefectul este şeful poliţiei în judeţ. În această calitate ia măsuri pentru prevenirea delictelor şi se îngrijeşte de menţinerea ordinei şi siguranţei publice.

El dă ordin tuturor organelor poliţieneşti şi jandarmeriei, care sunt obligate să le execute de îndată.

El poate să pună în mişcare forţa publică la întâmplări de rebeliune, sediţiune, atrupamente tumultoase, împotrivire la executarea legilor sau a ordonanţelor legale sau alte evenimente neprevăzute, care ar ameninţa ordinea publică, siguranţa persoanelor şi a proprietăţilor. În acest caz el informează pe ministrul de interne şi de război. Ofiţerii comandanţi sunt ţinuţi însă a satisface de îndată cererea scrisă a prefectului, fără a mai aştepta alte aprobări.

Art. 339. Prefectul are dreptul să dreseze personal sau să oblige pe ofiţerii poliţiei judiciare să dreseze ei actele necesare pentru constatarea crimelor, delictelor şi contravenţiunilor şi să înainteze autorităţilor judecătoreşti pe făptuitorii lor.

. . . . . .

Capitolul III

Pretorul şi plasa

. . . . . .

Art. 357. Pretorul este şeful poliţiei din plasa sa. În această calitate, sub controlul prefectului, el ia măsuri pentru prevenirea delictelor şi îngrijeşte de menţinerea ordinei şi siguranţei publice.

El dă în această privinţă ordinele necesare organelor poliţieneşti şi jandarmeriei care sunt datoare a le executa.

Pretorul poate să pună în mişcare forţa publică la întâmplări de rebeliune, sediţiune, atrupamente tumultoase, împotrivire la executarea legilor sau ordonanţelor legale sau alte evenimente neprevăzute care ar ameninţa ordinea publică, siguranţa persoanelor şi a proprietăţilor. În acest caz el informează imediat pe prefectul judeţului.

Pretorul este ofiţer al poliţiei judiciare. În această calitate el poate lucra fie din iniţiativă proprie, fie prin delegaţie.

. . . . . .

Capitolul IV

Notarul

Art. 366. Notarul este agentul autorităţii centrale în comuna rurală. În această calitate este însărcinat cu:

Aplicarea legilor, regulamentelor de administraţie publică, ordonanţelor, instrucţiunilor şi a oricăror alte acte pe care legea le cere a fi date publicităţii ca emanând de la puterea executivă;

Publicarea se face prin afişe, strigări şi prin citire în public;

Executarea dispoziţiunilor privitoare la culegerea datelor statistice;

Executarea măsurilor de siguranţă generală şi poliţie;

Împlinirea tuturor însărcinărilor ce-i sunt date prin legi şi regulamente.

. . . . . .

Notarul este şeful poliţiei administrative din comună.

El este ofiţer al poliţiei judiciare, auxiliar al parchetului, numai în cazuri de flagrant delict, când pe lângă actele ce va dresa va putea lua măsuri să deţină pe făptuitori la dispoziţia autorităţii, vestind pe pretor şi parchetul respectiv. El poate de asemenea primi plângeri la contravenţiuni, a le cerceta şi constata.

Prin delegaţia primarului are şi atribuţiuni de ofiţer al stării civile, afară de celebrarea căsătoriei. În toate cazurile el îngrijeşte ca actele stării civile să se întocmească conform legii şi le contrasemnează.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 128, din 14 iunie 1925.

20. **Legea electorală***, din 27 martie 1926

Capitolul I

Compunerea Adunărilor, convocarea corpului electoral

Art. 1. Adunarea Deputaţilor se compune din deputaţi aleşi de cetăţenii români majori, prin vot universal, egal, direct, obligator şi secret, pe baza reprezentării minorităţii prin scrutin de listă, pe circumscripţii electorale. Fiecare judeţ constituie o circumscripţie electorală.

. . . . . .

Art. 3. Senatul se compune din senatori aleşi şi senatori de drept.

. . . . . .

Art. 7. Devin senatori de drept:

a) Foştii preşedinţi de Consiliu de Miniştri întrucât vor avea o vechime de 4 ani ca preşedinţi de Consiliu titulari, în acest termen socotindu-se şi anii serviţi ca preşedinte al Consiliului Dirigent din Ardeal;

b) Foştii miniştri având o vechime de cel puţin 6 ani într-una sau mai multe guvernări;

c) Foştii preşedinţi ai Corpurilor Legiuitoare care vor fi exercitat această demnitate cel puţin în cursul a 8 sesiuni ordinare;

---

* Pentru a da o mai mare stabilitate vieţii parlamentare, legea electorală aducea modificări în ceea ce priveşte procentele obţinute de un partid spre a i se încredinţa formarea guvernului. Potrivit legii, partidul care întrunea cel puţin 40% din voturile exprimate în alegeri obţinea o primă majoritară. Repartizarea mandatelor — confom legii — se făcea în felul următor: din numărul total al mandatelor se scădeau mai întâi cele atribuite grupărilor minoritare în circumscripţiile unde acestea au obţinut majoritatea absolută, chiar dacă pe întreaga ţară nu întruniseră procentul de 2%. Repartizarea restului mandatelor se făcea astfel: partidul care obţinuse 40% din voturi în alegeri primea 50% din numărul locurilor din Adunarea Deputaţilor, iar restul de 50% se împărţea între toate grupările, inclusiv gruparea majoritară, proporţional cu procentele de voturi obţinute de fiecare din ele. Prin prevederile sale noua lege electorală întărea poziţiile partidului de la guvern, dându-i posibilitatea de a avea în Parlament o majoritate masivă şi compactă.

d) Foştii senatori şi deputaţi aleşi în cel puţin 10 legislaturi, independent de durata lor;

e) Foştii primi-preşedinţi ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie care au ocupat această funcţiune sau pe aceea de preşedintele la Casaţie 5 ani;

f) Generalii de rezervă şi în retragere;

g) Cei care vor fi exercitat comanda unei armate în faţa inamicului de la mobilizarea din 14 august 1914 şi până la demobilizarea din 1920, cel puţin 3 luni ca titulari. Se înţelege prin titular acela care a exercitat comanda în mod efectiv în baza ordinului comandamentului superior.

h) Cei care au îndeplinit funcţiunea de şef al Marelui Stat Major sau de inspector general de armată (comandant de armată) în timp de pace cel puţin 4 ani.

Numărul celor din categoria a doua nu va fi mai mare de 4 luaţi în ordinea vechimii la vacanţe existente.

i) Foştii preşedinţi ai Adunărilor Naţionale din Chişinău, Cernăuţi şi Alba Iulia care au declarat Unirea şi întâiul preşedinte de vârstă a celei dintâi Camere a tuturor românilor.

. . . . . .

Capitolul VI
Operaţiunile electorale

. . . . . .

4. Votul şi procedura votării

Art. 69. Cetăţenii care au primit cărţi de alegători sunt obligaţi să voteze la secţiunea corespunzătoare domiciliului lor.

. . . . . .

Alegătorii care nu îşi vor exercita, fără temei legitim, dreptul de vot, se vor pedepsi cu amendă civilă de 500 lei de preşedintele secţiunii de votare prin chiar procesul-verbal dresat de el pentru constatarea încheierii operaţiunilor.

Amenda alegătorilor din colegiile senatoriale, ale consilierilor comunali şi judeţeni şi ale Camerelor profesionale va fi de 10 000 lei, fără ca să se poată reduce sub nici un motiv.

Amenzile se vor da toate în folosul comunei unde domiciliază alegătorul condamnat.

. . . . . .

5. Centralizarea rezultatelor. Repartiţia mandatelor. Proclamarea aleşilor

. . . . . .

Art. 90. Pentru repartizarea mandatelor grupărilor politice pe ţară se vor face următoarele operaţiuni:

a) Se totalizează pe ţară numărul votanţilor, al buletinelor anulate şi al voturilor întrunite de fiecare grupare politică, după datele ce s-au primit de la birourile electorale judeţene.

. . . . . .

b) Se calculează procentul de voturi obţinut de fiecare grupare politică faţă de numărul total al votanţilor din întreaga ţară.

Gruparea politică care în urma acestui calcul se constată că a întrunit cel mai mare număr de voturi pe țară, dar cel puțin un procent de 40% față de celelalte grupări, se declară grupare majoritară, iar celelalte grupări minoritare.

Nu se declară nici o grupare majoritară în cazul când nici una din ele n-a obținut acest procent de voturi, precum și în cazul când două grupări care au obținut cele mai multe voturi au paritate de procente;

c) Se calculează procentele de vot obținute în fiecare circumscripție electorală de fiecare grupare politică, față de numărul total al votanților din circumscripțiune.

Procentele astfel obținute se înscriu în ordine descrescândă și în coloane deosebite pentru fiecare din ele.

Dacă sunt circumscripții cu procente egale se preferă în ordine acelea care au cel mai mare număr de voturi.

. . . . . .

Art. 92. Din numărul total al mandatelor stabilit prin lege pe țara întreagă se reduc mandatele atribuite grupărilor minoritare în circumscripțiunile unde acestea au întrunit majoritatea absolută, chiar dacă pe întreaga țară nu au întrunit procentul de 2%.

Ceea ce rămâne din numărul total al mandatelor după aceste deducțiuni se repartizează grupărilor politice pe țară după distincțiunile de mai jos.

Art. 93. Repartizarea mandatelor rămase după scăderile prevăzute la art. 92 pe grupări politice și pe țară se va face în felul următor:

Se dă mai întâi grupării majoritare jumătate din numărul acestor mandate;

Cealaltă jumătate se împarte între toate grupările, inclusiv cea majoritară, proporțional cu procentele de voturi obținute de fiecare din ele;

În cazul în care nu s-a declarat nici o grupare majoritară, mandatele se împart între toate grupările proporțional cu procentul de voturi obținut de fiecare din ele.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 71, din 27 martie 1926.

21. Legea pentru înființarea Academiilor de Înalte Studii Agronomice

(2 august 1929)

Art. 1. Școala superioară de agricultură de la Herăstrău și Academia de agricultură de la Cluj se transformă în Academii de Înalte Studii Agronomice, care sunt instituții de grad superior, bucurându-se de autonomia prevăzută de legea învățământului superior. Ele sunt sub controlul Ministerului Agriculturii și Domeniilor.

Art. 2. Academiile de Înalte Studii Agronomice sunt persoane juridice capabile de a dobândi și poseda patrimonii. Drepturile pe care Academiile de Înalte Studii Agronomice le au ca persoane juridice se exercită de către Consiliile lor profesionale. Consiliile pot delega rectorilor drepturile lor în această privință în total sau în parte.

Art. 3. Academiile de Înalte Studii Agronomice conferă diploma de inginer agronom, certificate de specializare și diploma de doctor în științele agronomice conform art. 11.

Art. 4. Toate catedrele, conferințele și posturile de asistenți care există actualmente la Școala superioară de agricultură de la Herăstrău și la Academia de agricultură din Cluj, se mențin. Pe lângă acestea se înființează câte o catedră de studiul cooperației. Pe viitor, catedrele, conferințele, posturile de șefi de lucrări și de asistenți se vor înființa numai prin lege, pe baza propunerii Consiliului profesoral al Academiei, unde se cere o astfel de înființare și cu avizul conform al Senatului învățământului agricol superior.

Art. 5. Corpul didactic al Academiei de Înalte Studii Agronomice se compune din:

a) Profesori titulari;
b) Profesori agregați;
c) Conferențiari.

Profesorii sunt ajutați în îndeplinirea funcțiunilor lor de un personal științific auxiliar, format din șefi de lucrări și asistenți.

. . . . . .

Art. 7. Drepturile și datoriile membrilor corpului didactic și ale personalului științific auxiliar al Academiei de Înalte Studii Agronomice sunt cele prevăzute în Legea de organizare a învățământului superior.

. . . . . .

Art. 9. Când o catedră, o conferință, un post de șef de lucrări sau asistent nu pot fi ocupate de un titular, consiliul va propune ministerului un suplinitor după procedura ce se va prevede în regulament.

Art. 10. Vor fi admiși ca studenți regulați la Academiile de Înalte Studii Agronomice acei candidați care vor avea diploma de bacalaureat obținut pe baza legii de organizare a învățământului secundar sau pe baza legii de organizare a învățământului agricol de gradul I și II.

Art. 11. Învățământul predat în Academiile de Înalte Studii Agronomice cuprinde două părți:

I. Învățământul agromonic general, a cărui durată este de 4 ani, dintre care unul de practică, și pe baza cărora se acordă diploma de inginer agronom.

II. Învățământul de specializare a cărui durată este de un an și al cărui scop este de a da inginerilor agronomi posibilitatea de specializare într-una sau mai multe din grupele următoare:

a) Agro-fitotehnică;
b) Zootehnică;
c) Economico-rurală;
d) Cooperația agricolă și agronomia socială;
e) Chimică-agronomică și tehnologia agricolă;
f) Geniul rural.

În afară de specializările prevăzute pentru inginerii agronomi, fiecare Academie de Înalte Studii Agronomice va putea organiza, pe cale de statut și pe baza avizului conform al Senatului învățământului agronomic superior, secțiuni specializate pentru diferite ramuri ale agriculturii, cursuri de specializare pentru aceste ramuri și pentru perfecționarea personalului didactic din învățământul agricol de celelalte grade.

Art. 12. Academiile de Înalte Studii Agronomice pot acorda inginerilor-agronomi titlul de doctor în ştiinţele agronomice, conform normelor universitare.

Art. 13. Inginerii agronomi care vor să se dedice învăţământului agricol de orice grad vor urma şi cursuri de pregătire pedagogică pe lângă cursurile de specializare şi vor face aplicaţiuni practice, potrivit regulamentului ce se va întocmi de Senatul învăţământului agricol superior.

Art. 14. Fiecare Academie de Înalte Studii Agronomice va fi înzestrată cu:

a) o fermă experimentală în care se vor cerceta problemele ştiinţifice şi tehnice în legătură cu materiile de specializare;

b) o fermă de exploatare organizată în vederea rentabilităţii;

c) o vie;

d) o grădină de legume şi pomi roditori, care vor servi pentru scopuri experimentale şi demonstrative;

e) o grădină botanică.

În acest scop se vor afecta:

A. Academiei de Înalte Studii Agronomice din Bucureşti:

a) Proprietăţile de la sediul şi din jurul Şcolii superioare de agricultură de la Herăstrău, aflate actualmente în posesia acesteia;

b) Ferma experimentală Băneasa;

c) Via Pietroasa din judeţul Buzău.

B. Academiei de Înalte Studii Agronomice din Cluj:

a) Proprietăţile de la sediu şi din jurul Academiei agricole din Cluj, aflate actualmente în posesiunea acesteia;

b) Ferma experimentală Mănăştur-Cordoş;

c) 200 hectare din domeniul Şcolii de agricultură Turda.

. . . . . .

Art. 16. Academiile de Înalte Studii Agronomice sunt conduse de către un rector numit prin decret regal, pe termen de 3 ani, de către ministrul agriculturii şi domeniilor, din un număr de 3 profesori titulari cu o vechime de cel puţin 7 ani, aleşi de consiliul profesoral. Alegerea de rector se va face sub preşedinţia celui mai vechi dintre profesorii titulari, preşedinte însă nu va putea fi nici unul din candidaţi.

Rectorul este reprezentantul Academiei de Înalte Studii Agronomice. După expirarea termenului de 3 ani, rectorul poate fi reales. Dacă nu e reales, el rămâne prorector de drept, toată perioada următoare. În caz de absenţă, atribuţiunile rectorului sunt îndeplinite de prorectorul de drept, sau, în lipsa acestuia, de cel mai vechi dintre profesorii titulari.

Rectorii Academiilor de Înalte Studii Agronomice vor fi membri de drept în Uniunea camerelor de agricultură.

Art. 17. Consiliul profesoral se compune din profesorii titulari şi agregaţi. El îndeplineşte următoarele atribuţiuni:

a) Alege pe rector;

b) Propune înfiinţarea, modificarea, desfiinţarea catedrelor, conferinţelor, precum şi a posturilor de şefi de lucrări şi asistenţi;

c) Propune înfiinţarea secţiunilor de specialitate şi a cursurilor de perfecţionare;

d) Deleagă din sânul său reprezentanţi pentru comisiunea de examinare şi judecată pentru profesori, agregaţi, conferenţiari, şefi de lucrări şi asistenţi;

e) Stabileşte programe, orare, norme de examene; îngrijeşte de ordinea şi disciplina studenţilor, potrivit normelor specificate în regulamentul special;

f) Hotărăşte în toate chestiunile cu caracter didactic şi ştiinţific şi are răspunderea îndrumării didactice şi ştiinţifice a Academiei;

g) Desemnează din sânul lui, pe o perioadă de trei ani, o delegaţie permanentă compusă din trei profesori cu scopul de a asista pe rector în administrarea bunurilor Academiei; profesorul de economie rurală face parte de drept din delegaţie;

h) Consiliul deleagă în fiecare an o comisiune compusă din trei profesori, care, împreună cu rectorul şi prorectorul Academiei, vor lua hotărâri în numele Consiliului, în chestiuni cu caracter urgent şi în limitele stabilite de Consiliu, la începutul fiecărui an.

. . . . . .

Art. 17. Profesorii, agregaţii şi conferenţiarii de la Academiile de Înalte Studii Agronomice sunt datori să facă cel puţin două lecţii orale săptămânal, în zile diferite, în afară de lucrările de seminar, laborator şi lucrări practice de specialitate.

. . . . . .

20. Senatul învăţământului agronomic superior se compune din rectorii şi prorectorii celor două Academii, precum şi din câte 4 profesori titulari, desemnaţi pe o perioadă de trei ani de consiliile profesorale respective.

Sediul lui va fi Bucureşti, la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor.

În afară de atribuţiunile date prin prezenta lege, Senatul învăţământului agronomic superior se va pronunţa în toate chestiunile în care va fi consultat de ministru.

. . . . . .

C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol. XVII, 1929, p. 857—860.

22. Lege relativă la organizarea armatei (13 mai 1930)

Capitolul I

Dispoziţiuni generale

Art. 1. Organizarea armatei trebuie să asigure:

Organizarea unităţilor şi serviciilor astfel ca să corespundă cerinţelor războiului;

Organizarea teritoriului pentru a procura personalul, animalele, şi materialele de orice fel, necesare în timp de război.

Art. 2. Armata se recrutează din toţi cetăţenii români, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau religie.

Art. 3. Toţi tinerii de la vârsta de 19 ani împliniţi, până la 21 ani, vor putea fi supuşi unei pregătiri preregimentare, în condiţiile ce se vor stabili printr-o lege specială.

Capitolul II

Elementele armatei

Art. 4. Elementele armatei sunt:
a) Armata activă;
b) Rezerva ei;
c) Miliţiile.

Armata activă se compune din oamenii de sub arme şi din completare.

Art. 5. În caz de război elementele armatei de la punctele a şi b, art. 4, formează armata de operaţiuni; miliţiile sunt destinate să fie întrebuinţate, în general, înapoia armatei de operaţiuni.

Capitolul III

Durata serviciului militar

Art. 6. Durata totală a serviciului militar este de 29 ani, de la vârsta de 21 până la 50 ani împliniţi şi anume:

În armata activă:

a) Sub arme: 2 ani, afară de marină, grăniceri, jandarmi, care fac 3 ani;

b) În completare: 3 ani: marina, grănicerii, jandarmii, care fac 2 ani;

În rezervă: 15 ani.

În miliţii: 9 ani.

La vârsta de 41 ani împliniţi toţi oamenii care au satisfăcut serviciul militar sunt trecuţi în miliţii.

Capitolul IV

Chemările sub arme

Art. 7. Încorporarea contingentului se face la 1 noiembrie al fiecărui an, iar trecerea în celelalte elemente la 1 aprilie.

La trebuinţă încorporarea contingentului se poate face anticipat, prin Înalt Decret, cu avizul Consiliului de Miniştri.

Art. 8. Oamenii care au făcut serviciul sub arme rămân pe timpul completării la dispoziţia Ministerului Armatei, care îi poate chema sub arme fie pentru instrucţie, fie pentru întărirea vremelnică a efectivelor.

Art. 9. Ministerul Armatei poate de asemenea chema sub arme, în scopul arătat la art. 8 din prezenta lege, şi oamenii din rezervă, eventual şi oamenii din contingentele de miliţie.

Chemarea oamenilor din rezervă se va face pe baza unui jurnal al Consiliului de Miniştri, iar a celor din miliţie numai prin Înalt Decret şi numai pentru o concentrare anuală de cel mult 30 zile.

Art. 10. Concentrările pentru instrucţie vor avea loc primăvara sau toamna, pentru o perioadă de cel mult 30 zile.

Contingentele ce se vor concentra vor fi astfel stabilite încât oamenii din completare vor face o singură concentrare, iar din cei din rezervă vor executa 3 concentrări, în tot timpul cât fac parte din acest element (15 ani).

Capitolul V

Organizarea armatei și a teritoriului

Art. 11. Organizarea militară în timp de pace cuprinde:
Organizarea armatei;
Organizarea teritoriului.

Organizarea armatei

Art. 12. Armata se compune din:
Armata de uscat;
Aeronautica;
Marina.

Capitolul VI

Comandamente

Art. 13. Regele este capul puterii armate.

Art. 14. Ministrul armatei are în atribuțiunea sa administrația, conducerea, justiția, disciplina și înzestrarea armatei cu cele necesare apărării naționale.

El exercită conducerea prin Marele Stat Major, fiind ajutat și de inspectorii generali de armată.

Art. 15. Inspectorii generali de armată au în atribuțiunile lor supravegherea și controlul pregătirii de război, din toate punctele de vedere, a comandamentelor, trupelor și serviciilor care intră în subordinea inspectoratelor respective.

Cel mai vechi dintre inspectori va colabora la exercitarea atribuțiunilor date Șefului Statului Major General al Armatei, prevăzute la punctele d., e. și h. de sub art. 16, luând și avizul inspectorilor de armată respectivi.

Art. 16. Șeful Statului Major General al Armatei are în atribuțiunile sale:

a) Direcția generală și coordonarea dezvoltării și pregătirii forțelor armatei de uscat, a marinei și a aeronauticii;

b) Instrucția în armată, asigurarea prin diferite constatări de buna aplicare a directivelor de instrucție date de Marele Stat Major;

c) Conducerea învățământului în toate instituțiile de învățământ militar, îndrumarea învățământului în Școala Superioară de Război și la Cursul de Comandament, pregătirea și controlul ofițerilor de Stat Major;

d) Încadrarea armatei cu ofițeri generali, precum și mutările ofițerilor superiori și inferiori dintr-un corp de armată într-altul;

e) Împreună cu șefii ierarhici, a se asigura de capacitatea și aptitudinile coloneilor indicați pentru gradul de general și a generarilor cărora li s-ar putea încredința o comandă superioară;

f) Organizarea, mobilizarea armatei și studiul transporturilor forțelor militare;

g) Informații asupra forțelor militare a diferitelor armate;

h) Pregătirea planurilor de război, punerea la curent a inspectorilor generali de armată, la timpul oportun, cu operațiunile probabile;

i) Călătorii strategice şi tactice, împreună cu generalii de la marile comandamente;

j) Administrarea fondurilor ce-i sunt afectate.

Art. 17. Comandanţii de corp de armată comandă trupele şi serviciile ce le aparţin organic, având în atribuţiunea lor şi încadrarea acestor trupe şi servicii cu ofiţeri superiori.

Ei exercită atribuţiunile de disciplină de garnizoană, justiţie şi de ordin sanitar şi asupra celorlalte comandamente, corpuri de trupă şi servicii aflate în regiunea corpului de armată respectiv, precum şi supravegherea administrativă şi controlul serviciilor şi stabilimentelor ce depind direct de Ministerul Armatei şi care se află în regiunea respectivă.

Ei pun la dispoziţia autorităţilor administrative trupele necesare pentru menţinerea ordinei şi siguranţei după cererea acestora.

Art. 18. În fiecare regiune de corp de armată funcţionează un comandament teritorial, care se găseşte sub ordinele corpului de armată respectiv, pentru tot ce priveşte pregătirea mobilizării comandamentelor, trupelor şi serviciilor acelui corp de armată.

În ceea ce priveşte pregătirea mobilizării teritoriale şi a naţiunii, comandamentul teritorial se găseşte sub ordinile directe ale Marelui Stat Major.

La mobilizare comandantul teritorial rămâne pe teritoriu şi exercită asupra regiunii de corp de armată atribuţiunile comandantului de corp de armată.

Art. 19. Inspectorii generali de armată şi cei tehnici au în atribuţiunea lor:

a) Organizarea, pregătirea şi instrucţia unităţilor şi şcolilor respective;

b) Elaborarea regulamentelor armatei sau serviciului respectiv;

c) Dotarea, aprovizionarea şi controlul materialului aflat asupra trupelor sau serviciilor;

d) Încadrarea cu ofiţeri superiori şi inferiori a trupelor, serviciilor şi stabilimentelor ce le aparţin organic;

e) Administrarea fondurilor afectate.

Aceleaşi atribuţiuni au şi comandanţii marinei, aeronauticii şi cavaleriei.

Art. 20. Comandanţii de divizii comandă corpurile de trupă şi serviciile ce le aparţin organic, având în atribuţiunile lor şi încadrarea acestor trupe şi servicii cu ofiţeri inferiori.

. . . . . .

Capitolul X

Organizarea militară a teritoriului

Art. 56. Teritoriul României se împarte din punct de vedere militar în regiuni de corp de armată.

Aceste regiuni se stabilesc prin Înalt Decret după resursele de recrutare, nevoile de mobilizare şi pe cât posibil conform împărţirii administrative a ţării.

Art. 57. Fiecare regiune de corp de armată se împarte în regiuni de cercuri de recrutare, corespunzătoare pe cât posibil judeţelor.

Art. 58. Organizarea militară a teritoriului asigură recrutarea şi mobilizarea armatei, precum şi mobilizarea teritoriului, executându-se prin:

a) Câte un comandament teritorial de fiecare regiune de corp de armată;

b) Câte un cerc de recrutare de fiecare judeţ;

c) Câte un şef de garnizoană de fiecare comună sau grup de comune.

Capitolul XI

Dislocarea

Art. 59. Dislocarea comandamentelor, corpurilor de trupă şi serviciilor se stabileşte prin Înalt decret.

Capitolul XII

Mobilizarea

Art. 60. Trecerea armatei pe picior de război se face prin Înalt Decret, sub rezerva ratificării Corpurilor legiuitoare.

Ea se pregăteşte din timp de pace conform prescripţiunilor regulamentelor de mobilizare ale armatei, autorităţilor civile şi ale stabilimentelor industriale.

Art. 61. În afară de marile unităţi arătate la capitolul VII din prezenta lege, în timp de mobilizare se vor constitui armate şi eventual grupuri de armate şi detaşamente de armată.

Fiecare armată va cuprinde un număr variabil de corpuri de armată sau divizii; grupul de armate, un grup variabil de armate.

Detaşamentul de armată este o grupare temporară, a cărui compunere variază în raport cu misiunea.

Art. 62. Căile ferate, serviciile de navigaţie, de transporturi aeriene, telegrafele, telefoanele şi posturile terestre şi aeriene, precum şi orice instituţie de stat, necesară armatei, vor fi mobilizate în interesul apărării naţionale.

Art. 63. Stabilimentele şi instituţiunile particulare, necesare armatei în timp de război, vor fi folosite prin lege specială. În acest scop ele se vor supune tuturor obligaţiunilor de recensământ şi control necesar pentru pregătirea lucrărilor de mobilizare.

Capitolul XIII

Dispoziţii finale

Art. 64. Toate dispoziţiunile contrare legii de faţă sunt şi rămân desfiinţate.

C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol. XVIII, 1930, p. 268—275.

23. Legea pentru organizarea învățământului universitar

(22 aprilie 1932)

Capitolul I

Universitățile și administrarea lor

Art. 1. Învățământul universitar se predă în:

1. Universitatea din București;
2. " " Iași;
3. " " Cluj;
4. " " Cernăuți.

5. Facultatea de Drept „Regele Carol al II-lea" din Oradea, care din punct de vedere al numirii profesorilor săi și al formelor legale pentru care este necesară intervenţiunea Senatului universitar, depinde de Universitatea din București.

Art. 2. Universitățile sunt instituțiuni de stat autonome, în ceea ce privește organizarea studiilor și conducerea. Ele sunt așezăminte de învățământ universitar teoretic și aplicat, precum și instituțiuni de cercetări pentru progresul științei și răspândirea culturii.

Art. 3. Universitățile și fiecare din facultățile care le compun sunt persoane juridice.

Universitățile sunt reprezentate de rectori, iar facultățile de decanii lor, în toate actele juridiciare și extrajuridiciare.

. . . . . .

Art. 4. Universitățile sunt conduse de rector, ajutat de Senatul universitar.

Facultățile sunt conduse de decan, ajutat de Consiliul facultății.

Art. 5. Rectorul este ales pe termen de 5 ani dintre profesorii titulari ai Universității.

Decanul este ales pe termen de 3 ani dintre profesorii titulari ai facultății.

. . . . . .

Art. 7. Senatul universitar se compune din: rector, decanii facultăților și câte un delegat al fiecărei facultăți, ales pe timp de doi ani de Consiliul facultății dintre profesorii titulari. Delegații facultăților sunt reeligibili o singură dată în continuare.

Senatul universitar este convocat și prezidat de rector sau în lipsa lui de prorector.

Art. 8. Senatul universitar, pe lângă drepturile și îndatoririle prevăzute în legea de față și în legile și regulamentele universitare, mai are următoarele atribuțiuni:

a) Elaborează, cu avizul facultăților, programul învățământului universitar. Organizează, cu același aviz, cursurile de caracter general, sau care interesează două sau mai multe facultăți, stabilește normele de colaborare între facultăți pentru studii mixte și organizează institute care necesitează colaborarea între două sau mai multe facultăți;

b) Alcătuiește proiectul de buget al Universității, conform art. 10 și întocmește bugetul veniturilor proprii;

c) Administrează averea proprie a Universității, conform legilor în vigoare și regulamentelor speciale;

d) Hotărăşte asupra acceptării sau respingerii legatelor* sau donaţiunilor făcute direct Universităţii;

e) Hotărăşte în toate chestiunile referitoare la aplicarea prezentei legi şi a regulamentelor universitare;

f) Întocmeşte regulamentul Universităţii, înaintându-l ministerului pentru îndeplinirea formelor legale;

g) Se preocupă de educaţiunea studenţimii, căutând să întocmească regulamente, şi să ia dispoziţiuni cu privire la întrebuinţarea timpului liber al studenţilor.

Art. 9. Consiliul facultăţii se compune din toţi profesorii titulari şi profesorii agregaţi ai facultăţii.

Consiliul este convocat şi prezidat de decan sau în lipsa acestuia de prodecan.

Atribuţiunile Consiliului facultăţii, pe lângă cele prevăzute în legea de faţă şi în regulamentele universitare, sunt următoarele:

a) Administrează averea proprie a facultăţii şi întocmeşte bugetul veniturilor proprii;

b) Hotărăşte asupra acceptării sau respingerii donaţiunilor şi legatelor făcute facultăţii;

c) Întocmeşte regulamentul facultăţii;

d) Alcătuieşte orarul şi fixează durata tuturor cursurilor şi lucrărilor practice ale facultăţii;

e) Întocmeşte proiectul de buget de personal şi material al facultăţii, pe care îl înaintează Senatului universitar.

Art. 10. Senatul universitar, cu respectul drepturilor câştigate de personalul universitar în virtutea legilor, alcătuieşte până la 1 iulie al fiecărui an proiectul de buget general al Universităţii pentru anul următor, după ce va fi luat în prealabil avizul fiecărei facultăţi până la 1 iunie.

Proiectul de buget va fi înaintat ministerului de către rector cu 6 luni înainte de expirarea bugetului în curs.

Ministerul, după ce aprobă bugetul Universităţii, îl încorporează în bugetul ministerului spre a fi supus votului Adunării Deputaţilor.

. . . . . .

Art. 13. Marele colegiu universitar este format din profesori onorari, profesori titulari şi profesori agregaţi ai Universităţii. El alege pe rectorul Universităţii.

Art. 14. Pe lângă fiecare Universitate va funcţiona câte un Consiliu universitar consultativ, format din cel puţin trei membri delegaţi de Senatul universitar. Acest Consiliu va fi consultat şi va ajuta pe rector în toate chestiunile de ordin financiar şi administrativ.

Art. 15. Pe lângă fiecare facultate va funcţiona câte un Consiliu consultativ al facultăţii compus din 3 profesori titulari care va ajuta pe decan în toate chestiunile de ordin financiar şi administrativ.

Membrii acestui Consiliu vor fi delegaţi de Consiliul facultăţii.

Art. 16. Pentru sporirea veniturilor proprii ale fiecărei Universităţi, se creează un fond special numit „Fondul Universitar", care se va alimenta din veniturile următoare, a căror cotă poate fi schimbată după împrejurări, de Consiliul interuniversitar:

1) Totalul taxelor de înscriere încasate de facultăţi;

---

* *Legat:* dispoziţie testamentară prin care se lasă un bun, o obligaţie.

2) 40% din toate taxele de examene de orice fel, încasat de diferite facultăţi;

3) 10% din toate taxele încasate pentru echivalarea diplomelor;

4) 10% din sumele stabilite pentru plata diferitelor Comisiuni de concursuri;

5) Din donaţiuni şi legate făcute direct acestui fond;

6) Din vânzarea timbrelor universitare;

7) Din reţinerile ce se fac personalului didactic universitar pentru absenţele nemotivate;

8) Reţinerea de 20% ce se aplică suplinitorilor;

9) Cota parte ce se varsă Casei Şcoalelor din încasările făcute de diferite laboratoare, clinici şi institute universitare pentru analize şi expertize, vânzări de seruri şi vaccinuri, analize şi îngrijiri medicale etc.;

10) Din orice alte venituri.

Capitolul II

Personalul didactic universitar

Art. 17. Corpul didactic universitar se compune din profesorii titulari, profesorii agregaţi, agregaţi temporari (la medicină) şi conferenţiarii.

Personalul ajutător este compus din şefii de secţie, şefii de lucrări, chimişti experţi, lectori, asistenţi, preparatori.

. . . . . .

Art. 24. Concursul* constă din următoarele probe:

Un raport alcătuit de un membru-delegat al Comisiunii asupra lucrărilor şi activităţii candidaţilor. Acest raport, întrucât e însuşit de întreaga comisie, poate înlătura de la concurs pe unii candidaţi;

a) O probă de titluri şi lucrări care consistă dintr-o expunere orală făcută de candidat în public, asupra titlurilor şi lucrărilor sale personale. Se acordă pentru această probă maximum o oră;

b) Un colocviu public asupra lucrărilor de specialitate ale candidatului, precum şi asupra oricărei chestiuni înrudită cu specialitatea. Această probă poate dura până la o oră şi jumătate;

c) Două lecţiuni publice de câte o oră, după 24 ore de preparaţiune, asupra unui subiect tras la sorţi. Fiecare membru al Comisiunii va propune 2 chestiuni.

După fiecare lecţiune se va ţine un colocviu în care candidatul va avea să răspundă la toate chestiunile puse de membrii juriului în legătură directă cu subiectul tratat. Acest colocviu nu poate dura mai mult de o oră.

d) Două probe practice de laborator pentru candidaţii de la catedrele de ştiinţe experimentale. Subiectul acestor probe se va trage la sorţi în prezenţa candidaţilor, dintre chestiunele propuse de juriu, chiar în ziua în care urmează a se face probele. Fiecare membru al Comisiunii are dreptul de a propune două chestiuni.

. . . . . .

* Pentru titlul de profesor universitar.

Capitolul V

Studenţi, diplome

Art. 68. Înscrierea în diferite facultăţi ale Universităţii se face pe baza diplomei de bacalaureat, rămânând ca în viitor să se ţină seamă de specializarea literară sau ştiinţifică a celor care cer înscrierea. La facultăţile de teologie se poate face înscrierea şi pe baza diplomei de absolvire a unui seminar complet de stat.

Licenţiaţii în teologie absolvenţi ai unui seminar complet de stat se pot înscrie la facultăţile de drept şi litere.

Absolvenţii şcoalelor secundare sau a celor asimilate în străinătate, se vor putea înscrie în Universitate numai după ce vor fi obţinut echivalarea certificatelor sau diplomelor lor cu diploma de bacalaureat.

Echivalarea acestor certificate şi diplome se va face de către Ministerul Instrucţiunii.

Se acordă absolvenţilor cu diplome ai şcoalelor superioare de comerţ dreptul de a se înscrie la facultatea de drept cu condiţiunea de a trece un examen de diferenţă la materiile ce vor fi fixate de Ministerul Instrucţiunii Publice.

. . . . . .

Când numărul cererilor de înscriere depăşeşte numărul locurilor disponibile fixat de Consiliul facultăţii, la începutul fiecărui an şcolar, selecţiunea candidaţilor se va face sau după media examenului de bacalaureat şi după mediile obţinute în cursul superior al liceului la obiectele ce sunt în strânsă legătură cu specialitatea aleasă, sau prin concurs, după hotărârea Consiliului de facultate.

Înscrierile în primul an se fac cu titlu provizoriu.

Un regulament al facultăţilor va fixa cât timp un student, care nu şi-a trecut examenele unui an universitar, poate fi înscris fără a fi exmatriculat.

Art. 69. Cursurile Universităţii sunt publice.

. . . . . .

71. Durata cursurilor universitare va fi de cel puţin patru ani (în care se cuprinde şi anul de îndrumare), pentru obţinerea diplomei de licenţiat sau de inginer universitar şi unul sau doi ani, după cum se va fixa prin regulamentele facultăţilor, socotiţi de la luarea diplomei de licenţă sau de inginer universitar, pentru obţinerea diplomei de doctor sau doctor-inginer universitar.

Durata studiilor pentru obţinerea titlului de doctor în medicină este de 6 ani, iar pentru obţinerea titlului de doctor în medicină veterinară este de 5 ani.

. . . . . .

Art. 73. Studenţii pot fi impuşi la următoarele taxe, fixate de Consiliile facultăţilor şi aprobate de Senatul universitar:

a) Taxa de înscriere;

b) Taxa de bibliotecă;

c) Taxa de examen, doctorate şi de diplomă;

d) Taxe de laborator şi de institute;

e) Taxa de construcţie la acele facultăţi unde este autorizată această taxă.

Studenţii săraci şi meritorii vor fi în total sau în parte scutiţi de taxele şcolare de către Consiliul profesoral al facultăţii respective. Corigenţii şi repetenţii nu vor putea fi scutiţi de taxe.

Taxele se încasează de facultăţi.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 96, din 22 aprilie 1932.

24. Coordonate geografice ale României, numărul şi structura populaţiei, nivelul ştiinţei de carte, potrivit statisticilor din anii 1919—1938

a) Poziţia geografică a României

Latitudine la Văscăuţi	53 g 74′
Latitudine la Ecrene	45 g 15′
Altitudine la Constanţa	0 m
Longitudine la Beba	42 g 19′ Est Ferro
Longitudine la Cetatea Albă	53 g 35′ Est Ferro
Altitudine Negoiul (Munţii Făgăraş)	2 549 m

. . . . . .

Anuarul statistic al României, 1937 şi 1938, Bucureşti, 1939, p. 3.

b) Frontierele României (lungimea în kilometri)

Frontiera	Total	Linia de demarcaţie		
			Naturală	Convenţională
Total . . .	3 400,3		2 285,9	1 114,4
Litoralul Mării Negre	454,0		454,0	—
Româno-bulgară	601,4	Dunărea	388,0	214,4
Româno-jugoslavă	557,3		273,7	283,6
		Bega	2,5	
		Timiş	2,0	
		Bersava	2,2	
		Crvaya	5,3	
		Caraş	6,8	
		Nera	22,0	
		Dunăre	232,9	
Româno-ungară	428,0	Mureş	20,8	407,2
Româno-cehoslovacă	428,0		65,7	135,3
		Tur	5,6	
		Tisa	60,1	
Româno-polonă	346,6		271,7	74,9
		Ceremuş, Prut, Pârcălab	159,3	
		Nistru	112,4	
Româno-rusă	812,0	Nistru	812,0	—

Sursa: Institutul Geografic Militar.

Anuarul statistic al României, 1937 şi 1938, Bucureşti, 1939, p. 3.

c) Populația României în anii 1918—1937

Anul	Populația probabilă la 1 iulie	Anul	Populația probabilă la 1 iulie
1919*	14 669 841	1929	17 638 127
1920	15 541 424	1930	17 888 992
1921	15 727 940	1930 Rec.	18 057 028
1922	15 970 836	1931	18 166 336
1923	16 207 723	1932	18 426 575
1924	16 445 697	1933	18 652 678
1925	16 687 359	1934	18 914 327
1926	16 926 647	1935	19 087 770
1927	17 149 321	1936	19 319 330
1928	17 390 605	1937	19 535 398

* Statistica anuală începe de la 1860; se precizează că pentru anii 1916, 1917 și 1918 lipsesc datele.

d) Populația urbană și rurală a României la 29 decembrie 1930

România; total: 18 057 028
Populația urbană*: 3 651 039
Populația rurală: 14 405 989

Extras din: *Anuarul statistic al României, 1937 și 1938*, București, 1939, p. 47.

* Inclusiv comunele suburbane.

e) Populația României după naționalitatea declarată la 29 decembrie 1930

România; total: 18 057 028

Naționalitatea	Cifre absolute	Procente
Români	12 981 324	71,9
Unguri	1 425 507	7,9
Germani	745 421	4,1
Ruși	409 150	2,3
Ruteni, ucrainieni	582 115	2,0
Sârbi, croați, sloveni	51 062	0,3
Bulgari	366 062	2,0
Cehi, slovaci	51 842	0,3
Polonezi	48 310	0,3
Huțani	12 456	*
Evrei	728 115	4,0
Greci	26 495	0,1
Albanezi	4 670	*
Armeni	15 544	*
Turci	154 772	0,9
Tătari	22 141	0,1

Naţionalitatea	Cifre absolute	Procente
Găgăuzi	105 750	0,6
Ţigani	262 501	1,5
Alte neamuri**	56 355	0,3
Nedeclaraţi	7 114	*

* Sub 0,1.

** În statistică în loc de *naţionalitate* se scrie *neam.*

Anuarul statistic al României, 1937 şi 1938, Bucureşti, 1939, p. 58—59.

f) Populaţia României după religie, la 29 decembrie 1930

România, total: 18 057 028

Religia	Cifra absolută	Procente
Ortodoxă	13 108 277	72,6
Greco-catolică	1 427 391	7,9
Romano-catolică	1 234 151	6,8
Reformată, calvină	710 706	3,9
Evanghelică, luterană	398 759	2,2
Unitariană	69 257	0,4
Armeano-georgiană	10 005	*
Armeano-catolică	1 440	*
Lipoveană	57 288	0,3
Adventistă	16 102	*
Baptistă	756 930	0,3
Mozaică	60 562	4,2
Mahomedană	185 486	1,0
Alte religii şi secte	7 434	*
Fără religie, liberi cugetători	6 604	*
Nedeclarată	6 686	*

* Sub 0,1.

Anuarul statistic al României, 1937 şi 1938, Bucureşti, 1939, p. 74—75.

g) Ştiutori de carte şi gradul de instrucţie, la 29 decembrie 1930

Totalul populaţiei României de la 7 ani în sus	Total ştiutori de carte	Ştiutori de carte după gradul de instrucţie						Neştiutori de carte	Ştiinţa de carte nedeclarată
		Extra-şcolară	Primară	Secundară	Profesională	Universitară	Şcoli speciale		
T. 14 524 878	8 250 183	126 078	7 018 263	708 581	283 579	91 139	42 543	6 200 568	74 127
M. 7 105 163	4 893 497	73 059	4 172 988	369 945	170 749	69 844	37 362	2 177 130	34 086
F. 7 419 715	3 356 236	53 019	2 845 275	338 636	92 830	21 295	5 181	4 023 438	40 041

Anuarul statistic al României. 1937 şi 1938, Bucureşti, 1939, p. 78.

II. EVOLUȚIA VIEȚII ECONOMICE ȘI SOCIALE

25. Articolul „Reorganizarea economiei naționale. Mai multă metodă"

(5/8 decembrie 1918)

Nimeni nu poate tăgădui greutatea operei de reorganizare a economiei naționale, adânc zdruncinată de înrâurirea inevitabilă a războiului. Greutatea acestei opere apare cu atât mai mare cu cât, deodată cu reorganizarea economiei vechiului Regat, trebuie să ne gândim și să lucrăm și la legarea acestei economii de acelea ale ținuturilor românești liberate. Concomitent cu această grea problemă se ridică și alte chestiuni care, deși mai mărunte, sunt totuși, prin actualitatea lor, tot așa de importante pentru moment. Acestea sunt, pentru cei ce se așteaptă și speră că cel puțin de astă dată se va face o temeinică alcătuire a economiei românești, piatra de încercare pentru a judeca pe cei chemați a pregăti și rezolva cele două mari probleme expuse mai sus.

. . . . . .

Pierderea pentru stat e și mai mare.* Suntem siguri că nici până azi nu se cunoaște ce avem și cât avem. Și în acest timp zece funcționari în loc de unul pierd timpul, depozitele se micșorează și nu ne-am mira ca să înceapă chiar a lua foc și bănuim că în această procedare se amestecă și oarecari interese de birouri, fiecare vrând să administreze, spre binele țării, aceste depozite, zel foarte lăudabil, dar oricum credem că cea dintâi cauză e lipsa de metodă în lucru, care se manifestă prin călcarea atribuțiilor speciale fiecărei autorități și prin luarea de măsuri „au jour le jour".

Primejdia acestei lipse de metodă e înfricoșător de mare. Ea poate să ne pună într-o zi în fața foametei sau poate să împiedice refacerea necesară.

Cu măsuri grăbite luate fără o cunoaștere amănunțită a tuturor elementelor chestiunei și numai pentru a arăta publicului că se lucrează nu se poate alcătui nimic temeinic.

De aceea în activitatea care a început trebuie să cerem mereu mai multă metodă.

Argus, din 5/18 decembrie 1918.

---

* Din cauza lipsei de metodă.

26. Documente privind evenimentele din 13/26 decembrie 1918

a) Comunicatul oficial

De cătva timp o organizare bolşevică, care stă în legătură cu anarhiştii din Rusia şi cu revoluţionarii din Pesta, caută să provoace răscoale, aţâţând muncitorimea.

Azi după amiază grupuri conduse de aceste elemente bolşeviste au încercat să provoace o gravă agitaţiune.

Împiedicaţi de armată să treacă pe strada Câmpineanu ei au tras asupra trupei fără nici o provocare, rănind grav mai mulţi soldaţi. În legitimă apărare, trupa a trebuit să facă uz de arme şi să restabilească ordinea.

Sunt 6 morţi şi 15 răniţi.*

S-au arestat şi pus sub urmărire toţi vinovaţii.

„Viitorul", din 15/28 decembrie 1918

b) Manifestul „S-a tras cu mitraliera în muncitori"
(13 decembrie 1918)

Muncitori!

O crimă nemaipomenită a săvârşit stăpânirea împotriva muncitorimii bucureştene. Străzile Bucureştiului au fost stropite cu sânge muncitoresc şi acoperite cu cadavrele tovarăşilor noştri.

Doi ani de război şi de mizerie ne-au adus pe noi, poporul muncitor, la disperare. Ameninţaţi să murim de foame, am ieşit din fabrici şi ateliere cerând pâine şi libertate. Şi ieri, pe când muncitorii manifestau, ei au fost întâmpinaţi de armata echipată ca de război, cu preotul în frunte.

La strigătul nostru de „pâine" şi „libertate", „stăpânii", care ne-au trimis cu miile ca să murim în tranşee şi în Moldova, ne-au dat gloanţe. Ieri în stradă armata şi poliţia au tras cu mitralierele în muncitori. Sunt zeci de morţi şi răniţi.

Iar cei rămaşi în viaţă au fost schilodiţi şi înnebuniţi în bătăi. Izbiţi cu capetele de marginile trotuarului, împuşcaţi, cu baioneta în piept, însângeraţi, cu fâşii de carne atârnânde, tovarăşii noştri au fost rostogoliţi de brutele poliţiste şi slugile burgheziei la secţiile poliţieneşti şi la prefectură.

Tovarăşii noştri sunt fără îndoială şi acum chinuiţi cu sălbăticie acolo.

Tovarăşi! Crima aceasta nu trebuie să rămână neispăşită.

Sângele tovarăşilor noştri trebuie răzbunat.

Tovarăşii ucişi chiar cu gloanţele pe care ei le-au fabricat nu se vor mai scula, iar în schimb noi, cei rămaşi în viaţă, trebuie să ne ridicăm ca un singur om.

---

* În textele contemporane ori din primii ani ulteriori evenimentelor cifrele sunt foarte diferite între ele; atât cele foarte mici (cum este aceasta din text: 6), cât şi cele foarte mari (de 100 sau 102) nu sunt exacte; studiile mai riguroase, bunăoară cele întreprinse de Constantin Mocanu, s-au apropiat mai mult de adevărul istoric aproximând că numărul morţilor a fost în jur de 30; desigur, numărul răniţilor şi numărul arestaţilor au fost mult mai mari.

Stăpânirea, în frunte cu regele Ferdinand, uită soarta lui Nicolaie al II-lea, a kaizerului și a clicilor ce-i înconjurau.

Brătianu, ucigașul celor 11 000 de țărani de la 1907, provocatorul masacrului din Galați de la 1916, autorul măcelului de ieri, să știe că și-a iscălit singur sentința de moarte. Iar slugile sale, care i-au executat ordinul, să știe că vine curând ziua răfuielii.

Nimeni nu mai intră în lucru până când ucigașii nu vor fi dați pe mâna poporului să-i judece. Nimeni nu mai dă pic de muncă burgheziei ucigașe până ce tovarășii noștri nu ne sunt redați. De astăzi înainte, fiecare ne vom întâmpina cu vorbele:

„Jos ucigașii!" — și ne vom răspunde unul celuilalt:

„Trăiască răzbunarea poporului!"

„Trăiască greva generală!"

„Trăiască Republica Socialistă România!"

„Trăiască Federația Socialistă Europeană!"

Frații celor uciși.

Citiți-l, povestiți-l, dați-l mai departe!.

Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921, Editura Politică, București, 1966, p. 137—138.

27. Articolul „Economia națională a României Mari" publicat de Vintilă Brătianu în mai 1919

România veche era din punct de vedere economic un stat în condiții tot atât de anormale pe cât era din acel politic și militar. Jumătate din neamul românesc trăia în afară de hotarele sale și deci mare parte din energia lui nu putea contribui la propășirea statului. Fâșia strâmtă ce se întinde între Dunăre, Prut și Carpați își găsea viața ei înăbușită prin împiedicarea ce-i făceau hotarele ei artificiale: pe de o parte munții care din cetatea de rezistență a neamului se transformase prin urgia vremurilor într-un zid ce se ridica între frați, iar pe de altă parte Prutul care devenise prin regimul rusesc o barieră de tot felul mai greu de trecut decât chiar acei munți.

Numai bogăția extraordinară a pământului, destoiniciei și rezistenței poporului român, situației la gurile Dunării datorăm putința de a trăi a statului român în ultimii 70 de ani, și propășirea pe care el o arată a avut-o.

După cum a arătat-o limpede acest război, la prima mare zguduire ce se produce, statul român trebuia sau să-și piarză neatârnarea sau să-și dobândească condițiile unui trai normal.

Azi în România Mare el devine o entitate nu numai politică, care prin participarea întregului său neam are viitorul său asigurat, dar și economică, cuprinzând în hotarele acestui stat hinterlandul direct influențat de gurile Dunării. Astfel România va fi mâine un stat economicește complet, prin folosirea întregului neam la propășirea lui economică, prin bogățiile naturale deosebite pe care teritoriile dobândite le

aduc în țara exclusiv agricolă de până ieri, prin transformarea munților din hotar în rezervor viitor de energie economică de tot felul, dar mai cu seamă fiindcă cuprinde în statul stăpânitor al gurilor Dunărei toate regiunile bogate dintre Nistru și Tisa care au scurgerea lor normală către aceste guri.

. . . . . .

Afirmam mai sus că statul mărit este o entitate economică, adică un stat economiceşte desăvârșit, putând trăi în limitele hotarelor sale viața economică modernă. Condițiile sale naturale îi îngăduie dezvoltarea unei agriculturi, în toate ramurile sale, crearea tuturor industriilor de bază care dau unui stat caracterul său industrial, dezvoltarea unui comerț nu numai pentru desfacerea lesnicioasă a produselor agriculturii și industriei sale în interior, și deci pentru satisfacerea nevoilor sale prin propriile sale mijloace, dar și pentru a aduce pe fluvii și pe mare bogățiile sale sau produsele venite din țările depărtate.

Câmpia bogată a Dunării și a Tisei, podișurile Moldovei și Basarabiei, care formează cel puțin două treimi din suprafața Regatului, învăluesc România Mare cu un teren bogat care îmbinat cu o climă favorabilă a făcut și face din ce în ce mai mult din statul român unul din cei mai importanți producători de cereale ai Europei.

. . . . . .

Produsele culturii pământului și ale animalelor, lemnele vor fi materiale prime pe care o industrie bine îndrumată le poate folosi pentru a satisface nevoile noastre prin noi înșine sau pentru a le exporta sub valoarea lor cea mai perfectă. Ele nu vor da însă țării noastre un caracter complet industrial. Acest caracter nu poate fi dat decât prin dispunerea de energie în cantitate suficientă și lesne de pus în valoare și dacă bogățiile noastre vor permite înființarea unor industrii de bază.

În ceea ce privește energia, România Mare va fi o țară binecuvântată. Ea, pe lângă petrolul și lignitul care serveau până azi exclusiv ca producători de forță, va găsi în minele de cărbuni din Banat și Petroșani-Lupeni o rezervă suficientă pentru a mișca multă vreme încă industria ei, iar gazele naturale subterane din Ardeal un alt izvor de care putem dispune.

În sfârșit, lanțul Munților Carpați și Apuseni formează prin căderile lor de apă o rezervă de energie care nu se poate istovi și care prin situația lor va permite să ducă în spre cele două povârnișuri, spre câmpie, toată forța nefolosită încă a acestor căderi de apă. [. . .]

. . . . . .

Punerea în valoare însă a bogățiilor moarte de care am vorbit mai sus, a rezervelor de energie și capital disponibil, a unor însușiri care fac din neamul nostru unul dintre cele mai apte ale Europei pentru a beneficia de descoperirile moderne, nu se poate face fără un învățământ profesional cât mai temeinic organizat pentru a recâștiga atâta timp pierdut. El trebuie să fie fermentul care va da viață tuturor condițiilor favorabile de care am vorbit mai sus și care face din România Mare una din unitățile economice cele mai complete din țările civilizate.

. . . . . .

Democrația, din 4—5 mai 1919.

28. Lege pentru organizarea Ministerului Muncii și Ocrotirii Sociale* din 30 martie 1920 (cu modificările din 12 iunie 1920)

Capitolul I

Compunerea administrației Ministerului Muncii și Ocrotirilor Sociale

1.

Art. 1. Ministerul Muncii și Ocrotirii Sociale înființat prin decretul-lege nr. 1 327 din 29 martie 1920, publicat în *Monitorul oficial* nr. 272 din 30 martie 1920, are ca scop pregătirea, aplicarea și supravegherea aplicării tuturor legilor și regulamentelor privitoare la: asigurări sociale și mutualitatea liberă; ocrotirea și organizarea muncii, cooperația orășenească; asistența socială, precum și a oricăror legi și regulamente de prevedere și ocrotire socială care îi vor fi date în atribuțiune.

Art. 2. Acest minister cuprinde:

1. Casa centrală a asigurărilor sociale;
2. Direcția generală a muncii;
3. Direcția cooperației orășenești;
4. Muzeul social;
5. Direcția generală a asistenței sociale;
6. Contenciosul**;
7. Direcția contabilității, personalului și materialului ministerului.

Casa centrală a asigurărilor sociale, direcțiile generale și direcțiile menționate sunt puse sub conducerea unitară și autoritatea ministrului muncii și ocrotirilor sociale, potrivit dispozițiilor prezentului decret-lege.

Ministrul este asistat în conducerea întregii administrațiuni de un secretar general.

---

* La 13 martie 1920 la cârma țării a fost adus guvernul prezidat de generalul Alexandru Averescu. Una din măsurile luate de guvern pentru a asigura un mai bun „echilibru social" a fost înființarea Ministerului Muncii și Ocrotirilor Sociale. Conform decretului, în atribuțiile noului minister intra „pregătirea, aplicarea și supravegherea aplicării tuturor legilor și regulamentelor privitoare la asigurările sociale", ocrotirea și organizarea muncii, asistența socială și ocrotirea socială.

Referindu-se la cauzele care au stat la baza creării noului minister, titularul acestuia, Grigore Trancu-Iași, afirma, în lucrarea sa *Legislația muncitorească și cooperatistă*, București, 1928, că în acea perioadă, „grevele nu conteneau, în fiecare zi pe străzi se vedeau cortegii, în frunte cu drapelele roșii, nu știa nimeni dacă a doua zi va avea lumină sau pâine".

Această măsură a avut o semnificație politică deosebită, ea a însemnat, în fond, recunoașterea clasei muncitoare ca o clasă de sine stătătoare cu obiective social-politice distincte, cu o forță deosebită în societatea românească.

** *Contencios:* serviciu al unei instituții publice sau particulare, care se ocupă de problemele juridice ale instituției respective.

Casa centrală a asigurărilor sociale

. . . . . .

Art. 4. Casa centrală a asigurărilor sociale este condusă de un director general, care este administratorul caselor de asigurare, și anume: casa de boală, casa de invaliditate din boală și bătrânețe, precum și al diverselor fonduri speciale afectate acestor case potrivit legii susmenționate.

. . . . . .

Art. 6. Casa centrală a asigurărilor sociale cuprinde următoarele direcții și servicii:

I. Direcția asigurărilor de boală, de invaliditate de boală și bătrânețe;

II. Direcția asigurării accidentelor de muncă;

III. Direcția medicinei asigurării și igienei industriale;

IV. Direcția contabilității, personalului și materialului caselor de asigurare;

V. Inspectorii asigurărilor.

Art. 7. I. Direcția asigurărilor de boală, de invaliditate din boală și bătrânețe va aplica dispozițiunile din legea pentru organizarea meseriilor, creditului și asigurărilor muncitorești, în ceea ce privește asigurarea de boală, de invaliditate din boală și bătrânețe; va controla și eventual lichida societățile libere de ajutor mutual; va organiza casele de boală locale și regionale; va pregăti lucrările pentru fixarea și lichidarea pensiilor de invaliditate și bătrânețe; va aviza la măsurile de prevenirea și combaterea invalidității din boală; va pregăti lucrările pentru bugetul casei de boală și pentru bugetul casei de invaliditate din boală și bătrânețe; va controla cheltuielile acestor case și va îngriji de încasarea veniturilor; va face lucrările tehnice de actuariat*, statistică și de bilanț.

. . . . . .

Art. 9. II. Direcția asigurării accidentelor de muncă va conduce și supraveghea aplicarea dispozițiunilor din legea pentru organizarea meseriilor, creditului și asigurărilor muncitorești, în ceea ce privește asigurarea în contra accidentelor de muncă; va aplica toate dispozițiunile legii și regulamentului pentru siguranța cazanelor, precum și orice măsuri se vor lua pentru prevenirea accidentelor; va pregăti lucrările pentru fixarea și lichidarea drepturilor ce decurg de la lege pentru victimele accidentelor de muncă; va face lucrările tehnice de actuariat și statistică; va alcătui tabele de capitaluri constitutive, de salariile lucrătorilor majori fără pregătire de meșteșug.

. . . . . .

Art. 12. III. Direcția medicinei asigurărilor și higienei industriale se ocupă cu organizarea și controlul serviciului medical de la casele medicale,

---

* *Actuariat:* redactarea proceselor-verbale și a altor acte de acest gen implicate de munca de secretariat; în antichitate, la romani, *actuar:* scrib care întocmea procesele-verbale; *actuar* în timpurile mai recente, moderne, înseamnă și: specialist în calcule statistice de asigurări și, în general, financiare.

de la infirmerii, de la spitale, sanatorii şi de la toate organizaţiile medicale ale caselor de asigurare.

Se ocupă cu recrutarea şi instruirea personalului medical al caselor de asigurare. Ia măsurile trebuitoare pentru organizarea medicală a prevenirii invalidităţii din boală, precum şi a reeducării profesionale. Face toate expertizele medicale pentru casele de asigurare. Aplică dispoziţiile cu privire la higiena industrială. Studiază şi avizează la măsurile pentru combaterea boalelor profesionale.

. . . . . .

Art. 16. V. *Inspectorii asigurărilor.* Casa centrală a asigurărilor sociale va avea un număr de inspectori a căror însărcinare este de a controla şi supraveghea aplicarea tuturor dispoziţiilor referitoare la asigurările sociale şi mutualitatea liberă.

Inspectorii vor controla gestiunea bănească a contabililor corporaţiilor; vor controla şi urmări aplicarea dispoziţiilor legii privitoare la plata cotizaţiilor şi a tuturor veniturilor caselor de asigurare; vor controla funcţionarea organizării medicale, îngrijirile date bolnavilor, întrebuinţarea materialului sanitar şi aplicarea dispoziţiilor privitoare la măsurile de higienă industrială; vor supraveghea şi urmări de aproape aplicarea măsurilor pentru prevenirea accidentelor de muncă.

Inspectorii asigurărilor vor fi de trei categorii:

a) Inspectori tehnici (ingineri);

b) Inspectori medici;

c) Inspectori administrativi.

3

Direcţia generală a muncii

Art. 17. Direcţia generală a muncii are următoarele atribuţii:

a) Serveşte ca organ de informaţiune şi de pregătire a legislaţiei muncii, întocmind statistici, făcând cercetări şi studii referitoare la condiţiile de muncă, la raporturile acesteia cu capitalul, precum şi în general la toate problemele în legătură cu condiţiile de viaţă ale salariaţilor;

b) Aplică şi supraveghează aplicarea tuturor legilor şi regulamentelor privitoare la încheierea, executarea şi ruperea sau desfiinţarea contractelor de muncă; ocrotirea muncii copiilor, femeilor şi adulţilor; ocrotirea muncii în industria la domiciliu; organizarea pieţei muncii şi a unui serviciu public pentru găsire de lucru şi de lucrători; învăţământul de completare, continuare şi perfecţionare tehnică; repaosul săptămânal, organizarea jurisdicţiei profesionale, diverse alte chestiuni în legătură cu prestarea muncii salariate sub orice formă, în industrie şi comerţ.

. . . . . .

4.

Direcţia cooperaţiei orăşeneşti

Art. 20. Direcţia cooperaţiei orăşeneşti are următoarele atribuţiuni:

a) Aplică dispoziţiunile prevăzute în legea din 19 decembrie 1909 relativă la înfiinţarea cooperativelor de meseriaşi şi muncitori, precum şi dispoziţiunile decretului-lege nr. 614 din 10 februarie 1919 relativ la înfiinţarea cooperativelor populare orăşeneşti de credit şi consum;

b) Sprijină inițiativele pentru înființarea cooperativelor de credit și economie, consum, producție, desfacere în comun etc.;

c) Supraveghează și controlează întreaga gestiune și activitate a cooperativelor și federalelor înființate sau care se vor mai înființa, fie pe baza legii din 19 decembrie 1909, fie pe baza decretului-lege nr. 614 din 10/2 1919, ambele amintite mai sus;

d) Înlesnește cooperativelor și federalelor orășenești, după natura nevoilor lor, procurarea de mărfuri, materii prime, unelte, mașini și altele;

e) Acordă, cu aprobarea consiliului, împrumuturi cooperativelor și federalelor orășenești;

f) Primește spre fructificare sume de bani de la cooperativele și federalele orășenești;

g) Poate sconta* și resconta**, în caz de nevoie, efectele aflate în portofoliul său, la orice bancă, de preferință însă la Banca Națională, cu autorizația și în condițiunile fixate de consiliul cooperației orășenești;

h) Întocmește darea de seamă anuală a mișcării cooperatiste orășenești;

i) Execută dispozițiunile și hotărârile consiliului cooperației orășenești;

. . . . . .

6.

Direcția generală a asistenței sociale

Art. 33. Direcția generală a asistenței sociale are următoarele atribuțiuni:

a) Servește ca organ de control al tuturor serviciilor, oficiilor și societăților care se ocupă cu ajutorarea celor nevoiași;

b) Aplică și supraveghează aplicarea tuturor legilor, regulamentelor, ordonanțelor și deciziilor ministeriale privitoare la existența și funcționarea operelor cu caracter de asistență publică.

Ministrul Muncii și Ocrotirilor Sociale va indica pe cale de regulament modalitățile sub care toate serviciile și organele cu caracter de asistență publică, astăzi existente, vor trece sub controlul acelui departament de care vor depinde pe viitor;

c) Va crea noi organe pentru îngrijirea copiilor vagabonzi și orfani cu scopul de a face din ei elemente utile societății, prin educare și învățare a unui meșteșug;

d) Va lua măsuri pentru a crea condiții noi de viață a bătrânilor, invalizilor și infirmilor, alții decât cei din câmpul muncii, de care se îngrijesc casele de asigurare, prin ajutoare, reeducare profesională și plasarea lor;

e) Va colabora cu instituțiunile similare de stat sau particulare pentru reeducarea invalizilor de război;

f) Va crea orice organe, servicii sau oficii necesare pentru ajutorarea celor care se află în mizerie.

. . . . . .

---

* *Sconta:* a cumpăra sau a vinde polițe înainte de scadență; a efectua un scont. *Scont:* operație bancară prin care se plătește cuiva anticipat valoarea unei polițe, reținându-se un anumit procent care reprezintă dobânda până la scadență.

** Vezi nota de mai sus; deci: a efectua o scontare la o bancă a unei polițe deja scontate.

Art. 38. Toate fondurile actualelor societăți cu caracter de asistență publică trec sub controlul Direcției generale a asistenței sociale.

Pe viitor nici o taxă sau orice alt apel la caritatea publică nu se va mai putea face fără aprobarea Ministerului Muncii și Ocrotirilor Sociale.

Art. 39. Pentru atingerea scopurilor arătate în art. 33 și 34, Direcția generală a asistenței sociale va avea un fond special numit „Fondul asistenței sociale", care se va alimenta din următoarele venituri:

a) Din cota care se va stabili de acord cu Ministerul de Culte și Instrucțiune Publică asupra taxei pe spectacole pe care o încasează Direcția generală a teatrelor.

b) Din donațiunile și legatele ce se vor face Direcțiunii generale a asistenței sociale pentru asistența socială.

Imobilele donate ce se vor putea vinde prin licitație publică cu aprobarea ministrului muncii și ocrotirilor sociale după avizul conform al Consiliului de Miniștri.

c) Din timbrul de asistență socială care va înlocui actualul timbru de ajutor al Familiei Luptătorilor.

Din momentul punerii în vigoare a prezentei legi, timbrul Familiei Luptătorilor se va numi timbrul asistenței sociale și se va percepe în aceleași condițiuni pentru Direcția generală a asistenței sociale.

Valoarea timbrului de asistență socială va putea fi sporită de la 5, 10, 20, 50 bani la 10, 25, 50 bani și la 1 leu și va putea fi înlocuit prin percepere de taxe echivalente.

. . . . . .

d) Din venitul fructificării fondurilor asistenței sociale;

e) Din fondurile societăților de binefacere rămase de pe urma lichidării lor.

. . . . . .

C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol. IX—X, 1919—1922, p. 323—332.

29. **Legea pentru reglementarea conflictelor colective de muncă***

(5 septembrie 1920)

Capitolul I

Libertatea muncii

Art. 1. Se garantează oricui, în limitele legilor și regulamentelor existente, precum și ale legii de față, dreptul de a munci după voie.

Art. 2. Oricine prin amenințări grave, imediate și directe, ori prin violențe de fapt, va împiedica sau sili ori va încerca să împiedice sau să

* Prin această lege se interziceau grevele în întreprinderile statului și în cele de interes public: întreprinderile de transport, petrolifere, gaze naturale, electricitate, apă, panificație, spitale etc. Adoptarea acestei legi a provocat mari manifestații și întruniri de protest ale muncitorilor din întreaga țară. În pofida acestei legi, mișcările sociale s-au intensificat, culminând cu greva generală din octombrie 1920.

silească pe cineva de a munci, în timpul sau cu ocazia unei încetări colective de lucru, se va pedepsi după cum se arată mai jos.

Art. 3. Acei care s-au făcut vinovați de amenințările calificate mai sus, sau de violențe de fapt, se vor pedepsi cu o amendă de la 10—200 lei și cu închisoare de la 15 zile până la șase luni, afară de cazurile când Codul penal prevede o pedeapsă mai gravă.

Capitolul II

Încetarea colectivă a lucrului

Secția I

Art. 4. Nici o încetare colectivă de lucru, pentru cauze referitoare la condițiile de muncă, fie din inițiativa patronului, fie din inițiativa salariaților, nu va putea avea loc în vreunul din stabilimentele industriale și comerciale arătate mai jos, înainte de a se fi îndeplinit procedura de împăciuire.

Orice încetare colectivă de lucru, pentru cauze străine celor arătate mai sus, este interzisă prin legea de față.

Art. 5. Prin încetarea colectivă de lucru, în sensul legii de față, se înțelege încetarea lucrului a cel puțin 1/3 din numărul total al salariaților stabilimentului industrial sau comercial, ori din numărul salariaților ocupați în una sau mai multe secțiuni din acel stabiliment.

Art. 6. Cad sub prevederile legii de față:

Stabilimentele industriale și comerciale, de orice natură, care întrebuințează în mod obișnuit un număr de cel puțin 10 salariați.

Secția II

Împăciuirea

Art. 7. Când în una din întreprinderile prevăzute la art. 6 se ivește un litigiu referitor la condițiile de muncă, susceptibil de a provoca o încetare colectivă de lucru, salariații vor alege o delegație de 2—5 persoane, care, împreună cu patronul întreprinderii ori reprezentantul său și în prezența unui delegat al Ministerului Muncii, vor cerceta modalitățile pentru aplanarea prin bună învoială a conflictului.

În mod excepțional, când natura întreprinderii o cere, delegatul Ministerului Muncii va putea fixa și admite la discuțiune, din partea salariaților, un număr mai mare de reprezentanți decât cel prevăzut la primul alineat.

Delegații salariați vor trebui să aibă împuternicire scrisă din partea cel puțin a majorității numărului de salariați prevăzut la art. 5.

Când patronul este reprezentat la tratativele de împăciuire prin una sau mai multe persoane, acestea, pentru a putea lua parte la dezbateri, vor trebui să aibă împuternicire scrisă de la patron. În caz când întreprinderea aparține statului, acesta va fi reprezentat prin direcțiunea întreprinderii sau delegatului ei.

Art. 8. Poate fi ales ca delegat orice persoană, indiferent de sex, care a împlinit vârsta de 25 ani, care nu a suferit vreo condamnare aducând după sine pierderea drepturilor civile și politice sau vreo condamnare cu

închisoare pe baza legii de față și care lucrează cel puțin de 6 luni în întreprinderea sau de la înființarea ei, dacă întreprinderea nu are încă 6 luni de existență.

Art. 9. Obiectul litigiului și alegerea delegaților vor fi comunicate în scris celeilalte părți interesate.

Patronul sau șeful stabilimentului este obligat ca, în cel mult 24 ore de la primirea sau facerea comunicării, să înștiințeze pe inspectorul regional al Ministerului Muncii, în circumscripția căruia se află întreprinderea, fie direct, fie prin intermediul prefecturii de județ sau de poliție, de ivirea conflictului.

Înștiințarea inspectorului regional al Ministerului Muncii poate fi făcută și de către delegații salariaților.

Ministerul Muncii, prin organele sale, va putea chiar din oficiu să pășească la aplicarea procedurii de împăciuire.

Art. 10. În caz când litigiul se produce deodată, în mai multe întreprinderi similare, procedura de la art. 7 se va îndeplini pentru toate aceste întreprinderi.

Delegatul Ministerului Muncii va invita atât pe delegații salariaților cât și pe ai patronilor, aleși în fiecare întreprindere, conform dispozițiunilor art. 7, să desemneze dintre dânșii împuterniciți, care să participe în comun la tratativele de împăciuire.

Numărul împuterniciților astfel desemnați de către delegații salariați nu va putea trece de 10. Acest număr va putea fi totuși depășit în cazul prevăzut la art. 7, alin. II.

Numărul împuterniciților patroni nu va putea trece de trei.

Atât împuterniciții salariaților, cât și ai patronilor, vor trebui să aibă mandat scris din partea delegaților respectivi.

Art. 11. Inspectorul regional al muncii sau delegatul său face cunoscut părților, în termen de cel mult 3 zile libere de la data sesizării sale, data și locul împăciuirii.

Discuțiunile pot avea loc, după alegere, fie în localul celei mai apropiate corporații sau organizații similare pentru provinciile alipite, fie la sediul stabilimentului. Ele vor fi conduse de către delegatul Ministerului Muncii.

Art. 12. La data fixată, delegatul Ministerului Muncii va face verificarea titlurilor tuturor delegaților ori împuterniciților salariați și patroni și va încerca să împace părțile.

Art. 13. Rezultatul dezbaterilor se va consemna într-un proces-verbal, subscris de către reprezentanții salariaților, de către patron, patroni sau reprezentanții lor și de către delegatul Ministerului Muncii.

Procesul-verbal se va face în trei exemplare, din care unul va rămâne delegației salariaților, al doilea patronului, patronilor sau reprezentanților lor și al treilea delegatului Ministerului Muncii.

Art. 14. În caz când s-a ajuns la un acord, hotărârea consemnată în procesul-verbal este obligatorie pe timpul pentru care a fost luată, în toate întreprinderile atinse de conflict, atât față de patron sau patroni, cât și față de toți salariații din categoriile reprezentate în litigiu.

Dacă părțile nu au fixat vreun termen de valabilitate al acordului încheiat, acesta se va considera valabil cel puțin 6 luni de la data procesului-verbal. Convenția rămâne în vigoare și după expirarea acestui termen, dacă părțile nu hotărăsc denunțarea ei. În caz de denunțare procedura legii de față este obligatorie numai dacă părțile nu pot cădea de acord asupra noilor condițiuni de muncă.

Acordul încheiat se va afișa în toate stabilimentele interesate.

Secția III

Arbitrajul

Art. 15. În caz când prin tratativele de împăciuire nu se ajunge la înțelegere, se va dresa un proces-verbal de neîmpăcare, părțile putând deferi judecarea litigiului unei comisii de arbitraj.

Această comisie va fi alcătuită după procedura de mai jos, dacă părțile nu convin altfel.

Art. 16. Arbitrajul este obligatoriu și orice încetare colectivă de lucru este interzisă în toate întreprinderile și instituțiile statului, județului sau comunei, de orice natură ar fi ele, precum și în întreprinderile mai jos notate, care funcționează în interesul public și a căror oprire pune în primejdie existența și sănătatea populației sau viața economică și socială a țării:

a) Întreprinderile de transport pe uscat, pe apă și aeriene, inclusiv personalul întrebuințat la încărcare și descărcare;

b) Sondele și distileriile de petrol, minele de combustibil, precum și întreprinderile de captare a gazelor naturale;

c) Uzinele de gaz și electricitate;

d) Întreprinderile de distribuție de apă și forță motrice;

e) Întreprinderile de mori, brutărie și abatoare;

f) Stabilimentele ospitalicești;

g) Întreprinderile pentru ridicarea gunoaielor și curățatul străzilor;

h) Serviciul de higienă publică.

Art. 17. Comisia de arbitraj se compune, indiferent de numărul întreprinderilor, din 4 membri activi și 2 supleanți, aleși pentru fiecare caz de înșeși părțile interesate, și anume: doi membri activi și un supleant, din partea elementului patronal, doi membri activi și un supleant din partea salariaților, precum și dintr-un președinte.

Procedura desemnării membrilor, precum și condițiile pe care aceștia trebuie să le îndeplinească, pentru a fi aleși în comisia de arbitraj, sunt acelea prevăzute la împăciuire.

Membrii desemnați în comisia de arbitraj pot fi aleși și dintre delegații sau împuterniciții care au participare la tratativele de împăciuire.

Art. 18. Președintele este desemnat de comun acord de către cei patru membri activi delegați în comisia de arbitraj.

Delegatul Ministerului Muncii va trimite președintelui, astfel desemnat, procesul-verbal împreună cu toate actele referitoare la tratativele de împăciuire care au avut loc.

. . . . . .

Art. 22. În caz când toate punctele în litigiu, supuse arbitrajului, sau numai parte din ele, nu se pot soluționa, după avizul unanim al celor patru membri delegați ai comisiei de arbitraj, decât dacă soluțiunea ce

urmează a fi dată trebuie aplicată la toate întreprinderile similare din aceeași regiune, atunci, pentru soluționarea acelor puncte, președintele va dizolva prima comisie de arbitraj și va invita părțile interesate din toate acele întreprinderi să desemneze delegați pentru o nouă comisie de arbitraj, conform dispozițiunilor de la art. 17.

. . . . . .

Art. 24. Hotărârea comisiei de arbitraj se ia prin majoritate de voturi, în completul membrilor comisiei.

În caz când nu se poate obține un vot de majoritate, precum și în cazul când ambele părți, sau una din ele, refuză să trimită delegați în comisia de arbitraj, hotărârea va fi dată de președinte.

Art. 25. Hotărârea de arbitraj, pronunțată în conformitate cu dispozițiunile legii de față, este obligatorie pe timpul pentru care a fost pronunțată, în toate întreprinderile părtașe la conflict, sau chemate a fi reprezentate conform art. 22, atât față de patron sau patroni, cât și față de toți salariații din categoriile reprezentate sau interesate în litigiu.

Dacă hotărârea nu prevede vreun termen, se va considera valabilă cel puțin 6 luni de la data pronunțării. Hotărârea rămâne în vigoare și după expirarea acestui termen, dacă părțile nu hotărăsc denunțarea ei. În caz de denunțare, procedura legii de față devine obligatorie numai dacă părțile nu pot cădea de acord asupra noilor condiții de muncă.

. . . . . .

Secția IV

Sancțiuni

Art. 27. Orice patron ori salariat va fi provocat, prin mijloacele enumerate la art. 47, alin. I din Codul penal, o încetare colectivă de lucru, interzisă prin legea de față, chiar dacă această provocare a rămas fără urmări, se va pedepsi cu amendă de la 50—10 000 lei.

Dacă provocarea de mai sus va fi avut loc pentru una din întreprinderile prevăzute la art. 16, pe lângă amenda prevăzută la primul alineat, se va aplica și pedeapsa închisorii de la o lună la un an.

Art. 28. În caz de încetare colectivă de lucru, interzisă prin legea de față, acela sau aceia care vor fi ordonat-o se vor pedepsi cu amendă de la 50—20 000 lei.

Dacă încetarea colectivă de lucru are loc într-o întreprindere de la art. 16, pe lângă amenda prevăzută la primul alineat, se va aplica și pedeapsa închisorii de la 3 luni la un an.

Art. 29. Șeful stabilimentului ori conducătorul întreprinderii care nu va îndeplini în termenul fixat obligațiunea prevăzută la art. 9 se va pedepsi cu amendă de la 500—10 000 lei.

Art. 30. Patronul care va împiedica, prin orice mijloc, pe vreun delegat de la îndeplinirea funcțiunilor sale se va pedepsi cu amendă de la 100—5 000 lei, în afară de daune, interese la care, eventual, ar putea fi condamnat pentru rupere abuzivă a contractului de muncă.

Art. 31. Orice persoană chemată în regulă ca martor de către președintele comisiei de arbitraj, care nu se prezintă, fără să invoce o scuză valabilă, se va pedepsi de către acesta, conform art. 188 și 189 din procedura civilă.

Art. 32. Neexecutarea celor stabilite prin procesul-verbal, de împăciuire, sau neexecutarea hotărârii de arbitraj, constituie un just motiv de rupere a contractului de muncă și dă drept părții lezate a cere daune de interese fără prejudiciul aplicării sancțiunilor penale din legea de față, dacă este cazul.

Capitolul III

Sabotajul

Art. 33. Distrugerea, deteriorarea, sustragerea, falsificarea, fabricarea defectuoasă prin erori voite, manevrări sau manipulări frauduloase a mașinilor, instalațiunilor, instrumentelor de lucru, materialelor, mărfurilor și produselor, în total sau în parte, se consideră ca delicte de sabotaj, atunci când făptuitorul se găsește legat printr-un contract de muncă cu persoana căreia îi aparțin obiectele enumerate mai sus.

Asemenea se consideră ca delict de sabotaj rezistența pasivă care paralizează producțiunea, împiedicând funcționarea normală a întreprinderii, dacă făptuitorul se găsește într-un raport juridic identic cu acela definit mai sus.

Art. 34. Faptele delictuoase enumerate de articolul de mai sus, prevăzute în codul penal, dacă întrunesc totodată și elementele speciale ale delictului de sabotaj, se vor pedepsi cu maximum pedepsei prevăzute în articolele enumerate din acel cod.

Faptele delictuoase enumerate de articolul de mai sus, care nu sunt prevăzute de Codul penal, se vor pedepsi cu închisoare de la 3 luni la doi ani, după gravitate.

Art. 35. Săvârșirea sabotajului în timpul și cu prilejul unei încetări colective de lucru, interzisă prin legea de față, constituie circumstanță agravantă.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 122, din 5 septembrie 1920.

30. Ultimatumul muncitorimii către guvern (11 octombrie 1920)

Rezoluția Consiliului general al Partidului Socialist și a mișcării sindicale din întreaga țară

Consiliul General al Partidului Socialist și al organizațiilor sindicale din întreaga țară, ținut în București, a votat în ședința din 11 octombrie* următoarea rezoluție:

Consiliul General al Partidului Socialist și al mișcării sindicale, compus din delegați ai tuturor organizațiilor politice și sindicale din vechiul Regat, Ardeal, Banat și Bucovina, întrunit la București în ziua de 11 octombrie, în ședință plenară, luând în discuțiune regimul de teroare inaugurat de guvern și prin care acesta tinde nu numai la tăgăduirea celor

* 1920

mai esențiale drepturi cetățenești ale clasei muncitoare, ci chiar la desființarea organizațiunilor de apărare a muncitorilor în contra exploatării capitaliste, după discuțiunile urmate, constată că:

1. Promisiunile făcute de către șeful guvernului comitetelor centrale ale mișcării, cu ocazia reluării lucrului în întreprinderile statului, că nu se va știrbi nimic din drepturile câștigate și că se vor lua de aproape în cercetare revendicările formulate de muncitori nu au fost respectate; mai mult, consiliile muncitorești și delegații muncitorilor, recunoscuți până atunci de direcțiunile instituțiilor respective, au fost pur și simplu înlăturați; muncitorii organizați în sindicate au fost persecutați și concediați fără motive; armata a fost menținută în fabrici și pusă la dispoziția elementelor turbulente, care, încurajate de direcțiunile respective, terorizează pe muncitori.

În speranța că acest regim de teroare va intimida muncitorimea pentru a renunța la dreptele ei cereri, comisiunile promise pentru cercetarea revendicărilor muncitorești în cele mai multe instituții nici nu s-au constituit; iar pentru instituțiunile în care s-au constituit și au funcționat, hotărârile luate în favoarea muncitorilor nu au fost nici până astăzi aduse la îndeplinire. Din această cauză, o vie agitație a continuat și continuă în rândurile muncitorilor, iar comitetele de conducere cu multă greutate au reușit să înlăture deocamdată noi și grave conflicte.

Consiliul mai constată:

2. Că această atitudine a guvernului, departe de a fi întâmplătoare, formează unul din punctele cardinale ale politicii sale față de clasa muncitoare. În adevăr, pentru tranșarea atât a conflictelor amintite cât și a celor care s-ar naște ulterior, guvernul a venit cu o lege monstruoasă, cum este legea reglementării conflictelor colective de muncă, prin care i se tăgăduiește muncitorului cel mai elementar drept de apărare și însuși dreptul la muncă. Toate protestele făcute de clasa muncitoare, fie direct, fie prin reprezentanții ei autorizați, au rămas fără ecou, guvernul înțelegând să consfințească prin lege domnia teroarei instituită în mod arbitrar. Și aceasta a provocat o nemulțumire și mai mare, întrucât muncitorimea se vede despuiată de orice mijloc de apărare prin faptul că comitetele de conducere ale organizațiilor profesionale, care de ani de zile, atât în Regat cât și în teritoriile alipite, chiar sub regimurile anterioare, au avut o largă competență și au fost recunoscute la tranșarea diferendelor dintre capital și muncă, au fost înlăturate. Acest sistem arbitrar astăzi legiferat muncitorimea nu-l poate accepta sub nici o formă.

Consiliul mai constată că:

3. Deciziunea luată de guvern, în urma protestelor clasei muncitoare din toată țara, de a desființa starea de asediu și cenzura nu s-a aplicat efectiv.

În primul rând, curțile marțiale continuă a judeca pe civili ⟨pentru⟩ delictele politice și de presă, deși Constituția le interzice aceasta în mod formal, numai pentru ca guvernul să aibă un mijloc mai sigur de intimidare și opresiune a clasei muncitoare. [...]

Luându-se în discuțiune situațiunea creată clasei muncitoare prin desființarea autonomiei caselor cercuale de asigurări sociale din Ardeal

și Banat, precum și prin sporirea cotelor impuse muncitorilor din vechiul Regat în proporții exagerate;

considerând că autonomia caselor cercuale constituie unica garanție a unei echitabile funcționări a acestor instituțiuni de asigurare și că este just ca cei care suportă sarcinile asigurărilor să aibă conducerea și administrarea efectivă;

considerând că în vechiul Regat casa centrală a meseriilor, de sub conducerea directă a statului, n-a corespuns nici un moment adevăratei ei meniri și că fondurile strânse din cotele muncitorilor, în loc să servească la asigurarea lor pentru cazuri de boală, invaliditate și accidente, au fost destinate unor întrebuințări străine scopului pentru care au fost luate, iar muncitorii n-au avut niciodată posibilitatea să controleze gestiunea milioanelor adunate din salariile lor;

considerând că urcarea cotelor cu aproape 200 la sută este, față de rezultatele pe care le-a dat până în prezent casa centrală, o sfidare a răbdării cu care muncitorimea a suportat acest greu impozit;

considerând că numai autonomia caselor de asigurări este singurul mijloc ca aceste instituții să fie de folos real pentru clasa muncitoare;

Consiliul General cere ca guvernul să redea autonomia caselor cercuale din Ardeal și Banat, iar printr-o modificare a legii meseriilor din vechiul Regat, pe baza principiului de autonomie, să unifice legislația asigurărilor sociale în tot cuprinsul țării. Și, întrucât modificarea acestei legi nu este posibilă imediat, Consiliul General cere ca în consiliul de administrație al casei centrale să fie numiți reprezentanți aleși de lucrători în locul celor numiți de guvern, notificând acestuia că lucrătorii sub nici un motiv nu înțeleg a mai plăti cotele ce li se impun.

Consiliul General, în urma acestor constatări, văzând că intervențiunile împăciuitoare prin cereri, memorii, proteste etc. nu dau nici un rezultat, decide ca delegațiunea compusă din: tov. I. Moscovici, Rudolph Gaidosch, Iosif Jumanca, Iosif Ciser și Franz Geistlinger, să se prezinte guvernului în numele muncitorimii organizate din întreaga țară spre a-i aduce la cunoștință, pentru cea din urmă oară că, dacă până la 20 octombrie 1920, nu se vor realiza în mod efectiv următoarele:

1. Respectarea dreptului de asociațiune și recunoașterea delegațiilor și consiliilor muncitorești în toate întreprinderile.

2. Retragerea armatei din toate fabricile, uzinele și atelierele.

3. Interzicerea strictă direcțiunilor din întreprinderile statului de a se amesteca sub orice formă în chestiunile referitoare la organizarea muncitorilor și reintegrarea în serviciu a tuturor lucrătorilor concediați sau suspendați.

4. Acordarea revendicărilor formulate de muncitorii din instituțiunile statului, atât acolo unde au funcționat comisiuni de arbitraj (C.F.R. și Monitorul oficial), cât și acolo unde asemenea comisiuni nu au fost încă instituite.

5. Suspendarea aplicării legii pentru reglementarea conflictelor colective de muncă până la întocmirea unei alte legi, care să respecte drepturile câștigate cu mari sacrificii de clasa muncitoare.

6. Desființarea efectivă a stării de asediu și a cenzurii prin:

a) recunoașterea dreptului și libertății complete de asociațiune, întruniri și presă;

b) desființarea curților marțiale și trecerea tuturor proceselor privitoare pe civili, a delictelor politice și de presă în instanțele civile;

c) scoaterea armatei din administrația civilă a teritoriilor alipite;
d) încetarea sistemului expulzărilor și evacuărilor forțate.

7. Redarea autonomiei caselor cercuale din Ardeal și Banat și modificarea legii asigurărilor din vechiul Regat pe baza principiului de autonomie, cu consultarea clasei muncitoare prin reprezentanții ei autorizați.

Muncitorimea organizată din toată țara va fi chemată ca printr-o grevă generală să obțină toate aceste drepturi și libertăți de care sunt legate interesele ei cele mai vitale.*

Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921 București, Editura Politică, 1966, p. 509—513.

31. Legea asupra sindicatelor profesionale**
(26 mai 1921)

Capitolul I
Principii generale

Art. 1. Sindicatele profesionale au ca obiect studiul, apărarea și dezvoltarea intereselor profesionale, fără a urmări însă împărțirea de beneficii.

Interesele profesionale sunt limitate prin însăși natura lor la acele de ordin industrial, comercial, agricol, tehnic, economic și cultural.

Numărul membrilor unui sindicat profesional nu poate fi mai mic de 10.

Art. 2. Se recunoaște tuturor persoanelor fizice sau morale care exercită aceeași profesiune, profesiuni similare sau conexe dreptul de a se constitui în mod liber în sindicate profesionale, fără a avea nevoie de vreo prealabilă autorizare.

---

* Urmează semnăturile nominale ale membrilor Consiliului General.

** Legea asupra sindicatelor profesionale, cunoscută și sub denumirea „Legea Trancu-Iași" — după numele ministrului muncii și ocrotirilor sociale, care a elaborat-o —, a acordat sindicatelor dreptul de a-i reprezenta pe muncitori în fața patronilor și de a imprima publicații sindicatelor recunoscute ca persoane juridice.

Legea a avut meritul de a recunoaște dreptul clasei muncitoare de a se organiza în sindicate. Însuși Trancu-Iași declara că guvernul a urmărit „să dea sindicatelor profesionale o dezvoltare cât mai mare și pe de altă parte să le abată din calea primejdioasă și molipsitoare pe care s-au îndrumat unele din ele, adică aceea a sindicatelor care făceau totodată politică" (Gr. L. Trancu-Iași, *Legislația muncitorească și cooperatistă*, București, 1938).

Deși inițial s-au opus organizării în sindicate pe baza acesteii legi, militanții socialiști și comuniști (mai ales după eliberarea din închisoare a celor arestați în timpul Congresului din mai 1921) au înțeles că, în pofida tuturor lipsurilor ei, legea acorda unele drepturi importante clasei muncitoare, cum a fost cel al asocierii în cadrul unei măsuri cu caracter legislativ și au conchis prin a accepta organizarea clasei muncitoare în sindicate pe baza legii Trancu-Iași.

Legea a rămas în vigoare până în decembrie 1938 când a fost abrogată și înlocuită cu legea de constituire a breslelor.

Nimeni nu poate fi constrâns de a face parte, de a nu face parte sau de a înceta de a face parte dintr-un sindicat profesional în contra voinței sale.

Art. 3. Acest drept se întinde și asupra profesiunilor libere, precum și asupra tuturor lucrătorilor, salariați ai statului, județelor, comunelor și a altor servicii publice.

Condițiile necesare pentru exercițiul dreptului de asociere profesională a funcționarilor publici se vor stabili prin statutul funcționarilor. O lege specială va fixa statutul.

. . . . . .

Capitolul II

Despre dobândirea personalității juridice

Art. 5. Pentru ca sindicatul profesional să dobândească personalitate juridică trebuie să îndeplinească procedura de mai jos.

Art. 6. Administratorii sau un împuternicit special al membrilor fondatori, prevăzuți în actul constitutiv, trebuie să adreseze cererea de înscriere judecătorului de ocol al circumscripției unde sindicatul și-a fixat sediul.

Art. 7. La cererea de înscriere se vor anexa în triplu exemplar:

a) Originalul și două copii de pe procesul-verbal de constituire și de hotărâre a înscrierii. În caz când cererea de înscriere se face prin un împuternicit special, se va alătura în original actul care constată împuternicirea dată și care va purta semnătura membrilor fondatori;

b) Originalul și două copii de pe statut;

c) Tabele cu administratorii sau conducătorii sindicatului profesional, indicându-se pentru fiecare naționalitatea, domiciliul și profesiunea;

d) Tabele nominale de membrii fondatori ai sindicatului cu adresele și profesiunea lor.

Acela sau aceia care fac cererea de înscriere au răspunderea sinceității actelor depuse.

. . . . . .

Capitolul III

Despre statute

Art. 17. Modul de constituire, de organizare și de funcționare a sindicatului profesional se determină după libera voință a membrilor prin statute pentru tot ce nu se hotărăște altfel prin legea de față.

Art. 18. Statutul trebuie să cuprindă:

a) Scopul sindicatului profesional;

b) Numele și sediul său. Numele sindicatului trebuie să se deosebească de numele altor sindicate din aceeași localitate;

c) Modul de intrare, de ieșire de bună voie sau de excludere a membrilor;

d) Drepturile și datoriile membrilor a căror libertate politică și religioasă nu poate fi în nici un mod atinsă de dispozițiile din statute;

e) Fixarea cotizațiilor și modul lor de percepere;

f) Modul de alegere, în conformitate cu art. 20—21, al administratorilor sau conducătorilor sindicatului profesional, precum și termenul de valabilitate al acelei alegeri, care niciodată nu poate trece peste 4 ani;

g) Normele de constituire, de convocare și de deliberare ale adunării generale;

h) Normele de constituire și de deliberare ale administratorilor sau conducătorilor sindicatelor profesionale;

i) Condițiunile și normele de deliberare pentru modificarea statutelor, pentru lichidarea sindicatului și, în cazul din urmă, pentru distribuirea patrimoniului social.

În nici un caz averea sindicatului profesional nu va putea fi împărțită între membrii săi și nici nu va putea fi destinată unor interese străine celor profesionale enumerate la art. 1 din prezenta lege.

. . . . . .

Capitolul IV

Despre administratorii sau conducătorii sindicatului profesional și despre adunarea generală

. . . . . .

Art. 20. Orice sindicat profesional trebuie să fie pus sub conducerea unui comitet compus din 3 sau mai multe persoane, membri ai sindicatului.

Acest comitet reprezintă sindicatul profesional în justiție, față de autorități și față de terți.

Comitetul poate delega pe unul sau mai mulți membri din sânul său în același scop.

. . . . . .

Art. 23. Administratorii sau conducătorii unui sindicat profesional sunt obligați de a ține la curent registrele privitoare la numărul membrilor, la încasările și cheltuielile de orice natură.

Ei vor ține un registru cuprinzând procesele-verbale de deciziune luate.

Administratorii sindicatului profesional sunt obligați de a înainta Ministerului Muncii la finele fiecărui an de gestiune o situație a membrilor și a fondurilor, precum și de a ține la sediu, la dispoziționea organelor Ministerului Muncii, registrele sindicatului profesional.

. . . . . .

Capitolul VI

Sindicatele profesionale de muncitori

Art. 31. Un sindicat profesional de muncitori trebuie să cuprindă cel puțin 25 de membri.

Art. 32. Sindicatele profesionale de muncitori recunoscute ca persoane juridice, în afară de avantajele acordate lor prin cap. V, se vor mai bucura și de acelea de a încheia, fie cu patronii izolați, fie cu asociații de patroni, învoieli colective de muncă.

Art. 33. Ele sunt autorizate:

a) A face prin delegați, numiți de sindicat dintre membri săi, împreună cu patronul interesat sau reprezentantul acestuia și împreună cu

organele Ministerului Muncii, inspecția muncii pentru tot ce privește aplicarea legilor și regulamentelor de protecțiune sau de organizare a muncii, a convențiilor colective sau a regulamentelor de atelier.

Refuzul patronului de a participa personal sau prin reprezentantul său nu va împiedica pe ceilalți delegați, specificați mai sus, de a proceda la facerea inspecției;

b) A participa împreună cu organele statului și cu delegații organizațiunilor patronale la aplicarea legilor și regulamentelor referitoare la școlile profesionale și de perfecționare tehnică ale Ministerului Muncii;

c) A participa împreună cu organele statului, județelor sau comunelor și cu delegații organizațiunilor patronale la funcționarea unui serviciu public și gratuit de plasare;

d) A face controlul aplicării asigurărilor sociale prin delegați din sânul lor, acreditați de Ministerul Muncii;

e) A întreprinde, în sfârșit, în limitele legilor, orice fel de acțiune pentru apărarea și garantarea intereselor profesionale ale membrilor lor.

. . . . . .

Capitolul IX

Dizolvarea judiciară

Art. 44. Sindicatele profesionale nerecunoscute și întemeiate pe o cauză ori în vederea unui obiect ilicit, contrar legilor țării, bunelor moravuri sau ordinei publice, se consideră inexistente.

Tribunalul civil al sediului sindicatului, constituit ca minister public, constată prin hotărâre motivată inexistența pe care o pronunță contradictoriu cu conducătorii de fapt ai sindicatului profesional, la cererea Ministerului Public, a Ministerului Muncii sau a părții interesate, cu drept de apel și de recurs în termenul prevăzut de art. 9 și 10 ale acestei legi.

Art. 45. Sindicatul profesional, recunoscut ca persoană juridică, poate de asemenea fi dizolvat dacă introduce în statute, în mod ascuns, scopuri ilicite, contrare legilor țării, ordinei publice sau bunelor moravuri, sau dacă se constată că înfăptuiește asemenea scopuri.

Dizolvarea se pronunță de tribunalul civil al sediului sindicatului, la cererea Ministerului Public, a Ministerului Muncii sau a părții interesate.

Hotărârea se dă în ședință publică, contradictoriu cu ministerul public și cu sindicatul profesional.

Executarea hotărârii de dizolvare a tribunalului se suspendă pentru timp de o lună de la comunicare, în caz când sindicatul profesional interesat declară că modifică statutele și se conformă legii.

În caz de recidivă, hotărârea de dizolvare a primei instanțe devine imediat executorie.

Capitolul XI

Uniuni, federații sau grupări de sindicate profesionale

Art. 60. Sindicatele profesionale se pot grupa între ele pe profesiuni, industrii, circumscripții teritoriale sau altfel. Sindicatele au caracter local, uniunile și federațiile pot cuprinde sindicate în localități diferite.

. . . . . .

C. Hamangiu, *Codul general al României, 1919—1922*, vol. IX—X, p. 603—611.

32. Legea privitoare la comercializarea și controlul întreprinderilor economice ale statului. (7 iunie 1924)

Capitolul I

Felul întreprinderilor publice cu caracter economic

Art. 1. Întreprinderile statului cu caracter economic, care se vor comercializa, vor funcționa după regulile mai jos stabilite.

Art. 2. Întreprinderile statului cu caracter economic se împart în două categorii:

A) Întreprinderi de interes general, chemate a îndeplini servicii publice importante de care depinde mersul economiei naționale, sau acele întreprinderi care formează obiectul unui monopol al statului, precum și cele ce interesează exclusiv apărarea națională.

În această categorie intră: C.F.R., P.T.T., R.M.S., atelierele speciale ale armatei, Pirotehnia și Pulberăria armatei, împreună cu atelierele și întreprinderile lor anexe, menite să asigure funcționarea acestor întreprinderi de stat.

Organizațiile R.M.S. privitoare la producțiunea și fabricațiunea tunurilor, chibriturilor și sării destinate exportului pot fi trecute în categoria întreprinderilor menționate mai jos sub lit. B.

B) Întreprinderi cu caracter pur comercial, al căror obiect este proprietatea statului, dar care nu constituiesc un monopol exclusiv al său.

În această categorie intră:

a) Exploatările bunurilor miniere și metalurgice ale stațiunilor balneare ale statului și în general industriile de orice natură;

b) Atelierele de orice fel ale statului care nu sunt legate de exploatarea întreprinderilor din categoria A;

c) Navigațiunea Fluvială Română (N.F.R.) și Serviciul Maritim Român (S.M.R.);

d) Exploatarea pădurilor, pescăriilor, abatoarelor și frigoriferelor statului;

e) Exploatarea generatorilor de energie: cărbuni, petrol, gaz metan și căderi de apă. Aceste exploatări se vor face numai cu respectarea legii minelor și a energiei și sub un regim adaptat interesului general ce este în joc;

f) Valorificările oricăror drepturi ale statului, cum ar fi distribuția produselor petrolului etc.

Orice alte întreprinderi comerciale ale statului care pot fi asimilate celor din clasificarea de mai sus, vor fi clasate în una din aceste categorii prin un jurnal al Consiliului de Miniștri, pe baza avizului conform al Consiliului Superior de Control și Îndrumare.

Întreprinderile cu caracter special ce nu pot fi asimilate cu cele menționate la art. 2 vor fi trecute în categoria A sau B printr-o lege specială.

Capitolul II

Dispoziţiuni privitoare la administrarea şi controlul întreprinderilor publice cu caracter economic

a) Despre administrarea întreprinderilor.

Art. 3. Întreprinderile comerciale de stat, în regie directă, menționate la art. 2 alin. *A*, vor avea capitalul exclusiv vărsat de stat și vor fi administrate pe baza dispozițiunilor unor legi speciale.

Art. 4. Bunurile și întreprinderile statului cu caracter economic menționate la art. 2, alin. *B*, se pot exploata și administra în asociațiune cu capital privat, de preferință format prin cooperațiune, în conformitate cu dispozițiunile prezentei legi.

Fiecare întreprindere va fi administrată de un consiliu de administrație, compus din cel mult 12 membri, din care o treime numiți de guvern, iar restul aleși de adunarea generală a acționarilor.

Unul din membrii numiți de guvern va reprezenta interesele muncii, conform legislației muncii; după înființarea Consiliului Superior al Muncii, acesta va desemna un al doilea membru în consiliu, reprezentând interesele muncii.

Consiliul de administrație alege din sânul său o delegațiune compusă din 2 membri, din care unul dintre cei desemnați de guvern, care, împreună cu directorul întreprinderii, constituiesc comitetul de direcție al societății.

Gestiunea administratorilor va fi controlată de un comitet de 3—5 censori, numiți în majoritate de guvern, după propunerea ministrului de finanțe, pe baza avizului Consiliului Superior de Control și Îndrumare. Restul censorilor vor fi aleși de adunarea generală a acționarilor.

Membrii consiliului de administrație care reprezintă statul vor fi numiți prin decret regal, pe termen de 4 ani, după propunerea Consiliului de Miniștri, pe baza raportului ministerului respectiv de care depinde întreprinderea. După primii doi ani, jumătate din membrii aleși se înlocuiesc prin tragere la sorți; membrii care înlocuiesc pe cei ieșiți la sorți vor funcționa tot 4 ani.

Membrii Parlamentului în tot timpul cât dețin mandatul nu pot fi numiți de guvern în consiliul de administrație sau al censorilor în întreprinderile comercializate.

Președintele consiliului de administrație va fi desemnat de guvern dintre membrii consiliului.

În caz de paritate, votul președintelui hotărăște.

Directorul va fi numit de consiliul de administrație al întreprinderii în asociație cu statul.

Un comisar al guvernului va putea fi numit pe lângă întreprinderile în asociație cu statul.

Numirea comisarului se va face de Consiliul de Miniştri după propunerea departamentelor economice interesate în unire cu Ministerul de Finanţe. El poate fi înlocuit pe baza unui raport făcut către Consiliul de Miniştri de aceleaşi departamente care au propus numirea.

Comisarul guvernului va asista la şedinţele consiliului de administraţie, având vot consultativ.

În cazurile când o deciziune a consiliului va fi socotită contrară legii de faţă sau statutelor, ori intereselor superioare ale statului, comisarul va putea cere guvernului să suspende execuţiunea deciziunii consiliului. Guvernul, prin departamentul respectiv, luând şi avizul Consiliului Superior de Control şi Îndrumare, se va pronunţa în termen de 15 zile asupra acestei chestiuni, admiţând sau respingând deciziunea luată de consiliu. Dacă ministerul respectiv, de la data anunţării consiliului respectiv, nu se pronunţă în acest termen de 15 zile, deciziunea consiliului devine executorie.

b) *Controlul întreprinderilor comercializate ale statului. Consiliul Superior de Control şi Îndrumare*

Art. 5. Pentru controlul întreprinderilor comercializate şi pentru îndrumarea exploatărilor se instituie pe lângă Ministerul de Industrie şi Comerţ un Consiliu Superior compus din:

Un senator ales de Senat şi

Un deputat ales de Adunarea Deputaţilor. Ambii vor funcţiona pe durata întregii legislaturi.

. . . . . .

Capitolul III

Constituirea, capitalul şi gestiunea întreprinderilor economice ale statului

1. *Constituirea întreprinderilor*

Art. 10. Comercializarea unei întreprinderi de stat se va face din iniţiativa şi după propunerea departamentului de care depinde întreprinderea.

Acest departament întocmeşte statutele întreprinderii de comercializat pe baza avizului conform al Consiliului Superior de Control şi Îndrumare.

Statutele vor prevedea obiectul şi organizarea întreprinderii, aportul statului, determinat în prealabil conform art. 14 şi 15; colaborările cu capital privat, naţional sau străin, în numerar sau sub formă de aport în natură.

Art. 11. În afară de dispoziţiunile menţionate mai sus, statutele fiecărei întreprinderi vor prevede neapărat:

a) Că acţiunile vor fi nominative şi că ele nu vor putea fi transferate decât cu încuviinţarea consiliului de administraţie, afară de cazul când întreprinderea are caracterul cooperativ;

b) Că numărul maxim al voturilor unui acţionar va fi limitat;

c) Că două treimi din membrii consiliului de administraţie şi comitetului de direcţie vor fi români şi că preşedintele şi directorul general vor fi de asemenea români;

d) Că, după ce dividendele cuvenite acționarilor vor atinge 15% din capitalul social, participarea statului la beneficii va fi progresivă, fixându-se și scara acestei progresivități;

e) Că, după cel mult 7 ani, proporția personalului român din fiecare categorie va trebui să atingă 75% în număr, salarii, indemnizații etc.

Art. 12. În adunările generale ale întreprinderilor comercializate cu participare privată numărul voturilor statului va fi limitat la maximum 1/3 din numărul total al voturilor și la minimum 1/4 din acel număr.

Voturile statului în adunarea generală sunt reprezentate prin un delegat al guvernului.

Statul nu ia parte la alegerea membrilor consiliilor de administrație și a cenzorilor.

. . . . . .

2. *Formarea capitalului*

Art. 14. În general, capitalul întreprinderilor publice comercializate, prevăzute la art. 2, alin. *B*, îl formează folosința bunurilor imobiliare, proprietatea sau folosința imobilelor prin destinație, a fondului comercial și industrial și a mobilelor destinate întreprinderii inventariate și evaluate înainte de publicarea în *Monitorul oficial* în care se vor publica și rapoartele experților. În caz când va participa și capital privat, se va adăuga și acest din urmă capital.

Inventarierea și evaluarea aporturilor statului sau particularilor se vor face de Consiliul Superior de Control și Îndrumare.

Evaluarea este definitivă numai după aprobarea Consiliului de Miniștri și după trecerea ei în statutele întreprinderii.

Aportul statului la constituire este scutit de taxe.

Art. 15. Capitalul întreprinderii poate fi mărit prin noi aporturi aduse de stat sau de particulari. Evaluarea acestor aporturi se va face după aceleași norme ca și cele prevăzute la art. 14.

Art. 16. Dacă, după raportul Consiliului Superior de Control și Îndrumare, o evaluare a aportului statului este imposibilă fie din cauza naturii aportului, fie din cauza situațiunii valutare sau din orice alte cauze, atunci beneficiile se vor împărți în modul următor:

a) Când beneficiul net realizat e astfel încât repartizat numai capitalului privat nu va trece 5% tot acest beneficiu va fi distribuit capitalului privat;

b) Când beneficiul net repartizat asupra capitalului privat trece de 5%, însă rămâne mai mic ca 10%, sporul de beneficiu peste 5% se va împărți în mod egal între stat și acționarii particulari;

c) Când beneficiul net realizat trece de 10%, însă rămâne mai mic ca 20%, statul va lua două treimi din sporul peste beneficiul maxim cuvenit acționarilor particulari, în cazul menționat sub lit. b;

d) Când beneficiul la capitalul privat trece de 20%, statul va lua trei pătrimi din sporul peste beneficiul maxim cuvenit acționarilor particulari, în cazul menționat sub lit. c.

Această repartiție este minimală pentru stat.

În nici un caz capitalului privat nu i se va distribui un dividend mai mare de 35%; tot ce eventual va trece peste acest dividend va fi atribuit statului. Jumătate din această sumă va putea fi destinată dezvoltării întreprinderii.

Art. 17. În caz de necesitate, consiliul de administrație al întreprinderii poate hotărî mărirea capitalului social. Statul în acest caz va putea subscrie partea proporțională ce i se cuvine în raport cu capitalul ce are deja în întreprindere; capitalul particular va avea și el partea proporțională.

Acționarii vechi însă nu vor avea preferință decât cel mult asupra jumătății din noile acțiuni emise; pentru cealaltă jumătate se va da preferință la noii acționari prin subscripțiune publică.

Repartizarea acțiunilor se va face începând cu micii subscriitori.

Art. 18. Când consiliul de administrație va găsi necesară o mărire de capital și prin participarea capitalului străin, ministerul de care depinde întreprinderea, cu avizul Consiliului Superior de Control, va face Consiliului de Miniștri propunerea cuvenită. Acesta va hotărî prin jurnal participarea capitalului străin până la maximum 40% din capitalul total al întreprinderii, așa încât capitalul național, de stat și privat, în asemenea cazuri va fi de 60% din capitalul social.

. . . . . .

Capitolul IV

Dispoziții diverse

Art. 22. Durata întreprinderilor comercializate va fi de maximum 50 ani; acest termen va putea fi reînnoit. Reînnoirea se va face prin decret regal, după propunerea Consiliului de Miniștri, pe baza raportului ministerului de care depinde întreprinderea și cu avizul conform al Consiliului Superior.

Art. 23. La expirarea termenului fixat pentru durata întreprinderii și dacă nu se prelungește cointeresarea, ceea ce se mai găsește în natură din imobilele prin destinație a căror proprietate a fost adusă ca aport de stat, precum și din aportul său mobiliar, de asemenea și din inventarul dobândit în cursul funcționării întreprinderii, vor putea fi răscumpărate de stat pe prețul de cost, după deducerea amortizărilor și fără prejudiciul dreptului creditorilor.

Investițiunile și imobilizările făcute în ultimii 10 ani ai duratei întreprinderii comercializate și neamortizabile în acest interval se vor putea face numai cu aprobarea Consiliului de Miniștri, după avizul prealabil al Consiliului Superior de Control și Îndrumare.

Art. 24. Administrațiunea întreprinderii publice comercializate va putea participa la constituirea de noi întreprinderi cu aprobarea Consiliului de Miniștri, dată pe baza avizului Consiliului Superior.

În afară de aceste participări, acțiunile statului sunt inalienabile.

Art. 25. Bunurile statului ca: minele, pădurile, pescăriile, care prin natura, situațiunea și mărimea valorii lor nu pot face obiectul unei singure întreprinderi, vor fi comercializate, avându-se în vedere următoarele dispoziții:

a) Fiecare întreprindere minieră se va constitui pe baza concesiunilor miniere stabilite conform legii minelor;

b) La formarea întreprinderilor de exploatare de păduri ale statului și de pescuit în apele și domeniile lui, Ministerul de Agricultură și Domenii, pe baza avizului conform al Consiliului Superior de Control și Îndrumare, va determina suprafețe de exploatat, ținînd seamă de nece-

sitatea asigurării unei exploatări raționale, de investițiunile ce trebuiesc făcute, de participarea muncii locale prin cooperativele de muncă și de organizarea desfacerii produselor.

Vor fi preferate la condițiuni egale cooperativele sătești și orășenești, chiar dacă oferta lor va fi mai mică cu 5% decât cea mai favorabilă, fără a putea ceda dreptul lor.

Art. 26. Recrutarea și salarizarea funcționarilor și lucrătorilor se va face de comitetul de direcție al întreprinderii, cu aprobarea consiliului de administrație, preferându-se personalul românesc.

Funcționarii și lucrătorii se vor asigura pentru cazul de boală, invaliditate, bătrânețe, moarte, după normele asigurărilor sociale, societatea îngrijind ca depunerile cuvenite să se facă în mod regulat.

Funcționarii tehnici ai statului care vor fi servit în întreprinderea de stat ce se va comercializa vor fi menținuți în acea întreprindere cu toate drepturile câștigate. Reținerile la pensie făcute lor se vor vărsa la Casa de pensiuni a întreprinderii, direct de stat.

Art. 27. De asemenea, funcționarii și lucrătorii vor participa la beneficiile întreprinderii, conform prevederilor din statute. În orice caz, cota participării la beneficii a funcționarilor și lucrătorilor nu va fi mai mică de 15% din beneficiul net al întreprinderii; cota se va distribui sub forma și în condițiunile fixate prin statutele fiecărei întreprinderi.

Art. 28. Comunele, județele și instituțiunile puse sub controlul statului pot comercializa întreprinderile lor cu caracter economic după normele legii de față. Întreprinderile existente se pot adapta acestei legi după decizia adunărilor lor generale.

Art. 29. Toate dispozițiunile legilor și regulamentelor anterioare, contrare legii de față, sunt și rămân abrogate.

Art. 30. Un regulament decretat va dezvolta principiile prevăzute în această lege și va stabili în detaliu modul de punere a ei în aplicare.

Monitorul oficial, nr. 121, din 7 iunie 1924.

33. **Legea minelor***, din 4 iulie 1924

Partea întâia

Titlul preliminar

Dispoziţiuni generale

Art. 1. Sunt și rămân ale statului în toată dezvoltarea lor, de la suprafață până la orice adâncime, zăcămintele substanțelor minerale din care se pot extrage metale, metaloide sau combinațiuni ale acestora, precum și zăcămintele combustibililor minerali, bituminele, apele minerali-

* Legea minelor este o expresie a politicii burgheziei naționale de întărire a pozițiilor sale economice și politice. Înțelegând importanța economică, politică și națională a petrolului, ca și perspectiva preluării lui într-o mare măsură de către capitalul străin, burghezia liberală, care deținea importante poziții în această ramură, a preconizat naționalizarea subsolului minier, spre a asigura

zate în genere şi gaze naturale de orice fel, precum şi bogăţiile de orice natură ale subsolului.

Rămân la dispoziţiunea proprietarului suprafeţei: masele de rocă comune, carierele de materiale de construcţie şi depozitele de turbă, fără prejudiciul drepturilor dobândite de stat în baza legilor anterioare.

Izvoarele minerale şi apele subterane mineralizate, sau apele curative în genere, urmează regimul special prevăzut în această lege.

Art. 2. Din punct de vedere al drepturilor şi al condiţiunilor în care aceste drepturi vor fi acordate şi exercitate, substanţele care formează obiectul prezentei legi se grupează în următoarele clase naturale:

I. *Combustibili minerali:*

a) Cărbuni: antracit, huilă, cărbune brun, lignit;

b) Bitume:

1. Solide: substanţe asfaltoase naturale, ozocherită, şişturi bituminoase de orice fel;

2. Lichide: petrol brut (ţiţei) cu gazele sale de zăcământ şi derivatele sale naturale, precum şi orice alt bitum lichid;

3. Gazeiforme: hidrocarburi gazoase care formează zăcăminte proprii.

II. *Minereuri metalifere şi alte minerale şi roci, cât şi apele lor de cimentare,* conţinând:

a) Platină, aur, argint, uran⟨iu⟩, radium şi elementele radioactive în genere, molibden şi elementele lor conexe;

b) Plumb, zinc, cupru, bismut, antimoniu, nikel, cobalt, staniu, titan, selen, telur, cadmiu, sulf, tungsten, mercur şi metalele lor înrudite;

c) Fier, mangan, crom.

III. *Minereuri de aluminiu şi în genere silicaţi aluminoşi, magneziu şi cu alte baze, minerale florifere, minerale cu bariu şi stronţiu,* ca:

Bauxit, alunite, corindon comun, mica, feldspaţi, caolin, magnezit, talc, asbest, fluorină, baritină.

IV. *Grafit şi roci grafitoase.*

V. Fosfaţi în genere;

Fosforite, apatite.

VI. *Minerale cu toriu şi pământuri rare:*

Monozita, torita, cerita şi alte minerale cu elemente rare.

VII. *Pietre preţioase şi seminobile,* ca:

---

stăpînirea lui de către capitalul autohton. Analizând principalele articole ale legii minelor constatăm că principiul care a stat la baza ei a fost ca statul să-şi mărească drepturile asupra terenurilor miniere pe care apoi să le concesioneze societăţilor particulare cu capital şi administraţie în majoritate românească, precum şi acelor societăţi străine care acceptau condiţiile puse de lege. Întrucât legea prevedea unele avantaje pentru capitaliştii autohtoni, aceasta a stârnit nemulţumirea capitaliştilor străini, care voiau să acapareze petrolul românesc fără nici un fel de îngrădire. Monopolurile occidentale au trecut la o puternică acţiune de protest împotriva legii minelor determinând guvernul liberal să modifice, la 6 decembrie 1925, legea minelor. Modificările aduse nu mai favorizau net capitalul românesc, întrucât nu se mai cerea ca 60% din capital şi $^2/_3$ din membrii consiliului de administraţie să fie cetăţeni români, ci era de ajuns o proporţie de numai 50,1%. Cu toată această modificare, capitaliştii străini continuau să fie nemulţumiţi.

Diamant, smaragd, corindoni mobili, beryll, topaz grenate, opal nobil, turmaline, agate, cristalul de rocă cu varietățile sale colorate, succin (chihlimbar) și alte rășine minerale.

VIII. *Săruri și ape sărate:*

Sare gemă, săruri de potasiu și alte săruri, fie asociate cu sarea gemă în același zăcământ, fie formând zăcăminte distincte; izvoare sărate și ape sărate de zăcământ cu iod și brom;

Sarea de mare, de lacuri și lagune;

Nitrații, horații și sărurile asociate.

IX. *Gazele naturale, altele decât hidrocarburi gazoase,* ca:

Bioxidul de carbon, gazele nobile și orice gaze și emanațiuni.

X. *Izvoarele minerale și ape subterane mineralizate sau ape curative în genere; lacuri și lagune mineralizate, nămoluri.*

XI. *Turba*

XII. *Mase de roce comune compacte sau formând depozite nobile,* precum:

Calcare, gips, gresii, conglomerate, nisipuri, pietrișuri, marne, argile și orice materiale utilizate la construcții sau ca ornament, precum și la fabricarea materialelor industriale comune.

Dacă în cuprinsul țării se va constata existența unor substanțe minerale necitate în clasificarea de mai sus, ele vor fi repartizate printr-o decizie a ministrului industriei și comerțului în clasa de zăcăminte cărora aparțin sau care s-ar înrudi. Această deciziune va fi luată în baza avizului conform al consiliului superior de mine și va fi publicată în *Monitorul oficial.*

Asupra determinării substanțelor lăsate la dispoziținea proprietarului suprafeței decide ministrul, cu avizul conform al consiliului superior de mine.

Art. 3. Punerea în valoare a suprafețelor miniere se va face după normele prevăzute în legea de față.

În acest scop se deosebesc două regimuri:

Regimul substanțelor care aparțin statului.

Regimul substanțelor rămase la dispoziția proprietarului suprafeței.

Titlul I

Regimul de punere în valoare a substanțelor minerale care aparțin statului

Capitolul I

Art. 4. Dreptul de a valorifica substanțele minerale care aparțin statului se exercită de el, fie direct, fie transmițându-l particularilor după normele și în condițiunile prezentei legi.

Concesiunile se acordă numai în regiuni declarate în prealabil proprietate minieră concesionabilă, pe baza prospecțiunilor urmate de lucrări de explorare, prin care s-a dovedit neîndoios existența unui zăcământ exploatabil.

Regiunile petrolifere și gazeifere, aflate în vecinătatea imediată a regiunilor în exploatare și în care continuitatea zăcământului poate fi con-

siderată ca suficient dovedită, vor putea fi declarate proprietate minieră concesionabilă, după normele legii de față, fără a se mai face lucrări de exploatare.

Limitele acestor regiuni vor fi fixate pe baza rezultatelor căpătate prin lucrările de exploatare învecinate.

În regiuni necunoscute, lucrările premergătoare declarării proprietății miniere concesionabile și instituirii concesiunii constau în:

a) Prospecțiuni;

b) Explorări prin permis exclusiv în limitele unui perimetru rezervat.

. . . . . .

Capitolul III

Concesiunea

Descrierea proprietății miniere concesionabile

Art. 21. O regiune va fi declarată proprietate minieră concesionabilă numai după ce prin lucrările de exploatare efectuate prin permis exclusiv, sau prin lucrările de exploatare vecine, s-a dovedit, neîndoios, existența unui zăcământ exploatabil.

Declararea unei regiuni ca proprietate minieră concesionabilă se va face prin un jurnal al Consiliului de Miniștri, după propunerea ministrului industriei și comerțului, cu avizul conform al consiliului superior de mine, și după distincțiunile arătate în această lege.

Din momentul declarării unei regiuni ca proprietate minieră concesionabilă, încetează valabilitatea permisului exclusiv pentru porțiunile de perimetru cuprinse în limitele regiunii declarate cunoscute, așa cum se arată la art. 23, alin. II.

. . . . . .

Decret pentru declarare

Art. 26. Jurnalul pentru declararea proprietății miniere concesionabile va cuprinde:

a) Limitele și suprafața regiunii declarate cunoscute; lucrările de explorare efectuate și rezultatele lor;

b) Clasa substanțelor minerale care vor face obiectul concesiunii;

c) La zăcămintele de petrol se va arăta împărțirea regiunii în perimetre, numărul lor, suprafața fiecărui perimetru, reunirea lor în grupe în vederea concesionării, precum și grupa de perimetre care formează rezerva statului.

Jurnalul va fi publicat în *Monitorul oficial*. El va fi afișat la autoritatea minieră respectivă și la primăriile pe al căror teritoriu se întinde regiunea declarată proprietatea minieră concesionabilă.

În același timp vor fi depuse la Ministerul Industriei și Comerțului și la autoritatea minieră regională, spre consultare:

a) Planul regiunii;

b) Condițiunile generale de concesiune, care vor fi stabilite de Ministerul Industriei și Comerțului, cu avizul conform al consiliului superior de mine, și care vor servi de bază pentru întocmirea unui caiet de sarcini.

Capitolul IV

Instituirea concesiunilor de exploatare

Art. 28. Instituirea concesiunilor de exploatare este supusă regimului fixat în dispoziţiunile generale de mai jos, aplicabile la toate clasele de zăcăminte, precum şi regimului special prevăzut la fiecare clasă de zăcăminte.

Dispoziţiunile acestei legi se aplică şi statului, dacă singur şi-ar pune în valoare bogăţiile sale miniere.

. . . . . .

Art. 31. Durata concesiunii se va stabili în raport cu întinderea perimetrului în limitele prevăzute la fiecare clasă de zăcământ, precum şi cele de exploatare.

Termenul de valabilitate va fi calculat cu începere de la 1 ianuarie al anului care urmează publicării în *Monitorul oficial* a decretului regal de instituire a concesiunii.

Art. 32. Concesiunile se acordă numai întreprinderilor constituite ca societăţi anonime miniere române, după prevederile codului comercial şi care satisfac în acelaşi timp dispoziţiunile prevăzute în legea de faţă, precum şi cooperativelor miniere.

Societăţile anonime române care îndeplinesc condiţiunile prevăzute în legea de faţă şi în ale căror statute se prevede de a face şi exploatări miniere se vor bucura de aceleaşi drepturi la acordarea concesiunilor ca şi societăţile anonime miniere române.

Când exploratorul este nu o întreprindere, ci o persoană, i se va acorda un termen de un an pentru a constitui o societate în condiţiunile legii.

Dacă în acest termen exploratorul nu va putea constitui o asemenea societate, statul va rămâne liber a acorda concesiunea unei societăţi miniere, rezervând exploratorului drepturile prevăzute de lege.

Concesiunile vor fi acordate şi persoanelor morale de drept public.

Capitalul societăţii va trebui să fie suficient pentru exploatarea concesiunii, iar personalul tehnic va trebui să aibă experienţa necesară în organizarea şi conducerea exploatărilor miniere şi în valorificarea produselor din clasa respectivă de zăcăminte.

Art. 33. La constituirea societăţilor anonime miniere române, statutele vor trebui să respecte următoarele principii:

a) Acţiunile vor fi nominative şi de valoarea nominală maximă de 500 lei; ele nu vor putea fi transmise decât cu autorizaţia consiliului de administraţie. Între români această autorizare nu e necesară;

b) Numărul voturilor fiecărui acţionar va fi limitat;

c) La sporiri de capital, numai 70% din spor se va da vechilor acţionari; echivalentul salariului pe un an, însă cel mult până la 10%, se va rezerva funcţionarilor şi lucrătorilor întreprinderii în aceleaşi condiţiuni ca şi vechilor acţionari; restul va fi distribuit la acţionarii noi, dându-se preferinţă subscriitorilor cu sume mici. Subscripţiunile vor fi publice;

d) Capitalul deţinut de cetăţenii români în societate trebuie să reprezinte cel puţin 60% din capitalul social. Pentru întreprinderile existente, care în decurs de 10 ani de la promulgarea legii se obligă a se naţionaliza, procentul capitalului românesc se reduce la 55%;

e) Două treimi dintre membrii consiliului de administrație, ai comitetului de direcție și dintre censori, precum și președintele consiliului de administrație, vor fi cetățeni români.

Societățile anonime actuale care nu îndeplinesc aceste condițiuni vor putea beneficia de avantajele societăților anonime miniere române, dacă în primii zece ani de la promulgarea legii de față se tranformă după normele arătate mai sus și cu condițiunea ca de la început majoritatea membrilor consiliului de administrație, comitetului de direcție, precum și președintele să fie român. În caz de neconformare din vina societății, în acest termen, concesiunea va fi retrasă.

Art. 34. Întreprinderea din care face parte exploratorul are drept asupra unui perimetru format în jurul punctelor explorate cu rezultat favorabil, în condițiunile legii.

Art. 35. *Regimul concesiunilor.* Concesiunea minieră se va institui și acorda de stat prin una din următoarele forme:

a) Pe bază de redevență către stat;

b) Sub forma unei asociațiuni între stat și întreprinderea concesionară;

c) Sub forma unei combinațiuni a sistemelor de mai sus.

. . . . . .

Art. 39. *Participarea proprietarilor suprafeței la capitalul întreprinderii și la redevență.* Oricare ar fi regimul concesiunilor, participarea la redevență a proprietarilor suprafeței cuprinsă în perimetrul concesionat, când o atare participare este prevăzută, se regulează după regimul fixat în partea a doua a legii de față.

Acest drept la redevență se recunoaște numai pentru zăcămintele care după legile în vigoare la promulgarea Constituției erau lăsate la libera și exclusiva dispoziție a proprietarilor suprafeței.

Redevența atribuită proprietarilor suprafeței prin această lege va fi stabilită după cota prevăzută la clasa respectivă de zăcăminte. Această redevență se va împărți între toți proprietarii, proporțional cu suprafața fiecărei proprietăți cuprinse în perimetru.

Statul poate lua această redevență în natură, achitând-o proprietarilor suprafeței cu preț de învoială.

Constatarea și fixarea prețului redevenței se face după regulele prevăzute la art. 128 până la 131.

Art. 40. La instituirea concesiunii de exploatare pe un perimetru, statul atribuie proprietarului suprafeței dreptul de a participa, în anume condițiuni, la capitalul întreprinderii concesionare.

. . . . . .

Acțiunile liberate proprietarilor suprafeței vor fi nominative și pot fi transmise numai cetățenilor români.

Când proprietarii suprafeței nu-și exercită dreptul acordat de stat la participarea capitalului sau îl exercită parțial, ministerul, cu avizul conform al consiliului superior de mine, este în drept a dispune asupra sumei rămase disponibile.

. .

Capitolul V

Drepturi și obligații în legătură cu concesiunea minieră

. . . . . .

Secțiunea II

Art. 86. *Obligația de aprovizionare a țării.* Atât întreprinderile miniere, cât și organizațiile pentru desfacerea produselor miniere brute sau transformate, sunt obligate ca în limitele producțiunii să asigure regulata și normala aprovizionare a țării, neputând-o restrânge sau suspenda, fără motive legitime și fără învoirea expresă a Ministerului Industriei și Comerțului.

Ele vor fi obligate, la cererea ministerului, de a crea pentru nevoile apărării naționale, o rezervă care va fi fixată după normele înscrise în regulament.

Art. 87. Exploratorii de platină și aur sunt obligați să predea statului, prin oficiul respectiv de cumpărare, tot metalul obținut.

Nimeni, în afară de stat, n-are drept să cumpere sau să-și apropieze în nici un mod aceste metale nobile obținute din exploatare.

Prețul de cumpărare este prețul mondial corespunzător calității aurului.

În categoria acestor metale vor putea fi înscrise prin deciziunea ministerială și alte metale cu avizul conform al consiliului superior de mine.

. . . . . .

Capitolul VI

Încetarea concesiunii

Art. 97. Dreptul de exploatare încetează:

A) Prin trecerea timpului pentru care a fost acordată concesiunea sau pentru care este recunoscut valabil actul de concesiune după normele prevăzute de această lege, precum și prin istovirea zăcământului;

B) Prin renunțare;

C) Prin retragerea concesiunii.

Art. 98. La expirarea termenului de concesiuni, mina cu toate dependințele și anexele ei trece în proprietatea statului fără vreo despăgubire și liberă de orice sarcini sau obligațiuni de orice natură.

La încetarea concesiunii din orice cauze, concesionarul este obligat să predea statului toate planurile minei împreună cu carnetele de măsuri geodezice, registrele de producțiune și de personal, fondurile casei de ajutor și registrele pentru veniturile ei, precum și orice alte registre, acte sau documente în legătură cu exploatarea și valorificarea produselor miniere.

. . . . . .

Titlul II

Regimul de punere în valoare a substanţelor minerale lăsate la dispoziţiunea proprietarului suprafeţei

Art. 110. Substanţele minerale lăsate proprietarului suprafeţei pot fi exploatate de el însuşi sau de alţii.

Orice exploatare de asemenea substanţe trebuie precedată de o cerere introdusă la autoritatea minieră regională. Ea va fi însoţită de un plan în care să se arate poziţia terenului faţă cu locurile învecinate, instalaţiunile ce urmează a fi executate, precum şi acele ce ar exista în apropiere.

Exploatarea se poate începe numai pe baza unei autorizări care se va da de autoritatea minieră, dacă sunt îndeplinite prescripţiunile de poliţie minieră prevăzute de legi şi în regulamente. Această exploatare este supusă prevederilor legii de faţă şi rămâne sub controlul superior al autorităţii miniere în ce priveşte:

a) Conservarea şi exploatarea economică a maselor de asemenea substanţe;

b) Protecţiunea suprafeţei şi a instalaţiunilor, clădirilor aflate pe ea;

c) Siguranţa personalului şi a lucrărilor;

d) Asigurarea nevoilor consumaţiei interne.

. . . . . .

Titlul III

Capitolul I

Comasarea şi ţinuturi miniere

Art. 113. În interesul protecţiunii zăcământului şi al exploatării sale raţionale, în orice regiune minieră unde există proprietăţi de întindere mică concesionate sau nu, se va stabili o suprafaţă minimă sub care o exploatare nu poate fi începută şi efectuată.

În acest scop, proprietăţile de întindere mică, spre a putea fi exploatate, pot fi reunite din iniţiativa statului sau după cererea unuia din cei interesaţi într-un perimetru de comasare care să aibă suprafaţa minimă stabilită pentru clasa respectivă de zăcăminte.

. . . . . .

Capitolul III

Taxe, impozite şi redevenţe

. . . . . .

Art. 129. Exploatatorii sunt datori să declare în scris autorităţii miniere regionale, la termenele ce se vor fixa prin regulament, cuantumul producţiunei extrase.

Autoritatea minieră va controla şi stabili la fiecare exploatare producţia şi redevenţa datorată.

Când statul ia redevenţa în natură, ridicarea se va face, trimestrial sau la alte termene, în modul prevăzut în caietul de sarcini. Ea va fi con-

statată, în mod provizoriu, şi luată în primire de un delegat al serviciului de control al drepturilor miniere din Ministerul Industriei, în prezenţa autorităţilor miniere.

. . . . . .

Capitolul IV

Sancţiuni

. . . . . .

Art. 138. *Femei şi copii în mine.* Întrebuinţarea copiilor sub 18 ani, precum şi a femeilor, ca lucrători la lucrările miniere subterane, atrage după sine sancţiunile următoare:

La prima abatere se va aplica o amendă de 5 000—10 000 lei pentru întreprindere şi de 1 000—5 000 lei pentru conducătorul tehnic sau persoana responsabilă. În caz de repetare, amenda se poate îndoi.

Prin regulament special se vor hotărî toate dispoziţiunile cu privire la ocrotirea muncii.

Partea doua

I. *Combustibili minerali*

Cărbuni

. . .

. . . . . .

Art. 172. Concesiunea se acordă pe bază de redevenţă la exploatări mici cu caracter local. Ea se poate institui sub forma unei asociaţiuni, între stat şi întreprinderea respectivă, conform normelor din partea I a legii de faţă, în cazul exploatărilor mari sau la cărbunii ce vor fi industrializaţi sub formă de brichete, cocs sau altfel.

La concesiunile redevenţiare, concesionarul este obligat la o redevenţă către stat de 5% pe toată durata concesiunii.

Redevenţa se va achita în natură sau în numerar, după cererea Ministerului Industriei şi Comerţului. Valoarea redevenţei se va socoti pe preţul mediu de vânzare la mină, la depozitul de încărcare sau la uzină.

Statul cedează din redevenţa ce i se cuvine:

15% proprietarilor suprafeţei înglobate în perimetru potrivit dispoziţiunilor art. 40. Această redevenţă se va împărţi între proprietari proporţional cu suprafaţa fiecărei parcele;

10% exploratorului.

. . . . . .

Partea treia

Recunoaşterea şi validarea drepturilor câştigate

Capitolul I

Dispoziţiuni generale

Art. 235. Drepturile de orice natură, care intră în prevederile acestei legi şi care sunt dobândite în diferitele ţinuturi ale României înainte de promulgarea Constituţiunii din 28 martie 1923, în orice mod şi prin orice

act cu dată certă, vor fi recunoscute și validate după normele legii de față și sub următoarele condițiuni:

a) Drepturile să fie dobândite cu respectul legilor, decretelor-legi, regulamentelor și oricăror altor dispoziții de acest fel care erau în vigoare la data dobândirii lor;

b) Drepturile reclamate să nu vatăme drepturile pe care statul le are prin legea pentru lichidarea bunurilor supușilor străini, foști inamici, din 13 iunie 1923, precum și prin alte legi, decrete-legi, regulamente, ordonanțe sau prin acte internaționale;

c) Să corespundă unei valorificări a subsolului după distincțiunile de mai jos.

Toate drepturile care nu vor fi validate rămân desființate.

Sunt scutite de obligațiunea recunoașterii și validării drepturilor asupra terenurilor petrolifere care îndeplinesc condițiunile de sub b) și care sunt consolidate sau în curs de consolidare conform legii de consolidare până la promulgarea acestei legi.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 143, din 4 iulie 1924.

34. Legea pentru reglementarea repausului duminical și a sărbătorilor legale

(18 iunie 1925)

Art. 1. Stabilimentele industriale și comerciale de orice natură, cu toate secțiunile, sucursalele, dependințele sau anexele lor și orice alte întreprinderi în care se întrebuințează munca salariată, sunt obligate, sub rezerva excepțiunilor prevăzute mai jos, de a acorda salariaților, în fiecare zi de duminică, un repaus continuu de 24 ore, în care timp stabilimentele vor fi închise.

Acest repaus se va acorda cel mai tîrziu cu începere de la ora 6 dimineața și va continua pînă a doua zi la aceeași oră, cu excepția pentru tipografiile de ziare, pentru care repausul va începe la ora 10 dimineața.

Art. 2. În afară de duminică, întreprinderile industriale și comerciale, prevăzute la articolul precedent, sunt obligate de a mai acorda salariaților un repaus continuu de 24 ore în următoarele zile decretate ca sărbători legale și în care timp stabilimentele vor fi închise.

. . . . . .

Art. 3. În afară de duminici și de sărbătorile legale de sub art. 2, considerate ca repausuri obligatorii pentru toate categoriile de salariați, convențiunile colective sau particulare vor putea stabili în favoarea salariaților de alte confesiuni, din cele recunoscute de stat, repausuri suplimentare pentru respectul sărbătorilor confesionale mai importante.

Nici într-un caz convențiunile colective sau particulare nu vor putea deroga de la dispozițiile art. 1 și 2.

. . . . . .

Art. 7. Duminica şi în zilele de sărbători legale vor putea rămâne deschise toată ziua sau pentru anumite ore următoarele categorii de întreprinderi:

a) Măcelăriile, mezelăriile, lăptăriile, brutăriile şi franzelăriile, pescăriile, prăvăliile de zarzavat, fructe, vânzările de ouă şi păsări;

b) Instalaţiunile de băi publice;

c) Hotelurile, hanurile, cafenelele, cofetăriile, plăcintăriile, ceainăriile;

d) Restaurantele, berăriile, bodegile şi cârciumile; bodegile vor fi închise numai pînă la ora 12, iar cârciumile vor fi închise până la ora 12 şi după ora 19;

e) Chioşcurile de jurnale, debitele de tutun care nu desfac alte mărfuri decît acelea specificate la art. 60 din legea monopolului tutunurilor;

f) Spitalele, sanatoriile, clinicile, ospiciile, azilurile, stabilimentele balneare şi termale, farmaciile;

g) Întreprinderile de pompe funebre;

h) Grădinile publice, muzeele şi expoziţiile;

i) Teatrele, spectacolele, cinematografele şi în general întreprinderile care servesc pentru recreaţia publicului; [...]

j) Întreprinderile de iluminat, de distribuirea apei, gaz sau forţă motrice, de transporturi pe apă şi pe uscat, încărcările şi descărcările de mărfuri care nu pot suferi întârzieri;

k) Industriile în care materiile prime ce servesc fabricării sunt supuse stricăciunii şi s-ar altera în cazul când s-ar întrerupe fabricaţiunea timp de 24 ore;

l) Stabilimentele fotografice, magazinele pentru desfacerea florilor naturale;

m) Depozitele de desfacerea în detaliu a benzinei şi uleiului pentru automobile;

n) Lustrageriile.

Întreprinderile prevăzute la alin. a nu vor putea fi deschise decât cel mult până la ora 10 a.m.; cele prevăzute la alin. b până la ora 12, iar cele de la lit. e, adică chioşcurile de ziare care n-au alte mărfuri de vânzare şi anticăriile de cărţi servite numai de patronii lor, toată ziua.

În nici un caz derogările de la lit. a şi b nu se admit în sărbătorile prevăzute la art. 2 No. 1, 2, 5, 6, 7, 9, 10.

Grădinile publice nu pot fi sustrase folosinţei gratuite a publicului în zilele de repaus legal prevăzut în legea de faţă.

. . . . . .

Art. 9. În toate cazurile de derogări statornicite conform art. 6 şi 7 din prezenta lege, personalul salariat al acelor stabilimente, împărţit în serii, se va bucura în cursul săptămânii de o altă zi de repaus, sau în cazurile prevăzute de art. 7, lit. a, b şi e, numai de o jumătate de zi.

Întreprinzătorii, de acord cu salariaţii, vor întocmi tablouri de serii ale personalului, de zilele de repaus şi de ordinea lor.

Aceste tablouri vor fi în permanenţă afişate în localul întreprinderii şi vor fi supuse la cerere la dispoziţia organelor de control ale Ministerului Muncii.

Salariaţii nemulţumiţi de repartiţie au drept de apel la Camera de Muncă, care va decide.

. . . . . .

Art. 11. În fabricile care lucrează cu foc continuu, cum şi în acele întreprinderi sau stabilimente în care repausul acordat întregului personal, fie duminica, fie în zilele de sărbători arătate la art. 2, ar stânjeni funcţionarea normală a stabilimentului, repausul, pentru întreg anul sau numai pentru anume epocă, va putea fi dat ori în o altă zi a săptămânii ori de la ora 12 dintr-o zi până la ora 12 din ziua următoare, pentru personalul întrebuinţat în zilele de repaus.

Cei care vor voi să se folosească de una din aceste două excepţiuni vor trebui să obţină autorizarea de la Camera de Muncă în circumscripţia căreia se găseşte.

Art. 12. Pentru executarea lucrărilor urgente în vederea apărării naţionale, a organizării măsurilor de salvare pe uscat şi pe apă, de prevenirea accidentelor sau de repararea urmărilor lor, repausul se va suspenda pentru personalul necesar executării acelor lucrări.

Suspendarea se poate aplica şi lucrătorilor aparţinând unei alte întreprinderi, în cazul când concursul acestora este indispensabil pentru executarea lucrărilor amintite la alineatul precedent.

Personalul întrebuinţat, conform alin. II din prezentul articol, se va bucura de un repaus compensator în cursul săptămânii ce urmează.

Orice suspendare a repausului legal, în cazurile prevăzute de prezentul articol, se va aduce de urgenţă la cunoştinţa Camerei de Muncă.

Art. 13. Orice salariat, cuprins în vreuna din derogările prevăzute la art. 7—11 va trebui să se bucure cel puţin de o duminică întreagă de repaus în cursul unei luni.

. . . . . .

Art. 25. Contravenţiunile la prezenta lege, la regulamentul de aplicare, ca şi la deciziile şi ordonanţele date în baza ei, se vor constata de organele de inspecţie şi control ale ministerelor: Muncii, de Comerţ şi Industrie, şi de Interne, de prefecţii de judeţ şi de poliţie, de preşedinţii şi secretarii Camerelor de Muncă şi de industrie şi comerţ, de procurori, de judecătorii de ocol, de şefii de poliţie şi comisari, primari, notari, jandarmi şi administratori de plasă.

Art. 26. Contravenienţii la dispoziţiile din prezenta lege, patroni sau salariaţi, se vor pedepsi cu o amendă de la 500 la 5 000 lei fără a se putea acorda circumstanţe atenuante.

În caz că numărul salariaţilor întrebuinţaţi contrar legii depăşeşte 10, amenda va putea fi de la 1 000 la 10 000 lei, fără a se putea acorda circumstanţe atenuante.

Aceleaşi pedepse se vor aplica acelora care se vor opune organelor specificate la art. 25 în îndeplinirea atribuţiunilor date lor prin legea de faţă, independent de alte sancţiuni penale la care poate da loc acest fapt.

Amenda se pronunţă de către judele de ocol cu aplicarea art. 28 c.p.

În fiecare caz de recidivă, în cursul unui an, amenda va fi maximum celor prevăzute mai sus, fără a se putea acorda circumstanţe atenuante.

. . . . . .

C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol. XI—XII, pp. 983—987.

35. Legea pentru înfiinţarea şi organizarea Camerelor de Muncă şi a Consiliului Superior al Muncii

(14 aprilie 1927)

Capitolul I

Camerele de Muncă

Art. 1. Camerele de Muncă sunt organe de reprezentare şi ocrotire a muncii industriale şi comerciale.

Ele sunt persoane juridice, puse sub supravegherea şi controlul Ministerului Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale.

I

Atribuţiile Camerelor de Muncă

. . . . . .

Art. 3. Camerele de Muncă au următoarele atribuţiuni:

a) să colaboreze cu Ministerul Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale, prin organe anume delegate şi în limitele fixate prin legi, regulamente şi deciziuni ministeriale, la aplicarea legislaţiei muncitoreşti;

b) să contribuie la întreţinerea unor bune raporturi între factorii producţiei;

c) să contribuie la o temeinică organizare şi pregătire profesională a salariaţilor din industrie şi comerţ;

d) să cunoască piaţa muncii şi să organizeze sau să contribuie la organizarea birourilor de plasare, luând ori semnalând autorităţilor în drept măsurile necesare pentru înlăturarea sau reducerea crizelor de şomaj; membrii comitetelor de plasare vor fi aleşi după înfiinţarea Camerelor de Muncă de către secţiunile Camerelor de Muncă, lucrând fiecare separat;

e) să patroneze, să ajute sau să înfiinţeze instituţiuni de cultură şi de ridicarea economică şi socială a salariaţilor din industrie şi comerţ;

f) să-şi dea avizul asupra proiectelor de legi sau regulamente şi, în general, asupra tuturor chestiunilor interesând munca din industrie şi comerţ;

g) să colaboreze la întocmirea statisticilor sau anchetelor cerute de Ministerul Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale, sau să întocmească asemenea statistici şi anchete din proprie iniţiativă;

h) să apere şi să susţină drepturile salariaţilor din industrie şi comerţ pentru neplata salariilor sau pentru concedii intempestive, putând valorifica în justiţie, în locul celor în drept, dar în numele acestora, drepturile derivând fie din contractele individuale, fie din convenţiile colective de muncă;

i) pe lângă fiecare Cameră de Muncă vor funcţiona comisiuni de arbitraj pentru aplanarea conflictelor individuale de muncă ivite între patroni şi salariaţi;

Modul de constituire şi atribuţiunile acestor comisiuni se vor stabili pe cale de regulament şi ele vor funcţiona până la votarea legii care va crea jurisdicţia profesională;

j) să prezinte Ministerului Muncii, Cooperației și Asigurărilor Sociale un raport anual privitor la rezultatele aplicării legislației muncitorești, însoțit de observațiuni cu privire la lipsurile sau modificările impuse de experiență;

k) să colaboreze cu consiliile județene sau comunale și cu celelalte Camere profesionale la buna organizare și propășire a muncii;

l) să delege, conform legii administrative, reprezentanți la consiliile județene și în consiliile comunale din circumscripție și să aleagă, potrivit legii electorale, numărul de senatori fixat pentru Camerele de Muncă.

La alegerile de senatori, cât și la desemnarea delegaților, conform celor specificate mai sus, nu vor participa decât alegătorii salariați ai Camerelor de Muncă, cei aleși sau delegați trebuind să fie tot din sânul lor.

II

Organizarea și funcționarea Camerelor de Muncă

Art. 4. Fiecare Cameră de Muncă se compune din membri de drept și membri aleși.

Art. 5. Sunt membri de drept ai Camerelor de Muncă:

a) delegatul consiliului comunal la sediul Camerei de Muncă;

b) medicul-primar al comunei în care Camera de Muncă își are sediul;

c) medicul asigurărilor muncitorești din circumscripția Camerei de Muncă;

d) delegatul organizațiilor cooperative din regiunea Camerei de Muncă ales de consiliul de administrație al federalei de la sediul respectiv;

e) delegatul tehnicienilor din regiune, ales de către Camera de Muncă respectivă confirmat prin deciziune ministerială.

Delegatul de sub c) va fi desemnat de Ministerul Muncii, Cooperației și Asigurărilor Sociale.

Toți membrii de drept vor fi confirmați prin decizie ministerială de către Ministerul Muncii, Cooperației și Asigurărilor Sociale.

Art. 6. Numărul membrilor aleși ce compune o Cameră de Muncă se va fixa prin decretul regal de înființare. Acest număr va fi în raport cu importanța industrială și comercială a localității sau regiunii unde va funcționa Camera de Muncă, neputând fi mai mic de 30 și depăși cifra de 60.

Din totalul locurilor destinate membrilor aleși, jumătate vor fi rezervate reprezentanților elementului patronal și cealaltă jumătate reprezentanților elementului salariat.

. . . . . .

Art. 9. Orice Cameră de Muncă se va împărți în două secțiuni:

a) industrială, și

b) comercială.

Fiecare din aceste secțiuni se va putea împărți în subsecțiuni stabilite de comun acord între Ministerul de Industrie și Comerț și Ministerul Muncii, Cooperației și Asigurărilor Sociale după importanța industrială și comercială a regiunii.

Secțiunile și subsecțiunile vor fi alcătuite dintr-un număr egal de patroni și salariați din ramura profesională corespunzătoare.

Numărul total al membrilor fiecărei subsecţiuni nu poate fi mai mic de 6, nici mai mare de 12.

Normele de repartiţie a mandatelor se vor determina prin regulamentul de aplicare a prezentei legi.

. . . . . .

Art. 13. Camera de Muncă, îndată după constituire, va proceda prin vot secret şi cu majoritatea absolută a membrilor la alegerea unui preşedinte şi a doi vice-preşedinţi.

Vice-preşedinţii vor fi aleşi neapărat unul din gruparea patronală şi celălalt din gruparea salariată şi vor prezida alternativ, în lipsa preşedintelui.

În cazul când preşedintele ales este patron, ambii vice-preşedinţi se vor alege dintre salariaţi.

Fiecare secţiune îşi va alege în acelaşi mod câte un preşedinte şi doi vice-preşedinţi.

. . . . . .

Art. 18. Hotărârile Camerei se iau cu majoritate de voturi.

Atât membrii de drept, cât şi membrii aleşi au vot deliberativ.

Aceste hotărâri pot fi atacate în apel la comitetul permanent al consiliului superior al muncii în termen de 15 zile de la pronunţare.

. . . . . .

Art. 21. Conducerea afacerilor curente, cum şi executarea deciziunii Camerei de Muncă sau a secţiunilor sunt încredinţate unui comitet de direcţie, compus din preşedintele Camerei, cei doi vice-preşedinţi şi unul dintre membrii de drept, prevăzuţi la art. 5, ales dintre aceştia de către completul Camerei de Muncă.

. . . . . .

III

Despre alegeri

Art. 24. Sunt alegători ai Camerelor de Muncă toţi patronii şi salariaţii întreprinderilor industriale şi comerciale, publice sau particulare din circimscripţia Camerei, care îndeplinesc următoarele condiţiuni:

a) sunt cetăţeni români;

b) au vârsta de 21 ani împliniţi;

c) au exercitat efectiv şi neîntrerupt profesiunea cel puţin un an în circumscripţia Camerei de Muncă unde votează.

Nimeni nu poate fi înscris în acelaşi timp în liste electorale a 2 sau mai multe Camere de Muncă.

. . . . . .

Art. 26. Toţi alegătorii Camerelor de Muncă se vor împărţi în două categorii: 1) a patronilor şi 2) a salariaţilor, care, la rândul lor, se vor subdiviza în cele două categorii corespunzătoare secţiunilor prevăzute la art. 9 din prezenta lege.

În caz când secţiunile Camerelor de Muncă se vor diviza în subsecţiuni se va ţine seamă de această împărţire şi la întocmirea listelor electorale.

. . . . . .

Art. 30. Votul este obligatoriu şi secret.

Mandatele se atribuie pe baza majorităţii relative persoanelor care au obţinut cel mai mare număr de voturi.

Odată cu proclamarea celor aleşi, preşedintele tribunalului va hotărî şi pe supleanţii acestora, dintre persoanele care urmează imediat în ordinea descrescândă a voturilor.

Art. 31. Dintre alegătorii Camerelor de Muncă nu pot fi eligibili decât acei ce îndeplinesc următoarele condiţiuni:

a) Au vârsta de 25 ani împliniţi;

b) Sunt înscrişi în listele electorale în secţiunea pentru care candidează;

c) Au exercitat cel puţin 3 ani efectiv una din profesiunile cuprinse în categoria sau subcategoria ce urmează a reprezenta;

d) Au locuit neîntreupt cel puţin un an în circumscripţia Camerei de Muncă.

. . . . . .

IV

Bugetul

Art. 36. Întreţinerea Camerelor de Muncă se va asigura prin:

a) Un impozit adiţional pe lângă impozitul pe venituri din salariu şi exercitări profesionale, conform dispoziţiunilor şi în limita prevăzută de legea pentru unificarea contribuţiunilor directe şi pentru înfiinţarea impozitului pe venitul global din 1923.

Cota impozitului adiţional se stabileşte de plenul Camerei de Muncă şi se supune aprobării Ministerului Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale, odată cu bugetul.

Ea se va comunica cel mai târziu până la finele lunii ianuarie a anului de impunere administraţiilor financiare din circumscripţia Camerei de Muncă, care se va îngriji de încasarea acestui impozit;

b) Amenzile în folosul Camerei de Muncă;

c) Subvenţii legale, donaţii;

d) Contribuţia eventuală a statului, judeţelor, comunelor;

e) Cota-parte fixată de minister din fondul căminelor de ucenici.

Art. 37. Comunele sunt obligate să pună la dispoziţia Camerelor de Muncă localurile necesare funcţionării lor.

V

Delegatul Ministerului Muncii

Art. 38. În vederea stabilirii unui contact permanent între Ministerul Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale şi Camerele de Muncă, cel dintâi va numi, prin decizie ministerială, pe lângă fiecare Cameră de Muncă câte un delegat desemnat de funcţionarii superiori ai ministerului sau dintre persoanele de specialitate, cu domiciliul în localitatea respectivă.

Art. 39. Delegatul Ministerului Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale va trebui să vegheze la aplicarea strictă a legii şi regulamentului Camerelor de Muncă având obligaţia de a asista la şedinţele Camerei de Muncă, secţiunilor şi ale comitetului, cu vot consultativ, şi de a-şi face observaţiile necesare, care vor fi înserate în procesul-verbal al şedinţei.

În cazul când o hotărâre va contraveni legilor ţării, delegatul Ministerului Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale va cere acestuia din urmă suspendarea executării ei.

Delegatul va trimite trimestrial Ministerului Muncii, Cooperației și Asigurărilor Sociale un raport amănunțit asupra activității Camerei de Muncă pe lângă care este atașat.

. . . . . .

VI

Dizolvare

Art. 41. Camera de Muncă poate fi dizolvată în total sau pe secțiuni în caz când se constată că lucrează în contra ordinei publice, a legilor sau a siguranței statului.

Dizolvarea se hotărăște prin decret regal, pe baza unui jurnal al Consiliului de Miniștri, după propunerea motivată a Ministerului Muncii, Cooperației și Asigurărilor Sociale, luându-se în prealabil avizul conform al Comitetului permanent al muncii.

. . . . . .

Capitolul II

Consiliul Superior al Muncii

I

Atribuțiuni și compunere

Art. 43. Se înființează pe lângă direcția generală a muncii din Ministerul Muncii, Cooperației și Asigurărilor Sociale un Consiliu Superior al Muncii, ale cărui atribuțiuni sunt următoarele:

a) Să-și dea avizul asupra tuturor chestiunilor privind organizarea, reglementarea și ocrotirea muncii, fie la cererea Ministerului Muncii, Cooperației și Asigurărilor Sociale, fie din oficiu;

b) Să propună studii, cercetări și anchete în domeniul problemelor muncitorești avizând și asupra mijloacelor pentru realizarea lor.

c) Să propună măsuri de ordin legal sau regulamentar pentru propășirea muncii;

d) Să îndeplinească orice alte atribuțiuni date în căderea sa prin legi, regulamente sau decizii ministeriale.

Art. 44. Consiliul Superior al Muncii se compune din reprezentanții următoarelor grupuri:

1. Grupul delegaților statului.
2. Grupul delegaților patroni.
3. Grupul delegaților salariați.
4. Grupul specialiștilor.

Art. 45. Grupul delegaților statului se compune din:

a) Directorul general al Centralei cooperatiste;
b) Directorul general al Centralei băncilor populare;
c) Directorul general al asigurărilor sociale;
d) Directorul general al asistenței sociale;
e) Un delegat al Ministerului de Instrucție;
f) Un delegat al Ministerului de Industrie și Comerț;
g) Un delegat al direcțiunii generale P.T.T.;
h) Un delegat al direcțiunii generale C.F.R.;
i) Un delegat al direcțiunii generale S.M.R.;

j) Un delegat al direcțiunii generale R.M.S.;
k) Un delegat al întreprinderilor dependinte de Ministerul de Răsboi;
l) Un delegat al Ministerului Sănătății Publice;
m) Directorul general al muncii;
n) Directorul meseriilor și învățământului muncitoresc;
o) Un delegat al Uniunii Camerelor agricole.

Art. 46. Grupul delegaților patroni se compune din 26 membri, repartizați astfel:
a) 8 patroni reprezentând comerțul;
b) 12 patroni reprezentând industria mare;
c) 6 patroni reprezentând industria mică.
Repartizarea acestora se face prin regulament.

Art. 47. Alegerea delegaților prevăzuți în articolul precedent se va face de către membrii patroni din toate Camerele de Muncă, împărțiți pe categorii profesionale și pe circumscripții electorale, după normele ce se vor fixa de regulamentul de aplicare a prezentei legi.

Art. 48. Grupul delegaților salariați se compune din 26 membri repartizați și aleși după aceleași norme ca și delegații patroni.

Art. 49. Grupul delegaților salariați se va completa cu câte un delegat al salariaților din următoarele întreprinderi industriale ale statului:
a) R.M.S.;
b) C.F.R.;
c) P.T.T.;
d) S.M.R.;
e) Întreprinderile dependinte de Ministerul de Răsboi;
f) Întreprinderi miniere.
Regulamentul de punere în aplicare a legii va determina modul după care aceștia vor fi aleși.

Art. 50. Grupul specialiștilor se compune din:
1. Foștii miniștri ai muncii, care au ocupat această funcțiune cel puțin 2 ani.
2. Președintele Institutului Social Român.
3. Un profesor de legislație industrială de la una din facultățile juridice.
4. Un profesor de la una din academiile de înalte studii industriale și comerciale.
5. Un profesor de igienă de la una din facultățile de medicină.
6. Un inginer făcând parte din A.G.I.R.
7. Trei specialiști desemnați de Ministrul Muncii, dintre persoanele recunoscute drept cunoscătoare a chestiunilor muncitorești.
Persoanele de la numerele 1 și 2 sunt membri de drept; celelalte vor fi numite de Ministrul Muncii, Cooperației și Asigurărilor Sociale.

. . . . . .

II

Funcționarea

Art. 56. Președinte de drept al Consiliului Superior al Muncii este ministrul muncii, cooperației și asigurărilor sociale sau, în lipsa sa, vicepreședintele ales de consiliu din sânul său.

Art. 57. Consiliul Superior al Muncii se întrunește în ședință ordinară de 2 ori pe an, iar în sesiune extraordinară ori de câte ori nevoia o

va cere, convocat fiind de președinte, fie la cererea reprezentanților unei grupări, fie din oficiu.

. . . . . .

Art. 59. Toate încheierile Consiliului Superior al Muncii au caracterul de avize și nu pot fi executate decât în urma aprobării Ministerului Muncii, Cooperației și Asigurărilor Sociale.

III

Comitetul permanent al muncii

. . . . . .

Art. 63. Un Comitet permanent al muncii, format din delegați aleși de către membrii Consiliului superior al muncii din sânul său, va funcționa pe lângă direcția generală a muncii. Comitetul permanent, pe lângă atribuțiunile speciale ce-i sunt date prin legi, îndeplinește atribuțiunile Consiliului superior al muncii în limitele delegațiunii primite de la acesta.

Art. 64. Comitetul permanent al muncii se compune din:

a) câte 3 delegați patroni și 3 delegați salariați din grupa industrială; unul din cei trei delegați patroni va trebui să fie mic industriaș;

b) cîte un delegat patron și un delegat salariat din grupa comercială;

c) 2 delegați ai grupului specialiștilor.

Toți acești delegați vor fi aleși de membrii întregului consiliu.

Directorul general al muncii face parte de drept din Comitetul permanent al muncii.

. . . . . .

Capitolul III

Dispoziții finale și tranzitorii

. . . . . .

Art. 70. Circumscripția unei Camere de Muncă poate cuprinde la început mai multe județe, având secțiuni în județele în afară de sediul Camerei de Muncă

Pe măsură ce interesele o vor cere și alocațiile bugetare o vor permite, aceste secțiuni vor fi transformate în Camere de Muncă.

Monitorul oficial, nr. 83, din 14 aprilie 1927.

36. Legea pentru stabilizarea monetară (7 februarie 1929)

Art. 1. Unitatea monetară română este leul cântărind zece miligrame de aur de 9/10.

Art. 2. Se confirmă privilegiul de emisiune acordat Băncii Naționale prin legea organică din 17 aprilie 1880 și prorogat prin legile din 7 martie 1886, 26 ianuarie și 23 iunie 1901 și 19 iunie 1925.

Biletele Băncii Naționale continuă a avea curs legal.

Art. 3. Biletele Băncii Naționale sunt convertibile la purtător și la vedere, la sediul central al Băncii și la alegerea acesteia, fie în monede

de aur având curs legal, fie în aur, fie în devize străine convertibile în aur. În acest din urmă caz, cesiunea devizelor se va efectua pe un preț care nu va putea depăși paritatea teoretică, majorată cu cheltuielile de expediție ale aurului.

Banca asigură convertibilitatea biletelor fără a limita cantitatea. Totuși nimeni nu-i poate prezenta spre rambursare mai puțin de 100 000 lei deodată.

Art. 4. Banca Națională este ținută să aibă acoperire în aur sau în devize libere în monede convertibile în mod legal și practic în aur exportabil, egală cu cel puțin 35% din suma totală a angajamentelor la vedere.

Cel puțin 25% din angajamentele sale la vedere trebuie să fie acoperite cu aur în Casă sau în depozit liber în străinătate.

Art. 5. Guvernul este autorizat să emită monede divizionare de 1, 2, 5, 10, 20 lei făcute din aliaj de aluminiu sau nichel.

Totalul tuturor monedelor divizionare în circulație nu trebuie să treacă de 3 miliarde de lei.

Art. 6. Se adoptă programul stabilit de guvern în vederea stabilizării monetare și a dezvoltării economice a țării, reprodus în anexa prezentei legi (Anexa *A*).

Guvernul va depune în termenele prevăzute de acest program toate proiectele de legi necesare pentru punerea lui în vigoare.

Guvernul este autorizat să ia toate măsurile de executare și să încheie toate convențiile cerute de punerea în aplicare a acestui program.

Art. 7. Ministerul de Finanțe este autorizat a încheia cu Banca Națională convenția al cărui proiect este anexat la prezenta lege (Anexa *B*).

Art. 8. Toate dispozițiunile contrare prezentei legi sunt și rămân abrogate.

Monitorul oficial, nr. 30 bis, din 7 februarie 1929.

37. Legea pentru modificarea legii minelor din 4 iulie 1924

(28 martie 1929)

Partea I

Titlul preliminar

Dispozițiuni generale

Art. 1. Sunt și rămân ale statului în toată dezvoltarea lor, de la suprafață până la orice adâncime, zăcămintele substanțelor minerale din care se pot extrage metale, metaloide sau combinațiuni ale acestora, precum și zăcămintele combustibililor minerali, bituminele, altele mineralizate în genere și gazele naturale de orice fel, precum și bogățiile de orice natură ale subsolului.

Rămân la dispoziţiunea proprietarului suprafeţei: masele de roci comune, carierele de materiale de construcţie şi depozitele de turbă, fără prejudiciul drepturilor dobândite de stat în baza legilor anterioare.

Izvoarele minerale şi apele subterane mineralizate sau apele curative în genere urmează regimul special prevăzut în această lege.

. . . . . .

Titlul I

Regimul de punere în valoare a substanţelor miniere care aparţin statului

Capitolul I

Art. 4. Dreptul de a valorifica substanţele minerale care aparţin statului se exercită de el, fie direct, fie transmiţându-l particularilor după normele şi condiţiunile prezentei legi.

Concesiunile se acordă numai în regiuni declarate în prealabil proprietate minieră concesionabilă, pe baza prospecţiunilor urmate de lucrări de explorare, prin care s-a dovedit neîndoios existenţa unui zăcământ exploatabil.

Regiunile petrolifere, gazeifere şi carbonifere, aflate în vecinătatea imediată a regiunilor în exploatare şi în care continuitatea zăcământului poate fi considerată ca suficient dovedită, vor putea fi declarate proprietate minieră concesionabilă, după normele legii de faţă fără a se mai face lucrări de explorare.

Limitele acestor regiuni vor fi fixate pe baza rezultatelor căpătate prin lucrările de exploatare învecinate.

În regiuni necunoscute lucrările premergătoare declarării proprietăţii miniere concesionabile şi instituirii concesiunii constau în explorări prin permis exclusiv în limitele unui perimetru rezervat.

. . . . . .

Capitolul III

Concesiunea

Declararea proprietăţii miniere concesionabile

Art. 21. O regiune va fi declarată proprietate minieră concesionabilă numai după ce prin lucrări de explorare efectuate prin permis exclusiv sau prin lucrările de exploatare învecinate s-a dovedit existenţa unui zăcământ exploatabil. [...]

Art. 22. Pentru a declara proprietate minieră concesionabilă, o parte din întreaga suprafaţă a perimetrului rezervei trebuie ca zăcământul să fie explorat cu rezultat favorabil, astfel cum se prevede în partea a doua a legii, la fiecare grupă de zăcăminte.

Punctele explorate trebuie să fie cuprinse în interiorul perimetrului rezervat şi să fie situate potrivit cu extensiunea zăcământului.

Suprafaţa declarată proprietate minieră concesionabilă va fi cuprinsă în limitele unui perimetru de formă pătrată sau dreptunghiulară, cu laturile orientate nord-sud şi est-vest şi având întinderea prevăzută în partea a doua a legii, la grupa respectivă de zăcământ.

Un punct explorat, cu rezultat favorabil, presupune că zăcământul a fost atins în acel punct şi urmărit, fie în direcţiune, fie în adâncime, pe distanţe suficiente spre a constata puterea sau dezvoltarea sa, natura şi calitatea substanţelor minerale. Aceste elemente vor fi luate în considerare spre a se aprecia dacă, faţă cu progresele tehnice sau metalurgice la acea epocă, un atare zăcământ poate fi considerat exploatabil, presupunând că îşi conservă în direcţiune şi în adâncime dezvoltarea constatată în punctul explorat.

Art. 23. Odată cu determinarea regiunii considerată ca proprietate minieră concesionabilă, ministerul va atribui exploratorului perimetrul de exploatare şi va determina rezerva statului după normele şi distincţiunile arătate în partea a doua a legii.

Jurnal pentru declarare

Art. 24. Jurnalul pentru declararea proprietăţii miniere concesionabile va cuprinde:

a) Limitele şi suprafaţa regiunii declarată cunoscută, lucrările de exploatare efectuate şi rezultatele lor;

b) Substanţele minerale care vor face obiectul concesiunii;

c) Perimetrul de concesiune cuvenit exploratorului, suprafaţa care va constitui rezerva statului sau a exploratorului devenit concesionar şi restul din suprafaţa perimetrului de explorare care urmează să fie explorată mai departe de acelaşi explorator;

d) Condiţiunile generale de concesionare pentru perimetrul cuvenit exploratorului, stabilite de acord cu aceasta, de către Ministerul Industriei şi Comerţului, cu avizul Consiliului superior de mine.

Jurnalul va fi publicat în *Monitorul oficial* şi totodată va fi afişat împreună cu planul suprafeţelor specificate sub punctul c, pe care se va însemna poziţiunea lucrărilor de explorare şi rezultatele obţinute, la următoarele autorităţi:

Direcţiunea generală a minelor;

Autoritatea minieră regională şi

Primăriile comunelor pe al căror teritoriu sunt situate suprafeţele respective.

Perimetrul de concesiune cuvenit exploratorului şi rezervele vor fi individualizate pe plan prin litere sau numere, precum şi prin puncte topografice, localităţi, văi, râuri sau orice alte semne distinctive.

Pentru concesionarea rezervelor statului, pe lângă normele prevăzute în partea a doua a legii, la fiecare clasă, grupă de zăcământ sau substanţă minerală, publicaţiunile premergătoare se vor face în acelaşi mod şi vor cuprinde, în afară de datele de mai sus, data ţinerii şi condiţiunile licitaţiunii.

Izvoare minerale

Art. 25. Substanţele grupate în clasa X, izvoare minerale şi ape subterane mineralizate sau ape curative în genere, lacuri şi lagune mineralizate, nămoluri, sunt şi rămân ale statului.

Exploatarea lor se poate face sub două regimuri:

a) Regimul simplei autorizări;

b) Regimul declarării de utilitate publică.

Perimetrele de protecţiune care se instituiesc în jurul exploatărilor de substanţe din această grupă impun servituţi proprietăţilor pe care le înglobează.

Capitolul IV

Instituirea concesiunilor de exploatare

Dispoziţiuni generale

Art. 26. Instituirea concesiunilor de exploatare este supusă regimului fixat în dispoziţiunile generale de mai jos, aplicabile la toate clasele de zăcăminte, precum şi regimului special prevăzut la fiecare clasă de zăcăminte.

Dispoziţiunile acestei legi se aplică şi statului, dacă singur şi-ar pune în valoare bogăţiile sale miniere.

. . . . . .

Regimul concesiunilor

Art. 32. Concesiunea minieră se va institui şi acorda de stat prin una din următoarele forme:

a) Pe bază de redevenţă către stat;

b) Sub forma unei asociaţiuni între stat şi întreprinderea concesionară, conform legii pentru organizarea şi administrarea pe baze comerciale a întreprinderilor şi avuţiilor publice.

Regimul concesiunilor revedenţiare

Art. 33. Când concesiunea este instituită pe bază de redevenţă către stat, această redevenţă va fi luată din procesul extracţiunii dacă este negociabil sau dacă poate fi predat uzinelor, fără a fi transformat.

Ea va fi luată numai din produsul concentrat prin operaţiuni consecutive şi anexe exploatării, dacă produsul brut urmează a fi supus la operaţiuni de concentrare, spre a putea fi negociabil ori predat uzinelor metalurgice.

Redevenţa cuvenită statului va fi percepută după normele prevăzute de legea pentru fiecare clasă de zăcăminte.

Regimul concesiunilor prin asociaţiune cu statul

Art. 34. Asociaţiunea între stat şi capitalul particular va fi constituită atât pentru exploatare, cât şi, dacă va fi cazul, pentru operaţiunile industriale şi comerciale consecutive şi anexe exploatării.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 71, din 28 martie 1929.

38. Legea pentru organizarea cooperației
(28 martie 1929)

Partea I
Despre societăți cooperative și federale

Titlul I
Despre societăți cooperative

Capitolul I
Dispoziţiuni generale

Art. 1. Cooperativele sunt societăți care se constituie și funcționează potrivit prevederilor legii de față.

Art. 2. Societăților cooperative li se aplică prevederile codului de comerț în vigoare, întrucât legea de față nu cuprinde dispoziţiuni deosebite.

Cooperativele pentru cumpărare de pământ (obștile de cumpărare) își păstrează caracterul de societăți civile atâta timp cât fac numai operațiuni în vederea distribuirii pământului.

Art. 3. Numai societățile constituite și funcționând în conformitate cu prezenta lege pot adopta calificativul de „cooperativă" și se pot bucura de avantajele acordate prin legi și regulamente societăților cooperative.

Art. 4. Societățile cooperative pot avea ca obiect orice activitate în legătură cu nevoile economice și culturale comune ale asociaților lor.

Astfel se vor putea constitui cooperative pentru înlesnirea creditului necesar asociaților și fructificarea economiilor populare (bănci populare); pentru cumpărarea și arendarea de pământ (obști sătești); pentru efectuarea în comun a lucrărilor de îmbunătățiri funciare; pentru organizarea lucrului în comun; pentru utilizarea în comun de mașini și instalațiuni; pentru aprovizionarea asociaților cu cele trebuitoare exercitării profesiunii, precum și valorificarea produselor muncii; pentru procurarea articolelor de primă necesitate (magazine de consum); pentru înlesnirea de condiţiuni ieftine și sănătoase de locuit etc.

Se vor putea constitui cooperative care să aibă ca obiect satisfacerea în același timp a mai multor nevoi ale asociaților lor.

Art. 5. Statul va determina condiţiunile speciale pentru admiterea asociaților în cooperativă.

Nu vor putea fi în nici un caz asociați acei care prin ocupația lor au interese contrarii celor ale cooperativei respective.

În cooperativele de cumpărare de pământ rural nu pot fi admiși ca asociați decât locuitorii satelor cultivatori de pământ, care îndeplinesc condiţiunile legii și statutului.

. . . . . .

Art. 7. Statutul fiecărei cooperative va trebui să prevadă numărul minim de asociați cu care ea se poate constitui, număr ce nu poate fi în nici un caz mai mic de 15.

Pentru cooperativele de credit cu răspundere mărginită numărul minim de asociați se stabilește la 50; pentru cooperativele de credit cu

răspundere nemărginită, la 20; pentru cooperativele de consum cu sediul în comunele urbane, la 100; pentru cooperativele agricole, la 25.

Art. 8. Capitalul societății cooperative este format din părți sociale de egală valoare.

Statutele cooperativei trebuie să determine:

I. Mărimea părții sociale care nu poate fi mai mică de 500 lei.

II. Numărul de părți sociale pe care un asociat îl poate subscrie. Nimeni nu poate avea mai mult de 100 părți sociale.

. . . . . .

Capitolul III

Despre constituirea societăților cooperative

Art. 28. Societățile cooperative se constituiesc prin act scris, care va fi autentificat de judecătoria de ocol în a cărei circumscripție societatea își stabilește sediul.

Judecătoria va autentifica actul constitutiv și statutul și va dispune înscrierea societății în registrul de cooperative, numai dacă în prealabil ele au fost vizate de Oficiul Național al Cooperației Române sau de o Uniune de Cooperative, ca îndeplinind cerințele și corespunzând scopurilor prezentei legi.

În acest scop se va proceda în modul următor:

Actul constitutiv și statutul se vor depune în 4 exemplare, sub dare de dovadă, înainte de autentificarea lor, la Uniunea de Cooperative respectivă sau, în lipsă, la Oficiul Național al Cooperației Române, împreună cu recipisa doveditoare că s-a consemnat cel puțin o zecime a capitalului subscris, la o bancă populară, federală, la Banca Centrală Cooperativă ori la Casa de Depuneri, Consemnațiuni și Economie.

Uniunea sau Oficiul va examina dacă actul constitutiv și statutul îndeplinesc cerințele legii de față și este obligat să se pronunțe în termen de 30 zile libere de la depunerea documentelor. Nepronunțarea în acest termen se va considera ca o aprobare.

Exemplarele aprobate vor fi prezentate judecătoriei spre autentificarea lor prin delegații împuterniciți și înscrierea în registrul de cooperative.

. . . . . .

CAPITOLUL IV

Despre administrația și gestiunea societăților cooperative

1. Consiliul de Administrație

Art. 34. Administrația societății este încredințată consiliului de administrație.

Statutul va fixa numărul membrilor acestui consiliu, care nu va putea însă fi mai mic de 5 și nici mai mare de 12.

Consiliul de administrație se alege dintre asociații cooperativei, pe termen de trei ani, de către adunarea generală. Primii administratori sunt numiți de către fondatori prin chiar actul constitutiv.

Membrii consiliului vor forma trei serii, desemnate prin tragere la sorți, care vor funcționa fiecare câte trei ani, cu excepția primului con-

siliu, în care o serie va ieși după un an de funcționare și a doua după doi ani.

În același mod se va urma și în cazul când în cursul funcționării cooperativei va fi înlocuit integral consiliul de administrație.

Membrii al căror mandat a expirat pot fi realeși.

. . . . . .

Art. 36. Statutul poate prevedea desemnarea din sânul consiliului de administrație a unui comitet de direcție, format din cel mult trei persoane, care va conduce operațiunile curente ale întreprinderii.

Consiliul de administrație sau comitetul de direcție, unde există, va reprezenta societatea.

El poate da mandat pentru reprezentarea în justiție.

Toate actele angajând societatea, altele decât gestiunea zilnică, vor fi semnate de doi membri din consiliul de administrație împuterniciți de consiliu sau de un membru și o altă persoană împuternicită de consiliu. Aceștia vor răspunde față de societate de cele ce vor fi semnat fără a fi împuterniciți de consiliu.

Președintele, vicepreședintele, membrii comitetului de direcție și contabilii nu pot îndeplini funcțiunea de casier în cooperativă.

. . . . . .

2. Cenzori

Art. 43. Adunarea generală alege în fiecare an dintre asociați trei cenzori titulari și trei supleanți.

Numirea, îndatoririle și răspunderea cenzorilor se regulează după codul de comerț.

3. Adunarea generală

Art. 44. Adunările generale sunt ordinare și extraordinare.

Art. 45. Adunarea generală ordinară se va convoca cel puțin o dată pe an, cu formele și de către persoanele prevăzute în statut, cel mai târziu până la data de 15 aprilie; în caz de lipsă a acestor dispoziții, ea va fi convocată de către președinte, vicepreședinte sau de comitetul de direcție.

Adunarea generală extraordinară se convoacă de către cei desemnați mai sus, fie din propria inițiativă, fie la cererea cenzorilor ori la cererea unui număr de cel puțin 1/10 din numărul total al asociaților.

. . . . . .

Art. 48. Adunarea generală nu poate lua hotărâri valabile decât fiind prezenți cel puțin 1/3 din numărul asociaților cu drept de vot, dacă statutul nu prevede un număr mai mare.

În caz că nu se întrunește numărul cerut, adunarea se va ține de drept într-un termen ce se va stabili de statut și care nu va fi mai mare de 15 zile, putând lua hotărâri valabile cu oricare ar fi numărul asociaților prezenți, însă numai asupra chestiunilor care au fost înscrise în ordinea de zi de la prima convocare.

. . . . . .

Art. 51. Atribuţiunile adunării generale sunt următoarele:

a) Să examineze şi să aprobe sau modifice, după ce va fi ascultat raportul cenzorilor, bilanţul, bugetul de venituri şi cheltuieli şi proiectul de repartiţie a excedentului ori pagubei rezultate.

. . . . . .

b) Să fixeze suma maximă până la care cooperativa se poate angaja în cursul anului;

c) Să stabilească limita maximă până la care se pot acorda împrumuturi unui asociat ori unei persoane străine de societate, dacă statutul permite astfel de operaţiuni;

d) Să hotărască asupra ieşirii în orice mod a asociaţilor din cooperativă şi asupra apelurilor celor cărora li s-a refuzat înscrierea;

e) Să aleagă pe membrii consiliului de administraţie şi pe cenzori;

f) Să delibereze asupra rapoartelor de control;

g) Să hotărască intentarea acţiunii de daune împotriva administratorilor;

h) Să hotărască asupra fuziunii cu alte cooperative;

i) Să hotărască asupra modificării sau completării statutului;

j) Să hotărască asupra dizolvării societăţii sau schimbării obiectului întreprinderii;

k) Să hotărască asupra tuturor chestiunilor rezervate adunării generale de către lege şi statut.

. . . . . .

Titlul II

Despre federale

Art. 62. Societăţile cooperative se pot asocia la federale, care vor face numai operaţiuni în vederea satisfacerii nevoilor cooperativelor asociate.

Art. 63. Federalele sunt societăţi cooperative şi toate dispoziţiile prezentei legi pentru societăţile cooperative, referitoare la constituire, administrare şi dizolvare, precum şi la procedură, înlesniri, control, penalităţi etc., se aplică şi federalelor, cu modificările arătate în lege.

. . . . . .

Art. 65. Falimentul federalei nu atrage după sine falimentul societăţilor cooperative asociate.

Partea II

Despre instituţiile de îndrumare şi control

Titlul I

Despre Uniunile de Cooperativă

Art. 66. Societăţile cooperative funcţionând în baza dispoziţiunilor legii de faţă se vor asocia în uniuni, în scopul organizării autocontrolului.

Art. 67. Uniunile se constituiesc şi funcţionează după aceleaşi norme ca şi societăţile cooperative, însă fără capital social.

. . . . . .

Art. 69. Uniunea are următoarele atribuțiuni:

a) Să examineze și eventual să vizeze statutele și actele constitutive ale societăților cooperative, precum și procesele verbale ale adunărilor generale referitoare la modificarea acestor statute;

b) Să organizeze controlul legal al societăților cooperative afiliate și să ia măsurile prevăzute în legea de față împotriva administratorilor, cenzorilor, lichidatorilor, funcționarilor și prepușilor acestora;

c) Să rezolve, pe cale amicală sau în conformitate cu dispozițiile legale și statutare, diferendele ivite între societățile cooperative afiliate sau între organele unei cooperative și asociații săi;

d) Cu aprobarea Oficiului Național al Cooperației Române să hotărască dizolvarea societăților cooperative în cazurile prevăzute la art. 55 de mai sus, precum și atunci când se constată că societatea este în imposibilitate de a realiza scopul pentru care s-a constituit ori s-a abătut de la normele legale și statutare; [...]

. . . . . .

Titlul II

Oficiul Național al Cooperației Române

Art. 79. Ca așezământ superior pentru îndrumarea și controlul societăților cooperative se instituie Oficiul Național al Cooperației Române, care va funcționa ca instituție autonomă investită cu personalitate juridică de drept public, pe lângă Ministerul Muncii, Cooperației și Asigurărilor Sociale.

Uniunile de Cooperative pot să alcătuiască o Centrală a Uniunilor de Cooperative, care va avea atribuțiunile prevăzute în prezenta lege pentru Oficiul Național al Cooperației Române.

Constituirea Centralei Uniunilor de Cooperative se va face potrivit cu dispozițiunile prevăzute în legea de față pentru constituirea Uniunilor de Cooperative, autorizațiunea fiind dată de către Consiliul de Miniștri.

Art. 80. Oficiul Național al Cooperației Române are următoarele atribuțiuni:

a) Aprobă constituirea și vizează statutele uniunilor și ale federalelor de cooperative, precum și ale societăților cooperative, acolo unde nu există uniune;

b) Îndrumează și controlează activitatea Uniunilor de Cooperative;

c) Exercită controlul legal asupra federalelor, aplicând măsurile prevăzute în legea de față și având dreptul a le reprezenta în justiție, conform art. 69, litera g;

d) Exercită controlul prevăzut în prezenta lege asupra societăților cooperative neasociate în Uniuni, precum și acolo unde acestea nu-și îndeplinesc atribuțiunile, având drepturile acordate Uniunilor de Cooperative prin art. 69, lit. g;

e) Alcătuiește regulamentul și dă instrucțiuni pentru efectuarea controlului societăților cooperative; regulamentul alcătuit va fi sancționat prin decret regal;

f) Alcătuiește statute-tip, norme și instrucțiuni pentru funcționarea societăților cooperative de orice categorie;

g) Servește ca instanță de apel cu privire la hotărârile luate de Uniunile de Cooperative;

h) Organizează statistica generală a mișcării cooperative, publicând Anuarul Cooperației Române;

i) Organizează îndrumarea și asistența judiciară (contencios) și tehnică (agricolă, forestieră, industrială etc.) a societăților cooperative;

j) Organizează, îndrumează și controlează învățământul cooperatist;

k) Organizează și îndrumează cercurile cooperatiste, precum și întreaga acțiune de propagandă cooperatistă, prin toate mijloacele nimerite;

l) Publică „Buletinul Cooperației Române";

m) Reprezintă, la cererea lor, interesele societăților cooperative față de autoritățile publice și ori unde va fi nevoie;

n) Organizează un oficiu de studii al problemelor cooperative și menține legătura cu instituțiile și organizațiile cooperative centrale din alte țări, precum și cu cele internaționale;

. . . . . .

Partea III

Banca Centrală Cooperativă

Art. 87. Pentru sprijinirea financiară a societăților cooperative se înființează, sub denumirea de Banca Centrală Cooperativă, un institut de credit, funcționând potrivit unui statut alcătuit pe baza dispozițiunilor de mai jos, aprobat de Consiliul de Miniștri și sancționat prin decret regal.

Banca Centrală Cooperativă are sediul în București, este persoană juridică și are durată nelimitată.

Art. 88. Capitalul Băncii Centrale Cooperative este astfel format:

1. Din suma de 500 000 000 lei și anume:

a) 200 milioane lei fondul pus la dispoziție de Banca Națională a României pentru creditul popular, conform convențiunii pentru prelungirea privilegiului Băncii Naționale din 1925;

b) 25 milioane lei reprezentând capitalul de participare a statului la Centrala Băncilor Populare;

c) 25 milioane lei reprezentând participarea statului la Centrala Cooperativelor;

d) Din suma de 250 milioane lei pe care statul o destinează completării capitalului acestei instituțiuni.

2. Capitalul social se va completa până la suma de un miliard lei prin subscrierile societăților cooperativelor și federalelor lor.

Capitalul de participare a cooperativelor este format din părți sociale de câte 10 000 lei fiecare.

O societate cooperativă asociată trebuie să posede cel puțin o parte socială.

Prin statut se vor stabili normele după care se vor face subscrierile și vărsămintele de părți.

Art. 89. Banca Centrală Cooperativă poate face următoarele operațiuni:

a) Să acorde credite sub orice formă federalelor și societăților cooperative asociate;

b) Să facă orice operațiuni de bancă în folosul societăților cooperative asociate;

c) Să cumpere pentru contul său propriu efecte publice sau garantate de stat până la cel mult 10% din capitalul social;

d) Să plaseze eventualele disponibilităţi de casă sub formă de depuneri la vedere sau în cont curent la instituţiunile de stat sau controlate de stat, sau în instituţiunile financiare de primul rang, aprobate de Ministerul de Finanţe.

e) Să întreţină disponibilităţi de devize la băncile de primul rang de pe pieţele străine, alese de comun acord cu Ministerul de Finanţe;

f) Să primească depuneri spre fructificare, atât de la societăţile cooperative asociate cât şi de la cele neasociate, de la instituţii publice, precum şi de la particulari;

g) Să se împrumute sub orice formă de la Banca Naţională a României, precum şi de la oricare altă instituţie publică sau particulară;

h) Să aducă la îndeplinire fie direct, fie prin federalele şi societăţile cooperative asociate, anumite operaţiuni financiare cu care ar fi însărcinată de stat;

i) Să facă orice operaţiuni de comision pentru societăţile cooperative asociate.

. . . . . .

Art. 92. Banca Centrală Cooperativă este administrată de un consiliu compus din 9 membri, şi anume:

Un delegat al Ministerului Finanţelor;

Un delegat al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor;

Un delegat al Ministerului Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale;

Un delegat al Băncii Naţionale a României.

Delegaţii ministerelor se confirmă pentru o perioadă de trei ani, prin decret regal, după propunerea Ministerului Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale.

Cinci membri aleşi de societăţile cooperative şi federale asociate, potrivit normelor prevăzute în statut. Odată cu alegerea membrilor se va alege şi un număr egal de supleanţi.

Membrii aleşi vor funcţiona şase ani, după procedeul prevăzut în legea de faţă pentru societăţile cooperative.

Consiliul va delega din sânul său trei membri care vor forma comitetul de direcţie, putând lucra şi lua hotărâri cu majoritate de doi, în limita delegaţiei date. Hotărârile comitetului de direcţie vor trebui să fie supuse ratificării ulterioare a consiliului în prima sa şedinţă.

Consiliul poate desemna şi alte comitete, precizându-le atribuţiunile.

. . . . . .

C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol. XVII, 1929, p. 354—372.

39. Lege asupra contractelor de muncă

(5 aprilie 1929)

Titlul I

Contractul de ucenicie

Capitolul I

Natura şi forma lui

Art. 1. Contractul de ucenicie este convenţia prin care o persoană fizică sau juridică, din ramura industrială sau comercială, denumit patron, se obligă să dea în chip metodic unei alte persoane, denumită ucenic, (uce-

nicul propriu-zis din industrie, elevul sau practicianul din comerț), o pregătire profesională practică și pe cât cu putință teoretică, în schimbul muncii ce acesta din urmă este obligat să presteze în timpul și condițiile convenite.

I. Condițiile de validitate

Art. 2. Patronul nu poate ține ucenici dacă nu posedă un titlu de capacitate profesională prevăzut de legea pentru organizarea meseriilor sau a profesiunilor în general (brevet de meșter, diplomă de inginer, arhitect, expert contabil etc.) și aceasta în cazul când ucenicii sunt puși sub directa sa conducere, supraveghere și instruire, sau dacă persoana din stabilimentul său, însărcinată cu pregătirea profesională a ucenicilor, nu posedă asemenea titluri.

. . . . . .

Art. 3. Sunt incapabili de a ține ucenici:

a) cei condamnați definitiv pentru crime sau pentru vreuna din faptele prevăzute de art. 262 până la 267 din Codul penal sau de articolele similare din celelalte legiuiri în ființă;

b) cei condamnați la pedepse infamante;

c) cei decăzuți din drepturile de a fi tutori;

d) cei care din cauza unor purtări vicioase sunt improprii de a asigura educația morală și profesională a ucenicului;

e) patronul bărbat, văduv, necăsătorit, divorțat sau care nu locuiește împreună cu soția sa nu poate angaja ucenice sub vârsta de 18 ani;

f) cei care n-au împlinit încă vârsta de 21 ani.

Incapacitatea se va pronunța de către jurisdicția profesională în circumscripția căreia domiciliază patronul.

Art. 4. Dreptul de a ține ucenici poate fi ridicat de jurisdicția profesională în circumscripția căreia domiciliază patronul, în chip vremelnic, ori pentru totdeauna, dacă se constată că patronul s-a făcut vinovat de abateri grave de la obligațiile sale legale sau contractuale.

. . . . . .

III. Durata contractului

Art. 8. Durata maximă a contractului de ucenic este de 4 ani.

În lipsa stipulațiunii duratei sau în caz când s-a stipulat o durată mai mare de 4 ani, contractul se va considera încheiat pentru durata maximă prevăzută mai sus, părțile neputând cere în acest caz desființarea contractului.

Art. 9. Contractul de ucenic se socotește definitiv încheiat numai după trecerea unui termen de încercare de maximum 4 luni, socotite de la data înregistrării contractului, părțile având facultatea de a stipula termene mai scurte. În acest timp, fiecare parte poate denunța contractul de ucenicie, comunicând aceasta celeilalte părți și Camerei de Muncă, în scris și recomandat.

Termenul de încercare se va socoti totdeauna în durata uceniciei.

Art. 10. Contractul de ucenicie se prelungește de drept cu o durată egală cu îndoitul timpului de absentare nejustificată de la serviciu a ucenicului, când acesta a lipsit cel puțin o lună de zile pe an și când lipsa este constatată în urma reclamațiunii făcută la timp de patron către Camera de Muncă din circumscripția sa.

Capitolul II

Efectele contractului de ucenicie

A. Obligaţiile patronului

Art. 11. Patronul este obligat să-l înveţe pe ucenic, fie el însuşi, fie prin personalul anume desemnat al stabilimentului său, profesiunea prevăzută în contract. De asemenea, este obligat să se poarte faţă de ucenic ca un bun părinte de familie, îngrijindu-se de educaţia sa, supraveghindu-i neîntrerupt purtarea, atât în stabiliment cât şi, în măsura posibilului, în afară, şi să-l apere de maltratările salariaţilor întreprinderii sau ale membrilor familiei sale.

Art. 12. Ucenicul nu poate fi pus să execute decât acele munci sau servicii care sunt în directă legătură cu profesiunea şi care trebuie să fie proporţionate cu puterea sa fizică sau intelectuală. Munca sau serviciile nu vor putea fi prestate decât în timpul orelor legale de muncă.

Ucenicul nu va putea fi întrebuinţat la munci casnice în folosul patronului sau al familiei acestuia.

Art. 13. Patronul este obligat să acorde ucenicului, în vederea completării instrucţiei şi a cunoştinţelor teoretice ale profesiunii, timpul necesar urmării cursurilor unei şcoli de adulţi, de ucenici sau de pregătire profesională autorizată de stat. Acest timp va fi socotit în numărul orelor de muncă zilnică pe care ucenicul este obligat să le presteze.

Art. 14. Patronul este obligat să acorde ucenicului un concediu anual de odihnă de cel puţin 15 zile în afară de sărbătorile legale.

Art. 15. Salariul stipulat în contractul de ucenic se va plăti ucenicului, dacă acesta este mai mare de 18 ani, la fiecare 15 zile.

Salariul ucenicului sub această vârstă se va plăti asemenea la fiecare 15 zile, conform art. 64 de mai jos.

. . . . . .

Capitolul IV

Controlul executării contractului de ucenicie şi sancţiuni

Art. 26. Organele de inspecţie şi de control sunt în drept să facă inspecţiuni asupra modului cum se execută contractul şi să indice în scris îndreptările ce trebuiesc făcute.

Dacă organele de inspecţie şi control vor constata abateri de la dispoziţiile prezentei legi, vor încheia procese-verbale de contravenţie, pe care le vor înainta jurisdicţiei profesionale competente de pe lângă Camera de Muncă.

. . . . . .

Art. 28. La expirarea contractului de ucenic, patronul va elibera ucenicului un certificat de practică profesională, pe un formular-tip, fixat de Ministerul Muncii şi va cere Camerei de Muncă constatarea încetării uceniciei şi confirmarea certificatului.

. . . . . .

Titlul II

Contractul individual de muncă

Capitolul I

Natura și formarea lui

Art. 37. Contractul individual de muncă este convenţiunea prin care una din părţi, denumită salariat, se obligă să presteze munca sau serviciile sale pentru un timp determinat, sau pentru o lucrare determinată, unei alte părţi denumită patron, care, la rândul său se obligă să remunereze pe cel dintâi.

. . . . . .

Art. 40. Femeia măritată nu are nevoie de consimţământul sau autorizaţia soţului în încheierea convenţiunilor de muncă şi în exercitarea acţiunilor ce decurg din ele, oricare ar fi regimul rezultând din contractul de căsătorie.

. . . . . .

Art. 42. Contractul individual de muncă este considerat definitiv încheiat, afară de cazul când părţile au convenit la un termen de încercare a cărui durată nu poate depăşi 8 zile pentru salariatul plătit cu ziua şi 15 zile pentru orice altă categorie de salariaţi.

Art. 43. Contractul individual de muncă poate fi făcut verbal sau scris.

La cererea uneia sau a ambelor părţi, contractul scris va fi înregistrat la Camera de Muncă respectivă.

Contractele individuale de muncă, până la valoarea de 10 000 lei lunar, sunt scutite de orice taxe de timbru şi înregistrare.

În lipsa unui act scris, proba cu martori pentru dovedirea contractului individual de muncă este totdeauna admisă, oricare ar fi valoarea litigiului.

. . . . .

Capitolul II

Efectele contractului individual de muncă

A. Obligaţiile patronului

Art. 45. Patronul este obligat la plata remuneraţiei stipulate.

El este obligat, de asemenea, să pună la dispoziţia salariatului, în lipsa unor convenţiuni sau obiceiuri contrare, mijloacele necesare pentru prestarea muncii sau serviciilor angajate, asigurându-i putinţa de a lucra în mod normal.

. . . . . .

Art. 48. Patronul este obligat să îngrijească ca executarea muncii să nu aducă vreo vătămare sănătăţii, siguranţei sau moralităţii salariatului.

Aceeaşi obligaţiune o are patronul şi în cazul când s-a obligat să procure salariatului locuinţă şi hrană.

În ambele cazuri, patronul este obligat să se conformeze prescripţiilor de siguranţă şi de igienă.

Art. 49. Patronul este obligat să acorde salariatului un concediu anual de odihnă după normele ce urmează:

Salariatul cu o vechime neîntreruptă la aceeași întreprindere de la 1—3 ani va beneficia de un concediu de 7 zile.

Cu o vechime de 3—5 ani, de un concediu de 10 zile.

Cu o vechime de 5—10 ani, de un concediu de 14 zile.

Peste această vechime pentru fiecare an în plus, concediul va fi sporit cu o zi, el neputând depăși, totuși, în nici un caz, 30 de zile.

Concediile fixate mai sus nu vor putea fi reduse sau suprimate prin acordul părților.

Aceste termene de concedii sunt socotite minimale.

Concediile se vor acorda de întreprinderile industriale sau comerciale care întrebuințează cel puțin 10 salariați, pe serii, în așa fel ca funcționarea normală a întreprinderii să nu sufere.

Pe tot timpul concediului salariatul va primi o indemnizație egală cu salariul mediu încasat pe ultimele 3 luni, cu toate accesoriile raportate la zilele de concediu.

Art. 50. Patronul care nu va acorda salariatului concediu legal prevăzut mai sus va fi obligat să plătească acestuia o despăgubire egală cu dublul sumei ce i s-ar fi cuvenit pe tot timpul concediului.

Salariatul care în timpul concediului legal se va angaja la alt întreprinzător, se va considera căzut din drepturile sale, fiind obligat a restitui patronului sumele primite pe tot timpul concediului; el va pierde dreptul la concediu și pentru anul următor.

B. **Obligațiile salariatului**

Art. 51. Salariatul este obligat:

a) de a executa cu îngrijire lucrul ce i-a fost încredințat, conformându-se contractului, dispozițiunilor și instrucțiunilor patronului sau ale reprezentanților acestuia;

b) de a se conforma dispozițiilor de ordine și de disciplină stabilite de întreprindere;

c) de a nu face nimic din ceea ce ar putea pune în primejdie siguranța întreprinderii, a personalului și a materialului și de a păstra secretul de fabricație, de aprovizionare sau de clientelă a întreprinzătorului.

. . . . . .

C. **Remunerarea muncii**

Art. 58. Oricine prestează muncă sau serviciile sale în baza unui contract individual de muncă are dreptul la o remunerare.

Aceasta poate fi determinată pe unitatea de timp sau în raport cu lucrarea, calitatea sau cantitatea lucrului efectuat, sau alt mod cuvenit între părți.

Art. 59. Remunerarea muncii exclusiv în natură este interzisă.

Înlesnirile în natură trebuiesc să fie deosebit stipulate și specificate. Ele nu pot fi înglobate în salariul nominal, care va fi întotdeauna plătit în monedă metalică sau fiduciară, având curs legal.

Se pot prevedea în contractul individual de muncă și eventuale participări la beneficii.

. . . . . .

Capitolul III

Desființarea contractului individual de muncă

Art. 74. Contractul individual de muncă se desființează pentru una din următoarele cauze:

a) Expirarea termenului convenit sau terminarea lucrării;

b) Voința ambelor părți sau a uneia dintre ele, în acest din urmă caz, cu respectarea celor prevăzute mai jos la art. 78;

c) Culpa uneia din părți în executarea obligațiunilor legale sau contractuale;

d) Înjurii grave, acte imorale, calomnii, violențe, maltratări comise de una din părțile contractante sau de cei însărcinați de ei cu conducerea întreprinderii;

e) Forță majoră;

f) Decesul salariatului.

Lipsa salariatului în zilele de votare la alegerile pentru care neparticiparea atrage o sancțiune legală nu constituie un motiv de rupere a contractului de muncă.

. . . . . .

Art. 77. Timp de 3 luni de la data decesului salariatului, urmașii săi, văduva și copiii, ascendenți sau membrii familiei care locuiau obișnuit cu salariatul, vor beneficia gratuit de locuința ce fusese dată de întreprindere, în folosința acestuia.

Deosebit de aceasta, urmașii salariatului decedat, văduva sau copiii minori sub vârsta de 18 ani, au dreptul împreună la o indemnizație egală cu salariul pe o lună, dacă salariatul avea o vechime de cel puțin un an în întreprindere, de două luni pentru acel cu o vechime variind între 1—3 ani și pe trei luni pentru acel cu o vechime mai mare.

Art. 78. Contractul individual de muncă cu durată nedeterminată poate fi denunțat prin voința oricăreia dintre părți, cu îndatorirea de a preveni pe cealaltă de data încetării obligațiunilor contractului.

Această denunțare se face în scris sau verbal, cu cel puțin 14 zile înainte de data fixată pentru încetarea obligațiunilor contractuale, exceptându-se cazurile când legea de față dispune altfel.

. . . . . .

Art. 80. În cursul termenelor de preaviz, salariații, în vederea plasării lor, vor beneficia, în afară de orele de repaus, de cel puțin patru ore libere în zilele de lucru.

Totalul acestor ore nu va putea depăși 2 zile de lucru.

. . . . . .

Art. 84. Greva sau lockoutul nu constituie un just motiv de desființare a contractului individual de muncă, el e însă suspendat în toate efectele lui pe tot timpul cât durează greva sau lockoutul, în afară de avantajele în natură pe care le are în mod curent salariatul.

Refuzul uneia din părți de a se referi în caz de conflict colectiv de muncă la procedura de conciliațiune sau de arbitraj, în cazurile când acesta din urmă e obligatoriu, prevăzută în legea pentru reglementarea conflictelor colective de muncă, constituie un just motiv de desființare a contractului individual de muncă.

. . . . . .

Capitolul IV

Dispoziții speciale privind contractele individuale de muncă ale funcționarilor din industrie și comerț

Art. 93. În cazul când contractul de muncă este încheiat pentru o durată nedeterminată, fiecare din părți are dreptul de a-l denunța printr-un preaviz.

Acest preaviz va fi:

a) de o lună, când salariatul are o vechime în serviciu de 6 luni până la un an;

b) de 3 luni, când salariatul are o vechime în serviciu de 1 an până la 5 ani;

c) de 4 luni, când salariatul are o vechime în serviciu de 5 ani până la 10 ani;

d) de 6 luni, când salariatul are o vechime în serviciu de 10 până la 15 ani

e) pentru fiecare an în plus peste 15 ani, preavizul se va spori cu o lună.

Tot termenul de preaviz nu va putea depăși însă 12 luni.

Termenele de preaviz prevăzute mai sus sunt obligatorii. Ele nu pot fi reduse prin convenția părților.

Art. 94. În cursul termenului de preaviz salariatul va avea dreptul la repausul prevăzut de art. 80. Totalul acestor ore nu va putea trece de 4 zile libere.

Art. 95. În caz de rupere a contractului de muncă fără preaviz sau cu un preaviz mai scurt decât cel fixat de lege, partea care rupe contractul va plăti celeilalte o îndemnizație egală cu salariul și toate accesoriile cuvenite pe tot timpul până la împlinirea termenului de preaviz fixat de lege.

. . . . . .

TITLUL III

Contractul de echipă

Art. 97. Contractul de echipă este convenția de muncă care se încheie în același timp între mai mulți salariați și un singur întreprinzător.

Acesta poate încheia contractul de echipă fie direct cu salariații, fie cu reprezentanții acestora.

Contractul de echipă stabilește raporturi juridice între întreprinzători și fiecare salariat în parte.

În afară de dispozițiile de sub acest titlu contractul de echipă este în total supus dispozițiilor contractului individual de muncă.

Art. 98. Plata salariilor se poate face de întreprinzător direct salariaților sau șefului de echipă.

În cazul din urmă întreprinzătorul rămâne totuși răspunzător față de salariați pentru plata salariilor.

Numai în caz când salariații au delegat în mod special în scris, în fața unei autorități publice, pe șeful de echipă de a primi și împărți salariile cuvenite, plata astfel făcută descarcă pe întreprinzător de orice răspundere față de salariați.

Art. 99. Șeful de echipă, care primind de la întreprinzător drepturile cuvenite salariaților, în baza unui contract de echipă, refuză de a le achita

acestora, se va pedepsi cu închisoare de la 15 zile la 3 luni şi cu amendă de la 10 000—50 000 lei în folosul Camerelor de Muncă, fără aplicarea dispoziţiilor art. 60 aliniatul ultim din Codul penal.

. . . . . .

TITLUL IV

Contractul colectiv de muncă

Capitolul I

Natura şi formarea lui

Art. 101. Contractul colectiv de muncă este acordul scris privitor la condiţiile de muncă şi salarizare, încheiat, pe de o parte, de unul sau mai mulţi întreprinzători, de grupări sau asociaţii ale acestora, şi, pe de altă parte, de asociaţiile profesionale sau grupările de salariaţi.

. . . . . .

Art. 103. Contractele colective de muncă ce se vor încheia de grupări fără personalitate juridică vor trebui să fie semnate individual de fiecare membru al grupării sau de mandatarul sau mandatarii grupării.

Art. 104. Mandatul trebuie să fie legalizat de jurisdicţia profesională competentă şi să fie subscris:

a) de către membrii comitetului de direcţie sau de cei împuterniciţi pentru aceasta în baza statutelor, în cazul unei asociaţiuni profesionale cu personalitate juridică;

b) de către fiecare din membri, în cazul unei grupări fără personalitate juridică.

Art. 105. Contractul colectiv de muncă va cuprinde în orice caz:

a) drepturile şi obligaţiile reciproce dintre părţi;

b) stipulaţiunea expresă dacă contractul leagă părţile contractante şi faţă de terţi;

c) termenul contractului;

d) întinderea aplicaţiunii sale;

e) orice alte condiţii speciale privitoare la executarea muncii sau la clauzele din contractele individuale.

. . . . . .

Capitolul III

Încetarea sau denunţarea contractului colectiv de muncă

Art. 113. Contractul colectiv de muncă cu durată determinată sau pentru durata unei lucrări determinate încetează la expirarea termenului sau la terminarea lucrării.

În primul caz, contractul colectiv de muncă poate fi prelungit prin notificare cu cel puţin 30 zile libere înainte de expirare.

Notificarea se va face prin Camera de Muncă unde s-a înregistrat contractul.

. . . . . .

Art. 115. Contractul colectiv de muncă încheiat pentru o durată nedeterminată poate fi denunţat oricând de asociaţiile profesionale sau părţile contractante.

Denunţarea trebuie să fie notificată în scris tuturor părţilor contractante prin Camera de Muncă care a înregistrat contractul colectiv de muncă în termen de cel puţin 20 zile libere înainte de data la care denunţătorii înţeleg să considere contractul desfiinţat.

. . . . . .

C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol. XVII, 1929, p. 400—415.

40. Legea pentru construcţia de locomotive şi vagoane în ţară

(2 august 1929)

Art. 1. Se autorizează Regia Autonomă a C.F.R. de a contracta cu fabricile de locomotive:

a) Uzinele de Fier şi Domeniile din Reşiţa, S.A.

b) Fabrica de locomotive N. Malaxa, societate anonimă română, precum şi cu fabricile de vagoane:

c) Astra, prima fabrică română de vagoane şi motoare, S.A.

d) Unio, fabrică de vagoane, S.A.

e) Romlac, fabrică românească de locomotive şi vagoane, S.A., contracte pentru construcţia în ţară de locomotive, respectiv vagoane, în condiţiunile specificate în alăturatele contacte tip, care fac parte integrantă din această lege.

Art. 2. Contractele ce urmează a se încheia vor avea o valabilitate de 6 ani, cu începere de la 1 ianuarie 1929.

Art. 3. Suma anuală totală afectată de către Regia Autonomă a C.F.R. pentru furniturile specificate în contractele tip este de 1 150 000 000 lei anual, sumă care se repartizează în modul următor: 550 000 000 lei pentru fabricarea de locomotive, de o parte, şi 600 000 000 lei pentru fabricarea de vagoane, de altă parte.

Art. 4. Pe tot timpul de valabilitate al contractelor Regia Autonomă a C.F.R. este obligată a nu mai încheia nici un contract analog cu vreo altă fabrică din ţară. Asemenea, Regia Autonomă a C.F.R. este obligată ca din totalul comenzilor de locomotive sau vagoane, ce eventual ar face peste suma alocată anual fabricilor, prin contractele tip, să rezerve şi să comande acestora 33% din totalul comenzilor suplimentare ce ar face, comenzile de locomotive fiind independente de comenzile de vagoane.

Art. 5. Prezenta lege abrogă toate dispoziţiunile legii promulgată cu Înaltul decret regal nr. 739 din 13 martie 1927.

Contractele noi ce urmează a se încheia, conform prezentei legi, cu cele 5 fabrici arătate la art. 1, vor înlocui atât contractele pentru construcţiuni de material rulant nou, încheiate de administraţia C.F.R. cu numitele fabrici, pe baza legii abrogate, cât şi pe cele de reparaţiuni de material rulant vechi, încheiate pe baza jurnalului Consiliului de Miniştri cu nr. 1 352 din 13 iunie 1921.

Monitorul oficial, nr. 169, din 2 august 1929.

41. Documente privind evenimentele sângeroase de la Lupeni din 6 august 1929

a) Comunicate oficiale

Direcția presei și informațiilor comunică:

La Lupeni au fost înmormântate ieri 21 de victime* ale incidentelor de la Lupeni, în prezența rudelor morților.

În spital se găsesc în prezent 23 grav răniți. Mai sunt 30 ușor răniți.

Forțele militare sunt menținute în regiune.

Din raportul jandarmeriei rezultă că au fost răniți 12 jandarmi dintre care unul grav. Unul dintre ei a fost împuns cu un cuțit în gât.

* * *

Cu privire la conflictul de la minele din Lupeni ministrul muncii precizează următoarele:

Încă de la începutul actualei guvernări Ministerul Muncii a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a preveni situațiuni anormale în regiunea minieră din Valea Jiului.

E de-ajuns să amintim ajutorarea șomerilor în cursul iernii trecute prin construirea de drumuri publice, prin distribuirea de alimente sau organizarea de cantine și ceainării.

În conflictul ivit cu prilejul reînnoirii contractului colectiv în luna ianuarie a.c.** Ministerul Muncii a încercat, conform legei pentru reglementarea conflictelor colective de muncă, reconcilierea între muncitori și întreprinzători.

Nereușind să aplaneze conflictul pe această cale, el a fost deferit, conform aceleiași legi pentru arbitraj, justiției.

Hotărârea tribunalului Deva a fost atacată de muncitori cu recurs și urmează să fie judecată de Înalta Curte de Casație.

Ministerul Muncii nu are cădere să intervină pentru accelerarea procedurei justiției. El a făcut totuși toate demersurile necesare și a reușit ca întreprinderile să nu aplice încă hotărârea de arbitraj a tribunalului până la pronunțarea Casației.

Ancheta în curs va stabili răspunderile pe baza cărora se vor da sancțiunile cuvenite.

D. ministru Răducanu va pleca la Lupeni

D-l I. Răducanu, ministrul muncii, a plecat ieri la Lupeni pentru a cerceta personal situația de acolo și a lua măsurile de rigoare.

Dreptatea, din 10 august 1929.

b) Apelul „Pentru ajutorarea victimelor măcelului de la Lupeni", publicat în „Viața muncitoare" din 18 august 1929

Tovarăși muncitori și muncitoare,

Ați aflat, chiar din ziarele burgheze, despre marele măcel săvârșit de guvernul național-țărănesc în complicitate cu șefii social-democrați asupra muncitorilor mineri din Lupeni. Peste 30 de morți și aproape 200 de răniți, acesta e bilanțul sângeros al crimelor săvârșite de către burghezie.

---

* Și în cazul acestor evenimente sângeroase cifrele, din diferite documente, nu concordă.

** 1929.

De pe urma acestui sângeros măcel, sute de familii au rămas muritoare de foame, sute de copii au rămas orfani, fără nici un sprijin. Și cei rămași infirmi în urma măcelului nu vor fi în stare să mai muncească.

Toți aceștia au căzut victime pe câmpul luptei de clasă, luptând pentru cucerirea unui trai mai bun, pentru dărâmarea regimului burghez.

Datoria muncitorilor din întreaga țară e de a veni în ajutorul material al acestor victime și aceasta cât mai neîntârziat.

De urgență formați comitete pentru strângere de bani pentru a veni cât mai grabnic în ajutorul familiilor și copiilor eroicilor luptători mineri de la Lupeni.

Dați salariul pe o zi pentru ajutorarea acestor familii.

Lansați liste de subscripții printre toți muncitorii și țăranii exploatați.

Banii strânși trimiteți-i pe adresa: D. Grofu, str. Ziduri, nr. 17, București 4. Orice sume de bani adunate trebuiesc de urgență trimise la destinație.

Formați pretutindeni comitete de ajutorarea victimelor celor căzuți în lupta din Lupeni.

Afirmați-vă prin aceasta solidaritatea cu lupta dusă de acești muncitori.

Executiva C.G.S.U. din România

Viața muncitoare, din 18 august 1929.

42. **Legea pentru reglementarea circulației pământurilor dobândite prin legile de împroprietărire**

(20 august 1929)

1. Pământul dobândit prin legea rurală din 1864, prin legile de înstrăinare a bunurilor statului din 13 februarie 1879, 3 aprilie 1882, 7 aprilie 1889, 10 aprilie 1910, 18 martie 1912, 23 aprilie 1916, 3 mai 1916, prin legea din 2 aprilie 1903 pentru acordarea de pământuri luptătorilor din războiul 1877—1878, prin legea pentru împroprietărirea în Dobrogea a subofițerilor cu 12 ani neîntrerupți în serviciu din 9 ianuarie 1888 și prin legile din 5 martie 1906 și 21 aprilie 1913, pentru reangajarea gradelor inferioare în armată, ori prin cumpărarea de la Casa Rurală, precum și pământul dobândit în întreaga țară pe baza legilor pentru reforma agrară, poate fi înstrăinat, fără nici o formalitate, cu respectarea următoarelor condițiuni:

a) Dobânditorii trebuie să fie cetățeni români (bărbați sau femei), muncitori manuali de pământ, sau absolvenți ai unei școli de agricultură de orice grad.

Se asimilează cu muncitorii manuali de pământ: preoții, învățătorii și slujitorii bisericești.

Înstrăinările cu titlul de dotă sunt permise, chiar dacă înzestrații nu intră în categoriile mai sus menționate;

b) Înstrăinările sunt permise numai pentru terenurile pe care îndreptățiții au fost puși în posesie și numai dacă se face dovada achitării integrale a prețului către stat;

c) Dobânditorii nu vor putea stăpâni la data cumpărării, împreună cu terenul achiziționat, mai mult de 25 ha (14 iugăre) pământ cultivabil de

familie. Se consideră cuprinşi în familie, în înţelesul acestei legi, soţii şi copiii minori necăsătoriţi.

Dovada îndeplinirii sus-menţionatelor condiţiuni se va face cu un certificat eliberat de primăria respectivă, completat cu referatul percepţiei, atunci când nu există titlul de împroprietărire.

2. În scopul creării sau dezvoltării de industrii sau aşezăminte de interes general (spitale, sanatorii), se pot înstrăina, fără respectarea condiţiunilor din art. precedent, până la 5 ha, cu obligaţiunea pentru dobânditori de a investi în termen de trei ani un minimum de 500 000 lei de hectar.

La autentificarea actului se va prezenta şi devizul lucrărilor ce urmează a se efectua, din care un exemplar va rămâne la dosarul de acte autentice.

Neîndeplinirea condiţiunilor în termenul stipulat atrage de plin drept trecerea terenului în proprietatea statului, fără nici un drept de restituire.

Nulitatea se poate cere după iniţiativa Ministerului Public şi a Ministerului de Agricultură, prin serviciul contencios al statului.

Acţiunea se prescrie în termen de 3 ani.

3. Terenurile plantate cu vii, livezi, cu pomi fructiferi sau pepiniere, indiferent de întindere, precum şi locurile de casă până la cel mult 1 ha pot fi înstrăinate şi ipotecate fără îndeplinirea nici unei condiţiuni.

4. Toate înstrăinările prevăzute în articolele precedente sunt valabile numai dacă vor fi făcute prin acte autentice în vechiul Regat şi Basarabia, iar în Ardeal şi Bucovina dacă vor fi făcute prin acte proprii, pentru a fi intabulate în cărţile funduare.

5. Pământul pînă la 25 ha cultivabile, dobândit prin legile prevăzute în art. 1 al prezentei legi, cum şi cel dobândit în temeiul dispoziţiunilor înscrise în această lege, nu va putea fi ipotecat decât la societăţile de credit agricol, funcţionând în baza legii speciale de organizare a creditului funciar rural şi a creditului agricol.

Aceste instituţiuni pot cumpăra la licitaţie publică imobilele asupra cărora au ipotecă. Ajunse proprietare, prin adjudecare la licitaţie, vor trebui să le vândă în conformitate cu dispoziţiile art. 1 din prezenta lege.

Când loturile dobândite prin împroprietărire scoase în vânzare prin licitaţie publică nu se adjudecă la prima licitaţie, pentru motivul că preţul oferit nu acoperă creanţa ipotecară, la licitaţiile următoare ele vor putea fi adjudecate asupra oricărui cetăţean român.

Loturile pe care se înfiinţează industrii potrivit art. 2 din această lege, precum şi locurile de casă dobândite potrivit legii din 3 mai 1916, se pot ipoteca şi vinde fără nici o restricţie.

6. Orice înstrăinări făcute fără respectarea dispoziţiunilor de mai sus, precum şi orice sarcini sau ipoteci de orice natură, constituite în afară de prevederile acestei legi, sunt nule de plin drept.

Nulitatea lor este de ordine publică şi se poate cere de orice parte interesată, precum şi după iniţiativa Ministerului Public sau a Ministerului de Agricultură, de serviciul contencios al statului.

În aceste două cazuri din urmă procedura este gratuită.

Acţiunea în nulitate se prescrie în termen de 5 ani.

7. Schimbul terenurilor prevăzute în legea de faţă, precum şi al terenurilor dobândite prin legea din 12 mai 1927, este permis atât între ele, precum şi cu alte terenuri de aceeaşi întindere şi calitate; în acest din urmă caz pământul primit în schimb de împroprietărit îşi dobândeşte calitatea decurgând din legile de împroprietărire.

8. Cei care n-au fost înscrişi pe tablourile de împroprietărire ale comunei respective, dar care au primit loturi în baza dispoziţiunilor art. 84 al legii agrare pentru vechiul Regat, şi n-au satisfăcut condiţiunile prevăzute în acel articol până la data depunerii acestei legi pe biroul Adunării Deputaţilor (1 mai 1929) se deposedează de loturile lor.

Pot fi scutiţi de deposedare aceia care au făcut investiţiuni importante, după constatarea ce se va face de organele Ministerului Agriculturii şi Domeniilor.

Cei deposedaţi vor primi de la stat preţul lotului.

Celor deposedaţi în virtutea dispoziţiunilor de mai sus li se pot da în schimb loturi de aceeaşi întindere în regiunile cu cereri de împroprietărire satisfăcute, fără ca să existe mai mult de un împroprietărit din această categorie, de fiecare sat.

Toţi cei ce posedă loturi în virtutea art. 84 al legii agrare pentru vechiul Regat sau le vor obţine în virtutea prezentei legi sunt obligaţi a-l pune singuri în valoare, sub sancţiunea deposedării.

Înstrăinarea acestor loturi nu se va putea face decât cu respectarea dispoziţiunilor art. 32 al legii agrare pentru vechiul Regat.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 183, din 20 august 1929.

43. Lege pentru organizarea creditului funciar rural şi a creditului agricol
(20 august 1929)

Art. 1. Se pot constitui în condiţiile prevăzute de această lege:

a) Societăţi civile de credit funciar rural;

b) Societăţi de credit agricol.

Aceste societăţi vor putea înfiinţa sucursale, agenţii şi reprezentanţe conformându-se regulilor prevăzute de legile comerciale şi de legea de faţă.

Art. 2. Societăţile civile de credit funciar rural şi de credit agricol vor avea de scop să acorde credite pentru satisfacerea necesităţilor agriculturii şi ale industriilor agricole; pentru înlesnirea dezvoltării acestora, pentru îmbunătăţirea fondului şi intensificarea culturii şi pentru finanţarea cumpărării de imobile rurale.

Partea I
Societăţile civile de credit funciar rural

Capitolul I
Constituirea

Art. 3. Societăţile civile de credit funciar rural se vor constitui cu un număr de cel puţin 100 proprietari rurali, ale căror proprietăţi vor reprezenta o valoare de cel puţin 50 000 000 lei, după rolurile de impozit

funciar; prin proprietari rurali se înțeleg și proprietarii de terenuri agricole (terenuri cultivabile, vii, livezi, păduri etc.) situate în raza comunelor urbane și a municipiilor.

. . . . . .

Art. 4. Capitalul subscris nu va putea fi mai mic de 20 000 000 lei, iar primul vărsământ va fi de cel puțin 30% din capitalul subscris și va fi depus la Banca Națională a României, la Casa de Depuneri și Consemnațiuni sau la orice casierie publică.

. . . . . .

Art. 5. Aceste societăți au caracter civil, însă răspunderea membrilor acționari pentru datoriile societății este mărginită la partea lor de capital.

Capitolul II

Capitalul social

Art. 6. Capitalul societăților civile de credit funciar rural se compune:

a) din emisiuni de acțiuni nominative, la a căror subscriere vor participa numai proprietarii rurali, societățile și asociațiunile agricole, cooperativele agricole și de credit, în limitele capitalului social;

b) din vărsămintele de 2% făcute prin reținere în numerar asupra tuturor împrumuturilor ipotecare acordate de societăți; în schimbul lor se vor elibera acțiuni nominative.

. . . . . .

Capitolul III

Despre operațiuni

Secția I

Despre natura operațiunilor

Art. 7. Societățile civile de credit funciar rural vor putea face următoarele operațiuni:

1. Să acorde împrumuturi ipotecare asupra terenurilor rurale, în numerar sau prin emisiune de scrisuri funciare rurale, fie pe termen lung plătibile în anuități, fie pe termen scurt, cu sau fără amortizări;

2. Să acorde agricultorilor împrumuturi pe gaj asupra produselor de orice natură ale solului și derivatelor lor industriale, precum și asupra vitelor și a întregului material de exploatare al întreprinderilor agricole;

3. Să acorde împrumuturi Băncii Centrale Cooperative și Cooperativelor de Credit, în scopul ca aceste instituții să procure credite personale micilor agricultori;

4. Să finanțeze întreprinderile și cooperativele pentru exploatarea de orice fel a solului și industrializarea produselor lui;

5. Să facă toate operațiunile de bancă cu membrii societății, putând primi în gaj scrisurile funciare și obligațiunile emise de ele;

6. Să emită cu aprobarea adunării generale obligațiuni pe baza împrumuturilor ipotecare făcute în numerar sau pe baza imobilelor societății.

Secţia II

Împrumuturi ipotecare

Art. 8. Societăţile civile de credit funciar fac împrumuturi ipotecare numai în primul rang asupra imobilelor rurale.

Nu se admit împrumuturi pentru:

A) Mine şi cariere;

B) Imobile în indiviziune, dacă nu iau parte la împrumut toţi coproprietarii;

C) Imobile al căror uzufruct şi nuda proprietate aparţin diferitelor persoane, afară de cazul când toţi cei în drept vor consimţi la ipotecă.

În nici un caz suma împrumutată nu va putea depăşi jumătate din valoarea fondului, iar la păduri şi vii o treime din valoarea fondului.

. . . . . .

Împrumuturile ipotecare vor putea fi rambursabile şi prin anuităţi. Rambursarea prin anuităţi se va face în cel mult 50 ani.

. . . . . .

Art. 10. Societăţile civile de credit funciar rural beneficiază pentru plata anuităţilor datorate şi de un privilegiu asupra veniturilor şi produselor de orice natură ale bunului ipotecat precum şi asupra întregului inventar al imobilului.

. . . . . .

Secţia III

Împrumuturi pe gaj

Art. 14. Împrumuturi pe gaj vor fi acordate numai în primul rang şi suma lor nu poate depăşi o treime din valoarea obiectelor gajate.

Gajurile în favoarea societăţii civile de credit funciar rural sunt valabil constituite prin act sub semnătură privată.

Gajul va fi valabil de la data transcrierii actului în registrul special ţinut în acest scop la comuna respectivă, fără a se lua amanetul din posesiunea constituentului, care este obligat a-l deţine şi conserva pentru societate; în vechiul Regat şi Basarabia transcrierea se va face în registrul de gajuri, ţinut conform art. 480 alin. 7 din Codul comercial.

Contractele de gaj pot circula prin gir.

Art. 15. Actele de gaj transcrise se vor executa de instanţa locului unde se găseşte gajul şi potrivit competinţei după valoarea actului fără formalitatea investirii cu formula executorie.

16. Gajul subzistă oriunde s-ar transporta şi depozita bunurile gajate, chiar şi asupra derivatelor lor transformate numai cu consimţământul societăţii.

Când gajul are de obiect recolta prinsă de rădăcini sau semănături făcute, el subzistă asupra acestora, chiar după strângerea lor, oriunde s-ar afla.

Societăţile vor avea, pentru conservarea şi realizarea gajului, toate drepturile prevăzute în folosul proprietarilor asupra lucrărilor arendaşu-

lui aflate pe moşie, putându-le sechestra oriunde s-ar afla, fără a fi obligate să intente acţiune în revendicare şi fără respectarea termenului de 15 zile.

Vitele, instrumentele şi maşinile care servesc pentru exploatarea fondului şi care sunt imobile prin destinaţiune se vor putea afecta ca gaj, şi în caz de neplata gajului se vor urmări conform dispoziţiunilor legii de faţă.

Gajul constituit astfel dă drept societăţii de a fi plătită cu preferinţă faţă de orice persoană interesată.

Acest privilegiu va avea rang după drepturile fiscului pentru impozitele funciare elementare, pe cel mult 3 ani, şi după privilegiul proprietarului pentru arenda anului în curs.

În aceeaşi ordine au privilegiile de mai sus şi asupra sumelor pe care societăţile de asigurare le-ar datora împrumutaţilor sinistraţi ai obiectelor amanetate.

. . . . . .

Capitolul IV

Despre acţiuni, cheltuieli de exploatare, rezerve, scrisuri şi obligaţiuni

Art. 19. Acţiunile societăţilor civile de credit funciar vor fi nominative şi de o valoare egală. Ele nu pot fi mai mici de 500 lei şi vor putea fi transmise numai persoanelor arătate la art. 6, alin. a, şi cu aprobarea consiliului de administraţie al societăţii.

. . . . . .

Art. 23. Scrisurile funciare şi obligaţiunile emise de societate sunt la purtător şi vor avea cupoane. Ele vor purta dobânzi fixe, care vor fi plătite înfăţişătorului cuponului.

Ele se transmit prin simpla tradiţiune.

Societatea se descarcă valabil prin plata făcută în mâinile purtătorului.

Purtătorii de scrisuri funciare sau obligaţiuni nu au altă acţiune pentru plata capitalului şi dobânzilor exigibile decât aceia ce pot exercita de-a dreptul în contra societăţii.

Scrisurile funciare şi obligaţiunile vor fi primite drept garanţie la toate casele statului în aceleaşi condiţiuni în care sunt primite efectele statului. Fondurile incapabililor, ale comunelor şi aşezămintelor publice sau de utilitate publică, pot fi întrebuinţate în cumpărări de scrisuri funciare.

. . . . . .

Art. 24. Scrisurile funciare şi obligaţiunile se vor emite în titluri de cel puţin 1 000 lei sau echivalentul în valută străină, cu sau fără primă. Ministerul de Finanţe va stabili un tip unic, în ce priveşte conţinutul, atât pentru scrisurile funciare cât şi pentru obligaţiuni.

. . . . . .

Partea II

Societățile de credit agricol

Capitolul I

Constituirea

Art. 37. Societățile de Credit Agricol se vor constitui între stat, reprezentat prin Ministerele de Agricultură și Domenii, și de Finanțe, de o parte, așezămintele publice sau de utilitate publică, bănci, instituțiuni financiare sau particulari, de altă parte, prin act autentic sau sub semnătură privată.

Statutele Societății de Credit Agricol se vor stabili de prima adunare generală a acționarilor și ele vor determina, în limitele legii de față, condițiunile de organizare, funcționare, administrare, control și lichidare a societății.

În toate adunările generale statul va fi reprezentat printr-un împuternicit autorizat de cele două ministere arătate mai sus, împuternicit care va exercita toate drepturile conferite de actul constitutiv, statute și lege, pe baza acțiunilor ce statul va poseda.

Adunarea generală va alege administratorii pe o perioadă de 4 ani și cenzorii pe o perioadă de 3 ani.

Statutele și orice modificări ale lor vor trebui aprobate de Consiliul de Miniștri.

Societățile de Credit Agricol vor fi societăți comerciale anonime pe acțiuni și vor fi supuse dispozițiunilor codurilor comerciale și ale prezentei legi.

Ele se vor administra de către adunarea generală și consiliul de administrație, împreună cu un guvernator, numit pe timp de 10 ani, prin decret regal, după propunerea Consiliului de Miniștri, dintr-o listă de 3 persoane recomandate de consiliul de administrație al societății, cu majoritate de voturi.

Guvernatorul va putea fi revocat în același mod numai cu aprobarea majorității membrilor acestui consiliu de administrație sau dacă majoritatea membrilor o va cere. Onorariile guvernatorului se vor fixa de consiliul de administrație al societății de acord cu Ministerele de Agricultură și de Finanțe.

Capitolul II

Capitalul

Art. 38. Capitalul Societății de Credit Agricol va fi cel puțin 500 000 000 lei, împărțit în acțiuni de cel puțin 1 000 lei fiecare.

Acțiunile reprezentând aportul statului vor fi nominative și inalienabile, iar acele reprezentând aportul particularilor, vor fi nominative sau la purtător.

Se vor putea crea fie prin actul constitutiv, fie prin statute, acțiuni de preferință sau părți de fondatori.

Statul va avea facultatea să subscrie până la o jumătate din capitalul social.

Capitolul III

Despre operațiuni

Art. 39. Societățile de Credit Agricol vor avea dreptul să facă toate operațiunile prevăzute de art. 7 pentru societățile de credit funciar rural, afară de operațiunile de bancă prevăzute de alin. 5 al acestui articol.

Ele vor putea acorda împrumuturi ipotecare asupra bunurilor rurale, cu sau fără clădiri dobândite pe baza diferitelor legi în împroprietăriri; asemenea vor putea acorda împrumuturi ipotecare asupra terenurilor rurale aparținând incapabililor și femeilor dotale, în cazurile și cu formula prevăzută de dreptul comun.

. . . . . .

Societățile de Credit Agricol vor putea emite obligațiuni pe baza unei hotărâri a consiliului de administrație până la suma egală cu de 10 ori capitalul nominal, iar cu autorizația adunării generale până la de 15 ori acest capital.

Cotele de mai sus vor putea fi reduse prin actul constitutiv și prin statutele societății.

Art. 40. Obligațiunile vor putea fi emise numai în lei sau și în lei și monedă străină, bazată pe etalonul aur. Ele vor fi la purtător și vor fi garantate complet în ipoteci dobândite în baza împrumuturilor acordate în condițiunile legii de față, sau prin imobile ale societății.

Obligațiunile nu vor putea fi emise decât pentru o valoare nominală egală cu valoarea ipotecilor ce le garantează.

. . . . . .

C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol. XVII, 1929, p. 1125—1135.

44. Lege pentru organizarea Camerelor de Agricultură (1 iulie 1930)

Capitolul I

Dispozițiuni generale

Art. 1. Camerele de Agricultură sunt instituțiuni publice, create în scop de a reprezenta, ocroti și susține interesele economiei rurale, precum și de a contribui prin orice mijloace la sporirea producțiunii agricole, cu toate ramurile ei.

Ele lucrează din inițiativă și cu mijloacele proprii, fiind în același timp și organe consultative, ajutătoare și de execuție ale Ministerului Agriculturii și Domeniilor.

Activitatea Camerelor se desfășoară în cadrul prezentei legi și în acord cu organele de administrație.

Art. 2. Organizarea Camerelor de Agricultură cuprinde:

a) Comitetele agricole locale;
b) Camerele de agricultură județene;
c) Camerele de agricultură regionale;
d) Uniunea camerelor de agricultură.

Art. 3. Camerele de Agricultură, județene și regionale, cum și Uniunea lor, sunt instituțiuni autonome, investite cu personalitate juridică. Ele vor funcționa pe baza unui statut, întocmit în cadrul legii de față, pentru fiecare instituție în parte și aprobat de Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Uniunea Camerelor de agricultură va elabora un statut tip, pentru Camerele județene și regionale, care va fi aprobat de minister. Statutul tip va fi adoptat de fiecare instituțiune, cu modificările impuse de condițiunile locale și aprobat de Uniune.

Art. 4. Toate autoritățile sunt obligate să dea concursul lor Comitetelor agricole locale, Camerelor de Agricultură și Uniunii lor, pentru ca să-și poată îndeplini atribuțiunile fixate prin legе.

Art. 5. Camerele de Agricultură, împărțite în circumscripții, conform legii electorale, vor alege din sânul lor senatorii, prevăzuți de art. 70 din Constituție. La alegere vor participa numai membrii adunărilor generale ai Camerelor județene, aleși de colegiul agricol.

Capitolul II

Comitetele agricole locale

Art. 6. În fiecare sat se va constitui câte un comitet agricol local. De asemenea și la orașe pentru populațiunea agricolă.

Comitetele agricole locale sunt organe de reprezentare a intereselor agricole în localitate, organe auxiliare ale consiliului administrativ local, pentru toate chestiunile agricole, organe de execuție ale Camerei Agricole județene și organe de aplicare a legilor de încurajare a agriculturii.

Art. 7. Comitetul agricol local se compune din primarul satului sau dintr-un delegat al său din consiliul administrativ local, înscris în colegiul electoral agricol, împreună cu un număr variabil de membri aleși, și anume: doi în localitățile care au până la 600 alegători inclusiv; trei în localitățile cu de la 600—3 000 alegători inclusiv; patru în localitățile cu mai mult de 3 000 alegători. Aceleași norme se vor urma și la comunele urbane cu populațiune agricolă.

. . . . . .

Art. 12. Mandatul membrilor din Comitetul agricol local durează 5 ani și este onorific. [...]

Capitolul III

Camerele de Agricultură
Atribuțiuni generale

Art. 13. Atribuțiunile fundamentale ale Camerelor de Agricultură și ale Uniunii Camerelor de Agricultură sunt:

1. De a reprezenta și apăra interesele agriculturii în circumscripția respectivă.

2. De a contribui, din proprie inițiativă și prin toate mijloacele posibile, la îndrumarea și ajutorarea agriculturii.

3. De a colabora, împreună cu statul, cu celelalte organe publice și cu particularii, la aplicarea legilor ce interesează agricultura și a servi conform dispozițiunilor speciale din legi și regulamente ca organe de execuție ale măsurilor și directivelor, date de Ministerul Agriculturii și Domeniilor.

4. De a executa măsurile cu caracter agricol și zootehnic, ce cad în atribuțiunile consiliului administrativ județean, conform legii administrației locale și în măsura mijloacelor ce-i sunt puse la îndemână.

Art. 14. Camerele Agricole județene sunt organizațiuni mixte, bazate pe colaborarea colegiului agricol cu statul, cu consiliul județean, cu asociațiile cu caracter agricol și cu particularii, care contribuiesc cu subvenții importante la bugetul Camerelor, potrivit dispozițiilor stabilite prin statut.

Art. 15. Camera Agricolă județeană se compune din 40—60 membri, după cum se va stabili prin statut.

. . . . . .

Art. 17. Sunt alegători în colegiul agricol județean toți membrii aleși ai comitetelor agricole locale. [...]

. . . . . .

Art. 22. Mandatul membrilor Camerei durează 5 ani. Dacă prin demisiune, moarte sau prin pierderea mandatului, devine vreun loc vacant, el se completează prin cooptare, de către adunarea generală a Camerei, dintre cei care îndeplinesc condițiunile.

. . . . . .

Art. 23. Sunt membri de drept, în Camera județeană:

Consilierul agricol județean, până la trecerea consilieratelor la Cameră.

Medicul veterinar primar al județului.

Inginerul silvic cel mai mare în grad din județ.

Directorii școalelor de agricultură și de economie casnică din județ, de orice grad, cu drept de publicitate.

Șefii exploatațiunilor agricole și zootehnice din județ.

Dacă numărul total al membrilor de drept întrece numărul rezervat de statut, atunci Ministerul Agriculturii și Domeniilor va desemna membrii de drept, care au vot deliberativ, ceilalți rămânând cu vot consultativ.

. . . . . .

Art. 25. Organele Camerei județene sunt:

a) Organe deliberative și de supraveghere: adunarea generală, consiliul de administrație, comisiunea de control;

b) Organul de execuție: oficiul agricol județean.

Art. 26. Activitatea caracteristică a Camerelor Agricole județene se va exercita pe terenul educației agricole.

În acest scop:

1. Vor organiza și conduce învățământul agricol ambulant, conform legii învățământului agricol de gradul I și II și de popularizare, a cărui aplicare, în partea privitoare la propagandă, cade în seama Camerelor Agricole.

Astfel Camerele Agricole vor organiza propaganda cu viu grai prin:

Școlile de iarnă;

Școlile duminicale și serale;

Cursuri de sezon;

Conferințe și șezători;

Sfaturi și îndrumări etc.

2. Vor completa propaganda prin:

Studii și experiențe demonstrative;

Propagandă scrisă: broșuri, instrucțiuni, reviste etc.;

Muzee, biblioteci, săli de lectură;
Expoziții, concursuri, excursiuni;
Premii de încurajare.

3. Vor exercita patronajul asupra școlilor de gradul I, precum și asupra instituțiunilor agricole, indicate de Ministerul Agriculturii și Domeniilor.

4. Vor propaga și ajuta organizarea agricultorilor în cooperative agricole și în sindicate, pe specialități.

5. Vor strânge date statistice, referitoare la agricultura din județ, în conformitate cu legile speciale și cu dispozițiunile Ministerului Agriculturii.

6. Vor îndruma și conduce acțiunea zootehnică din județ în care se va încadra și activitatea zootehnică a medicilor veterinari.

7. În măsura posibilităților:

a) Vor înființa oficii de contabilitate agricolă și vor conduce contabilitatea agricultorilor, care se vor adresa în acest scop;

b) Vor înlesni facerea expertizelor agricole, zootehnice, silvice etc., prin recomandarea de persoane competente. În acest scop Camerele Agricole județene întocmesc listele de experți autorizați pentru diferitele specialități. Aceste liste se comunică tuturor autorităților judecătorești din circumscripția Camerei, care sunt obligate a numi experți numai din aceste liste. Aceste liste se vor revizui și completa, în fiecare an, în primele două luni;

c) Vor întocmi proiecte de lucrări tehnice agricole, silvice, de organizare a întreprinderilor agricole, zootehnice etc.;

d) Vor ține registrele genealogice pentru rasele de animale din județ, direct sau prin asociații de crescători.

Art. 27. Pentru completarea activității culturale, Camerele de Agricultură vor putea să înființeze instituțiuni economice, spre a servi de demonstrație și de model, sau spre a procura mijloace materiale pentru acțiunea de îndrumare. În acest scop Camerele de Agricultură vor putea:

a) Să înființeze, în colaborare cu Ministerul de Agricultură, cu județele și comunele, sau și singure, însă numai cu aprobarea ministerului, ferme, crescătorii de reproducători, pepiniere, puncte agronomice, centre de curățat semințe și de tratat contra boalelor criptogamice, centre de decuscutare, stațiuni de montă;

b) Să înlesnească agricultorilor aprovizionarea cu semințe selecționate, cu mașini, cu unelte, prin ținerea unei colecții de mostre, precum și cu reproducători etc. stabilind legătura între producătorii și agricultorii care au nevoie, prin înființarea de oficii de informațiuni, publicațiuni etc. Camerele de Agricultură vor putea să procure asemenea mărfuri în comision pe baza mandatelor ce vor primi;

c) Să subvenționeze cumpărări de mașini agricole, unelte, semințe, reproducători etc., pe baza fondurilor speciale, prevăzute în buget în acest scop și pe baza hotărârilor adunării generale.

Operațiunile de cumpărare se vor face de către cei interesați direct sau prin asociațiuni speciale (cooperative).

Camerele vor putea să cumpere astfel de materiale și pe cont propriu, însă numai pentru trebuințele proprii: stațiuni de mașini, stațiuni de montă, exploatarea fermelor și pepinierelor, ce le aparțin etc., sau pentru înființarea de puncte de închiriere;

d) Să participe, pe baza legii din 16 martie 1929, la întreprinderi cu interes local sau general, precum și la clasarea și întrepozitarea cerealelor în conformitate cu legile pentru înființarea unor asemenea instituțiuni, sau după aprobarea ministerului, dată pe baza avizului Uniunii, fiindu-le interzis să facă acte de comerț pe cont propriu.

Art. 28. Ca organe reprezentative ale intereselor agricole, Camerele de Agricultură județene vor putea:

a) Să dea, din proprie inițiativă, ori la cererea ministerului sau a altor organe, direct sau prin Uniunea Camerelor de agricultură după cazuri, avize motivate asupra proiectelor de legi și de regulamente, relative la agricultură, asupra politicii vamale și a politicii de transport, asupra proiectelor tehnice obștești, în legătură cu agricultura și cu ramurile ei, asupra oportunității de a se înființa instituțiuni agricole, cum și asupra oricăror măsuri în legătură cu îndrumarea și cu progresul agriculturii. Să inițieze și să secondeze astfel de întreprinderi;

b) Să colaboreze cu Camerele de Muncă în ceea ce privește organizarea muncii agricole și silvice, cum și în ceea ce privește asistențele și asigurarea muncitorilor agricoli și silvici; de asemenea, cu Camerele de Comerț și de Industrie, în ceea ce privește înființarea și administrarea târgurilor de vite și a oboarelor de cereale, precum și în orice alte chestiuni de interes comun cu aceste două instituțiuni. Modalitatea acestei colaborări se va stabili prin legi, prin regulamente sau prin dispozițiuni ale Consiliului de Miniștri;

c) Să elibereze certificate de origină pentru mărfurile și pentru produsele agricole și animale, în conformitate cu legile de poliție sanitară, precum și cu convențiile vamale.

De asemenea, să elibereze certificate asupra exploatațiunilor agricole din regiune, relativ la materialele produse: semințe, vite etc., în legătură cu înlesnirile și cu avantajele ce asemenea certificate ar putea crea, potrivit dispozițiunilor legii de încurajare a agriculturii.

Art. 29. Camerele Agricole județene sunt însărcinate cu aplicarea legilor Ministerului Agriculturii și Domeniilor, conform dispozițiunilor speciale din legi, din regulamente și din deciziuni ministeriale.

Ministerul Agriculturii va putea desăvârși aplicarea legilor agrare privitoare la împroprietăriri și la organizarea loturilor și izlazurilor, prin Camerele de Agricultură județene.

Camerele Agricole sunt organe de execuție ale consiliilor județene în ceea ce privește atribuțiunile agricole.

Art. 30. În afară de operațiunile prevăzute la articolele precedente, Camerele de Agricultură vor putea:

a) Să cumpere, să vândă, să schimbe, să se împrumute pe credit personal, sau pe ipotecă, sau să facă orice fel de operațiuni și tranzacțiuni, însă numai în limitele atribuțiunilor lor și fără scop comercial;

b) Să îndeplinească orice atribuțiuni li s-ar mai da prin legi, prin regulamente și prin deciziuni ministeriale, punându-li-se la dispoziție și fondurile necesare.

. . . . . .

Capitolul IV

Camerele Agricole regionale
Atribuțiuni

Art. 57. Vor putea să se înființeze, din inițiativă proprie a Camerelor județene, cu aprobarea ministerului, Camere de Agricultură regionale, câte una sau mai multe înlăuntrul unui directorat.

Ele se constituiesc de către Camerele județene singure sau împreună cu asociațiile județene și cu alte asociațiuni sau cooperative agricole regionale.

Art. 58. Atribuțiunile Camerelor regionale, pe lângă cele prevăzute în art. 13, sunt:

a) Să coordoneze, să îndrumeze și să întocmească programul de activitate al Camerelor de Agricultură afiliate, în toate chestiunile de interes comun. Camerele județene, care au aderat, sunt obligate să se conformeze programului întocmit de Camera regională;

b) Să-și dea avizul asupra bugetelor Camerelor de Agricultură județene;

c) Să exercite supravegherea și controlul asupra Camerelor de Agricultură județene;

d) Să aducă la îndeplinire din programul de activitate al Camerelor de Agricultură acele chestiuni care depășesc competența și mijloacele unei Camere județene (organizări de ferme, școli, laboratoare, câmpuri de experiență, depozite de creștere de vite etc.).

Statutul fiecărei Camere regionale va preciza atribuțiunile acesteia; astfel ca activitatea ei să se armonizeze cu activitatea Camerelor județene afiliate, economisindu-se mijloacele materiale și evitându-se încălcările de atribuțiuni.

Art. 59. Organele Camerei regionale sunt:

a) Adunarea generală;

b) Consiliul de administrație;

c) Comisiunea de control.

. . . . . .

Capitolul V

Uniunea Camerelor de agricultură

Art. 68. Uniunea Camerelor de agricultură este emanațiunea Camerelor de Agricultură județene, a Camerelor regionale și eventual a altor organizațiuni care contribuiesc cu subvențiuni la bugetul ei.

În organizarea ei se pot afilia și diferitele uniuni și asociațiuni generale cu caracter agricol, care subvenționează. Statutul Uniunii va reglementa constituirea și organizarea ei.

Art. 69. Atribuțiunile Uniunii Camerelor de agricultură, în afară de cele prevăzute la art. 13, sunt:

a) Să reprezinte în mod permanent interesele agriculturii;

b) Să coordoneze și să îndrume activitatea Camerelor de Agricultură județene și a celor regionale;

c) Să se pronunțe asupra bugetelor Camerelor de Agricultură județene și regionale, când asupra acestor bugete s-au ivit contestațiuni;

d) Să exercite controlul asupra Camerelor de Agricultură regionale şi judeţene;

e) Să dea Camerelor judeţene şi regionale consultaţiunile necesare;

f) Să stăruiască la organele competente ca dezideratele Camerelor să fie aduse la îndeplinire;

g) Să dea avizul asupra tuturor proiectelor de legi şi de regulamente, privitoare la agricultură cu ramurile ei. Aceste avize trebuie să fie cerute, în mod obligatoriu, de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor.

. . . . . .

Art. 71. Organele Uniunii Camerelor de Agricultură sunt:

a) Adunarea generală;

b) Consiliul de administraţie;

c) Comisiunea de control.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 143, din 1 iulie 1930.

45. Legea pentru valorificarea produselor agricole (8 aprilie 1931)

Titlul I

Regimul taxării

Art. 1. Se desfiinţează taxa de export pentru cereale şi derivatele lor, pentru leguminoase şi seminţe oleaginoase.

Art. 2. Vânzările de cereale (grâu, ovăz, porumb, orz, mei, secară), de leguminoase şi oleaginoase, sunt scutite de taxa de timbru şi înregistrare, prevăzută de art. 14, paragraful 17 din legea timbrului.

Art. 3. Vânzările la export a cerealelor şi derivatelor lor, a leguminoaselor şi oleaginoaselor sunt scutite de impozitul pe cifra de afaceri.

Art. 4. Pentru mărfurile negociate în oboare şi în târgurile organizate se va putea percepe, în folosul instituţiunilor însărcinate cu organizarea şi supravegherea oboarelor şi târgurilor, o taxă al cărui cuantum se va aproba de către Ministerul de Agricultură, fără a trece de 4‰ (patru la mie) din valoarea vânzării.

Art. 5. Pentru mărfurile aduse spre vânzare la târg, cu căruţa sau alte vehicule mecanice, comunele pot fi autorizate de către Ministerele de Interne şi de Agricultură şi Domenii să perceapă o taxă al cărui cuantum se va stabili de către comune, cu aprobarea celor două ministere.

Art. 6. Mărfurile sosite direct în porturi şi negociate acolo, sau numai în tranzit, nu sunt supuse taxelor prevăzute la art. 4 şi 5.

Art. 7. În afară de taxele menţionate în articolele precedente şi acelea percepute de administraţia C.F.R., de Regia Porturilor şi Casa Autonomă a Drumurilor, nici o altă taxă nu se poate înfiinţa şi nici o altă sumă nu se poate percepe sub nici o formă.

. . . . . .

Titlul II

Capitolul I

Regimul morilor și brutăriilor

Art. 8. Măcinișul, precum și desfacerea făinei de grâu și secară, sunt supuse în tot cuprinsul țării dispozițiunilor legii de față.

Art. 9. Grâul și secara nu se pot măcina decât în morile autorizate în acest scop.

Aceste mori se împart în 3 categorii:

Mori sistematice comerciale;

Mori țărănești;

Mori sistematice mixte.

Art. 10. Sunt mori sistematice comerciale acele mori complet automate, care sunt instalate pentru producerea mai multor feluri de făină, având un întreg sistem separat de curățit și sortat grâu și care macină făină pentru comerț.

Sunt mori țărănești acele mori care sunt instalate cu pietre sau chiar dacă mai posedă și alte mașini de morărit nu corespund cerințelor unei mori sistematice automate și macină contra uium.

Sunt mori sistematice mixte acele mori care au capacitate maximă de 3 vagoane pe zi și corespund cerințelor unei mori sistematice comerciale, însă macină atât făină pentru comerț, cât și cu uium.

a) *Regimul morilor sistematice comerciale*

Art. 13. Morile sistematice comerciale nu vor putea măcina decât numai grâu și secară cumpărate de ele și numai pe cont propriu. Ele nu vor putea măcina grâu și secară aparținând altor persoane, nici contra plată în bani, nici în natură (uium), decât cu autorizația specială a O.C.M.* conform prevederilor art. 34.

Pentru morile care în ultimul an au măcinat grâul și secara aparținând altor persoane ca brutari, comercianți de făină și oricare alți industriași sau comercianți și care dovedesc că au plătit taxa pentru cifra de afaceri, această autorizare specială se va da de O.C.M. în mod obligatoriu și pentru viitor.

. . . . . .

Art. 15. Nici o moară nouă sistematică comercială, pentru măcinatul grâului sau secarei, nu se mai poate înființa.

Morile sistematice comerciale existente nu-și pot mări capacitatea de producție, cu excepția morilor ce au început lucrările pentru mărirea capacității de producție.

Ele nu pot obține introducerea de mașini noi, decât numai pentru înlocuirea celor uzate, pentru perfecționarea utilajului.

În cazuri bine justificate, Ministerul de Justiție de acord cu Ministerul de Agricultură, pe baza raportului O.C.M. și luând avizul sindicatelor morilor, va putea acorda autorizare de înființare de mori noi sau măriri de instalațiuni.

. . . . . .

* Oficiul de control al morilor, brutăriilor și al comerțului cu făina de grâu și secară.

b) *Regimul morilor țărănești*

Art. 18. Morile țărănești pot măcina, pe lângă porumb, și grâu și secară, însă numai contra plată în bani sau în dijmă (uium). Uiumul primit de morar se va vinde numai ca boabe. El se va putea transforma în făină numai pentru uzul gospodăriei proprietarului sau arendașului morii.

Art. 19. Morile țărănești sunt oprite de a pune făină de grâu și secară sub orice formă în comerț. Ele nu pot măcina decât pentru producătorii de grâu și secară și pentru orice locuitor din sate și aceasta numai pentru necesitățile proprii ale gospodăriei lor. Aceștia, la rândul lor, nu pot pune sub nici un motiv făina în comerț.

Morile țărănești pot fi autorizate de către O.C.M. să vândă făină, provenită din uium și să macine grâul negustorilor domiciliați în sate, plătind taxa pentru agricultură în folosul comunei respective și în același mod ca și morile comerciale.

. . . . . .

Art. 21. Nici o moară nouă țărănească nu se poate înființa decât numai cu autorizația O.C.M.

c) *Regimul morilor sistematice mixte*

Art. 22. Morile existente mixte pot măcina grâu și secară atât pe cont propriu cât și contra uium. Ele sunt obligate însă a măcina grâul sau secara, provenite din uium, fiindu-le interzis a le vinde sub forma de boabe.

. . . . . .

Capitolul II

Sindicatele morilor

Art. 25. În scopul înlesnirii aplicării prezentei legi se înființează în baza legii persoanelor juridice:

a) Sindicatul morilor sistematice comerciale din România, cu sediul în București, ca organ central al morilor sistematice comerciale.

b) Sindicatul morilor sistematice mixte din România, cu sediul în București, ca organ central al morilor sistematice mixte.

Aceste două sindicate vor putea fuziona cu adeziunea majorității.

. . . . . .

Art. 28. Funcțiunile sindicatelor sunt:

Reprezentarea morilor sindicalizate.

Controlul și supravegherea, prin membrii săi, a plății taxei pentru agricultură, atât înăuntrul fiecărui sindicat cât și de ambele sindicate între ele.

Repartizarea contingentelor de fabricație pentru morile sindicalizate, după normele indicate de O.C.M.;

Transmiterea cotelor de contingente în vederea raționalizării industriei;

Ținerea evidenței sumelor încasate din taxa pentru agricultură;

Colaborarea la realizarea acțiunii de standardizare a făinii, atât pentru consumul intern cât și pentru export.

. . . . . .

Art. 31. Fondurile sindicatelor se compun din cotizațiile morilor ce se vor fixa de consiliul de administrație, proporțional cu contingentul fixat de sindicate fiecărei mori.

În scopul unei cât mai bune funcționări, ambele sindicate vor putea avea secțiuni regionale.

. . . . . .

Capitolul III

Regimul făinei

a) *Făina destinată consumului intern*

Art. 33. Desfacerea en gros pe piața internă a tuturor cantităților de făină de grâu și secară se face de către toți morarii, numai după normele stabilite de sindicate și aprobate de O.C.M.

Art. 34. Făina de grâu și de secară, destinată atât comerțului interior, cât și exportului, se va produce numai de morile sistematice comerciale și morile sistematice mixte.

Se înțelege prin făină destinată comerțului interior toate calitățile de făină întrebuințate de brutării, patiserii, paste făinoase și orice altă industrie, precum și orice fel de făină care circulă în comerț.

În mod excepțional, producătorii de grâu și secară, brutarii, comercianții de făină și oricare alți industriași sau comercianți, precum și autoritățile publice, în cazuri de necesitate publică, vor putea măcina grâu și secară pentru făina necesară industriei sau comerțului lor. Grâul și secara astfel măcinate vor intra în cota de contingent a morii respective.

Art. 35. O.C.M. va reglementa numărul tipurilor de făină și secară, care urmează a fi măcinată de toate morile, determinând pentru fiecare din ele un tip minimal.

Aceasta atât pentru făina destinată consumului intern, cât și pentru export.

La stabilirea tipurilor de făină Oficiul de control al morilor va cere avizul sindicatelor morilor.

De asemenea, Oficiul de control al morilor va stabili și prețul de vânzare pe regiuni al fiecărui tip de făină. Aceste prețuri vor servi de bază la stabilirea prețului de vânzare al pâinii.

Art. 36. Circulația făinii în interiorul țării este liberă.

b) *Făina de export*

Art. 37. Nu pot exporta făină de grâu și secară decât numai morile sistematice comerciale și morile sistematice mixte, care produc făină corespunzătoare condițiunilor minimale impuse tipului de export stabilit de O.C.M.

În cazul unui export de făină de grâu sau secară care ar trece peste cuantumul hotărât la începutul anului, cantitatea de făină în plus ce a fost exportată se va socoti în afară de cota de producție stabilită morii respective prin contingentare.

Art. 38. Pentru făina exportată se va restitui de către Ministerul de Finanțe, pe cale de refacție, taxa pentru agricultură, pe baza declarațiunilor vamale de export și vizei O.C.M.

Făina exportată este scutită de taxele vamale de export.

Capitolul IV

Taxe pentru agricultură

Art. 39. Se instituie o taxă de 0,40 lei pe fiecare kilogram de făină produsă de morile sistematice comerciale şi sistematice mixte, denumită taxa pentru agricultură.

Pentru morile sindicalizate această taxă se va aplica asupra contingentelor de făină atribuite morilor potrivit legii.

Vărsarea la tezaur se va face trimestrial, şi se va plăti la sfârşitul fiecărui trimestru.

Impunerea pe această bază se va face de O.C.M.

. . . . . .

Pentru plata acestei taxe nu se pot admite nici un fel de păsuire sau amânări.

Făina de export este scutită de taxa pentru agricultură. Restituirea taxei se va face de către Ministerul de Finanţe, pe baza intervenţiei O.C.M., făcută pe temeiul datelor, dovedind exportul.

Dacă încasările totale anuale ale taxei pentru agricultură vor întrece suma de 320 000 000 lei, pentru prisos se vor deschide credite extraordinare la dispoziţia Ministerului de Agricultură, care prin intermediul Societăţii naţionale pentru valorificarea produselor agricole, le va întrebuinţa în vederea încurajării exportului acestor produse.

Art. 40. Morile sistematice comerciale sau sistematice mixte, care nu vor face parte din sindicate, vor plăti „taxa de agricultură", calculată asupra capacităţii integrale de producţie. Cifra impunerii va fi stabilită în fiecare an, de o comisie compusă din: un delegat al O.C.M., un delegat al sindicatului morilor din categoria morii de impus, perceptorul respectiv şi un delegat al Camerei de Agricultură locală.

Asupra acestei impuneri se va putea face apel, în termen de 15 zile de la comunicarea procesului-verbal de impunere la O.C.M., a cărui decizie este definitivă şi executorie. Suma impusă se va plăti în 4 rate trimestriale egale, anticipate.

Neplata taxei atrage urmărirea fiscală şi închiderea morii până la completa achitare. Închiderea morii se va pronunţa de către O.C.M. pe temeiul comunicării administraţiei financiare, arătând neplata taxei.

Făina ieşită din aceste mori va urma regimul făinii morilor sindicalizate stabilite de O.C.M. pentru morile sindicalizate.

. . . . . .

Capitolul V

Oficiul de control al morilor, brutăriilor şi al comerţului cu făină de grâu şi secară

Art. 43. Se instituie pe lângă Ministerul de Industrie şi Comerţ, Direcţia industriei, Oficiul de control al morilor, brutăriilor şi al comerţului cu făina de grâu şi secară, prescurtat O.C.M., format dintr-un consilier al Curţii de apel din Bucureşti, delegat de Ministerul de Justiţie ca preşedinte, un delegat al Ministerului de Industrie şi Comerţ, un delegat al Ministerului de Agricultură, un delegat al Ministerului de Finanţe, doi delegaţi ai sindicatului morilor sistematice comerciale, cu doi supleanţi,

doi delegaţi ai sindicatului morilor sistematice mixte, cu doi supleanţi, un delegat al Asociaţiei Generale a Micilor Morari din România, cu un supleant, toţi numiţi de Ministerul de Industrie, după tablouri de câte opt persoane recomandate de sindicatele morilor respective, şeful laboratorului de panificaţie de pe lângă Institutul de cercetări agronomice, un reprezentant al brutarilor numit de Ministerul de Interne, după un tablou de 6 brutari, trimis de Uniunea Camarelor de Comerţ şi Industrie, şi patru reprezentanţi ai agriculturii desemnaţi de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor, după un tablou de 13 recomandaţi de Uniunea Camerelor de Agricultură.

. . . . . .

Art. 44. Conducerea ofiţiului o va avea un comitet de direcţie ales de membrii oficiului, compus din 6 membri, din care unul va fi delegatul Ministerului Industriei, unul delegatul Ministerului de Agricultură, doi delegaţi ai sindicatelor morarilor şi doi delegaţi ai agriculturii.

Ministerul de Industrie şi Comerţ va numi un director şi funcţionarii necesari.

. . . . . .

Titlul III

Societatea naţională pentru comerţul de produse agricole

Art. 57. Statul, prin Ministerele de Agricultură şi Domenii, Industrie şi Comerţ şi Finanţe, este autorizat să înfiinţeze, împreună cu Banca Centrală Cooperativă, cu Centrala Cooperativă de Import-Export şi orice alte unităţi cooperative, recomandate de Oficiul Naţional al Cooperaţiei şi cu Uniunea Sindicatelor Agricole, în condiţiunile stabilite de codul comercial, o societate anonimă română, cu o durată nelimitată, denumită Societatea naţională pentru comerţul de produse agricole, S.A.

Art. 58. Scopul acestei societăţi este:

a) Aprovizionarea cu cereale, derivate şi alte produse agricole a armatei şi a oricăror instituţiuni publice;

b) Crearea unei rezerve naţionale de cereale;

c) Acorduri de credite pe gaj de cereale;

d) Orice fel de operaţiuni în legătură cu comerţul de cereale şi alte produse agricole;

e) Colaborarea la organizarea manipulării şi depozitării cerealelor în magazii şi silozuri.

Pentru operaţiunea de la punctul b, societatea trebuie să obţină autorizaţiunea Consiliului de Miniştri, care va fixa şi limita superioară a operaţiunii;

f) Instituţiunile publice prevăzute la art. 1 din legea contabilităţii publice se vor aproviziona cu cereale şi alte produse agricole imediat ce acesta va comunica autorităţilor superioare că este gata a se însărcina cu aceste operaţiuni.

Art. 59. Capitalul societăţii va fi de lei 100 000 000, din care Banca Centrală Cooperativă, Centrala Cooperativelor Import-Export, Uniunea Sindicatelor Agricole, şi celelalte societăţi cooperatiste, vor vărsa 5 la sută, iar restul se va vărsa de stat.

Art. 60. Consiliul de Miniştri va aproba printr-un jurnal statutele noii societăţi.

Art. 61. În afară de capitalul subscris de stat la Societatea naţională pentru comerţul de cereale, Ministerul de Finanţe — fie din disponibilităţile tezaurului, fie din credite — va pune la dispoziţia societăţii un fond de rulment de 400 000 000 lei.

. . . . . .

Art. 64. Beneficiul net realizat de Societate va fi repartizat în modul următor:

Se va aloca 50 la sută pentru fondul de rezervă, iar restul va fi pus la dispoziţiunea Ministerului de Agricultură şi Domenii, pentru acţiunea de ameliorarea culturii grâului.

Art. 65. La cererea Societăţii naţionale pentru comerţul de produse agricole — printr-un jurnal al Consiliului de Miniştri — se va hotări ca morile comerciale şi mixte să se aprovizioneze cu grâu exclusiv de la Societatea naţională pentru comerţul de cereale şi pe un preţ fixat de aceasta, cu aprobarea Consiliului de Miniştri, astfel ca cultura grâului să fie rentabilă.

În nici un caz acest preţ nu va putea fi mai mic decât preţul mondial.

Oficiul de control al morilor va stabili preţul făinii şi normele de stabilire a preţului pâinii, în raport cu preţul grâului astfel cumpărat.

Art. 66. Conducerea societăţii este încredinţată unui consiliu de administraţie compus din:

2 agricultori delegaţi ai Ministerului de Agricultură
1 delegat al Uniunii Camerelor de Agricultură
1 delegat al Ministerului de Industrie
1 delegat al Ministerului de Finanţe
1 delegat al Băncii Centrale Cooperative
1 delegat al Centralei de Import-Export
Directorul General al societăţii.

Consilierii delegaţi ai statului nu pot fi funcţionari publici.

Numirea consilierilor se face printr-un jurnal al Consiliului de Miniştri, pe termen de 2 ani. Consilierii pot fi revocaţi pentru rea administraţie sau lipsă de la consilii, pe baza raportului Comisarului guvernului, cu avizul Consiliului superior al avuţiilor publice. Ministerul de Agricultură desemnează pe preşedinte dintre membrii consiliului, pe termen de un an.

Membrii consiliului sunt dispensaţi de depunerea vreunei garanţii.

. . . . . .

C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol. XIX, 1931, p. 336—351.

46. Legea pentru suspendarea exerciţiilor silite (18 decembrie 1931)

Art. 1. Sunt suspendate până la 15 februarie 1932 toate actele de urmărire şi de executare, de orice natură ar fi, din orice titlu ar decurge şi în orice stadiu s-ar afla, îndreptate asupra bunurilor rurale, ca: terenuri de cultură, fâneaţă, păduri, vii, grădini de zarzavat, livezi, terenuri pen-

tru cultivarea pomilor fructiferi, locurile de casă, obiectele casnice, construcţiunile şi instalaţiunile aferente lor, inventarul viu şi mort, terenurile agricole situate în raza oraşelor, pentru care se plăteşte impozit agricol, precum şi recoltele provenite din exploatarea acestor bunuri.

Beneficiile legii de faţă se aplică în mod excepţional şi co-debitorilor solidari în cazul când unul din debitori intră în prevederile acestei legi.

Pe tot timpul acestei supendări dobânda de orice fel a creanţelor care beneficiază de dispoziţiile legii de faţă va fi dobânda Băncii Naţionale.

Cambiile pe care figurează debitorii ce pot invoca beneficiile acestei legi şi a căror scadenţă are loc până la 15 februarie 1932 se consideră că au de drept scadenţa la data de 15 februarie 1932 cu dobânda Băncii Naţionale pe tot acest interval.

Nu intră în prevederile prezentei legi urmăririle şi executările începute de proprietarii agricoli pentru încasarea arenzilor neplătite, precum şi pensiile alimentare.

Măsurile asigurătoare sau cu caracter de conservare nu intră în dispoziţiile legii de faţă. Sunt interzise sechestrele cu ridicata.

Sunt exceptate urmăririle şi măsurile de executare ce se iau pentru apărarea şi realizarea drepturilor fiscului.

Art. 2. Orice constituiri de drepturi reale şi privilegiile de orice natură, ca şi orice acte de înstrăinare, asupra bunurilor rurale imobiliare, ce s-au specificat mai sus şi care se găsesc supuse vreunui act de urmărire sau executare al creditorilor, sunt nule de drept.

De asemenea, vor fi nule constituirile de drepturi reale sau privilegii făcute asupra aceloraşi bunuri rurale imobiliare pentru a preîntâmpina urmărirea şi executarea datoriilor scăzute şi care scad de la data publicării legii de faţă pînă la 15 februarie 1932.

Art. 3. Orice dispoziţiuni contrare legii de faţă sunt şi rămân abrogate.

Art. 4. Prezenta lege intră în vigoare pe data publicării ei în *Monitorul oficial.*

Monitorul oficial, nr. 296, din 18 decembrie 1931.

47. Legea pentru asanarea datoriilor agricole*
(19 aprilie 1932)

Titlul I
Obiectul legii

Art. 1. Pentru a veni în ajutorul cetăţenilor români, proprietari de bunuri rurale şi de terenuri destinate agriculturii, oricare ar fi aşezarea lor, se declară asanabile, în condiţiile legii de faţă, datoriile acestora către orice creditor particular, bănci şi instituţii de credit.

* Una din cele mai discutate şi frământate probleme ale vieţii economice şi social-politice, care a preocupat toate clasele şi categoriile sociale din perioada crizei economice, au fost datoriile agricole. În jurul lor, în toţi aceşti ani s-au purtat ample şi vii discuţii între reprezentanţii vieţii politice, atât în parlament cât şi în presă. Adoptarea unor măsuri care să ducă la reglementarea datoriilor era absolut necesară,

Art. 2. Sunt considerate ca datorii agricole datoriile proprietarilor de terenuri agricole, vii, livezi, grădini de pomi fructiferi, flori sau legume, păduri, pepiniere de tot felul, ce-şi cultivă în dijmă, regie sau asociaţie pământul, precum şi acelea pentru a căror plată au fost afectate drepturi reale asupra imobilelor arătate mai sus, sau a inventarului viu şi mort.

Intră în prevederile prezentei legi şi datoriile debitorilor ale căror bunuri au fost arendate de reprezentanţii sau administratorii lor legali, precum şi acei ale căror datorii au fost contractate prin acte cu dată certă, înainte de a-şi arenda proprietatea.

Titlul II

Asanarea proprietăţii mici

Conversiunea de drept

Art. 3. Datoriile agricultorilor, proprietari de 10 ha (20 jugăre) sau mai puţin, ale căror terenuri agricole şi bunuri rurale reprezintă cel puţin 30% din valoarea totală a patrimoniului lor, după ce au fost reduse cu 50 la sută, procent socotit de lege derivând din scăderea dobânzilor acumulate, sunt convertite, de plin drept, din momentul publicării legii de faţă, într-o creanţă amortizabilă pe termen de 30 de ani, cu o dobândă de 4 la sută pe an.

Termenul este obligator pentru creditori şi facultativ pentru debitori, care se pot libera cu anticipaţie în total sau în parte.

Datoriile izvorâte din cumpărări de pământ se vor reduce la nivelul preţurilor mijlocii de vânzare din 1931, dacă, după reducerea cu 50 la sută specificată la alineatul 1, datoria ar întrece valoarea actuală a pământului.

Datoriile agricultorilor cu o proprietate de 5—10 ha inclusiv şi ale proprietarilor de grădini şi flori sau legume cultivate sub geam sau în

---

deoarece nu puteau fi executaţi silit toţi ţăranii care încetaseră plăţile către bănci şi cămătari.

Căutând să slăbească tensiunea la sate, autorii legii din aprilie 1932 şi-au propus să atenueze şi să oprească pentru moment procesul deposedării de pământ a proprietarilor, declarând asanabile datoriile către creditorii particulari. În funcţie de mărimea proprietăţilor, de condiţiile şi modalităţile de plată, legiuitorul a prevăzut mai multe sisteme de conversiune a datoriilor. Această lege a fost abrogată în octombrie 1932 prin intrarea în vigoare a uneia noi.

Legea conversiunii datoriilor agricole din 26 octombrie 1932, adoptată în timpul guvernului naţional-ţărănesc prezidat de Iuliu Maniu, stipula că în timp de 18 luni debitorii trebuiau să se înţeleagă cu creditorii asupra sumelor ce urmau să le plătească. Dacă în termenul stabilit nu se reuşea să se realizeze înţelegerea, instanţele judecătoreşti hotărau suma şi termenul de plată. Nici această lege nu a fost aplicată şi a fost înlocuită cu legea pentru reglementarea datoriilor agricole şi urbane, din 14 aprilie 1933. Această lege, votată în timpul guvernului naţional-ţărănesc prezidat de Alexandru Vaida-Voevod, înlocuia conversiunea printr-un „moratoriu" de cinci ani pentru ţăranii datornici. În cazul în care creditorul nu accepta moratoriul, debitorul era obligat să înceapă să plătească imediat datoria în rate trimestriale.

seră de la 1—10 ha inclusiv, către Cooperativele de credit precum şi către orice instituţie de credit — cu un plasament agricol de 70%, care nu au perceput dobândă, comision şi spese mai mult decît 18% pe an, şi ale căror depozite spre fructificare, la data de 1 ianuarie 1931, reprezentau un total cel puţin egal cu capitalul şi proveneau în proporţie de cel puţin 50% de la sătenii cultivatori de pământ, fundaţiuni şcolare şi bisericeşti sau orice alte asociaţiuni fără scop lucrativ — vor fi reduse numai cu 25% capital şi dobânzi.

Creditorii, indiferent de natura creanţelor, titlu şi rang, nu pot cere executarea decât pentru rata aferentă a anului în curs.

Anuităţile şi dobânzile datorate de debitorii convertiţi se vor încasa pe baza legii de urmărire a veniturilor statului, dacă debitorul nu a plătit cota direct creditorului.

Plata ratei anuale se va face în cursul lunii octombrie a fiecărui an. Neplata ratelor anuale se execută asupra veniturilor proprietăţii agricole. Neplata integrală a trei rate anuale consecutive dă drept creditorilor să execute însăşi proprietatea agricolă. [...]

. . . . . .

Debitorul convertit este obligat să-şi cultive lotul după normele fixate de Ministerul Agriculturii.

Nu vor beneficia de conversiune debitorii ale căror datorii nu depăşesc în total 300 lei de hectar (2 jugăre), sau 600 lei de hectar (2 jugăre), la debitorii cooperativelor de credit.

Vor beneficia de asanarea proprietăţii mici (conversiunea de drept), sătenii împroprietăriţi cu drepturi stabilite, dar fără titluri definitive de împroprietărire, toţi coloniştii, indiferent de întinderea loturilor care, la promulgarea legii de faţă, nu au titluri de proprietate, dar sunt aprobaţi şi aşezaţi la loturi.

Intră, de asemenea, la dispoziţiunile alineatului 1:

a) Proprietarii anteriori datei de 15 august 1916, dăunaţii de război şi moştenitorii lor, din regiunile frontului de război, indiferent de natura şi întinderea bunurilor lor agricole; se socotesc regiuni de front numai acele determinate în decretul regal nr. 2 011 din 4 mai 1920, publicat în *Monitorul oficial* nr. 28 din 9 mai 1920, cu excepţiunea, în ceea ce priveşte judeţul Râmnicu-Sărat, unde ca zonă de război va mai fi socotită şi regiunea cuprinsă la nord de o linie trasă la 2 kilometri la sud de şoseaua Brăila—Boldu—Râmnicu-Sărat, mergând până la frontiera judeţului Buzău, iar în ceea ce priveşte judeţul Tecuci, va fi socotită ca zonă de război şi regiunea comunelor: Poiana şi Buciumeni, şi cu restricţiunea, în ceea ce priveşte judeţele din Dobrogea, prevăzute în acest decret, numai acele comune în care s-au plătit, fie total, fie parţial, şi sub orice formă, despăgubiri de război;

b) Datoriile până la 25 hectare (50 jugăre) din regiunile muntoase, cu o altitudine de cel puţin 600 metri deasupra nivelului mării;

c) Datoriile agricultorilor proprietari până la 50 ha (100 jugăre), în majoritate fâneţe şi păşuni, din regiunile muntoase ale Bucovinei, cu o altitudine de cel puţin 600 metri deasupra mării;

d) Datoriile obştilor de moşneni (răzeşi) proprietari de păduri, poieni şi goluri de munte, constituite conform codului silvic, indiferent de întinderea şi natura proprietăţilor lor.

. . . . . .

Titlul III

Asanarea proprietății mijlocii și mari

Capitolul I

Condițiuni generale

Art. 8. Pot fi asanate, în condițiunile mai jos prevăzute, datoriile agricultorilor specificați în art. 2 al legii de față, care posedă mai mult de 10 ha (20 jugăre), dacă cel puțin 60% din datoriile lor, în care figurează ca debitor principal, au fost făcute în vederea dobândirii de pământ, înființării și sporirii inventarului viu și mort, pentru construcții agricole, plantațiuni și îmbunătățiri funciare, irigațiuni, îndiguiri și drenaje, acoperiri de pagube, rezultate din exploatarea agricolă, asigurarea unui minimum de existență, cheltuieli pricinuite de forță majoră, precum și pentru cheltuieli de exploatare, capital și procente, până la data de 13 decembrie 1931.

Pot fi de asemenea asanate, după normele mai jos prevăzute și datoriile agricultorilor cu bunuri rurale sub 10 ha, care n-au intrat sau n-au voit să intre în conversiunea de drept prevăzută de art. 3 al legii, dacă îndeplinesc condițiile de mai sus.

Datoriile pentru a căror plată au fost afectate drepturi reale asupra bunurilor prevăzute la art. 2, precum și asupra recoltelor sau inventarului viu și mort, intră în categoria de mai sus.

Exploatatorii de păduri, în vederea comercializării sau industrializării, nu intră în prevederile acestei legi, chiar dacă au cumpărat și solul.

Capitolul II

Asanarea prin reducerea dobânzilor acumulate

Art. 9. Debitorii prevăzuți la art. 8, care vor să se libereze oferind creditorilor lor plata creanțelor prevăzute în prezenta lege, în condițiile arătate în art. 10, vor beneficia de reducerea sumelor datorate prin scăderea dobânzilor acumulate, care se vor calcula după următoarele norme:

10% pentru datoriile contractate în cursul anului 1931, capital, dobânzi și accesorii.

20% pentru datoriile contractate în cursul anului 1930, capital, dobânzi și accesorii.

30% pentru datoriile contractate în cursul anului 1929, capital, dobânzi și accesorii.

40% pentru datoriile contractate în cursul anului 1928, capital, dobânzi și accesorii.

50% pentru datoriile contractate în cursul anului 1927 sau anterior acestei date, capital, dobânzi și accesorii.

Art. 10. În acest scop, în termen de cel mult 60 zile de la publicarea prezentei legi, ei vor introduce cererea înaintea tribunalului în circumscripția căruia se află situate bunurile agricole supuse asanării, alăturând toate actele de care se servesc în cauză.

În cazurile când debitorul ar avea imobile situate în circumscripția mai multor tribunale, tribunalul competent este cel al situațiunii proprietății celei mai întinse sau a domiciliului său.

Cererea va cuprinde situaţia amănunţită a creanţelor pentru care se cere asanarea, însoţită de duplicate pentru fiecare creditor, cu indicarea domiciliului acestora, precum şi declaraţiunea debitorului că se obligă a plăti, în termen de 6 luni de la data hotărârii ce se va da în cauză, cel puţin 10 la sută din totalul creanţelor reduse, iar restul în termen de doi ani de la data exigibilităţii.

. . . . . .

Capitolul III

Asanarea juridică

Art. 14. Vor putea cere asanarea juridică proprietarii bunurilor prevăzute în prezenta lege, pentru datoriile lor definite de art. 2 şi 8, oferind o cotă de minimum 60% din totalul creanţelor lor, capital, dobânzi şi accesorii, plătibilă într-un termen ce se va fixa de tribunal, în concordanţă cu capacitatea de plată a debitorului şi cu o anuitate ce va reprezenta cel mult 50% din veniturile nete ale bunurilor debitorului.

La calcularea veniturilor agricole vor servi de normă veniturile din rolurile fiscale, pentru terenurile arabile, şi de patru ori veniturile rolurilor fiscale, pentru vii.

Debitorul va putea oferi atât venitul său integral, precum şi orice alte garanţii ale altor persoane.

Art. 15. Cererea de asanare judiciară va trebui să fie introdusă în termen de 2 luni de la publicarea prezentei legi.

Ea va cuprinde un tablou al tuturor debitorilor şi creditorilor cu indicaţia domiciliului acestora, a naturii creanţelor, titlului şi rangului, precum şi a tuturor drepturilor de privilegiu sau de preferinţă, care ar fi conservate asupra bunurilor şi de care se va ţine seamă la repartiţia cotei globale între creditorii prevăzuţi în hotărârea de asanare.

Debitorul este obligat, de asemenea, a înfăţişa un plan de lichidare, prin amortizare, a datoriilor, într-un termen ce nu va depăşi în nici un caz 30 de ani şi cu specificarea cotelor ce oferă, precum şi arătarea activului şi pasivului său şi a veniturilor de care dispune.

. . . . . .

Capitolul IV

Asanarea prin amânarea executărilor

Art. 34. Proprietarii de bunuri mai mari de 10 ha, ale căror datorii îndeplinesc condiţiunile prevăzute la art. 2 şi 8 şi care nu ar putea sau nu ar voi să beneficieze de dispoziţiunile referitoare la asanarea prin reducere sau asanarea judiciară, vor putea să ceară tribunalului domiciliului lor, conform procedurii prevăzute la asanarea judiciară, amânarea executării silite, cu condiţiunea de a se obliga să lichideze datoriile în termen de 3 ani, cu o dobândă egală cu scontul Băncii Naţionale, plătibilă anual.

Neplata dobânzii atrage pierderea beneficiilor ce decurg din acest articol. Această decădere se va decide de către tribunal la cererea creditorilor.

Dispoziţiunile art. 25 sunt aplicabile şi în acest caz.

Art. 35. De la data introducerii cererii de asanare prin reducere, prin amânarea executărilor sau prin asanare judiciară, nici un creditor pentru

vreo cauză sau un titlu anterior cererii de asanare judiciară, nu poate înfiinţa sau continua măsuri de urmărire şi executare asupra averii debitorului, asupra accesoriilor sau produselor aferente, precum şi asupra sumelor de bani, reprezentând valoarea recoltei obţinută de pe imobilul agricol.

De asemenea, sunt suspendate orice măsuri de urmărire şi executare de orice natură, pentru debitorii care intră în asanare, de la publicarea legii de faţă şi până la expirarea termenelor înlăuntrul cărora se poate face cererea de asanare.

Art. 36. Prin efectul aplicaţiunii art. 8, 9 şi 14 din prezenta lege, dacă debitorul face dovada că 60% din datoriile sale au fost făcute în condiţiunile prevăzute art. 8 şi beneficiază de asanarea prin reducerea dobânzilor acumulate sau de asanarea judiciară, toate celelalte datorii ale sale vor urma regimul de asanare, la care a fost supus debitorul.

În cazul acesta, întregul patrimoniu al debitorului garantează plata cotelor de asanare, iar veniturile bunurilor sale intră fără nici o excepţie în calculul capacităţii sale de plată.

Pentru împrumuturile cu garanţii reale ce grevează bunurile urbane, sarcina probei privitoare la cauzele împrumutului conform art. 8, alin. 1, incumbă debitorul.

Capitolul IV

Dispoziţiuni tranzitorii

. . . . . .

Art. 51. Debitorul care a obţinut reducerea sau asanarea judiciară este obligat a primi normele prevăzute în programul de exploatare ce i se va fixa de Ministerul Agriculturii.

Art. 52. Nu intră în prevederile legii de faţă, şi rămân supuse regimului de drept comun, toate datoriile către stat, judeţ şi comună, de orice natură ar fi, precum şi datoriile către societăţi, ori persoane fizice de naţionalitate străină, dacă aceste societăţi, ori persoane fizice străine, sunt creditorii nemijlociţi ai debitorului agricol, sau dacă au devenit posesori ai creanţei prin gir sau cesiune, cu dată certă înainte de 18 septembrie 1931.

Creanţele rezultând din vânzări de pământ, făcute către agricultori, intră în prevederile legii de faţă şi sunt supuse regimului de asanare, indiferent de naţionalitatea creditorului.

. . . . . .

Art. 53. Se amnistiază infracţiunile de sustragere de sub sechestru ale debitorilor agricoli menţionaţi în prezenta lege prevăzute şi penate de articolele 330, alin. I, şi 200, alin. II din Codul penal român, şi de articolele corespunzătoare din Codul penal transilvănean şi bucovinean, încercate sau săvârşite până la data de 1 martie 1932 de persoanele şi cu ocazia urmăririlor pentru datoriile prevăzute de legea nr. 213, publicată în *Monitorul oficial* nr. 286 din 18 decembrie 1931, şi prelungită prin legile publicate în *Monitorul oficial* nr. 37 din 13 februarie 1932 şi nr. 61 din 12 martie 1932, fie că faptul a rămas nedescoperit, fie că se găseşte în curs de cercetare, instrucţiune sau judecată, fără a fi intervenit o hotărâre definitivă şi irevocabilă.

Amnistia de faţă nu stinge consecinţele civile ale infracţiunii. Instanţa penală, valabil sesizată, va continua, la cererea părţii, judecarea acţiunii civile în aceleaşi condiţiuni.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 93, din 19 aprilie 1932.

48. Acordul de cooperare tehnică-consultativă cu Societatea Naţiunilor („Planul de la Geneva")*

(28 ianuarie 1933)

Considerând că guvernul român, după ce a repus, prin legea din 7 februarie 1929, moneda sa pe bază de aur şi după ce a introdus diferite îmbunătăţiri în organizarea sa financiară, căutând să adapteze organizarea administrativă a României condiţiunilor economice actuale, doreşte să obţină colaborarea tehnică a Societăţii Naţiunilor în vederea refacerii generale economice a ţării.

Considerând că Consiliul a aprobat dispoziţiunile prezentului acord,

Subsemnatul,** valabil autorizat în acest scop, accept, în numele guvernului regal al României, următoarele dispoziţiuni:

Articolul 1. Guvernul român va lua toate măsurile posibile pentru a restaura echilibrul bugetar şi a efectua o reformă financiară întinsă care să comporte de asemeni un plan pentru reglementarea arieratelor.

Articolul 2. Consiliul Societăţii Naţiunilor va organiza, prin Comitetul său financiar, o colaborare tehnică consultativă cu guvernul român în vederea stabilirii unui program de restaurare economică şi financiară şi de aplicare a acestui program. În scopul acesta, Consiliul Societăţii Naţiunilor va recomanda şi guvernul român va numi, pentru o perioadă acoperind 4 bugete anuale votate şi executate, sub rezerva art. 3, experţii ale căror funcţiuni sunt definite în anexa II.

Guvernul român îi va ajuta în toate chipurile pentru executarea atribuţiilor lor.

Pentru aceeaşi perioadă, Consiliul Societăţii Naţiunilor, de acord cu guvernul român, va numi un consilier financiar, care va coordona lucrările experţilor şi care va asigura colaborarea tehnică între Societatea Naţiunilor şi guvernul român.

---

* Semnat după îndelungi şi grele negocieri, „Planul de la Geneva" a suscitat vii discuţii, inclusiv în parlament, unde a fost adoptat la 12 aprilie 1933 cu 155 voturi pentru şi 66 contra. Sub presiunea opiniei publice, inclusiv a multor fruntaşi al Partidului Naţional-Ţărănesc, guvernul condus de Alexandru Vaida-Voevod nu a depus instrumentele de ratificare la Geneva în termenul stabilit. În ziua de 12 octombrie 1933, delegatul României la Societatea Naţiunilor a făcut cunoscut că circumstanţele de ordin intern nu-i permit să dea curs dorinţei de a fi numit un nou consilier financiar în conformitate cu acordul semnat la 28 ianuarie. Câteva luni mai târziu, la 18 mai 1934, guvernul român, prezidat de Gheorghe Tătărescu, a declarat oficial că renunţă la Acordul de cooperare tehnică consultativă cu Societatea Naţiunilor. Astfel, mult comentatul „Plan de la Geneva" nu s-a aplicat niciodată.

** Ion Lugoşianu.

Guvernul român va pregăti, în colaborare cu el, programul de reforme prevăzut în articolul 1 şi anexa I.

Guvernul român va avea dreptul să desemneze un reprezentant care va discuta cu Comitetul financiar chestiunile româneşti.

Articolul 3. Consiliul Societăţii Naţiunilor, statuând cu majoritate de voturi, va putea să recheme pe consilierul financiar sau pe unul din experţi, dacă la un moment dat după consultarea Comitetului financiar, va considera că menţinerea lor nu mai este utilă.

Articolul 4. Acordul acesta, ale cărui texte franţuzeşti şi englezeşti sunt ambele valabile, va intra în vigoare în momentul ratificării sale de către România. Instrumentul de ratificare va fi depus la Secretariatul Societăţii Naţiunilor, cât mai curând posibil.

Pentru ca prezentul acord să poată intra în vigoare, instrumentul de ratificare va trebui să fie depus cel mai târziu la 30 aprilie 1933.

Pentru care subsemnatul, valabil autorizat la aceasta, am semnat prezentul acord.

Făcut la Geneva, la 28 ianuarie 1933, într-un singur exemplar, care va fi depus la Secretariatul Societăţii Naţiunilor şi înregistrat la intrarea sa în vigoare.

Monitorul oficial, nr. 101, din 4 mai 1933.

49. Documente privind grevele muncitoreşti din ianuarie—februarie 1933 şi evenimentele sângeroase de la Atelierele C.F.R. „Griviţa" din Bucureşti

a) Articolul „Grave tulburări la Ploieşti" publicat în ziarul „Dimineaţa" din 3 februarie 1933

Nemulţumirea muncitorilor izbucneşte

Muncitorii, după ce au luat cunoştinţă de hotărârea comisiunii de arbitraj, s-au arătat nemulţumiţi. Ei au cerut inspectoratului muncii să se înceapă noi tratative.

Direcţiunea rafinăriei, în posesia sentinţei Casaţiei, a pus-o în aplicare şi, ieri fiind sfârşitul lunii ianuarie, a vrut să achite salariile muncitorilor, în conformitate cu ea.

Lucrătorii au refuzat însă să primească banii.

Astăzi dimineaţă muncitorii au intrat în fabrică.

După ce au lucrat puţin timp, au părăsit atelierele şi au venit în faţa biroului direcţiunii.

La ora 9 se adunaseră aci cam vreo 600 de inşi.

Cei rămaşi încă la lucru au început să dea semnale de alarmă; sirenele rafinăriei fluierau prelung.

Inspectorul muncii, d. Petre Stegărescu, sosit imediat în fabrică, a luat contact cu manifestanţii şi a început tratative.

Muncitorii cereau să li se recunoască toate revendicările exprimate în primul memoriu, înaintat direcţiunii acum câteva luni. Direcţiunea rafi-

năriei să le dea o declarație scrisă în care să se arate că recunoaște drepte cererile muncitorilor și că le satisface.

Între timp, anunțați de semnalele neîntrerupte care se dădeau de la „Româno-Americană", un număr de câteva sute de muncitori de la „Astra Română", care tocmai părăseau lucrul, fiind ora schimbului, s-a îndreptat spre „Româno-Americană".

Ajuns aici, grupul, găsind porțile închise, le-a forțat, a rupt cordonul de grăniceri care făcea de pază la rafinărie, au pătruns înăuntru și s-au alăturat muncitorilor care se aflau în fața clădirii direcțiunii.

Cu muncitorii sosiți din afară și cei care au lăsat lucrul mai târziu se găseau adunați aici peste 2 500 de lucrători ce continuau să manifeste ostil.

În același timp, la tumultul infernal făcut de muncitori, se alătură alarma care continua neîncetat prin semnalele fabricii.

Tratativele, care se duceau de către inspectoratul muncii, între mulțimea de afară și direcțiune, nu înaintau deloc.

Muncitorii nu vroiau să cedeze nimic din cererile lor.

Se stabilise la un moment dat ca d. Schmeider, directorul rafinăriei, să plece imediat la București, să ia contact cu direcțiunea generală a societății „Româno-Americană", spre a expune pretențiile lucrătorilor. În același timp, până la întoarcerea d-lui Schmeider manifestanții să aștepte, în liniște, la fabrică rezultatul.

Se făcuse ora 12.

Măsurile autorităților

. . . . . .

Ciocnirile între muncitori și armată

În fruntea acestor manifestanți se aflau patru inși cu armele confiscate de la jandarmi.

Un cordon de jandarmi și polițiști, la care s-au alăturat și pompierii chemați în grabă, a împiedicat înaintarea manifestanților în curtea chesturii.

Numărul muncitorilor crește

Câteva încercări ale muncitorilor de a pătrunde la chestură au fost respinse de trupe.

S-au produs învălmășeli, s-au tras salve de armă în aer și manifestanții au fost dați înapoi spre str. Gh. Lazăr, în fața cinematografului „Griviția".

La ora 5, când se crede că lucrurile se liniștiseră, peste o mie de muncitori, din cei care fuseseră evacuați din fabrică, au venit în fața chesturii de poliție, unde au început să manifesteze, cerând eliberarea lucrătorilor arestați.

La ora 6, după încetarea lucrului la celelalte rafinării, sute și sute de muncitori veniți în oraș s-au alăturat manifestanților.

Au fost aduse noi trupe, care au întărit pozițiile celor existente.

O șarje de cavalerie

La ora 7, muncitorii au fost din nou șarjați de cavalerie și respinși până în dreptul brutăriei „Sănătatea".

Pentru potolirea spiritelor, autoritățile au hotărât să elibereze pe cei arestați peste zi la „Româno-Americană", ceea ce s-a pus în aplicare imediat.

Răniții

În toiul încăierărilor care s-au produs în câteva rânduri între armată și manifestanți a fost rănit jandarmul Nicolae Enescu, din legiunea mobilă, de asemeni au fost răniți mai mulți muncitori, dintre care unul mai grav.

Iată lista răniților:

. . . . . .

Alți câțiva muncitori și soldați au fost răniți mai ușor, pansați la diferite farmacii și apoi lăsați liberi.

În oraș se svonește că o femeie ar fi căzut sau a fost aruncată jos de la etajul birourilor fabricii „Româno-Americană". Știrea nu se confirmă însă de către autorități.

După ce s-a anunțat eliberarea celor arestați, muncitorii s-au îndreptat spre Piața Unirii, pe care au ocupat-o așteptând sosirea celor cărora li s-a dat drumul din arestul poliției și legiunii de jandarmi. Peste 5 000 de muncitori, la care s-au alăturat alte câteva mii de curioși, se aflau în jurul Statuii Libertății din mijlocul pieței.

Mai mulți muncitori s-au urcat pe statuie și au vorbit manifestanților, care erau înconjurați de trupe.

Împrăștierea mulțimii

Au urmat apoi noi parlamentări, muncitorii cerând ca întâi să se retragă trupele și în urmă se vor împrăștia ei, cerere care n-a fost acceptată de autorități.

De abia la ora 9, în urma unui nou asalt al armatei, mulțimea a fost împrăștiată pe străzile din jurul pieței, iar la ora 10, trupele s-au retras, rămânând de pază numai câteva patrule de jandarmi.

Dimineața, din 3 februarie 1933.

b) Extrase din „Dezbaterile Adunării Deputaților" privind introducerea stării de asediu la 3 februarie 1933*

D. Șt. Cicio-Pop, președinte: Discuția generală este deschisă.

D. deputat Brătianu are cuvântul.

D. G. I. Brătianu: D-le președinte, d-lor deputați, Partidul Național-Liberal nu-și ascunde extrema gravitate a legii propusă de guvern. El totuși nu refuză măsurile menite să asigure ideea de ordine și de autoritate în stat.

* După vii discuții, proiectul de lege privind introducerea stării de asediu a fost adoptat în aceeași zi, cu 202 voturi pentru și 43 contra.

Consecvent principiului de a apăra independența statului național împotriva oricărei știrbiri a suveranității sale, cu atât mai puțin el nu va putea tolera ca elemente tulburătoare să urmeze în manifestări anarhice îndemnul instigațiunilor străine.

Față de desfășurarea evenimentelor, el socotește însă că guvernul păstrează întreaga și marea răspundere, pe care o împărtășesc și guvernele precedente ale acestei legislaturi, atât pentru neaducerea la timp a măsurilor menite să satisfacă nevoile și revendicările legitime ale muncitorimii, cât și pentru excesele de demagogie din perioadele trecute de opoziție.

D. Șt. Cicio-Pop, președinte: D. deputat Leon are cuvântul.

D. I. M. Leon: D-le președinte, d-lor deputați, prezentarea acestui proiect de lege, prin care se cere instituirea stării de asediu, proiect prezentat de către guvernul exponent al unui partid democratic, Partidul Național-Țărănesc, este o surpriză dureroasă pentru noi toți.

Este inadmisibil ca un partid ca cel național-țărănesc, care a luptat timp de nouă ani de zile să înlăture starea de asediu, acel Partid Național-Țărănesc care a avut de suferit atât de mult de pe urma acestei stări excepționale, tocmai el să fie partidul care să prezinte, să susțină și să voteze un asemenea proiect de lege.

D-lor deputați, d. prim-ministru, adineauri, în comisie, spunea: la vremuri excepționale, legislație excepțională.

Care sunt motivele, d-lor deputați, care pot să justifice luarea unei măsuri atât de grave, ca acea a suprimării libertăților cetățenești?

După Constituție, art. 120, mi se pare . . . .

D. G. G. Mironescu, vicepreședintele Consiliului de Miniștri și ministru de interne: Art. 128.

D. I. M. Leon: . . . nu permite instituirea stării de asediu decât în două cazuri: în caz de război, sau în cazul când ar fi împrejurări de fapt, de așa natură, încât să amenințe existența statului.

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice și al comunicațiilor: Este textul vechi.

D. I. M. Leon: Dar a rămas același principiu.

D. C. Algiu: Nu este același text.

D. I. M. Leon: D-lor deputați, vă întreb, nedumerit, și sunt sigur că se întreabă foarte mulți, chiar din rândurile majorității — fiindcă am văzut în comisie că s-au ridicat glasuri de protest, care m-au impresionat, în special glasul d-lui Pompiliu Ioniței — ce a intervenit atât de grav, astăzi, ca să îndrituiască a se aduce un asemenea proiect de lege? Stare de război, slavă Domnului, nu avem.

Au intervenit fapte de asemenea natură ca să amenințe existența statutui?

D-lor, pentru numele lui Dumnezeu, nu știm nimic, sau cel puțin din reportagiile din gazete, sau din explicațiile date în comisie, nimeni din noi nu a rămas o singură clipită cu credința că ar putea fi vorba de amenințarea ordinei în statul nostru.

D-lor, explicațiile date de d. Mirto, cu greva de la căile ferate, sau cu acea pornire, care la un moment dat poate să ia niște aspecte amenințătoare, la Ploiești, nu sunt de natură, socotesc, că ar putea să îndrituiască luarea unei măsuri atât de grave.

Dar, d. Mirto singur recunoaște că toate cererile făcute de lucrătorii de la căile ferate au fost satisfăcute, 90 și ceva la sută, și numai pentru

motivul că ar fi vorba de unele cererei de natură politică, datorite — spunea d-sa, și d. prim-ministru — unor instigatori. Ele ar fi de natură să îndrituiască guvernul să vină să vă ceară d-voastră și d-voastră să vă dați adeziunea la o lege atât de gravă.

D-lor deputați, dar întrebarea pe care mi-o pun eu este următoarea: în starea actuală, sub guvernarea actualelor legi, oare nu există texte prin care s-ar putea lua măsuri în contra oricăruia ar încerca să turbure ordinea publică?

Desigur că da. D-voastră știți că există în vigoare legea Mârzescu, care a fost făcută expres ca să înlăture orice turburare a ordinei publice. De ce nu se aplică această lege?

D. Vaida spunea că vrem să luăm măsuri preventive, ca nu cumva mai târziu să punem mitralierele în mișcare. Socotește d-sa că sub legea stării de asediu, dacă într-adevăr vor fi mișcări, nu se vor putea pune mitralierele în funcțiune? Sub actualele legi, sub legea Mârzescu, nu se pot pune mitralierele în mișcare, dacă cineva ar căuta să turbure ordinea în stat și ar încerca să se împotrivească măsurilor legale? Desigur că da.

Și atunci, nu văd nici o justificare a măsurilor grave care ni se cer nouă astăzi.

D-lor deputați, se spunea că prin această lege se cere o delegațiune din partea puterii legislative pentru puterea executivă. Evident că lucrurile acestea se pot întâmpla și că sunt justificate din punct de vedere legal; adică o asemenea delegațiune se poate da.

Dar, d-lor deputați, în fapt ce se întâmplă? Nu este o delegațiune care se dă guvernului, ci este o delegațiune ce se dă autorității militare, care va aplica legea și va lua măsurile așa cum va socoti ea.

Evident că dispozițiunile legii sunt foarte largi. Închipuiți-vă d-voastră la ce ne putem aștepta. Legea stării de asediu este atât de gravă încât sugrumă orice libertate cetățenească. D-voastră nu vă dați seama că se va institui cenzura? D-voastră nu vă dați seama că vor fi interzise orice adunări? Și aceasta, d-lor deputați, mai cu osebire în situația actuală, când — așa cum spunea d. dr. Nicolae Lupu, în discursul său de acum câteva zile — mașina infernală lucrează.

D-lor deputați, să ne ferească Dumnezeu să ne trezim, nu știu care dintre noi, cu ceea ce era pe vremuri „lettres de cachet". Ne vom pomeni, atunci, când își vor închipui oportun acele persoane, care manevrează mașina infernală, că orice gest și orice cuvânt va fi de ajuns ca să ne trezim, în foarte scurtă vreme, acolo de unde Dumnezeu știe cum vom mai putea ieși. Nu va fi nici un impediment pentru ca acest fapt să se întâmple.

Vă rog să nu vă surprindă pe d-voastră lucrul acesta. El se poate întâmpla și am credința că se va întâmpla.

Dar ce, domnilor deputați, astăzi, în sistemul actualei legiuiri, nu avem organe de represiune? Nu avem încredere în justiția civilă? Cum spuneam adineauri, legea Mârzescu nu prevede căi îndestulătoare pentru a putea jugula de la început orice mișcare? Nu există judecata aceia sumară? Este nevoie de instanțe militare?

D. I. Rang: Sumară nu există, d-le Leon.

D. I. M. Leon: D-le Rang, sunt prevăzute termene care scurtează judecata și dau posibilitatea să se ia măsuri imediate.

D-lor deputați, nu putem să avem noi încredere în judecătorii civili? Trebue să ne adresăm judecătorilor militari? Numai din acest lucru se

poate vedea abzicerea, din partea guvernului, a puterii pe care o are astăzi şi o poate exercita. Nu ştiu care sunt motivele, nu ştiu dacă se simte atât de slab încât nu mai poate să exercite autoritatea în stat şi are nevoie de autorităţile militare ca să facă linişte.

D-lor deputaţi, am credinţa, şi cred că nu voiu putea fi desmințit, că acest lucru se aranjează de multă vreme, fiindcă în dosul acestei legi se ascunde dictatura, ce va să vie. Da, d-lor, să nu râdeţi, fiindcă am să vă dau un fapt semnificativ din care d-voastră să trageţi anumite concluzii.

Acum câteva zile, un ofiţer a scris o carte, în care destăinuia fapte care ar fi făcut ca imediat să zboare cineva din marile comandamente. Acest lucru l-a ştiut acea persoană, care s-a strecurat în fruntea comandamentului, fără ştirea d-lui prim-ministru. Când a fost numit d. Maniu prim-ministru, s-a trezit cu dânsul la gară — aşa spunea d. dr. Lupu — spre surprinderea d-sale, fără să ştie că i se dase însărcinarea acelui comandament.

Şi atunci această persoană a trimis vorbă ofiţerului — nu un ofiţer activ — să nu publice încă acea carte, măcar să-i conceadă atâta lucru, ca să ţină cele scrise, în manuscris, încă 20 de zile.

Ce înseamnă asemenea lucruri, d-lor deputaţi? Pentru mine este foarte semnificativ acest lucru şi astăzi găsesc explicaţia acestui termen pe care îl cerea acel general comandant.

D-lor, eu, care, la un moment dat, aveam foaia calificativă, fiindcă auzise d. general comandant că aveam de gând să vin la tribuna Parlamentului şi să cer să fie scos în 24 de ore din rândurile oştirii, mi-a trimis emisari, în fiecare zi, să amân, să am răbdare, că ce am cu dânsul...

Voci de pe băncile majorităţii: De ce aţi amânat?

D. I. M. Leon: Nu am amânat. Parlamentul s-a deschis de 4—5 zile şi nu am avut vreme să vin la această tribună.

D-lor deputaţi, vedeţi încă şi acest fapt mă face pe mine să cred că într-adevăr se punea la cale instituirea stării de asediu. Ca să se întindă o cursă guvernului, s-au pus la cale manifestaţii de stradă. Da, d-lor, este exact aceasta, s-au pus la cale manifestaţii de stradă de către anumite organizaţii care s-au dedat la fapte anarhice şi, ceea ce este mai curios, lucrurile s-au petrecut în mijlocul Capitalei, iar poliţia n-a intervenit niciodată la vreme.

. . . . . .

D. Octavian Goga: Am fost şi sunt de convingerea că supremul atribut al liniştei cetăţeneşti este ideea de autoritate, care planează asupra conştiinţei publice.

Aceasta este convingerea mea şi, la adăpostul acestei convingeri, cu adâncă îndurerare am văzut în cursul vremii fenomene de destrămare în viaţa noastră publică. De ani de zile necontenit slăbesc atributele ideii de autoritate în stat. Spiritul public este năvălit de fermente dizolvante. Ideea naţională, care era supremul cheag care ţinea conştiinţa publică în această ţară, este zguduită.

Un criticism acerb, înăcrit, alungă idealismul care era odinioară la baza îndrumărilor noastre publice.

Mentalitatea acestui popor şi a societăţii conducătoare, de pe urma acestor fermente dizolvante, a devenit oarecum o mentalitate de popor

învins. Criza cea mare în această țară — îndrăsnesc să o spun — nu este criza economică, în primul rând, ea este emanațiunea crizei de autoritate în stat, a crizei de credință în misiunea acestui popor.

Cu profundă durere în sufletul meu, având dreptul la această durere, fiindcă sunt dintre aceia — și foarte rar accentuez acest lucru — care s-au zbuciumat și ei, pentru ca să vibreze cu marile adevăruri, cerând împlinirea lor, cu adâncă durere în sufletul meu am lansat un strigăt înainte cu doi ani, spunând: d-lor, trăim vremuri prerevoluționare! Vă puteți închipui cât zbucium sufletesc m-a costat pe mine ca să lansez aceste cuvinte, ca o definiție a stărilor generale prin care trece țara.

D-le,* te rog, sunt vremuri importante și grele în care d-ta n-ai dreptul să tragi la îndoială sinceritatea cuvintelor mele și te rog să mă asculți.

S-a mers, d-nii mei, de la rău la mai rău și astăzi am ajuns acolo, încât de pe banca ministerială, cu toate consecințele gravității pe care o implică oficialitatea, s-a declarat că stăm în pragul unor fenomene de disoluție în stat. Legitimitatea cu care veniți d-voastră se sprijinește și în sensul constituțional, tocmai pe faptul că suntem în pragul unor pericole de stat. Și atunci, d-lor, d-voastră ne mai afirmați că mâini străine sunt care de-alungul acestei țări țes fire pentru dizolvarea ideii noastre de stat.

D-le prim-ministru și d-le ministru de interne, v-am ascultat la întrunirea din secție; d-voastră ați justificat cererea cu care veniți aici înaintea noastră, cu primejdiile care amenință statul, ca venind din partea unor mâini străine. Ei bine, față de aceste mâini străine, asupra cărora d-voastră sunteți mai informați decât noi, eu nu pot opri conștiința mea ca să protesteze, pentru că vreau să se știe că, la vremuri în care existența noastră, ca neam și ca stat, poate fi primejduită, poporul nostru se unește din toate părțile pe deasupra considerentelor de partid, ca să ne apărăm nevoile, sărăcia și neamul.

Îmi dau seama că acest proiect de lege poate are să alarmeze și țara, și străinătatea. Când se votează o lege a stării de asediu, în mod normal se zice: în acel colț de pământ nu este liniște. Eu, însă, d-lor, nu pot, conștiința mea îmi spune că nu pot să-mi fac reproșul de a fi oprit cu votul meu ca ideea de autoritate în stat să se reinstaleze cu o clipă mai curând; de aceea, d-nii mei, votez acest proiect de lege.

Permiteți-mi însă, în mod cinstit, să fac câteva obiecțiuni.

Prima obiecțiune este: revendicările maselor care suferă trebuie să fie examinate în mod serios. Informațiunile pe care le am îmi arată că în foarte multe puncte și în foarte multe ramuri cererile acestor mase sunt îndreptățite. Este un prea mare dezechilibru între retribuția muncii pe seama celui sărac și obijduit și între marile câștiguri nemuncite care se pun la dispoziția elementelor exploatatoare.

Iată de ce îmi dau seama că în masele populare trebuie să treacă ideea că ele sunt guvernate în mod cinstit, în mod onest, ținându-se seamă de revendicările lor.

A doua și ultima obiecțiune. Cu aceeași sinceritate vă spun impresiunea pe care o am că această lege nu va aduce toate roadele sale, pentrucă, d-nii mei, dacă am ajuns acolo unde suntem, nu am ajuns din

* Replică față de o voce din sală.

pricina lipsei de legi; au fost atâtea şi atâtea legi. Dincolo de legi însă autoritatea este un fluid de emanaţiune individuală. S-ar părea că d-voastră, actualul guvern, nu aveţi învestitura acestei autorităţi.

D-nii mei, v-am văzut, această majoritate chiar, în faţa legii actuale, în disensiune neîmpăcându-vă, pătrunşi de foarte multe curente de gândire, plini de ezitări.

O voce de pe băncile majorităţii: Aceasta este bine câteodată; este viaţă.

D. Octavian Goga: D-nii mei, am impresiunea că nu din pricina legilor am ajuns unde suntem, ci din pricina lipsei de autoritate.

Eu, ca să-mi descarc conştiinţa, votez acest proiect de lege.

D. dr. N. Lupu: Să nu ţi-o încarci.

D. Octavian Goga: Insă, d-le Alexandru Vaida, ca vechi adversar — adversarii se respectă unul pe altul — vă spun: priviţi în jurul d-voastră, coborâţi-vă în conştiinţa d-voastră în aceste clipe grele şi veţi constata, cu o vedere clară şi obiectivă, că este şubredă temelia pe care staţi în actuala d-voastră guvernare. Cedaţi deci locul d-voastră altuia şi lăsaţi să se conducă ţara într-un spirit de autoritate, care nu se va degaja numai din legi, ci din personalitatea acelora care vor fi puşi în fruntea ţării.

D. Şt. Cicio-Pop, preşedinte: D-lor deputaţi, aş ruga ca toate partidele politice să-şi trimită câte un delegat de al lor, deoarece fiind foarte mulţi înscrişi, să nu rămână niciun partid fără a nu-şi fi rostit cuvântul.

D. dr. N. Lupu: D-le preşedinte, din moment ce majorităţile au discutat acest proiect de lege timp de cinci ceasuri, să vă aşteptaţi ca şi noi, la rându-ne, să-l discutăm încă vreo cinci ceasuri. Noi nu putem delega numai câte un reprezentant să-şi spună cuvântul, ci vom vorbi fiecare cum ne spune cugetul, pentru că ne găsim acum la o cotitură grozavă a istoriei politice a ţării şi nu putem lăsa ca numai un singur reprezentant să-şi spună cuvântul.

D. Şt. Cicio-Pop, preşedinte: D-lor deputaţi, eu nu aş vrea ca un partid politic să rămână fără să-şi spună cuvântul.

D. I. G. Duca: D-le preşedinte, cer cuvântul.

D. St. Cicio-Pop preşedinte: D. deputat Duca are cuvântul.

D. I. G. Duca: D-le preşedinte, d-lor deputaţi, dacă guvernul socoteşte că situaţia este atât de serioasă, încât nu poate fi stăpânită decât pe cale de măsuri excepţionale, să le ia, pentru că, evident, interesul ordinei şi al salvării statului trebue să treacă deasupra oricăror alte consideraţii, dar să ia aceste măsuri pe răspunderea lui, fiindcă întrebarea, care, firesţe, se pune în momentul de faţă minţii oricărora dintre noi este: de ce am ajuns în situaţia actuală? Care sunt cazurile care au determinat gravele imprejurări de astăzi?

D-le prim-ministru, sunt ani de zile de când noi, în parlament şi în presă, am denunţat în mod constant pericolul comunist. Am arătat că o organizaţiune foarte tenace, subvenţionată din străinătate, duce o acţiune de subminare sistematică a statului nostru.

De câte ori am denunţat acest pericol, am fost întâmpinaţi de d-voastră — şi vedeţi ce curios, şi aş putea să spun mai mult, ce răzbunare şi ce pedeapsă a soartei — de d-voastră personal, care veniţi azi să ne propuneţi o lege a stării de asediu, că inventăm aceste pericole, că ele sunt imaginare.

Plecând de la această nenorocită mentalitate, d-voastră aţi lăsat ca răul să se adâncească şi azi ce descoperim? Comunişti la poştă, comu-

niști la serviciile publice importante, pe care le cunoașteți, comuniști la căile ferate, comuniști și nuclee comuniste în toate uzinele noastre, și probabil nuclee comuniste, nu vreau să spui unde, dar știți și d-voastră, la ce fac aluzie.

Prin urmare, în asemenea condițiuni, răspunderea este întreagă a d-voastră și să o purtați întreagă.

Dar este ceva mai mult: ordinea se menține cu măsuri legale, dar se menține și cu autoritatea guvernului.

Sunt agitațiuni comuniste; dar sunt și legitime revendicări. Este și o stare de nemulțumire generală a țării, care este rezultatul celor patru ani de guvernare a d-voastră.

În asemenea condițiuni, noi nu avem credința că puteți, cu legea sau fără legea stării de asediu, să aveți autoritatea necesară, pentru a stăpâni chestiunea ordinei publice, precum credem că nu aveți autoritatea necesară să stăpâniți nici una din celelalte greutăți, care stau în fața statului nostru.

Când noi avem această credință și când, după noi, singurul mijloc, care ar putea să restabilească cu adevărat ordinea în spiritele acestei țări, este plecarea d-voastră de la guvern...

Voci de pe băncile majorității: Și venirea liberalilor!

D. Richard Franasovici: Ați scăpat frânele din mână!

D. I. G. Duca: ... când aceasta este credința noastră, noi nu putem face altceva decât să vă lăsăm întreaga răspundere a tuturor actelor d-voastră.

D. Șt. Cicio-Pop președinte: D. deputat Iunian are cuvântul.

D. Gr. N. Iunian: D-lor deputați, nu este, desigur, fără oarecare savoare, declarația pe care d. Duca, șeful Partidului Național-Liberal, a făcut-o de la această tribună, încunoștiințând Partidul Național-Țărănesc cum se menține ordinea în stat. Pentru aceasta, trebuie autoritate, spunea d. Duca, și are dreptate, iar măsurile excepționale, dacă autoritatea lipsește, nu pot fi de nici un folos, și are dreptate. Și Partidul Național-Țărănesc a făcut doar în trecut experiența acestui lucru. Am trăit sub starea de asediu nenumărați ani...

D. dr. N. Lupu: Vreo opt ani și ceva.

D. Gr. N. Iunian: ... și la toate cererile noastre — atunci eram împreună cu d-voastră — pentru ridicarea stării de asediu ni se invoca necesitatea superioară de a apăra existența statului. Vorbeam atunci, vorbeați d-voastră, cum vorbea d. Duca azi...

D. Victor Iamandi: Mai grav.

D. Gr. N. Iunian:... și îi răspundeți că nu se păstrează liniștea cu asemenea măsuri. Și v-ați încercat și ne-am încercat și am reușit să învederăm că dreptatea era de partea celor care astfel glăsuiau.

La 1928, când s-a schimbat regimul, când a venit la putere Partidul Național-Țărănesc, printre primele măsuri care s-au luat a fost ridicarea stării de asediu. Și țara a mers și și-a continuat existența, ba a avut o perioadă de înflorire, în orice caz, de liniște absolută. Ceea ce înseamnă că această liniște nu se garantează prin măsurile excepționale și nu era tulburată prin agenți, așa cum se pretindea atunci și cum se pretinde astăzi; era tulburată prin acea atmosferă lățită de neîncredere în partidul care guvernează. Și a fost deajuns să vină la guvern un partid în care masele aveau încredere, pentru ca toate nemulțumirile să fie în-

fundate în suflete, pentru ca liniștea să se stabilească, nu prin măsuri de constrângere, ci prin porunca și conștiința fiecărui cetățean al acestei țări. Și am făcut această strălucită dovadă că, imediat după venirea noastră la guvern, s-a stabilit, în afară de orice măsuri de constrângere, cea mai desăvârșită liniște.

Și atunci, mă întreb: care sunt împrejurările care vă pun pe d-voastră în situația de a fi uitat întreg trecutul și de-a primi lecții de conducere politică, în ce privește mijloacele de întrebuințat, de la președintele Partidului Național-Liberal?

Ați spus că există frământări, pe care nu le cunoașteți; ne-ați citat două: mișcarea muncitorească de la atelierele Griviția și mișcarea de la Ploiești.

Am auzit pe un reprezentant al acestei majorități, în comisiune, pe Cămărășescu, cerând, cu drept cuvânt, să se aducă mulțumiri guvernului și autorităților militare și civile pentru tactul pe care l-au desfășurat în lichidarea acestor conflicte. Și avea dreptate și am subscris pe de-a întregul acestei propuneri. Dar am adăugat ceva: același omagiu trebuie adus și lucrătorilor, pentru că numai înțelepciunea guvernului, dacă ar fi lipsit înțelepciunea muncitorilor, nu ar fi fost deajuns, ca să se împiedice manifestările sângeroase.

Prin urmare, în chiar cele ce s-au întâmplat ieri și alaltăieri, s-a dovedit, nu spirite care erau agitate de către agenți răzvrătitori și vrăjmași, ci s-au manifestat oarecare nemulțumiri de ordin profesional, dintre care cea mai mare parte au fost recunoscute ca juste de către d-voastră.

Mi s-a spus că erau mai dinainte recunoscute. Probabil că atunci vina a stat numai în aceea că nu s-au adus încă la cunoștința muncitorilor, sau că ei nu au avut încredere în cuvântul dat. Fapt este că aceste revendicări au fost recunoscute ca întemeiate și atunci și acțiunea de protestare ca legitimă. Dar este un fapt incontestabil că această manifestare a muncitorilor a păstrat caracterul pașnic și că s-au găsit mii de muncitori în fața armatei, chemată să reprime o acțiune, care ar fi putut să degenereze și au stat față în față, fără să fie nevoie să se recurgă la măsuri grave de înfrânare.

Și, atunci, pe aceste date, singurele pe care le avem noi la îndemână, nu puteți să justificați nevoia unei asemenea legi. Pretindeți că există unele manifestări. În ce constau ele? Sunt cazuri izolate? Aveți atunci suficiente mijloace pentru ca să le preveniți, pentru ca să le reprimați. Aveți instituțiuni care sunt chemate să prevină. Ce fac ele? Sunt destul de însemnate capitolele bugetare care întrețin aceste instituțiuni, și noi avem dreptul să le întrebăm: ce fac ele, care este acțiunea lor de prevenire? Aveți destule legi, și cu dispoziții severe și cu dispoziții procedurale rapide, cu care să puteți să înfrânați. Pentru ce nu le utilizați?

Nu sunt cazuri izolate? Este o nemulțumire generalizată? Din două una: sau nu este temeinică și atunci nu poate să fie ceva prea răspândit, și dacă nu este temeinică și dacă d-voastră păstrați autoritatea necesară pentru ca să stăpâniți situațiunea, veți găsi la spatele d-voastră tot ce este conștiință și tot ce este înțelepciune a poporului pentru ca să vă ajute să înfrânați asemenea porniri nesănătoase, sau este o nemulțumire

generalizată şi temeinică şi atunci sunteţi datori să vă întrebaţi care sunt cauzele ei şi să le căutaţi în criza aceasta grozavă pe care o străbate ţara noastră.

Acolo trebue să căutaţi leacurile. Cine vrea pâine nu se mulţumeşte cu gloanţe. D-voastră trebue să căutaţi leacurile acolo unde sunt şi unde este adevărata cauză a nemulţumirii.

Dar, d-lor, veniţi cu legea stării de asediu la adăpostul căreia veţi putea să realizaţi o politică care se anunţă cu totul potrivnică intereselor acestei ţări şi care este de natură să ducă la nemulţumiri. Credeţi d-voastră că prin asemenea măsuri puteţi să înrâuriţi asemenea manifestări de nemulţumire? Pe ce contaţi d-voastră? Contaţi pe spiritul de laşitate al poporului? Pentru că dacă nemulţumirile sunt reale, atunci numai acest spirit de laşitate ar putea să ducă la oarecare supunere faţă de măsura d-voastră. Dar această supunere este trecătoare, pentru că nu s-a văzut până acum un regim politic care să-şi poată asigura existenţa la adăpostul baionetelor. Şi-o poate prelungi, slăbănog, pentru o durată oarecare, dar precipitând în acelaşi timp acele convulsiuni finale pe care, desigur, nici d-voastră nici noi nu le dorim.

Prin urmare, nu aveţi nici un fel de justificare în aducerea acestei măsuri. Ea nu poate să facă decât rău. Ea face rău ştirbind creditul nostru în afară. În vremea aceasta, în care d-voastră trataţi unele îmbunătăţiri ale situaţiunii, în aceeaşi clipă veniţi cu această măsură care va zăgăzui orice fel de încercare în acest domeniu. Şi răspândiţi şi în afară şi înăuntru o impresiune care nu este în conformitate cu realitatea faptelor, cel puţin în măsura în care aţi găsit de cuviinţă să ni le aduceţi la cunoştinţă. Dar faceţi un rău mult mai mare; d-voastră degajaţi răspunderea, pe care trebue să o păstraţi întreagă, pe care sunteţi datori să o păstraţi întreagă asupra singurei instituţii, sau asupra uneia din cele două instituţii, care stau la temelia organizării statului nostru şi care trebue să rămână la adăpost de orice critică. Asvârliţi răspunderea asupra armatei. După ce aţi încercat deja prin oarecare declaraţii să stabiliţi o oarecare adversitate între armată pe de o parte şi alte categorii de contribuabili pe de altă parte, veniţi acum cu această măsură prin care să aruncaţi răspunderea tuturor actelor, care se vor face, asupra armatei, instituţie pe care d-voastră sunteţi datori să o păstraţi intactă la adăpost de orice critică, dacă vreţi cu adevărat să mai aveţi un singur reazim, un singur zăgaz împotriva nemulţumirilor, care s-ar putea cu adevărat, în mod serios, manifesta mai târziu.

Aceasta este o gravă greşală, pe care o comiteţi şi nu o puteţi comite decât sau din o slăbiciune manifestă sau din dorinţa de a vă apăra pe d-voastră.

Această lege, pe care o prezentaţi, reprezintă o recunoaştere a incapacităţii d-voastră de a stăpâni situaţia.

Dacă aveţi conştiinţa acestui lucru, faceţi aşa încât să puteţi găsi prin orice mijloace, prin unirea tuturor, prin orice mijloace veţi găsi mai potrivite, ca să se constituie acea forţă politică, care să fie capabilă să înfăţişeze autoritate suficientă ca să stăpânească situaţia, dar nu vă este îngăduit ca, pentru a ascunde slăbiciunea d-voastră, să veniţi cu o asemenea măsură, care nu poate decât să păgubească adânc interesele generale ale ţării.

Pentru aceste motive declar că votăm contra proiectului de lege.

D. Şt. Cicio-Pop, preşedinte: D. deputat Teodorescu are cuvântul.

D. Anibal Teodorescu: D-le președinte, d-lor deputați, spre surprinderea noastră, cred că a tuturor, onorabilul guvern ne-a solicitat astăzi la începutul ședinței — sunt atâtea ceasuri de atunci — votarea unui proiect de lege prin care să fie autorizat a declara starea de asediu pe termen de șase luni.

M-am întrebat, ce s-a petrecut în țară de natură ca să determine guvernul să alerge la o măsură atât de gravă și de excepțională?

Îmi aduc aminte că acum câtva timp în urmă un ministru de interne declara că nu există primejdie comunistă în Țara Românească și, dacă nu mă înșel, același ministru de interne, astăzi prim-ministru al țării, mărturisește că s-a înșelat și că, din pricina pericolului comunist, este nevoit să ceară legea stării de asediu.

D-lor, această lege ne scoate din cadrul normal al Constituției, chiar al acelei Constituții pe care d. prim-ministru, acum câteva zile, a repudiat-o, ca fiind o Constituție retrogradă, uitând că pe baza ei se află pe banca ministerială.

Prin acest proiect de lege se mărturisesc două lucruri:

Întâiu, că există o primejdie atât de mare încât guvernul nu poate să-și ia răspunderea menținerii ordinei fără declararea stării de asediu.

Se poate, d-lor. Nu avem nici o informație precisă și suntem nevoiți să vă credem pe cuvânt.

Dar acest proiect de lege mai conține o mărturisire: conține mărturisirea onoratului guvern că nu mai este în stare să domine situația actuală cu instrumentele normale de guvernare, adică cu posibilitățile de menținere a ordinei pe care i-o pune la dispoziție legislația noastră ordinară.

Regret că am ajuns cu toții în această situație, care era de prevăzut.

Regret că la greșelile guvernelor trecute s-au adăugat greșelile guvernului actual și că d. prim-ministru este nevoit să facă mărturisirile pe care le face prin solicitarea proiectului de lege.

Regret și slăbiciunea guvernului.

D-lor, eu nu știu dacă starea de asediu, care este o armă foarte tăioasă și foarte primejdioasă, va fi în stare să întărească mai mult guvernul care este slab și dacă va fi în stare să-i dea acea autoritate de care are nevoie și pe care mărturisește că astăzi nu o mai posedă.

Fac parte însă dintr-un partid de ordine, care înțelege că atunci când se strigă de pe banca guvernamentală că țara este în primejdie trebue să fie foarte atent la actele lui.

Fac parte dintr-un partid pentru care „Salus reipublicae, suprema lex".

De aceea, declar că, în această împrejurare, sunt alături cu guvernul și voi vota proiectul de lege, însă partidul meu lasă întreaga răspundere a situației să apese asupra guvernului și îmi iau libertatea să întreb pe d. prim-ministru:

S-a aprins ceva în țară? A început furtuna? D-le prim-ministru, nu cumva și partidul d-voastră cândva ați semănat vânt?

D. Șt. Cicio-Pop, președinte: D. deputat Lotar Rădăceanu, are cuvântul.

Voci de pe băncile majorității: Numai să fie scurt!

D. Lotar Rădăceanu: D-le președinte, d-lor deputați, dacă d-voastră doriți ca cuvântarea mea să fie scurtă, cu atât mai mult doresc ca guver-

narea d-voastră, care vine cu asemenea legi, să fie şi mai scurtă şi să se termine chiar azi.

Eu însă nu pot să urmez acest apel, pe care mi-l adresează unii colegi, într-un moment când nu văd din nici un punct de vedere necesitatea şi rostul măsurii excepţionale, cu care guvernul vine acum în faţa noastră, crezând că va putea salva o situaţie, care, în realitate, nu este prin nimic ameninţată; când, dimpotrivă, văd ameninţat şi restul de libertate ce a mai rămas acestui popor prin instituirea proiectată a dictaturii militare.

Ce s-a întâmplat în ţară aşa de grav, ce evenimente de mare anvergură s-au produs pentru ca guvernul să facă uz de articolul constituţional, care prevede instituirea stării de asediu numai în caz de pericol de stat?

Ce s-a întâmplat? Repet: care sunt evenimentele de mare anvergură care au determinat şi determină această măsură atât de gravă? Este o grevă la căile ferate, o grevă care este mai importantă numai din cauza numărului mai mare de participanţi, dar care în fondul ei nu este decât o grevă aşa cum s-au petrecut de multe ori în Ţara Românească, cum se petrec aproape în fiecare an, cum s-au petrecut de multe ori chiar în aceeaşi proporţie, fără ca nimeni să fi venit şi să ceară măsuri excepţionale. Şi s-a mai întâmplat o mişcare a muncitorilor petrolişti din Ploieşti, care, evident, că a avut un caracter mai violent şi a dus la manifestări puternice, dar care, în definitiv, nici ea nu a provocat vreo turburare reală a ordinei.

S-a constatat, adineauri, de diferiţi oratori şi s-a constatat în comisia specială a Camerei că deplină linişte domneşte la Ploieşti, că deplină linişte domneşte la căile ferate.

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice şi al comunicaţiilor: Mi s-a comunicat, la ora 5, că la Iaşi este grevă şi mi s-a comunicat, la ora 6, că la Constanţa este grevă.

D. Lotar Rădăceanu: Dacă s-ar mai produce mişcări, aşa cum spune d. ministru al comunicaţiilor, eu nu văd nici un motiv pentru care guvernul nu le-ar putea trata şi soluţiona întocmai aşa cum a tratat şi soluţionat cele două conflicte mult mai mari care au agitat ţara, în aceste câteva zile din urmă. Dacă s-a putut ajunge la o soluţionare, fără brutalităţi, fără vărsări de sânge, a conflictului de la atelierele Griviţa, dacă s-a ajuns la o soluţionare fără vărsare de sânge şi fără mitraliere a conflictului de la Ploieşti, de ce nu s-ar putea aplica şi în viitor, d-lor deputaţi, metode de aplanare şi soluţionare, fără brutalităţi, fără vărsări de sânge, fără măsuri de forţă şi mai ales fără această stare de asediu. Starea de asediu înseamnă că se trece o parte importantă a puterii executive şi judecătoreşti asupra organelor militare, care nu procedează cu tactul şi cu înţelegerea problemelor sociale, care singure trebue să conducă în asemenea conflicte. Starea de asediu înseamnă întronarea dictaturii militare.

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice şi al comunicaţiilor: Sub stare de asediu atelierele nu vor rămâne tot sub tactul meu?

D. Lotar Rădăceanu: Din punct de vedere al administraţiei, probabil, dar din punct de vedere al păstrării ordinei, al măsurilor poliţieneşti, puterea guvernului este trecută asupra organelor militare. Acesta este punctul esenţial pe care noi trebuie să-l reţinem.

Dar, d-lor deputaţi, eu nu voi tăgădui că s-au petrecut grave turburări ale ordinei publice. Eu nu voiu tăgădui că s-au petrecut evenimente, care într-adevăr trebuie să îngrijoreze. Dar aceste turburări nu sunt provocate de clasa muncitoare, aceste turburări sunt provocate de unele curente extremiste de dreapta, care au avut până acum libertatea să opereze în voie pe străzile Capitaliei şi pe străzile oraşelor din provincie. Case devastate, trecători atacaţi, manifestaţii turbulente, iată ce s-a întâmplat mereu! Guvernul încă nu ia ca motiv, pentru măsurile excepţionale pe care le plănuieşte, aceste turburări, ci ia tocmai turburările pe care afirmă că le-au produs muncitorii în îndreptăţitele lor nemulţumiri faţă de starea lor actuală.

D. Marcel Adam: Acolo este mâna d-voastră.

D. P. T. Preliceanu: I-aţi pregătit şi acum i-aţi scăpat de sub mână.

D. Lotar Rădăceanu: Aceste turburări, produse de curentele fasciste şi antisemite, pot avea loc numai cu complicitatea vinovată a poliţiei şi a organelor de stat. Acest lucru s-a dovedit foarte clar şi aseară, când a avut loc un atac contra localului Partidului Ţărănesc, când poliţia a fost absentă, acest lucru s-a învederat în toate ocaziunile.

Dacă ar fi să se ia măsuri în contra acestui fel de anarhie, care este reală şi existentă, nici în acest caz nu este nevoie de o stare de asediu, de măsuri excepţionale, ci numai de o aplicare cinstită a legilor de către organele existente astăzi în stat.

D-le preşedinte, d-lor deputaţi, dar dacă se constată că s-a ajuns în ultimul timp la mişcări muncitoreşti, care au impresionat prin intensitatea lor neobişnuită, care credeţi d-voastră că a fost cauza? Instigaţiunile despre care au vorbit toţi oratorii aici? Manoperele agenţilor comunişti sau de altă natură, care au intervenit în sânul muncitorimii şi care au aţâţat această muncitorime la acte, pe care altfel ea nu le-ar fi făcut?

D-lor, trebuie să se constate odată că nu aceasta este cauza neliniştei care a cuprins muncitorimea acestei ţări. Cauza este cu totul alta. De ani de zile această muncitorime îşi cere cu hotărâre, în cadrul legal şi paşnic, drepturile ei la viaţă. De ani de zile această muncitorime îşi cere în mod legal şi paşnic pâinea de toate zilele, pe care nu o are asigurată nici astăzi şi pe care cu atât mai puţin legea stării de asediu i-o va putea asigura.

Ce s-a făcut pentru această clasă muncitoare în tot decursul acestor ani de luptă? Să răspundă guvernul la această întrebare, să răspundă atât acest guvern, care este astăzi pe banca ministerială, cât şi toate celelalte guverne formate din alte partide, care au guvernat ţara de la război încoace.

Să vă spun eu ce s-a făcut: din partea patronatului o tendinţă de exploatare sălbatică, care a coborât nivelul de viaţă al muncitorilor sub minimum de existenţă; din partea Ministerului Muncii şi a organelor sale, o totală neglijenţă în aplicarea legilor muncitoreşti. Există legi muncitoreşti, legi de ocrotire a muncii, din care însă nici una nu este aplicată în mod real, sunt toate numai opere de faţadă. Legea asupra duratei muncii, care fixează durata muncii la 8 ore maximum pe zi, legea repausului duminical şi altele, toate sunt pure decoraţiuni de faţadă şi Ministerul Muncii şi organele sale n-au făcut nimic pentru aplicarea lor, iar autorităţile poliţieneşti şi jandarmeria de sub autoritatea Ministerului de Interne au primit totdeauna cu ostilitate, cu bănuială, orice miş-

care muncitorească şi totdeauna au întâmpinat-o cu persecuţiuni sau cu reprimarea brutală.

Ce credeţi d-voastră că în toţi aceşti ani nu s-au acumulat nemulţumiri justificate? S-a vorbit aci de agenţi instigatori. Da, au fost agenţi instigatori, dar aceşti agenţi au fost, în primul rând, foamea, mizeria şi nedreptăţirea clasei muncitoare din România.

Să luăm numai exemplul lucrătorilor de la atelierele C.F.R. Cine ar putea tăgădui că această muncitorime, dacă a obţinut o mare parte din revendicările ei, n-a avut dreptate, în lupta pe care a dus-o până acum, pentru realizarea acestor revendicări? Da, d-le preşedinte şi d-lor deputaţi, să ne punem întrebarea, de când duce muncitorimea ceferistă această luptă, fără ca să fi obţinut vreun rezultat, fără ca administraţia C.F.R. şi Ministerul Comunicaţiilor să fi luat măsuri pentru satisfacerea cererilor drepte ale acestei muncitorimi?

Din anul 1929, deci de 4 ani de zile, s-a înaintat un memoriu, cuprinzând toate doleanţele muncitorilor ceferişti — din care o parte au fost satisfăcute abia acum —, şi timp de patru ani nu li s-a acordat altceva decât curbe de sacrificiu, concedieri, şi reduceri de salarii, mereu repetate. Acesta este adevărul. Şi când acum doi ani au ieşit pe stradă pentru ca să manifesteze, cerând satisfacerea dreptelor lor cereri, li s-au dat gloanţe, după vechea reţetă a burgheziei.

Ei bine, credeţi d-voastră că această clasă muncitoare poate suporta soarta în care este adusă de exploatarea capitalistă şi nedreptatea cu care este tratată de autorităţi?

Dar clasa muncitoare n-ar merita să trăiască, dacă n-ar avea ea puterea să se ridice, când e nevoie şi cu violenţă!...

D. Şt. Cicio-Pop, preşedinte: D-le deputat, violenţa nu este admisă într-un stat ordonat. Şi nu o vom admite niciodată.

D. Lotar Rădăceanu: Dacă spuneţi că violenţa nu este admisă, trebuie să adăugaţi numai decât că nu este admisă nici exploatarea, nici nedreptatea. Oamenii sunt aduşi până la limita răbdării lor. Trebue să înţelegem starea lor de spirit; trebue să ne dăm seama că această stare de spirit, de turburare şi de agitaţie, are motive reale, că în dosul acestei stări de spirit există nemulţumiri şi cereri îndreptăţile şi dacă ani de zile clasa muncitoare a fost tratată astfel, dacă ea se tratează şi astăzi şi va fi tratată şi în viitor la fel, cum vă puteţi închipui d-voastră că prin măsuri de reprimare, că prin o lege a stării de asediu veţi putea să soluţionaţi problema?

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice şi al comunicaţiilor: Dar cum vă explicaţi faptul că după ce li s-a acordat ceea ce au cerut totuşi au continuat şi continuă să fie în grevă?

D. Lotar Rădăceanu: Fără îndoială că sunt elemente a căror acţiune a mers mai departe, şi care vor să profite de această stare de nemulţumire, pe care exploatarea capitalistă şi complicitatea guvernelor burgheze de până acum a creiat-o. Dar, ce înseamnă aceasta? Înseamnă, oare, d-lor deputaţi, că nemulţumirile acestea nu sunt reale? Înseamnă că muncitorimea ca atare trebue să fie aceea care să sufere? Şi apoi, ce primejdie poate să prezinte acest curent comunist? De ce vă speriaţi atât de mult de el?

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice şi al comunicaţiilor: Nu m-am speriat eu, ci d-voastră.

D. Lotar Rădăceanu: De ce v-aţi speriat atât de mult, dacă ici, colo răsare o mişcare comunistă, dacă ici, colo se dovedeşte că muncitorimea a fost câştigată, vremelnic, desigur, şi numai parţial, în unele localităţi, de mişcarea comunistă?

D-le ministru, nu v-aţi speriat d-voastră? Atunci de ce veniţi cu acest proiect de lege? Noi, desigur, nu ne speriem.

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice şi al comunicaţiilor: D-le Rădăceanu, eu nu mă sperii; ştiţi bine, fiindcă aţi luat des contact cu mine în acest timp, că nu eu mă sperii. Dar, situaţia este alta. D-voastră aţi reprezentat în modul cel mai corect interesele muncitorimii şi, nu mă sfiesc s-o spun de la această tribună, aţi formulat revendicări, care aveau cu adevărat caracterul revendicărilor muncitoreşti. V-am făcut dovada că, la maximum de sacrificii bugetare, răspund acestor revendicări, aşa cum le-aţi indicat, juste şi întârziate în rezolvare.

D. Lotar Rădăceanu: De patru ani de zile.

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice şi al comunicaţiilor: A plecat delegaţia, înţelegând pentru ce nu pot să admit în totul revendicările şi de ce am admis numai 90 la sută din ele şi mi-a mulţumit, declarând că este convinsă că peste aceste sacrificii, deocamdată, nu se pot face altele. Deşi aţi comunicat răspunsul meu muncitorilor, totuşi muncitorii au continuat să fie în grevă. Adevăraţii reprezentanţi ai muncitorimii, cu drag de ei şi cu sfaturi bune, nu au fost ascultaţi. Au fost intimidaţi şi prietenii d-voastră au suferit.

În faţa unor frământări, pe care cu toţii le-am avut, când muncitorii au găsit ecou în sufletul nostru, pentru toate aceste revendicări, cum vă explicaţi d-voastră, totuşi, că starea de agitaţie a continuat şi când eu vă informez, în momentul de faţă, continuă, iar mie mi s-a comunicat că, deşi sunt mulţumiţi cu tot ceea ce le-am acordat, deşi mi s-au trimis telegrame de mulţumire, totuşi nu au primit încă ordinul de a înceta greva? Aceasta vă rog să-mi lămuriţi.

D. Lotar Rădăceanu: D-le preşedinte, d-lor deputaţi, există, fără îndoială, situaţiuni de agitare supremă a spiritului muncitoresc, în care se întâmplă lucruri pe care nu le putem prevedea şi nu le putem dori; există, fără îndoială, astfel de situaţiuni, când pot să prindă curente, pe care noi, social-democraţii, nu le aprobăm. Dar, noi suntem atât de convinşi că principiile pe care noi le manifestăm sunt cele sănătoase şi singurele care pot duce clasa muncitorească pe drumul progresului şi al emancipării, încât noi cerem pentru toate curentele din sânul muncitorimii libertate deplină de opinii şi activitate, pentru ca din libertatea de opinii să se poată cristaliza adevărul, care este de partea noastră, a socialiştilor-democraţi, a socialiştilor-marxişti.

D. Dan Zaharia: Aveţi principii, dar nu dominaţi situaţiile.

D. Lotar Rădăceanu: Noi nu ne speriem de acest fapt, despre care d-voastră vorbiţi că muncitorii, dintr-o parte sau din alta, sunt acum sub conducerea mişcării comuniste, deşi prin aceasta se loveşte direct în noi. Pentru ce, însă, vă speriaţi d-voastră? Nu există asemenea mişcări libere în Franţa, în Belgia, în Germania, în Anglia, în majoritatea ţărilor europene?

D. N. Polizu-Micşuneşti: Franţa nu este lângă Nistru.

D. Lotar Rădăceanu: Şi cu toate acestea am impresia că aceste state stau, incomparabil, mai bine din toate punctele de vedere decât statul român, aşa cum este condus astăzi.

. . . . . .

Dezbaterile Adunării Deputaţilor, nr. 32, şedinţa din 3 februarie 1933, p. 939—945.

c) Relatarea lui Armand Călinescu, subsecretar de stat la Ministerul de Interne, asupra evenimentelor din 15—16 februarie 1933

15 februarie. Astă noapte am dispus arestarea tuturor instigatorilor din ţară. Operaţiunea s-a executat bine. Am ridicat 1 600 indivizi. La Bucureşti ziua a trecut calmă în masele muncitoreşti. Însă lucrătorii de la atelierele Griviţa (5 000) au făcut grevă demonstrativă. S-a dispus închiderea atelierelor. Muncitorii s-au baricadat, însă, înăuntru. Am decis să-i lăsăm până mâine, spre a-i reduce prin oboseală.

În cursul serii, muncitorii au atacat trupa cu revolvere. A fost omorât un gardian şi răniţi mai mulţi soldaţi. Pe străzi, bande din tineretul comunist şi haimanale au trecut la devastări, au tras cu armele în autobuzele care transportau trupe şi mâncare la soldaţi. Am fost pe la ora 6,30; lumea (femei, copii, bătrâni) era revărsată pe străzi. Nu se putea reprima fără numeroase victime.

Am stat la Prefectura Poliţiei până la ora 3 şi 30 noaptea. În 3 rânduri mi-a telefonat Puiu D(umitrescu)* să reprimăm energic. Am răspuns că trebuie să fim calmi. Pentru împuşcare este vreme oricând. A venit la Prefectură şi general Samsonovici**, era cu mine general Uică***. Mi-au făcut impresia că nu sunt decişi, sau când se decideau erau brutali. De pildă, la un moment, general Uică se enervează şi dă ordin prin telefon colonelului care era la ateliere: „Prima mitralieră să mătură puţin strada. Să nu mai mişte unul!".

La ateliere muncitorii au stins lumina, încât şi strada — alimentată de acolo — era în întuneric. Toate manifestaţiile aveau vizibil caracterul unei revoluţii. Halippa îmi spune la telefon că el a mers în mijlocul lor să-i liniştească, dar abia a scăpat. În cele din urmă evacuăm strada şi rămânem de pază la ateliere peste noapte, rămânând ca evacuarea să se facă a doua zi, la 6 dimineaţa.

Operaţia s-a executat. Somaţii goarne, muncitorii trag focuri, mitralierele răspund îndelung (mai mult în sus), apoi trupele avansează. Cad 3 morţi şi 40 de răniţi de la muncitori****; nimeni de la armată. Trecându-se la baionete, muncitorii se predau.

---

* Secretarul personal al regelui Carol al II-lea.

** Ministrul apărării naţionale.

*** Şeful Marelui Stat Major.

**** Referitor şi la victimele din timpul acestor evenimente documentele de atunci dau cifre foarte diferite între ele; unele dau cifre de câteva sute, ceea ce este foarte mult.

Am sosit acolo la 6,30.* Totul era terminat. 1 200 muncitori trântiți la pământ pe burtă, rezemați în coate și mâinile în sus, ca prizonieri. Sunt duși la Malmaison. Liniștea se restabilește.

. . . . . .

Armand Călinescu, *Însemnări politice. 1916—1939.* Ediție îngrijită și prefațată de Al. Gh. Savu, București, Editura Humanitas, 1990, pp. 147—148.

d) Articol privind luptele muncitorilor ceferiști publicat în „Scânteia" din 5—28 februarie 1933

Eroica luptă a ceferiștilor din București

Muncitorii de la C.F.R. — cetățuia cea mai înaintată a proletariatului din România — au dat istoriei de clasă din această țară zile de neasemuit eroism revoluționar și de înfiorătoare jertfe. Atelierele Griviția din București au fost teatrul celor mai înverșunate și sângeroase lupte de până azi dintre clasa muncitoare și burghezia și moșierii din România. Neînfricați au înfruntat muncitorii ceferiști potopul gloanțelor de mitralieră, baionetele și paturile de puști timp de o zi și o noapte. Sute de vieți au fost secerate, râuri de sânge au curs, unii sunt aruncați în beciurile de poliție și cazărmi și schingiuiți de către guvernul asasin Vaida și de către bestialii înfăptuitori ai stării de asediu, ai teroarei fasciste sălbatece.

Pentru apărarea cuceririlor, împotriva stării de asediu

Crâncena luptă din 15 și 16 februarie a ceferiștilor de la Griviția a fost continuarea luptei lor hotărâte, în care izbutiseră să smulgă direcției și guvernului cuceriri importante, cuceriri care mergeau de la impunerea de revendicări economice, ca: mărirea salariului cu 20%, alocație de chirie de 15%, garantarea unui minimum de 40 ore de lucru săptămânal etc., până la impunerea revendicării politice a comitetului de fabrică. Muncitorii știau însă că burghezia nu va întârzia să-i lovească pentru a le răpi cuceririle și că numai prin lupta neînduplecată vor putea să și le apere și să le lărgească. Au înțeles mai ales când guvernul a declarat starea de asediu, a introdus gărzile militare în atelierele lor și a început pregătirea pentru militarizarea C.F.R. Cu o limpezime de vedere proletară și-au dat seama că apărarea cuceririlor lor înseamnă lupta fără zăbavă și fără șovăire împotriva stării de asediu. În chiar ziua următoare a introducerii stării de asediu în rândurile muncitorilor ceferiști începu o fierbere grozavă, prevestitoare de noi acțiuni, de un nou val de lupte. Muncitorii erau hotărâți să răspundă cu îndârjire la prima încercare de a-i lovi. Și momentul de a-și traduce hotărârea în fapt veni curând.

Direcția și guvernul încep loviturile

Marți, 14 februarie. Direcția atelierelor concedie pe un muncitor de la turnătorie. Imediat tovarășii săi de lucru din întreaga secție de turnătorie se solidarizează cu el și lăsară lucrul cerând imediata anulare a concedierii. Comitetul de fabrică al atelierelor Griviția, înștiințat de cele

* În ziua de 16 februarie.

petrecute, se duse la direcție spre a protesta împotriva concedierii și spre a pretinde — în numele tuturor muncitorilor din ateliere — imediata reprimire la lucru a celui concediat. Direcția refuză să primească Comitetul de fabrică, pe care ea însăși, sub presiunea luptei muncitorilor, îl recunoscuse cu vreo săptămână înainte și cu care chiar tratase.

Răspunsul direcției îndârji și mai mult pe muncitori. Spiritele erau agitate, pornirea la luptă neînduplecată. Miercuri dimineața, 15 februarie, în momentul intrării la lucru a ceferiștilor, o muncitoare — soția unui ceferist — veni să-i înștiințeze că soțul ei și alți muncitori ceferiști fuseseră arestați peste noapte de către Siguranță. Într-o chemare înflăcărată ea ceru muncitorilor să întreprindă o acțiune de eliberare a tovarășilor lor, care în timpul luptei pentru revendicări se aflaseră în primele rânduri ale lor și a căror arestare înseamnă o lovitură dată tuturor. Cuvintele tovarășei fură acoperite de o adevărată furtună de indignare. Într-un singur avânt, ca un singur om, muncitorii hotărâră să nu piardă nici o clipă și să înceapă lupta.

La luptă hotărâtă pentru revendicările politice

Cei 2 000 de muncitori, care formau întregul schimb, declarară greva și ocupară atelierele. Comitetul de grevă ceru — în numele tuturor muncitorilor — îndeplinirea următoarelor revendicări: 1) eliberarea imediată a celor arestați; 2) recunoașterea Comitetului de fabrică; 3) redeschiderea sindicatului ce fusese dizolvat prin starea de asediu; 4) ridicarea stării de asediu. Toate amenințările și apelurile la liniște ale direcției, toate încercările șefilor social-democrați de a opri deslănțuirea luptei se sfărâmară în îndârjirea muncitorilor.

În fața neînduplecării greviștilor, direcția ceru intervenția imediată a armatei și poliției.

Asediul

În goană sosiră autocamioanele cu soldați, jandarmi, sergenți. Un adevărat puhoi de armată și poliție se revărsară asupra atelierelor. Armata în ținută și cu echipament de război, sergenții din oraș cu carabine. Străzile din jurul atelierelor, prefăcute într-un lagăr de război. Comisari regali, prefectul de poliție, procurorii, miniștrii veniseră imediat la fața locului. Cu amenințări că vor fi curățați până la unul, muncitorii fură somați să evacueze atelierele și curtea. Muncitorii răspunseră că nici unul din ei nu va părăsi atelierele până nu vor fi retrase armata și poliția și nu li se vor satisface revendicările. Atunci trupele și poliția fură puse în ordine de bătaie, mitralierele își îndreptară țevile asupra atelierelor. Muncitorii se baricadară în ateliere. Poarta și gardul de fier al atelierelor fură electrizate de muncitori. Două cisterne cu apă fură pregătite pentru a stropi pe asaltatori.

Sirena cheamă, muncitorii răspund

În timpul acestor pregătiri, sirena atelierelor începu să șuiere. Vibrațiile glasului său de metal, avântate deasupra capetelor impresurătorilor, năvăliră în cartierul Grand, în fabricile din acest cartier, în locuințele muncitorilor, răscoliră toată populația muncitorească din împrejurimile atelierelor. Muncitorii înțeleseră semnalul de alarmă, înțeleseră chemarea de luptă a ceferiștilor. Răspunsul nu întârzie să vină. Hotărât și măreț, așa cum proletariatul își manifestă solidaritatea sa de luptă. Valuri, valuri

se năpustiră masele de muncitori, femei și copii ai muncitorilor spre ateliere. Muncitoarele și muncitorii de la R.M.S. lăsară imediat lucrul și în masă compactă se îndreptară spre ateliere. Toată ziua, pe măsură ce lăsau lucrul, mase de muncitori de la alte fabrici, șomeri, se revărsau înspre atelierele Griviţa C.F.R. Spre seară, o masă de peste 10 000 de muncitori, femei, copii se aflau în jurul atelierelor, în primul rând muncitorii ceferiști din celălalt schimb, care nu mai fuseseră lăsaţi să intre în ateliere. Asediatorii erau, la rândul lor, împresuraţi. Alte unităţi militare fură aduse. În repetate rânduri, armata și poliţia cu baionete la armă încercară să risipească masele din stradă. În zadar. Masele rezistară cu înverșunare și nu au putut fi clintite din loc. Toată ziua și toată noaptea, și în dimineaţa următoare masele rămaseră în jurul atelierelor. Ofiţerii, comisarii, reprezentanţi ai autorităţilor au fost bătuţi de masă. Automobilele în care aceștia veneau au fost oprite, sfărâmate, iar ei scoși afară și bătuţi.

Înăuntrul și în afara zidurilor atelierului o singură armată proletară

Muncitorii asediaţi în ateliere simţeau puterea și avântul lor de luptă crescută cu fiecare sută, cu fiecare mie de tovarăși ai lor, ce se adăugau masei de afară. Un cor vorbitor de 200 de muncitori fu organizat în curtea atelierelor. Parole de luptă fură aruncate în masă, la care răspunse corul bubuitor de mii de muncitori de afară. Pe tribune improvizate din umerii și spinările tovarășilor lor, muncitorii de afară vorbiră către greviști. Un uragan de însufleţire, o voinţă de luptă fără seamăn electriza masele.

Doi tineri muncitori de afară, suiţi pe umerii altor muncitori, vorbiră soldaţilor, cerându-le să nu tragă în fraţii lor, să se înfrăţească cu muncitorii în luptă. Poliţia se aruncă asupra lor, îi rupse dintre tovarășii lor și-i azvârli într-o camionetă. Masa asaltă camioneta, liberă pe cei arestaţi și sfărâmă camioneta în ţăndări.

În timpul nopţii, muncitorii de afară rupseră gardurile, luară cu forţa lemne dintr-un depozit și aprinseră un rug uriaș ale cărui flăcări vii luminau toată împrejurimea atelierelor, pentru ca să împiedice mișcări de trupe în întuneric și furișarea neobservată a acestora înspre ateliere.

. . . . . .

Măcelul

În zorii zilei de joi, 16 februarie, fu hotărât atacul. Trupele nu puteau fi desfășurate din cauza maselor din jurul atelierelor, care blocau străzile și opreau această desfășurare. Fără să stea mult la gânduri, fiarele ofiţerești și poliţiste, din ordinul asasin, au decis să „cureţe" mai întâi strada. Ca să fie siguri că de astă dată dezlănţuirea atacului nu va mai fi primejduită de atitudinea șovăielnică sau rebelă a soldaţilor, în primele rânduri au fost puși ofiţeri și comisari îmbrăcaţi în uniforme soldăţești. Fără nici o somaţie, mitralierele fură îndreptate înspre masele din jurul atelierului. Ţăcănitul lor de moarte se auzi de câteva ori. Ţipete sfâșietoare urmară. Zeci de trupuri omenești zăceau la pământ: bărbaţi, femei, copii, unii morţi, alţii luptându-se cu moartea. Peste trupurile celor căzuţi fură năpustite coloanele de asalt cu baioneta la armă, spintecând, zdrobind, călcând în picioare tot ce întâlneau în cale. La detunăturile salvelor de mitraliere și la ţipetele celor loviţi, muncitorii din

ateliere năvăliră în curte. Câțiva, suiți pe acoperișul atelierelor, strigau parole de luptă către masele muncitoare, strigau către soldați să nu tragă, să se înfrățească cu masele.

Apelul lor nu răsună în gol. O companie întreagă refuză să tragă în muncitori. Soldații din această companie fură înconjurați, dezarmați și întemnițați în Jilava.

După ce masele din stradă fură date puțin înapoi, începu asaltul asupra atelierelor. Zidul din jurul atelierelor fu spart și prin spărturi se revarsă un potop de gloanțe de mitraliere asupra muncitorilor din curte.

Țăcănitul retezat al mitralierelor se amestecă cu strigătele celor loviți, cu huiduielile și parolele de luptă ale muncitorilor. Sirena șuiera fără întrerupere. Goluri fioroase se căscau în masa din curte, cei ciuruiți de gloanțe se zvârcoleau pe pământ(ul) înroșit de sângele lor. În răstimpul când tăceau mitralierele, trupele erau aruncate asupra atelierelor. Sfârtecați de gloanțe, cu rândurile rărite de secerișul de moarte al mitralierelor, muncitorii se strângeau iar în bloc. Cu apă clocotită, cu tot ce le cădea sub mână au respins trei asalturi ale armatei. De trei ori, timp de 20 de minute, au fost bătuți de grindina de gloanțe. Și în tot acest timp, sirena șuiera fără contenire. Cu un dispreț de moarte neasemuit, muncitorii au dat pilde de eroism revoluționar fără margini. În timpul primei salve de mitraliere, doi muncitori vorbeau tovarășilor din curte. Ei au căzut primii uciși. Pe acoperiș, 25 de ucenici și tineri lucrători strigau lozinci. Au căzut până la unul, ciuruiți de zeci de gloanțe.

Când soldații, covârșind cu numărul și cu armele pe muncitorii ce terminaseră apa fiartă și celelalte mijloace de luptă, izbutiseră de acum să pătrundă în curte, pe când pământul era o baltă de sânge, în care se zvârcoleau sute de trupuri de muncitori — sirena continua să zvârle în văzduh strigătul său de alarmă și de luptă. La sirenă s-a dat o luptă pe viață și pe moarte cu cei ce-o apărau. Unul după altul au fost uciși. Utecistul ce trăgea semnalul a fost împușcat cu mâna încleștată pe sirenă. Sirena a tăcut numai când brațul celui ce-i dădea glas a încremenit în moarte.

Muncitorii au fost covârșiți de armată, dar avântul lor de luptă n-a putut fi înfrânt. În timp ce erau înconjurați de soldați, străpunși cu baionete, izbiți cu patul puștilor, târâți spre poartă și aruncați în camionete dinainte pregătite, ei continuau să strige lozinci de luptă: „Jos asasinii muncitorimii" — era strigătul ce se rostogolea din sute de piepturi peste mormanele de cadavre, peste bălțile de sânge, peste suferințele celor ce se zbăteau în chinurile morții.

„Jos asasinii muncitorimii" — era strigătul de ură și de revoltă al maselor ce se strângeau din nou amenințătoare în jurul camioanelor cu arestați, ce alergau cu sutele după aceste camioane.

. . . . . .

Scânteia, din 15—28 februarie 1933.

e) Extrase din „Dezbaterile Adunării Deputaților" privind evenimentele sângeroase de la Atelierele „Griviția" (16 februarie 1933)

. . . . . .

D. G. G. Mironescu, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, ministru de interne și ad-interim la Externe: Conștiința mea mă obligă să adaug încă un lucru. Aceste ateliere au avut nefericirea de a fi fost în

trecut nu numai rău administrate, dar şi incorect administrate. Multe persoane socotesc că incorectitudinea în administraţie se rezumă la acest lucru: unii se îmbogăţesc peste noapte în dauna statului; pierde statul şi se îmbogăţesc câţiva particulari.

Din nenorocire, nu este numai atât. În afară de această tristă imoralitate, rezultă o serie de alte consecinţe. Administratorul incorect, ocupându-se numai de interesele lui particulare, neglijează şi uneori primejduieşte interesele instituţiei sau ale statului şi creează acolo o racilă, care este mai adâncă şi se răsbună câteodată foarte târziu. Pe de altă parte, incorectitudinea administrativă creează o atmosferă grea, în care apare ca o mare nedreptate împrejurarea ca unii să muncească cinstit, să-şi poată agonisi cu greutate cele necesare existenţei, iar alţii, în detrimentul statului sau al întreprinderii respective, să se îmbogăţească repede. Această atmosferă devine uneori un ferment de dezordine.

D. Victor Iamandi: Vă rog să precizaţi: cine este răspunzător de această administraţie a atelierelor?

De o lună de zile căile ferate stau fără director.

D. Şt. Cicio-Pop, preşedinte: D-lor deputaţi, veţi avea ocaziunea fiecare să vă spuneţi cuvântul.

Cred că în momentele acestea grave nu se cuvine să întrerupeţi pe d. ministru, care face înaintea d-voastră expunerea faptelor.

(D. deputat dr. N. Lupu întrerupe).

D-le doctor Lupu veţi avea cuvântul.

D. dr. N. Lupu: D-le preşedinte, ştiu că voiu avea cuvântul. Vreau să spun că d. ministru a fost ascultat cu destulă răbdare în această Cameră. Dar când vine singur şi spune că administraţia este ticăloasă şi venală de ce mai vrea să dea vina în comunişti?

D. G. G. Mironescu, vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, ministru de interne şi ad-interim la Externe: De aceia, este o chestie de conştiinţă, pentru mine să constat — şi voiu avea alături de mine pe toţi oamenii de bine din această ţară — că problema asigurării unei administraţii bune şi corecte este esenţială şi din punctul de vedere al ordinei în stat.

D. Octavian Goga: De ce nu aţi făcut-o până acum?

D. C. Argetoianu: Întâi să restabilim ordinea.

D. G. G. Mironescu, vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, ministru de interne şi ad-interim la Externe: Trebue pe de altă parte să împiedecăm orice neorânduieli şi dezordini şi să surpăm cu tenacitate orice încercare de destrămare a ţării.

Oamenii de ordine şi oamenii de bine, partidele care luptă pentru asigurarea existenţei şi prosperităţii ţării acesteia, au datoria sfântă în faţa acestei primejdii să se gândească, dacă nu este momentul ultim să facă să înceteze orice învrăjbiri şi să se unească cu toţii, spre a înlătura primejdia, care ameninţă patria şi neamul nostru.

Afirmând deci datoria guvernului de a menţine ordinea, datorie pe care şi-a îndeplinit-o şi va continua a o îndeplini, iar, pe de altă parte, aducând aci laudele noastre tuturor elementelor ce au participat la menţinerea ordinei, în special bravei noastre armate, care a dovedit şi cu această ocazie însuşirile ei excepţionale, eu sper din adâncul inimei că toţi oamenii de bine se vor uni împreună ca să pună zăgaz primejdiei mari care ne ameninţă.

D. Şt. Cicio-Pop, preşedinte: D. deputat dr. Lupu are cuvântul.

D. dr. N. Lupu: D-le preşedinte, d-lor deputaţi, cu inima strânsă de durere pentru victimile căzute, şi din partea armatei, şi a poliţiei, şi a muncitorilor, iau cuvântul în acest tragic moment de durere al populaţiei Capitalei, şi al ţării. Nici un gând de politică sau de opoziţie guvernului nu mă animă şi în ceea ce voiu spune voiu fi perfect obiectiv şi vă rog să vă dezbrăcaţi şi d-voastră, cu toţii, ca şi mine, de orice patimă politică şi să vă daţi seama că toate aceste momente sunt începutul numai al altora mai tragice şi că, dacă noi ne vom pierde cumpătul din primul moment, cine ştie ce prăpastie se poate deschide înaintea ţării, mâine.

Am ascultat cu atenţia încordată raportul d-lui ministru de interne, făcut, desigur, după ceea ce i s-a raportat şi d-sale, pentru că nu poate să pretindă, desigur, că d-sa a fost la faţa locului. Dar, pe când ascultam expunerea d-sale, în ochii mei erau prezenţi doi oameni, care astăzi, la ora 10, s-au prezentat la mine, tremurând de durere şi cu lacrimi în ochi, şi, povestindu-mi şi ei, cum ei ştiu, decursul şi mersul evenimentelor, povestite de d. ministru de interne, în faţa Camerei. Unul din ei este un negustor cinstit, om de dreapta; celălalt, un muncitor, din partidul d-voastră. Mi-au spus că pot să le citez şi numele, însă, le-am răspuns că nu este prudent.

Iată cum mi-au povestit, muncitorul şi negustorul, că s-au petrecut lucrurile la atelierele Griviţa:

În urma grevei de rândul trecut, li s-a acordat muncitorilor tot ce au cerut, li s-au satisfăcut doleanţele de natură economică, adică 15 la sută spor la chirie şi 20 la sută un alt spor dintr-un capitol, pe care ei nu au ştiut să mi-l spună. Lucrătorii s-au liniştit şi au reluat lucrul în ateliere, după cum se ştie.

Alaltăieri, trebuia să se prezinte, pentru ziua de 15 februarie, situaţia de plată. Li s-a afirmat că sporul de 20 la sută nu mai era trecut. Şi atunci, pentru a se preveni oarecari mişcări de protestare din partea muncitorilor — protestări legitime, din moment ce li s-a acordat o dată — pentru că un guvern nu trebuie să-şi calce cuvântul — s-a procedat...

D. Cezar Simionescu: Dar revolverele ce căutau acolo?

D. dr. N. Lupu: D-le Simionescu, eu am ascultat foarte atent tot ceea ce a spus aici d. ministru. Nu este ocazia acum să ne războim între noi, d-ta nu eşti mai bine informat decât mine sau el.

D. V. Georgescu-Bârlad: Ce „el", d-le doctor?

D. dr. N. Lupu: „El" cu e mare, dacă eşti aşa de pretenţios.

Pentru a se preveni, de alaltăieri seară autorităţile militare, în paza cărora d-voastră aţi trecut apărarea ordinei publice, prin starea de asediu, au procedat la arestarea, nu a capilor comunişti, ci a tuturor acelor muncitori, care, cu ocazia grevei precedente, au stat de vorbă cu d. ministru al comunicaţiilor, în numele muncitorilor. Primul care a fost arestat a fost un lucrător conducător al lor — îmi scapă numele — care locuieşte în comuna Militari.

Alaltăieri, în toiul nopţii, s-a dus la locuinţa lui un locotenent, cu 35 de soldaţi şi, fără nicio somaţiune, au început să tragă focuri de armă în jurul casei, l-au ridicat din pat şi l-au arestat. Aşa s-a făcut cu alţi cinci din aceşti lucrători, care nu sunt alţii decât capii lucrătorilor de acolo, care au pertractat cu guvernul. Ieri dimineaţă, familiile lor, femei şi copii, s-au dus la ateliere şi s-au plâns masei muncitorilor, amintin-

du-le că acești oameni i-au apărat, au fost exponenții lor și i-au îndemnat să ceară să fie liberați.

De aci a plecat întreaga chestiune. Aceasta a fost cerința lor, liberarea celor arestați. Am întrebat pe lucrători, să-mi spună precis, dacă au vreo cerință scrisă, dacă au cerut acele lucruri pe care le pretinde d. ministru, adică suprimarea stării de asediu, reînființarea organizațiilor comuniste și controlul direcțiunii. Nu. Lucrătorii au cerut pur și simplu liberarea celor arestați, care în cursul pertractărilor grevei trecute i-au reprezentat.

(D. Ionel Pop, vicepreședinte, ocupă fotoliul prezidențial).

D-le ministru de interne, pentru ca să-ți dai d-ta seama că acest lucru a fost pus la cale mai dinainte, am să-ți spun că, acum trei zile, tribuna de pe care muncitorii vorbeau la ateliere și care era în curtea atelierelor a fost dată jos.

Voci de pe băncile majorității: Foarte bine.

Stan Ghițescu: D-le doctor, îmi dai voie?

D. dr. N. Lupu: Nu-ți dau voie. Ce noutate poți să aduci d-ta aici. Ești muncitor la calea ferată?

D. C. Argetoianu: Are dreptate doctorul Lupu, să facă un rechizitoriu, fiindcă de pe banca ministerială s-a făcut o pledoarie. Noi trebue să auzim de acolo acte de autoritate, nu pledoarii. Țara vrea să fie guvernată, iar dacă d-voastră nu știți să o guvernați, faceți loc altora.

D. dr. N. Lupu: D-lor deputați, cu toate că d. Argetoianu mi-a dat dreptate, eu refuz dreptatea d-sale, pentru că, după părerea mea, guvernul a uzat de prea multă autoritate.

Și atunci, d-lor, lucrătorii s-au închis cu toții la ateliere și au protestat; au fost somați să părăsească atelierele; nu le-au părăsit. Au avut loc incidentele de care ați vorbit.

D-le ministru, aceste incidente de pe Calea Griviței au fost provocate timp de 10 ore de o bandă nu mai numeroasă decât de 200 de derbedei, care nu erau muncitori la calea ferată și care au devastat toată Calea Griviței. Iar negustorul român, care a venit la mine, mi-a spus: au venit și la mine cu intenția să devasteze, dar s-au răsgândit, căci eu sunt negustor român.

D-lor, eu nu fac aici decât o expunere precisă a celor ce mi s-au relatat. Și voiu trage pe urmă concluziile mele. Credeți d-voastră că, cu toată masarea de forțe armate și polițienești în jurul atelierelor, nu se dispunea la Poliția Capitalei de suficienți oameni pentru ca acești 200 de derbedei să fie împiedecați ca, timp de 10 ore, să spargă geamurile la toate automobilele militare și civile? Aceasta puteți să o credeți d-voastră! Iar dacă forța polițienească este atât de incapabilă, atunci trebue să o demiteți imediat.

Natural, au fost între dânșii și ațâțări de o parte și de alta. Până la ora 12, doi funcționari emeriți din Ministerul Muncii au împiedecat de a se face cu forța evacuarea atelierelor. La ora 12 acești doi oameni, care, grație sprijinului pe care l-au dat până acum masei muncitoare, au în mijlocul acestei mase destulă trecere, au fost îndepărtați și puterea întreagă s-a trecut armatei.

La ora 6 și un sfert, vedeți, d-le ministru de interne, că sunt mai precis informat decât d-ta...

Voci de pe băncile majorității: Nu se vede.

D. dr. N. Lupu: La ora 6 şi un sfert, muncitorii obosiţi au fost somaţi ca în timp de cinci minute să părăsească atelierele. Cine cunoaşte atelierele Griviţa — şi d-ta le cunoşti, d-le ministru Ioaniţescu — ştie că nu se poate ca în cinci minute să fie avizată lumea împrăştiată în cei patru kilometri pătraţi de suprafaţă a acestor ateliere. Muncitorii au cerut zece minute, cinci în plus.

D-lor deputaţi, eu v-am rugat să vă dezbrăcaţi de orice pasiune, să fiţi obiectivi cum sunt şi eu. Băgaţi de seamă, eu nu vă spun că ceea ce afirm este exacta realitate, după cum nici d. ministru de interne nu poate să afirme acest lucru, pentru că nici d-sa nu a fost la faţa locului.

Dacă cinci minute se mai întârzia, dezastrul era evitat. După aceste cinci minute, fără somaţiune, s-a intrat în masa nearmată a muncitorilor, s-a tras cu mitraliera şi s-a ucis.

Lucrătorul îmi spunea: am făcut război de ani de zile şi n-au trecut niciodată pe la urechile mele atâtea gloanţe câte au trecut în curtea atelierelor în care lucram.

V-am spus de la început, îmi expun punctul meu de vedere nu al d-voastră şi acesta documentat.

D. M. Stelescu: Să-l întrebaţi pe d. Madgearu care până la ora 4 dansa la Athéneé Palace îmbrăcat în frac, în timp ce lucrătorii erau ucişi.

D. dr. N. Lupu: După această şarjă în mulţimea nearmată — pentru că sergentul împuşcat a fost împuşcat de către un individ din stradă, iar nu dinăuntru, şi pentru că ne-a arătat câţi morţi au fost în partea aceea, dintre muncitori, nu dintre soldaţi, pare să spună că probabil ei au avut mitraliere — mitraliere la muncitori fără victime la soldaţi!

După aceasta, trupele au intrat şi au luat pe cei 2 000 de lucrători care, zic ei, că s-au predat, parcă am fi fost la război şi cu mâinile ridicate în sus i-au plimbat pe toată Calea Griviţei între baionete.

Voci de pe băncile majorităţii: Foarte bine!

D. Adonis B. Gr. Popov: Ruşine! Aveţi răspundere faţă de muncitori.

D. dr. N. Lupu: D-lor deputaţi, dacă am avut şi am toate îndoielile asupra mobilelor acestei acţiuni, asupra tezei cum a prezentat-o d. ministru de interne Mironescu, care de altfel în partea finală s-a dezis complet, când spune că acolo de zece ani este o administraţie venală şi jăcaşă, încât e de mirare că au izbucnit tulburările aşa de târziu, apoi am îndoieli şi mai mari asupra numărului victimilor.

Mi s-a raportat că pe calea Griviţei la ora 8 . . .

Voci de pe băncile majorităţii: Cine a raportat?

D. dr. N. Lupu: Cum ţi s-a raportat d-tale, ieri, aşa îţi raportez şi eu d-tale.

. . . automobilele fabricei Schmidt, automobile închise, au transportat multe cadavre. D-lor deputaţi, daţi-mi voie, la 1907 în actele stării civile figurează 470 de morţi, dar ei au fost 11 000.

D. Octavian Goga: N-au fost.

D. dr. N. Lupu: Pe vremea aceea, d-ta erai la Sibiu, iar eu eram aici. Nu cred că o fi disproporţia aceasta, azi, din fericire, aşa de mare.

D. Octavian Goga: Am fost în raporturi directe cu cel care a făcut represiunea. În mod postum simt nevoia să-l apăr.

D. dr. N. Lupu: D-ta îţi pierzi singurul apărător, atunci când vei vorbi, prin această atitudine a d-tale.

Să nu vă închipuiți d-voastră că viața este așa de simplă și logica politică este ca logica matematică. Să nu socotiți că este suficient să spui cuvântul: stare de asediu, și că ești mână de fier, cum spunea această mână de fier care a plecat acum, d. Argetoianu, ca să poți stăpâni o situație.

D-lor deputați, sunt împrejurări în viața politică, sunt conjuncturi, când, din cauza situației generale de aci și a celei mondiale, o măsură ca aceasta, care în aparență trebue să aducă liniște, ea singură poate provoca și revoluția și comunismul.

Să-mi dați voie să vă spun din experiența mea, un lucru: în 1907 era ministru de interne tot un om blajin și îl chema tot conu Iorgu — Iorgu Cantacuzino.

Ei bine, d-lor deputați, în 1907 — eu vă spun aci cu convingerea adâncă — nu se întâmplau răscoalele dacă nu se făcea o simplă greșală de administrație.

A început răscoala în Moldova, prin aceleeași cuvinte ca și acum, moarte jidanilor.

Și guvernul ce a făcut? A mobilizat forțe de rezervă din județele din josul țării, unde nu era nimic și unde nu se știa nimic — pe atunci țăranul nu citea gazetele cum le citește astăzi — și le-a trimis în nordul Moldovei. Apoi a constatat că acolo sunt prea mulți mobilizați și i-a trimis acasă, la Huși din Dorohoi. Când au venit acasă, ei au spus: S-a răsculat lumea pentru pământ. Să ne răsculăm și noi.

Și în două săptămâni s-a întins răscoala pretutindeni.

Nu vă luați după această temă simplistă, cu nimic dovedită, că numai decât aci trebue să fie complot comunist. Eu nu spun — se poate să fie. Este imposibil să nu fie. Nu se poate. Această vecinătate a noastră cu Rusia, care ne-a adus toate păcatele țarilor și iarna ne aduce crivățul, desigur că ne aduce și o influență bolșevică. Dar am această convingere și sunt mai optimist decât d-voastră, că masa mare a poporului, țărani și muncitori, este refractară comunismului.

Dar dacă d-voastră, prin acte de felul acesta, îi veți supune la o vărsare de sânge în fiecare săptămână, nimeni nu va putea garanta că oamenii cei mai pașnici nu se vor face comuniști.

Pentru aceea, d-lor deputați, pentru aceea numai, și nu pentru alt motiv, blestemat să fie acel fiu al țării acelea, care în asemenea momente, când îl așteaptă asemenea lucruri, poate și mai grave, înăuntru și în afară, luptă doar cu pasiune politică. Blestemat să fie!

Pentru aceasta v-am spus și rândul trecut, când v-am vorbit împotriva stării de asediu și vă spun și astăzi: suprimați starea de asediu.

Ați avut turburări similare la Cluj. La Cluj sunt minoritari și nu este curentul românesc curat de aci. Și nu ați avut nevoie să întrebuințați mitralierele, pentru că nu a fost stare de asediu.

În 1907 eu eram prefect la Fălciu. Mi-au trimis și mie două regimente de infanterie din Dolj, cu ordinul să tragă în țărani. Știți ce am făcut? Am chemat pe colonelul Băltăgescu — care a murit acum — și i-am spus: ce nevoie ai d-ta pentru armată?

— Mâncare pentru soldați, fân și ovăz pentru cai.

— Atunci, te rog retrage toată armata din satele acestea la oraș. Nu am nevoie de ea, pentru că ea îmi va provoca țăranii, cum s-au provocat în toate părțile, îi va bate, îi va schingiui degeaba.

Colonelul a spus: este nebun prefectul. Și și-a făcut cruce.

El a tras armata în dosul unei păduri, şi a aşteptat o zi, două, trei. Nu s-a întâmplat nimic. Judeţul meu este singurul în care nimeni nu a fost ucis. Şi şi-a retras armata la oraş.

De aceea, eu mă adresez d-lui Vaida-Voevod, ministru-preşedinte al ţării, frate al nostru de dincolo de munţi, unde la fiecare alegere cădeau ca brazii fruntaşii noştri români, pentru el şi îi spun: liberat odată prin voinţa Celui de Sus şi ajuns, tot prin voinţa lui şi a acestei ţări, în fruntea ei, nu-ţi păta viaţa şi nu-ţi mânji mâinile cu sângele fraţilor muncitori români din această ţară.

Să nu ne pierdem cumpătul o clipă. Sunt convins că ceasul este tragic, că este poate primul act care a început. Nu cu metodele acestea vom împiedica mişcarea, dacă este să fie. Nu. Prin înţelepciune şi prin tact, din vreme pornit.

Eu nu spun că alţii vor fi mai capabili decât d-voastră, dar vă rog să ascultaţi măcar sfaturile noastre. În împrejurarea de la Griviţa se cuvine, ca primă măsură, să înlocuiţi pe prefectul de poliţie, care este un om foarte capabil ca militar, care a organizat ca prefect Corpul de sergenţi cu maşini, cu uniforme, cu tot ce trebue, aşa încât ai impresia că eşti într-o ţară civilizată, dar pentru un prefect de poliţie al unei Capitale, ca aceasta, mai trebue ceva, il faut avoir du doigté, trebue tact, şi tactul eu nu-l văd.

Voci de pe băncile majorităţii: Îl are.

D. dr. N. Lupu: Nu-l are, pentru că dacă laşi d-ta Calea Griviţei să fie timp de 10 ore devastată de 200 de derbedei nu ai tact. Puneţi-vă d-voastră din numerosul d-voastră partid un prefect de poliţie civil, un om care să aibă o compasiune, un tact, şi asemenea întâmplări nu se vor mai întâmpla.

Al doilea lucru. Desfiinţaţi, abrogaţi prin lege imediat starea de asediu.

O veţi putea reînfiinţa, când veţi dori, eu vă spun că în starea de acum, chiar dacă nu am avea alt argument, decât argumentul băbesc al comunismului. La Chişinău, bolşevicii sunt aproape, influenţă revoluţionară ai câtă vrei, nu este însă stare de asediu, şi nu ai mişcări; la Cluj, bolşevici câţi vrei, nu ai stare de asediu, iar dacă este o mişcare, se potoleşte fără vărsare de sânge.

Atunci, pentru ce d-le Vaida-Voevod să ne faceţi nouă insulta acestui Regat de valahi, ca să socotiţi d-voastră că toată lumea din această ţară, din provinciile alipite este la înălţime, afară de această blestemată de Moldovă şi Muntenie, care au suferit destul în cursul veacurilor, ca acum să le pui sub stare de asediu.

Prin urmare, concluziile mele sunt acestea: pentru a potoli spiritele, revocaţi pe prefectul de poliţie, desfiinţaţi starea de asediu. Dacă aş fi politician, şi dacă aş fi animat de alt sentiment decât acesta, aşi spune ca domnul care a plecat de aci: să plece guvernul, să venim noi. Nu spun aceasta. Eu vă spun: cercetaţi în conştiinţa sufletului d-voastră, daţi-vă seama că momentul de azi este un moment de foarte grave răspunderi, şi în afară şi înăuntru, şi nu procedaţi cu uşurinţă simplistă, să scoateţi în stradă pe un căpitan sau maior, care crede că, vârând pumnul în gât, poate asigura liniştea, când, din contră, el poate provoca revoluţia şi prăpădenia acestei ţări. Am zis.

D. Ionel Pop, vicepreşedinte: D. deputat Mirescu are cuvântul.

D. I. I. Mirescu: D-le președinte, d-lor deputați, faptele narate de d. dr. Lupu sunt riguros exacte. Așa cum a povestit d. dr. Lupu, s-au întâmplat lucrurile de ieri până azi dimineață.

D-lor deputați, eu mă voi ocupa astăzi aci de o chestiune, pe care n-a atins-o nici d. ministru de interne și nici d. dr. Lupu, în chestiunea gravă a împușcării muncitorilor ceferiști. În completare, vreau să vorbesc despre cauzele care au dus sau au facilitat provocarea și agitațiile din ultimul timp, și apoi despre chestiunea agenților provocatori în sine, care sunt factorul cel mai principal, care a dus la această situație de la căile ferate.

D-lor deputați, în anul 1929, când s-a întâmplat represiunea în contra muncitorilor pe Calea Griviței, am semnalat de la această tribună, pe banca ministerială fiind, mi se pare, tot d. Armand Călinescu, subsecretar de stat, am semnalat, în fruntea acestor mișcări de la calea ferată, pe câțiva agenți provocatori, care, sub titulatura de comuniști, își făceau opera de agenți provocatori în slujba Siguranței statului. V-am semnalat pe acel Bogățoiu Panait, care este cel care a provocat, acum doi ani, conflictul, și apoi ciocnirea cu armata. A fost prins cu manifeste, prin care lucrătorii au fost scoși afară de la lucru și puși în fața armatei. Acest Bogățoiu este acel care a fost arestat ieri noapte, apoi eliberat și trimes înapoi în mijlocul lucrătorilor, unde tot timpul a agitat, iar seara împingea muncitorimea de pe acoperișul atelierelor la luptă cu armata.

Voci de pe băncile opoziției: Foarte grav.

D. I. I. Mirescu: D-lor deputați, în afară de acest Bogățoiu, mai este un anume Doncea, care a fost închis timp de trei săptămâni și eliberat în ajunul primei greve de la căile ferate. Contrar regulamentului căilor ferate, care spune că, pentru orice lipsă de cinci zile, un lucrător este concediat fără nici un fel de preaviz, acesta, printr-un ordin confidențial, a fost primit înapoi la lucru în ajunul primei greve de la căile ferate.

D. C. Radovici: Cine a dat ordinul confidențial?

D. I. I. Mirescu: Siguranța.

D. Eftimie Gherman: Aceasta este administrația noastră!

D. Pompiliu Ionițescu: Nu l-a dat Siguranța!

D. I. I. Mirescu: D-le Ionițescu, vin de la d-voastră acum.

Un al treilea agent de siguranță, care face pe comunistul printre lucrătorii de la căile ferate, este Tudor Alexandru, pe care îl știu d. Armand Călinescu și d. Eduard Mirto, cu care au tratat la prima grevă a lucrătorilor de la căile ferate.

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice și al comunicațiilor: Eu am tratat cu oricine s-a prezentat.

D. I. I. Mirescu: Acest Tudor Alexandru, d-le ministru al comunicațiilor, a fost prins cu manifeste clandestine, arestat și eliberat și el înainte de prima grevă și invitat prin Siguranța generală să se prezinte la serviciu. Pentru acest Tudor Alexandru chiar și d. Pompiliu Ionițescu a intervenit.

D. Pompiliu Ionițescu: D-le Mirescu, acesta a fost la mine prin martie, nu l-am mai văzut de atunci niciodată. Eu sunt contra acestor agenți provocatori, aduc o nenorocire, iau bani de la toți.

D. I. I. Mirescu: Eu știu că v-a indus în eroare și pe d-voastră. Nu cred ca d-voastră să fi fost de conivență cu acești agenți provocatori, dar ei s-au folosit de influența d-voastră politică și au exploatat buna d-voastră credință, atât Tudor Alexandru, cât și o serie întreagă de alți indivizi.

Dar eu v-aș ruga să faceți discernământul, să trageți concluzia, cum se explică că un anume lucrător Lungu Mihalache de la Galați — și acesta un agent provocator — tot sub titulatura de comunist, a plecat la Viena, acum câteva luni, ca să-și caute sănătatea și a obținut un concediu de trei luni de la căile ferate. Acesta, la Viena, înarmat cu un pașaport rusesc, al centrului comunist, a plecat la Moscova, unde a urmat școala două luni, de agitatori comuniști, a venit înapoi și a fost reangajat la căile ferate, tot cu dispoziția specială a Siguranței!

D. Octavian Goga: Bravo, Mirescu! Bine faci că le spui.

D. I. Mitache: Deocamdată sunt numai afirmații, nu sunt dovezi.

D. I. I. Mirescu: D-lor deputați, fac aceste afirmații în deplină responsabilitate și desfid să mi se aducă dovezi contrarii, căci pentru acest Lungu eu am dovezi precise și voiu ajunge la sfârșitul cuvântării să cer desvoltarea unei interpelări, ca să produc toate aceste documente.

Un altul, Gheorghiu, a fost, până mai acum câteva luni de zile, lucrător la căile ferate, la Galați, apoi trimes sau mutat confidențial la Dej. Imediat după ce a ajuns la Dej, a început agitația printre lucrătorii de acolo, agitație care a dus la un conflict, apoi la arestări și în urmă la desființarea atelierelor de la Dej. Era probabil un interes pentru căile ferate, putea să o facă, însă fără să se servească de aceste procedee și instrumente ca Gheorghiu, care a provocat acea grevă, și care a dus apoi, după cum am spus, la desființarea atelierelor.

D. I. Rang: De ce n-ai denunțat din timp aceasta?

D. I. Mirescu: D-le Rang, eu v-am ascultat pe d-voastră întotdeauna, vă rog să mă ascultați și pe mine până la sfârșit. Și apoi, țin să-ți adaug că d. ministru Mirto a fost pus în cunoștință la timp.

D-lor deputați, imediat după închiderea atelierelor de la Dej acest Gheorghiu a umblat în toată țara, pe la toate atelierele, cu știrea Direcțiunii generale a C. F. R., cu știrea ei, pentrucă a fost ținut prezent și nu a fost în concediu. Și la fiecare atelier a agitat populația muncitorească, pregătind astfel această grevă, care s-a întâmplat la București și în alte părți.

Prin urmare, în concluzia pe care o trag, este că Siguranța și C.F.R. au lucrat de comun acord, ca să ajungă la evenimentele de astăzi.

D-lor, iată ce se spune în comunicatul Direcțiunii generale a C.F.R., comunicat care a apărut astăzi:

„Având în vedere că, cu toate sacrificiile făcute, actele de violență și neliniște în ateliere nu încetează, și, ceeace este mai grav, ele continuă la adăpostul unor cereri cu caracter politic, întreținute fiind de persoane ce nu fac parte din lucrătorii C. F. R.".

Vasăzică, Direcțiunea generală C. F. R. știe că aceste agitații sunt întreținute de persoane care nu fac parte din această administrație. Și cu toate acestea, încontinuu, în fiecare zi, și mai cu seamă în timpul acestor conflicte, o serie întreagă de persoane, care nu fac parte din personalul atelierelor C. F. R., erau tolerate de către administrația atelierelor și de către Direcțiunea generală a C. F. R., ca să producă aceste conflicte.

D-lor deputați, am de făcut următoarea remarcă: conducătorii sindicatului nostru, care sunt cunoscuți în acțiunea lor de toate zilele ca oameni cu simț de legalitate, au fost totdeauna suspectați și persecutați de către toți șefii de ateliere, au fost puși la index, au fost puși agenți după ei, în timp ce comuniștii și agenții provocatori aveau toată libertatea în atelierele C. F. R.

Dar, în afară de toate acestea, să admitem că agenţii provocatori sunt puţini; atunci, cum se explică faptul că muncitorimea conştientă s-a lăsat totuşi condusă şi influenţată de ei?

D-lor, pentru ca acest fapt să se poată produce au trebuit să treacă cei patru ani de continue persecuţiuni din partea Direcţiunii generale a C. F.R., când lucrătorii se duceau, prin delegaţiunile lor, să-şi plângă durerile, fie la Direcţiunea generală C.F.R., fie la Ministerul Comunicaţiilor, unde nici nu erau primiţi, erau daţi afară pur şi simplu, sau a doua zi concediaţi ori trimişi acasă pentru luni de zile. Chiar inspectorul Ministerului Muncii, atunci când s-a dus la Direcţiunea generală ca să ceară aplicarea legii duratei de muncă a fost, pur şi simplu, dat afară, spunându-i-se: aici eu sunt stat, eu sunt patron, eu sunt lege! Aşa au fost trataţi lucrătorii de la C.F.R.

D-lor, în patru ani de zile a fost destul timp ca să se creeze această atmosferă, această stare de nemulţumire: era o atmosferă minată şi a fost de ajuns un singur chibrit al agenţilor provocatori ca să se deslănţuiască acest conflict, care a dus la situaţia de astăzi. Aceasta este realitatea.

Pentru aceasta, d-lor, vă citesc, în numele Partidului Social-Democrat, o declaraţiune, care arată exact situaţia de la C. F. R., conţinând, în acelaşi timp, şi punctul nostru de vedere în această chestiune:

„D-le preşedinte, ţin să fac, în numele Partidului Social-Democrat, declaraţia că ceea ce noi, social-democraţii, am prevăzut de atâta vreme şi am afirmat de atâtea ori, de la această tribună, s-a întâmplat astăzi În Calea Griviţei, la atelierele C.F.R., s-a vărsat din nou sânge muncitoresc. De data aceasta sângele s-a vărsat cu multă, cu foarte multă dărnicie. După relaţiunile oficiale, care, cu siguranţă, sunt mai prejos de realitate, au fost ucişi şapte muncitori, au fost răniţi câteva zeci şi toate închisorile din Bucureşti au fost umplute cu muncitori. Din nou vom avea văduve şi orfani, care vor plânge şi vor blestema, din nou vom avea fierbere şi jale în rândurile muncitorilor, care vor deplânge pe ai lor.

Cine este vinovat de acest nou sânge muncitoresc vărsat? De ani de zile, atragem atenţia tuturor guvernelor asupra politicii anti-muncitoreşti, pe care o duc, asupra dispreţului pe care îl au conducătorii acestei ţări pentru existenţa şi viaţa muncitorilor noştri.

La căile ferate, lucrătorii au fost în permanenţă supuşi unui regim de batjocură, revendicările lor juste au fost într-una amânate, nemulţumirile şi strigătele lor de disperare nu au fost ascultate.

De abia acum câteva săptămâni, când muncitorii au fost din nou provocaţi, printr-o nouă şi nedreaptă reducere a salariilor, şi când au început mişcările de astăzi, aţi recunoscut dreptatea muncitorilor şi aţi satisfăcut revendicările lor principale.

Cu aceasta însă lucrurile nu s-au terminat.

Agenţii provocatori, de toate nuanţele, s-au folosit însă de suferinţele muncitorilor şi i-au împins mai departe — chiar după satisfacerea revendicărilor — la mişcări nejustificate şi necugetate.

La aceste noi mişcări au lucrat mână în mână agenţii comunişti — pe care nu-i interesează suferinţele şi revendicările muncitorilor, ci numai scopurile lor politice străine de interesele muncitorimii —, ajutaţi de agenţii celor interesaţi în proclamarea dictaturii, ajutaţi direct de organele de Siguranţă.

O serie de comuniști, arestați pentru activitate clandestină, au fost special eliberați și aduși înapoi în ateliere — contrar regulamentelor — pentru a continua, în mod liber, agitația în rândurile lucrătorilor. Chiar ieri, în timp ce lucrătorii erau blocați în curtea atelierelor, înconjurați cu patru cordoane de armată, s-a dat drumul din închisoare unui agent provocator, care se dă drept comunist, și a fost lăsat liber să intre în curtea atelierelor, să înflăcăreze pe muncitori, care nu mai voiau să continuie greva.

Cu ajutorul agenților provocatori, eliberați special și trimiși în mijlocul greviștilor, lucrătorii au fost terorizați să stea în grevă, au fost împiedicați să se ducă acasă și au fost împinși în fața baionetelor și a gloanțelor.

Cu ajutorul agenților provocatori s-a vărsat iarăși sânge muncitoresc; mult sânge muncitoresc nevinovat.

Guvernul și autoritățile nu au făcut nimic pentru evitarea acestei vărsări de sânge. Dimpotrivă, autoritățile, de toate nuanțele, au făcut totul ca să se ajungă la această vărsare de sânge muncitoresc, ca să motiveze și să justifice apoi introducerea și agravarea stării de asediu. Autoritățile au lăsat mână liberă și au împins pe agenții provocatori; autoritățile nu au lăsat pe lucrători să se desolidarizeze de acești agenți, n-au lăsat pe lucrători să părăsească atelierele, ca să nu se ajungă la vărsarea de sânge de astăzi.

De sângele muncitoresc nevinovat, vărsat astăzi cu atâta dărnicie, sunt vinovate și autoritățile, cu agenții lor provocatori, și agenții comuniști inconștienți.

Întreb pe d. prim-ministru: cine a avut interesul să introducă starea de asediu și cine are interesul ca această stare de asediu să se înăsprească și să se permanentizeze?

Pentru ce s-a lăsat mână liberă agenților provocatori și în prima grevă și în greva de astăzi, care a dus la groaznica vărsare de sânge?

Pentru ce, pentru interese ascunse, pentru interese politicianiste, pentru a avea o diversiune în opinia publică, pentru a face pe funcționari, pe învățători, profesori, negustori să uite de suferințele lor, ați lăsat cu atâta ușurință să se ajungă la vărsarea de sânge de astăzi?

Pentru ce totdeauna vărsați cu ușurință sângele muncitoresc?

Noi, Partidul Social-Democrat, nu admitem mișcările violente și ne opunem totdeauna acestor mișcări. Noi suntem convinși că interesele muncitorești nu se apără decât pe căile legale, prin organizații legale de masă. Dar noi v-am atras atenția de atâtea ori, și chiar zilele acestea, asupra provocărilor pe care le faceți, prin dizolvarea organizațiilor comuniste, prin împingerea lor la activitate clandestină, unde poate crește, se poate dezvolta, fără răspundere directă, orice acțiune criminală de provocare a muncitorilor.

Partidul Social-Democrat protestează împotriva vărsărilor de sânge de astăzi, împotriva mijloacelor prin care ați ajuns la această vărsare de sânge, împotriva teroarei pe care o instaurați acum în contra unor oameni nevinovați, care au fost înșelați și împinși la acțiuni necugetate de agenții provocatori, încurajați de autoritățile d-voastră.

Partidul Social-Democrat cere o anchetă parlamentară, care să lumineze tot întunericul care este îndărătul mișcărilor muncitorești și să constate, ceea ce afirmăm sus și tare, că măcelul de astăzi a fost pregătit și provocat."

D. Ionel Pop, vicepreşedinte: D. deputat Franasovici are cuvântul.

D. Richard Franasovici: D-le preşedinte, d-lor deputaţi, Partidul Naţional-Liberal deplânge, desigur, alături de d-voastră toţi, trista, dar absolut necesara măsură pe care organele forţei publice au fost nevoite să o ia azi de dimineaţă, pentru ca să poată să apere, să salvgardeze ordinea publică, în contra elementelor comuniste, unele în solda Internaţionalei roşii de la Moscova, cel mai periculos şi cel mai dârz duşman al organizaţiei noastre sociale şi al vieţii însăşi a statului nostru.

De aceea, d-lor deputaţi, considerând că organele forţei publice s-au găsit în legitimă apărare, atunci când au fost nevoite să tragă, noi socotim că ele nu au nici o răspundere şi nici o vină.

Nu acelaşi lucru însă putem să-l spunem despre d-voastră, d-lor miniştri.

În adevăr, ani de zile de-a rândul, în opoziţie ca şi în guvern, nu aţi încetat de a tăgădui existenţa însăşi a comunismului la noi şi a acestui grav pericol pe care azi, după trecerea de atâţia ani, îl recunoaşteţi în sfârşit.

Îmi pare bine că în capul băncii ministeriale se găseşte astăzi d. prim-ministru Vaida-Voevod, care nu o dată cu bonomia d-sale caracteristică şi cu spiritul care căuta să fie caustic, nu o dată a contestat existenţa oricărui curent şi oricărui pericol comunist.

Îmi aduc aminte că chiar la discuţia legii poliţiilor a avut această atitudine, atât de uşoară şi atât de naivă.

Este o răzbunare a soartei că chiar d-sa să prezideze astăzi la instaurarea stării de asediu şi la sângeroasele evenimente de azi de dimineaţă.

. . . . . .

D. Ionel Pop, vicepreşedinte: D. deputat Goga are cuvântul.

D. Octavian Goga: D-le preşedinte, d-lor deputaţi, daţi-mi voie să vă mărturisesc de la început că starea sufletească de extremă seriozitate cu care vin la această tribună din primul moment mă face să vă declar că, în toată judecata mea, nu voiu avea umbră de impuls ori de consideraţiuni de politică de partid; că tot ceea ce determină judecata mea, în aceste momente grave — socot eu — pentru ţară, nu este altceva decât grija de a păstra liniştea în momentele grele, în care România, după judecata mea, a intrat în faza unor grave convulsiuni.

D. Emanoil Socor: Stare prerevoluţionară.

D. Octavian Goga: D-le Socor, d-voastră aveţi aerul — nici nu ştiu cum să definesc mentalitatea d-voastră — că vă bucuraţi sau că mă găsiţi pe mine, nu ştiu cum, într-un fel de contrazicere cu realitatea.

D. Emanoil Socor: Se bucură cei care vor extinderea stării de asediu.

D. V. T. Prelipceanu: Stai jos, trădătorule.

D. Octavian Goga: Nu vreau să vedeţi în mine pe omul care vrea extinderea stării de asediu. Nu sunt răspunzător de starea de asediu din ţară. Am votat-o din anumite consideraţiuni, dar răspunderea stării de asediu cade asupra guvernului şi nu găsesc că este oportun din partea d-voastră să faceţi această transmisiune de răspundere asupra mea.

D-lor deputaţi, eu vă spun de la început că vorbesc cu un sentiment de mare îngrijorare pentru frământările grave în care se găseşte ţara. Nu vreau să pun această stare în legătură cu consideraţiunile pe care le-am exprimat de ani de zile necontenit, de când am văzut că ideea de autoritate în această ţară descreşte zi cu zi, aproape ceas cu ceas; de

atunci, de când am văzut că această țară nu mai este guvernată, că nu mai există forța centrală, care să strângă într-un mănunchi toate firele.

D. Ernest Ene: D-ta ai compromis autoritatea guvernului cu tifosul exantematic și cu barierele în alegeri.

D. Octavian Goga: Ni s-a cerut votarea stării de asediu. D. prim-ministru, înainte cu câteva zile, a chemat pe șefii opoziției și le-a spus că considerațiuni grave, în legătură cu ordinea în stat, cer introducerea acestei măsuri excepționale. Noi, d-le prim-ministru, nu am examinat mai de aproape situațiunea; nu eram în măsură. Am avut o conversație de 10 minute, în care d-voastră ne-ați declarat, în măsura răspunderii, care vă privește pe d-voastră personal și guvernul pe care îl prezidați, că este nevoie de această măsură excepțională.

D-nii mei, eu am făcut un proces de conștiință, întrucât mă privește. Fiecare partid și fiecare conducător din opoziție a judecat, potrivit cu starea sa proprie sufletească și cu principiile care îl călăuzesc, dacă este just să se introducă această stare excepțională, da sau ba.

D. dr. N. Lupu: D-le Goga, toată pasărea pe limba ei piere. Și mie mi-au spus-o, dar eu am votat contra.

D. Octavian Goga: Întrucât mă privește, mi-am zis: nu am posibilitatea să verific această situațiune.

D. M. Văgănescu: Nici acum, d-le Goga?

D. Octavian Goga: D-lor parlamentari, vă atrag atenția că eu vă spun aci ce este în credința mea. Dacă și în aceste momente grave, prin întreruperi și prin tulburarea discuțiunii, credeți că trebuie să vă prezentați, compromiteți principiul parlamentarismului în această țară. Da, da!

Masele tulburate ne cer o sancțiune pentru revendicările lor. Că sunt drepte, că nu sunt drepte, ele vor trebui examinate. Însă, este complet nepotrivit ceea ce faceți d-voastră de luni de zile în această incintă, în care discuțiuni asupra marilor probleme de stat sunt tulburate prin atitudini adesea scandaloase.

Prin urmare, să mă lăsați să termin ceea ce am de spus, iar d-voastră să veniți apoi cu înțelepciunea d-voastră și să continuați discuțiunea.

D. Pompiliu Ioniței: D-le Goga, trebuie să recunoașteți că majoritatea este absolut ascultătoare.

D. Octavian Goga: Prin urmare, întrucât mă privește, făcând o chestiune de conștiință, mi-am zis: patriotismul președintelui de Consiliu este destulă garanție pentru noi ca, atunci când ne cere o măsură excepțională, noi s-o introducem. Și mai era încă o judecată pentru mine, de ordin personal. Nu voiam, după ce am cerut necontenit reinstalarea ideii de autoritate în această țară, ca să-mi fac reprosul că, prin votul meu, aș fi putut, la un moment dat, să opresc această reinstalare de autoritate. Deci, am votat starea de asediu.

. . . . . .

D. Emanoil Socor: Aceasta este: dumnealor au votat-o cu durere, d-ta ai votat-o cu plăcere.

D. Octavian Goga: D-le Socor, mă bucur că îmi faci această întrerupere. Eu n-am votat-o cu plăcere; ar fi un sadism ca eu . . .

D. Emanoil Socor: Atunci de ce le reproșezi dumnealor că au votat-o cu durere?

D. V. T. Prelipceanu: Trădătorule, la Jilava, nu aici.

D. Octavian Goga: Dacă vă liniștiți, sunt gata să răspund la întreruperea cu care am fost onorat.

D-le Socor, mi-ați spus că dumnealor au votat starea de asediu cu părere de rău, iar eu cu plăcere.

N-am votat-o cu plăcere, am votat-o cu părere de rău, dar am votat-o în conformitate cu ideile pe care le-am profesat întotdeauna și anume că în această țară ideea de autoritate trebuie să domine.

D. Ilie Lazăr: Guvern Goga-Cuza!

D. profesor A. C. Cuza: Când vom fi chemați la guvern, ne vom face datoria.

D. Octavian Goga: Și atunci d-lor, am votat cu părere de rău. Sunt convins însă că starea de asediu este expresiunea unei slăbiciuni și sunt convins că un guvern de autoritate n-are nevoie de stare de asediu în această țară.

Ideea de autoritate la noi s-a prăvălit. Din rău în mai rău am mers, și dacă am ajuns astăzi să votăm starea de asediu noi, care știm ce înseamnă acest lucru, atunci înseamnă, d-lor, că stările din această țară nu sunt într-o liniște perfectă și oricare guvern care va veni după d-voastră, pentru a salva ideea de autoritate, primul act care va trebui să-l facă va fi abolirea stării de asediu, pentru a da țării liniștea și credința în misiunea ei, iar străinătății încrederea în această țară.

D. profesor A. C. Cuza: D-lor, în această privință cred că d. deputat Goga este profund greșit, când spune că nu avem nevoe de stare de asediu...

D. Octavian Goga: Nu am spus că nu avem nevoie; am spus că numai un guvern slab are nevoe.

Și atunci, d-lor, eu rezum cele ce am avut de spus:

Evident, nu examinez cele ce s-au petrecut la căile ferate. Desigur, nu pot să le examinez pentru că cele ce mi se spun din partea guvernului trebue să le primesc așa cum sunt și, față de cele ce mi se spun din partea guvernului, că ideea de ordine a fost primejduită și că trupa a apărat ideea de ordine, eu trebue să mă plec, d-nii mei, în fața ideii de ordine. Vreau însă să vă spun, d-lor, următoarele: o asemenea măsură excepțională nu poate să trăiască decât: întâi, fiind susținută în mod ferm de cei care o practică. Dacă practicați starea de asediu, trebue să credeți în ea și să vă luați răspunderea în fața țării pentru actele care se degajează din starea de asediu.

Al doilea: o stare de asediu, d-lor, trebue să aibă la bază, în conștiința publică, ideea că se întemeiază pe un spirit de echitate și de dreptate. Puteți să împușcați oricât de mulți oameni, dacă mulțimea nu va avea impresia că țara este condusă într-un spirit de dreptate lucrurile vor merge înainte așa cum sunt. Nenorocirea este că dați impresia că prin starea de asediu apărați un regim nefast.

De aceea, în conștiința mea și în conștiința țării, cred că se pune problema dacă nu este cazul să examinați necesitatea de a trece altora răspunderea pentru liniștea în această țară, altora care neavând nevoie de măsuri excepționale, prin autoritatea lor să poată salva principiul de autoritate în această țară.

D. Ionel Pop, vicepreședinte: D. deputat Brătianu are cuvântul.

D. G. I. Brătianu: D-le președinte, d-lor deputați, din declarațiunile d-lui ministru de interne voi desprinde întâi o concluzie, pe care dealtfel constat că am desprins-o cu toții. Am regăsit-o și în declarațiunea Partidului Social-Democrat, pe care ne-a citit-o adineaori d. Mirescu.

De câtva timp asistăm în ţara noastră la o desfăşurare sistematică a marilor manevre a unei armate comuniste, perfect instruită şi organizată, care urmăreşte, prin toate manifestările la care asistăm, pregătirea loviturii menită să pună stăpânire pe naţiunea noastră şi să prăbuşească întreaga noastră organizaţiune de stat.

Desigur, în astfel de împrejurări nu este îngăduit nimănui să se lase dominat de pasiunile obicinuite ale luptelor politice. Este mai mult ca oricând de datoria noastră a tuturor să ne ridicăm deasupra lor.

Ţara, în clipa aceasta, aşteaptă de la d-voastră, de la noi, de la oricine, două lucruri: aşteaptă înţelegere pentru năzuinţele şi revendicările profesionale ale muncitorimii, şi faptele foarte grave, pe care le-a semnalat d. ministru de interne, în ce priveşte administraţia C.F.R., ne inspiră adâncul regret că nu s-au luat din vreme, din punct de vedere material şi moral, toate măsurile menite să prevină şi să înlăture nenorocitele tulburări de ieri şi de azi dimineaţă.

Dar ţara mai cere şi hotărâre, hotărâre împotriva uneltirilor care primejduiesc existenţa statului naţional şi în ceasul acesta aşteptăm, mai ales, hotărâri repezi. Dacă aceste hotărâri s-ar fi luat cu repeziciune, am convingerea că se produceau mai puţine pierderi în regretabilele incidente de astă-noapte şi în rândurile muncitorimii, şi în rândurile armatei, care a fost expusă la atât de grele încercări şi pentru care este un nou prilej de a ne exprima întreaga admiraţie pentru felul în care îşi îndeplineşte datoria.

D-lor, în faţa primejdiei, se cer fapte. De aceea, observaţiunile mele sunt scurte.

Ca încheiere, vă declar, în numele Partidului Naţional-Liberal, că atitudinea noastră de astăzi nu este alta decât aceea din ziua de 3 februarie, când am votat starea de asediu, recunoscând de atunci necesitatea ei.

D-le preşedinte al Consiliului, v-am declarat atunci că nu mă îndoiam de patriotismul d-voastră, şi nici astăzi nu mă îndoiesc de el. Dar am de adaos la această declaraţiune dorinţa ca să inspiraţi, cel puţin acum, colaboratorilor d-voastră, pe orice treaptă s-ar afla, spiritul de solidaritate, de unitate şi mai ales de disciplină sufletească şi morală, fără de care măsurile excepţionale cele mai severe sunt zadarnice.

Şi îngăduiţi-mi, în sfârşit, să ating şi de la această tribună o chestiune la care ne gândim cu toţii, care apasă pe sufletul tuturor şi care trebue să-şi capete expresiune şi în parlamentul ţării.

Departe de mine gândul să vin la tribuna Camerei ca să fac xenofobie, dar, este un trist adevăr, se află în organe esenţiale ale aparatului de stat rău voitori, nu numai străini, dar de-a dreptul potrivnici intereselor permanente ale ţării noastre.

Va veni vremea, d-lor, să stabilim răspunderile acelora care i-au aşezat acolo.

Astăzi însă vă cerem un singur lucru, vă cerem să luaţi din timp măsurile necesare, ca să se garanteze cu o clipă mai devreme securitatea naţională în administraţiile statului.

D. I. I. Mirescu: Dar nu cu generali.

D. G. I. Brătianu: Faţă de întorsătura pe care o iau împrejurările externe şi care vă este prea bine cunoscută, este poate ultima clipă în care o puteţi face.

D. Ionel Pop, vicepreşedinte: D. deputat Iunian, are cuvântul.

D. Gr. N. Iunian: D-le preşedinte, d-lor deputaţi, atât d. prim-ministru, cât şi d. ministru de interne, au făcut apel la toate partidele de

ordine să dea concursul pentru apărarea țării în clipele de primejdie în care ea se află.

Este de la sine înțeles că nu va exista nici un om politic conștient de îndatoririle lui care să refuze guvernului sprijinul său pentru apărarea integrității țării și pentru apărarea regimului sub care ne desfășurăm viața.

Este însă o altă problemă, aceea de a se ști dacă cele ce s-au întâmplat justifică acest apel al d-lui președinte al Consiliului și ne obligă în momentul de față la acest concurs.

Voi cădea de la început de acord cu d. ministru de interne că, față cu relatările făcute și care nu au suferit asupra acestui punct nici o contrazicere, organele care au executat ordinele nu s-au făcut răspunzătoare de nici o vină. Impresia generală este dimpotrivă, că au lucrat cu prudență și cu un mare simț de omenie.

D. ministru de interne a căutat, în cuvântarea pe care a făcut-o aici, să justifice prin cele întâmplate ieri și azi dimineață măsura stării de asediu, pe care ați încuviințat-o d-voastră.

Socotesc că este un act de impietate față de cei jertfiți. În fața mormintelor proaspăt deschise și a familiilor îndoliate trebuie să ne aplecăm smeriți fruntea și să ne facem un serios examen de conștiință, pentru a vedea în ce măsură, de o parte și de alta, există vină în cele întâmplate ieri și azi de dimineață.

Cele întâmplate nu pot justifica măsura stării de asediu, pentru că incidente de exact aceeași natură s-au întâmplat la Cluj, unde nu exista starea de asediu și ele au fost reprimate, fără ca acolo măcar să se înregistreze victime, așa cum s-au înregistrat la București.

Nu voi face injuria d-lui prim-ministru să presupunem că are un simțământ de mai largă îngăduință față de provincia căreia îi aparține, cum s-a spus.

D. dr. Al. Vaida-Voevod, președintele Consiliului de Miniștri: Voi răspunde la astfel de insinuări.

D. Gr. N. Iunian: D-le prim-ministru, v-am spus că nu vă voi face injuria să vă presupun un mod deosebit de a trata acest sentiment.

D. dr. Al. Vaida-Voevod, președintele Consiliului de Miniștri: „Façon de parler".

D. Gr. N. Iunian: D-le prim-ministru, vă rog să credeți în sinceritatea declarațiunilor pe care le fac. Nu am nici-o intenție de insinuare.

Dar de aci, de la această tribună, doi oratori, dacă nu mă înșel, au declarat că măsura a fost luată diferit față de vechiul Regat și față de Ardeal.

Vreau să protestez contra acestei insinuări. Am arătat că nu cred că d. prim-ministru a putut o clipă măcar, în această deosebire de măsuri, să fie determinat de un alt sentiment decât de convingerea d-sale, în felul de a concepe lucrurile, că aci la București măsura este reclamată, iar la Cluj nu este reclamată.

Nu văd ce poate să vă nemulțumească pe d-voastră în această declarație sinceră pe care o fac.

Dar tocmai ceea ce s-a întâmplat la Cluj, unde incidentul nu a avut urmări, fără ca starea de asediu să fi fost proclamată, dovedește inutilitatea acestei măsuri pentru a se face față împrejurărilor care au avut loc.

D-voastră faceți o regretabilă confuzie, căci aveți aerul să spuneți că, în lipsa unui regim de stare de asediu, armata nu poate să stea la dispoziția autorităților civile. Starea de asediu nu are drept consecință decât să

treacă unele atribuțiuni de poliție și de judecată de la autoritatea civilă asupra armatei; atât și nimic mai mult. Mijloacele de prevenire rămân cele mai dinainte hotărâte; iar mijloacele de reprimare pot să fie exercitate de armată și sub un regim și sub celălalt.

Pentru a lămuri mai bine cele întâmplate să-mi dați voie să citez o declarație a d-lui ministru al comunicațiilor, cuprinsă într-un comunicat dat, intitulat „aviz", prin care aseară se reclama de la muncitorii căilor ferate liniște, și în care Direcțiunea căilor ferate, cu aprobarea Ministerului de Comunicații, arată că „având în vedere cererea marei majorități a lucrătorilor, care sunt liniștiți și dornici de a lucra pentru câștigarea existenței lor și a familiei lor, mulțumiți cu ultimele îmbunătățiri acordate situației lor materiale, de a li se garanta persoana lor în timpul lucrului în ateliere...";

Prin urmare, recunoașteți că marea majoritate a lucrătorilor sunt pașnici, sunt dornici de muncă, dar sunt împiedicați de o mână de oameni, de anume agenți provocatori.

Mă întreb: v-a împiedicat pe d-voastră în trecut lipsa stării de asediu să luați din timp măsuri împotriva agenților provocatori, pentru ca să împiedicați ca asemenea dezordine și grave incidente să se poată întâmpla?

D. Iosif Willer: Între aceia nu era nici un singur minoritar.

D. Gr. N. Iunian: Împotriva tuturor uneltirilor vrășmașe, care amenință siguranța statului nostru, vom fi alături de d-voastră, în măsurile pe care le veți lua. Pentru aceasta aveți la îndemână instituțiuni și legi, în afară de starea de asediu.

Dar de aci de la tribună s-au făcut unele declarații care completează informațiile pe care ni le-a dat d. ministru al comunicațiilor.

S-au arătat, de reprezentantul Partidului Social-Democrat, într-o cuvântare plină de obiectivitate și în care se simțea un sincer patriotism, o sinceră iubire de țară — vi s-au arătat câteva cazuri, în care agenții provocatori erau îndrumați chiar de către Siguranță, pentru a fi reprimiți în atelierele căilor ferate.

Și atunci vă întreb: cine este răspunzător că nu s-au luat din timp măsuri, pentru ca opera aceasta, a agenților provocatori, să nu-și ia curs și să nu-și producă efecte?

Dar s-au făcut aci și alte declarațiuni foarte grave: s-a arătat, de către d. ministru de interne, unele din cauzele care determină o anume stare de spirit. Înainte de a examina aceste declarații, să-mi dați voie să examinez o serie întreagă de greșeli făcute de guvern și care au lăsat impresia unei totale slăbiciuni.

Este suficient să vă reamintesc d-voastră cele ce s-au petrecut cu prima grevă, când anume revendicări ale muncitorilor au fost pe de-a întregul satisfăcute, însă numai după ce greva s-a declarat. Avem dreptul să ne întrebăm: pentru ce autoritatea superioară, chemată să privegheze la ordine și să asculte dreptele revendicări, nu a luat din timp măsurile de cercetarea și de satisfacerea lor și de ce s-a pus în situațiunea de a fi nevoită să cedeze numai în fața unei manifestări de forță?

Dar nu-i numai atât. S-au mai întâmplat și ulterior unele lucruri destul de grave. S-a spus aici că mai mulți dintre delegații muncitorilor, care au tratat cu Ministerul Comunicațiilor, au fost arestați.

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice și al comunicațiilor: D-le Iunian, îmi dați voie? Am auzit că în lipsa mea s-a afirmat acest lucru. Ei bine, să știți că delegații, care s-au prezentat la Ministe-

rul Comunicațiilor, își contestau unii altora dreptul de a reprezenta muncitorimea. Eu n-am găsit nici regulat, și chiar dacă a-și fi găsit regulat, nu aveam la dispoziție posibilitatea de a le verifica titlurile și i-am socotit pur și simplu muncitori, veniți în audiență și am ascultat de la ei nevoile muncitorilor, fără să țin seama de justificarea calității lor.

Acei delegați au fost în număr de 26—27. Am verificat și mi se pare că din 26—27, câți s-au prezentat la mine, doi sau trei au fost arestați. Așa că adevărul în afirmația care s-a făcut de către dl. deputat, care a spus că această delegație a fost arestată, este adevărată numai în această proporție de doi sau trei din 26 sau 27.

D-le Mirescu, eu apelez la d-voastră să-mi spuneți dacă delegația aceea, compusă din 14—15 muncitori, care s-a prezentat la mine și căreia i-am admis revendicările, este sau nu arestată?

D. I. M. Leon: Dar li s-au satisfăcut revendicările?

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice și al comunicațiilor: Tot ce a fost publicat la atelierele căilor ferate s-a respectat cu sfințenie. Există un ordin, pe care vă rog să-l controlați, prin care am declarat răspunzători pe inginerii inspectori de la ateliere asupra respectării acestui ordin.

D. profesor A. C. Cuza: D-le președinte, este natural ca d. ministru să asculte declarațiile care se fac de către șefii de partide și pe urmă să ia cuvântul, dacă vrea, dar să nu taie discursul d-lui Iunian.

D. I. I. Mirescu: D-le Iunian, îmi dați voe? Este adevărat că au fost arestați trei din acești muncitori, care au fost în delegație la d. ministru. Dar aceștia au fost arestați cu un plan anumit, să provoace o nouă grevă, erau agenții provocatori, cărora li s-a dat drumul imediat, în momentul când s-a declarat greva. Erau Bogățoiu și ceilalți.

D. Gr. N. Iunian: Nu am adus această imputare d-lui ministru al comunicațiilor cu privire la persoanele pe care le-a primit drept delegați ai muncitorilor. Altceva am întrebat eu: până acum nu știm cum s-au întâmplat lucrurile. Am făcut o cerere de anchetă parlamentară, sperăm că ea va fi admisă, ancheta se va face și realitatea se va constata. Până atunci, din relatarea gazetelor — care până acum nu a fost contestată — aflu că reprezentanții muncitorilor au fost arestați sub învinuirea că au îndemnat la prima grevă. Și dacă lucrul este adevărat, atunci mă întreb: nu v-ați dat d-voastră seama de gravitatea acestei măsuri și de consecințele ei inevitabile? Arestați pe instigatorii de la prima grevă, după ce ați recunoscut îndreptățite revendicările pe care le-au făcut.

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice și al comunicațiilor: Greva continua și după satisfacerea revendicărilor.

D. Gr. N. Iunian: Era de prevăzut că măsura aceasta pe care ați luat-o d-voastră, de a aresta pe chiar reprezentanții muncitorilor pentru că i-au îndemnat să facă o grevă, a cărei legitimitate ați recunoscut-o, prin faptul că ați dat îndreptățire majorității pretențiilor formulate de muncitori, va duce în mod neapărat la o solidarizare a lucrătorilor cu aceia care fuseseră purtătorii lor de cuvânt și care lăsau impresiunea că sunt arestați pentru acest lucru.

D. I. I. Mirescu: Nu este de vină pentru aceste arestări nici d. ministru Mirto, nici d. subsecretar de stat Călinescu. Autoritățile militare sunt de vină.

D. Gr. N. Iunian: Dar mai departe. Dacă faptul este exact că după ce a fost arestat cel mai periculos agent provocator, recunoscut comunist,

a fost liberat în urma mișcării muncitorilor, nu ați dat d-voastră prin aceasta dovadă de slăbiciune? Iar prin faptul că, cunoscându-l, și știind că va face o nouă agitație, l-ați liberat, nu ați făcut o greșală și mai mare?

Dar, d-lor, un nou act de slăbiciune: în dorința de a liniști spiritele, ați dat o dispoziție comunicată lucrătorilor, și care cuprinde următoarele:

„Dispunem închiderea atelierelor căilor ferate Grivița (locomotive și vagoane) cu începere de astăzi, 15 februarie, până duminică 23 februarie, care zile vor fi plătite, dacă lucrătorii se vor conforma următoarele condițiuni:

a) Vor face declarațiune scrisă în fața inspectoratului de atelier că nu aderă la mișcarea comunistă și că nu vor manifesta sub nici o formă în viitor;

b) Că vor primi controlul activității lor, liniștit și respectuos în atelier, din partea delegaților desemnați de inginerii de ateliere în proporție de 1 la 20 de lucrători".

Dați-mi voe să mă întreb: lucrătorii aceștia, când s-au angajat întâia oară la atelierele căilor ferate, nu aveau un contract, nu era de presupus că ei și-au luat această obligațiune?

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice și al comunicațiilor: Pe baza contractului puteam să-i concediez pe toți.

D. Gr. N. Iunian: Aveați nevoie d-voastră, ca pentru acele manifestări care pot fi socotite delicte și pot fi pedepsite, să aveți o recunoaștere din partea muncitorilor a dreptului d-voastră de a-i urmări? Nu aveați la dispoziția d-voastră mijloacele de a pedepsi asemenea abateri de la lege și trebuia să mărturisiți această slăbiciune, ca să obțineți de la lucrători o recunoaștere, față de care condiționați d-voastră plata pentru zilele în care vor fi închise atelierele?

Iată un nou act de slăbiciune față de mișcarea muncitorească care vă scade prestigiul.

Dar, d-lor, nu numai atât. Se petrec lucruri mult mai grave. Am auzit adineauri pe cineva spunând că măsura luată față de muncitori nu a fost destul de severă. Nu pot să subscriu la o asemenea declarațiune. Trebuie să protestez contra ei. Dacă măsuri severe trebuiesc luate, ele trebuiesc luate față de aceia care sunt adevărații agenți provocatori. Pe unii i-a desemnat d. ministru de interne când a făcut acea declarațiune gravă că, la un serviciu al căilor ferate, se înregistrează de ani de zile o administrație vinovată, mai mult decât atât, o administrație venală.

D. ministru de interne recunoaște că asemenea constatare determină la muncitori o stare de spirit prielnică unor mișcări, asemenea constatări justifică sentimentul de revoltă și pot duce la incidente atât de profund regretabile ca acelea care s-au întâmplat deunăzi.

Mă întreb: d-voastră care veniți și faceți aceste declarațiuni, ce măsuri ați luat acum, sau ce măsuri ați luat de-a lungul anilor cât ați stat în capul Departamentului Comunicațiilor, pentru ca să înlăturați și incapacitatea și venalitatea de la acele servicii? Când recunoașteți că această incapacitate administrativă și această venalitate a conducătorilor a determinat starea de spirit și starea de nemulțumire în rândurile muncitorilor ați recunoscut deopotrivă că aceasta poate să explice dacă nu să justifice acea revoltă la care am asistat cu toții.

D. Octavian Goga: D-le ministru de interne, toate gazetele din străinătate se vor anina de declarația d-voastră.

D. Gr. N. Iunian: D-lor, se petrec lucruri și mai grave, care ne dau impresia că trăim zilele de descompunere a societății noastre. Astănoapte, când fiecare din noi era cutremurat de șuerul lugubru al sirenelor, când moartea pândea ființe nevinovate, în clipa aceea s-au găsit fruntași ai vieții noastre publice — am fost informat, chiar membri ai guvernului — care se desfătau și dansau în localuri publice.

Voci de pe băncile opoziției. Rușine.

D. Gr. N. Iunian: ... dovedind o totală lipsă de solidarizare cu simțămintele și durerile acestei țări.

D. Octavian Goga: Charlestoniști.

D. Gr. N. Iunian: Aceste manifestări morbide de inconștiență și de imoralitate creează starea de spirit anarhică, care face posibil ca diferitele încercări de agitații să prindă.

Creați acea atmosferă sănătoasă, care să facă posibilă rezistența tuturor elementelor moral sănătoase în această țară și atunci veți avea dreptul să veniți, la nevoie, cu măsuri de represiune.

Câtă vreme nu numai că nu faceți nimic pentru a reprima această imoralitate, dar dați exemplul ei și când membri ai guvernului dovedesc prin purtarea lor o totală inconștiență și o totală lipsă de solidaritate cu durerile acestei țări nu aveți autoritatea morală să veniți să reclamați sprijinul nostru în măsurile pe care le pretindeți.

D. Ionel Pop, vicepreședinte: D. deputat Corneliu Codreanu are cuvântul.

D. Corneliu I. Zelea-Codreanu: D-le președinte, d-lor deputați, în numele grupării din care fac parte cer ca alături de ancheta pe care este normal să o facă autoritățile în drept să se facă și o anchetă parlamentară, compusă din reprezentanți ai diferitelor grupări politice din acest parlament. Cer acest lucru, pentru că mă îndoiesc de exactitatea afirmațiilor făcute de d. ministru de interne; mă îndoiesc pentru un motiv bine determinat. La 24 ianuarie, atunci când studențimea română, naționalistă și creștină, mergea să depună o cruce la Mormântul eroului necunoscut, Siguranța statului a dat informația, într-o foaie din Capitală, că acea acțiune a fost pusă la cale și subvenționată de Moscova.

Dacă tot așa de verosimilă este și informația pe care d-voastră o aveți și în afacerea de la Grivița, atunci înțeleg foarte bine câtă dreptate aveți ca să luați măsuri de asemenea natură, ca cele pe care le-ați luat ieri și azi.

În al doilea rând, țin să afirm că mie, ca și tuturor oamenilor de bun simț din această țară, nu ne este frică de comunism sau de bolșevism. Nouă ne este frică de altceva, de faptul că oamenii de la acele ateliere nu au ce mânca; le este foame.

Unii din acei muncitori au 1 100 lei pe lună și au 5, 6, 7 copii.

D. dr. N. Lupu: Așa este.

D. Corneliu I. Zelea-Codreanu: Având cinci, șase, șapte copii, acea leafă nu le ajunge nici măcar pentru pâinea de toate zilele.

Mie, în al doilea rând, mi-e frică și de altceva: de setea de dreptate.

D. dr. N. Lupu: Foarte bine.

D. Corneliu I. Zelea-Codreanu: Atunci, d-voastră veți trebui să satisfaceți aceste două: foamea și setea de dreptate, și va fi ordine deplină în această țară.

D. Ionel Pop, vicepreședinte: D. deputat Gheorghiu are cuvântul.

D. M. I. Gheorghiu: D-le președinte, d-lor deputați, dacă în adevăr guvernul are obligațiunea ca să ia măsuri de represiune atunci când se ivesc mișcări în țară, chiar izolate, prin care se tinde la răsturnarea ordinei în stat, noi credem că are o și mai mare obligație ca, din timp, să ia măsuri de prevenire a acestor mișcări.

Pentru prevenirea acestor mișcări, cred că — după cum am mai spus-o și altădată — nu era nevoie ca să se instituie starea de asediu. Starea de asediu nu poate să fie folosită decât de guvernele a căror autoritate este slăbită.

Astăzi am auzit, în expunerea făcută de d. ministru de interne, că în administrarea țării s-au introdus incorectitudinea și venalitatea. Nu suntem surprinși. Faptul acesta am avut onoarea să-l aduc la cunoștința d-voastră cu mult timp înainte, de la această tribună.

D-lor deputați, un guvern — încă o dată repet — n-are nevoie de stare de asediu, pentru ca să prevină o anumită stare de lucruri în țară, care ar periclita ordinea în stat, ci poate să facă așa încât să uzeze numai de mijloace legale, consfințite de Constituția țării.

. . . . . .

Dezbaterile Adunării Deputaților, nr. 41 ședința din 16 februarie 1933, p. 1120—1230.

50. Legea pentru unificarea asigurărilor sociale (8 aprilie 1933)

Titlul I

Asigurarea obligatorie

Capitolul I

Persoane asigurate

Art. 1. Salariații din întreprinderile industriale și comerciale publice sau particulare, ale căror salarii anuale nu depășesc limita stabilită de adunarea generală a Casei Centrale a Asigurărilor Sociale, sunt supuși în mod obligatoriu la asigurarea pentru caz de boală, maternitate, deces, accidente și invaladitate.

Ucenicii și practicanții din întreprinderile prevăzute în alineatul precedent, chiar dacă nu primesc salarii, precum și membrii familiei patronului, care îndeplinesc în mod obișnuit în întreprindere un serviciu fără salariu, sunt considerați ca asigurați obligatoriu.

De asemenea, sunt supuși asigurării prevăzute în alin. 1, fără a se ține seama de câștig: meseriașii patroni și funcționarii organizațiilor profesionale de salariați, recunoscute persoane juridice, înscriși ca alegători în colegiul respectiv al Camerelor de Muncă, cei ce lucrează la domiciliul lor, singuri sau ajutați, pentru unul sau mai mulți patroni (lucrători la domiciliu), precum și cei care lucrează pe contul lor, la domiciliul clientului (lucrători independenți).

Servitorii vor fi cuprinși în asigurarea obligatorie după 6 luni de la punerea în aplicare a legii, până când se vor face lucrările tehnice pregătitoare.

Art. 2. Se exceptează de la dispozițiile articolului precedent:

a) Salariații supuși legii generale de pensiuni;

b) Salariații întreprinderilor publice care se găsesc asigurați la case speciale funcționând pe temeiul unor legi.

Art. 3. Salariații străini care lucrează în România sunt supuși acelorași obligații și vor beneficia de aceleași drepturi ca și salariații români, pentru toate riscurile asigurate prin această lege;

Salariații unei întreprinderi din România, întrebuințați temporar în străinătate, vor continua asigurarea în țară, dacă nu vor fi asigurați în baza legilor statului în care au fost trimiși.

. . . . . .

Capitolul II

Drepturile asiguraților

Art. 5. Asigurații au următoarele drepturi:

a) Îngrijire medicală, medicamente, pansamente și accesorii medicale;

b) Ajutoare bănești de boală, accidente, maternitate și deces;

c) Pensii de invaliditate din boală sau accident;

d) Pensii pentru urmași.

1. *Îngrijirea medicală*

Art. 6. Asigurații au drept, din prima zi de îmbolnăvire sau accident și până la vindecare, la îngrijire medicală la dispensar, la domiciliul medicului asigurărilor sau la domiciliul asiguratului, când boala sau accidentul nu-i îngăduie a părăsi casa.

Drepturile la îngrijirea medicală se extind și asupra membrilor din familie, dacă trăiesc în aceeași casă cu asigurații, și anume: soția, copiii minori până la 18 ani, sau copiii infirmi, chiar dacă au depășit vârsta de 18 ani, cum și părinții în neputință de muncă.

. . . . . .

Art. 7. Asiguratul bolnav poate fi internat în spital sau sanatoriu, în baza ordonanțelor medicilor Casei de asigurare, având dreptul la plata transportului de la domiciliu la spital și înapoi.

. . . . . .

Durata internării în spital, în contul Casei de asigurare, poate fi până la 26 săptămâni pentru asigurați. Consiliul Casei de asigurare poate hotărî pentru asigurații acelei Case ca durata pentru internare să fie prelungită până la un an dacă situația financiară a Casei o permite.

. . . . . .

Art. 8. Pentru a fi îngrijit în spital nu este nevoie de consimțământul asiguratului dacă:

a) Felul boalei necesită o îngrijire deosebită care nu este posibilă în familie;

b) Boala este molipsitoare;

c) Bolnavul a călcat în mod repetat prescripțiunile medicului și întârzie prin aceasta vindecarea sa.

Dacă bolnavul refuză internarea în spital, în cazurile enumerate în prezentul articol, pierde dreptul la ajutorul bănesc prevăzut la art. 11. Totuşi, se va acorda familiei întreţinută de el un ajutor bănesc de 50% din dreptul asiguratului.

. . . . . .

2. *Medicamente şi accesorii medicale*

Art. 10. Asiguraţii au drept la medicamente şi pansamente după prescripţiunile medicului Casei de asigurare.

În caz de urgenţă dovedită asiguratul are drept la restituirea cheltuielilor făcute de el cu procurarea medicamentelor sau pansamentelor.

Casa de asigurare va acorda membrilor săi, în cazuri de absolută nevoie, tratament balnear, cură de aer sau de ape minerale, în limita sumelor alocate în buget.

De asemenea, va acorda asiguraţilor: proteze dentare, bandaje, centuri, cârje, precum şi alte accesorii prescrise de medicii specialişti ai Casei, ca absolut necesare.

Membrii familiei prevăzuţi la art. 6 au dreptul la medicamente, cum şi la internarea în spital pentru cel mult patru săptămâni. În spitalele proprietatea asigurărilor membrii de familie vor putea fi îngrijiţi timp de cel mult douăsprezece săptămâni, asiguraţii contribuind cu 25% din costul de internare ce se percepe Caselor de asigurare.

. . . . . .

3. *Ajutoare băneşti*

Art. 11. Asiguratul are drept pe timpul cât este bolnav şi în neputinţă de a munci la un ajutor bănesc egal cu 50% din salariul mijlociu asigurat, cu începere din a 8-a zi de boală.

Pentru primele 7 zile salariatul are drept la salariul în întregime din partea patronului şi, în cazul în care acesta nu-şi respectă obligaţia, Casa de asigurare va urmări pe patron pentru încasare, cu formele prescrise în prezenta lege pentru cotizaţii.

Ajutorul bănesc de boală se va plăti săptămânal, la sfârşitul fiecărei săptămâni, socotindu-se pe 7 zile, inclusiv sărbătorile.

Ajutoarele se vor acorda pe baza certificatelor medicale pe cel mult 26 săptămâni pentru aceeaşi boală şi 36 săptămâni pentru boli diferite, în cursul a 12 luni. În caz de accident ajutoarele se vor acorda până la vindecarea sau consolidarea leziunii.

Casa poate hotărî, dacă situaţia financiară permite, cu aprobarea consiliului Casei Centrale, prelungirea ajutorului bănesc pentru aceeaşi boală, de la 26 la 52 săptămâni, dacă asiguratul nu are drept la pensia de invaliditate.

Pe timpul cât asiguratul este internat în sanatoriu sau spital, sau trimis într-o staţiune balneară sau climaterică, cu întreţinerea în cursul a 12 luni. În caz de accident ajutoarele se vor acorda până la vindecarea sau consolidarea leziunii.

. . . . . .

Pentru timpul cât asiguratul este internat în sanatoriu sau spital, sau trimis într-o staţiune balneară sau climaterică cu întreţinerea întreagă în contul Casei de asigurare, nu se poate acorda ajutorul bănesc.

. . . . . .

Art. 13. Asiguratul are drept la un ajutor bănesc dublu în cazul când Casa de asigurare nu ar putea să-i acorde tratamentul medical și medicamentele trebuitoare.

4. *Ajutoare în caz de maternitate*

Art. 14. Asigurata care a contribuit cel puțin 26 săptămâni în ultimele 12 luni, înainte de facere, are drept la:

a) Îngrijire de medic, moașă, medicamente și pansamente, după trebuință;

b) Ajutor bănesc timp de 12 săptămâni, din care cel puțin 6 după facere, potrivit clasei mijlocii de cotizare din ultimul an și în cuantumul prevăzut la art. 11.

. . . . . .

c) Asigurata care își alăptează singură copilul are drept, după încetarea ajutorului de lăuzie, la un ajutor bănesc pentru alăptare pe o durată de încă 6 săptămâni, cu obligațiunea ca asigurata să urmeze prescripțiunile date de medicul Casei de asigurare;

. . . . . .

Art. 16. Soția unui asigurat beneficiază în caz de lăuzie de îngrijirea cu medic, moașă, medicamente și pansamente, dacă soțul asigurat a contribuit cel puțin 52 săptămâni în ultimii doi ani.

Dacă situația financiară a Casei de asigurare permite, consiliul de administrație poate acorda, în cazul prevăzut la aliniatul precedent, un ajutor bănesc pe cel mult 6 săptămâni egal cu 50 la sută din ajutorul ce s-ar cuveni asiguratului în caz de boală.

5. *Ajutoare în caz de deces*

Art. 17. Dreptul pentru ajutor de înmormântare se acordă după o cotizație de cel puțin 26 săptămâni în ultimii doi ani.

În cazul în care asiguratul a contribuit la mai multe clase de cotizare, ajutorul se va stabili după clasa care va corespunde mijlociei cotizațiilor.

În caz de deces, ca urmare a unui accident, ajutorul de înmormântare se acordă fără a se ține seamă de vechimea în asigurare.

Ajutorul de înmormântare se va calcula de la 40 până la 60 ori salariu mijlociu al clasei de cotizare, potrivit cu situația financiară a fiecărei Case de asigurare.

6. *Pensia pentru invaliditate*

Art. 18. Dreptul la pensia de invaliditate se obține în urma unei boli, după ce s-a terminat îngrijirea medicală și s-a stabilit o incapacitate de muncă.

Se consideră ca invalid acel care în urma unei infirmități rămâne cu o incapacitate generală de muncă mai mare de două treimi.

Pensia de invaliditate se compune dintr-o sumă fixă, potrivit clasei corespunzătoare, la care se adaugă câte 2 lei pentru fiecare săptămână cotizată peste primele 200 săptămâni.

. . . . . .

Dreptul la pensia de invaliditate se poate obține numai după o contribuție de cel puțin 200 (două sute) săptămâni, cu obligația ca asiguratul să fi cotizat cel puțin 16 săptămâni în cursul fiecărui an.

. . . . . .

Art. 21. Pensionarii Caselor de asigurări vor beneficia gratuit de asistență medicală la dispensarele Caselor de asigurare, cum și de medicamente din depozitele și farmaciile proprii ale Caselor.

Urmașii pensionarilor, în caz de deces al unui pensionar, au drept la ajutor de înmormântare, socotindu-se de 4 ori cuantumul pensiunii lunare ce se acordă pensionarului decedat.

Art. 22. După moartea unui asigurat pensionar, care avea pensia din fondul de asigurare, urmașii au drept la pensie, după cum urmează:

a) Soția sau soțul legitim al unui pensionar are drept la 50% din pensia decedatului, când se constată că se găsește în neputință de a munci și când dovedește starea de sărăcie cu un act de pauperitate eliberat de administrația financiară respectivă;

b) Copiii legitimi, recunoscuți sau adoptivi, mai mici de 18 ani și până la împlinirea acestei vârste, au drept la o treime din pensia părintelui decedat, urmând a face dovada, prin act de pauperitate, că sunt lipsiți de mijloace;

c) Pensiile copiilor orfani nu pot să depășească 2/3 din pensia părintelui decedat, iar cuantumul pensiilor pentru soție și copii nu poate depăși pensia asiguratului decedat.

Când situația materială a urmașilor sau soțului supraviețuitor s-a îmbunătățit sau când neputința de lucru a dispărut, Casa Centrală poate dispune suspendarea pensiei.

7. *Pensia de accident*

Art. 23. În caz de accident, orice asigurat are drept, pe lângă asistență medicală și ajutoarele bănești, și la o pensie de accident, dacă a rămas cu o incapacitate de muncă la data vindecării leziunii.

Art. 24. Pensia de accident va fi de 2/3 din salariul asigurat, pentru incapacitate totală, iar pentru incapacitate parțială se va reduce în proporție.

. . . . . .

Pensionarul cu o incapacitate totală, care are nevoie de îngrijirea permanentă a unei alte persoane, va primi drept pensie întregul salariu asigurat.

. . . . . .

Art. 30. Copilul asiguratului decedat în urma unui accident poate beneficia de dreptul la pensie, cu aprobarea consiliului de administrație al Casei Centrale, chiar după împlinirea vârstei de 18 ani, dacă are o infirmitate fizică sau morală, care-l fac incapabil să-și câștige existența.

Copilul care a obținut dreptul la pensie și urmează la învățătură în condițiuni bune, poate, cu autorizația consiliului de administrație al Casei Centrale, să obțină, cel mult până la 21 ani, prelungirea pensiei pentru continuarea studiilor.

Art. 31. Părinții unui asigurat care a murit din accident, dacă au fost întreținuți de victimă, au drept fiecare la 20 la sută din salariul asigurat.

De asemenea frații sau nepoții victimei, care fac dovada că au fost întreținuți de accidentat, au dreptul la pensia de 20 la sută până la împlinirea vârstei de 18 ani.

. . . . . .

Capitolul III

Organizarea financiară

Art. 40. Sarcinile asigurărilor sociale se vor acoperi din:

a) Cotizații;

b) Contribuții suplimentare;

c) Contribuția statului;

d) Diverse venituri.

1. *Cotizații. Încasarea lor*

. . . . . .

Art. 42. Asigurații din diferitele clase vor contribui la Casa de asigurare, împreună cu patronii lor, în părți egale, cu o cotizație egală cu un procent care nu va fi mai mare de 6 la sută din salariul mijlociu al clasei de cotizare respective.

Pentru ucenicii și practicanții care nu primesc un salariu în bani, ca și pentru oricare alt asigurat nesalariat, cotizația cade în întregime în sarcina patronului.

Patronii — meseriași asigurați, lucrătorii la domiciliu și lucrătorii independenți vor plăti în întregime cotizația.

Cotizațiile prevăzute în alin. 1, se vor plăti de asigurați numai până la vârsta de 65 ani. [...]

. . . . . .

Art. 44. Perceperea cotizațiilor se va face, pentru întreprinderile mici, prin lipire de timbre de asigurare în cărți-chitanțe, iar pentru celelalte întreprinderi, prin reținere asupra listelor de plata salariilor.

. . . . . .

Art. 45. Cotizația se achită pe săptămâni întregi, chiar dacă asiguratul n-a lucrat întreaga săptămână.

Patronul este în drept să reție din salariul angajaților săi partea de cotizație care cade în sarcina acestora. Această reținere se va face din salariul din luna corespunzătoare sau cel mult din luna următoare.

. . . . . .

3. *Sarcina statului*

Art. 49. Statul va contribui pentru acoperirea sarcinilor cu plata pensiei de invaliditate și bătrânețe, în primul an, cu o sumă globală de 15 milioane, iar în anii următori cu o sumă îndoită decât cea prevăzută în art. 6 din legea din 28 mai 1932. Această contribuție se va înscrie în bugetul Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale și se va achita lunar Casei Centrale.

Titlul III

Organizarea administrativă

. . . . . .

Capitolul I

Casele de asigurări sociale

Art. 63. Casele de asigurări sociale sunt mutualități autonome cu cel puțin 10 000 (zece mii) membri asigurați. Ele funcționează ca instituții publice.

Scopul Caselor de asigurare este de a administra asigurarea în caz de boală, maternitate și deces, în conformitate cu dispozițiunile legii de față.

Ele sunt în același timp organele locale ale Casei Centrale a Asigurărilor Sociale pentru ramurile de asigurări și fondurile administrate de aceasta.

Casele de asigurări sociale sunt învestite cu personalitate juridică, având toate drepturile ce decurg din această calitate.

. . . . . .

Capitolul II

Casa Centrală a Asigurărilor Sociale

Art. 77. Casa Centrală a Asigurărilor Sociale funcționează pe lângă Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale, ca instituție publică autonomă, având personalitate juridică.

Sediul Casei Centrale este în capitala țării.

Casa Centrală este organul superior al asigurărilor sociale. Ea administrează fondurile ce-i revin, potrivit legii de față, și îndrumează și controlează casele și oficiile de asigurări.

Întreaga gestiune a asigurărilor se va administra separat cu buget și bilanț anual.

Art. 78. Atribuțiile Casei Centrale sunt următoarele:

a) Organizează și supraveghează Casele de asigurări sociale;

b) Administrează fondurile de asigurări sociale, cum și orice altă avere ce ar reveni Casei Centrale, potrivit prevederilor legii de față;

c) Supraveghează, organizează și controlează activitatea oricărui așezământ de asigurări sociale;

d) Organizează, în colaborare cu instituțiile publice sau particulare, combaterea bolilor sociale sau profesionale;

e) Controlează și supraveghează societățile de ajutor mutual;

f) Organizează serviciul pentru prevenirea accidentelor de muncă;

g) Întocmește tabela bolilor profesionale, potrivit convențiilor internaționale ratificate de statul român;

h) Colaborează la controlul și realizările necesare, în domeniul igienii industriale cu Direcția sănătății și Direcția muncii;

i) Acordă, prin hotărârea consiliului de administrație în cursul anului, din fondul de 7 la sută de reasigurare și ajutoare și în limitele acestui fond, sumele necesare acelor Case care, datorită unor împrejurări speciale, nu pot realiza echilibrul financiar și satisface în întregime obligațiile legale sau pentru completarea înzestrărilor necesare la aceste Case.

Art. 80. Organele de administrare și conducere ale Casei Centrale sunt:

a) Adunarea generală;

b) Consiliul de administrație;

c) Direcțiunea generală;
Iar ca organe de control:
a) Comisiunea superioară de control;
b) Comisarul guvernului.

. . . . . .

C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol. XXI, 1933, pp. 129—146.

51. Legea pentru lichidarea datoriilor agricole și urbane*
(7 aprilie 1934)

Capitolul I
Reglementarea datoriilor debitorilor agricoli

Secțiunea I
Determinarea și lichidarea datoriilor agricole

Art. 1. A. Sunt considerați debitori agricoli debitorii cetățeni români, persoane fizice, obștile de cumpărare, persoanele juridice de drept privat, care nu au scop lucrativ, fundațiunile de orice fel și comunitățile de avere ale fostelor regimente grănicerești din Caransebeș și Năsăud, dacă sunt proprietari, fie chiar aparenți, încă de la data de 18 decembrie 1931 și până azi de vreunul din bunurile prevăzute mai jos:

---

* După venirea liberalilor la putere, în ziua de 14 noiembrie 1933, s-a pus din nou în discuție problema datoriilor agricole. Deoarece se apropia termenul de plată a ratelor și dobânzilor fixate prin legea din 14 aprilie 1933 și nu exista posibilitatea achitării lor de către debitori, la 29 noiembrie 1933 se publică un decret regal prin care se prelungește plata obligațiilor debitorilor ce beneficiau de prevederile ultimei legi până la 1 martie 1934. Întrucât liberalii încă nu reușiseră să definitiveze și să aducă în discuție o nouă lege a conversiunii care să exprime punctul lor de vedere, iar termenul de plată a ratelor și dobânzilor prevăzute prin decretul regal se apropia de scadență, la sfârșitul lunii februarie 1934 se trece prin Adunarea Deputaților și Senat *Legea pentru modificarea unor dispoziții din legea pentru reglementarea datoriilor agricole și urbane*, din 14 aprilie 1933, și pentru ratificarea decretului nr. 3 048/1933, prin care se amâna plata acestor obligații până la 1 iunie 1934.

Ținând cont de nemulțumirile existente la sate și de faptul că majoritatea datornicilor deveniseră insolvabili, la scurt timp după prelungirea termenului de plată al creanțelor, liberalii votează la 7 aprilie 1934 *Legea pentru lichidarea datoriilor agricole și urbane.*

O nouă lege care să reglementeze raporturile dintre creditori și debitori era absolut necesară, întrucât legiuirile anterioare se dovediseră ineficace.

De prevederile legii din 7 aprilie 1934 se bucurau în egală măsură toți debitorii agricoli, indiferent de mărimea proprietății, fără a se mai face nici un fel de distincție și împărțire în categorii, așa cum se făcuse în legiuirile anterioare. In ansamblul ei, legea era pozitivă, și a încheiat un capitol dureros din istoria țărănimii române, care a fost scoasă de sub povara datoriilor.

a) De imobile susceptibile de a fi supuse impozitului agricol, prevăzut de art. 3 al legii contribuțiunilor directe, chiar dacă ar fi scutite prin vreuna din dispozițiunile legale în vigoare.

b) De case de locuit, oricare ar fi situația lor, dacă proprietarii lor sunt muncitori manuali de pământ.

Îndeplinirea condițiunilor de mai sus se poate dovedi cu toate mijloacele de probă din dreptul comun, însă în cazul când s-ar invoca acte scrise, acestea nu vor fi opozabile decât dacă vor avea dată certă, iar în Ardeal și Bucovina dacă vor avea putere probatorie, conform cu legiuirile locale.

În vederea aplicațiunii acestei legi se consideră bunurile moștenite după 18 decembrie 1931 de către debitorii cu vocațiune legală la succesiune ca fiind proprietatea lor din momentul achiziționii acestor bunuri de către defunct.

B. Debitorii agricoli menționați sub alin. *a)* de mai sus beneficiază de dispozițiunile acestui capitol dacă vor îndeplini una din condițiile de mai jos:

a) Să locuiască în mod efectiv și continuu, ei, unul din soți sau vreunul din părinții sau copiii lor, sau unul din comoștenitorii indivizi, într-o comună rurală cel mai târziu cu începere de la data de 18 decembrie 1931;

b) Ca veniturile lor personale agricole, conform matricolelor fiscale, să reprezinte cel puțin 30% din cuantumul total al veniturilor lor elementare personale, ce au servit la calcularea impozitului lor global pe anul 1933.

Din acest cuantum total de venituri se va scădea venitul locuinței personale a debitorului, precum și o sumă de lei 80 000 din totalul veniturilor sale, provenind din lefuri, pensii, indemnizații de orice natură sau profesiuni libere.

În calculul veniturilor anuale ale pădurilor, plantațiilor de pomi roditori și viilor, scutite de impozit, se va socoti pentru păduri jumătate din venitul pământului agricol din regiunea respectivă, iar pentru vii și plantații de pomi roditori se va socoti venitul ca și când ar fi în plină producție.

Art. 2. Cad sub aplicațiunea acestui capitol toate datoriile debitorilor, intrând în prevederile art. 1, născute până la data de 18 decembrie 1931, afară de acelea exceptate de această lege.

Datoriile cu scadențe posterioare promulgării legii se vor considera ajunse la scadență pe data promulgării ei.

Art. 3. Cuantumul fiecărei creanțe va fi cel existent la data promulgării acestei legi, inclusiv procentele încă datorite, calculate până la data de 18 decembrie 1931, pe baza legii sau a convențiunilor, cu respectarea legiuirilor asupra cametei și, de la această dată, pe baza unui procent simplu de 2% pe an.

Art. 4. Datoriile debitorilor prevăzuți la art. 1 se reduc cu 50% din cuantumul lor stabilit conform art. 3 din lege.

Datoriile astfel reduse se vor plăti în 34 rate semestriale, care vor cuprinde și o dobândă de 3% pe an, plătibile la 15 mai și 15 noiembrie ale fiecărui an, scadența primei rate fiind la 15 noiembrie 1934.

Fiecare din primele două rate vor fi de câte 2,5%, iar fiecare din celelalte două următoare de câte 3% din creanța redusă conform alin. I.

Celelalte treizeci de rate vor fi egale și vor cuprinde tot restul datoriei neamortizate prin cele patru rate de mai sus.

Regulamentul de aplicare al acestei legi va cuprinde și un tablou de amortisment pentru calcularea ratelor.

Art. 5. Debitorii vor beneficia pentru orice rată plătită anticipat de o reducere de 6% pe an, calculată din ziua plății până la scadența respectivă.

Art. 6. Debitorii care vor plăti integral, chiar numai o singură creanță anticipat, în primii doi ani de la promulgarea legii, vor beneficia asupra creanței plătite de o reducere totală de 70%, cu condiția să se achite în primul an cel puțin 15%, plus dobânzile aferente la acest procent, din cuantumul ei total, așa cum a fost stabilit prin art. 3 sub sancțiunea pierderii beneficiului acestei reduceri.

De asemenea, debitorii care vor achita chiar numai o singură creanță în primii 5 ani de la promulgarea legii vor beneficia de o reducere totală de 60% asupra cuantumului acestei creanțe, fixat prin art. 3, cu condiția ca să plătească în fiecare an cel puțin 8% din acest cuantum, plus dobânzile aferente la acest procent, sub sancțiunea pierderii beneficiului acestei reduceri.

Art. 7. Pentru aplicarea acestei legi se consideră ca definitive declarațiile de asanare făcute de debitori sub regimul legilor din 19 aprilie 1932, 26 octombrie 1932 și 14 aprilie 1933, ele nemaiputând fi adăugite sau modificate în nici un fel, cu excepțiunea rectificărilor de calcul, devenite necesare pe baza acestei legi. Debitorul va putea opune creditorului orice plată sau stingere ulterioară a datoriei.

Art. 8. Debitorii agricoli proprietari de mai mult de 10 hectare, cât și debitorii agricoli, proprietari de mai puțin de 10 hectare, care însă ar poseda și proprietăți urbane sau suburbane, susceptibile de a fi supuse impozitului pe clădiri, care nu au făcut declarații de asanare, vor trebui să facă asemenea declarații în termen de o lună de la publicarea legii. Declarațiile proprietarilor de mai mult de 10 hectare se vor face la tribunalul domiciliului debitorului, iar cele ale proprietarilor de mai puțin de 10 hectare la judecătoria domiciliului debitorului. Ele vor cuprinde o arătare exactă a tuturor datoriilor debitorului, a activului său și a tuturor veniturilor pe care le are, precum și arătarea domiciliului actual al debitorului și domiciliilor creditorilor arătați în declarație.

Art. 9. Declarațiile făcute conform art 8 vor fi trimise de debitori tuturor creditorilor arătați în ele, în termen de o lună de la promulgarea legii, prin scrisori recomandate.

Art. 10. Debitorii prevăzuți în art. 8, care n-au făcut declarații de asanare cel mai târziu până la expirarea termenului prevăzut în acel articol, precum și toți aceia care în declarațiile lor făcute conform art. 7 și 8 au omis cu rea credință o parte din activul lor sau au arătat datorii fictive, vor pierde beneficiul legii de față.

Decăderile pronunțate după cererea oricărei părți interesate își vor produce efectele față de toți creditorii.

Art. 11. Creditorii vor comunica debitorilor, la cererea acestora, suma totală a datoriei rămasă de plată, conform legii cât și rata ce debitorul urmează să plătească, conform art. 4.

Această comunicare nu echivalează cu o recunoaștere a creditorului în ce privește dreptul debitorului de a beneficia de lege.

. . . . . .

Capitolul II

Reglementarea datoriilor urbane

Art. 30. A. Sunt considerați debitori urbani debitorii cetățeni români, persoane fizice, persoane juridice de drept privat care nu au scop lucrativ și fundațiunile de orice fel dacă îndeplinesc ambele condițiuni de mai jos:

a) Să fie proprietari, chiar și aparenți, încă de la data de 18 decembrie 1931 și până azi, de imobile susceptibile de a fi impuse la impozitul pe clădiri, prevăzute de art. 13 din legea contribuțiunilor directe, chiar dacă ar fi scutite prin vreuna din dispozițiile legale în vigoare.

Îndeplinirea acestei condițiuni se poate dovedi cu toate mijloacele de probă din dreptul comun, însă în cazul când s-ar invoca acte scrise, acestea nu vor fi opozabile decât dacă vor avea dată certă, iar în Ardeal și Bucovina, putere probatorie, conform cu legiuirile locale.

În vederea aplicațiunii acestei legi, se consideră bunurile moștenite după 18 decembrie 1931 de către debitorii cu vocațiune legală la succesiune ca fiind proprietatea lor din momentul achiziționării acestor bunuri de către defunct;

b) Să nu poată fi considerați debitori agricoli prin aplicarea art. 1.

B. Debitorii urbani menționați sub litera A beneficiază de dispozițiunile acestui capitol, dacă îndeplinesc una din condițiunile de mai jos:

a) Ca veniturile lor brute imobiliare după matricolele fiscale să nu întreacă cifra de 60 000 lei pentru București, 48 000 lei pentru municipii și 24 000 lei pentru celelalte comune urbane;

b) Ca veniturile lor personale imobiliare, conform matricolelor fiscale, să reprezinte cel puțin 30% din cuantumul total al veniturilor lor elementare personale, ce au servit la calcularea impozitului lor global pe anul 1933.

Din acest cuantum total de venituri se va scădea venitul locuinței personale a debitorului, precum și o sumă de lei 80 000 din totalul veniturilor sale, provenind din lefuri, pensii, indemnizații de orice natură, sau profesiuni libere.

Art. 31. Cad sub aplicațiunea acestui articol toate datoriile debitorilor intrând în prevederile art. 30, născute până la data de 18 decembrie 1931, afară de cele exceptate de această lege.

Datoriile cu scadențe posterioare promulgării legii se vor considera ajunse la scadență pe data promulgării ei.

Art. 32. Cuantumul datoriilor supuse acestui capitol va fi cel existent la data promulgării legii, inclusiv procentele convenționale sau legate, datorite încă până la această dată, calculate cu respectarea legiuirilor asupra cametei.

Art. 33. Debitorii prevăzuți de acest articol vor beneficia de o reducere de 20% din datoriile lor, calculate conform articolului 32, restul fiind plătibile în 10 ani în rate semestriale egale, în care se va include și o dobândă de 6% pe an. Aceste rate vor fi plătibile la 15 mai și 15 noiembrie ale fiecărui an, prima scadență fiind la 15 noiembrie 1934.

Regulamentul de aplicare al legii va cuprinde și un tablou de amortisment pentru calcularea ratelor.

Art. 34. Debitorii vor beneficia pentru orice rată plătită anticipat de o reducere de 8% pe an, calculată din ziua plății până la scadența respectivă.

Art. 35. Debitorii care vor plăti integral, chiar numai o singură creanță în primii doi ani de la promulgarea legii, vor beneficia de o reducere totală de 35% cu condiția ca să achite în primul an cel puțin 32% din cuantumul ei total, așa cum a fost stabilit prin art. 32, plus interesele aferente acestui procent, sub sancțiunea pierderii beneficiului acestei reduceri.

De asemenea, debitorii care au plătit integral chiar numai o creanță anticipat în primii 5 ani de la promulgarea legii vor beneficia de o reducere totală de 30% din cuantumul ei total fixat prin art. 32, cu condiția ca să plătească cel puțin 14% din acest cuantum în fiecare an, plus interesele aferente acestui procent, sub sancțiunea pierderii beneficiului acestei reduceri.

Art. 36. Debitorii intrând în prevederile acestui articol sunt obligați să facă declarații în termen, la instanța și cu cuprinsul declarațiilor arătate în art. 8 din prezenta lege. Aceste declarații vor fi comunicate în modul și în termenele arătate la art. 9.

Nefacerea acestor declarații în modul arătat mai sus atrage după sine decăderile și sancțiunile prevăzute de art. 10 din lege.

Art. 37. Creditorii debitelor prevăzuți de acest articol vor putea cere facerea mențiunilor prevăzute de art. 26 al acestei legi, în modul arătat de acel articol, mențiuni care vor avea aceleași efecte ca cele arătate în zisul text.

Art. 38. Înstrăinările și constituirile de drepturi reale asupra bunurilor, pentru care s-au făcut mențiunile de mai sus, nu se vor putea face decât în formele și sub sancțiunile prevăzute de art. 27.

Art. 39. Dispozițiunile articolelor: 12, 13, 14, alin. 1, 2, 4 și 6, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 26, 27, 28 și 29 se vor aplica și debitorilor intrând în prevederile acestui articol.

Capitolul III

Reglementarea datoriilor față de creditorii care nu ar accepta dispozițiunile capitolelor precedente

Art. 40. Creditorii care nu ar accepta modul de lichidare prevăzut în capitolele I și II ale prezentei legi pentru creanțele lor vor trebui să facă declarații în acest sens, la tribunalul domiciliului debitorului, în termen de 40 zile de la promulgarea prezentei legi.

Această declarație va conține:

a) Numele și domiciliul creditorului:

b) Numele și domiciliul debitorului;

c) Cifra creanței, cu indicarea capitolului inițial, a dobânzilor percepute și a dobânzilor încă datorite;

d) Natura creanței, titlul din care izvorăște și garanțiile ei de orice fel.

Declarațiile sunt irevocabile și nu pot cuprinde nici un fel de rezerve sau restricții.

Art. 41. Nefacerea acestor declarații așa cum se arată în articolul 40, în termenul fixat de lege, echivalează cu o acceptare irevocabilă din partea creditorului a dispozițiunilor capitolelor I si II ale legii de față.

. . . . . .

Capitolul IV

. . . . . .

Secţiunea II

. . . . . .

Art. 65. Creanţele Creditului Ipotecar Transitoriu pentru care nu s-au încheiat înţelegeri conform legilor din 19 aprilie 1932 şi 14 aprilie 1933 sunt supuse în totul dispoziţiilor prezentei legi.

Statul va despăgubi Creditul Ipotecar Transitoriu de toate pagubele suferite prin reducerile cauzate prin această lege.

. . . . . .

Secţiunea III

Dispoziţiuni generale şi tranzitorii

. . . . . .

Art. 84. Debitorii proprietari agricoli intrând în prevederile art. 1, ale căror imobile sunt situate în cuprinsul Bucovinei, vor beneficia de o reducere de 70% asupra cuantumului datoriilor lor fixate prin art. 3.

Datoriile astfel reduse se vor plăti în condiţiunile prevăzute în art. 4, alin. 2.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 83, din 7 aprilie 1934.

52. Legea privitoare la organizarea şi încurajarea agriculturii (19 martie 1937)

Titlul I

Transmiterea şi ipotecarea proprietăţii agricole rurale provenite de la stat şi prin stat

Art. 1. Transmiterea şi ipotecarea proprietăţii agricole rurale, provenită de la stat şi prin stat, se vor face potrivit dispoziţiunilor legii de faţă, înţelegându-se prin această proprietate:

a) Pământul dobândit prin legea rurală din 1864;

b) Pământul vândut de stat — în loturi mici până la 10 ha în Dobrogea şi până la 5 ha în restul ţării — în virtutea legii din 7 aprilie 1889 pentru înstrăinarea bunurilor statului, cu modificările ei ulterioare, inclusiv cele aduse prin legea din 3 mai 1916; a legii din 3 aprilie 1882 pentru regularea proprietăţii imobiliare în Dobrogea, cu modificările ei ulterioare, inclusiv cele aduse prin legea publicată în *Monitorul oficial* nr. 9 din 10 aprilie 1910; şi a legii din 18 martie 1912 pentru trecerea în proprietatea statului a bunurilor de mână moartă;

c) Pământul dobândit prin legea din 2 aprile 1903, pentru acordarea de pământuri luptătorilor din războiul de la 1877—1878;

d) Pământul dobândit prin legea de la 9 ianuarie 1888 pentru împroprietărirea în Dobrogea a subofiţerilor cu 12 ani neîntrerupţi în ser-

viciu şi prin legile din 5 martie 1906 şi 21 aprilie 1913, pentru reangajarea gradelor inferioare în armată;

e) Loturile în întindere de până la 5 ha, dobândite prin cumpărare de la Casa Rurală;

f) Pământul dobândit pe baza legilor de reformă agrară pentru Basarabia, pentru vechiul Regat, pentru Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş şi pentru Bucovina.

Art. 2. Proprietatea agricolă rurală arătată la articolul precedent va putea fi vândută sau donată numai cu respectarea următoarelor dispoziţiuni:

1. Vânzarea sau donaţiunea să fie autorizată în prealabil de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor.

2. Cumpărătorul sau donatorul să fie cetăţean român (bărbat sau femeie) şi să întrunească una din următoarele condiţiuni:

a) Să fie trecut pe tabloul de împroprietărire, întocmit pe baza legilor de reformă agrară şi să nu-şi fi pierdut acest drept;

b) Să fie absolvent al unei şcoale de agricultură, silvicultură ori medicină veterinară, de orice grad sau specializare;

c) Să fie sătean cultivator de pământ, înţelegându-se prin aceasta locuitorul care are drept singură îndeletnicire agricultura şi-şi cultivă el însuşi pământul. Fiii minori ai sătenilor din această categorie sunt consideraţi că îndeplinesc această condiţiune. Sunt asimilaţi cu sătenii cultivatori de pământ: preoţii, învăţătorii şi funcţionarii ecleziastici, domiciliaţi în comunele rurale; micii meseriaşi domiciliaţi în comunele rurale şi având ca ocupaţie principală agricultura, precum şi muncitorii manuali de pământ, cu domiciliul în comunele suburbane sau urbane, înţelegându-se prin muncitori manuali de pământ cel ce posedă pământ, îl munceşte personal şi are ca singura lui ocupaţie agricultura sau creşcătoria de animale.

Dobânditorul să nu stăpânească la data cumpărării, împreună cu terenul achiziţionat, mai mult de 50 ha pământ cultivabil de familie. Se consideră cuprinşi în familie, în înţelesul acestei legi, soţii şi copiii minori necăsătoriţi.

Achiziţionările întrecând suprafaţa de 25 ha, făcute sub imperiul legii din august 1929 pentru circulaţia pământurilor dobândite prin legile de împroprietărire, se ratifică de plin drept, sub condiţionarea de a nu se întrece astfel suprafaţa de 50 ha prevăzută la alineatul precedent şi ca dobânditorul să îndeplinească condiţiunea prevăzută la punctul 2 de mai sus.

4. Să nu-şi fi exercitat statul — prin Ministerul Agriculturii şi Domeniilor — dreptul său de preempţiune, în termen de 60 zile de la notificarea ce-i va fi adresată de către cel ce voieşte să vândă sau să doneze.

5. Proprietatea agricolă rurală ce se vinde sau se donează să fie complet achitată la stat sau Casa Rurală, iar vânzătorul sau donatorul ei să fi fost definitiv în posesiune. Aceasta trebuiesc să fie dovedită prin titlul de împroprietărire, sau prin certificatul percepţiei şi al primăriei respective, ori al Casei Rurale.

Autorizarea cerută la punctul 1 de mai sus va fi dată de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor direct sau prin serviciul agricol judeţean respectiv.

Ministerul va refuza autorizaţia sa, când nu sunt îndeplinite condiţiunile legii de faţă.

. . . . . .

Art. 3. Toate înstrăinările şi constituirile de sarcini, de care se ocupă dispoziţiunile acestui titlu din legea de faţă, sunt valabile numai dacă vor fi făcute în vechiul Regat şi Basarabia prin acte autentice. În Transilvania, Banat, Maramureş şi Bucovina înstrăinările sunt valabile numai dacă vor fi intabulate în cărţile funduare, această dispoziţiune urmând a fi aplicată şi în vechiul Regat şi Basarabia, pe măsură ce se vor executa lucrările de cadastru funciar şi de înfiinţarea cărţii funduare prevăzute de legea respectivă promulgată prin I.D.R.* Nr. 1 110 din 1933 şi publicate în *Monitorul oficial* din 20 aprilie 1933.

. . . . . .

Art. 9. Proprietăţile agricole rurale nu se pot divide prin vânzare, nici pe cale de succesiune, decât până la întinderea minimă de 2 ha, care este declarată indivizibilă în puterea prezentei legi.

În calculul acestei suprafeţe nu intră locurile de casă.

. . . . . .

Titlul II

Îndrumarea şi raţionalizarea producţiei agricole

Art. 12. În vederea îndrumării şi raţionalizării producţiunii agricole, Ministerul Agriculturii şi Domeniilor va întocmi:

a) Un program general de lungă durată, şi

b) Un plan de lucru anual, pentru aplicarea programului general.

Partea I

Îndrumarea tehnică a lucrărilor privitoare la sol şi plantele agricole

Capitolul I

Raţionalizarea producţiunii plantelor agricole

Art. 13. În scopul de a raţionaliza producţiunea plantelor agricole, Ministerul Agriculturii şi Domeniilor va face următoarele lucrări tehnice pregătitoare:

a) Studiul şi analiza solurilor cultivabile;

b) Studiul condiţiunilor economice şi al condiţiunilor de mediu ce pot înrâuri producţia şi rentabilitatea plantelor cultivate;

c) Studiul rentabilităţii şi producţiunii vegetale pe regiuni în raport cu fiecare dintre plantele agricole şi cu cerinţele pieţelor de desfacere.

Pe baza acestui material, Ministerul Agriculturii şi Domeniilor, luând avizul Consiliului Superior al Agriculturii, va determina regiunile naturale de cultivare, cu cea mai mare rentabilitate, pentru fiecare specie de plante agricole, întocmind Harta fitotehnică a ţării, pe care o va supune spre aprobare Consiliului de Miniştri.

Harta fitotehnică va servi ca bază în operaţiunea de raţionalizare a producţiunii plantelor agricole.

---

* Înalt decret regal.

Ministerul Agriculturii și Domeniilor, Centrala cooperativă de valorificare agricole și unitățile sale, Uniunea Camerelor de agricultură și Camerele de agricultură vor stimula, prin acțiunea lor de îndrumare și încurajare, numai răspândirea și extinderea plantelor agricole ce corespund programului și planului de lucru prevăzut la art. 12 și intrând în cadrul stabilit prin Harta fitotehnică a țării.

Art. 14. Ministerul Agriculturii și Domeniilor va întocmi planul său de lucru în raport cu zonele naturale de cultivarea plantelor determinate de Harta fitotehnică, luând — prin regulamentul legii de față — măsurile de aplicare necesare.

Capitolul II

Lucrări de tehnică agricolă obligatorii

Art. 15. Sunt lucrări de tehnică agricolă obligatorii pentru toți proprietarii și deținătorii cu orice titlu, cultivatori de pământ, precum și pentru toate instituțiunile publice sau particulare, care dețin ori administrează terenuri sau căi de comunicație de orice fel:

a) Delimitarea — prin semne de hotar vizibile, durabile și bine întreținute — a proprietăților agricole;

b) Tratarea semințelor împotriva boalelor criptogamice;

c) Curățirea de buruieni a semănăturilor, grădinilor, livezilor, pășunilor, curților, locurilor virane, a drumurilor de exploatare și a hotarelor, prin buruiană înțelegându-se și secara din culturile proprii de grâu;

d) Distrugerea vetrelor de cuscută și a paraziților vegetali și animali, vătămători culturilor agricole, viticole sau horticole;

e) Combaterea animalelor, păsărilor, omizilor și insectelor vătămătoare agriculturii.

Regulamentul prezentei legi va determina cât mai explicit noțiunea de buruiană și va indica animalele și păsările vătămătoare agriculturii;

f) Distrugerea focarelor de boale vegetale declarate primejdioase în baza legii de față.

Art. 16. Pe baza instrucțiunilor date de Ministerul Agriculturii și Domeniilor, șeful Circumscripției agricole va lua măsuri pentru:

a) Aplicarea unei rotații a semănăturilor, potrivită cu împrejurările locale.

În acest scop va întocmi, în fiecare comună sau cătun din circumscripția sa, planuri de cultură cât mai apropiate de condițiile locale.

În caz când 66% din cultivatorii de pământ dintr-o comună sau cătun consimt a se face un singur plan de cultură, pentru toată comuna sau cătunul, — în vederea unei rotațiuni a semănăturilor pe tarlalele mari — acest plan devine obligator pentru toți cei din comuna sau cătunul respectiv;

b) Fixarea, în fiecare an, a datei la care se poate începe în fiecare comună din circumscripția sa recoltarea porumbului.

. . . . . .

Capitolul III

Răspândirea cunoștințelor și metodelor de tehnică agricolă printre agricultori

Art. 21. În scopul de a înlesni răspândirea cunoștințelor și metodelor de tehnică agricolă printre agricultori, Ministerul Agriculturii și Domeniilor va defalca, din disponibilitățile rămase de la expropriere sau rezervele de stat existente la data publicării legii de față, întinderea de teren necesară pentru crearea unei rețele de centre agricole în tot cuprinsul țării, în condițiunile ce se vor fixa prin regulamentul acestei legi.

Pentru înființarea acestor centre, ministerul e autorizat ca, pe baza acestui text și fără altă lege specială, să schimbe terenul proprietatea statului cu orice alt teren particular — cu consimțământul proprietarului respectiv — în scopul de a avea suprafețele trebuitoare în localitatea unde el ar putea fi mai bine și mai rațional utilizate, luând — după caz — și avizul consiliilor tehnice respective din minister.

Terenurile astfel destinate rămân proprietatea statului.

Ele vor putea fi puse gratuit la dispoziția Camerelor de agricultură, pentru înființarea de centre agricole, neputându-li-se da altă destinație în viitor decât pe bază de lege.

. . . . . .

Partea VI

Protecția plantelor cultivate

Capitolul I

Cadrul și mijloacele de acționare

Art. 64. Pentru îmbunătățirea calitativă și sporirea cantitativă a producțiunii agricole de orice fel, se instituie un regim de protecția plantelor cultivate, care se va exercita de către Ministerul Agriculturii și Domeniilor, prin serviciul de protecția plantelor din acest minister.

Capitolul II

Poliția fito-sanitară internă

Art. 65. Toți cei ce produc, dețin sau pun în vânzare — sub orice titlu — semințe, fructe, plante sau părți de plante, sunt supuși controlului Ministerului Agriculturii și Domeniilor, care e în drept ca — prin delegații săi autorizați — să inspecteze culturile, localurile de desfacere, depozitele, stațiunile și porturile de încărcarea și descărcarea unor asemenea produse, pentru a se asigura de starea lor sanitară.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 67, din 22 martie 1937.

53. Decret-lege privind recunoașterea și funcționarea breslelor de lucrători, funcționari particulari și meseriași*

(12 octombrie 1938)

Capitolul I

Constituirea și scopul breslelor

Art. 1. Breslele au ca obiect studiul, apărarea și dezvoltarea intereselor profesionale, fără a urmări însă împărțirea de beneficii.

Interesele profesionale sunt limitate prin însăși natura lor la acelea de ordin industrial, comercial, agricol, tehnic, economic, cultural și social.

Breslele își exercită activitatea numai pe planul național, cu respectarea intereselor superioare ale națiunii. Ele nu vor putea fi afiliate organizațiunilor cu caracter internațional sau să fie reprezentate la manifestațiuni sau congrese internaționale, fără autorizația expresă a Ministerului Muncii.

Art. 2. Se recunosc următoarelor categorii de persoane fizice care exercită aceeași profesiune, profesiuni similare sau profesiuni conexe, dreptul de a se constitui în bresle, în condițiunile prevăzute de această lege:

a) Lucrătorilor;

b) Funcționarilor particulari;

c) Meseriașilor.

Nimeni nu poate fi constrâns de a face parte, de a nu face parte sau de a înceta de a mai face parte dintr-o breaslă, în contra voinței sale.

Art. 3. Acest drept se întinde și asupra tuturor lucrătorilor salariați ai statului, județelor, comunelor, caselor și regiilor autonome, altor servicii publice sau de utilitate publică.

---

* Prin decretul-lege din 12 octombrie 1938 s-a hotărât constituirea breslelor de lucrători, funcționari particulari și meseriași, având ca scop declarat „apărarea și dezvoltarea intereselor profesionale, fără a urmări însă împărțirea de beneficii". Decretul, care anula legea sindicatelor din 26 mai 1921, preciza că interesele profesionale „sunt limitate prin însăși natura lor la acela de ordin industrial, comercial, agricol, tehnic, cultural și social" excluzându-se activitățile politice. Conform decretului, breslele urmau să-și exercite activitatea „numai pe plan național", ele nu puteau fi afiliate „organizațiunilor cu caracter internațional sau să fie reprezentate la manifestațiuni sau congrese internaționale, fără autorizația expresă a Ministerului Muncii".

Concepute ca organizații profesionale cu caracter guvernamental, ele nu puteau activa fără a declara că vor respecta Constituția și legile țării, precum și că vor renunța la orice activitate internă și externă „contra intereselor statului". Breslele urmau să constituie „un factor de cooperare activă cu toți ceilalți factori ai economiei naționale".

Abrogarea legii sindicatelor din 26 mai 1921 și adoptarea decretului de constituire a breslelor s-a încadrat în suita de măsuri luate de autorități în perioada anilor 1938—1940 în vederea restrângerii drepturilor și libertăților democratice.

Capitolul II

Despre recunoașerea personalității juridice

Art. 4. Recunoașterea personalității juridice a breslei se face printr-un decret regal dat în urma propunerii Ministerului Muncii, în baza avizului Comitetului muncii.

Art. 5. Breslele sunt unitare.

Nu se pot constitui bresle mixte.

Art. 6. Circumscripția teritorială a fiecărei bresle, recunoscută în conformitate cu prezenta lege, este ținutul.

Nu se poate recunoaște personalitate juridică decât unei singure bresle pentru fiecare categorie de profesii în cuprinsul aceluiași ținut.

Breasla poate avea însă secțiuni în centrele mai importante din ținut.

Aceste secțiuni vor putea exercita drepturi de reprezentare și, în genere, toate celelalte drepturi conferite prin prezenta lege, prin delegație dată pe breaslă.

Art. 7. Pentru a putea dobândi personalitatea juridică, breasla trebuie să îndeplinească următoarele condițiuni:

a) Breslele de salariați vor trebui să cuprindă, prin aderare voluntară, cel puțin 1/10 din salariații ocupați în circumscripție în categoria de profesie respectivă;

b) Breslele de meseriași vor trebui să cuprindă, prin aderare voluntară, cel puțin 1/10 din totalul meseriașilor de aceeași categorie de profesie din circumscripția respectivă. În nici un caz numărul membrilor fondatori ai unei bresle de lucrări, funcționari particulari sau meseriași, nu va putea fi sub 30.

I. Dacă în circumscripția respectivă nu există, pentru o anumită categorie de profesiuni, numărul suficient cerut de lege pentru constituirea unei bresle, persoanele aparținând acelei categorii se vor putea afilia unei bresle care prezintă cea mai mare analogie cu profesiunea respectivă. Ele vor putea constitui grupuri separate, supuse însă în toate privințele autorităților breslei. În acest caz, breasla va adăuga la titulatura sa expresiunea „profesiuni conexe".

II. În afară de apărarea intereselor profesionale, breslele se ocupă a urmări educarea profesională, morală și patriotică a membrilor lor.

III. Conducătorii breslelor vor trebui să fie cetățeni români, bucurându-se de plenitudinea drepturilor civile și politice, ale căror onorabilitate, capacitate și sentimente naționale constituie o chezășie pentru îndrumarea și propășirea activității breslei.

Art. 8. Conducătorii sau un împuternicit special al membrilor fondatori, prevăzuți în actul constitutiv, trebuie să adreseze Ministerului Muncii cererea de recunoaștere a personalității juridice.

. . . . . .

Art. 9. Ministerul Muncii primind cererea, o va trimite Comitetului muncii spre a-și da avizul.

Comitetul muncii va proceda la cercetările necesare, putând invita, pentru lămuriri sau completări de acte, pe membrii fondatori, sau pe împuternicitul lor, putând cere avizul celorlalte ministere, camerelor profesionale, Uniunilor lor sau altor autorități.

Comitetul muncii va putea cere modificarea statutelor și actului constitutiv când acestea nu sunt în cadrul legii. Comitetul va aviza nu numai asupra îndeplinirii condițiunilor cerute de legea de față, ci și asupra opor-

tunității și utilității recunoașterii personalității juridice a breslei în constituire, pentru considerațiuni de ordin politic, economic sau social.

Art. 10. Decretul regal prin care se recunoaște personalitate juridică breslei va fi publicat de Ministerul Muncii în *Monitorul oficial*, împreună cu actul constitutiv și statutele.

Capitolul III

Despre efectele recunoașterii personalității juridice

Art. 11. Breasla care se bucură de personalitate juridică:

a) Are dreptul exclusiv de a sta în justiție, fie ca parte principală, fie ca parte alăturată, nu numai pentru atingerile aduse personalității sau patrimoniului său, dar și pentru fapte care, deși sunt considerate ca leziuni cauzate unor drepturi individuale ale membrilor săi, rezultate din legi, regulamente, convențiuni colective de muncă sau altfel, sunt totuși în legătură cu exercițiul profesiunii și cu interesele colectivității membrilor;

b) Are dreptul exclusiv de a desemna reprezentanți, aleși dintre membrii săi, în Camerele de muncă, Case și Oficii de asigurări, delegațiuni, comisiuni consultative sau deliberative, instanțe jurisdicționale, precum și în orice alte instituțiuni publice sau private, în care interesele profesionale trebuie să fie reprezentate;

c) Are dreptul exclusiv de a încheia convenții colective de muncă;

d) Va desemna delegați în comisiunile de conciliațiune sau de arbitraj în ori și ce conflict colectiv de muncă ivit în circumscripția sa teritorială, în una sau mai multe întreprinderi din categoria profesională căreia îi aparține, cu condiția ca cel puțin jumătate din numărul lor să fie salariați ai întreprinderii sau întreprinderilor respective;

e) Are dreptul exclusiv de a exercita, în numele și în folosul membrilor săi, individual sau colectiv, acțiunile ce nasc din convenția colectivă de muncă sau dintr-un contract individual de muncă;

f) Are dreptul să desemneze delegați care pot să însoțească organele de inspecție ale Ministerului Muncii cu ocazia inspecțiilor muncii, pentru tot ce privește aplicarea legilor și regulamentelor de protecțiune sau de organizare a muncii, convențiilor colective sau a regulamentelor de atelier, însă numai în cazurile când la aceste inspecții iau parte și delegații patronilor. În cazul însă când delegații patronilor nu iau parte, inspecția se va putea face și numai în asistența delegaților salariați.

Atribuțiile de la punctele *d* și *e* aparțin numai breslelor de salariați;

g) Are dreptul ca, singură, sau în colaborare cu alte bresle, camere profesionale sau cu Ministerul Muncii, să înființeze instituții de îndrumare, pregătire, perfecționare profesională și ocrotire a muncii naționale.

. . . . . .

Capitolul VIII

Dizolvarea breslei

Art. 33. Breasla își pierde personalitatea juridică:

a) Prin retragerea recunoașterii.

b) Prin deciziunea adunării generale.

c) De plin drept, în cazurile determinate de prezenta lege.

Art. 34. În cazurile când s-ar constata că o breaslă își desfășoară activitatea împotriva Constituțiunii și legilor țării, împotriva statutelor, Consiliul de Miniștri, în urma raportului Ministerului Muncii, întocmit pe baza avizului Comitetului muncii, va putea hotărî retragerea recunoașterii personalității juridice a breslei respective, dispunând totodată lichidarea sa patrimonială.

Această retragere precum și hotărârea de lichidare se fac prin decret regal, pe temeiul jurnalului Consiliului de Miniștri.

. . . . . .

Capitolul IX

Uniuni

Art. 38. Două sau mai multe bresle, cărora li s-au recunoscut personalitatea juridică în baza prezentei legi, se pot grupa între ele pe categorii de profesiuni, în uniuni.

. . . . . .

Capitolul X

Penalități

Art. 42. Se vor pedepsi cu amendă de 1 000—10 000 lei conducătorii sau mandatarul special al unei bresle, sau al unei uniuni, care au călcat una din dispozițiunile prohibitive ale legii de față, precum și aceia care au făcut în mod nesincer arătările cerute de art. 8 și anume cele privitoare la conținutul statutelor și al actului constitutiv, precum și cele privitoare la numele, calitatea, cetățenia persoanelor însărcinate cu conducerea și administrarea breslei.

Se vor pedepsi cu aceeași pedeapsă acei care nu se vor conforma obligațiunii de a cere înscrierea și publicarea actelor prevăzute la art. 52, în registrul breslelor și uniunilor.

Art. 43. Oricine se va dovedi că, prin violențe, amenințări, refuz de primire în lucru sau concedieri, daruri sau promisiuni, a adus o vătămare exercițiului dreptului de liberă asociere profesională, pentru scopurile și limitele prevăzute de această lege, împiedicând sau obligând pe una sau mai multe persoane de a face parte sau de a ieși dintr-o breaslă, se va pedepsi cu amendă de la 5 000—20 000 lei și cu închisoare de la 15 zile la 3 luni, sau cu una din acestea, fără prejudiciul dreptului de daune-interese pe care cel vătămat este în drept a-l reclama.

. . . . . .

Capitolul XI

Dispoziții tranzitorii

. . . . . .

Art. 52. Se înființează la Ministerul Muncii un registru denumit „Registrul breslelor și al uniunilor", în care se vor înscrie toate breslele și uniunile profesionale de lucrători, funcționari particulari și meseriași,

cărora li s-a recunoscut personalitatea juridică, în conformitate cu prevederile prezentei legi.

Tot în acest registru se vor trece cuprinsul actului constitutiv şi al statutului, toate actele privind viaţa socială a breslelor şi uniunilor, orice modificare relativă la compunerea, atribuţiunile, numirea şi înlocuirea organelor de direcţie, de control şi lichidare.

Preşedintele breslei sau uniunii este obligat a face declaraţii de înscrierea actelor de mai sus, anexând documentele justificative în termen de cel mult 15 zile de la data când s-a produs actul a cărui menţionare se cere.

Toate actele supuse înscrierii vor fi publicate în *Monitorul oficial*.

Orice act supus înscrierii şi neînscris sau nepublicat în *Monitorul oficial* nu va fi opozabil terţilor. Asemenea act rămâne opozabil terţilor dacă se constată că ei l-au cunoscut pe altă cale.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 237, din 12 octombrie 1938.

54. Decret-lege pentru desfiinţarea breslelor de lucrători, funcţionari şi meseriaşi

(20 noiembrie 1940)

Art. 1. Toate breslele de lucrători, funcţionari particulari şi meseriaşi, constituite şi recunoscute în baza legii pentru recunoaşterea şi funcţionarea breslelor de lucrători, funcţionari particulari şi meseriaşi, publicată în *Monitorul oficial* nr. 237 din 12 octombrie 1938, cu modificările ulterioare, precum şi uniunile lor, sunt şi rămân desfiinţate, pe data publicării prezentului decret-lege.

Art. 2. Dreptul de organizare profesională al acestor categorii va fi reglementat printr-un decret-lege ulterior.

Art. 3. Întreaga avere mobilă şi imobilă a breslelor şi uniunilor desfiinţate va fi preluată de comisiunea prevăzută de art. 4 şi încredinţată pentru administrarea şi conservarea Camerei de muncă respective.

Camerele de muncă nu vor putea face însă un amestec între acest patrimoniu şi orice altă avere încredinţată lor spre administrare.

Membrii Comitetului de direcţie al Camerei de muncă sunt personal şi solidar responsabili pentru orice înstrăinare sau rea administrare a patrimoniului încredinţat lor, numai până la o nouă reglementare a dreptului de organizare profesională.

Art. 4. O comisiune compusă din: inspectorul-şef al regiunii respective de inspecţie a muncii, preşedintele Camerei de muncă locale sau un delegat al său şi administratorul financiar respectiv de încasări şi plăţi, sau un delegat al acestuia va prelua întreaga avere a organizaţiilor profesionale desfiinţate prin decretul-lege de faţă.

Art. 5. Actualele organe de conducere ale acestor organizaţiuni profesionale sunt obligate să ia toate măsurile ce se impun, pentru conservarea întregii averi a registrelor şi scriptelor, până la data predării către comisiunea prevăzută de articolul precedent.

Orice abatere sau neglijenţă constatată în aplicarea dispoziţiei alineatului precedent se va pedepsi cu închisoare de la 6 luni la 2 ani, afară

de cazul când dispozițiile Codului penal, în care faptul s-ar încadra, ar prevede o pedeapsă mai mare.

Art. 6. Organizațiile profesionale mai sus vizate nu vor mai putea activa sub nici o formă, după data publicării prezentului decret-lege.

Membrii acestor organizații profesionale care ar contraveni dispoziției alineatului precedent vor fi pedepsiți cu închisoare de la 6 luni la 2 ani.

Art. 7. Orice dispoziținni contrarii celor de mai sus sunt și rămân abrogate.

Monitorul oficial, nr. 298, din 18 decembrie 1940.

55. Decret-lege privitor la militarizarea instituțiilor și întreprinderilor de stat și particulare

(18 februarie 1941)

Art. 1. Orice instituție sau întreprindere de stat sau particulară poate fi militarizată, oricând interesele superioare ale statului ar cere.

Instituțiile și întreprinderile de stat sau particulare, vizate de lege, sunt în primul rând acelea care lucrează pentru apărarea națională și în al doilea rând acelea prevăzute în planul de mobilizarea teritoriului, putând fi însă militarizate și altele, atunci când nevoia va cere.

Art. 2. Instituțiile sau întreprinderile de stat și particulare de orice natură pot fi militarizate la propunerea departamentului interesat, singurul în măsură să aprecieze necesitatea militarizării în scopul de a asigura funcționarea lor, în interesul superior al statului.

Propunerile de militarizare se adresează Ministerului Apărării Naționale (Marelui Stat Major) care, dacă și le însușește, dispune militarizarea, conform legii.

. . . . . .

Organele de conducere și control ale oricărei instituții sau întreprinderi sunt datoare să sesizeze, de îndată și pe orice cale, când este cazul, departamentul respectiv și Ministerul Apărării Naționale (Marele Stat Major), arătând cazurile și temeiurile care ar impune militarizarea instituțiilor sau întreprinderilor respective.

Această obligațiune incumbă organelor de conducere și control, în cazurile când, din pricina agitațiunilor din interior sau din afară, a mișcărilor, dezordinelor sau altor cauze asemănătoare, instituția sau întreprinderea ar fi în pericol de a-și reduce randamentul, sau de a-și înceta activitatea.

Neîndeplinirea la timp a acestei obligațiuni atrage după sine răspunderea organelor respective, ea fiind considerată crimă de sabotaj și pedepsită, conform articolului 4 din decretul-lege pentru reprimarea sabotajului nr. 3 674 din 1940.

Art. 3. Prin militarizare se înțelege punerea sub regim de control, disciplină și jurisdicție militară a instituțiilor și întreprinderilor de stat sau particulare, precum și a întregului personal al acestora, care va fi socotit rechiziționat.

Prin controlul instituțiilor sau întreprinderilor se înțelege supravegherea lor din punct de vedere al pazei și al funcționării, pentru a se înlătura toate cauzele menite să le turbure activitatea.

În acest scop se vor întocmi instrucțiunile necesare de către Ministerul Apărării Naționale (Marele Stat Major) în colaborare cu Subsecretariatul de stat al înzestrării și administrației armatei.

Art. 4. Întregul personal mobilizabil ori nemobilizabil, al instituțiilor sau întreprinderilor militarizate este socotit rechiziționat și deci, în conformitate cu art. 18 din decretul-lege asupra rechizițiilor nr. 583 din 1940, supus disciplinei și jurisdicției militare.

Controlul disciplinii acestui personal se exercită numai în ceea ce privește abaterile de natură a turbura funcționarea instituției sau întreprinderii, prilejudiciindu-i astfel activitatea normală.

Personalul instituțiilor sau întreprinderilor militarizate nu poate părăsi serviciul și nici nu poate fi concediat decât cu aprobarea organului militar de control, care va ține seama și de părerea sau propunerea organelor de conducere și control respective.

Monitorul oficial, nr. 41, din 18 februarie 1941.

56. Decret-lege pentru mobilizarea agricolă
(13 martie 1941)

Art. 1. Pentru a asigura aprovizionarea armatelor de operațiuni și a populației civile, pentru a se asigura aprovizionarea industriei cu materii prime și a se realiza stocurile de produse pentru export și rezerve pentru anii agricoli de slabă producție, Ministerele Agriculturii și Apărării Naționale (Marele Stat Major) și Ministerul Coordonării și Statului Major Economic sunt autorizate să găsească mijloacele cele mai potrivite de organizarea agriculturii în vremuri excepționale, în condițiile decretului-lege de față.

Art. 2. Pentru înfăptuirea planului schițat în art. 1 Ministerul Agriculturii are îndatorirea să întocmească cu avizul Comisiunii Consultative prevăzută la art. 6, până la 1 august a fiecărui an, pentru anul agricol următor, planul general de organizare a agriculturii în vremuri excepționale, care va cuprinde:

a) Planul de cultură pentru fiecare regiune și pentru toată țara, cu specificarea plantelor și a întinderilor fixate.

Planul de cultură va ține seama de condițiunile locale (sol, climat, mijloace de producție, culturi obișnuite în regiune);

b) Planul de aprovizionare cu semințe, mașini și unelte, și reproducători, necesare exploatărilor agricole;

Planul se va ocupa și de înzestrarea cu vitele de muncă și de rentă necesare exploatărilor agricole;

c) Norme pentru scutirile de rechiziții a animalelor de muncă, vehiculelor, harnașamentelor (hamuri), mașinilor și uneltelor agricole, tractoarelor, semințelor și animalelor de prăsilă;

d) Norme pentru dezvoltarea pomiculturii, viticulturii și a celorlalte ramuri ale agriculturii, precum și pentru prelucrarea produselor agricole brute (legume și fructe, preparate diferite etc.);

e) Norme privind mobilizarea pentru lucru a personalului strict necesar încadrării Ministerului Agriculturii și a instituțiilor pendinte, precum și a celui necesar în exploatările agricole;

f) Rechiziţionarea braţelor de muncă pentru exploatările agricole, precum şi a personalului nemobilizabil şi a pensionarilor necesari pentru instituţiile publice.

Rechiziţionarea braţelor de muncă se va face pe baza art. 15 din legea rechiziţiilor, prin Cercurile de recrutare, la cererea Camerelor agricole.

Pentru accelerarea formalităţilor, Cercurile de recrutare pot delega dreptul de a face rechiziţii de braţe de muncă şefilor secţiilor de jandarmi, la cererea şefilor de ocoale agricole.

Art. 3. Pentru întocmirea şi realizarea planului general agricol, Ministerul Agriculturii poate fixa culturile şi lucrările ce se vor executa în orice exploatare agricolă şi poate obliga sub sancţiuni pe proprietarii respectivi sau pe deţinătorii sub orice titlu de terenuri cultivabile, ca să satisfacă aceste prevederi.

Art. 4. Ministerul Agriculturii, din proprie iniţiativă sau după propunerea Marelui Stat Major, poate declara indisponibile în mâinile deţinătorilor toate produsele agricole, animalele, maşinile, uneltele şi materialele necesare exploatărilor agricole.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 61, din 13 martie 1941.

III. VIAȚA POLITICĂ INTERNĂ

57. Actul de constituire a Ligii Poporului*
(3/16 aprilie 1918)

Subsemnații, având în vedere situația de astăzi a țării, care necesită o nouă îndrumare a națiunii, declarăm a ne constitui într-o organizare de acțiune cu numele de Liga Poporului, sub președinția d-lui general Alexandru Averescu, pentru realizarea următoarelor puncte:

1. Intrarea de fapt în viața constituțională, prin aplicarea nefățarnică a art. 31 din Constituție, care glăsuiește: „Toate puterile statului emană de la națiune, care nu se pot exercita decât numai prin delegațiune și după principiile și regulile așezate în Constituția de față".

2. Stabilirea răspunderilor pentru abuzurile și greșelile comise în conducerea intereselor țării și care au fost cauza nenorocirilor actuale.

3. Reforma agrară, cu trecerea pământurilor expropriate astăzi numai în principiu în stăpânirea efectivă și imediată a sătenilor prin mijlocirea obștilor sătești; reforma electorală, prin vot universal, direct, secret și obligatoriu, cu reprezentarea minorităților, întrucât aceasta nu va stânjeni manifestarea liberă a individualităților politice; descentralizarea administrativă.

Legându-ne pentru realizarea acestor puncte nu înțelegem a mărgini libertatea de acțiune a grupărilor politice care alcătuiesc Liga.

Îndreptarea, din 14 aprilie 1918.

---

* Liga Poporului s-a constituit la Iași, sub președinția generalului Alexandru Averescu. Spre deosebire de celelalte partide politice, ea se considera a fi o organizație de acțiune cu caracter temporar, pentru îndrumarea vieții politice în conformitate cu interesele țării; Liga a acționat de fapt ca un adevărat partid, de sine stătător, care în aprilie 1920 s-a și transformat în Partidul Poporului.

Liga Poporului a fost creată de un grup de politicieni desprinși din Partidul Conservator, de ofițeri superiori și reprezentanți ai altor partide care au înțeles să pună bazele unui nou organism politic care prin titulatură atrăgătoare și program promițător să aducă sub influența sa masele populare.

Prin actul de constituire din aprilie 1918 se făgăduia instaurarea unui „nou regim" de cinste și dreptate socială, de respectare a regimului constituțional, de tragere la răspundere a celor vinovați de situația gravă în care fusese adusă țara, de înfăptuire a reformelor agrară, electorală și administrativă. Cu astfel de promisiuni, ca și prin prestigiul și popularitatea generalului Al. Averescu și buna credință a unor membri, a reușit în scurt timp să-și asigure o largă influență în rândurile diferitelor categorii sociale. Activitatea guvernamentală din perioada martie 1920 — decembrie 1921 a dus la spulberarea „mitului Averescu".

58. Procesul-verbal de constituire a Partidului Ţărănesc (5/18 decembrie 1918)

. . . . . .

1. Declarăm că, faţă de începuturile făcute în unele judeţe din ţară, ne constituim în Partid Ţărănesc.

Înţelegem prin Partid Ţărănesc un partid nou, cu structură socială ţărănească — ţărănimea organizată politiceşte.

Cu program care să fie expresia nevoilor ei văzute în lumina timpului şi potrivit cerinţelor neamului românesc unit. Partid nou, cu moravuri noi politice — care nu exclude, ci din contra solicită colaborarea cu muncitorii oraşelor şi cheamă la conducere pe intelectualii neînregimentaţi în vechile partide oligarhice.

Numele definitiv al partidului se va da de congresul alcătuit din toate aceste elemente.

2. Partidul Ţărănesc îl socotim necesar şi la timp:

a) Ca singurul instrument politic care garantează ţărănimii împlinirea întreagă şi nefăţarnică a tuturor nevoilor ei materiale şi sufleteşti, participând direct şi activ la rezolvarea acestor nevoi obşteşti.

b) Ca mijloc de a o feri, pe de o parte, de bolşevism, pe de alta, de soarta de zestre guvernamentală ce vor să-i păstreze partidele boiereşti.

c) Ca mijloc de a întări încrederea ţărănimii române din ţările surori unite în România, în care văd pericolul domniei boiereşti.

d) Ca o garanţie a grabnicei şi sigurei curăţiri a moravurilor rele adânc înrădăcinate în partidele politice.

3. Programul partidului va cuprinde în mod firesc realizarea integrală a aspiraţiunilor şi nevoilor ţărănimii române:

1. Intrarea tuturor moşiilor în mâinile ţăranilor care le muncesc, pe preţuri care să le înlesnească, iar nu să le îngreuieze înstrăinarea lor.

2. Restabilirea vechilor drepturi ale ţăranilor la păduri şi izlazuri.

3. Subsolul proprietatea statului: adică toate minele de orice fel, cărbuni, sare, păcură, să fie ale statului.

4. Reforma administrativă plecând de la autonomia comunei rurale cu buget suficient şi neciuntit de stat şi continuând cu plasa, judeţul şi provincia ca unităţi administrative autonome.

5. Intensificarea mijloacelor de pătrundere a culturii în popor, prin crearea de aşezăminte culturale şi de petrecere conduse de elemente bine alese şi bine plătite.

6. Reforma impozitelor cu aşezarea dărilor potrivit cu averea fiecăruia.

7. Descentralizarea cooperativă. (Cooperaţie liberă, cu controlul de stat).

8. Autonomia bisericii.

9. Înlocuirea jandarmeriei.

10. Reforma serviciului sanitar.

11. Lege pentru justificarea averii funcţionarilor publici şi a acelora făcute în timpul războiului.

. . . . . .

Ţara nouă, din 4/17 august 1919.

59. Manifestul Partidului Conservator-Progresist
(3/16 decembrie 1918)

. . . . . .

Lupta pentru salvarea dinastiei și a armatei

Guvernul format la 6 martie 1918 a avut o linie de purtare constantă și pe care cu extremă greutate a putut-o impune învingătorului: menținerea cu orice chip a dinastiei și a armatei spre a conserva statului român forma lui legal completă. Acest principiu director și-a dat imediat roadele lui, căci numai atunci Republica Moldovenească a Basarabiei a putut căuta un adăpost în sânul patriei mume, care rămăsese astfel cu armata și cu făptura ei constituțională neclintită.

Lupta pentru ocrotirea populației

Dar orgoliul militar german n-a acceptat niciodată definitiv menținerea dinastiei noastre și nimic nu a fost mai istovitor și mai dureros decât lupta de toate zilele pe care guvernul a trebuit s-o ducă împotriva acestei porniri. Presa pangermanistă nu a încetat o clipă să excite opinia publică în contra guvernului Marghiloman, pentru această atitudine a lui și însuși ministrul de externe de Hintze l-a amenințat în plin Reichstag. Nu mai puțin istovitoare și dureroasă a fost lupta în contra exacțiunilor ruinătoare practicate asupra populațiunii.

A trebuit în aceste condiții o răbdare de fier, o încordare a tuturor facultăților, punerea în bătaie, la fiecare moment, a creditului guvernului pentru a menține până la urmă, în așteptarea altor perspective visate, o situație intactă.

Simțul realității în slujba idealului național

Pericolul rus de ieri

Este exact că Partidul Conservator de sub direcția d-lui Marghiloman, în condițiunile interne și externe din anul 1916, a fost în contra războiului. Dar este absolut inexact că el a fost vreodată pentru o acțiune alături de Puterile Centrale. În această privință el s-a rostit limpede în primul Consiliu de Coroană convocat la Sinaia de regele Carol.

Fidel tradițiunei țării, luminat de învățămintele istoriei, partidul a crezut că, oricât de vii ar fi fost pentru viitor năzuințele legitime ale neamului, era la acea oră un pericol capital să te lipsești de Rusia ale cărei pretențiuni de a pune stăpânire pe Constantinopol erau mărturisite și admise. Pe acest temei — și singurul — în care noi vedeam agonia economică a României, premergătoare a surpării politice, ne-am motivat în Consiliul de la 14 august 1916 opunerea noastră la război.

Unirea Basarabiei și a Bucovinei

Prăbușirea neașteptată a Rusiei, desigur neprevăzută de nimeni, a schimbat cu totul fața lucrurilor. Ne-am reluat libertatea de evoluțiune, care ne-a permis să facem o politică de realități. N-am avut astfel nici o greutate, nici o piedică morală, ca noi conservatorii, care la 27 martie* am prezidat la unirea Basarabiei cu Regatul, să trimitem la 22 octombrie

* 1918.

armata română să ocupe nordul Basarabiei şi Hotinul asupra armatei austriece, şi ca tot noi, conservatorii, să intrăm la 23 octombrie în Bucovina, provincie de 150 de ani încorporată la Austria.

Pregătirea întregirii complete a neamului

Patima politică, tot atât de odios dezlănţuită azi ca şi înainte de război, nu poate umbri lumina faptelor şi Partidul Conservator se mândreşte că a ferecat veriga indispensabilă, fără de care viaţa noastră de stat nu s-ar fi putut prinde de strălucirea zilei de azi.

Suntem uniţi cu toţii în acelaşi gând, avem aceleaşi aspiraţii, afirmăm aceleaşi drepturi ale neamului şi putem sărbători cu aceeaşi căldură victoria mântuitoare a Aliaţilor.

Reformele democratice

Partidul Conservator n-a aşteptat momentul acesta când patria română se încheagă din toate bucăţile odată frânte de vitregia vremurilor, pentru a admite reformele democratice, care singure pot face o realitate constituţională din ficţiunea că toate puterile emană de la naţiune.

Împroprietărirea şi ridicarea ţăranului

În problema agrară, suntem singurul partid care de la Cuza Vodă până azi a făcut un pas hotărâtor. Prin legea arendărilor forţate am dat fiinţă promisiunilor de atâtea ori repetate. Am deschis calea pe care se poate de îndată pune ţărănimea în stăpânirea pământului, până să se efectueze dobândirea lui definitivă.

S-a promis ţărănimii că se vor desprinde pentru dânsa 2 milioane hectare din proprietatea mare. Nu precupeţim o clipă măcar această cifră pentru că nu asupra întinderii avem rezerve de făcut, ci asupra utilizării ei cea mai nimerită. De aceea, voim ca prin formaţia de loturi mici, nu sub 5 ha, şi mijlocii, de la 25—100 ha, să ajungem a constitui o ţărănime cuprinsă şi rezistentă. Deci cerem comasarea proprietăţii mici ţărăneşti, indivizibilitatea prin moştenire a lotului mic; libera circulaţiune a pământurilor; un credit funciar ţărănesc, credit ieftin sustras de la înrâurirea politicii; organizarea de Camere agricole; dezvoltarea învăţământului tehnic agricol.

În aceeaşi direcţie Partidul Conservator a realizat deja o reformă esenţială, creând un învăţământ superior la sate şi dând comunelor o autonomie serioasă pentru înflorirea şcolilor rurale prin înfiinţarea eforiilor şcolare.

Muncitorimea industrială

Paralel cu ţărănimea trebuie să îmbunătăţim serios soarta şi educaţiunea muncitorimii industriale. Partidul Conservator a introdus cel dintâi măsuri de prevedere socială, dând muncitorimii legea asigurărilor muncitoreşti, revizuită cu îngrijire încă odată de noi în timpul din urmă.

Credem că trebuie acum ca statul să îndrumeze economia industrială către participarea muncitorilor la beneficii, pe bază de convenţii încurajate de dânsul, şi să o doteze cu o justiţie arbitrală expeditivă şi nepărtinitoare în judecarea conflictelor dintre patron şi lucrător.

Votul universal

Pentru a asocia toate clasele la conducerea ţării, ultimul guvern conservator s-a legat prin cea dintâi a lui declaraţie publică să înfăptuiască sufragiul universal, fără alt temperament decât acordarea unui vot îndoit acelui alegător, ţăran ori orăşean, care are sarcina de familie de cel puţin doi copii.

Drepturi politice pentru femei

Neparticiparea, până în prezent, a femeilor la viaţa politică nu este un motiv suficient ca să le excludem şi de astădată. Ele au arătat în ceasurile grele, pe lângă caldul lor patriotism, atâta simţ de organizare că este drept să le concedem deocamdată electoratul deplin pentru comună şi consiliul judeţean.

. . . . . .

O nouă aşezare a impozitelor şi crearea de monopoluri de stat

Pentru stat, reforma sistemului nostru de impozite, cel mai rudimentar din Europa, stabilirea impozitului progresiv pe venit, cu desărcinarea claselor sărace sau împovărate de familie, introducerea progresivităţii în taxele de succesiune în raport şi cu suma şi cu gradul de rudenie, monopolul de vânzare al alcoolului, zahărului şi petrolului, îi vor da mijloace îndestulătoare pentru a ajuta el comunele dezmoştenite în loc de a trage el ceva dintr-însele.

. . . . . .

Reforma constituţională

Reforma constituţională vine la ordinea zilei prin însăşi reforma electorală.

Garantarea independenţei Corpului legiuitor

Aşezând puterea legiuitoare pe o bază largă, trebuie să-i dăm şi tăria întocmirilor ei, ferindu-le de improvizaţia curentului momentan şi asigurându-le stabilitatea necesară pentru o serioasă experimentare.

Esenţa democratică a unei Camere ieşite din sufragiul universal exclude posibilitatea dizolvării după simpla găsire cu cale a puterii executive.

Camera nu trebuie să poată fi dizolvată decât cu consimţământul Senatului.

Tot asemenea proiecte de lege din iniţiativa parlamentară, odată votate de un Corp legiuitor, trebuie de plin drept şi fără mijlocirea puterii executive să meargă direct la celălalt Corp legiuitor.

Ca întărire a acestei independenţe a Corpului legiuitor, trebuie clar specificat prin Constituţiune că tribunalele nu au dreptul de a judeca constituţionalitatea legilor promulgate.

Compunerea Senatului

În toate ţările constituţionale rolul Senatului creşte proporţional cu democratizarea instituţiunilor. Senatul este chemat să sistematizeze evoluţiunea legislativă, să ferească economia naţională de inovaţiunile brusce şi nepregătite, să servească de moderator în caz de conflicte între Cameră şi puterea executivă şi să colaboreze la stabilirea bugetului.

Pentru aceasta se impune ca Senatul să nu fie o palidă copie a Camerei, ci să se deosebească de dânsa prin esenţa şi prin extracţiunea lui. Compunerea lui trebuie să fie mixtă: pe de o parte, aleşii sufragiului universal, de altă parte, delegaţii diferitelor bresle şi cercuri economice sau culturale, la care se adaugă, ca element fix, un număr proporţional de senatori numiţi de Coroană dintre servitorii statului, notabilităţi ale magistraturii, armatei, ştiinţei, ai comerţului şi industriei efectiv practicate; dintre foştii miniştri de stat sau plenipotenţiari şi dintre parlamentari aleşi în cel puţin trei legislaţiuni.

Un Senat ca acesta nu poate fi dizolvat.

Guverne parlamentare

O putere legislativă astfel solid constituită ar da guverne adevărat parlamentare şi ar avea tăria să doteze statul cu aşezăminte durabile, iar nu cu legi care se schimbă de la sesiune la sesiune.

Alegerile

Cu toate imperfecţiunile decretului electoral care s-a promulgat şi cu toate obiecţiunile ce am putea ridica în contra lui din punct de vedere constituţional, în dorinţa vie ce avem ca masele să iasă la lumina vieţii politice vom merge la alegeri cu acest program dacă ni se dă putinţa întreagă de întrunire, de vorbire şi de comunicare.

În slujba progresului obştesc

Reformele şi îmbunătăţirile în viaţa statului român, pe care Partidul Conservator le-a înscris în programul său, corespund ideii de dreptate şi de solidaritate socială, care azi formează bazele ideii de stat modern. Dar aceste reforme însemnând în acelaşi timp şi un progres simţitor în evoluţia instituţiunilor noastre de stat de până acum, Partidul Conservator, ca o chezăşie a hotărârii cu care va lupta pentru realizarea programului său, adoptă pentru viitor numele de Partidul Conservator-Progresist.

Steagul, din 3/16 decembrie 1918

60. Proiect de program al Partidului Socialist. Declaraţie de principii

(9/22 decembrie 1918)

Partidul Socialist din România este un partid de clasă, care, inspirându-se de la ideile socialismului ştiinţific, urmăreşte desfiinţarea exploatării muncii sub orice formă, prin trecerea mijloacelor de producţie

și de schimb în stăpânirea societății. El este deci partidul clasei muncitoare, care are istoricește chemarea de a înfăptui această socializare a pământului, a fabricilor și a uneltelor de muncă.

Partidul Socialist din România se găsește — prin firea lui — în opoziție completă cu toate partidele politice burgheze, fie ele oricât de înaintate, a căror activitate nu poate trece de marginile societății actuale. Luptând pentru schimbarea totală a organizației sociale burgheze, Partidul Socialist este un partid revoluționar, pe când toate celelalte partide existente, cele reacționare cât și cele „democratice", întrucât vor menținerea proprietății private, deci a claselor și a robiei de clasă, sunt și rămân partide de conservare a societății de azi.

Născut prin dezvoltarea societății burgheze capitaliste și ca o necesitate a luptei de clasă dintre proletariat și burghezie, Partidul Socialist din toate țările reprezintă și apără interesele generale și permanente ale proletariatului manual și intelectual de la orașe și de la sate, din industrie, agricultură, comerț, transport și din întreprinderile particulare, cât și din cele ale statului, făcând abstracție de deosebirile profesionale, de neam, religie sau sex ale diferitelor categorii de proletari.

În România, ca și în toate țările moderne, mișcarea muncitoare este un rezultat firesc al dezvoltării economice, în cursul căreia capitalul, sub toate formele sale: de capital cămătăresc, industrial, comercial sau agricol, zdrobește, prin legea neînlăturabilă a concurenței, mica producție, expropriază pe meseriași și pe țăranii proprietari, mărind astfel necontenit rândurile proletariatului.

Dezvoltarea capitalismului, operând această expropriere, tinde a împărți tot mai mult întreaga societate în două mari clase: exploatatori și exploatați. Împingând în rândurile exploataților elemente din mica burghezie de la sate și de la orașe, ea mărește armata celor care n-au nimic, deci a celor care nu au nimic de pierdut din desființarea proprietății capitaliste. Adunând în aceste ateliere și fabrici sute și mii de muncitori la un loc, capitalismul dezvoltă în ei sentimentul de solidaritate, îi obișnuiește cu munca asociată și crează astfel una din condițiile necesare pentru organizarea unei producții socialiste.

Regimul capitalist a dus dezvoltarea forțelor de producție la un grad care nici nu se bănuia în trecut. El a creat astfel condițiile pentru înfăptuirea societății socialiste. Pe zi ce trece, capitalismul își tăgăduiește propria lui necesitate. Dacă el a dus dezvoltarea industriei, comerțului și agriculturii la progresele uriașe ale științei și tehnicii din ziua de azi, dacă a sfărâmat cadrele economice și politice ale feudalismului, dacă a revoluționat toată viața socială și intelectuală a popoarelor, el se arată în același timp tot mai incapabil să înlăture urmările modului său de producție, cum sunt crizele economice de supraproducție, risipa nebună a muncii și a produselor ei, mizeria maselor cu tot cortegiul ei de crime, boli și sinucideri, luptele dintre clase cu toate urmările lor și, în sfârșit, antagonismul dintre statele capitaliste cu militarismul și războaiele ce decurg din el.

Războiul mondial, dezlănțuit de burghezia internațională și pregătit de ea timp de decenii, pentru a-și satisface poftele imperialiste și de câștig, a pus în evidență în modul cel mai clar toată contradicția ce există la baza organizării societății și dovedește nu numai că burghezia a încetat de a fi o necesitate socială, ci a devenit chiar un pericol pentru dezvoltarea mai departe a societății.

Acest măcel dintre popoare, care a adus distrugerea a aproape 20 000 000 de vieţi omeneşti, peste 2 000 miliarde bani cheltuiţi în zadar şi muncă omenească risipită, care a nimicit sute de oraşe în care era acumulată civilizaţie şi muncă omenească de secole, dovedeşte completa incapacitate a burgheziei de a mai conduce destinele omenirii.

Astfel capitalismul apare neputincios de a stăpâni forţele economice şi sociale pe care el însuşi le-a dezlănţuit, aşa că, dintr-un factor de progres economic şi social, cum a fost odată, deveni însăşi piedica lui cea mai mare. Forţele producătoare, care prin comerţ şi industrie au scos capitalismul din scutecele evului mediu, se răzvrătesc acum împotriva lui, arătând că numai organizarea socialistă a producţiei este singura formă socială care va asigura dezvoltarea lor armonică în folosul întregii omeniri.

Devenită clasă parazitară prin încetarea de a fi un factor de progres în producţie, burghezia, având în mână puterea politică, caută, servindu-se de ea, să-şi consolideze stăpânirea ei de clasă.

Falimentul politic la care a dus-o războiul a zdruncinat însă autoritatea ce-o avea faţă de masele pe care le stăpâneşte, slăbindu-i puterea politică. Momentul prăbuşirii ei totale, deci triumful proletariatului se apropie.

Revoluţia rusă a fost primul semnal. Pornită la început pentru doborârea ţarismului, revoluţia rusă a creat condiţiile favorabile pentru ca proletariatul să pună mâna pe puterea politică şi să înfăptuiască republica socialistă. Rolul hotărâtor pe care proletariatul l-a avut în prima şi în a doua revoluţie rusă, precum şi conştiinţa pe care o avea de puterea şi misiunea sa istorică, l-au făcut să refuze de a servi pentru introducerea unui regim burghez, oricât de înaintat, şi să pornească la realizarea idealului socialist.

Această victorie a proletariatului nu este întâmplătoare, întrucât societatea capitalistă a creat în sânul său condiţiile obiective pentru transformarea ei. Proletariatul rus a putut realiza această transformare datorită unui complex de împrejurări favorabile şi conştiinţei de puterea sa economică şi politică, de misiunea sa istorică, pe care a căpătat-o graţie propagandei ideilor socialiste.

În ţările din apus de asemenea există condiţii obiective şi mai dezvoltate (dezvoltarea forţelor productive), şi dacă revoluţia a întârziat la unele şi încă nu s-a înfăptuit la altele este că proletariatul din aceste ţări nu a ajuns încă la conştiinţa puterii sale. Tactica reformistă, oportunistă, a partidelor socialiste, lupta permanentă pentru reforme — paliative sociale —, credinţa că transformarea socialistă se va înfăptui prin etape succesive, fără zguduiri şi revoluţie, colaborarea cu partidele democrate burgheze, ideologia naţionalistă au împiedicat şi au întârziat dezvoltarea conştiinţei de clasă a proletariatului în vederea ţelului final, deci revoluţionarea maselor.

Sub influenţa războiului european, în care ideile burgheze de democraţie şi civilizaţie au dat faliment, sub presiunea marilor probleme — economice şi politice — pe care războiul le ridică în faţa popoarelor, sub presiunea marilor nemulţumiri provocate în masele adânci ale poporului din cauza lipsurilor şi a mizeriei crescânde şi sub influenţa şi pilda dată de proletariatul rus, proletariatul european nu va întârzia să ajungă la conştiinţa necesară realizării idealului său de dezrobire totală. Spre această cale el este astăzi condus de minorităţile socialiste, care de la

declararea războiului n-au încetat un moment de a reprezenta şi a apăra adevăratele interese ale clasei proletare, ridicându-se împotriva colaborării de clasă, ⟨a păcii civile, a păcii burgheze şi a unirii sacre⟩*. Aceste minorităţi, căutând încă de la început ⟨să utilizeze nemulţumirile provocate de război pentru⟩ a grăbi căderea societăţii capitaliste, sunt astăzi portcuvântul idealului proletariatului şi pornesc lupta ⟨pentru revoluţia⟩ socialistă. Ţinta lor imediată, ca, de pildă, în Germania, este cucerirea puterii politice, întronarea dictaturii proletariatului, pentru a putea realiza socializarea tuturor mijloacelor de producţie, care va aduce cu sine desfiinţarea claselor, deci şi a domniei de clasă, pentru a realiza deci în fiecare ţară republica socialistă în federaţia republicilor socialiste.

Partidul Socialist din România, pornind de la aceste constatări şi solidar cu Partidul comunist rus şi cu toate partidele socialiste revoluţionare din lumea întreagă, declară:

Că lupta pentru cucerirea ⟨prin orice mijloc a⟩ puterii politice din mâinile burgheziei ⟨române şi întronarea dictaturii proletare în vederea realizării idealului comunist formează unicul său scop⟩.

Că pentru atingerea acestui scop, Partidul Socialist din România se va folosi de toate libertăţile politice ⟨şi-şi va cuceri altele noi⟩.

Că se va folosi de parlament, comună şi judeţ pentru a duce şi acolo critica, ⟨opoziţia şi dezorganizarea⟩ statului burghez.

Într-un cuvânt, va depune toate sforţările pentru trezirea, educarea şi organizarea muncitorimii de la sate şi din oraşe, pentru ca, făcând-o conştientă asupra idealului comunist — idealul ei de clasă —, s-o pregătească pentru momentul decisiv al realizării societăţii socialiste.

Acest proiect de program a fost însuşit de Comitetul Executiv al Partidului Socialist şi primit de secţia Bucureşti. Restul secţiilor din ţară urmează să ia cunoştinţă de dânsul şi să-l discute în vederea congresului din ianuarie al partidului.

Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România, 1916—1921, Bucureşti, Editura Politică, 1966, p. 123—128.

61. **Programul Partidului Socialist****
(mai 1919)

Partidul Socialist este un partid de clasă, care, călăuzindu-se de ideile socialismului ştiinţific, urmăreşte desfiinţarea exploatării muncii sub orice formă, prin trecerea mijloacelor de producere — uzine, fabrici,

* Textul marcat prin ⟨ ⟩ a fost cenzurat.

** În zilele de 23—26 mai 1919, la Bucureşti s-a desfăşurat Conferinţa mişcării socialiste din vechiul Regat, cu invitaţi reprezentând partidele social-democrate din Transilvania, Banat, Bucovina şi Basarabia. Întrunirea a avut o deosebită importanţă, întrucât pentru prima oară după formarea statului naţional unitar se aflau într-o reuniune oficială reprezentanţi ai organizaţiilor socialiste de pe întregul cuprins al ţării.

Alături de programul partidului, Conferinţa din mai 1919 a adoptat şi programul electoral unic. Aceste programe obligatorii pentru mişcarea socialistă din întreaga Românie au fost momente importante pe linia unificării la nivel naţional a organizaţiilor socialiste regionale.

mine, pământ etc. — din proprietatea particulară în proprietatea întregii societăți. El este partidul clasei muncitoare, care, prin situația ei de clasă salariată și exploatată, lipsită de proprietatea mijloacelor de producere, are istorește chemarea de a înfăptui o nouă formă de organizare socială, prin socializarea tuturor mijloacelor de producere și de schimb.

Justificarea acestui rol istoric al clasei producătoare se găsește în însăși dezvoltarea economică a regimului capitalist, în accentuarea antagonismului care există în sânul societății între forțele producătoare și forma de producere și de însușire a produselor muncii. Pe când munca se socializează tot mai mult, necesitând cooperarea colectivității oamenilor pentru producere, apropierea produselor muncii, forma de proprietate rămâne individuală. Acest antagonism între forțele productive și forma de producere a dat naștere la luptele de clasă dintre burghezie și proletariat, lupte care pe zi ce trece se înăspresc tot mai mult. Mișcarea muncitorească apare deci ca un rezultat firesc al dezvoltării economice a societății burghezo-capitaliste, care, în evoluția ei, adâncește prăpastia dintre producătorii și deținătorii mijloacelor de producere, dintre capitaliști și proletari și creează astfel condițiile materiale pentru o nouă formă de organizare a societății.

Capitalul, sub toate formele sale de capital cămătăresc, industrial, comercial sau agricol, zdrobește prin legea neînlăturabilă a concurenței dintre capitaliști mica producție medievală, expropriază pe micii meseriași, pe țăranii proprietari și mărește astfel necontenit rândurile proletariatului.

Prin concentrarea forțelor productive și exproprierea micilor producători, capitalismul tinde a împărți tot mai mult întreaga societate în două clase distincte: exploatatori și exploatați. Împingând în rândurile exploataților elemente din mica burghezie de la sate și de la orașe, capitalismul mărește armata celor fără proprietate, deci a celor care nu au nimic de pierdut din desființarea proprietății capitaliste.

Regimul capitalist a dus dezvoltarea forțelor productive la un grad care nici nu se bănuia în trecut. În locul producției pentru trebuințele casnice și locale, făcute în micile ateliere din evul mediu, el a introdus producerea de mărfuri făcute în vastele ateliere și fabrici.

Adunând sute și mii de muncitori la un loc, capitalismul dezvoltă în ei sentimente de forță și solidaritate de clasă, îi obișnuiește cu munca asociată și creează astfel una din condițiile necesare pentru organizarea producției socialiste.

Dacă capitalismul a sfărâmat cadrele economice și politice ale feudalismului, dacă prin cuceririle științei și tehnicii a dus la dezvoltarea forțelor productive (industrie, comerț etc.), la progresele uriașe din ziua de azi, dacă a revoluționat toată viața socială și intelectuală a popoarelor, el se arată tot mai neputincios de a înlătura urmările modului său de producere.

Anarhia în producție, crizele economice de supraproducție, risipa nebună a muncii și a produselor ei, mizeria maselor producătoare, cu tot cortegiul ei de crime, boli etc., luptele de clasă dintre proletariat și burghezie cu toate urmările lor și, în sfârșit, conflictele dintre popoare cu militarismul și războaiele ce decurg din ele fac dovada acestei neputințe.

Astăzi capitalismul își tăgăduiește propria lui necesitate și se dovedește incapabil de a stăpâni forțele economice și sociale pe care însuși

le-a dezlănțuit, încât, dintr-un factor de progres economic și social cum a fost odată, devine însuși piedica lui cea mai mare. Forțele producătoare, care prin comerț și industrie au scos capitalismul din scutecele evului mediu, se răzvrătesc acum împotriva lui, arătând că organizarea socialistă a producției este singura formă socială care mai poate asigura dezvoltarea lor armonică în folosul întregii omeniri.

Războiul mondial, rezultat inevitabil al dezvoltării capitaliste, a evidențiat prin urmările lui nu numai că burghezia a încetat de a fi o necesitate socială, dar că a devenit o piedică pentru dezvoltarea mai departe a societății.

Falimentul politic al burgheziei este astăzi un fapt dovedit.

Războiul, ultima carte pe care a jucat-o imperialismul printr-o dialectică imperioasă a istoriei, a distrus o bună parte a civilizației, dar s-a distrus și pe sine, și din negațiunea pe care a săvârșit-o a ieșit un pozitiv mare și nestrămutat. Pe ruinele civilizației distruse se clădește azi civilizația nouă și nepieritoare.

Războiul în sine, precum și urmările sale dezastruoase, a zdruncinat autoritatea claselor stăpânitoare față de masele pe care le stăpâneau, slăbindu-le puterea de dominație, rupând astfel echilibrul în folosul claselor stăpânite.

Am ajuns pe treapta culminantă a evoluției capitaliste pe care se altoiește nemulțumirea provocată de urmările încăierării, în preajma uriașelor probleme ridicate de război, și s-a deschis o epocă de aprigă luptă de clasă între proletariat și burghezie, luptă care, cu succese alternative, nu se poate sfârși decât cu victoria deplină a proletariatului.

Cu alte cuvinte, societatea omenească a intrat într-o nouă fază istorică, aceea a revoluției sociale.

Faza acută în care au intrat luptele de clasă, cucerirea puterii politice în unele țări și sforțările pe care le face proletariatul din altele dovedesc că în sânul societății capitaliste s-au creat și se consolidează tot mai mult atât elementele și condițiunile materiale, cât și cele sufletești, necesare pentru realizarea societății socialiste.

*

România, țară înapoiată sub toate raporturile, a fost târâtă în angrenajul statelor capitaliste și silită să-și creeze și dezvolte formele de producere și organizație capitaliste în alte condiții decît țările din apus. Fiind în dependență și stând sub influența țărilor înaintate, România a trebuit să introducă raporturile sociale și formele politice de organizare burgheze nu ca o necesitate izvorâtă din raporturile interne de producere, ci cerute de relațiunile ei cu țările capitaliste.

Toată organizația politică și de stat, toate relațiile de clasă din țările capitaliste au fost introduse și adoptate unei realități sociale, alta decât cea din apus, unui fond social feudal.

Odată introduse instituțiile și raporturile capitaliste, clasele conducătoare din România, oligarhia politică a țării, în nevoia de a găsi resurse pentru întreținerea statului, birocrației și armatei, a menținut o bază economică învechită în producția agricolă, care constituie aproape singurul izvor de bogăție al țării. Rezultatul acestui regim economic a fost, pe lângă sistemul de exploatare prădalnic atât al solului cât și al clasei țărănești, și o piedică în dezvoltarea economică generală a României.

Astfel în România continuă încă a convietui vestigii de iobăgie și relațiuni și instituțiuni burghezo-capitaliste, convietuire care a dat naștere

la multe și monstruoase contradicții și care a creat acel regim neoiobag specific țării.

Industria din România este încă la începutul dezvoltării ei și în mare parte se menține prin protecțiuni vamale și încurajare din partea statului, în detrimentul populației consumatoare.

Odată cu dezvoltarea industriei s-a creat și în România un proletariat industrial, care, ca și proletariatul din țările înaintate, este o clasă revoluționară, chemată a-și îndeplini misiunea istorică în evoluția societății românești.

Țărănimea neoiobagă nu a putut să-și apere singură interesele de clasă, și lipsa ei de pregătire a făcut-o să se manifeste într-un mod anarhic și sângeros, fără a-și putea îmbunătăți soarta.

Prin așa-zisa expropriere a marii proprietăți se îndeplinește la țară — profitându-se de setea tradițională de pământ a țărănimii — răscumpărarea unui titlu gol juridic de proprietate cu prețul unei exploatări înăsprite încă. Această așa-zisă împroprietărire nu rezolvă chestia socială în domeniul agrar; ea nu poate măcar să ridice marile mase țărănești din starea de groaznic pauperism în care se zbat.

Meseriașii și micii patroni, aserviți de marele capital băștinaș și străin, amenințați în existența lor, preconizează mijloace de îndreptare reacționare, contrare intereselor de dezvoltare ale procesului de producere.

Clasele conducătoare, interesate în menținerea vechii stări de lucruri, care le asigură exploatarea neîngrădită a claselor producătoare, nu puteau tinde decât spre menținerea acestei stări de lucruri.

Singură, minoritatea proletară, împinsă de interesul ei de clasă, a luptat pentru o prefacere socială, care corespunde progresului și interesului general al țării.

Războiul cu urmările lui a slăbit și mai mult baza șubredă a edificiului economic din România. Secătuirea avuției naționale, enorma datorie publică a pus clasele conducătoare în fața unor probleme economice-politice pe care nu le mai poate rezolva cu sistemul de guvernare de până acum. Noi pături sociale, acele care duc tot greul producției — muncitorii de la orașe și țărămimea — trebuie să ia conducerea țării. Astfel lupta de clasă se intensifică și în România tot mai mult prin întărirea conștiinței de clasă a proletariatului.

Cu toată starea economică-politică-culturală înapoiată a României, întărirea marilor prefaceri din afară, precum și influența noilor regiuni alipite fac ca luptele de clasă de la noi să capete aceeași tărie ca și cele de pretutindeni și urmările lor fatale să devină o necesitate imediată.

Acestei necesități a luptei de clasă a proletariatului îi răspunde Partidul Socialist din România, care prin firea lui se găsește în opoziție completă cu toate partidele politice burgheze, fie ele oricât de înaintate, a căror activitate nu poate trece de marginile societății actuale. Luptând pentru schimbarea totală a organizației sociale burgheze, Partidul Socialist este un partid revoluționar, pe când toate celelalte partide existente, atât cele reacționare, cât și cele progresiste, întrucât vor menținerea proprietății private, deci a claselor și a robiei de clasă, sunt și rămân partide de conservare a societății de azi.

Partidul Socialist din România, pornind de la aceste constatări și solidar cu proletariatul din toate țările, declară că urmărește desființarea exploatării sub orice formă îndreptată împotriva unui neam, sex sau unei clase.

Îndeplinirea acestui țel nu se poate desăvârși decît prin cucerirea puterii politice...* pentru ca prin socializarea mijloacelor de producere să ajungem la transformarea societății capitaliste în societate socialistă.

Partidul Socialist va reclama deci — așteptând întronarea ordinii socialiste — ca această ordine să se desemneze și să se precizeze în însăși societatea burgheză, printr-o înnoire adâncă a cadrelor și așezămintelor sale. Muncitorii pretind ca după război lumea socială să nu li se mai înfățișeze asemănătoare celei din ajun. Ei nu îngăduie ca măsurile indispensabile pentru buna lor stare imediată și pentru orânduirea producției să continue a fi smulse, fâșie cu fâșie, rezistenței egoiste a intereselor și încetinelei fricoase a guvernelor.

Ei nu vor îngădui ca starea instituțiilor să continue a rămâne într-o întârziere crescândă față de cele ale altor țări și față de însăși starea generală a societății.

Spiritul politic trebuie înnoit până la adâncurile sale. Mersul reformelor trebuie să se iuțească pentru a ajunge pe treapta evoluției sociale.

Dezvoltarea instituțiilor economice ale clasei muncitoare trebuie să se poată petrece în toată libertatea, ba mai mult, cu ajutorul puterilor întregului popor.

Partidul Socialist din România, pentru a grăbi aceasta, se va folosi de toate mijloacele politice și economice (Parlament, comună, acțiune sindicală...** etc.), își va depune toate sforțările pentru trezirea, organizarea și educarea politică a muncitorimii de la sate și orașe, spre a o face conștientă de interesele sale de clasă și a o îndruma astfel în lupta ei de emancipare totală.

Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921, București, Editura Politică, 1966, p. 199—205.

62. Manifestul Partidului Național-Democrat (25 septembrie 1919)

Ca și în alegerile de mai înainte, din România neîntreagă, Partidul Național-Democrat se înfățișează înaintea alegătorilor, întrebându-i nu interesele materiale, pe care sunt destui ca să le scormonească și să le îndestuleze, ci numai conștiințele, simțul lor despre lucrurile și oamenii noi care trebuiesc să fie în țara nouă.

Și numele de naționalist și numele de democrat au încăput astăzi pe gura multora, și ne credem datori să lămurim de ce le purtăm.

Am întemeiat un cinstit partid de luptă pentru *ideea națională*, din care alții au făcut, la vremea potrivită, un „ideal național" pentru cine

* Cenzurat. Partea scoasă de cenzură se referă la necesitatea instaurării dictaturii proletariatului.

** Cenzurat.

nu se gândise până atunci niciodată la dânsul, într-o vreme când pentru politicienii noştri, mari şi mici, era o copilărie să se rostească măcar acest nume de naţionalist. Partidul Liberal păstra numai din obişnuinţă, în firma lui cea mare, numele de naţional pe care i-l dăduseră oamenii de la 1848, iar amintirea partidului „naţional" moldovenesc al lui Mihail Kogălniceanu rămăsese în cărţile de istorie. În Camere, când se discuta politica României, nu cuteza nimeni să vorbească de alte legături decât acelea cu Austria şi Germania. Nimeni decât vre-un nemulţumit cu conducerea partidului său, care căuta în felul acesta să facă greutăţi guvernului şi să tragă astfel mai greu la cumpănă. În astfel de împrejurări am avut curajul, ieşit dintr-o conştiinţă adevărată şi dintr-o convingere adâncă, de a spune că după *interesele neamului, mai mult decât după interesele statului, trebuie să se îndrepte politica României.* [...] Iar democraţia, atunci răsărită, a d-lui Take Ionescu avea ca sprijinitori mari proprietari cu ideile cele mai înapoiate de vânători de slujbe în stare să primească, pe rând, toate ideile. Şeful înţelegea democraţia mai mult ca dreptul pentru cineva care nu e boier de a sta în fruntea boierilor. După ce a vorbit ani întregi de democraţie, partidul acesta s-a contopit din nou cu conservatorii, din care sufleteşte nu se despărţise niciodată, iar azi aceiaşi oameni scot, din saltar, din nou panglica democraţiei, punând lângă dânsa cocarda tricoloră a unui naţionalism de împrumut.

Noi înţelegem şi azi ca şi mai înainte naţionalismul ca o datorie de a lucra din răsputeri pentru ca *în ţara lui românul să-şi aibă tot dreptul lui fără a nedreptăţi pe nimeni, dar fără a se lăsa nedreptăţit de nimeni.* Îl înţelegem *ca un sprijin dat românilor celor mai harnici, şi mai trecuţi cu vederea, ţăranii care au fost pentru întregirea României neîntrecuţii noştri ostaşi ai marelui război.* Noi înţelegem şi azi, ca şi mai înainte, democraţia *nu numai ca dreptul poporului de a lua parte la cârmuirea ţării sale, dar şi ca datoria celor chemaţi de a-l pregăti pentru această sarcină, de a-l lumina pentru el, în loc de a-l întuneca pentru ei.*

Apărători de mult ai reformelor înfăptuite azi de *regele suferinţelor şi biruinţei noastre, după sfatul oamenilor buni care nu se laudă cu fapta lor, noi înţelegem a face din aceste reforme altceva decât un teren de exploatat pentru cei care au fost siliţi să le legifereze.*

Prin aceasta ne deosebim de ceilalţi: ne deosebim însă, tot aşa de mult prin *credinţa adâncă despre nevoia, sub pedeapsă de moarte pentru ţară şi neamul însuşi, că politica în loc să fie, prin căpătuială şi furt, cel mai necinstit din lucrurile necinstite trebuie să fie, dimpotrivă, cel mai cinstit din lucrurile cinstite.*

Ne înfăţişăm singuri. Nu înţelegem a da, ca d. general Averescu, cu meritele ce putem avea, un sprijin cauzei pierdute a conservatorilor. *Dacă suntem singuri însă, avem cu noi înşuşi viitorul acestei ţări care se pregăteşte încet, dar sigur, în sufletele şi minţile dumneavoastră. Alegând pe candidaţii noştri, îl veţi grăbi.*

N. IORGA

Neamul românesc, din 25 septembrie 1919

63. Programul Partidului Conservator-Democrat*
(22 octombrie 1919)

Trecutul Partidului Conservator

Partidul Conservator a jucat un rol însemnat în întemeierea României moderne.

Atât la Unire**, cât și la aducerea dinastiei străine, Partidul Conservator a fost factor determinant.

Dacă la împroprietărirea din 1864, Partidul Conservator, ca și Partidul Liberal, n-a luat parte, el a dat țării cele două mari reforme agrare dinainte de 1917.

În 1890, a hotărât ca moșiile statului, care până atunci se vindeau în corpuri întregi la favoriți, să fie vândute numai la țărani în loturi.

În 1911, a dat țăranilor moșiile persoanelor morale. Mai mult de un milion de hectare au trecut astfel din proprietatea mare la țărănime, prin fapta Partidului Conservator.

Partidul Conservator se poate mândri cu scăparea dinastiei în 1871 și cu așezarea finanțelor statului, căci în două rânduri, între 1871—1876 și între 1899—1900, el a luat greaua sarcină de a crea mijloacele care trebuia să stabilească echilibrul bugetar. Mijloacele create de el sunt și azi în ființă.

În ordinea externă, Partidului Conservator i se datorește gloria României de la 1913, când Bucureștii au devenit Capitala sufletească a Peninsulei Balcanice și când, rupându-se de fapt legăturile noastre cu Austria,

---

* Partidul Conservator-Democrat, ca și Partidul Conservator-Progresist, intrase într-un acut proces de destrămare. Forța Partidului Conservator-Democrat era considerabil redusă și menținerea sa în viața politică se datora mai ales prestigiului șefului său — cunoscutul om politic Take Ionescu. De aceea, în preajma primelor alegeri parlamentare de după 1918, conducerea partidului a hotărât adoptarea unui nou program (22 octombrie 1919) prin care se adresa diferitelor categorii sociale cu promisiunea înfăptuirii reformei agrare, dar „prin plata dreaptă a celor expropriați", votului universal, impozitului progresiv pe venit. Arătându-se preocupat de problemele muncitorești, ce deveniseră foarte importante la ordinea zilei, programul prevedea ziua de lucru de opt ore, protecția muncii femeilor și copiilor, precum și participarea muncitorilor la beneficiile întreprinderilor. Pentru a capta interesul maselor, programul, în partea introductivă, acorda un interes deosebit politicii externe în cadrul căreia Take Ionescu și-a adus o contribuție valoroasă, atât la înfăptuirea statului național unitar român, cât și la consolidarea lui. Programul înscria, ca obiectiv principal al politicii externe, păstrarea și consolidarea alianțelor cu Anglia și Franța, chezășie a apărării integrității teritoriale, în care scop arăta totodată necesitatea de a se acționa pentru realizarea unei alianțe regionale, cunoscută mai târziu sub numele de Mica Înțelegere. Adoptarea acestui program, cu toate promisiunile făcute, nu a reușit să refacă influența partidului în mase pentru a ajunge la guvernare. Rezultatele alegerilor au marcat criza prin care trecea acest partid ce va dispare din viața politică. Curând după moartea lui Take Ionescu (iulie 1922), Partidul Conservator-Democrat a fuzionat cu Partidul Național.

** Unirea din 1859.

s-a pus temelia politicii naţionale, care avea să triumfe în chip aşa de strălucit în războiul mondial.

De la 1914 august şi până la intrarea României în război, precum şi după încheierea păcii separate cu Germania, pacea pe care el a combătut-o, Partidul Conservator a stat în fruntea politicii naţionaliste.

În vara anului 1917, Partidul Conservator, conlucrând cu celălalt partid istoric, la expropriere şi la reforma electorală, a dat cea mai strălucită dovadă a dezinteresării lui, dezinteresare care i-a fost caracteristică în viaţa politică a României moderne de mai bine de o jumătate de veac.

Necesitatea revizuirii partidelor politice

Înfăptuirea unităţii naţionale, întrunirea într-un trup a celor patru Românii, care duseseră vieţi de stat deosebite, impun o revizuire nu numai a tuturor organizaţiunilor statului, dar şi a partidelor politice.

Ca să poată sluji România întregită, partidele noastre trebuiesc să se adapteze României celei noi, tot aşa de pătrunsă de spiritul democratic ca şi de nevoia ordinei.

Din lumea românească, strânsă pentru întâia oară în jurul aceluiaşi steag, este indispensabil să se alcătuiască noi organisme politice.

Partidul Democrat.
Apel către românii din România Mare

Fără a renega nimic din trecutul lui glorios, Partidul Conservator pune temelia Partidului Democrat şi invită la muncă comună pe toţi românii din toată întinderea României Mari, care vreau ca România să fie şi România Nouă.

Dacă pentru românii din vechiul Regat tradiţia era un cheag îndestulător, pentru românii de peste Prut şi de peste Carpaţi legătura nu se poate aşeza decât pe nevoile prezentului şi aspiraţiile viitorului.

Politica externă

Alianţa cu democraţiile din apus. Blocul celor cinci state

România Nouă a ieşit din marele cataclism mondial, în care s-a scufundat împărăţia habsburgică.

România Nouă a ieşit, nu numai din veci binecuvântatele şi fără de asemănare admirabilele jertfe ale poporului român, dar şi din jertfele aliaţilor noştri, care au cîştigat victoria finală atunci când României sabia îi căzuse din mână. Această obârşie a României Noi îi indică linia ei de conduită în politica din afară.

Nimic nu dăinuieşte care este în contra firii. De aceea alianţa Regatului român cu Germania şi Austria, deşi avea o vechime de peste 30 de ani, a murit tocmai în ceasul în care ar fi trebuit să fie adusă la îndeplinire. Orice încercare, conştientă sau nu, de a scoate România din aşezământul ei firesc, de a o despărţi pentru o epocă, de alţii cu care ea s-a înfăptuit, este osândită la neputinţă.

Partidul Democrat înscrie un prim punct al crezului lui politic, alianța României cu democrațiile din apus, alianță sinceră fără subînțelesuri, fără reticențe, singura care poate inspira încredere.

. . . . . .

Evident că întemeierea Ligii Națiunilor este și mai ales va fi o garanție solidă pentru libertatea și integritatea tuturor.

În cadrul însă al Ligii Națiunilor alianțele sunt permise cu condiția să fie defensive și publice.

Partidul Democrat este convins că numai o astfel de alianță, între cele cinci state, care de la Baltică până la Marea Egee, despart Germania de Rusia, poate să garanteze pacea răsăritului și prin aceasta a lumii.

Partidul Democrat pune, deci, ca o a doua mărturisire a crezului lui politic, necesitatea acestor legături, cât mai strânse între Polonia, Cehia, România, Iugoslavia și Grecia, la care dacă ar voi să se alipească și alții dintre vecinii noștri, atât mai bine. Chiar fără aceștia din urmă, statele aliate ar forma un bloc de peste 75 milioane de locuitori, ar constitui o mare putere și atât în Liga Națiunilor cât și în toate celelalte legături internaționale, ar pretinde și ar obține drepturile unei mari puteri.

Dispozițiunile Tratatului de pace care jignesc susceptibilitatea noastră lesne se vor putea modifica când blocul se va realiza, după cum suntem siguri că ele nu s-ar fi născut dacă blocul se închega înainte de Conferința de pace sau în primele ei ceasuri.

Un sistem de coordonare a acțiunii diplomatice și o uniformitate de organizare militară vor fi primele consecințe ale alianței dintre statele victorioase din răsărit.

Politica internă

Tratamentul minorităților

Partidul Democrat anunță hotărârea lui sinceră de a respecta în România Nouă ființa minorităților etnice, precum și de a face o politică de absolută egalitate între diferitele confesiuni religioase.

Afirmă că noii noștri concetățeni trebuiesc să găsească în patria în care le-a deschis brațele un tratament astfel încât să-i facă să se simtă români, nu numai constituționalicește, dar și sufletește.

Unificarea vieții de stat

În cele dinăuntru, cea dintâi operă este aceea a unificării vieții de stat a celor patru Românii. Muncă grea de reușita căreia atârnă existența și viitorul României. O astfel de muncă nu se poate întreprinde decât într-un spirit sincer democratic.

Sufragiul universal. Senatul. Descentralizarea administrativă. Inamovibilitate administrativă

În ordinea constituțională, menținerea sufragiului universal, cu votul direct și secret și cu reprezentarea proporțională și alcătuirea unui Senat, care să iasă tot din votul universal, dar consultat în alt chip, sunt principiile esențiale ale Partidului Democrat.

În reforma administrativă cerem o adevărată descentralizare. În același timp este absolută nevoie ca organele administrative să fie scutite

de fluctuațiunile vieții de partid. O inamovibilitate generală, cu măsuri pentru excluderea favoritismului la numiri și înaintări, se impune.

. . . . . .

Revizuirea impozitelor. Impozitul progresiv pe venit. Impozitul pe cîștiguri de război. Despăgubirea celor care au suferit din război

Sistemul de impozite va fi revizuit. Impozitul progresiv pe venit este un act de dreptate pe care Partidul Democrat se obligă să-l înfăptuiască.

Același principiu de progresivitate trebuie introdus în impozitul pe moșteniri. Moștenirile dincolo de gradul al patrulea trebuiesc suprimate, lăsându-se însă libertatea de a testa.

Cu deosebire de toate celelalte țări beligerante, România nu a avut impozite pe câștigurile de război. Greutatea practică a acestei taxări posterior încasării beneficiilor nu trebuie să fie o piedică pentru ducerea la îndeplinire a unei măsuri pe care o reclamă cunoștiința publică. Este inadmisibil ca din suferințele generale unii să fi tras numai foloase, fără ca comunitatea să ia partea ei. Și aceasta este cu atât mai imperios cu cât este de datoria statului să despăgubească pe cei care au suferit din război.

Reforma agrară. Proprietatea individuală. Justa despăgubire

Reforma agrară trebuie dusă la capăt prin efectiva distribuire a pământului expropriat între cei împroprietăriți și prin plata dreaptă a celor expropriați.

În această materie, principiile esențiale sunt: proprietatea individuală și justa despăgubire.

Chestia muncitorească. Ziua de 8 ore. Protecția muncii. Participarea la beneficii. Arbitrajul

În chestia muncitorilor, chestie care devine așa de importantă, trebuiesc făcute la vreme toate acele îmbunătățiri, care tind să aducă mai multă dreptate pentru toți. Ziua de opt ore, protecția femeilor și copiilor, participarea la beneficii și organizarea unui arbitraj obligator în greve sunt numai unele din măsurile care se impun, dacă vrem să asigurăm pacea socială în libertate.

În afară de aceste măsuri de ordin general, sunt altele pe care împrejurările le impun.

Revizuirea statutului Băncii Naționale

Statutul Băncii Naționale, regulatoarea creditului, o dată cu întinderea privilegiului asupra României Noi, care nu intrase în prevederile legiuitorului când a fost acordat, trebuie revizuit în îndoitul scop de a da statului o mai dreaptă participare la niște beneficii care sunt fructul privilegiului acordat și de a împiedica ca viața noastră economică să fie la discreția unui partid politic.

Ieftinirea traiului. Îmbunătățirea comunicațiilor. Valuta

Scumpetea traiului, care este o consecință a nemaipomenitei zdruncinări pe care a provocat-o războiul mondial, trebuie combătută prin toate mijloacele.

În prima linie, trebuiesc îmbunătățite comunicațiunile, căci criza transporturilor alimentează scumpetea traiului.

Valuta trebuie îndreptată prin reducerea circulațiunii fiduciare și prin contractarea unui mare împrumut extern, care să dea putință României să-și restabilească balanța.

Vrem cinste!

Stârpirea abuzurilor. Cercetarea averilor strânse în război de funcționarii publici

Dar mai înainte de toate și mai presus de orice, se impune o măsură, care în alte vremuri nu ar fi fost firesc să-și găsească locul într-un manifest politic. Destrăbălarea, abuzurile de tot felul, și mai ales nemaipomenita impunitate, turpitudini care au mers sporind de la 1914 încoace, fac ca țara întreagă să aibă un singur cuvânt de ordine: Vrem cinste!

Partidul Democrat este hotărât ca, fără nici o șovăire, și fără nici o cruțare, să lovească toate necinstele, toate abuzurile care s-au comis în trecut și să împiedice pe cele care s-ar cerca să se comită în viitor. Aceeași necesitate de ordine morală impune cercetarea averilor strânse în vreme de război de către funcționarii publici.

Partidul Democrat este convins că fără o implacabilă urmărire a necinstei, societatea românească este în primejdie.

El cheamă la această operă pe toți cei drepți.

În numele Partidului Democrat:
Take Ionescu

Românimea, din 22 octombrie 1919.

64. Circulară privind declararea zilei de 1 Decembrie ca sărbătoare națională*

(7 noiembrie 1919)

La 1 Decembrie st.n. (18 noiembrie st.v.) se împlinește un an de la Marea Adunare Națională din Alba Iulia.

. . . . . .

Cel mai potrivit prilej pentru a înfiltra această concepție socială fundamentală a României întregite în conștiința populară este aniversarea unirii naționale înfăptuite la Alba Iulia.

---

* A se observa că hotărârea de a se declara ziua de 1 Decembrie ca sărbătoare națională a fost luată înaintea ratificării actului Unirii Transilvaniei cu România de către Conferința păcii. Deși circulara se referea numai la școlile din Transilvania, în practică, ziua de 1 Decembrie a fost sărbătorită, în fiecare an, pe întreg teritoriul țării.

Drept aceea, ziua de 1 Decembrie st. n. se decretează sărbătoare școlară obligată pentru școalele de toate gradele și toate categoriile (de stat, confesionale, comunale și particulare) din teritoriul supus Consiliului Dirigent. Lecții nu se vor ține în această zi. Direcțiunile școlare vor lua măsuri pentru întocmirea programului, corespunzător cu însemnătatea istorică a zilei. [...] În cuvântarea festivă, după un rezumat al suferințelor poporului românesc, în care se va sublinia unirea de la 1600 îndeplinită de Mihai Viteazul, tot la Alba Iulia, se va stărui asupra actului de la Alba Iulia din 1918, care culminează în realizarea unității noastre politice și a libertății naționale pentru popoarele conlocuitoare.

. . . . . .

Circulara nr. 24 438 din 7 noiembrie 1919, trimisă de Onisifor Ghibu în numele șefului Resortului Culte și Instrucțiune publică, din cadrul Consiliului Dirigent, în Arhiva Istorică Centrală, Arhiva Onisifor Ghibu.

65. Programul de muncă al Partidului Național Român*

(29 aprilie 1920)

Partidul Național Român își întinde organizația politică asupra întregului teritoriu al României Mari. Având de bază hotărârile de la Alba Iulia și ca întâiu postulat politic desăvârșirea unirii, partidul va lupta pentru realizarea ei printr-o legiferare, care va avea la temelie principiile democratice, naționale și sociale, cuprinse în capitolele ce urmează.

Capitolul I

În politica externă

În politica externă Partidul Național Român crede și e convins că diferendele între popoare trebuiesc rezolvate numai pe cale pașnică, prin supunerea lor judecății Societății Națiunilor, a cărei misiune o va răspândi și întări tot mai mult în conștiința poporului român, așa cum a pornit din aspirațiile pacifiste ale întregii umanități.

Ca partid democrat, care înțelege să armonizeze politica țării românești cu politica marilor democrații occidentale, va năzui să susțină, să adâncească și să promoveze bunele raporturi cu marii noștri aliați.

Fără a renunța la înfăptuirea integrală a unității noastre politice, partidul va căuta să o realizeze prin bună înțelegere cu statele interesate

* Documentul a fost adoptat de Congresul Partidului Național Român întrunit la Alba Iulia după desființarea Consiliului Dirigent și în condițiile efectuării unor noi alegeri parlamentare. Programul Partidului Național enunță preocuparea pentru consolidarea unității naționale, extinderea organizațiilor sale pe întreg teritoriul României. Principalul deziderat în politica internă era acela al revizuirii Constituției, cerută de transformările produse în societatea românească, precum și unificarea legislativă. Programul înscrie reforma agrară, care trebuia să țină „seama de nevoile reale ale țărănimii", precum și reforma electorală, prin care pretinde „ca dreptul de vot să se acorde în măsură egală și femeilor".

și cu concursul Ligii Națiunilor, admițând războiul numai pentru cazul de legitimă apărare a integrității naționale și a hotarelor țării.

Partidul va năzui să cultive bunele raporturi de prietenie cu popoarele învecinate.

Capitolul II

Politica internă

Pornind de la principiul suveranității naționale, fixat în Constituția statului român, în înțelesul căruia toate puterile emană de la națiune, Partidul Național Român pretinde revizuirea Constituției în conformitate cu stările de fapt și în special cu principiile adevăratului parlamentarism.

Partidul cere unificarea treptată și sistematică a întregii legislații de pe teritoriul României Mari, ținând seama de dezvoltarea istorică din diferitele provincii. În vederea realizării acestei probleme partidul pretinde înființarea unei comisii speciale juridice atașată pe lîngă guvernul central.

Partidul Național Român dorește o primenire a corpului nostru diplomatic, intrarea în raporturi directe prin reprezentanți destoinici români, cu toate acele state europene și de peste ocean în care statul român are interese de apărat și de la care așteaptă sprijin pentru promovarea intereselor sale politice și economice.

Urmărind organizarea instituției noastre de reprezentare a statului în străinătate, Partidul Național Român cere îndeosebi să se aibă în vedere înființarea de consulate conduse de bărbați pregătiți pentru aceasta, supuși români, care să aibă ca primă însărcinare strângerea legăturilor noastre comerciale cu străinătatea. Iar prin angajarea la aceste consulate a unor specialiști în materie comercială și economică, statul să aibă putința de a-și achiziționa informațiile și indicațiile necesare pentru promovarea propriilor interese.

În privința minorităților din țară Partidul Național Român pretinde respectarea angajamentelor internaționale, depuse dealtfel și în programul de la Alba Iulia.

Capitolul III

Reforma agrară

Partidul Național Român, pornind de la principiul ca pământul să ajungă în mâna celor care-l cultivă, cu excluderea oricărei rente fără muncă, și ținând seama de cerințele unei sănătoase nivelări sociale, ca și de promovarea producției naționale, va veghea ca legea agrară pentru Basarabia, votată de Corpurile legiuitoare, precum și decretul-lege pentru reforma agrară din Ardeal și Bucovina să fie executate în mod legal și drept.

La revizuirea reformei agrare pentru Ardeal și Bucovina de către Corpurile legiuitoare, partidul nu admite schimbări în dezavantajul țărănimii, nici în ceea ce privește extinderea exproprierii, nici în ceea ce privește prețul.

Pentru teritoriul vechiului Regat, Partidul Național Român pretinde alcătuirea unei noi legi de expropriere și împroprietărire, ținându-se

seama de nevoile reale ale țărănimii și de principiile fundamentale democratice, care au determinat legiferarea chestiunii agrare în provinciile dezrobite.

Partidul pretinde ⟨de⟩asemenea înființarea necondiționată și urgentă de izlazuri și păduri comunale.

Capitolul IV

Reforma electorală

Partidul Național Român cere o lege unitară de reformă electorală pe baza votului obștesc, egal, secret, obligatoriu cu reprezentarea proporțională.

Conform principiilor fixate în programul de la Alba Iulia, Partidul Național Român pretinde ca dreptul de vot să se acorde în măsură egală și femeilor.

Partidul pretinde ca reforma electorală să fie rezolvată nu numai pe cale legislativă și odată cu reforma administrativă, urmând ca ea să fie executată după legiferarea reformei administrative și după o nouă arondare sau transformare a județelor de azi.

Capitolul V

Reforma administrativă

P.N.R., proclamând unificarea administrației, afirmă principiul descentralizării administrative, pretinzând realizarea lui până la cea mai inferioară organizație administrativă din stat și cu participarea activă a cetățenilor.

P.N.R. cere organizarea serviciilor de pază a cetățenilor și a averii lor, asemenea a serviciilor de siguranță a statului, punându-le la dispoziția organelor administrative și judiciare din stat și subordonându-le acestora.

Partidul pretinde introducerea stabilității funcționarilor publici din toate serviciile și legiferarea unei pragmatice de serviciu.

Reducerea funcționarilor publici la minimum necesar și retribuirea lor în măsură a le asigura un trai mulțumitor.

Capitolul VI

Refacerea economică

P.N.R. pretinde întreg concursul statului la refacerea consolidării economice a țării, cere intervenția statului pentru reconstituirea regiunilor distruse de război și recunoaște păgubiților de război dreptul de a pretinde de la stat rebonificarea daunelor cauzate de război.

P.N.R. cere libertatea comerțului, este pentru naționalizarea industriei, pretinzând concursul statului la exploatarea cât mai intensă a bogățiilor țării, așa ca necesitățile locuitorilor să poată fi satisfăcute din producția internă.

P.N.R. cere ca statul să protejeze inițiativa particulară, să ajute și să promoveze industria de casă și în general să consolideze mica indus-

trie; este pentru înființarea de ferme model, cere încurajarea și concursul statului pentru dezvoltarea și întărirea culturii* de vite; va năzui ca să obție concursul statului și creditul necesar pentru înființarea și ajutorarea unui puternic sistem de cooperative la sate și la orașe.

Capitolul VII

Reforma financiară

P.N.R. pretinde unificarea monedei, ținându-se seamă la unificare de principiul echității, care nu poate admite păgubirea unei părți a cetățenilor în favoarea altora.

Pretinde (de)asemenea nivelarea cât mai urgentă a valutei noastre.

P.N.R. pretinde unificarea sistemului de impozite. Impozitul progresiv pe venit, scutirea de dare a articolelor de primă necesitate. Scutirea minimumului de existență. Sporirea dărilor asupra articolelor de lux. Stabilirea unei dări pe averi ridicate, odată pentru totdeauna, care să atingă progresiv averile. Revizuirea averilor făcute în război. Urmărirea și confiscarea averilor făcute prin fraudă și abuz. Revizuirea din timp în timp a averilor funcționarilor publici, participarea statului la câștigurile importului și exportului, întinderea impozitului pe succesiuni și așezarea lui pe bază progresivă. Restrângerea dreptului de moștenire în favoarea statului. Reforma Băncii Naționale și a legislației privitoare la bănci, unificarea patentei.

Capitolul VIII

Reforma în justiție

P.N.R. cere unificarea codurilor și a procedurii, eliminarea spiritului birocratic din justiție, asigurând astfel repeziciunea în procedură justițiară, înființarea de judecătorii ambulante și de judecătorii tehnice potrivite trebuințelor actuale sociale. Desființarea jurisdicțiunei militare pentru civili, aceștia urmând să fie judecați de judecătoriile civile. Reforma și unificarea legii pentru brevete etc.

P.N.R. este pentru o radicală reformă a codului penal ținând seamă de evoluția timpului în calificarea delictelor și aplicarea pedepselor. Introducerea instituției cărților funduare pe întreg teritoriul român o dată cu pregătirea cadastrului este o principală preocupare a P.N.R.

Capitolul IX

Ocrotirea socială

P.N.R. pretinde întreg concursul statului pentru crearea, organizarea și consolidarea unor astfel de instituții sociale, care să asigure dezvoltarea și prosperarea tuturor păturilor sociale alcătuitoare de stat. În special pretinde organizarea reglementară a muncii, ținând seamă de actuala

* Mai bine zis: creșterii.

evoluție socială și de principiile fundamentale democratice, care au determinat reglementarea ei în țările democratic-occidentale.

Reglementarea chestiunii dreptului de grevă și a raportului dintre patron și muncitor, introducerea arbitrajului ca singur mijloc de judecare a diferendelor ivite între patroni și muncitori sunt preocupările esențiale ale partidului în ce privește reforma muncii.

P.N.R. este pentru echilibrarea justă între capital și muncă și pentru participarea muncitorului la beneficii în conformitate cu munca ce o depune și cu priceperea de care dă dovadă.

P.N.R. cere o largă protecție a copiilor, introducerea unei reforme sanitare după modelul cel mai avansat al Apusului, îngrijirea și ajutorarea invalizilor și orfanilor de război, ca și văduvelor celor căzuți în război. Încurajarea sportului, imitând pe alte popoare civilizate, combaterea boalelor infecțioase, a alcoolului, cere înființarea unui minister separat al sănătății publice etc.

Capitolul X

Reforma școlară

Urmărind unificarea învățământului de pe întreg teritoriul României Mari, P.N.R. este pentru o radicală reformă a tuturor ramurilor de învățământ de azi, ținându-se seama în reglementare și de normele evolutive ale timpului și mai ales de principiul ca, de o parte, să se formeze cât de mulți specialiști în ramurile practice, iar, de altă parte, instrucția școlară să se termine timpuriu, ca tinerimea să poată fonda familie cel mai târziu începând de la vârsta de 24 de ani.

P.N.R. se preocupă de crearea unui astfel de corp didactic care asigurat fiind și materialicește să corespundă înaltei sale misiuni.

Dezvoltarea școlii poporale în acel înțeles ca ea să fie adevărata școală pentru plugari, înființând școli de repetiție bine organizate. P.N.R. pretinde înființarea îndeosebi de școli comerciale și industriale luând ca bază planurile de învățământ din țările occidentale pentru a se crea o clasă puternică de comercianți și industriași și pentru a întemeia și a da astfel avânt industriei și comerțului nostru național.

Având în vedere marile noastre bogății și mai ales cele de subsol și necesitatea mijloacelor de exploatare și transportare a acestor bogății, P.N.R. cere înființarea de școli tehnice, agronomice, silvice și montaniste pentru a crea cât mai repede un număr corespunzător de tehnicieni și experți capabili de a fi întrebuințați în orice direcție.

Capitolul XI

Reforma bisericească

P.N.R. pretinde ca statul să recunoască fiecărui cetățean deplina libertate de conștiință. În raportul dintre stat și confesiuni, partidul cere o deplină autonomie a acestora în tot ce privește organizarea internă, cultul, administrarea, rezervându-și statul dreptul de supraveghere și exercitându-și dreptul de confirmare a organelor conducătoare bisericești.

Capitolul XII

Reorganizarea mijloacelor de comunicație

P.N.R. cere statificarea și naționalizarea tuturor liniilor ferate de comunicație și a mijloacelor de comunicație pe apele interne, completarea acestor linii pentru satisfacerea nevoilor economice a tuturor regiunilor de pe teritoriul României Mari și punerea în legătură a acestor linii cu liniile de comunicație principale din țările învecinate și îndepărtate pentru închegarea legăturilor comerciale peste țări. Serviciul de poștă și telegraf trebuie să se înființeze în fiecare comună mare.

P.N.R. cere ca râurile mari ale țării să fie făcute navigabile, legate unele de altele prin canaluri, chestiunea Dunării și Strâmtorilor.

P.N.R. pretinde refacerea urgentă a șoselelor, podurilor și ținerea lor în bună stare. Fiecare comună să fie traversată de cel puțin o șosea principală.

Capitolul XIII

Propaganda în țară și străinătate

P.N.R. cere concursul statului la organizarea unei propagande sistematice și intense pentru îndrumarea și luminarea maselor populare, universități populare, cărți, broșuri, publicațiuni periodice etc.

Partidul cere organizarea unei propagande și în străinătate pentru a face cunoscută în statele europene și de peste ocean structura, ființa și întreaga viață de stat a țării românești și pentru a nutri raporturile cu acele state precum și adevăratele și legitimile aspirații ale noului stat român.

Patria, Cluj, din 29 aprilie 1920.

66. Condițiile ultimative puse de Comintern delegației Partidului Socialist din România pentru afilierea la Internaționala a III-a

(5 decembrie 1920)

. . . . . .

1. Declarați în numele Comitetului Central al dv. că sunteți de acord cu cele 21 de condiții.

2. Aceste teze și condiții trebuie adoptate fără rezerve de către următorul dv. Congres.

3. Declarați că, imediat după întoarcerea dv. în România, Grigorovici, Jumanca, Flueraș și consorții vor fi excluși din partid.

---

* La 5 decembrie 1920, delegația română a răspuns afirmativ la cele șase întrebări. În numele Partidului Socialist din România documentul a fost semnat de Gheorghe Cristescu, Constantin Popovici, Eugen Rozvan și Alexandru Dobrogeanu-Gherea.

4. Declarați că vă supuneți tuturor hotărârilor Federației Comuniste Balcanice și că-i asigurați cea mai fierbinte participare și înțelegere din partea voastră.

5. Sunteți de acord ca, împreună cu partea comunistă a delegației române, cu participarea Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste să elaborați o listă a noului Comitet Central al partidului român, compusă din comuniști de încredere.

6. Puteți garanta că, imediat după întoarcerea dv. în România, organul central își va schimba poziția și va scrie în mod comunist.

Arhiva Istorică Centrală, Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, dos. 4, f 17.

67. **Moțiunile, rezoluția și hotărârile Consiliului General al Partidului Socialist și ale Comisiei Generale Sindicale***

(30 ianuarie — 3 februarie 1921)

Sunt prezentate la vot următoarele moțiuni:

În numele stângii:

Moțiune

Consiliul General al Partidului Socialist și al sindicatelor din România, întrunit în zilele de 30, 31 ianuarie, 1 și 2 februarie 1921, pentru a examina situația partidului și a sindicatelor creată în urma grevei generale din octombrie anul trecut și pentru a asculta raportul delegației întoarse din Rusia asupra conferințelor avute cu Internaționala Comunistă, constată:

---

* În cadrul Consiliului General al Partidului Socialist și al sindicatelor din 10—11 octombrie 1920 s-a adoptat Statutul Partidului Socialist din România și hotărârea ca mișcarea muncitorească să fie considerată unificată începând cu data de 1 ianuarie 1921.

Situația creată după greva generală din octombrie 1920 și după întoarcerea de la Moscova a delegației socialiștilor români a impus convocarea unei noi ședințe a Consiliului General pentru a discuta situația partidului, chestiunile de tactică.

Din discuții s-a desprins ideea existenței în cadrul partidului a trei orientări față de afilierea la Internaționala a III-a. Comuniștii doreau afilierea imediată, reprezentanții social-democrației respingeau această idee și cereau afilierea mișcării sindicale la Internaționala de la Amsterdam. Gruparea centristă, dorind menținerea unității de acțiune a Partidului Socialist, a propus reluarea discutării chestiunii afilierii și alegerea unui Consiliu General format în mod egal din reprezentanții tuturor celor trei puncte de vedere.

Suferind o înfrângere clară (8 voturi din 38) reprezentanții elementelor social-democrate s-au retras din Consiliul General.

Congresul din mai 1921 a fost pregătit de un Consiliu General ales cu acest prilej din rândul elementelor comuniste; centriștii-unitariști, deși au rămas în partid, au refuzat să facă parte din Consiliul General.

Că în sânul mişcării muncitoare din România se manifestează actualmente trei curente: curentul social-democrat, care porneşte de la concepţia că actuala situaţie mondială nu este şi nu poate fi punctul de sprijin al revoluţiei mondiale; curentul comunist, care, dimpotrivă, socoteşte că situaţia actuală mondială sileşte proletariatul de pretutindeni să ia în mâinile sale destinul popoarelor ruinate; şi curentul centrist, care urmăreşte zadarnic să concilieze ceea ce e inconciliabil;

Mai constată că între curentul social-democrat şi cel comunist este o prăpastie de netrecut, care face imposibilă continuarea convieţuirii acestor curente în cadrul aceluiaşi partid, şi declară:

Că partidul rămâne pe terenul indicat de primul articol al Statutului votat la Consiliul General, din octombrie 1920, care spune: „Partidul Socialist din România urmăreşte organizarea proletariatului din România pe terenul luptei de clasă şi al solidarităţii internaţionale a muncitorilor pentru cucerirea puterii politice şi aplicarea dictaturii proletariatului prin regimul sfaturilor, în vederea socializării mijloacelor de producţiune, adică transformarea societăţii capitaliste, bazată pe exploatarea muncii, într-o societate în care munca este organizată după un plan general cu sforţările tuturor".

Mai declară că în cadrul concepţiei concretizate în acest articol intră tezele, rezoluţiile şi condiţiile de admitere ale Internaţionalei Comuniste, şi însărcinează Comitetele Centrale a stărui prin presă şi prin grai ca aceste teze, rezoluţii şi condiţiuni de admitere să fie adoptate de apropiatul congres.

În numele centrului:

Moţiune

Consiliul General al Partidului Socialist din România, examinând situaţia şi după ascultarea rapoartelor delegaţiunii din Moscova,

Hotărăşte:

1. Partidul Socialist activează pe baza declaraţiunii din mai 1919.
2. Se reiau în secţiuni şi presă discuţiunile libere asupra chestiunilor de tactică şi afiliere.
3. Comitetul Executiv Provizoriu, până la congres, se alcătuieşte din 9 membri, aleşi în număr egal din curentele manifestate în acest Consiliu.
4. Rolul principal al acestui Comitet Provizoriu este ca Partidul Socialist şi mişcarea sindicală să fie repuse în starea de legalitate în care se află toate celelalte partide.

În numele dreptei:

Moţiune

Consiliul General, adunat în Bucureşti în zilele de 30 şi 31 ianuarie 1921, luând în dezbatere situaţiunea generală a mişcării, considerând că singura bază de acţiune comună atât pentru partidele socialiste din vechiul Regat, Transilvania şi Banat, cât şi pentru Partidul Social-Democrat din Bucovina o alcătuieşte programul provizoriu adoptat la conferinţa din mai 1919, menit să garanteze unitatea mişcării proletare din România;

Considerând că acest program nu a fost respectat în trecut şi că atât acţiunea cât şi propaganda prin viu grai, ziar şi broşurile editate au avut un pronunţat caracter comunist;

Considerând că actuala grea situaţie cere imperios o deplină clarificare, spre a se putea purcede la o acţiune hotărâtă a cărei bază nu o poate alcătui decât tocmai acest program din mai 1919, hotărăşte:

Până la viitorul congres, care singur poate să schimbe atitudinea Partidului Socialist, acesta va lucra în marginile stricte ale programului din mai 1919.

Pentru a se chezăşui cel puţin pentru viitor respectarea programului din mai 1919, Consiliul General hotărăşte:

Comitetul Provizoriu, care are menirea să pregătească viitorul congres, se va menţine strict în cadrul programului din mai 1919 şi, în consecinţă, va fi alcătuit exclusiv din membri ai partidului care au stat şi până azi numai pe baza acestui program şi care nu s-au pronunţat pentru adoptarea tezelor statutelor şi condiţiunilor de afiliere ale Internaţionalei Comuniste;

Ziarul „Socialismul", organ oficial al Partidului Socialist şi al Uniunii sindicale, se va menţine strict în cadrul programului din mai 1919, şi, în consecinţă, redactorii vor fi aleşi exclusiv din membri ai partidului care au stat şi până azi pe baza acestui program şi care nu s-au pronunţat pentru adoptarea tezelor statutelor şi condiţiunilor de afiliere ale Internaţionalei Comuniste.

Considerând că mişcarea sindicală din România este lipsită de relaţiile indispensabile de reciprocitate cu sindicatele mondiale şi că, pe de altă parte, greaua situaţie lăuntrică de azi a clasei muncitoare din România, datorită represiunii sălbatice din partea guvernului, este şi o urmare a izolării internaţionale complete în care ne aflăm,

Considerăm că singura organizaţie internaţională în stare să ne ajute în mod efectiv este Internaţionala sindicală cunoscută sub numele „din Amsterdam", care cuprinde peste 27 000 000 de membri organizaţi.

Consiliul General însărcinează Comitetul provizoriu să ia imediat măsurile necesare pentru a afilia organizaţiile sindicale din România la Internaţionala sindicală din Amsterdam. Consiliul General împuterniceşte comitetele provizorii să ia măsurile necesare pentru a asigura din partea tuturor respectarea programului din mai 1919, considerând că orice încălcare a acestui program fie de către membrii izolaţi, fie de către grupări pune pe aceştia în afara organizaţiei Partidului Socialist.

Votarea moţiunilor.

Votul este următorul: 8 pentru dreapta, 12 pentru centru şi 18 pentru stânga.

Moţiunea tov. Cristescu.

În urma votului dat, tov. Cristescu citeşte următoarea moţiune:

Consiliul General al Partidului Socialist şi Comisiunea Generală a sindicatelor, adunate în ziua de 30 ianuarie 1921 pentru a examina situaţia partidului şi a sindicatelor din România, găseşte de prima sa datorie să adreseze salutul său de solidaritate şi de încurajare tuturor tovarăşilor condamnaţi, arestaţi şi loviţi pe orice cale de prigoana burghezimii române.

Consiliul General încredinţează* ca tovarăşii arestaţi să recapete li-

* Corect: luptă.

bertatea şi în cel mai scurt timp să-şi poată relua locul în primele rânduri de avangardă ale mişcării muncitoreşti din ţară.

Consiliul mai salută memoria bunului tovarăş dr. Aroneanu, care a fost omorât de burghezime în temniţă pentru cauza proletariatului cu ocazia grevei generale, iar familiei sale îi trimite salutul nostru de îmbărbătare în greaua lovitură ce a primit-o.

Trăiască toţi martirii noştri!

Trăiască solidaritatea internaţională a proletariatului revoluţionar!

Moţiunea este primită cu unanimitate.

Rezoluţie.*

Consiliul General, luând în discuţie chestiunea congresului şi considerând că este nevoie de lămuriri complimentare în chestiunea afilierii după rapoartele delegaţiei din Rusia,

Hotărăşte:

1. Anularea hotărârilor luate până acum de secţiunile partidului în chestiunea afilierii.

2. În chestiunea aceasta hotărârea se va lua cu referendum.

3. În ce priveşte discuţiunile propagandei curentelor cu privire la Internaţională, Comitetul Executiv va da deplină libertate.

Prin votare se fixează data congresului la 8 mai. Se trece apoi la completarea Comitetului Executiv şi a Comisiei Generale.

Tov. Cristescu citeşte lista propusă.

Tov. Iordăchescu, în numele centrului, declară că centrul se abţine de la votarea Comitetului provizoriu.

Moţiune

Consiliul General al Partidului Socialist şi al Uniunii sindicale, întrunite la Bucureşti în zilele de 30 şi 31 ianuarie şi 1, 2 şi 3 februarie 1921, protestează împotriva stării de asediu şi a cenzurii, aplicate pentru a putea gâtui libertăţile publice şi răpi muncitorimii dreptul de asociaţie, de întrunire şi de liberă exprimare. Starea de asediu şi cenzura sunt** cu atât mai mult a fi ridicate, cu cât ele au fost introduse din pricina şi pentru durata grevei generale din octombrie.

Pretextul instituirii cenzurii şi stării de asediu nu mai există deci de mult şi de aceea menţinerea şi mai departe a acestor măsuri excepţionale nu poate fi altfel interpretată decât în sensul că guvernul a căutat numai un pretext pentru a putea lipsi pentru un timp nedeterminat şi fără motiv constituţional clasa muncitoare de drepturile pe care însăşi starea legală i le garantează.

Clasa muncitoare din România, prin Consiliul General al Partidului Socialist şi al Uniunii sindicale, cere ridicarea stării excepţionale, reintrarea în normal, redeschiderea localurilor etc., pentru ca interesele sale economice, politice şi sociale să poată găsi apărare. Iar menţinerea mai departe a acestei stări ilegale va arăta în chip concret că legile în societatea de astăzi sunt numai un paravan pentru exercitarea de fapt a dictaturii de clasă a burgheziei.

Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România, 1916—1921 Bucureşti, Editura Politică, 1966, p. 566—571.

---

* Propusă de gruparea centristă.

** Corect: trebuie.

68. Documente privind Congresul din mai 1921 de făurire a Partidului Comunist din România

a. Ordinea de zi a Congresului din mai 1921

În Consiliul comun, întrunit marți seara 17 martie, s-a fixat ordinea de zi definitivă a congreselor din mai.

Ordinea de zi a Congresului partidului

1. Darea de seamă morală și materială, rap⟨ortor⟩ Gh. Cristescu.
2. Raportul delegației în Rusia, rap⟨ortor⟩ Gh. Cristescu.
3. Afilierea și programul, rap⟨ortor⟩ Gh. Cristescu și D. Fabian.
4. Problema agrară, rap⟨ortor⟩ Al. Dobrogeanu.
5. Cooperativele, rap⟨ortor⟩ L. Negru și D. Stoiculescu.
6. Presa și propaganda, rap⟨ortor⟩ P. Constantinescu.
7. Modificarea statutelor, rap⟨ortor⟩ Margulius.
8. Chestiunea naționalităților, rap⟨ortor⟩ dr. Rozvan și Tiron-Albani.
9. a. mișcarea tineretului, rap⟨ortor⟩ I. Roșianu.
   b. mișcarea feminină, rap⟨ortor⟩ Nina Neuvirt.
10. Alegerea comitetelor.
11. Diverse.

Ordinea de zi a Congresului sindical

1. Darea de seamă morală și materială, rap⟨ortor⟩ C. Popovici.
2. Afilierea, rap⟨ortor⟩ C. Popovici.
3. Organizarea, rap⟨ortor⟩ I. Elena și Bebrici.
4. Modificarea statutelor, rap⟨ortor⟩ N. Marian, C. Barta.
5. Raporturile dintre sindicate și partid, rap⟨ortor⟩ E. Rozvan și C. Mănescu.
6. Alegerea comitetelor.
7. Diverse.

*

Congresul partidului va avea loc în zilele de 8, 9, 10 și 11 mai, iar în zilele de 12, 13 și 14 mai Congresul sindicatelor.
Punctele comune se vor discuta în ultima zi.

Sistemul de reprezentare pentru partid:

a. 1 delegat la 25 membri;
b. 2 delegați la 100 membri; iar peste acest număr pentru fiecare sută de membri 1 delegat;
c. Comitetul Executiv complet;
d. 1 delegat al Federației socialiste a Prahovei;
e. 2 delegați ai Comitetului Central al tineretului;
f. 1 delegat al grupului parlamentar;
g. 1 delegat al Comitetului Central feminin;
h. 1 delegat al Casei poporului;
i. 1 delegat al ziarului „Socialismul";
j. 1 delegat al Cercului de editură;
k. Comisia centrală de control completă;
l. Comisiunea generală completă;

Sistemul de reprezentare la Congresul sindical:

a. 1 delegat până la 100 membri;
b. 1 delegat pentru fiecare sută de membri;
c. 3 delegaţi pentru fiecare Uniune;
d. Comitetul Executiv complet;
e. Comisiunea generală completă;
f. Comisiunea centrală de control completă;
g. 1 delegat al ziarului „Socialismul".

La acest congres participă delegaţii mişcării sindicale şi politice din Ardeal, Banat şi Bucovina.

Votarea se face pe numărul de mandate.

Organizaţiile ce nu pot trimite numărul de delegaţi la care au dreptul, delegaţii ce-i vor trimite vor reprezenta atâtea voturi câte mandate au dreptul.

Delegaţii vor veni cu rapoartele materiale şi morale la congres, după care se vor controla mandatele fiecărei organizaţiuni.

Organizaţiile care din cauza teroarei nu s-au putut reface vor avea dreptul la delegaţii ce le-o dă situaţia avută la 1 noiembrie 1920.

Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România, 1916—1921, Bucureşti, Editura Politică, 1966, p. 619—621.

b. Moţiune pentru afilierea cu rezerve la Internaţionala a III-a propusă de fracţiunea socialist-unitară*

Consideraţiuni principale

Războiul mondial — Revoluţia socială

Desfăşurarea, de-a lungul anilor, a procesului de concentrare capitalistă şi de proletarizare a maselor, pe de o parte, desfăşurarea luptei de clasă, corespunzătoare acestui proces, cu succes crescând pentru proletariat, pe de alta, au silit diversele burghezii naţionale să-şi caute atât împuternicirea poziţiunii lor în faţa conducerii reciproce, cum şi compensaţia pierderilor momentane ce sufereau (prin satisfacerea unor revendicări muncitoreşti) în debuşeuri externe, în extinderea exploatării asupra coloniilor şi în subordonarea ţărilor înapoiate.

În ultimul timp, această evoluţie capitalistă ajunge şi din punct de vedere obiectiv (al concentrării capitaliste şi proletarizării maselor) şi din punct de vedere subiectiv (al luptei de clasă) la un punct culminant.

* Gruparea socialist-unitară, analizând tezele şi cele 21 de condiţii de afiliere la Internaţionala Comunistă, a publicat în „Socialismul" din 15 aprilie 1921 rezervele sale privind aderarea în forul internaţional sus numit.

La Congresul de făurire a Partidului Comunist din România, la 11 mai 1921 reprezentanţii acestei grupări, care deţineau 111 mandate, au votat pentru afilierea cu rezerve la Internaţionala Comunistă.

Documentul prezent sintetizează obiecţiile acestei grupări. Deşi exprimau un punct de vedere real, soluţia preconizată nu era posibilă, întrucât admiterea în Internaţionala a III-a depindea de acceptarea tuturor celor 21 de condiţii.

Concentrarea şi, prin aceasta, puterea capitalistă — reprezentată prin statele cele mai de seamă — ating cea mai înaltă treaptă a dezvoltării lor. În acelaşi timp însă (conform legilor evoluţiei societăţii capitaliste) concurenţa, motorul acestei concentrări, a aruncat în atârnare şi mizerie sute de mii de inşi. Se nasc crize sociale zguduitoare. Cu toată aparenţa de tărie, regimul capitalist se simte serios ameninţat de nemulţumirea răzvrătitoare a maselor, şi cu atât în mai mare pericol de a fi răsturnat cu cât nu se mai găsesc nici debuşeuri, colonii sau ţări înapoiate noi pentru ca din exploatarea lor să se mai poată satisface revendicările maselor, iar în cele vechi nemulţumirile ating aceeaşi gravitate.

Între anii 1912—1914 regimul capitalist se trezeşte net în faţa acestui impas: ori revolta maselor flămânzite, ori un război, pentru ca, supunându-şi capitalul advers, tabăra cealaltă să mai zvârle câteva fărâmituri maselor, să le mai potolească nemulţumirea şi astfel regimul capitalist să-şi mai ţină zilele.

În acel moment, evoluţia ordinei sociale capitaliste era, de fapt, terminată. Din acest moment, epoca de năruire a regimului burghezo-capitalist şi de înfiripare a celui socialist începe. Epoca revoluţiei sociale este deschisă.

Internaţionala a II-a

Din nenorocire, majoritatea conducătorilor socialişti n-au înţeles momentul acesta istoric şi datoria sa. Neînţelegând deajuns caracterul mondial al procesului dezvoltării capitaliste, aceşti conducători au crezut că sunt în faţa unor crize trecătoare naţionale, locale şi, că, prin urmare, ca şi pe cele din trecut, cu ajutorul burgheziei, le vor înlătura şi pe acestea, care totuşi se manifestau cu un pronunţat caracter internaţional. Voinţei impulsive a maselor de a li se da o ieşire din situaţia de nesuferit în care ele se zbăteau, majoritatea conducătorilor acestor mase, rupţi de mult din mijlocul lor revoluţionar şi neposedând îndeajuns nici adevărata doctrină socială a proletariatului, marxismul, nu le-au îndrumat spre ieşirea ce marea criză capitalistă le-o deschidea: cucerirea puterii.

Internaţionala a II-a nu a fost, aşadar, la înălţimea chemării unei internaţionale proletare şi socialiste.

Asigurată astfel de partea aceasta, burghezia a împins proletariatul spre cealaltă ieşire, care pentru dânsa era mai convenabilă: războiul.

Salvarea regimului capitalist, cerând neapărat ca una din taberele capitaliste să cadă sclavă celeilalte şi nici una din tabere nevoind să accepte această soartă de bunăvoie, a făcut ca din această contrazicere să iasă un război crâncen şi lung, atât de lung încât a sleit toate izvoarele de viaţă ale societăţii, a dezorganizat iremediabil producţia şi a compromis tot atât de iremediabil politica burgheză.

Aceste consecinţe materiale, morale şi politice ale războiului mondial au avut un răsunet binefăcător în mase. E adevărat că, în dorinţa lor de a-şi crea o ieşire din mizerie şi trădate de majoritatea conducătorilor lor, aceste mase s-au lăsat la început târâte de făgăduielile patriotice ale burgheziei. Când au văzut însă că aceste făgăduieli le-a înrăutăţit mizeria, s-au desmeticit şi au început să priceapă care e adevărata ieşire: doborârea regimului capitalist şi instaurarea dictaturii proletare. La înlesnirea acestei desmeticiri a contribuit în primul rând eroica acţiune revoluţionară din timpul războiului a proletariatelor italian, german şi rus,

de sub conducerea partidelor, respectiv socialist, independent şi social-democrat majoritar (bolşevic). Partidul Social-Democrat Român a fost, de la înfiinţarea sa, la stânga Internaţionalei a II-a.

Revoluţia rusă

Astăzi masele proletare sunt complet desmeticite şi avangardele lor au pornit la înfăptuirea menirii istorice a clasei muncitoare.

Dar desăvârşirea acestei desmeticiri se datoreşte în primul rând unui act de adâncă conştiinţă socialistă şi revoluţionară. Acest act este intervenţia revoluţionară, în plin război mondial, a Partidului Social-Democrat majoritar rus (bolşevic).

Punându-se hotărât în fruntea poporului rus dornic de pace şi libertate şi înlăturând improvizatele guverne burghezo-social-patriotice, care — urmărind păstrarea exploatării capitaliste, nemulţumeau masele, iar încheind pacea nemulţumeau pe Antanta, aşa că preparau prin incapacitatea lor reîntronarea ţarismului, pentru răsturnarea căruia poporul rus dăduse atâtea jertfe — partidul bolşevic instaurează în noiembrie 1917, pentru prima oară în istorie, dictatura proletară prin regimul sfaturilor.

Oportunitatea acestui act şi caracterizarea lui adânc socialistă a fost imediat demonstrată de evenimente prin întinderea revoluţiei în Europa centrală, provocând scurtarea războiului şi cruţând astfel popoarelor noi victime şi omenirii noi pierderi. Dar consecinţa cea mai de seamă a actului din noiembrie 1917 al partidului majoritar rus este redeşteptarea încrederii proletariatului mondial în puterile sale şi în idealul său, încredere care, după Internaţionala I, aţipise sub descântecele reformismului burghez.

Toate acestea le-au putut face sau determina partidul bolşevic rus fiindcă nici un moment nu s-a abătut de la adevărata tactică socialistă: lupta de clasă; fiindcă doctrina sa teoretică a fost marxismul, fiindcă şi-a verificat această doctrină şi această tactică luând parte în toate luptele politice, economice, culturale etc. şi fiindcă a găsit modalităţi care să-şi garanteze existenţa şi să-i dezvolte activitatea sub cel mai imposibil regim: ţarismul.

Internaţionala Comunistă

. . . . . .

Doctrina Internaţionalei Comuniste, exprimată în tezele şi rezoluţiile celui de-al II-lea Congres al său, este doctrina Revoluţiei sociale, aşa cum, în mod teoretic, aceasta reiese din evenimente şi cum pe fiecare zi aceste evenimente confirmă. O altă Internaţională fără doctrină n-ar fi o Internaţională corespunzătoare nevoilor vremii de acum, n-ar fi adevărata Internaţională.

Această doctrină fracţiunea socialist-unitară o acceptă în întregime.

În practica sa însă prescrisă de statutele şi condiţiunile sale şi aplicată până acum, Internaţionala Comunistă nu ţine îndeajuns seamă de deosebirea dintre situaţia revoluţionară din Rusia, în care partidul bolşevic a activat, şi situaţia revoluţionară din Europa în care Internaţionala

Comunistă* e chemată să activeze. Această deosebire constă în aceea că, pe cînd situaţia revoluţionară din Rusia era perfect omogenă, aceeaşi în toată ţara, situaţia revoluţionară internaţională de acum diferă şi din punct de vedere obiectiv aproape de la ţară la ţară, şi în special de la ţările industrializate la cele agrare, dar diferă, mai cu seamă, din punct de vedere subiectiv, al pregătirii revoluţionare conştiente a proletariatului şi a cadrelor sale.

Într-o asemenea situaţie revoluţionară inegală, a face din Internaţionala proletară un Partid internaţional revoluţionar, centralizat până la subordonarea partidelor afiliate (cum au fost secţiunile partidului bolşevic din Rusia), aşa cum cer acum Statutele, unele din condiţiunile Internaţionalei Comuniste şi cum se vede din ceea ce încearcă să practice Comitetul Executiv al Internaţionalei Comuniste în acest sens, este o imposibilitate. Imposibilitatea aceasta se mai vădeşte şi prin faptul că lupta de clasă, putând ajunge astăzi până la război civil, face ca legăturile permanente cu Internaţionala Comunistă cerute de subordonarea desăvârşită, să sufere foarte mult şi adesea să fie de-a binelea întrerupte. În acest caz, un partid subordonat se găseşte dezorientat şi pus în neputinţă de a face altă acţiune decât aceea determinată de condiţiunile speciale în care trăieşte. Or, dacă se ajunge astfel, prin forţa lucrurilor, la fixarea modalităţilor de acţiune de către organele locale ale unui partid, recunoaşterea formală a acestui fapt de către Internaţionala Comunistă se impune cu atât mai mult.

Stăruinţa Internaţionalei Comuniste de a nu recunoaşte acest fapt a dus până acum la rămânerea deoparte nu numai a încercaţi militanţi socialişti, dar şi a mase întregi de muncitori. În locul acestui centralism absolut, împrejurările impun centralismul democratic.

Situaţia României

. . . . . .

În faţa unei asemenea situaţiuni schimbătoare de la moment la moment, se cere o politică socialistă care, fără a dezice un singur cuvânt din intransigenţa sa teoretică, să fie tot şi destul de mlădioasă, pentru ca din toate aceste lupte variate ce viitorul rezervă ţării noastre, Partidul Socialist să iasă întărit şi gata, când criza socială va lua formele unei revoluţiuni politice, să ia asupră-şi răspunderea situaţiei. Dar o asemenea politică — care, căutând să aducă creşterea forţelor mişcării muncitoreşti, şi în special ale Partidului Socialist, spre a le pune în stare să ducă la bun sfârşit revoluţia socială — este o politică de oportunism revoluţionar, este nepotrivită cu subordonarea pe care o pretinde Internaţionala Comunistă în condiţiuni atât de imperfecte şi defavorabile ca cele arătate mai sus.

Rezerva generală

În consecinţă:

Fracţiunea socialist-unitară, acceptând tezele, rezoluţiunile şi majoritatea condiţiunilor Internaţionalei Comuniste, înţelege ca Partidul Socialist să-şi rezerve dreptul de a hotărî, prin organele sale responsabile, mo-

* În foarte multe locuri din acest document cuvintele „Internaţionala Comunistă" sunt prescurtate prin iniţialele lor; noi le-am dat întregite.

dalităţile de adaptare a acestor teze, rezoluţiuni şi condiţiuni la situaţia ţării. [...].

. . . . . .

„*Socialismul*", din 15 aprilie 1921

c. Document privind rezultatul votului de afiliere a Partidului Socialist-Comunist din România la Internaţionala a III-a Comunistă (11 mai 1921)

. . . . . .

Se trece la vot.

Rezultatul:

432* voturi pentru afiliere, 111** voturi cu rezerve, 2 voturi informative.

Partidul Socialist-Comunist din România e afiliat la Internaţionala a III-a!

După votare.

După votarea afilierii, într-un entuziasm indescriptibil, s-a cântat de toţi congresiştii „Internaţionala" în limba română şi maghiară.

Se reia şedinţa, dându-se cuvântul tov. Cristescu: Voturile voastre injectează în corpul revoluţiei sociale serul dătător de viaţă, care să-i regenereze forţele, făcând-o rezistentă în lupta sa pentru dezrobirea proletariatului.

Tov. Rozvani vorbeşte în acelaşi sens, spunând că, din moment ce centriştii au votat contra Internaţionalei a III-a, ei nu mai pot fi primiţi în partid şi deci trebuie să plece.

Tov. Bartha (din) Braşov spune că este o crimă ce se face aici, când ni se spune că trebuie să plecăm din partid. Noi nu vom pleca, vom sta aici şi vom lupta. Daţi-ne afară dacă credeţi că veţi face bine.

Tov. T. Iordăchescu spune: Eu personal rămân în partid, convins că sunt marxist şi apăr cu sinceritate comunismul. Deosebirea de vederi, deşi e importantă, nu atacă principiile. Eu vreau să nu se mai facă greşeli şi voi beneficia de libertatea de discuţie şi critică în acest scop.

Tov. I. Neagu Negulescu cere să lăsăm intransigenţa faţă de aceia care reprezintă curentul unitar. Prin urmare, vor sta în mijlocul nostru şi se vor convinge cât de curând de ceea ce acum nu s-au putut convinge.

Deosebirea nu este mare. Ne apropiem şi deci să ne întindem cu toţii mâna, pentru ca, cu forţe unite, să luptăm pentru binele proletariatului român.

Tov. Niculescu-Mizil spune că ne-am hotărât să luăm drumul către Moscova cu maturitatea caracteristică celor chemaţi să lupte pentru izbânda proletariatului.

---

* Cifra reală este 428 reprezentând 45 086 membri.

** Cele 111 voturi de afiliere cu rezerve exprimate de gruparea socialist-unitaristă, nu exprimă şi atitudinea lor faţă de făurirea Partidului Comunist din România.

Tov. C. Mănescu (din) Ploiești spune că ne-am afiliat la a III-a Internațională, și faptul că vă gândiți să dați afară ⟨pe unitari⟩ constituie o crimă pentru că, după ce este frântă din mijlocul nostru o parte din muncitori care au urmat pe social-democrați, mai voim acum să ne mai micșorăm rândurile prin izgonirea unitarilor. Or, ei declară că sunt pentru afilierea cu rezerve la a III-a Internațională, demonstrând că este o mică deosebire, pe care și noi am recunoscut-o. Atunci, conform tezelor, trebuie să le dăm timp să se convingă și probabil că vor veni în mijlocul nostru. Citește acel pasaj, dându-l . . .* reală și conchide că să nu fie excluși, dar probabil nu vor putea să ia parte la conducerea mișcării și astfel că afilierea la a III-a Internațională a partidului nostru nu va suferi nimic.

Să strigăm cu toții trăiască a III-a Internațională Comunistă de la Moscova!

Tov. Alföldi (din) Cluj vorbește în același sens, adică să nu fie excluși centriștii.

Tov. Berger (din) Cluj spune că nu se poate îngădui existența în partid a unitarilor, cere excluderea lor.

Tov. Cristescu se declară pentru a fi toleraţi în partid pentru că se declară în principiu pentru a III-a Internațională, dar ei nu mai pot lua parte la dezbaterile Congresului partidului în punctele ce urmează a se discuta în Congres. În Congresul sindical vor putea lua parte, fiind în drepturile lor. Vor fi toleraţi în partid până cînd delegații ce vor merge la Moscova în vara aceasta vor aduce la cunoștință rezervele lor; dacă vor fi admise, atunci cu toții vom duce înainte lupta.

Tov. Iordăchescu spune că s-a pierdut aici timpul pentru o chestiune elementară: nu poate fi membru al unui partid decât acela care-i primește doctrina.

Rămân deci membru mai departe și, chiar dacă condițiile I⟨nternaționalei⟩ C⟨omuniste⟩ nu mi-ar interzice, însumi n-aș primi să fac parte din conducere, tocmai spre a-mi păstra libertatea de discuție și critică.

Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921, București, Editura Politică, 1974, p. 724—726.

d. Scrisoare de protest adresată Adunării Deputaților de către delegații secțiunilor la Congresul I al Partidului Comunist din România împotriva arestării lor**

(mai 1921)

Domnule președinte,
Domnilor deputați,

Subsemnații, delegați ai secțiunilor Partidului Socialist-Comunist din întreaga țară, adunați în Congresul nostru în localul Clubului socialist din str. Sf. Ionică, în momentul când deliberam asupra chestiunilor la or-

* Originalul deteriorat.

** Toți delegații care au votat pentru afilierea necondiționată la Internaționala a III-a au fost arestați în ziua de 12 mai 1921. În rândurile lor se aflau 5 deputați în parlamentul României.

dinea zilei, în ziua de 12 mai a.c., am fost arestați de către autoritatea militara și apoi conduși la închisoarea Văcărești, unde ne aflăm deținuți și acum.

Această arestare, făcută din ordinul guvernului, nu poate avea nici un motiv legal, deoarece ținerea Congresului, deși făcută sub stare de asediu, a fost anunțată cu luni de zile înainte de data fixată, a fost încuviințată de Ministerul de Interne și de Comandamentul militar și, mai mult, chiar ordinea de zi nu numai că a fost publicată pretutindeni, dar a și fost explicată la cererea abuzivă a guvernului, care ne-a pus sala partidului la dispoziție.

Dezbaterile Congresului au avut loc în mod public, în fața reprezentanților presei, care au făcut zilnic dări de seamă despre ideile și rezoluțiunile dezbătute și admise, ca și în fața agenților guvernului, neîmpiedicați de a asista.

Deci nu această ordine de fapte pot constitui vreun delict care să motiveze arestarea noastră.

Cum însă, după pătrunderea în sală a forței militare, am fost întrebați cu insistență dacă noi cei prezenți am hotărât afilierea partidului la Internaționala a III-a și cum răspunzând afirmativ am fost puși să semnăm un proces-verbal în acest sens se vede limpede că motivul arestării noastre este această declarație de idei, care nu privește decât organizarea politică a partidului nostru. Această dispoziținue nemaipomenită ca un guvern să aresteze un întreg Congres politic pe motiv că nu-i plac ideile ce acesta le adoptă constituie cel mai calificat abuz de putere și un atentat la libertatea omenească individuală și de cugetare care nu ar fi putut avea loc nici în țările cele mai reacționare ca Franța, unde s-a înfăptuit aceeași afiliere sau alte țări ca Italia, Bulgaria, Serbia, Germania, Suedia, Danemarca etc.

În fața opiniei publice, guvernul, care nu e în stare să aducă nici un motiv altul pentru arestare decât cel de mai sus, pentru a scăpa de învinuirea unui abuz, recurge la acuzări calomnioase, punând în sarcina noastră fapte inexistente, răspândite prin toate organele oficioase și oculte ce-i stau la dispoziție, ca: găsire de scrisori compromițătoare, comploturi, instrucțiuni șoviniste străine etc. etc.

Și ca dovadă că toate aceste false versiuni sunt menite a acoperi arbitrariul guvernului, în scop de a ne împiedica să ne afiliem la Internaționala a III-a, e că arestările s-au făcut după declarațiile nominale de afiliere, fără alt criteriu, iar în urmă s-au făcut propuneri celorlalți congresiști rămași liberi: de a continua Congresul cu intenția de a respinge afilierea votată, ceea ce a fost refuzat.

Față de împrejurările în care s-a deschis Congresul nostru, față de arestarea congresiștilor de către guvern și față de insultele și calomniile ce s-au răspândit asupra Partidului Socialist-Comunist, precum și față de menținerea noastră în închisoarea Văcărești, noi, membrii delegați a 45 000 muncitori organizați și reprezentanții reali ai aspirațiunilor întregii clase muncitoare din România, protestăm și facem răspunzător guvernul de clasă al generalului Averescu de a fi căutat să ne întindă o cursă nedemnă și de a fi întrebuințat toată puterea publică pentru a se răzbuna contra unui partid politic adversar.

Adresând acest protest prin dv. Adunării Deputaților, așteptăm să vedem dacă Adunarea are de făcut vreo obiecțiune guvernului, ca și pe această cale opinia publică și clasa muncitoare de pretutindeni să tragă toate învățămintele politice.

Primiți asigurările noastre.*

Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921, București, Editura Politică, 1966, p. 735—736.

e. **Dezbaterile Adunării Deputaților în legătură cu arestarea deputaților comuniști** (17 mai 1921)

. . .

D. Duiliu Zamfirescu, președinte: D. Dunăreanu are cuvântul la sumar:

D. Al. Dunăreanu: D-lor deputați, cu surprindere am văzut că la sumar nu sunt trecute motivele pentru care cinci colegi ai noștri au fost arestați.

D. A. C. Cuza: Cum putea să se introducă la sumar, dacă n-a intervenit nimeni?!

D. Al. Dunăreanu: După regulamentul Camerei, urma ca guvernul în prima zi de deschidere să aducă la cunoștința Adunării prin d. președinte motivele pentru care au fost arestați, cel puțin așa prevede regulamentul. La art. 146 din regulament se vorbește următoarele: „Membrii Adunării nu pot fi arestați sau urmăriți în materie de represiune, în timpul sesiunii, decât cu autorizarea Adunării. Cererea de autorizare se adresează de guvern președintelui Adunării, care o comunică în ședință publică. Cererea se trimite de îndată și fără discuțiune la comisiunea de imunitate care examinează dacă este motiv de a se încuviința urmărirea.

Guvernul va comunica comisiunii toate documentele ce se vor cere; în caz de refuz, comisiunea va apela Adunării.

Raportul comisiunii în această chestiune se supune în timpul fixat Adunării, care va decide".

Prin urmare, guvernul are datoria după acest articol ca să aducă la cunoștința Camerei motivele pentru care au fost arestați cei cinci colegi ai noștri. Posibil ca guvernul să vină să spună că, conform art. 152 din Constituțiune, pentru cei arestați că au fost găsiți . . .

D. A. C. Cuza: Cu vină vădită.

D. Al. Dunăreanu: . . . cu vină vădită, nu avea obligațiunea ca să aducă la cunoștința Camerei. Art. 147, alin. II din regulament în această chestiune glăsuește în modul următor: „Adunarea hotărește dacă trebuie a se înceta sau menține arestarea în timpul sesiunii. Tot astfel se procede în privința arestării unui deputat în caz de vină vădită în timpul sesiunii".

Prin urmare, este destul de clar că, și în acest caz, guvernul trebuie să aducă la cunoștința Camerei motivele pentru care au fost arestați.

Deocamdată eu cer ca să se rectifice sumarul în sensul următor: „Au fost arestați în timpul sesiunii deputații Gh. Cristescu, Al. Dobrogeanu„ Stanef, Stoeff și Dumitru Stoiculescu, fără ca guvernul să fi adus la cu-

* Urmează semnăturile.

noştinţa Camerei în prima zi de deschidere după vacanţă". În sensul acesta cer să se rectifice sumarul şi de aceia am cerut cuvântul la sumar.

D. Duiliu Zamfirescu, preşedinte: D-lor deputaţi, incumbă mie să dau un cuvânt de răspuns.

Este adevărat că art. 147 cere să se comunice Adunării în ziua deschiderii sale dosarul arestării. Am atras atenţiunea guvernului şi d. ministru de interne mi-a dat asigurări că, azi fiind reţinut la Senat, o să vină astă seară, când este ziua rezervată pentru interpelări şi întrebări, să dea toate lămuririle necesare parlamentului, pentru ce s-a procedat la arestări.

Voci pe băncile opoziţiei: Trebuia ieri.

D. Duiliu Zamfirescu, preşedinte: D-lor, ieri a fost prima şedinţă, nu s-a ridicat nimeni; d. deputat care a vorbit acum, a vorbit în mod intempestiv la sumar. Sumarul trebuie să fie imaginea fidelă a celor petrecute; or el este imagina fidelă. Nimeni n-a ridicat chestiunea şi prin urmare n-a putut să fie trecută în sumar. În materie de regulament trebuia să se ceară cuvântul, iar nu la sumar. Prin urmare răspund: că la această chestiune, astă seară d. ministru de interne va da toate lămuririle necesare.

Intrăm în ordinea de zi.

D. N. D. Cocea: Am cerut cuvântul la sumar, la chestie de regulament.

D. Duiliu Zamfirescu, preşedinte: Sumar sau regulament?

D. N. D. Cocea: La sumar.

D-lor deputaţi, d. preşedinte face o confuziune voită. Nu este vorba că s-a cerut sau nu s-a cerut ieri la Cameră de către un deputat din opoziţie clarificarea situaţiunii celor arestaţi. Nicăieri în regulament nu se spune acest lucru, cetiţi-l vă rog, şi veţi vedea că guvernul este dator ca din propria lui iniţiativă să aducă la cunoştinţa Camerei motivele pentru care deputaţii au fost arestaţi.

D. Gr. Iunian: Articolul presupune un guvern cu răspunderea legalităţii.

D. N. D. Cocea: Nu numai cu răspunderea legalităţii, dar în acelaş timp şi cu convingerea când a făcut o crimă sau un delict este nevoit să păşească din delict în delict, ca să acopere delictele trecute. D-voastre aţi făcut o greşeală arestând pe deputaţi, şi aţi făcut o altă greşeală acum, căci ceeace ne reproşaţi nouă, de ce n-am venit ieri, ca să aducem la cunoştinţa Camerei arestarea acelor deputaţi, este că voiam ca guvernul să fie în culpă faţă de noi şi să fie a doua oară în culpă când calcă în picioare regulamentul Camerei. Aşteptăm în privinţa aceasta lămuriri nu din partea d-lui preşedinte, ci din partea onoratului guvern.

. . . . . .

D. General Al. Averescu, preşedintele Consiliului: Declar încă odată că de ieri de dimineaţă am dispus să se trimeată actele aci la Cameră. Eu personal am vorbit la telefon cu d. ministru de justiţie în acest scop; d-lor, v-am spus, şi vă repet, că cu întreruperi şi strigăte nu ne vom înţelege.

Am vorbit la telefon cu d. ministru de justiţie şi mi-a spus că chestiunea este pendinte de Ministerul de Război, fiindcă arestarea s-a făcut de Curţile marţiale. Atunci m-am adresat Ministerului de Război, care a luat numaidecât măsurile necesare, ca să se execute dispoziţiunile cerute de regulament. Dar eu, din textul regulamentului, nu deduc că gu-

vernul sau președintele Camerei trebuia să aducă chestiunea. Iată în adevăr cum sună textul respectiv din regulament, care, în treacăt fie zis, pentru mine nu este bine lămurit, și trebuie să fac constatarea că ne izbim astăzi, pentru prima oară, de această chestiune, și deci trebuie să stabilim un precedent, care să fie urmat de aci înainte. Iată ce spune regulamentul: „Când un deputat este arestat în intervalul dintre sesiuni, dosarul se comunică Adunării în ziua deschiderii sale", prin urmare „se comunică dosarul", lucru pe care l-am făcut. „În urmă Adunarea hotărăște dacă trebuie... etc".

Cine sesizează Adunarea nu este spus în regulament. Văd pe d. Răducanu foarte scandalizat. Regret că D-zeu nu m-a înzestrat cu darul d-voastră de pricepere...

D. N. D. Cocea: Noi vorbim de art. 146 nu de art. 147.

D. General Al. Averescu, președintele Consiliului: Am luat toate măsurile.

Ministrul de interne era ieri aici anume pentru această chestiune, care credea că va fi ridicată. N-a fost ridicată, și n-am voit noi să o ridicăm, pentru că este penibilă și pentru d-voastră și pentru țara întreagă. Dacă d-voastră credeți că este o chestiune frumoasă și care merită să fie discutată și încă în modul acesta în care voiți d-voastră să o discutați, regret să vă spun, că părerea noastră este cu totul opusă. Noi credem că este o chestiune penibilă și, să vă spun drept, am avut un sentiment de bucurie și de satisfacțiune când am văzut că nu se relevează acest lucru. Îl relevați, îl vom discuta.

D. Duiliu Zamfirescu, președinte: D-lor deputați, am de adăugat un ultim cuvânt, art. 16 zice: „Atribuțiunile președintelui sunt a veghea la siguranța interioară și exterioară a Adunării, a păstra rânduiala în Adunare, a priveghea asupra strictei aplicări a regulamentului, a ține rândul între deputații ce au cerut cuvântul, a interveni în dezbateri spre a aproba regulamentul și spre a aduce pe orator în marginele discuțiunii, etc".

Am onoarea a vă declara că am fost ieri la d. prim-ministru și că am avut o întâlnire cu d-sa, căruia i-am zis: D-le prim-ministru, art. 147 din regulamentul Camerei cere să se prezinte în ziua deschiderii parlamentului dosarele arestării deputaților.

D. prim-ministru a zis: S-au luat dispoziții, ca să se trimeată dosarele parlamentului. Am vorbit cu d. ministru de interne care mi-a spus că d. ministru de justiție trebuia să aducă dosarele. Însă, fiindcă aci a intervenit Curtea marțială, a rămas ca d. ministru de războiu să trimeată actele. D-voastră vreți să vidați până în fund toate incidentele care nu fac onoare Camerei.*

. . . . . .

D. Dr. N. Lupu: D-lor deputați, este necontestat că chestiunea care face în mod incidental obiectul dezbaterilor noastre nu poate fi restrânsă în cele 11 minute ale d-lui președinte și îmi rezerv dreptul de a veni în fondul chestiunii când se va discuta pe larg. Până atunci mă voi limita la următoarele observațiuni: Guvernul a făcut prin arestarea și mai ales prin condițiunile arestării comuniștilor și a colegilor noștri un act de

* Se pune la vot sumarul ședinței și se aprobă în formularea existentă.

nemaipomenită samavolnicie în analele parlamentare, nu numai ale României, dar chiar ale omenirii. Şi atuncea guvernul era obligat că dacă, în faţa unor necesităţi de stat vitale, în caz de vină vădită, aşa cum susţin dumnealor, era obligat la acest pas, primul act pentru a justifica această samavolnicie era ca ieri, la şedinţă, să vină, nu ministrul de interne, pentrucă noi avem destulă experienţă despre incapacitatea de legalism a ministrului de interne pentru ca să ne mai putem aştepta la o explicaţiune din partea d-sale, ci primul-ministru, să dea explicaţiile necesare.

Acest act comportă întreaga răspundere a guvernului. Cel care era dator să ne dea răspunsul, şi de la d-sa aşteptăm, nu va fi d. ministru de interne, ci d. general Averescu, preşedintele Consiliului. Or, lucrul este vădit că atuncea când dumnealor au păşit la arestare, în condiţiunile spuse, asupra cărora nu voi insista acuma, faptul de vină vădită exista şi nu aveaţi nevoie de documente. Documentele erau anterioare hotărârii d-voastre şi era o datorie de onoare, faţă de parlament şi faţă de legislaţiunea acestei ţări, ca primul cuvânt să-l ceri d-ta, d-le prim-ministru, şi să dai explicaţiuni Camerei şi Camera să dea un vot. Nu ai făcut-o. Trebuia să o faci astăzi. Astăzi rămâne pe diseară.

D-le preşedinte, noi avem cu totul altă concepţie despre legalitate decât fostul şef al Ligei Poporului, actualmente preşedinte al Partidului Poporului.

D. General Al. Averescu, preşedintele Consiliului: Din fericire!

D. Dr. N. Lupu: Vă somăm pentru onoarea d-voastră în viitor, pentrucă nu mai aveţi, probabil, mult de trăit, să veniţi acum aici şi să răspundeţi!

. . . . . .

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Ştiu foarte bine că s-a invocat aici — şi după cât mi s-a spus în jurul acestei teme s-a învârtit întreaga discuţiune — articolul 146 din regulamentul Adunării. Ce spune acest articol:

„Membrii Adunării nu pot fi arestaţi sau urmăriţi în materie de represiune în timpul sesiunii decât cu autorizarea Adunării. Cererea de autorizare se adresează de guvern preşedintelui Adunării care o comunică în şedinţă publică. Cererea se trimite îndată şi fără discuţiune la comisiunea de imunitate, care examinează dacă este motiv de a se încuviinţa urmărirea.

Guvernul va comunica comisiunii toate documentele ce i se vor cere; în caz de refuz comisiunea va apela Adunării.

Raportul comisiunii în această chestiune se supune în timpul fixat Adunării care va decide".

Prima frază a acestui articol este o copie a articolului 52 al Constituţiei. Dar o copie trunchiată.

Se suprimă într-adevăr în articolul 146 al regulamentului excepţiunea din Constituţie, „afară de cazul de vină vădită". Se lasă de o parte. Articolul 146 nu vorbeşte de vină vădită. Iar articolul 147 din regulament, în continuare, spune:

„Când un deputat este arestat în intervalele dintre sesiuni, dosarul se comunică Adunării în ziua deschiderii sale. Adunarea hotărăşte dacă trebuie a se înceta sau menţine arestarea în timpul sesiunii. Tot astfel se procede în privinţa arestării unui deputat în caz de vină vădită în timpul sesiunii".

Vedeți, aici reapare vina vădită, care în articolul 146 dispăruse. Pe baza acestor două articole din regulamentul Camerei sau mai precis pe baza art. 147 s-a făcut o vină guvernului că n-a adus în ziua deschiderii parlamentului, adică ieri, dosarul afacerii, pentru ca Adunarea să judece. Or, d-lor, aici, dați-mi voie să fac o mică paranteză. Mie îmi este indiferentă chestiunea, pentru că nu este teza pe care o voi susține, dar nu puteți d-voastre să cereți aplicarea art. 147 și aducerea dosarului, căci nu este vorba de arestarea unor deputați „în timpul vacanței dintre sesiuni". Numai atunci când deputatul — spune articolul — este arestat în intervalul dintre sesiuni dosarul se comunică Adunării în ziua deschiderii. Arestarea aceasta nu s-a făcut în intervalul dintre sesiuni; vacanța aceasta de Paște a fost o continuare a sesiunii, prin urmare este aplicabil art. 146, care spune că un deputat nu se poate aresta în timpul sesiunii decât cu autorizarea Camerei. După art. 146, deputatul nu poate fi arestat fără autorizarea Adunării în nici un caz, nici în caz de vină vădită, căci el singur art. 146 vorbește de timpul sesiunii; art. 147 se ocupă numai de ceeace se poate întâmpla între sesiuni și face o excepțiune pentru vina vădită. Astfel sună regulamentul d-voastre, în contrazicere cu textul Constituției.

Dar, d-lor, să-mi dați voie, ce este acest regulament?

D. Dr. N. Lupu: Un petec de hârtie.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Regulamentul este un petec de hârtie, cum zice d. Lupu, care servește de normă dezbaterilor noastre, aici în parlament. Regulamentul „nu este o lege", el nu a fost votat de Cameră, votat de Senat și promulgat prin decret regal. Regulamentul în sine nu este o lege, cu atât mai vârtos, prin urmare, el nu poate veni și călca o dispozițiune constituțională.

D-lor, eu nu vreau să spun că ideea separațiunii puterilor în stat este la noi o idee foarte înrădăcinată, căci la noi nu sunt înrădăcinate idei, la noi ceea ce este înrădăcinat sunt patimile mici politice, sunt antipatiile și simpatiile personale, ideile nu.

D. Dr. N. Lupu: Este înrădăcinat abuzul pe care îl practici d-ta cu un cinism nemaipomenit.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Ideea aceasta, a separațiunii puterilor în stat, este foarte înrădăcinată însă în țara de unde am copiat noi Constituțiunea, în Belgia, și este atât de înrădăcinată acolo, încât nu s-a admis în Constituția belgiană și în legile belgiene pe care le-am copiat nici umbra unui amestec al puterilor legiuitoare în puterea judecătorească. [...]

. . . . . .

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Era bine d-lor, dacă regulamentul era făcut în limitele prevăzute de Constituție și cred că ar fi de dorit ca la prima ocazie să se modifice regulamentul încât să fie în toate dispozițiunile sale în concordanță cu legile fundamentale ale țării. Până atunci noi nu am vedea nici un inconvenient, în limitele posibilului, să ne supunem și prescripțiilor regulamentului, și d. prim-ministru a și dat instrucțiuni miniștrilor competenți ca să roage justiția să trimită aci dosarele deputaților arestați și nu știu dacă dosarele nu sunt deja sosite.

O voce: Nu au sosit.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Dacă nu sunt sosite, nu este vina noastră, căci guvernul a rugat încă de ieri justiția să trimită aci

dosarele. Dar ce trebuință aveți de dosare, când d-voastră puteți să cereți și fără ele ca arestații să fie puși în libertate. De ce cereți dosarele? Nu știți pentru ce au fost arestați? O să vă spun eu îndată.

Prin urmare, și mă rezum, din punct de vedere teoretic și în drept strict singura noastră lege este Constituția, nu am fi obligați în sensul strict legal decât să ne ținem de litera ei. Din condescendență pentru Cameră însă și pentru un fel de „mea culpa" care o facem, căci am fost părtași la redactarea acestui regulament, nu ne-am dat înlături ca să urmăm și prescripțiunile sale. Veți avea dosarele, le veți examina și veți hotărî dacă este cazul să se mențină sau nu aceste arestări. Noi am crezut că a trebuit să arestăm pe acești deputați, căci am crezut că i-am găsit în caz de vină vădită.

Faptele

Și acum sosesc la fapte, și veți judeca și d-voastre dacă am avut dreptate, dacă în adevăr se pot considera faptele, care se impută lor, ca o vină vădită, sau dacă nu, o veți spune limpede, căci aci nu încape nici supărare, nici conflict între noi și majoritate. Evident că d-voastre, majoritatea acestei Camere, nu sunteți obligați să gândiți cum gândim noi, noi am gândit că este vină vădită.

Dacă d-voastre gândiți că nu este vină vădită, o veți spune.

O voce: Justiția are căderea.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Evident că noi suntem expresiunea d-voastre. Îndată ce nu vom gândi la fel, nu o să plecați d-voastre, am să plec eu.

D-lor, să vorbim acum de fapte. S-au arestat 5 deputați, ziși membri ai Partidului Socialist. Dumnealor care aici se intitulau socialiști, îndată ce ieșeau din această incintă nu mai aveau decât cuvinte de injurii și de dispreț față de Partidul Socialist. Dumnealor erau „comuniști", să nu se confunde. Voi ceti expresiunile pe care le întrebuințează la adresa adevăraților socialiști.

S-au arestat cinci deputați comuniști pentru cauză, am zis noi, de vină vădită, pentru atentat împotriva siguranței statului.

Să-mi dați voie întâi să vă cetesc câteva texte. Să vă citesc mai întâi art. 67 din Codul penal, care sună astfel: „Orice român va fi uneltit machinațiuni, sau se va fi pus în înțelegere cu guverne străine, sau cu agenții lor, spre a provoca războiu în contra patriei sale, spre a înlesni și a aduce o ocupațiune străină, spre a răsturna prin orice mijloc guvernul țării, se va pedepsi cu munca silnică pe toată viața". Iată ce spune art. 67 din Codul penal. Ce au făcut acești domni ca să cadă după părerea noastră sub prescripțiunile acestui articol?

D-lor, n-au făcut lucruri mari, au îmbrățișat pur și simplu teorii care astăzi au curs la Moscova, teorii care s-au dezvoltat în cursul ultimilor 50 de ani și care de la Marx teoreticianul au ajuns la practicii Lenin și Trotzki.

D-lor, înainte de a ajunge la litera programului de războiu la care dumnealor s-au afiliat, voiți să ascultați câteva citate, ca să vedeți atmosfera în care acești domni trăiesc și pe care vor să o împrăștie asupra întregii noastre țări.

Sunt interesante și acestea, căci aduc lumină asupra modului de a gândi și de a proceda. Traduc, d-lor, căci sunt scrise în franțuzește: „fără revoluție, sovietele nu sunt posibile. Fără revoluție proletară, sovietele

degenerează în parodie". Iată, d-lor, punctul de plecare al întregii activităţi comuniste; se prepară masele pentru revoluţia proletară spre a se ajunge astfel la constituţiunea sovietică. Continui: „Orice deputat comunist trebuie după hotărârile Comitetului Central să împreune lucrarea nelegală cu lucrarea legală. În ţările în care deputaţii comunişti mai beneficiază după legile burgheze de imunitate parlamentară, această imunitate trebuie să servească la organizaţiunea şi la propaganda nelegală a partidului".

D. Dr. N. Lupu: Din ce broşură citaţi, d-le ministru de interne?

D. Colonel Krupenski: Din operele d-tale.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Acestea sunt comandamentele pe care comuniştii de la Moscova le transmit la toţi afiliaţii.

Sunt statutele, tezele şi condiţiunile Internaţionalei Comuniste.

D. Dr. N. Lupu: De când sunt? Ce dată?

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Din decembrie 1920.

O voce: Cam veche!

Altă voce: D-ta, d-le Lupu, ai evoluat de atunci?

Altă voce: Ai o ediţie mai recentă?

D. Dr. N. Lupu: Iată de ce am întrebat, pentru că d. ministru de interne a permis să meargă la Moscova şi ştia atunci despre aceste lucruri.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Aceasta este deosebirea între noi, d-le Lupu, noi permitem tot ce este legal. Să mergi la Moscova nu este nelegal şi am permis-o, să te întorci însă de la Moscova şi să organizezi aci asociaţiuni nelegale, pentru ca acei din Moscova să vie peste Nistru, aceasta nu o tolerăm.

D. Dr. N. Lupu: Aceasta e o afirmaţiune pe care dumneata trebuie să o dovedeşti pe fapte.

D. G. Berea: Eşti convins de dânsul dumneata.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Citesc mai departe: „Toate deciziunile congresului internaţional comunist şi cele ale Comitetului Executiv sunt obligatorii pentru toate partidele afiliate Internaţionalei Comuniste. Lucrând în timpuri de război civil înverşunat, Internaţionala III-a trebuie să fie mult mai centralizată decât era Internaţionala II-a".

Va să zică, de aci reţinem declaraţiunea că trăim în stare de război civil îndârjit.

S-a scris şi pe româneşte, până acum v-am citit din franţuzeşte. Avem în româneşte cărticele frumoase de propagandă. Iată una din ele, are o copertă colorată unde se vede un muncitor care sfarmă... nu se ştie ce sfarmă, dar sfarmă.

Ascultaţi ce se spune aci: „Sarcina noastră este să generalizăm speranţa revoluţionară a clasei muncitoreşti, să curăţim mişcarea de amestecul" — şi aci este ceva pentru domnii socialişti — „necurat al oportunismului şi social-patriotismului, să unim forţele tuturor partidelor adevărat revoluţionare ale proletariatului din toată lumea şi prin aceasta să uşurăm şi să grăbim victoria revoluţiei comuniste în lumea întreagă".

Mai departe:

„În toate ţările unde masele muncitoreşti trăiesc o viaţă conştientă se alcătuiesc şi se vor alcătui soviete de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor. Să întărească sovietele, să ridice autoritatea lor, să le opună maşinii guvernamentale a burgheziei, iată care este acum scopul de căpetenie al muncitorilor conştienţi şi sinceri din toate ţările".

Şi mai ascultaţi şi aceasta, d-lor: „Cucerirea puterii politice de proletariat înseamnă nimicirea puterii politice a burgheziei. Aparatul guvernamental cu armata sa capitalistă pusă sub comanda unui corp de ofiţeri burghezi sau boieri, cu poliţia şi jandarmeria sa, cu temnicerii şi judecătorii săi, cu popii şi funcţionarii săi, sunt în mâinile burgheziei cel mai puternic instrument de guvernare. Cucerirea puterii guvernamentale nu se poate reduce la o schimbare de persoane în alcătuirea ministerelor, ci trebuie să însemne nimicirea unui aparat de stat străin, luarea în mână a puterii adevărate, dezarmarea burgheziei, a corpului de ofiţeri contrarevoluţionari, a gărzilor albe, înarmarea proletariatului, a soldaţilor revoluţionari şi a gărzii roşii muncitoreşti, scoaterea din funcţiune a tuturor judecătorilor burghezi şi organizarea tribunalelor proletare. Victoria proletară este asigurată prin dezorganizarea puterii duşmane şi organizarea puterii proletare, ea trebuie să însemneze ruina aparatului de stat burghez şi făurirea aparatului de stat proletar.

D. Aurel Dobrescu: Dar le-am citit şi noi acestea, nu mai e nevoie.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Vedeţi, d-lor, aci toate teoriile comuniste în atmosfera cărora creşteau aceste flori ale democraţiei româneşti. Deşi aceste lucruri au apărut în România de mai mult timp, noi n-am intervenit fiindcă era vorba numai de teorie, nu era încă înfăptuire. Se polemiza în jurul unei concepţiuni de guvernământ, greşită după noi, bună după alţii, dar nu se ieşea încă din domeniul teoriei şi al propagandei de idei, şi totuşi această propagandă de idei era deja un lucru foarte periculos. Se vărsau astfel acele picături de otravă, care cădeau în conştiinţele de multe ori neluminate, în conştiinţele obidite de toate nevoile şi suferinţele vieţii şi care luau drept bune toate aceste fantasmagorii pe care agenţii de peste Nistru şi adepţii lor le arătau ca fiind realitatea în Rusia sovietică şi pe care le vedeau sub culorile trandafirii care le zugrăveau d. Cristescu şi tovarăşii săi. Era poate cazul să intervenim deja atunci cu mai puţină severitate ca azi, dar să intervenim; n-am făcut-o, iar adepţii comunismului au făcut un pas mai departe şi au trecut de la teorii la practică, căci, d-lor afilierea la programa Internaţionalei a III-a nu este altceva decât punerea în practică a acestor teorii.

Iată ce spune programa Internaţionalei a III-a în art. I:

„Întreaga propagandă şi agitaţiune trebuie să poarte un caracter cu adevărat comunist şi să corespundă programului şi hotărârii Internaţionalei a III-a."

Şi ce trebuie să facă afiliaţii la acest program? Mai întâi activitate nelegală:

„Aproape în toate ţările Europei şi Americii lupta de clasă intră în faza războiului civil. În astfel de împrejurări comuniştii nu pot avea încredere în legalitatea burgheză, sunt obligaţi să creeze singuri un aparat paralel ilegal de organizare, care în momentul hotărâtor va ajuta partidul să-şi împlinească datoria faţă de revoluţie. În toate ţările în care comuniştii n-au putinţa din pricina stării de asediu şi a legilor excepţionale să ducă în mod legal întreaga lor activitate este absolut necesară combinarea activităţii legale cu cea ilegală".

. . . . . .

C. Argetoianu, ministru de interne: E curioasă simpatia care se vede în acea parte a Adunării faţă de comunişti. Eu nu văd între dumnealor şi comunişti decât o singură legătură posibilă: „neputinţa".

D. I. Mihalache: E revolta împotriva abuzului şi ilegalităţii!

D. Dr. N. Lupu: E sentimentul de libertate al unor oameni liberi, dar nu al unor sclavi.

D. I. Mihalache: Să nu vorbiți de neputință d-voastre, care sunteți neputincioși să-i combateți prin mijloace intelectuale.

O voce: Combate-i dumneata!

D. I. Mihalache: Nu vă ajută puterile intelectuale.

D. A. C. Cuza: Sunteți plin de inteligență!

D. C. Argetoianu, ministru de interne: V-am arătat care sunt punctele din programul pe care comuniștii, care s-au aflat la Internaționala a treia, sunt obligați să-l execute în România. Cum au început să-l execute? Prin filiale, prin corespondențe între Moscova și comitetele de aici, prin legături nu numai de idei, ci o afirm înaintea d-voastre, și bănești. Nu pot intra în amănunte cu privire la aceste chestiuni, fiindcă aparțin instrucției și sunt încă un secret al ei, vor veni însă la lumina zilei, și veți judeca cu banii cui, în numele cui și în ce direcție s-a lucrat. Parte din acești oameni au lucrat conștient în contra intereselor țării și parte au lucrat inconștient, antrenați poate printr-o generozitate excesivă, a caracterului lor. Întrucât privește pe cei conștienți dați-mi voie, fără să divulg secretul instrucțiunii, să ating un punct de o importanță capitală: relațiunile comuniștilor noștri cu Budapesta.

Dacă în relațiunile dintre Moscova și țara românească prin grupurile comuniste este vorba exclusiv de propaganda comunistă, dinspre vest lucrurile nu sunt tot astfel, aci propaganda iredentistă unguresca a luat masca comunistă.

Și au venit ordine politice de la Budapesta ca toți maghiarii iredentiști să se înscrie în rândurile comuniste, și sub pretext de comunism, fără să spună niciodată, înainte de ideea maghiară, să caute să zdruncine, să se răstoarne statul român.

Aș dori să vă citesc, fiindcă sunt lucruri mai puțin secrete, două informațiuni. D-nii din opoziție fac pe generoșii dar nu cunosc lucrurile. Am convingerea că cea mai mare parte din d-voastre ...

D. Dr. N. Lupu: Complicitatea guvernului din Budapesta, în ceea ce privește subminarea și chiar distrugerea statului român, vi s-a comunicat și e dovedită de mult, să-mi dați voie să vă întreb care au fost pașii care i-ați făcut?

Voci pe băncile majorității: Aceștia sunt.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Nu vă puteți da seama de forța propagandei actuale împotriva statului nostru, care pornește de la Budapesta. Ungurii nu pot să mistuie situația creată lor prin tratatul de la Trianon, ei nu se pot convinge s-o primească și lucrează cu disperare întrebuințând ultimile lor resurse. Lupta împotriva tratatului se duce pe trei căi: mai întâi, întărirea armatei. Avem informații pozitive în această privință. Apoi se caută să se organizeze în țările care au moștenit din teritoriul unguresc revoluțiuni și sabotagii. În fine, se caută sub diferite pretexte aliați în Occident.

Iată un raport primit de curând de la Budapesta, din care se vede cum e organizată propaganda lor. Au un fel de minister, căruia îi zice acum Ministerul Propagandei, și care se compune din trei mari secțiuni, Jugo-Slavia, România și Ceho-Slovacia.

Secțiunea pentru România are 40 de funcționari și este împărțită în 8 subsecțiuni, corespunzătoare celor 8 sectoare teritoriale în care este

împărţit tot Ardealul. Pe lângă şeful secţiei România se află un comitet compus dintr-un delegat al Marelui Stat Major, un delegat al Ministerului de Finanţe şi un delegat al Ministerului de Culte. Aceşti delegaţi ţin legătura între secţia pentru România şi ministerele ai căror reprezentanţi sunt. Aceşti delegaţi lucrează însă şi direct cu subsecţiile şi birourile, completându-le zilnic informaţiunile şi dându-le, când au, anumite elemente pentru lucru.

Subsecţiunea are un singur funcţionar, pe şeful ei, se împarte în modul următor:

a) Biroul cadastrului, cu un funcţionar care ţine la curent în registre situaţia numerică a populaţiei maghiare şi a celei maghiaro-file din sectorul respectiv, precum şi în mod nominal elementele propagandiste şi care fac legătură între sectorul respectiv şi minister;

b) Biroul propagandei culturale, cu un funcţionar, se ocupă cu strângerea de cărţi pentru bibliotecile maghiare ce urmează a fi înfiinţate în sectorul respectiv; ţine registre cu numărul clericilor şi conferenţiarilor din sector, execută orice chestiune în legătură cu propaganda, pentru cultura maghiară şi primeşte filme cinematografice de la birou.

Sistemul filmelor a şi fost pus în aplicare, trimiţându-se în diferite centre din Ardeal filme cu caracter cultural maghiar;

c) Biroul iredentist cu doi funcţionari, ţine la curent registrul curierilor, care fac săptămânal legătura între birou şi sectorul respectiv. Biroul se ocupă cu redactarea scriptelor şi manifestelor iredentiste, inspiră articole şi tendinţe ziarelor din Budapesta, Ungaria şi Ardeal; execută orice lucrare iredentistă ordonată de superiori.

D-lor, pe aceşti curieri îi arestăm zilnic, mi se pare chiar că ieri s-a făcut aci o arestare senzaţională. Ce fac aceşti curieri? Vin cu instrucţiuni de la Budapesta, şi toate instrucţiunile care le-am putut prinde sunt identice. Niciodată nu se pune înainte ideia maghiară, care trebuie să rămână ascunsă, ci se lucrează sub masca comunismului. Iată ultima depeşe sosită astăzi de la Cluj:

„Cercetările asupra complotului iredentist descoperit în Petroşani sunt conduse de către organele Inspectoratului de siguranţă împreună cu procurorul general din Cluj şi procurorul general din Deva, şi au dat rezultate importante. S-au arestat câţiva dintre capii complotişti, iar restul urmează a fi arestaţi. S-au găsit peste 40 kg dinamită, fitiluri şi sticle cu cele mai puternice otrăvuri. Cu ocaziunea arestărilor făcute, doi agenţi au fost răniţi".

Acum vă rog să mai ascultaţi, dacă mai aveţi vreo îndoială, numele delegaţilor care reprezintă la congres românimea ardeleană comunistă:

Bergber Aladár, Rusiulics G., Ferentz Izlan, Alföldi G., Alfred Rusch, Köblös, Rosenberg Şandor, Rosvan Eugen, Dascal Gyula.

Iată, d-lor, reprezentanţii comunişti din Ardeal.

D-voastre credeţi că era necesar să mai aşteptăm ca să intervenim? Constatăm existenţa unui grup de oameni care se afiliază la o asociaţiune străină, care, prin urmare, în înţelegere cu străinul formează şi la noi o subasociaţiune, pentru ca să submineze şi să cate să distrugă statul român; asociaţiunea cu Moscova se face pe faţă, se primesc bani şi subsidii de acolo, se primesc instrucţiuni, pe de altă parte se dă mâna cu tovarăşii şi cu iredentiştii de la Budapesta, inconştient fie, dar se dă mâna şi se primesc instrucţiuni şi de acolo. N-am putut încă prinde firele şi constata dacă se primesc bani şi de la Budapesta; lucrul este probabil, dar nu vreau să afirm nimic fără să pot controla. Şi d-voastre veniţi şi

ne întrebaţi, ce acte au săvârşit? Ei, d-lor, ce vreţi, întâi să răstoarne statul român, şi după aceia să intervenim?

D. doctor Lupu e medic, dumnealui ştie că o epidemie se combate mai ales prin profilaxie. Nu trebuie să aşteptăm să vină ciuma şi după aceea să luăm măsuri.

D. N. D. Cocea: O avem deja.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Ai adus-o d-ta.

D-lor, avem de altfel un exemplu istoric. Ţin minte când a izbucnit revoluţiunea rusească şi a fost acea perioadă zisă a lui Kerenski. Venise Lenin în Rusia şi fusese arestat, apoi pus în libertate. Şi îmi spuneau acei care au fost atunci la Petrograd că Kerenski zicea zâmbind: nu mă încurc eu cu Lenin, nu are omul acesta nici o importanţă. N-a avut nici o importanţă până când a făcut ce a făcut şi s-a întâmplat cu Kerenski şi cu regimul lui ce s-a întâmplat. Noi nu voim să jucăm rolul lui Kerenski. Noi voim pe Lenin să-l omorâm în ou, la noi.

Evident, d-lor, că nu există astăzi — am spus-o aci de la tribuna aceasta, la o chestiune a d-lui Kogălniceanu — nu există astăzi pericolul de bolşevism în ţara românească, dar, ca să mai putem afirma acest lucru şi mai departe să ne daţi voie ca de câte ori vedem o încercare de îndrumare în această direcţiune să o curmăm de la început.

O voce din majoritate: Toată ţara conştientă este alături cu d-ta.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Şi cu atât mai rău că sunt unii, foarte convinşi, care lucrează cu iluzia că pot ajunge în această ţară sănătoasă la rezultatele la care a putut să se ajungă în bolnăvicioasa şi alcoolizata Rusie. Şi dacă alături de ei s-au încurcat unii fantezişti, unii amatori de efecte cu cravată roşie, cu atât mai rău pentru ei. De altminteri, „est modus in rebus", este o gradaţiune în justiţie, se va ţine seamă şi de unii şi de alţii şi de culpabilităţi. Nu vor primi toţi, evident, aceeaşi pedeapsă, însă este un fapt şi aci vreau să ajung, pot să fie mai multe concepţiuni sociale, pot să fie printre d-voastre persoane care să creadă că fericirea este la Moscova, că sistemul politic care de doi ani domneşte acolo este cel mai bun. Fie. Dacă în această incintă majoritatea crede astfel va hotărî punerea în libertate şi scoaterea din urmărire a acestor oameni, dar dacă majoritatea în această Cameră crede că cu toate relele ei, care se pot corecta, societatea trebuie să continue pe calea pe care păşeşte astăzi, pe calea evolutivă, naturală, atunci să daţi voie acestei societăţi să se apere. Pricep bine, ca comuniştii să fie împotriva măsurilor noastre de represiune, să se apere, dar ca acei care dezaprobă ideile comuniste să vină să ne facă război pentrucă urmărim pe comunişti şi nu le dăm întreagă libertate ca să transforme ţara după visul lor, aceasta nu mai pot să concep, fiindcă este absurd.

Pentru noi, d-lor, să ştiţi un lucru, că a fost un moment cât se poate de neplăcut, acela în care am fost obligaţi să cerem justiţiei să aresteze 5 deputaţi din parlamentul român. Este o grea răspundere pe care am luat-o. De altmintrelea, de un an şi mai bine suntem obişnuiţi să scoatem toate castanele din foc. Am făcut şi acest pas, ştiind că multă lume ne va dezaproba, că măsurile noastre pot să nu fie populare, dar am făcut-o în conştiinţa că apărăm acest stat, ai cărui păzitori suntem şi că ne facem datoria astfel cum s-a aşteptat ţara să ne-o facem în ziua în care opinia publică întreagă a încredinţat apărarea ordinei d-lui general Averescu.

V-am arătat din punct de vedere și de drept și din punct de vedere și de fapt care era părerea noastră, care au fost mobilele care ne-au împins să facem gestul pe care l-am făcut. Țara întreagă și pot să afirm că și muncitorimea întreagă prin aprobarea generală pe care ne-a dat-o și-a spus părerea ei, rămâne ca și Camera să-și dea verdictul și să spună dacă am făcut bine sau rău.

D. Duiliu Zamfirescu, președinte: D. Sică Georgescu are cuvântul.

D. I. Zelea Codreanu: Dacă vei îndrăzni să îi aperi pe comuniști, vei zbura de acolo.

D. Dr. N. Lupu: Apărați libertatea discuțiunii, d-le președinte. Vă rog să atrageți atențiunea d-lui deputat Zelea Codreanu că nu-i este permis unui deputat să amenințe pe un coleg că-l va zbura de la tribună. Apărați libertatea discuțiunii...

. . . . . .

Dezbaterile Adunării Deputaților, nr. 92, și nr. 93, ședința din 17 mai 1921, p. 2 103—2 104; p. 2 200—2 204.

69. Programul de acțiune al Federației Partidelor Socialiste din România*

(3 iulie 1921)

Războiul mondial, la care a dus imperialismul capitalist, nu a distrus numai imperii seculare, ci, ruinând continentul european, a zdruncinat din temelii însuși regimul capitalist. Aceasta se învederează: *economicește* prin neputința obiectivă a burgheziei de a reorganiza producția mondială pe baza sistemului capitalist de producere, din pricina concurenței, a setei de profit și a anomaliilor ce decurg din aceasta; *socialmente* prin aspirațiile crescânde ale maselor adânci trezite de război și de consecințele sale, iar *politicește* prin neputința claselor stăpânitoare de a pune capăt imenselor cheltuieli improductive.

Soluționarea problemelor puse de război nu este astăzi cu putință fără a se atinge însuși fundamentul societății capitaliste. Revoluția socială apare — în țările capitaliste înaintate, unde sunt date condițiile obiective — ca un rezultat necesar al evoluției istorice. Țările semicapitaliste a căror viață, dezvoltare și mișcare socială e determinată întreagă de epoca istorică în care trăiesc sunt atrase și ele în perioada revoluției sociale mondiale.

F.P.S.R. nu așteaptă realizarea socialismului la noi de la sleirea economică, de la degradarea forțelor productive, de la scoborârea nivelului

---

* Între 19—20 iunie 1922, la Ploiești a avut loc Congresul reprezentanților social-democrației românești, a acelei grupări care părăsise Partidul Socialist în urma lucrărilor Consiliului General și al sindicatelor din ianuarie-februarie 1921. Cu această ocazie s-a creat Federația Partidelor Socialiste din România, în componența căreia intrau Partidul Social-Democratic din Bucovina, Partidul Social-Democratic din Banat, Partidul Socialist din Transilvania și alte organizații social-democrate.

Programul de acțiune al Federației a fost publicat în „Vremea nouă", din 3 iulie 1921.

de trai al muncitorimii sau de la simpla zdrobire a mecanismului statului de clasă, ci de la influențarea și modificarea proceselor noastre de viață prin Apusul înaintat, considerând revoluția socială nu ca un act, ci ca un proces complex și îndelungat, al cărui purtător este clasa muncitoare și ale cărui forme diferă de la o țară și de la ⟨o⟩ epocă la alta.

Revoluția politică — cucerirea puterii politice de către proletariat — este un moment de neînlăturat al acestui proces. F.P.S.R. nu uită însă că pentru proletariatul țărilor semicapitaliste elementul esențial al transformării socialiste nu este atât *puterea,* care depinde și de situația internațională, cât *maturitatea,* care nu ne poate veni de aiurea și în lipsa căreia posesiunea puterii politice nu poate fi păstrată și folosită de proletariat în vederea realizării practice a socialismului.

Concentrarea puterii politice în mâna proletariatului — dictatura sa de clasă — nu poate fi îndreptată împotriva claselor muncitoare, căci participarea lor activă e un element indispensabil pentru asigurarea rezolvării imensei probleme a organizării societății socialiste.

Revoluția socială, a cărei dezvoltare s-a oprit pentru un moment, în răsăritul și centrul Europei, din cauza dependenței de țările învingătoare militaricește și a rezistenței țărănimii, iar în apus din pricina maselor îmbătate de victoria imperialismului lor național, aduce cu sine o creștere inevitabilă a reacțiunii, corespunzând înăspririi luptelor de clasă.

Fără a-și face iluzii asupra democrației politice, dar cu hotărârea de a o folosi până la maximum cu putință în cadrul regimului capitalist și a o apăra prin toate mijloacele împotriva oricărui atac al oligarhiei, fără a împărtăși iluzia unei treceri imperceptibile spre socialism și a colaborării de clasă, dar nici pe aceea a mișcărilor spontane izbăvitoare, a puciurilor, Federația P.S.R., stând neclintită pe terenul socialismului revoluționar, își propune să lupte, alături de sindicate, prin toate mijloacele care-i stau la îndemână pentru a reface frontul muncitoresc unic, întărind organizațiile și conștiința de clasă a proletariatului, făcându-l să reziste cu cât mai mult succes reacțiunii, sporindu-i înrâurirea în politica internă și externă și pregătindu-l astfel pentru misiunea sa istorică, transformarea societății capitaliste în societate socialistă.

În faza actuală a luptei de clasă, acțiunea de masă (demonstrații, grevă politică, boicot) pășește pe primul plan. Educarea maselor pentru educarea internațională, scoaterea în evidență în mod practic a antagonismului politic și ideologic față de propria burghezie în orice situațiune, combaterea imperialismului în propria țară, ca și educarea maselor pentru priceperea tendințelor economice și legilor evoluției societății sunt datorii însemnate ale F.P.S.R.

Lupta parlamentară și sindicală trebuie să se acomodeze acestei noi faze.

Ele păstrează în lupta pentru emanciparea proletariatului o mare însemnătate pentru trezirea, educațiunea și ridicarea clasei muncitoare.

De aceea, F.P.S.R. enunță pentru lupta parlamentară de moment următoarele revendicări, urmând ca să fie completate potrivit situațiunilor ce s-ar ivi:

Drepturi politice

Votul universal pentru toate adunările reprezentative și administrative, pentru toți locuitorii fără deosebire de religie, neam sau sex, care au împlinit 20 de ani.

Cetățean român devine oricare locuitor stabil, care se declară ca atare.

Reprezentarea proporțională. Pentru parlament numărul aleșilor în proporție cu numărul voturilor exprimate și totalizarea resturilor din întreaga țară. Nici un reprezentant de drept sau numit. Votare pe comune. Ziua exprimării votului să fie zi de repaus legal.

Consultarea directă a poporului prin dreptul de a propune legi și de a respinge legile votate de parlament.

Mandatele pentru adunările reprezentative să nu fie decât pentru o perioadă de doi ani. Indemnizații suficiente și pe toată durata mandatului pentru aleși.

Legea pentru garantarea libertății alegerilor.

Respectarea imunității parlamentare.

Dreptul Camerei de a se întruni din proprie inițiativă.

Alegerea miniștrilor, miniștrilor plenipotențiari și înalților demnitari să se facă de către parlament.

Desființarea Senatului.

Completa egalizare politică a femeii cu bărbatul.

Drepturi individuale

Libertatea presei, a întrunirii, a adunării sub cerul liber, a organizării, dreptul de asociație al funcționarilor publici, respectarea libertății individuale — justiția civilă să aibă singură dreptul de cercetare și urmărire —, sancțiuni pentru arestări arbitrare și despăgubiri materiale din partea statului.

Desființarea bătăii și pedepse severe pentru cei care practică sau ordonă acest sistem barbar.

Desființarea și pedepsirea celor care execută sau ordonă „trimiterile la urmă".

Libertatea cultului.

Libertatea învățământului.

. . . . . .

Justiția

Asigurarea independenței justiției; gratuitatea asistenței judiciare, alegerea juraților pe baza votului universal, egal, direct și secret; subordonarea tuturor cetățenilor legilor și justiției ordinare, mai ales prin desființarea justiției și codurilor militare.

Regim special pentru deținuții politici.

Distribuirea justiției să se facă la toate instanțele prin arbitri din sânul poporului. Egala îndreptățire a copiilor nelegitimi cu cei legitimi.

Pedeapsa nu cu scopul de răzbunare, ci de îndreptare. Proceduri și pedepse speciale educative pentru minori. Restrângerea prevenției.

Desființarea actualei instituții a Siguranței generale și înlocuirea jandarmeriei prin poliție comunală [...]

Învățământul

Învățământul primar obligator, gratuit și laic, cu durata de opt ani, corespunzând necesităților și dezvoltării tuturor naționalităților. Comunele vor întreține pe elevi cu hrană, îmbrăcăminte, cărți.

Înființarea de grădini de copii pentru copiii care nu au încă vârsta de școală, precum și colonii școlare pentru ceilalți.

Întreținerea de către comună și stat a elevilor fără mijloace, chiar după cei opt ani obligatorii, pentru acei care au dovedit talent deosebit.

Universități în toate limbile naționalităților din țară.

Trecerea la stat sau comună a școlilor confesionale.

Desființarea obligativității învățământului religios din școală.

Remunerație suficientă pentru învățători.

Armata

Înlocuirea armatei permanente prin miliția națională cu caracter defensiv organizată pe baze democratice; suprimarea militarizărilor; subordonarea efectivă a puterii militare, puterii civile; interzicerea oricărui amestec al armatei în luptele interne; hotărârea asupra războiului și păcii prin referendum.

Reducerea serviciului militar la minimum posibil.

Politica externă

Lupta împotriva imperialismului.

Dezvoltarea raporturilor internaționale dintre state pe tărâmul economic, politic și cultural.

Revizuirea tratatelor de pace.

Desființarea diplomației secrete.

Trecerea de teritorii de la un stat la altul să nu se poată face decât prin plebiscitul populației din teritoriile respective, ținându-se seama și de interesele generale.

Finanțe

Confiscarea tuturor averilor care nu pot fi justificate.

Impunerea în primul rând a rentei parazitare a capitalului. Cruțarea forțelor productive creatoare ale națiunii.

Instituirea unui impozit pe venit după criterii sociale, ținându-se seama de capacitatea economică a celor impuși. Înlocuirea impozitului cedular printr-o dare generală proporțională și progresivă pe avere, după scăderea datoriilor cu impunerea mai grea a capitalului constant (investit în mașini, clădiri, instalații).

O dare progresivă pe creșterile de avere, completată printr-o impunere grea a acelora a căror cheltuieli trec peste o anumită limită a venitului lor.

Statul să fie părtaș de drept la moștenirile care depășesc o sumă minimă stabilită. Cota parte a statului să crească progresiv în raport cu scăderea numărului urmașilor moștenitori, mergând până la dreptul integral de moștenire al statului când lipsesc moștenitorii direcți. Impozitele asupra consumațiunii și traficului ca și dările vamale nu sunt îndreptățite decât când impun averea și sunt destinate să servească economiei naționale și vor fi combătute atunci când au tendința să sacrifice interesele generale unei minorități privilegiate.

Sănătatea publică

Extinderea profilaxiei bolilor specifice țării noastre: pelagra și paludismul, precum și a tuberculozei, sifilisului și alcoolismului.

Crearea de organe sanitare suficiente în fiecare oraș și sat, precum și a unui personal sanitar științific pregătit și bine retribuit.

Chestiunea locuințelor

Reglementarea de către stat și comune a problemei locuințelor. Combaterea lipsei de locuințe prin clădirea de case igienice în jurul orașelor mari și crearea mijloacelor de transport repezi și ieftine.

Socializarea clădirilor locative și a locurilor proprii pentru clădit prin trecerea lor în proprietatea și administrarea comunei.

Legislația muncii

Recunoașterea sindicatelor libere.

Ziua maximală de lucru de 8 ore, fără clauze și excepțiuni.

Interzicerea lucrului de noapte, cu excepția exploatărilor care nu îngăduie tehnicește întreruperi; lucrul de noapte interzis fără excepție pentru femei și copii.

Repaus duminical cu o durată de minimum 36 ore.

Acestea se aplică tuturor întreprinderilor, indiferent de natura sau mărimea lor.

Crearea inspectoratelor industriale; participarea organizațiilor muncitorești la controlul aplicării ocrotirii muncii, prin inspectori și inspectoare aleși de ele.

Aplicarea de pedepse severe patronilor care calcă legile de ocrotire a muncii, pedepse netransformabile în bani.

Asigurarea tuturor salariaților de la sate și orașe și ajutorarea lor, precum și a văduvelor și orfanilor, în caz de boală, accidente, lipsă de lucru, invaliditate și bătrânețe, cu contribuția exclusivă a patronilor și statului.

Autonomia completă a caselor de asigurare muncitorești.

Statut pentru funcționari.

Imigrarea liberă pentru lucrători, cu toate drepturile economice ale băștinașilor.

Neînțelegerile dintre muncitori și patroni să fie judecate de comisiuni permanente compuse în număr egal din muncitori și patroni sub președinția unui magistrat acceptat de ambele părți. Ca apărători ai muncitorilor să poată figura reprezentanți ai sindicatelor.

Abrogarea tuturor legilor care desființează sau restrâng dreptul de coaliție și de grevă.

Muncitorii locuind casele statului sau ale patronilor particulari să nu poată fi evacuați decât prin sentință judecătorească și numai pentru motivele prevăzute în legislația generală privitoare la chirii.

Cooperativele

Scutirea cooperativelor muncitorești, care produc și distribuie produse numai pentru membri, de orice dări și de toate îngrădirile stânjenitoare.

Socializări

Socializarea industriilor particulare coapte pentru socializare, ca și a mijloacelor de transport și a societăților de asigurare.

Diverse

Despărțirea bisericii de stat.

Naționalizarea tuturor averilor bisericești exploatabile.

Desființarea tuturor legilor restrictive.

Funcționarii să fie răspunzători pentru actele și originea averilor lor.

Vremea nouă, din 3 iulie 1921.

70. Proiectul de program al Partidului Țărănesc (noiembrie 1921)

Idei generale

Războiul mondial, care a dărâmat vechea ordine internațională, care a clătinat din temelie structura economică a lumii civilizate și a impus revizuirea tuturor valorilor, apare numai ca o manifestare violentă a unei adânci crize, pregătită de evoluția fatală a relațiunilor economice și politice mondiale în cursul veacului din urmă.

Prin încetarea conflictului armat criza n-a luat însă sfârșit. Pentru rezolvarea ei Istoria pune astăzi în fața tuturor popoarelor două mari probleme, care cer o soluțiune grabnică, sub primejdia prăbușirii civilizațiunii.

În primul rând, se impune, ca o necesitate imperioasă, crearea unei noi ordine internaționale, întemeiate pe principii de drept și de dreptate, care ar face cu neputință abuzul de putere în raporturile dintre state și națiuni, ar asigura aplanarea conflictelor de drepturi și interese, fără recurs la *ultima ratio* a războiului, și ar pune astfel statele și națiunile mici la adăpostul dominațiunii sau exploatațiunii de către cele mari.

În cea mai strânsă legătură cu noua ordine internațională se ridică, în al doilea rând, pentru toate statele lumii, problema reconstruirii organismului lor economic, atât în vederea unei producțiuni mai intense, cât și pentru a asigura în viața economică supremația interesului general al societății, față de interesele egoiste ale minorității dominante.

Aceste probleme cheamă însă la avanscena istoriei noi clase sociale.

Imperialismul capitalist, ajuns în ultimele decenii la dominațiunea universală, s-a dovedit incapabil de a asigura omenirii o muncă pașnică și de a feri societatea de o năpraznică risipă de vieți și de avuții.

Astfel, se prăbușește însăși justificarea istorică a dominațiunii capitaliste, care a putut pune lumea civilizată în fața unui monstruos conflict de interese: niciodată în cursul istoriei din ruina obștească mai desăvârșită nu s-au ridicat atâția arhimilionari, și miliardari, care își asumă conducerea intereselor generale ale societății.

Când din însăși prăbușirea producțiunei mondiale, din distrugerea avuțiilor acumulate de veacuri, când din mizeria maselor și din măcelul

milioanelor se nasc condiții prielnice pentru concentrarea de capitaluri fabuloase — tocmai în mâinile unei minorități infime de potențați, care hotărăsc destinele lumii — evident nu aceștia pot avea misiunea istorică de a clădi o nouă ordine mondială și socială.

Această sarcină incumbă claselor muncitoare care, în faza istorică deschisă prin războiul mondial, întrupează interesele generale ale omenirii.

Trăim în ceasul de cumpănă.

În fața lumii, însângerată încă de marele război, se ridică iarăși spectacolul unui cataclism mondial și mai groaznic.

Cumpăna istoriei va hotărî între noua orânduială internațională și socială — și prăbușirea civilizației.

Clasele muncitoare, care aduc cele mai multe jertfe Molohului războinic și care sufăr mai greu de pe urma dezorganizării economice, sunt astfel chemate a mântui pentru viitorime rodul strădaniilor milenare ale omenirii întregi.

Destinul a voit ca tocmai în acest moment tragic al istoriei mondiale neamul românesc să fi putut, în sfârșit, afirma unitatea lui națională și să fie chemat să-și clădească edificiul politic și social.

Dar structura intimă a acestui edificiu e predependentă de condițiunile de viață ale poporului ce-l zidește: statul român nu poate fi decât un *stat țărănesc,* pentru că poporul român este un popor de țărani.

Suntem un popor de țărani nu numai pentru că țărănimea constituie majoritatea covârșitoare a neamului, și nu numai pentru că ea formează substratul indestructibil al unității naționale, deasupra căruia vitregia istoriei a putut arunca abia numai o pătură subțire de aluviuni superficiale și trecătoare, dar și pentru că munca țărănească condiționează toată viața noastră economică și socială.

În actuala situație mondială, locul României în mijlocul altor națiii, rolul ei în istorie, și chiar viitorul ei de stat și de neam, vor atârna de măsura în care ea va ști să se organizeze ca *stat țărănesc ideal.*

Aceste considerațiuni indică firește și calea pe care trebuie să o urmeze în acțiunea lor politică și socială, și celelalte categorii de muncitori din România.

În ce privește muncitorimea noastră orășenească, este evident că prosperitatea ei, baza ei socială, ca și puterea ei politică sunt în funcțiunea prosperității și a puterii politice a țărănimii, — fiind dată însemnătatea covârșitoare a acesteia în producțiunea națională. Așadar, muncitorii orașelor nu pot fi decât frați de luptă ai țăranilor.

. . . . . .

Proiectul de program al Partidului Țărănesc din România aprobat de Congresul general din 20—21 noiembrie 1921, București, 1921, p. 3—5.

71. **Programul Partidului Național-Liberal**

(ianuarie 1922)

. . . . . .

În temeiul acestui trecut și al acestor programe înțelegem deci să urmăm o politică națională de ordine și înfrățire socială.

Vom închina toate puterile noastre consolidării Unității Naționale.

Vom da României întregite Constituția așteptată.

Vom face o politică de dreptate socială, asigurând astfel democrației sănătoase liniștea necesară pentru a dezvolta roadele dobândite prin sufragiul universal.

Vom desăvârși pentru țărani aplicarea reformei agrare și vom veghea la îmbunătățirea stării lor materiale, culturale și morale.

Ne vom strădui să îmbunătățim soarta muncitorimii de la orașe și să o înzestrăm cu legiuirile cerute de netăgăduitele ei nevoi.

Nu vom cruța nimic pentru a reda țării situația financiară la care are dreptul potrivit bogățiilor și tradițiilor ei.

Vom pune capăt risipei banului public prin economii și vom căuta să restabilim echilibrul bugetar prin revizuirea completă a impozitelor ce s-au pus acum în urmă.

Vom scădea și desființa impozitele ce nu erau cu adevărat cerute de nevoile statului.

Vom urma o politică economică care să îngăduiască sporirea producției și să înlesnească exportul ei, aducând astfel propășirea întregii economii naționale și prin aceasta ieftinirea traiului.

Toate silințele noastre vor fi îndreptate spre o bună și cinstită administrație. Statul, județele și comunele trebuiesc administrate cu grijă și spre folosul obștesc.

Vom lua măsuri energice împotriva tuturor abuzurilor săvârșite care au adus țării atâtea pagube de ordin material și moral.

Vom asigura tuturor cetățenilor României Mari, de orice rasă, limbă și confesiune ar fi ei, drepturile culturale și religioase ce li se cuvin.

În sfârșit, vom căuta, prin întărirea situației interne și printr-o politică externă de pace și de demnitate, să restabilim prestigiul României în afară.

Știm că nu este ceasul vorbelor, ci al faptelor.

De aceea, mergem la muncă cu încrederea că răspundem simțământului obștesc și cu siguranță că, ajutați de țară, vom reda României locul ce i se cuvine în lume.

Universul, nr. 18, din 26 ianuarie 1922.

72. **Manifestul Partidului Țărănesc către țară difuzat în preajma încoronării regelui Ferdinand la Alba Iulia***

(13 octombrie 1922)

Partidul Țărănesc, hotărând să nu ia parte la serbările încoronării, cărora li s-a dat un caracter de manifestare de partid, rămâne credincios liniei de purtare pe care și-a trasat-o și își îndeplinește o imperioasă datorie față de națiune și față de Coroană.

Această atitudine este, în-adevăr, o urmare dureroasă, dar necesară, a situațiunii ce a fost creată poporului nostru, și în special țărănimii și

* O declarație similară a difuzat și Partidul Național condus de Iuliu Maniu.

muncitorimii orășenești, din Regat și din provinciile unite, prin nenorocitul sistem de guvernare din ultimii ani.

. . . . . .

În această credință, partidele de opoziție n-au putut recunoaște parlamentul născut din fraudă și violență și i-au tăgăduit dreptul de a impune țării o Constituție, vădit menită să consolideze și să veșnicească regimul de silnicie și nelegiuire.

În această atmosferă, încărcată de nori de furtună, ce altă semnificație pot avea serbările încoronării prezidate de un guvern care simbolizează prin sine însuși toate păcatele acestui regim, decât o îndrăzneață încercare de a-și vădi atotputernicia, spre a da sancțiune definitivă, cu ajutorul surogatului de „Constituantă", năzuințelor sale de cotropire a statului prin arbitrar și exploatare în numele „partidelor istorice"?

Partidul Țărănesc — ca expresiune a conștiinței politice a masei națiunii — nu poate lua loc în alaiul de la Alba Iulia, al Partidului Liberal, fără a se face vinovat de complicitate cu un regim ce amenință cu distrugerea tuturor dobândirilor vieții noastre publice și naționale.

În același timp, ca partid de credință către dinastia națională, care în monarhia constituțională vede chezășia unei guvernări parlamentare și democratice, el nu-și poate da adeziunea la aservirea Coroanei scopurilor de partid.

. . . . . .

„Aurora", din 13 octombrie 1922.

73. Declarația Partidului Național și Partidului Țărănesc cu prilejul adoptării noii Constituții a României

(29 martie 1923)

Partidul Național și Partidul Țărănesc, luând act de încercarea Adunării, ieșită din lovitură de stat, furt și fraudă, de a uzurpa drepturile fundamentale ale națiunii, singura chemată să-și dea pactul fundamental, declară:

Consideră acest act abuziv ca o emanațiune a concepției absolutiste a puterii executive, fără consultarea voinței naționale.

Actualele Adunări, cu toate că întreaga opoziție le-a contestat orice îndreptățire legală de a da țării Constituția și întreaga națiune și-a ridicat glasul de protest, excluzând samavolnic o mare parte din deputații adevărat reprezentanți ai națiunii, declarând starea de asediu și suprimând libertățile cetățenești, au discutat și votat un pretins pact fundamental sub protecția forței brutale a mitralierelor și baionetelor.

Farsa discuțiilor din incinta Camerei a dovedit că astăzi guvernul, împreună cu Adunările numite de el, sunt complet izolate de conștiința vie și cinstită a națiunii.

Pentru ca cinismul să nu mai aibă nici o limită, guvernul actual, călcându-și jurământul său, se pune nu numai sub scutul baionetelor, ci sub scutul autorității legale.

Prin acest act al său, guvernul provoacă un conflict deschis între rege și națiune, menit să arunce țara în lupte sfâșietoare, răsturnând ordinea de drept și săpând temeliile consolidării naționale.

Partidul Național și Partidul Țărănesc ridică din nou glasul lor de protest în fața țării și pătrunse de misiunea încredințată lor de țară, de a apăra cu toată hotărârea drepturile națiunii, consideră această Constituție fără putere de a lega voința cetățenilor, fără putere de lege și de drept nulă!

Ceea ce s-a născut la adăpostul baionetelor nu va putea trăi decât prin baionete.

Dezbaterile Adunării Naționale Constituante, nr. 61, ședința din 29 martie 1923, p. 1 772.

74. Legea pentru persoanele juridice
(6 februarie 1924)

Capitolul I

Dispoziţiuni generale

A. Personalitatea juridică

Art. 1. Persoanele juridice de drept public se creează numai prin lege.

Asociațiunile și fundațiunile, fără scop lucrativ sau patrimonial, create și organizate de particulari nu pot dobândi personalitatea juridică decât în condițiunile legii de față.

Ele sunt considerate persoane juridice de drept privat.

Societățile și asociațiunile prevăzute de codurile de comerț și alte legi vor avea același caracter și rămân supuse dispozițiunilor acelor legi.

Art. 2. Persoanele juridice de drept privat existente la data promulgării legii de față vor continua să funcționeze potrivit dispozițiunilor legilor, hotărârilor sau actelor care le-au constituit și care nu vor fi contrarii dispozițiunilor de ordine publică ale acestei legi.

Ele sunt obligate însă, ca în termen de 6 luni de la promulgarea acestei legi, să comunice grefei tribunalului, în circumscripția căreia funcționează administrațiunea lor principală, titlurile pe temeiul cărora au dobândit personalitatea juridică, statutele sau actele constitutive, precum și informațiunile ce se vor cere prin regulamentul de aplicațiune al acestei legi.

Grefa tribunalului este obligată să înscrie organizațiunea sau așezământul în registrul persoanelor juridice.

Contravenienții la această dispoziţiune cad sub prevederile art. 9 din această lege.

Art. 3. Asociațiunile și așezămintele fără scop lucrativ sau patrimonial nu pot dobândi personalitatea juridică decât pe temeiul unei deciziuni motivate a tribunalului civil în circumscripția căruia s-a constituit.

Această deciziune nu se poate da decât la cererea celor interesați:

a) După ce s-a cerut avizul ministrului în competența căruia cade scopul asociațiunii sau așezământului;

b) După ce s-au ascultat concluziunile ministerului public și s-a constatat că statutele sau actele constitutive, compunerea organelor de direcțiune și administrațiune și celelalte condițiuni nu contravin la dispozițiunile legii de față.

Părțile interesate, ministerul competent și reprezentantul ministerului public au dreptul de apel potrivit art. 90.

Art. 4. Persoana juridică va avea ființă numai de la data înscrierii deciziunii de recunoaștere rămasă definitivă, în registrul special care va fi ținut în acest scop la grefa fiecărui tribunal civil.

Art. 5. Personalitatea juridică nu se poate recunoaște unei colectivități de asociațiuni sau așezăminte nerecunoscute ca persoane juridice. Personalitatea juridică este individuală și efectul ei nu se poate întinde în afară de asociația sau așezământul pentru care a fost acordată.

Un așezământ creat de o persoană juridică nu poate avea o personalitate distinctă de aceea a persoanei juridice care a creat-o, decât dacă i se recunoaște formal aceasta, în condițiunile statornicite prin legea de față.

Art. 6. Nu se poate recunoaște personalitatea juridică a asociațiunilor și așezămintelor care au un obiect ilicit, contrar ordinei publice sau bunelor moravuri, sau care sunt formate în vederea realizării acestui scop.

Art. 7. Persoanele juridice de drept privat, fără scop lucrativ sau patrimonial, care își au sediul în străinătate, pot să beneficieze de personalitatea juridică și să funcționeze pe teritoriul statului român în conformitate cu legile române, dacă sunt recunoscute după legile țării lor și dacă în prealabil au obținut autorizarea guvernului român.

Autorizările acordate acestor persoane juridice se vor înscrie, la cererea lor, sub sancțiunea unei amenzi de 5 000—20 000 lei și în caz de recidivă sub sancțiunea retragerii autorizației, în registrul tribunalului civil al circumscripției în care se va stabili sediul administrațiunei, sucursala, sau domiciliul ales.

Când nu există sucursală, alegerea domiciliului este obligatorie. Ea se face prin act autentic care se publică în *Monitorul oficial* și se afișează la primăria și tribunalul domiciliului ales.

Art. 8. Fără distincțiune între persoanele juridice de drept privat existente și acele ce se vor forma în viitor, de la data promulgării legii de față, nici o modificare de statute sau transformare a caracterului asociațiunii sau așezământului, nici o modificare a organelor de control și administrațiune, nici o încetare sau dizolvare, operațiune de lichidare și de atribuire de bunuri, nu se va putea face decât conform acestei legi.

Aceste persoane sunt obligate a se supune tuturor dispozițiunilor declarate de ordine publică în legea de față.

Modificările statutelor sau actelor constitutive sunt supuse verificării și aprobării puterei judecătorești în condițiunile art. 3.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 27, din 6 februarie 1924.

75. Ordonanțele Corpului II Armată*, din 5 aprilie și 23 iulie 1924

a) Ordonanța nr. 1
(5 aprilie 1924)

Noi, general Holban Ștefan, comandantul Corpului II armată,

Aducem la cunoștința generală că, cu începere de la data publicării ordonanței de față, toți cei care se vor face vinovați de îndemn la crime, la rebeliune sau aţâţare la război civil, fie prin grai, fie prin scris, cum și acei care prin întruniri, atrupamente, manifestațiuni, sau în orice alt mod vor călca legile, regulamentele și ordonanțele menite să garanteze liniștea, ordinea și siguranța statului, vor cădea sub prevederile decretului nr. 4 209 din 21 octombrie 1920.

Dată în București, 5 aprilie.

Adevărul, din 7 aprilie 1924.

b) Ordonanța nr. 2
(23 iulie 1924)

Având în vedere dispozițiunile Înaltului decret nr. 4 209 din 21 octombrie 1920,

Având în vedere ordonanța noastră nr. 1 din 5 aprilie 1924,

Pe teritoriul acestui comandament, pus sub stare de asediu, va intra în vigoare, de la data publicării în *Monitorul oficial*, ordonanța de față.

Art. 1. Se vor pedepsi cu pedepsele prevăzute în art. 78 din Codul penal (recluziunea de la 5—10 ani și cu circumstanțe ușurătoare minimum 1 an închisoare):

a) Oricine va propovădui prin viu grai sau prin scris schimbarea formei de guvernământ sau suprimarea sau schimbarea prin violență a legilor sau așezămintelor statului.

b) Oricine se va asocia pentru a propovădui vreunul din actele enumerate mai sus. Asemenea asociații existente în momentul aplicării ordonanței vor fi dizolvate;

c) Oricine va lua parte la întruniri sau conferințe care au de scop propovăduirea vreunui din aceste acte.

Adevărul, din 25 iulie 1924.

76. Legea pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștei publice**
(19 decembrie 1924)

Art. 1. Simplul fapt al asocierii în scopul de a prepara sau de a executa crime în contra persoanelor sau proprietăților, oricare ar fi durata asociației, sau numărul membrilor ei, precum și orice înțelegere stabilită

---

* Ordonanțe în temeiul cărora activitatea Partidului Comunist și a Uniunii Tineretului Comunist a fost interzisă.

** Legea a constituit temeiul juridic al măsurii de ilegalizare a Partidului Comunist din România.

în același scop, constituie un delict în contra liniștei publice și se va pedepsi cu închisoare de la 5—10 ani, cu amendă de la 10 000—100 000 lei și cu interdicțiunea corecțională.

Se va aplica maximumul acestei pedepse când asociația sau acei care stabiliseră înțelegerea aveau calitatea de funcționari publici sau vor fi plătiți sub orice formă de stat, județ sau comună, precum și în cazul când formarea asociației sau stabilirea înțelegerii s-a făcut într-un local consacrat cultului, învățământului sau educațiunii, sau într-o instituțiune de stat, județeană sau comunală, ori recunoscută de vreuna din aceste autorități.

Art. 2. Aceeași pedeapsă se va aplica și acelora care se vor fi afiliat cu știință la o asociațiune formată în scopul specificat în articolul precedent sau vor fi participat la o înțelegere stabilită în același scop.

Art. 3. Provocarea directă la infracțiunile de mai sus, prin daruri, promisiuni, instrucțiuni, amenințări, abuz de autoritate sau de putere, se va pedepsi cu pedeapsa prevăzută la art. 1, când provocarea n-a fost urmată de efect.

Art. 4. Pedeapsa prevăzută la art. 1 se va aplica și acelora care vor da instrucțiuni pentru fabricarea, mânuirea sau întrebuințarea mașinilor, armelor, instrumentelor sau oricărui alt mijloc cu știință că scopul urmărit prin întrebuințarea acestor mijloace era executarea unei crime în contra persoanelor sau proprietăților.

Art. 5. Se va pedepsi cu închisoare de la 5—10 ani, cu amendă de la 10 000—100 000 lei și cu interdicțiunea corecțională oricine cu știință va înlesni pe autorii infracțiunii de la art. 1, procurându-le instrumente pentru comiterea crimelor, mijloacele de corespondență sau propagandă, locuința sau locul de întâlnire, loc de scăpare sau loc pentru dosirea materialelor destinate executării crimelor.

Art. 6. Persoanele care s-au făcut culpabile de infracțiunile menționate în articolele precedente vor fi apărate de pedeapsă dacă înainte de orice urmărire vor fi încunoștiințat autoritățile competente despre existența asociației sau înțelegerii, sau care, chiar după ce s-au început urmăririle sau descoperirea culpabililor, vor fi înlesnit arestarea acelor autori sau complici.

Art. 7. Se va pedepsi cu închisoare de la 2—5 ani, cu amendă de la 2 000—10 000 lei și cu interdicțiune corecțională toți acei care prin discursuri, cuvântări, strigări, cântece sediționse, sau amenințări rostite în public, prin viu grai, vor fi provocat direct la comiterea unei fapte calificată crimă.

Provocarea directă la delicte prin aceleași mijloace se va pedepsi cu închisoare de la 6 luni la 2 ani, cu amendă de la 1 000—5 000 lei; iar dacă delictul la care s-a făcut provocarea este pedepsit de lege mai ușor, se va aplica acea pedeapsă.

În cazurile alineatelor precedente, dacă provocarea a fost urmată de execuțiune sau de o tentativă, provocatorii se vor pedepsi întocmai ca autorul.

Art. 8. Pedepsele prevăzute în articolul precedent și după deosebirile stabilite acolo se vor aplica și acelora care personal vor fi provocat direct la comiterea unei infracțiuni calificată crimă sau delict, prin răspândirea

în public sau prin expunerea vederii publice, de: scrieri de orice fel, ziare, corespondențe, gravuri, desene, afișe, embleme, imprimate clandestine, filme, anunțuri luminoase sau alte asemenea.

Art. 9. Acei care prin mijloacele arătate în art. 7 și 8 vor fi lăudat fapte calificate crime sau delicte, sau vor fi lăudat pe autori sau complici pentru crimele și delictele ce le-au săvârșit, se vor pedepsi cu închisoare de la 6 luni la 2 ani, cu amendă de la 500—5 000 lei și cu interdicțiunea corecțională.

În cazul când delictul prevăzut de acest articol a fost săvârșit prin mijloacele arătate de art. 8, precum și în cazul delictului prevăzut de art. 8, dacă autorul nu este cunoscut, se va urmări și pedepsi pentru publicațiunile neperiodice: directorul sau în lipsă redactorul; iar pentru imprimatele clandestine: vânzătorul sau colportorul dacă nu vor arăta pe nici una din persoanele responsabile după lege sau pe cel de la care dețin acele imprimate.

Art. 10. Faptul de a expune sau purta în public embleme, insigne, steaguri sau pancarte, când prin aceasta se manifestă afilierea la asociațiunile sau înțelegerile prevăzute la art. 1 sau se aduce aprobarea în mod neîndoios vreunui fapt prevăzut și pedepsit de legea de față sau Codul penal, sau când după circumstanțe aceasta va constitui o atâțare, stârnire sau încurajare la rebeliune sau la dezordine, se va pedepsi cu închisoare de la o lună pînă la 6 luni și cu amendă de la 1 000—10 000 lei.

Art. 11. Se consideră ca delict și se pedepsește cu închisoare corecțională de la 5—10 ani, cu amendă de la 10 000—100 000 lei și cu interdicțiunea corecțională:

a) Faptul de a intra în legătură cu vreo persoană sau asociațiune din străinătate în scopul de a primi instrucțiuni sau ajutoare de orice fel pentru pregătirea revoluțiunii comuniste;

b) Faptul de a lucra, prin mijloacele teroriste, la schimbarea ordinei sociale și politice din România;

c) Faptul de a ajuta cu știință în orice mod o asociațiune din străinătate care ar avea de scop să lupte prin mijloace de sub litera *b*, contra instituțiunilor și ordinei de stat în România;

d) Faptul de a deveni cu știință membru al vreuneia din asociațiunile prevăzute în alin. *c* de mai sus.

Art. 12. Orice provocațiune directă prin mijloacele arătate de art. 3, 7 și 8 adresată militarilor, în scopul de a-i îndepărta de la îndatoririle lor ostășești sau de a introduce dezordine în armată sau celor de la vatră de a nu răspunde chemării lor, când provocarea a fost sau nu urmată de efect, se va pedepsi cu închisoare de la 3—6 ani, cu amendă de la 2 000 la 10 000 lei și cu interdicțiunea corecțională.

Când provocarea a fost urmată de efect, ea se va judeca de tribunalele militare.

Când provocațiunea prin mijloacele arătate mai sus va fi adresată personalului serviciilor civile indispensabile apărării naționale sau ordinei publice urmată sau nu de efect pedeapsa va fi de la 1—2 ani și amendă de la 1 000—5 000 lei.

Pedeapsa prevăzută în alin. 1 al acestui articol se va pronunța și în contra acelora care prin aceleași mijloace vor provoca direct la comiterea de acte cu scop de a micșora producțiunea necesară apărării naționale, de

a împiedica repararea sau transportarea materialului necesar apărării naționale sau la distrugerea acestui material, fie că provocarea a fost sau nu urmată de efect.

Art. 13. Oricine în mod clandestin va fabrica, sau strânge, va transporta, va păstra sau procura arme de foc sau muniţiuni de orice fel, maşini infernale, şi explozibile, omorâtoare sau incendiatoare, se va pedepsi cu închisoare de la 2—5 ani, cu amendă de la 2 000—10 000 lei şi cu interdicţiunea corecţională.

Armele, muniţiunile, maşinile şi explozibilele se vor confisca.

Art. 14. Autorii cunoscuţi răspund, potrivit dreptului comun, de infracţiunile, calificate crime sau delicte, săvârşite în mijlocul unei mulţimi tumultuoase.

Când autorii acestor infracţiuni nu pot fi descoperiţi se vor pedepsi în caz de crimă cu închisoare de la 7 luni la 2 ani şi în caz de delict cu închisoare de la 2 la 6 luni, oricare din aceia care se vor prinde la locul sau în apropierea locului unde s-a săvârşit infracţiunea şi care se vor dovedi că voluntar manifestau în mijlocul mulţimei tumultuoase.

Art. 15. În cazurile de sub art. 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 14 şi 15 de mai sus, dacă culpabilul este funcţionar public sau plătit sub orice formă de stat, judeţ sau comună, se va aplica maximum pedepselor stabilite în acele articole.

Art. 16. Se vor pedepsi cu amendă de la 500 la 5 000 lei:

Tatăl sau mama minorilor, precum şi orice persoană însărcinată cu supravegherea şi educaţiunea acestora, când din cauza acţiunii, atitudinei sau toleranţei lor, minorul până la 15 ani se va găsi luând parte la manifestaţiuni turburătoare ordinei publice şi aceasta independent de pedepsele cuvenite minorului pentru infracţiunile săvârşite şi stabilite după normele de responsabilitate ale dreptului comun. În caz de recidivă, pedeapsa se va îndoi.

Art. 17. Competenţa instanţei de judecată cu privire la infracţiunile din această lege se stabileşte conform dreptului comun şi Constituţiei.

Competenţa va aparţine instanţelor militare pentru toate infracţiunile de mai sus când vor fi fost comise pe un teritoriu pus sub stare de asediu.

În nici un caz, nu pot fi considerate ca infracţiuni politice delictele prevăzute de această lege care s-au executat, încercat sau pregătit a fi executate prin mijloace teroriste.

Art. 18. În toate cazurile prevăzute de articolele precedente, instanţele de judecată vor putea interzice, de la început sau în cursul dezbaterilor, în total sau în parte, reproducerea sau dările de seamă a dezbaterilor în măsura în care aceste dări de seamă ar putea constitui un pericol pentru ordinea publică.

Interdicţiunea va fi pronunţată de instanţe după cererea Ministerului Public.

Oricine va contraveni interdicţiunii va fi judecat de tribunalele ordinare şi se va pedepsi cu închisoare de la 2 pînă la 6 luni.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 279, din 19 decembrie 1924.

77. Legile votate de Adunarea Națională Constituantă privitoare la renunțarea principelui Carol la succesiunea tronului și instituirea Regenței

(4 ianuarie 1926)

a) *Legea privitoare la renunțare*

Art. unic. Adunările Naționale Constituante primesc renunțarea A. S. principelui Carol la succesiunea tronului și la toate drepturile, titlurile și prerogativele de care, în virtutea Constituției și a Statutului familiei regale, se bucura până astăzi ca principe moștenitor al României, și membru al familiei domnitoare.

Pe temeiul art. 77 din Constituție, ele constată că succesiunea tronului României revine astfel de drept A. S. R. principelui Mihai, coborâtorul direct și legitim în ordinea de primogenitură bărbătească a regelui domnitor.

Monitorul oficial, nr. 4, din 5 ianuarie 1926.

b) *Legea privitoare la instituirea Regenței*

Art. unic. Reprezentațiunea Națională Constituantă întrunită conform art. 79 din Constituție primește Regența instituită de M. S. regele Ferdinand I, pe temeiul art. 83 din Constituție pentru a exercita puterile regale și tutela A. S. R. moștenitorul tronului în cazul când acesta ar fi chemat să domnească în timpul minorității sale.

Reprezentațiunea Națională primește numirea celor 3 persoane care compun această Regență: A. S. R. principele Nicolae, I. P. S. S. dr. Miron Cristea, patriarhul României, și d-l Gheorghe Buzdugan, actualul primpreședinte al Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Monitorul oficial, nr. 4, din 5 ianuarie 1926.

78. Manifest al Blocului Muncitoresc-Țărănesc*

(12 iunie 1926)

Muncitori, țărani, meseriași, mici comercianți, intelectuali salariați și naționalități asuprite!

Cetățeni,

În alegerile generale pentru Cameră și Senat oligarhia română a reușit pe deplin. Ea a reușit prin aplicarea legii reacționare electorale,

* După scoaterea sa în afara legii, P.C.R. a creat o seamă de organizații legale, cu un program apropiat de cel al comuniștilor.

Una din cele peste 60 de asemenea organizații a fost Blocul Muncitoresc-Țărănesc, înființat în anul 1925.

prin extinderea și înăsprirea stării de asediu, prin dictatura militară pe față, exercitată de ofițeri puși ca prefecți și pretori și prin acordarea puterii nelimitate jandarmilor de toate gradele.

O serie de judecători au fost în mod arbitrar mutați, iar celor puși să prezideze alegerile li s-a impus de a ajuta sau cel puțin de a lăsa mână liberă agenților guvernului: de a nu permite depunerea listelor de candidați, de a fura cărțile de alegători ale muncitorilor, țăranilor și minorităților; de a aresta și stâlci în bătaie pe cei care vor îndrăzni să voteze altfel decât pentru candidații guvernului, cuziștilor sau liberalilor.

Urnele de votare au fost umplute de către agenții electorali, înainte, în curs și după votare, cu buletine pentru candidații guvernului.

Prin asemenea mijloace oligarhia a reușit să învingă masele populare și să-și fabrice pentru Cameră și Senat majoritățile parlamentare, supusele și oarbele ei unelte.

De ce toate acestea? Pentru a putea da o formă legală noii ofensive a marilor bancheri, a marilor proprietari, a fabricanților și a speculanților.

Pentru ca pe baza legilor reacționare de încătușare a maselor muncitoare și a minorităților naționale, ca și pe baza noilor legi pe care le va vota actualul parlament:

1. Să înlesnească acapararea și a restului de bogății și întreprinderi ale statului de către oligarhie.

2. Să înlesnească și să asigure stăpânirea vieții economice a țării de către oligarhie prin mijlocirea Băncii Naționale. Plătirea așa zisei „datorii" de război a statului către Banca Națională, cât și privilegiile acestei bănci, pun statul și toată economia țării în directă dependență față de această citadelă bancară a oligarhiei.

3. Să înlesnească și să asigure capitalului național și celui străin câștiguri mari prin vânzarea pe preț de nimic a bogățiilor țării, prin recunoașterea și plata datoriilor de război, prin toate măsurile așa zise de „încurajare a industriei naționale" (taxe la importul mărfurilor industriale, taxe la exportul produselor agricole ș.a.m.d.).

4. Să saboteze și să falsifice și mai departe reforma agrară, lăsând pădurile, izlazurile, ca și, în general, cele mai bune pământuri cultivabile, în mâinile proprietarilor mari, înlesnindu-le acestora să stoarcă pe țăran cât mai bine prin dijmă, clacă, angarale, rușfeturi ș.a.m.d.

5. Să continue politica colonizărilor și deznaționalizărilor forțate și să împiedice dezvoltarea economică, politică și culturală a minorităților naționale.

6. Să asigure și să impună dominația oligarhiei pentru viitor prin mărirea și mai mult a întregului aparat de opresiune al statului, prin înarmările și pregătirile războinice. Toate aceste pregătiri și înarmări se vor face însă numai pe spinarea maselor exploatate. Răpind poporului muncitor toate drepturile și libertățile, oligarhia îi va impune sarcini și mai grele, va mări mizeria lui și mai mult, îl va exploata și mai sîngeros.

. . . . . .

Muncitori, țărani, meseriași, intelectuali și naționalități oprimate!

Lupta pentru apărarea vieții voastre și a familiilor voastre, pentru câștigarea unor condiții mai omenoase de trai, pentru libertățile și drepturile voastre se va îngreuia și mai mult în urma lipsei de apărători hotărîți ai intereselor voastre în parlament.

Înțelegerea conducătorilor Partidului Național cu guvernul și cu liberalii va fi înlesnită. O bună parte din aleșii Partidului Țărănesc vor trăda acum mai ușor interesele maselor muncitoare și vor sprijini — cel puțin prin pasivitate — toate măsurile și legile menite a impune maselor muncitoare o robie și mai neagră.

Poporul muncitor de la orașe și de la sate n-are reprezentanți adevărați, n-are apărători hotărâți în parlament! De aceea trebuie să ducă mai departe lupta pentru cerințele și drepturile lui cu sforțări dublate în afară de parlament. [...]

Victoria oligarhiei obținută prin crime și furturi, prin trădarea și renunțarea la lupte a opoziției ne dovedește și mai clar ca până acum că numai prin strângerea cât mai grabnică a rândurilor noastre într-un front unic al tuturor celor ce muncesc, numai prin mobilizarea, organizarea și lupta comună a tuturor celor ce sufăr exploatarea și asuprirea ne vom putea apăra libertatea și viața.

Față de frontul unic oligarhic din jurul liberalilor și al guvernului Averescu, față de atacul oligarhiei împotriva tuturor păturilor exploatate, poporul muncitor trebuie să-și creeze frontul unic al muncii și să pornească la luptă hotărâtă pentru cerințele lui.

Comitetul Central al Blocului Muncitoresc-Țărănesc face din nou apel la partidele social-democrate, la Partidul Țărănesc și la toate organizațiile democratice, culturale și sportive ale maselor muncitoare și ale minorităților asuprite, precum și la toți muncitorii, țăranii, meseriașii, micii comercianți, funcționarii, intelectualii neorganizați, chemându-i să încheiem și să întărim.

Frontul unic al muncii!

Cu sforțări comune și în mod organizat, să ducem lupta pentru următoarele cerințe:

Programul Blocului Muncitoresc-Țărănesc

1. Lupta contra teroarei, contra măsurilor și legilor îndreptate împotriva muncitorimii, țărănimii și minorităților naționale. Pentru desființarea stării de asediu, a Curților marțiale, a Jandarmeriei și Siguranței, pentru acordarea amnistiei generale militară, politică, și pentru delictele și crimele săvârșite în legătură cu neaplicarea și sabotarea reformei agrare de către autorități și marii proprietari; pentru asigurarea libertății cuvântului, a presei, a întrunirilor și a organizării maselor muncitoare de la orașe și de la sate, cât și a minorităților naționale.

2. Lupta pentru doborârea guvernului Averescu, pentru dizolvarea actualului parlament ales prin teroare, fals și fraudă. Să impunem alegeri libere prin vot universal, direct, secret, pentru toți cei care au 18 ani împliniți, indiferent de origine, naționalitate și religie. Vot pentru femei și militari. Sistem proporțional cu reprezentarea minorităților, țara formând un singur colegiu.

3. Lupta pentru impunerea zilei de muncă de 8 ore, iar în mine de 6 ore; pentru desființarea impozitului de 4 la sută asupra salariilor și pentru scara mobilă a salariilor socotită în aur; pentru legislație socială, ca în țările înaintate, legislație care să privească pe toți muncitorii și să fie pusă sub controlul lor. Ajutor suficient din partea statului pentru șomeri și invalizi.

4. Lupta pentru confiscarea întregului pământ și a inventarului agricol de la marii proprietari și împărțirea lor fără plată țăranilor; anularea tuturor datoriilor asupra pământurilor expropriate și ajutorarea cu sămânță și inventar a țăranilor sinistrați și săraci; desființarea taxelor la exportul și transportul produselor agricole țărănești și la importul produselor industriale necesare gospodăriilor țărănești și muncitorești.

5. Lupta contra speculei. Naționalizarea băncilor în frunte cu Banca Națională și punerea lor sub controlul organizațiilor muncitorești, țărănești, ale meseriașilor și funcționarilor. Acordarea de credite ieftine de către stat muncitorilor, meseriașilor, țăranilor și cooperativelor lor. Asigurarea deplinei independențe a acestor cooperative față de stat. Acordarea de privilegii cooperativelor muncitorești și țărănești de a exploata: păduri, iazuri, pescuitul, curentele de apă ș.a.m.d., și de a avea înlesniri fiscale de transport etc.

6. Lupta împotriva impozitului pe cifra de afaceri și pentru aplicarea impozitului progresiv pe capital, venit și moșteniri. Scutirea de orice dări a venitului anual pînă la 120 000 lei.

Muncitori, țărani, meseriași, intelectuali și minorități naționale, membri ai Partidului Social-Democrat!

Impuneți conducătorilor voștri ca să lupte pentru cerințele vitale ale întregului popor muncitor, încheind frontul unic de luptă al celor ce muncesc.

Muncitori manuali și intelectuali!

Formați în fiecare fabrică, în fiecare oraș comitete de Front Unic Muncitoresc.

Țărani,

Formați în fiecare sat comitete de Front Unic Țărănesc.

Cetățeni,

Formați în fiecare oraș comitete ale Blocului Muncitoresc-Țărănesc.

Trăiască Frontul Unic al Muncii!

Trăiască lupta de dezrobire a celor ce muncesc!

COMITETUL CENTRAL
AL BLOCULUI MUNCITORESC-ȚĂRĂNESC

Înainte, din 12 iunie 1926.

79. **Programul Partidului Național-Țărănesc**
(octombrie 1926)

I. Constituția

Constituția României întregite trebuie să izvorască din consensul voinței cetățenilor, liber manifestat, și să fie astfel întocmită, încât să reprezinte o chezășie pentru dezvoltarea nestânjenită a forțelor vii ale națiunii.

În acest scop, ea va trebui să cuprindă toate garanțiile drepturilor și libertăților cetățenești, precum și mijloacele de apărare legală împotriva oricărui abuz de putere.

De asemenea, Constituția trebuie să mai prevadă o reală responsabilitate ministerială și a funcționarilor publici, organizarea unei justiții independente, imparțiale și inamovibile, precum și normele de organizare ale administrației publice, pe baza autonomiei locale și descentralizării.

II. Administrația publică

Reforma administrativă va realiza principiul descentralizării și autonomiei locale, prin consilii alese pe baza votului obștesc și proporțional.

Organele centrale vor avea față de admnistrația locală un drept de îndrumare și control și vor putea, în caz de abuz, să cheme pe agenții administrațiilor locale în judecată în fața unor tribunale administrative, care se vor înființa.

III. Funcționarii publici

Statutul funcționarilor publici va garanta libertatea și independența morală și materială corespunzătoare misiunii acestui corp.

Salariile vor fi armonizate, asigurându-se minimum de existență, în raport cu sarcinile familiare.

Se va interzice funcționarilor publici să facă parte din administrația societăților anonime sub orice formă, ca: directori, consilieri tehnici, membri în consiliile de ad⟨ministra⟩ție sau cenzori.

IV. Justiția

Existența unui corp judecătoresc destoinic și independent, scos cu desăvârșire de sub influența politică, se va asigura prin: 1. recrutarea lui pe baza unui examen de admitere și prin înaintarea într-o funcțiune superioară sau înaintarea pe loc, făcute sub controlul unei comisii alese de magistrați; 2. retribuirea cât mai bună a magistraților.

Pe lângă acestea, se impun: 1. unificarea legislativă cu neapărata simplificare a formelor de judecată, ținând seama atât de evoluția dreptului, cât și a regimului legal și de împrejurările specifice ale provinciilor istorice; 2. reorganizarea justiției militare; 3. reorganizarea contenciosului ad⟨ministra⟩tiv, astfel încât particularul lovit într-un drept al său să poată obține urgenta reparare a actului abuziv de autoritate, săvârșit de puterea executivă; 4. înlăturarea grabnică a tuturor anomaliilor create prin ultimele legiuiri privitoare la procedura și organizarea judecătorească.

V. Armata

Armata va fi astfel organizată, instruită și echipată, încât să corespundă chemării sale de a apăra integritatea teritorială a statului.

Organizarea și înzestrarea armatei se va face în așa fel, încât să se poată introduce succesiv, cât mai repede, serviciul militar de un an.

Se va organiza industria de război și se va urmări standardizarea armamentului.

Solda şi retribuţia ofiţerilor trebuie să fie potrivite cu situaţia şi demnitatea lor.

Armata va fi scoasă de sub orice influenţe politice.

VI. **Instrucţiunea publică şi culte**

Se va organiza, prin toate mijloacele, lupta contra analfabetismului şi se va da o largă dezvoltare învăţământului primar, întregit cu învăţământul agriculturii şi meşteşugurilor, în legătură cu condiţiile naturale ale fiecărui ţinut.

În fiecare regiune se vor organiza şcoli practice agricole şi de meserii, iar în centrele mai mari se vor înfiinţa şi la ţară şcoli secundare (şcoli primare superioare, gimnazii şi licee) în măsura existenţei unui corp profesoral special pregătit.

Învăţământul agricol va avea, în afară de şcoli practice, şi de meserii, iar în centrele cele mai mari se vor înfiinţa şi la ţară şcoli secundare (şcoli primare superioare, gimnazii şi licee) în măsura existenţei unui corp profesoral special pregătit, şcoli speciale de agricultură şi anexele lor în fiecare provincie, precum şi academii agricole.

Învăţământul comercial va cuprinde, în afară de şcolile practice de cooperaţie şi comerţ, şcoli superioare şi academii comerciale.

Învăţământul industrial, în afară de şcolile practice de meserii, va cuprinde şi şcoli superioare pentru pregătirea lucrătorilor specialişti şi şcoli politehnice pentru ingineri.

Învăţământul universitar va fi astfel organizat, încât să producă oameni aplecaţi spre cercetări ştiinţifice, specialişti necesari administraţiilor economice şi administraţiilor publice şi profesionişti liberi, precum şi un corp profesoral cu o pregătire specială.

Universităţile se vor bucura de o largă autonomie.

Întreaga operă de educaţie trebuie să fie îndrumată într-un spirit practic şi raţional.

VII. **Regimul minorităţilor**

Regimul minorităţilor etnice şi confesionale va fi călăuzit de hotărârile de la Alba Iulia.

De asemenea, şi chestiunea cultelor va fi rezolvată în conformitate cu hotărârile de la Alba Iulia.

Partidul Naţional-Ţărănesc, pătruns de importanţa bunei îndrumări a vieţii sufleteşti a poporului român, va avea toată solicitudinea pentru interesele bisericii sale.

Partidul Naţional-Ţărănesc va da cea mai întinsă solicitudine prin bisericile respective educaţiei preoţimii, nu numai aceleia aparţinătoare confesiunii româneşti, ci şi tuturor confesiunilor recunoscute de stat.

Va îngriji de soarta materială a preoţimii, pe care o socoteşte ajutor preţios pentru îndrumarea sănătoasă a vieţii naţionale, respectând şi desăvârşind autonomiile bisericeşti şi ferind bisericile de frământările politice.

Libertatea conştiinţei va fi garantată, asigurându-se culte(lor) recunoscute libertatea şi protecţiunea.

Se vor proteja aptitudinile specifice artistice ale poporului român, sprijinind dezvoltarea artelor naţionale şi acordând o largă protecţiune instituţiilor şi talentelor închinate artei.

VIII. **Programul economic**

Se va urmări sporirea producţiei ţării prin normalizarea condiţiilor de funcţionare a vieţii economice aşezate pe temeliile ei naturale.

Producţia principală a ţării fiind agricultura, interesele propăşirii acesteia nu vor fi subordonate intereselor unui industrialism forţat şi artificial.

Măsuri pentru agricultură:

Revizuirea momentană administrativă a modului de aplicare a legilor agrare, în mod individual, în scopul de a înlătura abuzurile săvârşite şi revizuirea legislativă a acestei legi la timpul oportun convenit împreună.

Revizuirea legislativă se va face în scopul:

1. De a înlătura dispoziţiile excepţionale cu caracter personal, care privesc mai ales moşiile arendate.

2. De a reduce proprietăţile nearendate:

a) dacă nu sunt ferme — la 100 ha;

b) dacă sunt ferme — la 250 ha, în regiunile cu cererile de împroprietărire nesatisfăcute şi pînă la 500 ha în regiunile cu cererile satisfăcute.

Prin ferme se înţeleg acele gospodării care exploatează moşia cu inventar propriu de vite şi unelte sau crescătorii de vite.

Fermele model vor fi favorizate.

Interesele producţiei naţionale pretind ca o supremă necesitate să se introducă linişte şi siguranţă în raporturile de proprietate. În consecinţă, se vor fixa fără amânare şi înregistra în cărţile funduare ardelene, bănăţene şi bucovinene titlurile de proprietate ale celor împroprietăriţi şi se vor termina fără întârziere lucrările de împroprietărire şi colonizare.

Se va începe cadastrarea şi întabularea proprietăţii şi în vechiul Regat.

Se va legifera „un cod sistematic", în care vor fi luate toate măsurile necesare pentru cea mai largă protecţiune a proprietăţii ţărăneşti şi, în general, pentru ridicarea producţiei agricole.

Prin această codificare agricolă se va asigura libertatea circulaţiei pământului ţărănesc — după o epocă de tranziţii şi protecţii — în scop de selecţionare naturală a cultivatorilor serioşi.

Se va împiedica, de o parte, pulverizarea, iar, de altă parte, acumularea din nou a proprietăţii rurale.

Se va organiza un credit rural care prin împrumuturi uşoare şi ieftine să facă posibil ţăranilor, de o parte, înzestrarea proprietăţilor cu vite şi instrumente agricole, iar, de altă parte, să cumpere pământ atât de la ţăranii care ar voi să vândă partea lor, cât şi de la proprietarii care intenţionează a înstrăina moşia lor.

Se va organiza viaţa cooperativă atât în scopul valorificării produselor agricole, cât şi pentru procurarea maşinilor, instrumentelor şi tuturor uneltelor necesare gospodăriilor agricole, având la bază autonomia lor.

Se va organiza serviciul de stat menit să îngrijească prin ferme model și alte stabilimente nobilitatea semințelor și îmbunătățirea rasei vitelor.

Se vor reorganiza Camerele agricole, care vor îndruma și organiza activitatea agricolă și interesele comune ale tuturor agricultorilor.

Dreptul de preemțiune al statului pe moșiile scoase de bunăvoie în vânzare trebuie să devină o realitate chiar cu ajutorul unui credit rural, îndestulat cu fonduri suficiente.

Reforme auxiliare:

Se vor realiza diferite reforme auxiliare și anume:

Pentru regularea apelor, împiedicarea surpării malurilor etc. și pentru stabilimente de irigare și drenaje.

Se vor desființa taxele vamale și măsurile de prohibire sau de comprimare a prețurilor instituite cu vădit rezultat al reducerii producției agricole. Se va încuraja producția agricolă și îndeosebi cea a grâului, prin libertatea exportului.

Se vor lua măsuri educative, în special se vor înființa cât mai multe ferme model, stațiuni agricole, crescătorii de vite și se vor încuraja cele particulare; se vor înființa cât mai multe școli practice și teoretice de agricultură și se vor organiza învățământul ambulant și excursiile agricole.

Asemenea se va încuraja sindicalizarea agricultorilor.

Se va reorganiza administrarea și exploatarea pădurilor și izlazurilor.

Se va reorganiza serviciul pescăriilor și se va da o intensivă îngrijire clasei pescarilor, organizată pe baze cooperative.

Se va reorganiza Ministerul Agriculturii așa ca să fie și un organ de încurajare și îndrumare a producției agricole.

Măsuri pentru industrie:

Pentru încurajarea bunei stări a satelor se va îndruma dezvoltarea industriei țărănești, organizată sistematic, prin folosirea îndemânării tehnice și artistice, a anotimpurilor de lipsă de lucru, a puterii motrice și a cooperației.

Se va încuraja dezvoltarea industriei mijlocii și mici, îndeosebi a aceleia în legătură cu valorificarea produselor agricole, cu excluderea producției interesate a industriei, care nu are baze naturale de dezvoltare în țară.

Organizarea producției izvoarelor de energie (cărbuni, gaz metan, căderi de apă etc.) se va face în formele corespunzătoare maximului de randament și de utilitate economică națională, încurajându-se inițiativa și capitalurile private.

Măsuri pentru comerț:

Regimul comerțului intern va fi acela al libertății. Tendințele de acaparare și de speculă vor fi combătute în special prin înlesnirea circulației normale a mărfurilor, prin răspândirea și organizarea cooperativelor de consum și prin organizarea piețelor de desfacere cu concursul autorităților comunale și județene.

Exportul va fi liber.

Se va încuraja sindicalizarea producătorilor în vederea exportului direct.

Se vor reorganiza Camerele de comerț și industrie.

Se va alcătui un tarif vamal autonom, care va servi drept bază la încheierea convențiilor comerciale.

Măsuri pentru cooperație:

Se va întocmi un cod al cooperației pe baza principiului autonomiei, asigurându-se cooperației cele mai mari înlesniri de credit din partea Băncii Naționale.

Instituțiile cooperative vor fi folosite la exploatarea bogățiilor statului.

IX. **Reforma financiară și echilibrul bugetar**

Consolidarea financiară a țării nu se poate realiza decât prin stabilizarea monetară și prin echilibrul real al bugetului.

În afară de aplicarea programului de politică economică și financiară, în vederea stabilizării monetare, Banca Națională trebuie să înceapă a face o politică de devize pentru micșorarea fluctuațiunilor schimbului și finanțarea producției naționale, în vederea intensificării ei.

În momentul când se va dovedi că există condițiuni pentru o stabilizare definitivă a leului, la cursul constatat pe piața externă și internă, se va reintroduce convertibilitatea biletelor, limitată la început la schimburile cu străinătatea.

Reorganizarea Băncii Naționale:

Cu acest prilej, Banca Națională va fi astfel reorganizată, încât să se asigure independența ei față de guverne, ca și față de orice organizații politice sau grupări financiare private. În acest scop, la conducerea ei vor participa, în afară de reprezentanții statului și ai acționarilor, reprezentanți ai agriculturii, industriei, comerțului, finanței și cooperației.

Bugetul trebuie să asigure nu numai întreținerea, dar și dezvoltarea normală a aparatului de stat. În acest scop, trebuie ca necesitățile vitale să afle o satisfacere reală în mijloacele bugetare.

Reorganizarea administrațiilor centrale, pe baza raționalizării și intensificării muncii, scoaterea serviciilor comerciale și industriale ale statului din bugetul ordinar și descongestionarea bugetului prin descentralizarea administrativă vor înlesni întocmirea unui buget real și echilibrat, reducându-se cheltuielile la strictul necesar.

Taxele de export vor trebui să fie suprimate din sistemul veniturilor.

Legea contribuțiilor directe va fi revizuită, în special ca să asigure în aplicare o evaluare reală a veniturilor, o impunere adevărat progresivă, să se scutească minimumul de existență și să se acorde degrevări pentru sarcini de familie.

Tariful vamal va fi revizuit, favorizându-se materiile prime, semifabricatele și instrumentele de producție și asigurându-se cote de producție moderate, dar suficiente.

Monopolurile statului vor fi reorganizate pe baze comerciale, pentru a li se spori randamentul, printr-o organizare rațională a producției și desfacerii fabricatelor.

Veniturile ordinare vor fi sporite prin valorificarea pe baze comerciale a bogățiilor statului (bălți, păduri, mine, gaz metan, căderi de apă etc.) în formele cele mai potrivite, în primul rând prin regia mixtă cooperativă, apoi prin asociații în participare cu statul și chiar prin concesiuni.

X. Comunicații și transporturi

Căile ferate vor fi refăcute și normalizate prin organizarea lor ca întreprindere economică autonomă, ca persoană morală de sine stătătoare, condusă după normele comerciale: cu venituri proprii, cu o politică independentă de împrumuturi și amortizări, asigurate prin capitalul și veniturile lor normale, cu un statut propriu pentru personal și norme comerciale de administrație, fiind astfel scoase cu desăvârșire de sub influența răufăcătoare și a formalismului birocratic al contabilității de stat și a autocrației ministeriale.

Excepțional, în cazurile unde instituția autonomă de căi ferate nu va fi în măsură a construi în timp util noi linii de comunicații, construcția și exploatarea acestora va fi lăsată inițiativei private, prevăzându-se în actul de concesiune dreptul și normele de răscumpărare.

În același fel vor fi reorganizate și modernizate poșta, telegraful și telefonul, porturile, instituțiile lor anexe, docuri, silozuri, stații de petrol, precum și F.R.N.* și S.M.R.**.

La conducerea acestor instituții economice autonome vor participa, în afară de reprezentanții statului, acei ai organizațiilor agricole, industriale și comerciale, interesate la bunul lor mers.

Guvernul și parlamentul vor avea dreptul de a fixa tarifele lor, precum și dreptul de control asupra activității și în special asupra gestiunii acestor întreprinderi.

XI. Colaborarea capitalurilor străine

Pentru refacerea utilajului economic, ca și pentru punerea în valoare a unora din bogățiile țării, este nevoie de capital străin.

Pentru atragerea capitalurilor străine în scopul fecundării bogăției naționale se cer anume condiții, care au lipsit în perioada de după război, și anume: stabilirea unei ordine interne constituționale și a unui regim de legalitate desăvârșit; egalitatea de tratament a capitalurilor străine ca și a capitalurilor românești, în fața legii și administrației; statornicia regimului economic legal și respectarea strictă a contractelor încheiate în marginile legale către stat și particulari.

XII. Politica muncitorească

Punctul de plecare al politicii muncitorești va fi recunoașterea sinceră a asociațiilor profesionale (sindicatelor), investirea lor cu personalitate juridică și decretarea lor ca organe de mijlocire în raporturile dintre muncă și capital. Instituții de împăciuire și arbitraj și camere de muncă vor înlesni dezvoltarea raporturilor normale dintre muncă și capital.

Realizarea unui sistem complet de măsuri de ocrotire a muncii, garantate prin organizarea inspecției muncii, cu colaborarea reprezentanților recunoscuți ai muncitorilor.

Organizarea unui sistem complet de asigurări muncitorești împo-

---

* Navigația Fluvială Română.

** Serviciul Maritim Român.

triva bolilor, accidentelor, invalidității și bătrâneții, pe baza unor instituții autonome și cu colaborarea muncitorilor, patronilor și statului.

Organizarea plasării și asigurării împotriva lipsei de lucru.

Regularea colectivă a contractelor de muncă cu colaborarea sindicatelor muncitorești.

Introducerea minimului de salariu, în special pentru industria la domiciliu în care lucrătorii nu sunt organizați pe baze profesionale.

XIII. **Sănătatea publică**

Serviciul sănătății publice va trebui reorganizat ca serviciu tehnic independent, care să cuprindă toate problemele referitoare la menținerea sănătății și vigoarei generațiilor actuale și viitoare ale populației.

Bazat pe principiul descentralizării, el va trebui să pătrundă în toate ramurile vieții administrative, eventual până la comună.

Conform cu importanța sa covârșitoare acest serviciu va trebui să se bucure atât din punct de vedere material, cât și personal, de toată solicitudinea.

O educație rațională va trebui să garanteze armonia indispensabilă între fizic, intelectual și caracter, ca fundament esențial pentru validitatea națiunii.

XIV. **Politica externă**

Politica externă a partidului se va întemeia în primul rând pe menținerea și consolidarea raporturilor celor mai strânse cu aliații alături de care am luptat în decursul războiului.

Partidul va năzui a realiza o politică a păcii întemeiată pe menținerea și executarea cinstită și loială a tratatelor.

Păstrând cu fidelitate alianțele încheiate, ele vor fi completate în interesul țării cu altele. Cu popoarele din jurul nostru se vor întreține legături de bună vecinătate, iar cu popoarele foste inamice se vor relua raporturi normale.

Se vor face demersurile pentru a se relua raporturile normale cu Rusia, în primul rând pe temeiul recunoașterii necondiționate a Basarabiei.

Se va tinde ca Societatea Națiunilor să devină o instituție prin care să se garanteze pacea și respectul tratatelor încheiate.

Aurora, 13 octombrie 1926.

80. **Programul de acțiune al Partidului Social-Democrat din România***

(mai 1927)

Partidul Social-Democrat din România, solidar cu partidele muncitorești socialiste din toate țările, cu care este unit în Internaționala Muncitoare Socialistă și condus de același ideal, reprezintă și apără interesele

* Între 7—9 mai 1927 la București a avut loc Congresul Federației Partidelor Socialiste din România care a adoptat hotărârea creării Partidului Social-Democrat din România, prin unificarea partidelor componente ale Federației.

și aspirațiile clasei muncitoare de la orașe și sate, precum și ale tuturor păturilor asuprite sociale sau naționale din România. Bazat pe învățăturile socialismului științific, el urmărește ca ultim scop desființarea exploatării economice, a asupririi politice sau naționale și a înapoierii culturale sub orice formă, prin cucerirea puterii de stat, socializarea mijloacelor de producție, transport și schimb și transformarea statului de clasă burghezo-capitalist în societatea democratică socialistă. Partidul Social-Democrat este condus de principiile luptei de clasă și al solidarității organizate a muncitorilor. El combate toate privilegiile și prejudecățile naționale, de rasă, religie sau sex și declară că lupta împotriva exploatării trebuie să fie internațională ca exploatarea însăși.

Partidul Social-Democrat din România stă ferm pe platforma socialismului democratic, considerând că lupta de emancipare a clasei muncitoare se poate pregăti și desfășura în modul cel mai eficace și sigur pe baza democrației. Partidul Social-Democrat declară că democrația trebuie cucerită și apărată cu toate mijloacele care corespund concepției de drept, conștiinței, puterii și scopurilor clasei muncitoare.

Consecvent cu aceste principii, Partidul Social-Democrat va lupta în înțelegere cu sindicatele muncitorești afiliate Federației Sindicale Internaționale — pentru organizarea proletariatului din România în organizații de clasă politice, sindicale și cooperative, educându-l în spiritul socialismului științific, făcându-l conștient de tendințele de evoluție și legile economice ale societății românești și ale capitalismului în general, deșteptând, ținând trează și întărind conștiința lui revoluționară de clasă prin continuă acțiune politică și pregătindu-l astfel nu numai pentru luptele imediate politice și economice, dar și pentru marea lui misiune istorică de a transforma societatea capitalistă în societate socialistă.

Partidul Social-Democrat se va strădui să alăture proletariatului, în lupta sa pentru democrație și socialism, toate păturile sociale muncitoare de la orașe și sate care, deși nu fac parte din proletariatul salariat, își bazează existența pe munca lor proprie și suferă sub regimul de exploatare economică, asuprire politică și înapoiere culturală a societății actuale.

El cheamă sub steagul său țăranii muncitori, pe care îi va sprijini în lupta lor pentru dezrobirea deplină de sub jugul boieresc, pentru ocrotirea micilor gospodării țărănești și îndrumarea lor pe calea cooperației.

El mai cheamă alături de clasa muncitoare toate minoritățile naționale, care numai împreună cu Partidul Social-Democrat își pot cuceri drepturile legitime și apelează la toți intelectualii luminați să se solidarizeze cu mișcarea de emancipare a proletariatului și cu marele ideal al socialismului.

I. **Politica internă**

Democratizarea desăvârșită a vieții de stat este condițiunea principală pentru desfășurarea liberă a luptei de clasă și pentru educație politică și culturală a clasei muncitoare.

De aceea, Partidul Social-Democrat cere:

1. Alcătuirea Camerei și în general a tuturor corpurilor elective, reprezentative sau administrative, numai prin votul universal, egal, direct și secret, cu reprezentarea proporțională pe județe și totalizarea resturilor de voturi din toată țara.

Drept de vot pentru toți cetățenii de la 20 de ani în sus, fără deosebire de neam, religie sau sex.

Suportarea de către stat a tuturor cheltuielilor necesare pentru efectuarea alegerilor.

Efectuarea alegerilor într-o singură zi de repaus legal.

Desființarea instituției de drept și numiți, precum și a dreptului acordat Universităților, camerelor profesionale, consiliilor județene și comunale și altor corporațiuni de a trimite membri în corpuri elective, legislative și administrative.

Desființarea Senatului.

Dreptul parlamentului de a se întruni din proprie inițiativă.

Alegerea guvernului de către parlament.

Incompatibilitatea între mandatul de parlamentar și calitatea de membru în consiliile de administrație ale societăților anonime.

2. Libertatea deplină a presei, întrunirii și asociației.

Dreptul de asociație sindicală pentru funcționarii publici.

Libertatea grevei pentru toate categoriile de salariați.

Abrogarea tuturor legilor excepționale.

Scoaterea dispozițiilor polițienești și restrictive din legea conflictelor colective de muncă și legea asociațiunilor profesionale, scoaterea sindicatelor de sub regimul legii persoanelor juridice.

Suprimarea sistemului bătăii, practicat de autorități, și sancțiuni severe împotriva funcționarilor bătăuși.

Desființarea instituției Siguranței generale și înlocuirea jandarmeriei cu o poliție rurală.

Responsabilitatea personală, penală și civilă a funcționarilor care au comis, ordonat sau tolerat acte atingând libertățile și drepturile cetățenești.

Desființarea stării de asediu și a regimului excepțional în toată țara.

Liberul exercițiu al cultului pentru toate confesiunile și credințele religioase.

Dreptul pentru fiecare cetățean de a ieși dintr-o confesiune religioasă și de a se declara liber cugetător.

Despărțirea bisericii de stat și susținerea ei de către credincioși.

Aplicarea efectivă a dispozițiilor constituționale cu privire la egalitatea cetățenilor, fără deosebire de neam, religie în fața legii.

Dreptul tuturor cetățenilor de a fi instruiți, judecați și administrați în limba lor, acolo unde locuiesc în mase compacte.

3. Descentralizarea administrativă.

Autonomia deplină a județelor și comunelor.

Delimitarea circumscripțiilor administrative și electorale potrivit cu structura socială, economică și etnică.

Salarii și pensii suficiente pentru funcționarii publici, văduvele și orfanii de război.

Responsabilitatea funcționarilor pentru averile câștigate în timpul funcțiunii și confiscarea averilor nejustificate.

II. **Justiție**

Asigurarea unei justiții corecte, drepte și independente în vederea garantării depline a drepturilor și libertăților individuale.

Gratuitatea procedurii și asistenței juridice.

Desființarea justiției militare.

Regim special de detențiune pentru deținuții politici.

Revizuirea Codului civil privitor la căsătorie și puterea părintească:

a) egalitatea deplină civilă a sexelor și a copiilor nelegitimi cu cei legitimi;

b) cercetarea paternității;

c) măsuri de protecție în favoarea copiilor materialmente sau moralmente abandonați.

Reforma radicală a Codului penal prin:

a) schimbarea caracterului pedepsei din represivă în corectivă;

b) introducerea pedepsei condiționate și suspendarea ei pe un timp determinat;

c) înlocuirea închisorilor prin instituții de educație;

d) reabilitarea condamnaților corectați;

e) publicitatea instrucției. Examenul medical al prevenților;

f) responsabilitatea personală a magistraților pentru arestările fără justificare legală, precum și despăgubirea celor ce au fost urmăriți, arestați sau condamnați pe nedrept;

g) jurisdicțiunea specială educativă pentru minori;

h) socotirea prevenției în termenul pedepsei.

III. **Chestiunea feminină**

Partidul Social-Democrat luptă pentru egalizarea deplină a sexelor. De aceea el cere:

Desființarea tuturor legilor care nedreptățesc pe femei.

Salariu egal pentru muncă egală.

Acordarea de cât mai multe posibilități de educație profesională pentru femei.

Ușurarea muncii mamelor nevoite să lucreze în afară de casă, prin crearea de aziluri de zi pentru copiii sugaci și nevârstnici.

Crearea de leagăne pentru sugaci la întreprinderile în care sunt întrebuințate femei muncitoare și acordarea posibilității ca mamele să-și poată alăpta copiii la ore fixe.

Admiterea întreruperii sarcinii după indicațiune medicală.

IV. **Învățământul**

Învățământul primar obligatoriu, gratuit și laic, până la vârsta de 15 ani. Înzestrarea gratuită a elevilor cu hrană, îmbrăcăminte și cărți.

Gratuitatea absolută a învățământului profesional, secundar și superior prin desființarea oricărei taxe.

Întreținerea de către stat și comună a elevilor talentați în școlile profesionale, secundare și superioare.

Desființarea obligativității învățământului religios în școală.

Reformarea sistemului de învățământ prin introducerea metodelor pedagogice moderne, tinzând la conlucrarea profesorilor cu elevii, la îndrumarea elevilor pentru viața practică reală, pe baza cunoașterii și aprecierii lor după aptitudinile individuale și la dezvoltarea liberă a individualității.

V. **Armata**

Partidul Social-Democrat luptă pentru desființarea armatei permanente în cadrul acțiunii internaționale pentru dezarmare și pace. Deocamdată el cere:

Reducerea serviciului militar la maximum 6 luni.

Reducerea efectivelor.

Democratizarea armatei.

Desființarea tuturor privilegiilor și a serviciului în termen redus.

Scoaterea definitivă a armatei din luptele politice și economice și subordonarea ei efectivă puterii civile.

Interzicerea prin lege a întrebuințării soldaților pentru munci agricole și industriale, sau alte munci în afară de instrucție.

Desființarea ordonanțelor pentru ofițeri.

Desființarea bătăii și garantarea demnității omenești în armată.

Pedepsirea severă a ofițerilor și subofițerilor bătăuși sau brutali.

Încazarmarea igienică, hrană îndestulătoare și îmbrăcăminte potrivită pentru soldați.

Interzicerea prin lege a militarizării industriilor particulare și a întreprinderilor de stat în timp de pace.

VI. **Politica externă**

Partidul Social-Democrat din România va tinde să imprime politicii externe a României un caracter pacific, preconizând:

Pace cu toate popoarele.

Desființarea diplomației secrete.

Democratizarea Ligii Națiunilor.

Lupta împotriva tuturor alianțelor cu caracter agresiv și militar.

Lupta alături de partidele socialiste din toate țările pentru dezarmare generală, arbitraj internațional obligator și federalizarea statelor din Europa.

Independența României față de marile puteri imperialiste spre a nu fi târâtă în conflicte războinice.

Anularea tuturor datoriilor de război.

VII. **Politica economică**

Partidul Social-Democrat consideră că dezvoltarea capitalistă a României este o necesitate istorică. Deci, el socotește neapărat necesară desființarea dominației pe care oligarhia o exercită asupra vieții economice și înlocuirea regimului de instabilitate și arbitrar aplicat industriei și vieții economice în general cu un regim menit să garanteze, în limitele intereselor generale, dezvoltarea liberă a tuturor forțelor economice.

În consecință, el cere:

Etatizarea Băncii Naționale, a Creditului Industrial și a tuturor celorlalte instituții de credit cu caracter public. Punerea lor sub administrația unor consilii compuse din reprezentanți ai organizațiilor profesionale muncitorești, ai organizațiilor profesionale și ai statului, precum și sub controlul direct al parlamentului.

Stabilizarea monetară.

Abrogarea legii comercializărilor. Exploatarea tuturor întreprinderilor

de stat și cu regie proprie, cu conlucrarea în conducere a reprezentanților muncitorilor, consumatorilor și parlamentului.

Exploatarea bogățiilor de subsol și energiilor naturale naționalizate cu redevențe din producție pentru stat și comune și condiții speciale pentru ocrotirea muncitorilor.

Admiterea capitalului străin și punerea lui pe picior de egalitate cu cel național cu condiția punerii în valoare în țară a unei părți din plusvaloarea produsă.

Proteguirea industriei naționale prin credite ieftine, înlesniri de transport, scutiri vamale pentru mașini, ustensile tehnice și accesorii, reduceri de vamă la materiile prime, administrație de stat cinstită, acordarea comenzilor statului și regim industrial stabil. Proteguirea industriei naționale nu se poate însă face în paguba consumatorilor și a muncii, ci numai cu condiția perfecționării utilajului tehnic în interesul sporirii și ieftinirii produselor precum și a garantării de bune condiții de muncă salariaților industriali.

Libertatea cooperației și încurajarea ei de către stat prin credite ieftine, scutiri de impozite și școli cooperatiste.

VIII. **Politica fiscală**

Partidul Social-Democrat din România va lupta pentru o reformare radicală în spirit social și democratic, a legilor fiscale existente, cerând:

Desființarea impozitelor indirecte care apasă asupra consumului maselor populare.

Scutirea de impozite a salariilor până la un minimum necesar pentru asigurarea existenței după indicele de scumpete.

Impunerea progresivă și proporțională pe venit global provenit din rentă, camătă, tantieme, dividente și toate veniturile nete comerciale, bancare și industriale.

Impunerea progresivă și proporțională specială a creșterii de valoare a averilor imobiliare, a veniturilor rezultate din speculă și a beneficiilor întreprinderilor economice trustate.

Impunerea progresivă și proporțională a moștenirilor în raport cu mărimea succesiunii.

IX. **Politica socială**

Pentru asigurarea unor condiții de muncă și trai omenești clasei muncitoare, chiar în societatea actuală, Partidul Social-Democrat din România preconizează un sistem general de ocrotire a muncii salariate și a sănătății publice. El cere:

1. Legislație muncitorească unică cu respectarea drepturilor câștigate.

Consultarea Confederației Generale a Muncii, ca reprezentant al muncitorimii organizate în sindicate, la elaborarea tuturor legilor cu caracter muncitoresc.

Ratificarea și legiferarea convențiilor și recomandațiilor Biroului Internațional al Muncii.

Legiferarea contractului colectiv de muncă.

Legiferarea zilei de muncă de maximum 8 ore.

Obligarea, prin lege, a tuturor antreprenorilor de lucrări publice să aplice ziua de lucru de 8 ore și minimul de salariu stabilit pe baza mediei salariilor din regiunea respectivă.

Înlocuirea Camerelor de muncă cu Camere autonome de muncitori și funcționari.

Legiferarea minimului de salariu și a scării mobile a salariilor.

Concedii anuale de recreație, plătite pentru toți salariații și ucenicii.

Legiferarea consiliilor muncitorești de întreprinderi.

Asigurarea tuturor salariaților pentru caz de boală, accident, șomaj, invaliditate și bătrânețe.

Instituțiile de asigurări sociale vor fi susținute prin contribuții egale din partea muncitorilor, patronilor și statului. Asigurarea contra accidentelor va fi suportată numai de patroni. Ajutoarele acordate vor trebui să fie în raport cu necesitățile de existență.

Autonomia completă a caselor de asigurări sociale sub conducerea asiguraților.

Egalitatea de tratament a muncitorilor străini cu cei indigeni.

Interzicerea lucrului de noapte, cu excepția întreprinderilor în care întreruperea lucrului este tehnicește imposibilă.

Interzicerea lucrului de noapte pentru femei și minori.

Ocrotirea și ajutorarea femeilor în timpul sarcinii, lehuziei și alăptării.

Școli profesionale pentru ucenici și adulți, orele de învățământ ale ucenicilor socotindu-se în orele de muncă.

Judecătorii speciale pentru judecarea conflictelor rezultate din raporturile dintre patroni și salariați.

2. Asistență medicală gratuită.

Profilaxia și combaterea sistematică a bolilor sociale și a alcoolismului.

Crearea de centre sanitare, spitale și ambulatorii suficiente în orașe și sate. Formarea unui personal sanitar științificește pregătit.

Asistența infantilă.

Rezolvarea problemei locuințelor prin construirea de apartamente populare ieftine și igienice de către stat și comune.

Legiferarea unui regim de construcții moderne în concordanță cu principiile urbanistice și igenice sociale.

X. Politica agrară

Partidul Social-Democrat luptă pentru desființarea tuturor rămășițelor feudale, precum și pentru proteguirea și încurajarea micilor gospodării țărănești. El cere:

Revizuirea reformei agrare pentru a repara ilegalitățile și abuzurile săvârșite la aplicarea ei și a înfăptui, realmente, exproprierea.

Ridicarea inalienabilității pământului țăranilor.

Înzestrarea țăranilor împroprietăriți cu unelte de muncă, vite de tracțiune și semințe.

Înfăptuirea de ferme model ca centre de educație agricolă pentru micile gospodării țărănești.

Organizarea unui institut de credit ieftin pentru țărani.

Organizarea învățământului agricol.

Înzestrarea comunelor cu izlazuri și păduri comunale pentru folosința colectivă a țăranilor.

Abrogarea legii învoielilor agricole.

Desființarea învoielilor în natură. Toate învoielile agricole să fie făcute în bani: bani gata pentru muncă gata.

Extinderea tuturor legilor muncitorești de ocrotire socială asupra muncitorilor agricoli, ținând seama de condițiile speciale ale agriculturii.

Partidul Social-Democrat din România. Programul și statutul. București, 1927, p. 3—17.

81. Relatarea lui Corneliu Zelea Codreanu privind întemeierea Legiunii Arhanghelul Mihail

(24 iunie 1927)

. . . . . .

În fața situației de mai sus, m-am hotărât să nu merg nici cu o tabără, nici cu cealaltă. Nici să mă resemnez, ci să încep organizarea tineretului pe răspunderea mea, după sufletul și capul meu și să continui lupta iar nu să capitulez.

În mijlocul acestor frământări și ceasuri de răscruce ne-am adus aminte de icoana care ne-a ocrotit în închisoarea Văcărești.*

Ne-am hotărât să strângem rândurile și să continuăm lupta sub protecția aceleiași Sfinte Icoane. În acest scop, ea a fost adusă la căminul nostru din Iași, din altarul bisericii Sfântul Spiridon, unde o lăsasem cu trei ani în urmă.

La aceste gânduri, grupul „Văcărești" s-a alăturat imediat. Peste câteva zile am convocat la Iași pentru vineri 24 iunie 1927, ora zece seara, în camera mea din str. Florilor nr. 20, pe Văcărești și pe puținii studenți care mai rămăseseră legați de noi.

Într-o condică, cu câteva minute înainte, scrisesem următorul ordin de zi, numerotat cu nr. 1:

„Astăzi, vineri 24 iunie 1927 (Sf. Ion Botezătorul), ora zece seara, se înființează: LEGIUNEA ARHANGHELUL MIHAI, sub conducerea mea. Să vină în aceste rânduri cel ce crede nelimitat. Să rămână în afară cel ce are îndoieli.

Fixez ca șef al gărzii de la Icoană pe Radu Mironovici."

Corneliu Z. Codreanu

Această primă ședință a durat un minut, adică atât cât am citit ordinul de mai sus, după care cei prezenți s-au retras, rămânând ca să cugete dacă se simt destul de hotărâți, și tari sufletește, pentru a păși într-o asemenea organizație unde nu era nici un program, singurul program fiind viața mea de lupte de până atunci și a camarazilor mei de închisoare.

Din luptele tineretului român, 1919—1939. Culegere de texte, București, Editura Fundației Buna Vestire, 1993, p. 51.

---

* În timpul mișcărilor studențești, Corneliu Zelea Codreanu și ceilalți membri ai comitetului instituit de Congresul din august 1923 au fost închiși timp de 6 luni la Văcărești (o fostă mânăstire transformată în închisoare), până la proces, terminat cu achitarea și întoarcerea lor în triumf. Acolo, ei se rugau zilnic în biserica închisoriĭ și au fost impresionați de o icoană a Sf. Arhanghel Mihail.

82. **Programul Partidului Socialist al Muncitorilor din România***

(iulie 1928)

CHEMARE

Către toţi exploataţii şi asupriţii!
Către toţi a căror inimă bate pentru mersul înainte al omenirii!
Către întreg poporul muncitor din România!

MUNCITORI ŞI MUNCITOARE!

TOVARĂŞI! CETĂŢENI!

„Eliberarea proletariatului din sărăcie, sclavie, exploatare şi înjosire nu este posibilă prin nici-o altă cale decât prin înlăturarea capitalismului.

*

* *

Burghezia n-a făurit numai armele care să-i aducă moartea: ci a creat şi oamenii care să le poarte — lucrătorii moderni, proletarii.

*

* *

Lupta proletariatului împotriva burgheziei începe odată cu existenţa lui".

(Din „Manifestul Comunist" — 1848)

K. Marx—Fr. Engels

Proletariatul din România, pretutindeni unde se află, îşi dă seama, datorită culturii socialiste pe care şi-a apropiat-o, a experienţelor încercate, a jertfelor pe care le-a dat pentru idealurile sociale şi umane, c-a sosit vremea valorificării reale a forţelor sale.

Puterea sa numerică, conştiinţa şi mândria de clasă îi impun acum înlăturarea tuturor tutelelor şi-i poruncesc de a se organiza prin proprii puteri spre a răspunde în mod demn şi bărbătesc chemării sale istorice.

După frământările celor opt ani din urmă, azi când mizeria, exploatarea şi fărădelegea apasă mai greu ca oricând asupra noastră, trebuie să se săvârşească ÎNCHEGAREA DEFINITIVĂ, STABILĂ ŞI UNITARĂ a clasei muncitoare, sub un singur steag, al PARTIDULUI SOCIALIST AL MUNCITORILOR, partidul revendicărilor integrale muncitoreşti şi de luptă neobosită în interesul întregului popor muncitor de la sate şi oraşe.

---

* În iulie 1928 din cadrul Partidului Social-Democrat Român s-a desprins o grupare care a pus bazele unui nou partid, *Partidul Socialist al Muncitorilor din România*. Din conducerea lui au făcut parte o seamă de militanţi ai grupării centrist-unitariste, cum au fost: dr. Litman Ghelerter, Ştefan Voitec, Teodor Iordăchescu.

În ianuarie 1932, pornindu-se de la concepţia că denumirea este prea îngustă şi poate afecta structura socială a partidului, s-a hotărât schimbarea ei în *Partidul Socialist Independent;* în anul 1933 — ca urmare a fuziunii cu Partidul Socialist al Muncitorilor (C. Popovici), desprins din P.S.D.R. în februarie 1933 — s-a adoptat o nouă denumire, şi anume *Partidul Socialist Unitar,* pe care o va păstra şi după părăsirea lui de către gruparea lui C. Popovici, în septembrie 1935.

Chemarea aceasta se îndreaptă de la proletariat către proletariat;

de la muncitorimea din oraşe către ţărănime, cu care are atâtea punţi de legătură;

de la muncitorime către clasele mijlocii, în veşnic zbucium şi dezechilibru — pricinuit de alcătuirea însăşi a acestor clase, de industrializarea ţării şi întreaga politică a regimului;

de la proletariatul manual către acel intelectual, care recunoaşte ascendenţa procesului istoric spre socialism şi care este sătul de rolul slugarnic pe care i l-a rezervat capitalismul;

către toate spiritele luminate şi dornice de a da tărie unui partid cinstit, de opoziţie ireductibilă, de control permanent şi de construcţie pozitivă în folosul celor mulţi şi obidiţi;

către toţi aceştia se îndreaptă chemarea noastră.

*
* *

Prin experienţă şi intuiţie, proletariatul din România şi-a dat seama de succesele lui politice şi sindicale de după război, dar şi de marginile în care trebuie să-şi exercite forţa.

Clasa stăpânitoare, cu toate că n-a putut face faţă dezorganizării postbelice, s-a arătat totuşi destul de capabilă rezemată pe aparatul de stat şi pe reacţiunea europeană să-şi menţină autoritatea, şi să îngenunche totodată organizaţiile muncitoreşti.

Inactivitatea social-democraţiei, slujnica tuturor opoziţiilor şi guvernelor, ne-a convins că această grupare a împrumutat numai aparenţa unui partid muncitoresc pentru amăgirea maselor şi pentru prelungirea actualului regim. Social-democraţia a oprit în loc, cu bună ştiinţă, organizarea şi acţiunea de masă a muncitorimii.

Iar practica comunistă, care din pricina teroarei a dat atâtea jertfe, n-a putut aduce decât rezultate negative pentru proletariat şi a contribuit la dezorganizarea acestuia.

Experienţa făcută cu Partidul Naţional-Ţărănesc de masele muncitoreşti dezorientate le-a dovedit că acest partid, oricât verbalism revoluţionar şi făgăduieli îndrăzneţe ar afişa, nu le poate îndestula nevoile de toate zilele şi nici deschide drumul luptelor şi izbânzilor proprii.

Partidul Socialist al Muncitorilor, ca partid al revoluţiei sociale, se găseşte în opoziţie crâncenă şi permanentă cu toate partidele politice burgheze, fie ele oricât de înaintate, a căror activitate nu poate întrece marginile societăţii actuale.

Toate partidele burgheze sunt şi rămân organisme de conservare ale societăţii de azi întrucât vor menţinerea proprietăţii private, deci a claselor înseşi.

*
* *

Situaţia adversarilor noştri se prezintă astfel:

Partidul Liberal: partidul cu care vom avea de dat lupta finală şi care este istoriceşte chemat să desăvârşească faza capitalismului român, a abdicat pe faţă de la democraţie, nu numai pentru că interesele sale de dominaţiune îi dictează, dar pentru că în era actuală a dezvoltării capitaliste democraţia este o povară pentru capitalism, din cauza forţelor proletariene în continuă ridicare.

. . . . . .

Doborârea Partidului Liberal n-o poate săvârși decât proletariatul, sprijinit de țărănimea săracă, de clasele mijlocii înșelate și pauperizate, de intelectualitatea cinstită, eliberată de ideologia burgheză, de toate aceste forțe înmănunchiate în Partidul Socialist al Muncitorilor și sub conducerea conștientă, organizată și dârză a proletariatului orășenesc.

Partidul Național-Țărănesc, alcătuit din categorii sociale disperate și incapabile sub raport sociologic de o acțiune radicală, ar fi putut totuși sluji, într-un moment dat, dezvoltării și democratizării țării, dacă n-ar fi șovăit, dacă nu s-ar fi dovedit incapabil să tragă toate consecințele luptei pe care a anunțat-o.

Însușirea de către Partidul Național-Țărănesc a unei părți din programul practic socialist s-a dovedit, cu prisosință, a fi numai mijlocul ieftin de captare al maselor muncitoare.

Acest partid a fost profitorul dezastrelor pe care o stăpânire coruptă și sălbatică le-a abătut asupra clasei muncitoare.

Cu asentimentul tacit și fără vreo împotrivire a național-țărăniștilor s-au săvârșit toate prigoanele din ultimii ani, au fost arestați, schingiuiți, condamnați pe nedrept la pedepse ilegale și torturi sălbatice, suprimați muncitori și intelectuali care au luptat pentru drepturile poporului.

Cu complicitatea național-țărăniștilor a fost sugrumată mișcarea proletară de clasă din România, spre folosul lor direct.

Dacă liberalii și lacheii lor, averescanii, sunt dușmanii declarați și permanenți ai clasei muncitoare, național-țărăniștii sunt deopotrivă de primejdioși pentru că se slujesc de masele muncitoare numai în interes electoral, fără ca să poată înfăptui reforme radicale în folosul lor.

Alcătuirea lor mixtă din exploatatori și exploatați, strânsa lor dependență bancară, prejudecățile de care sunt îmbibați, atașamentul lor de actuala orânduire socială, dorința de a pune mâna pe putere cu orice preț, în folosul partizanilor și nu al colectivității, îi vor duce fatal spre metodele de guvernământ ale celorlalți național-liberali.

Muncitorilor ei le pot oferi, cel mult, și la câțiva, foloase individuale și nicidecum apăra interesele colective.

Greșită și primejdioasă așadar e tactica social-democraților, de îndemn la sprijinirea de către muncitori a Partidului Național-Țărănesc.

Greșită și primejdioasă cu atât mai mult cu cât în proletariat trebuie mereu ținut treaz și stimulat spiritul de luptă de clasă; cu atât mai mult, cu cât toți exploatații și nemulțumiții regimului trebuiesc convinși că numai socialismul poate pune capăt mizeriei poporului întreg apăsat; cu atât mai mult, cu cât clasei muncitoare, avangardă luptătoare, trebuie să i se amintească în permanență că dezrobirea ei nu poate fi decât opera ei însăși, că numai în puterea ei organizată de clasă stă chezășia dărâmării tuturor tiraniilor.

Dacă procesul economic este dependent de evoluție, acțiunea subiectivă, aceea a proletariatului, trebuie să fie eminamente revoluționară.

Datoria istorică a proletariatului din România este ca — înlăturând grupările intermediare și confuzioniste — să-și croiască drumul — prin puteri proprii — către cea mai puternică și cea mai din urmă redută a capitalismului, reprezentat prin liberali.

Țărănimea și conducătorii ei cinstiți vor trebui să înțeleagă că numai urmând proletariatul și în spiritul luptelor de clasă pot da aport real prefacerii radicale a țării prin înfrângerea liberalismului capitalist.

*
* *

România nu mai este azi o „țară eminamente agricolă". Nu mai este țara în care socialismul ar fi o „plantă exotică". Și nu mai este nici țara înapoiată economicește, care să privească în Occident dezvoltarea ei viitoare, pentru că o trăiește chiar înlăuntrul său.

Dezvoltarea industriei, împreună cu toate forțele capitaliste moderne, creșterea mare a proletariatului și a salariaților de tot felul mărturisesc o autonomie a procesului istoric de dezvoltare a economiei țării românești.

Rezultatele reformei agrare dovedesc că — în interesul evoluției sociale — numai socialismul va rezolva cinstit și chestia țărănească.

Iar presiunea îndreptată împotriva micii burghezii de către industrie și marele capital din țară și din afară, aruncând-o din zi în zi mai vârtos în stare de sărăcie, îi arată drumul spre proletariat.

Încetineala pasului de altă dată s-a preschimbat azi în mers grăbit.

Și este de a noastră datorie să creem înlăuntrul socialismului român și în folosul celui internațional forme și valori noi, cu atât mai imperios și mai grabnic, cu cât de la război încoace societatea omenească a intrat în faza revoluției sociale.

*
* *

TOVARĂȘI!

Partidul Socialist al Muncitorilor din România, reprezentând în întregime principiile marxiste, de prefacere radicală a alcătuirii sociale actuale, se declară răspicat pentru acțiunea hotărâtă de clasă, legală și de masă, pentru temeinica pregătire a muncitorimii în vederea cuceririi puterii politice.

Partizan al reformelor pentru însănătoșirea fizică, socială și culturală a maselor, va lupta spre a le cuceri, prin puteri proprii, nu prin cerșetorie și nici nu le va enunța ca platformă de agitație.

Astfel cucerite, reformele pot fi menținute, lărgite și valorificate.

În mod permanent și paralel trebuie completate cadrele, înmulțite forțele combative și organizată temeinic lupta pentru țelurile finale.

Aceasta înseamnă însă străduință pentru unificarea sindicală și politică muncitorească; pentru Internaționale unice.

Dar unificarea nu va putea fi săvârșită decât cu înlăturarea definitivă a tuturor compromișilor, nedemnilor și aventurierilor.

Către această unificare tindem simultan cu proletariatul din toată lumea, pe deasupra interesaților și profitorilor.

. . . . . .

*
* *

Congresul general al partidului va avea sarcina să pună la îndemâna clasei muncitoare programul nostru teoretic și de acțiune practică imediată, să se pronunțe în chestia sindicală și a Internaționalei.

MUNCITORI ŞI MUNCITOARE!
CETĂŢENI! TOVARĂŞI!

Pricepeţi interesele voastre de clasă!

Veniţi în mase compacte în rândurile partidului vostru, pentru afirmarea energică şi grabnică a drepturilor şi revendicărilor voastre, pentru câştigarea şi impunerea lor, pentru doborârea regimului reacţionar liberal, pentru socialism.

*
* *

TOVARĂŞI! NU ŞOVĂIŢI! Duceţi prin partidul vostru de clasă, lupta imediată, cu următoarele parole:

— Amnistia generală politică şi militară;

eliberarea lui M. Gh. Bujor;

umanizarea regimului din închisori şi regim special pentru deţinuţii politici.

— Desfiinţarea stării de asediu, cenzurei şi tuturor legilor excepţionale.

— Stabilirea răspunderilor şi pedepsirea vinovaţilor pentru toate abuzurile şi crimele făptuite împotriva clasei muncitoare şi a libertăţilor publice.

— Desfiinţarea tuturor legilor cu caracter antimuncitoresc şi restabilirea libertăţilor de sindicalizare şi asociaţie.

— Alegeri libere. Abrogarea actualei legi electorale şi a celei administrative, restabilirea proporţionalei şi desfiinţarea consilierilor numiţi de guvern în consiliile comunale şi judeţene.

— Libertatea de conştiinţă şi credinţă.

— Împotriva înarmărilor şi războiului; pace cu toate popoarele, inclusiv Rusia sovietică şi recunoaşterea ei de jure.

— Libertatea deplină şi imediată pentru activitatea politică a tuturor organizaţiilor politice, economice şi sportive muncitoreşti.

— Măsuri grabnice pentru micşorarea şomajului şi ajutorarea şomerilor de către stat, comună şi patroni.

— Construcţii ieftine, populare şi colective, cu ajutorul comunelor şi statului.

— Sporirea salariilor, paralel cu indicele de scumpete, contracte colective. Impunerea zilei de lucru de 8 ore, a repausului duminical, concedii de odihnă plătite, respectarea demnităţii muncitorilor; proteguirea femeilor şi ucenicilor în întreprinderi.

— Desfiinţarea corporaţiilor, scoaterea caselor de boală şi asigurări sociale din mâna protejaţilor guvernelor, autonomia lor deplină şi preluarea lor de către reprezentanţii liber aleşi de muncitorime, mărirea ajutorului de boală, accidente, invaliditate şi bătrâneţe; extinderea asigurărilor sociale asupra funcţionarilor comerciali şi a servitorilor.

— Scutirea de impozite pe venituri a existenţelor mici (muncitori, meşteşugari, mici funcţionari şi mici negustori): uşurarea întregului regim de impunere şi suportarea greului impozitelor de către capital şi proprietatea mare.

— Drepturi civile şi politice depline pentru femei.

— Autonomia completă a cooperaţiei; statul să pună la îndemâna cooperativelor muncitoreşti şi ţărăneşti credite suficiente, fără nici o dobândă.

Autonomia culturală și libera dezvoltare a minorităților naționale.
— O nouă expropriere, fără plată, care să îndestuleze nevoile de pământ ale țăranilor lipsiți și procurarea de către stat a inventarului modern de muncă agricolă.

* * *

MUNCITORI ȘI MUNCITOARE!
CETĂȚENI! TOVARĂȘI!

În semnul acestor cerințe, a unei voințe neînfricate de luptă organizată și de victorie, vă chemăm sub steagul roșu neîntinat al Partidului Socialist al Muncitorilor.

Organizați pretutindeni COMITETE POLITICE de inițiativă; intrați în legătură cu Comitetul Executiv Central, spre a forma secțiunile și federațiunile singurului partid al clasei muncitoare luptătoare.

LA LUPTĂ ȘI ORGANIZARE!

Trăiască Partidul Socialist al Muncitorilor din România!
Trăiască proletariatul internațional și revoluționar!
Trăiască socialismul liberator!

COMITETUL EXECUTIV

Proletarul, din 1 august 1928.

83. Manifestul „Crinului Alb"*

(septembrie 1928)

. . . . . .

Ne-am smuls o clipă din atmosfera în care am crescut și, privind cu ochi cântăritori, ne-a îngrozit lipsa de gânduri a înaintașilor noștri. Ne tutelează și ne boscorodește o generație în care nimeni n-a gândit cu adevărat. În capul lor domnește golul, un gol etern și iritant, mascat de o vitrină de împrumut și împrejmuit de colbul vechimii, al neaerisirii din casele părăsite. Uitând că ideea și pisica nu se împrumută, au cerșit în vecini și-au adus acasă frânturi de căpătat și piese șterpelite dintr-un motor străin. Generația părinților noștri a trăit din împrumuturi necernute și din gânduri neisprăvite. N-au putut sau n-au avut curajul să privească singuri totalitatea semnelor de întrebare, iar fapta lor neinspirată de gând și simțire proprie a rămas vasală, s-a închircit sau s-a scurs discontinuă și capricioasă, la discreția unui contact electric, când întrerupt, când reluat, până când spiritul gândului împrumutat și-a secătuit vlaga inițială, iar întunericul și-a preluat domnia.

. . . . . .

Caracteristica tuturora: *onești, blegi, jemanfișiști* și *timorați* rămâne însă clară: *esența înțelepciunii vieții este să nu iei nimic în serios.* Întrebări, îndoieli, chinuri, problematică și suflete torturate nu vom găsi în generația veche. Liniștea le-o garantează soliditatea șinelor pe care merge

* A fost semnat de: Sorin Pavel, Ion Nestor, Petre Marcu-Balș.

lumea, de când o guvernează cele două idei împrumutate. Ce te învață în adevăr monismul darwinian, psihologismul în filosofie și Rațiunea absolută, decât agnosticism și liniște prin stârpirea gândurilor fără răspuns?

Pe acești sătui ai spiritului îi urâm. Am vrea să le turnăm o picătură de neliniște, care să-i turbure din beatitudinea lor animalică; o picătură de otravă ca să simtă vântul nebuniei și al morții; o lovitură de târnăcop ca să le dărâmăm cocioabele murdare și să-i facem să primească oxigenul pădurilor de brazi și al înălțimilor celeste. Să nu mai hiberneze sugându-și ursărește labele. Să-și amintească de marile întrebări. Să le deschidem cu forța ochii plini de urdori somnuroase. Să-i spălăm ca Samariteanul și să le arătăm frumusețea fără de asemănare și noutatea de fiecare clipă a lumii și a vieții. Căzuți într-un extaz porcin ei au uitat pe Dumnezeu. Au pierdut simțământul pentru taina destinului uman. Necunoscând extazul și pasiunea divinului, n-au fost niciodată cutremurați de înțelesul adânc al răstignirii lui Hristos.

. . . . . .

O generație lipsită de credință și de elan creator nu poate merita decât hula și irespectul nostru. De o decadă am primit printr-o întâmplare a Destinului, un dar măreț: strângerea într-un stat unitar a provinciilor răzlețite de adversități istorice, ca o turmă de mioare după o grindină rea. Li s-au creat îndatoriri noi și perspective strălucite. Dar, generația care pregătise ziua izbăvirii în 1916 cu focuri de artificii, bătăi de flori, contrabande și discursuri, își continuă tabieturile balcanice și astăzi. Botezul focului nu i-a folosit nimic și într-un piept care a strigat „Vrem Ardealul" se ascund toți viermii pământului. Austeritatea victoriei a fost transformată într-un chef uriaș. Dulceața porcină de a trăi facil și neonest din 1915 au multiplicat-o cu îndârjire și diez în vremurile noastre. Unde-i responsabilitatea? Unde-i exemplul educativ?

Vrem să-i îmbrâncim din meschinărie. Mai mult entuziasm și mai multă responsabilitate. Pentru orice faptă mare trebuie încredere, pasiune, entuziasm și la fundarea unei culturi nu poate prezida sarcasmul și pesimismul. Ceea ce ne îndreaptă către istorie este credința că totul este istoric, de la cel mai umil gând și mai timid gest, până la rațiunea absolută și dacă ne simțim autohtoni ne constatăm solidari cu trecutul acestei națiii pe un pământ românesc. Continuitatea istorică, adică lipsa ruperilor de orizont geografic și de tradiții culturale constituie autohtonismul nostru, pulsează în noi și se inseriază în linia unui trecut de trei ori milenar.

. . . . . .

Aceasta este noutatea noastră, vestea cea bună în numele căreia denunțăm viața publică de coșmar a României-Mari, ce amenință să infesteze tinerele vlăstare. Înscriind în convingerile noastre fundamentale „dragostea pentru toți, stimă pentru câțiva, dar cruțare pentru nimeni", am știut că numai în târgurile mici se văd salturile mari și vrem să rupem cu tradiția de tiranie și servilism, care a ridicat Mizilul la rangul de emblemă a României-Mari. Nu mai putem privi cu brațele încrucișate înăclăirea destinelor mari în urzeala de păianjen a neofanariotismului român. Să spargem barierele, să nu le sărim, să împingem tocmai la granițe cortinele după care se ticluiesc destinele neamului în murdăria socotelilor interesate și să facem din România-Mare un imens amfiteatru, în care fiecare, de la locul pe care-l merită, să privească scena și sala

întreagă. Afirmăm încă odată, în ţinta noastră de luptă, două lucruri fundamentale: libertatea de conştiinţă, ca bun suprem al omenirii, şi severitatea în critică, ca cea mai nobilă calitate cetăţenească.

Grupul *„Crinului alb"* se ridică protestator şi cheamă din toate colţurile ţării tribunalul revizuirii şi al grijei de onoarea naţională. Oferind puritatea valorilor maxime şi a misterului, îndrumând la creaţie şi elan prin complectudinism, la rectitudine prin cultul Statului şi prin predominarea marilor interese colective faţă de cele individuale, *„Crinul alb"* se îndreaptă cu faţa către credinţă, către Trecutul milenar, de unde culege învăţăminte şi axe.

Gândirea, an. VIII, nr. 8—9, 1928, p. 311—317

84. Legea pentru organizarea jandarmeriei rurale (24 martie 1929)

TITLUL I

Dispoziţiuni generale

Art. 1. Jandarmeria rurală este un corp organizat milităreşte, instituit pentru a veghea, în comunele rurale, la siguranţa de stat, la menţinerea ordinei publice, precum şi la executarea legilor şi regulamentelor.

Art. 2. Jandarmeria rurală face parte din Ministerul de Interne.

Pentru serviciul său ordinar şi extraordinar ea stă la dispoziţia autorităţilor cărora legile le conferă atribuţiuni de poliţie generală.

Art. 3. Poziţia, disciplina, înaintările şi condiţiunile de căsătorie ale ofiţerilor sunt supuse dispoziţiunilor din legile şi regulamentele militare, care se vor exercita prin autoritatea Ministerului de Război.

Disciplina jandarmilor reangajaţi este de asemenea supusă dispoziţiunilor din legile şi regulamentele militare, afară de excepţiunile prevăzute de legea de faţă.

Titlul II

Organizarea jandarmeriei rurale

Capitolul I

Formaţiuni teritoriale, servicii şi şcoli

Art. 4. Organizaţiunea jandarmeriei rurale cuprinde formaţiuni teritoriale, servicii şi şcoli.

Formaţiunile teritoriale cuprind: posturi, secţii, legiuni, inspectorate şi un inspectorat general.

Art. 5. Mai multe comune rurale formează teritoriul unui post de jandarmi. În mod excepţional, el va cuprinde teritoriul unei singure comune, în cazul când întinderea, densitatea populaţiei şi importanţa comunei sau interesul ordinei şi siguranţei publice vor necesita aceasta.

Postul va fi condus de un jandarm, şef de post, ajutat de jandarmii necesari, numărul total neputând fi mai mic ca 5 jandarmi.

Mai multe posturi la un loc formează o secţie, pusă sub conducerea

unui jandarm, şef de secţie, ajutat de alţi jandarmi, al căror număr variază după nevoile serviciului.

Secţiile se grupează în legiuni sub comanda unui căpitan sau maior ajutat de ofiţeri inferiori.

Mai multe legiuni formează un inspectorat sub conducerea unui colonel sau general de brigadă, ajutat de ofiţeri superiori ca organe de control, precum şi de ofiţeri inferiori necesari serviciului.

Art. 6. Şcolile pentru pregătirea profesională a ofiţerilor şi jandarmilor se grupează într-o singură conducere, alcătuind un inspectorat.

Şcolile sunt:

a) Şcoli pregătitoare pentru jandarmi ca aspiranţi, ca ofiţeri de poliţie şi şefi de secţie;

b) Şcoala specială pentru ofiţerii corpului de jandarmi.

Organizarea lor şi programele de studii se vor fixa printr-un regulament special.

Art. 7. Serviciile se conduc de către ofiţeri superiori, ajutaţi de ofiţeri inferiori şi personal civil, conform prevederilor bugetare.

Serviciile sunt:

a) Administrative;

b) De control;

c) Ateliere;

d) Depozite.

Art. 8. Toate formaţiunile, serviciile şi şcolile formează jandarmeria rurală, condusă şi comandată de un general de brigadă sau de divizie, cu titlul de inspector general, care va fi numit prin Înalt decret de către Ministerul de Interne, de acord cu Ministerul de Război, dintre ofiţerii generali din jandarmeria rurală.

Art. 9. Întinderea teritorială a fiecărei formaţiuni, precum şi reşedinţele formaţiunilor, serviciilor şi şcolilor se vor fixa prin decizie ministerială. Efectivele lor se vor stabili în conformitate cu regulamentul legii de faţă.

Capitolul II

Personalul

Art. 10. Personalul se compune din ofiţeri, jandarmi, funcţionari, maiştri, lucrători şi oameni de serviciu.

1. *Recrutarea ofiţerilor*

Art. 11. Jandarmeria rurală îşi recrutează ofiţerii din cadrele ofiţerilor activi ai armatei, după cererea inspectoratului general adresată Ministerului de Război, prin Ministerul de Interne.

Un ofiţer poate fi admis a trece în jandarmeria rurală, după cererea sa, dacă îndeplineşte următoarele condiţiuni:

a) Să fie bine notat de toţi şefii ierarhici sub care a servit;

b) Să aibă gradul de locotenent sau sublocotenent cu cel puţin 2 ani vechime;

c) Să aibă vârsta de cel mult 25 ani pentru sublocotenent şi 30 ani pentru locotenent.

Ofiţerii licenţiaţi sau doctori în drept vor fi preferaţi.

Ofiţerii vor fi confirmaţi definitiv în jandarmeria rurală după absolvirea şcolii speciale pentru ofiţerii de jandarmerie şi după o practică timp de un an la formaţiunile teritoriale.

Art. 12. În cazul când efectivele anuale nu se completează dintre ofiţerii activi ai armatei, se pot primi şi ofiţeri de rezervă, care să satisfacă următoarele condiţiuni:

a) Să aibă gradul de sublocotenent sau locotenent şi vârsta de cel mult 30 ani;

b) Să fie cel puţin licenţiat în drept;

c) Să se bucure de bună purtare în societate;

d) Să rezulte din memorii că sunt bine apreciaţi de şefii lor ierarhici. Confirmarea lor se va face în condiţiunile art. 11.

Art. 13. Ofiţerii jandarmeriei rurale fac parte din cadrele active ale armatei, fiind consideraţi combatanţi.

Ofiţerii vor fi confirmaţi în jandarmeria rurală prin decret regal.

Odată cu confirmarea, ofiţerii de rezervă se vor înscrie din oficiu în cadrele active ale armatei.

Ofiţerii definitivi ai jandarmeriei rurale vor fi înscrişi separat în anuarul armatei.

2. *Recrutarea jandarmilor reangajaţi*

Art. 14. Jandarmii se reangajează de inspectoratele respective dintre oamenii care au îndeplinit serviciul militar şi s-au liberat cu gradul de caporal sau sergent, având vârsta de cel mult 25 ani şi îndeplinind condiţiunile următoare:

a) Să fie cetăţean român;

b) Să se bucure de bună purtare în societate şi să aibă certificat de bună purtare din armată;

c) Să fie absolvent a cel puţin 4 clase primare, dându-se preferinţă celor cu studii superioare acestora;

d) Să aibă talia prevăzută de regulamentul legii;

e) Să fie complet sănătos, cercetat fiind de o comisie medicală instituită prin regulamentul de aplicare al legii;

f) Să nu fie condamnat pentru infracţiuni comise de el în exerciţiul funcţiunii lui de jandarm.

Art. 15. Jandarmii vor fi confirmaţi definitiv în jandarmeria rurală după ce au absolvit şcoala pregătitoare şi au făcut practică de un ⟨an⟩ la postul de jandarmi.

. . . . . .

Titlul III

Serviciul

Capitolul I

Atribuţiuni

Art. 31. Atribuţiunile jardarmeriei rurale sunt:

a) Prevenirea infracţiunilor;

b) Menţinerea şi restabilirea ordinei în caz de tulburări;

c) Paza siguranţei publice şi de stat;

d) Adunarea informaţiunilor referitoare la ordinea şi siguranţa Statului şi raportarea lor organelor în drept;

e) Cercetarea şi urmărirea tuturor infracţiunilor prevăzute de legile civile, militare şi ordonanţele autorităţilor locale;

f) Prinderea infractorilor, adunarea şi păstrarea probelor, dresarea actelor şi înaintarea lor împreună cu făptuitorii autorităţilor în drept, în cadrele admise de legile în vigoare;

g) Executarea mandatelor de aducere, de arestare, a ordinelor, intervenţiunilor şi cererilor primite în scris de la autorităţile cu atribuţiuni de poliţie generală. În caz de vădită urgenţă, ordinele se vor transmite telegrafic şi se vor confirma prin ordin în scris sau prin note telegrafice cu număr de ordine;

h) Asistenţa şi ajutorul la cererea scrisă a celorlalte autorităţi recunoscute de legi, sau a organelor acestora, când sunt împiedicate în exercitarea funcţiunii lor.

. . . . . .

Capitolul VI

Întrebuinţarea armei

Art. 47. Jandarmii, în serviciu, au dreptul de a întrebuinţa arma:

a) Dacă sunt în legitimă apărare;

b) Dacă în caz de crimă infractorii fug şi la somaţiunile legale nu este alt mijloc de a-i opri;

c) În caz de evadare sau fugă de sub escortă a condamnaţilor şi urmăritorilor pentru crime când nu se opresc la somaţiunile legale;

d) Sub comandă, la ordinele comandantului, care singur răspunde de ordinul dat.

Art. 48. Orice întrebuinţare de armă se va constata fără amânare, din oficiu, de comisiunea alcătuită din judecătorul ocolului, pretorul local şi comandantul legiunii, în scopul de a constata dacă a fost sau nu cazul de a întrebuinţa arma.

. . . . . .

C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol. XVII, 1929, p. 274—282.

85. Decret-lege pentru reduceri de pedepse şi graţieri (13 mai 1929)

Art. 1. Acordăm remiterile, reducerile sau comutările de pedepse prevăzute la articolele următoare, pentru pedepsele pronunţate până la data decretului de faţă, tuturor locuitorilor din întreaga ţară, condamnaţi de instanţele penale, civile şi militare şi extraordinare.

Art. 2. Graţiem în total pe toţi cei condamnaţi la o pedeapsă privativă de libertate de maximum 3 luni.

Art. 3. Se reduc precum urmează pedepsele privative de libertate:

a) La jumătate pentru cei condamnaţi de la 3 luni până la un an inclusiv;

b) La două treimi pentru cei condamnați de la un an la 5 ani;

c) La trei pătrimi pedepsele celor condamnați la mai mult de 5 ani, sau a căror pedeapsă de muncă silnică sau temniță grea pe viață a fost comutată anterior prezentului decret, în muncă silnică sau temniță grea pe timp mărginit.

Reducerea pentru aceștia se va aplica pedepsei în care fusese comutată cea de muncă silnică pe viață.

Art. 4. În ce privește invalizii de război și minorii care la data săvârșirii faptului aveau etatea de cel mult 18 ani:

a) Se grațiază în total cei condamnați la o pedeapsă privativă de libertate de cel mult 6 luni;

b) Se reduc la jumătate pedepsele mai mari de 6 luni.

Art. 5. Pedeapsa muncii silnice sau temniței grele pe toată viața se comută la maximum muncii silnice sau temniței grele pe timp mărginit.

Art. 6. Grațiem în total pe cei condamnați la pedeapsa amenzii.

Se exceptează: condamnările la amenzi ce depășesc suma de 20 000 lei, pronunțate pentru infracțiunile la următoarele legi: legea vămilor din 6 aprilie 1916; codul silvic și legiuirile silvice; legea pentru reprimarea fraudelor în prepararea și comerțul băuturilor alcoolice din 4 iunie 1927.

. . . . . .

Art. 8. Nu beneficiază de măsurile de clemență prevăzute în prezentul decret funcționarii condamnați pentru sustracțiune sau delapidare de bani publici, cu excepția celor condamnați pe temeiul art. 17 din legea băncilor populare sătești și a Caselor centrale din 29 martie 1903; de asemenea, nu beneficiază de aceste măsuri de clemență recidiviștii în materie de crimă, precum și condamnații pentru infracțiuni cu caracter de specula sau acaparare, ori de ce lege ar fi prevăzute.

C. HAMANGIU, *Codul general al României*, vol. XVII, 1929, p. 482—483.

86. Decret-lege pentru amnistierea infracțiunilor politice (13 mai 1929)

Art. 1. Se amnistiază toate infracțiunile politice, prevăzute de codurile penale sau orice alte legi speciale din întreg cuprinsul țării, încercate sau săvârșite de către cetățenii români, până la 1 decembrie 1928, fie că faptele au rămas încă nedescoperite, fie că se găsesc în curs de cercetare, instrucțiune sau judecată, fără să fi intervenit o hotărâre definitivă.

Art. 2. Nu beneficiază de această amnistie:

a) infracțiunile însoțite de omoruri, cazne, schilodiri, jafuri, prădăciuni, incendieri, exploziuni, încercate sau săvârșite individual sau colectiv;

b) infractorii funcționari publici;

c) infractorii față de care se va face dovada că au suferit în ultimii 3 ani, pentru infracțiuni de aceeași natură, o condamnațiune anterioară privativă de libertate, pentru un termen mai mare de 6 luni.

Art. 3. Amnistia profită tuturor participanților la săvârșirea infracțiunii, precum și tăinuitorilor și găzduitorilor.

C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol. XVII, 1929, p. 482.

87. Lege pentru organizarea poliției generale a statului

(21 iulie 1929)

Capitolul I

Dispoziţiuni generale

Art. 1. Poliția generală a statului se exercită pe întreg teritoriul țării, sub autoritatea și controlul Ministrului de Interne.

Art. 2. Atribuțiunile poliției generale a statului sunt:

A. Ca poliție administrativă

a) A apăra libertatea, proprietatea și siguranța persoanelor, precum și a drepturilor recunoscute prin Constituțiune și legi grupărilor sociale.

b) A preveni infracțiunile la legi, regulamente și ordonanțe administrative.

c) A executa măsurile de poliție și orice îndatoriri ce-i sunt impuse prin legi, regulamente și ordonanțe.

d) A sprijini opera de asistență, în conformitate cu principiile de ocrotire socială, celor care ar avea nevoie.

e) A veghea la menținerea ordinii publice.

B. Ca poliție judiciară

a) A constata și urmări, conformându-se regulilor de procedură penală și dispozițiunilor din prezenta lege, orice infracțiune și a trimite pe făptuitori înaintea justiției; iar în ceea ce privește contravenţiunile, a încasa și amenzi, în condițiunile prezentei legi.

b) A executa măsurile ordonate de justiție, potrivit legilor, fie contra persoanelor, fie contra bunurilor.

C. Ca poliție de siguranță sau informativă

A culege, a instrumenta și aduce la cunoștința autorității superioare științele și indiciile privitoare la fapte sau stări de fapt contrare ordinei publice și siguranței statului.

. . . . . .

Art. 4. Ministerul de Interne poate înființa oficii speciale de poliție pe lângă unele instituțiuni publice sau de interes public.

Cheltuielile necesare pentru salarizarea, echiparea și armamentul acestor oficii speciale sunt în sarcina acelor instituțiuni, în condițiile ce se vor fixa în regulament.

Ministerul de Interne poate de asemenea autoriza funcționarea de servicii particulare de pază și birouri particulare de informațiuni polițienești, în condițiunile arătate de această lege.

Pentru acordarea autorizațiunii de funcționare a serviciilor particulare de pază și a birourilor particulare de informațiuni polițienești se va întocmi un regulament în care se va prevedea îndeosebi condițiuni privitoare la:

a) Moralitatea persoanelor care cer autorizațiune;

b) Pregătirea profesională;

c) Exercitarea dreptului de control;

d) Obligativitatea serviciilor şi organelor de poliţie particulare de a da concursul lor poliţiei de stat;

e) Secretul profesional.

Capitolul II

Organizarea şi atribuţiunile serviciilor de poliţie

Art. 5. Serviciile poliţiei generale a statului sunt centrale şi exterioare.

Secţiunea I

Serviciile centrale

Art. 6. Serviciile alcătuiesc Direcţiunea generală a poliţiei, care face parte integrantă din Ministerul de Interne.

Direcţiunea generală a poliţiei exercită autoritatea sa asupra tuturor serviciilor de poliţie.

Art. 7. Direcţiunea generală a poliţiei dă directive şi organelor de poliţie specială, în măsura în care ele îndeplinesc atribuţiunile de poliţie.

Art. 8. Direcţiunea generală a poliţiei este condusă de un director general, ajutat de un subdirector general, care îl înlocuieşte de drept în toate atribuţiunile sale, în lipsa sa de la serviciu; ea cuprinde următoarele direcţiuni, servicii şi birouri:

a) Direcţiunea poliţiei administrative;

b) Direcţiunea poliţiei judiciare;

c) Direcţiunea poliţiei de siguranţă;

d) Inspectoratul gardienilor publici;

e) Biroul jandarmeriei.

Fiecare direcţiune va fi condusă de un director, ajutat de un subdirector; serviciul de un şef de serviciu; iar fiecare birou de către un şef de birou.

Art. 9. Direcţiunea poliţiei administrative are în atribuţiunile sale să îndrumeze acţiunea de poliţie administrativă, să controleze buna executare a legilor şi regulamentelor referitoare la poliţia administrativă în general, la poliţia specială şi la poliţia comunală şi să vegheze la menţinerea ordinei publice.

Tot în atribuţia acestei direcţiuni intră şi lucrările referitoare la personal.

Această direcţiune se compune din două servicii: serviciul poliţiei administrative şi al poliţiei de frontieră; serviciul personalului şi controlului.

I. Serviciul poliţiei administrative şi al poliţiei de frontieră cuprinde următoarele birouri:

a) Biroul poliţiei administrative şi asistenţei sociale;

b) Biroul populaţiei;

c) Biroul fruntariilor şi paşapoartelor;

d) Biroul poliţiei de moravuri.

II. Serviciul personalului şi controlului cuprinde următoarele birouri:

a) Biroul personalului;

b) Biroul controlului.

. . . . . .

Art. 10. Direcţiunea poliţiei judiciare are în atribuţiunile sale să îndrumeze şi să controleze activitatea ofiţerilor şi agenţilor acestei poliţii, referitoare la constatarea infracţiunilor şi trimiterea făptuitorilor înaintea justiţiei.

Direcţiunea poliţiei judiciare ţine evidenţa cazierului poliţienesc şi a statisticii.

Această direcţiune se compune din două servicii: serviciul poliţiei tehnice, care cuprinde următoarele birouri:

I. Serviciul poliţiei judiciare cuprinde:

a) Biroul poliţiei judiciare şi al cercetărilor;

b) Biroul cazierului poliţienesc, al controlului recidiviştilor şi al statisticii.

II. Serviciul poliţiei tehnice cuprinde:

a) Biroul central al urmăririlor internaţionale;

b) Biroul poliţiei tehnice şi al şcolilor;

c) Laboratorul central de poliţie tehnică.

. . . . . .

Art. 12. Direcţiunea poliţiei de siguranţă conduce şi controlează activitatea tuturor ofiţerilor şi agenţilor acestei poliţii, adună şi centralizează toate ştiinţele primite şi îndeplineşte, prin ofiţeri de poliţie, prin detectivi, agenţi şi organe speciale, însărcinările serviciului, precum şi dispoziţiunile referitoare la ordinea publică şi siguranţa statului.

Această direcţiune este compusă din două servicii: serviciul de informaţiuni şi serviciul controlului străinilor.

I. Serviciul de informaţiuni cuprinde:

a) Biroul siguranţei generale, al poliţiei sociale şi al informaţiunilor;

b) Biroul secretariatului şi cifrului;

c) Biroul de studii, presă şi al Buletinului poliţiei;

d) Biroul evidenţei, statisticii, arhivei şi registraturii;

II. Serviciul controlului străinilor cuprinde:

a) Biroul controlului străinilor;

b) Biroul extrădărilor şi expulzărilor.

. . . . . .

Secţiunea II

Serviciile exterioare

Art. 16. Serviciile exterioare ale poliţiei generale a statului, în ordinea ierarhiei, sunt:

1. Prefectura Poliţiei Municipiului Bucureşti;
2. Inspectoratele regionale de poliţie;
3. Chesturile de poliţie din municipii.

Poliţiile oraşelor de reşedinţă din judeţele care au şi oraşe nereşedinţă, cu un total de cel puţin cinci comisariate, şi a căror populaţie adiţionată atinge numărul prevăzut de legea administrativă pentru municipii, sunt asimilate cu chesturile de poliţie.

4. Poliţiile din oraşele reşedinţă de judeţ;

5. Comisariatele sau detaşamentele de poliţie pentru oraşele nereşedinţe, puncte de frontieră, porturi, gări, comune suburbane, precum şi comunele rurale, în condiţiunile art. 34 de mai jos, iar în mod temporar pentru staţiunile balneo-climaterice.

. . . . . .

Secţiunea III

Prefectura Poliţiei Municipiului Bucureşti

Art. 20. Prefectura Poliţiei Municipiului Bucureşti funcţionează sub conducerea şi controlul prefectului, ajutat de un secretar general, care îl înlocuieşte de drept în toate atribuţiunile sale, în lipsa sa de la serviciu.

Art. 21. Prefectura Poliţiei Municipiului Bucureşti are servicii centrale şi exterioare.

I. *Servicii centrale*

Art. 22. Serviciile centrale ale Prefecturii Poliţiei Municipiului Bucureşti sunt:

I. Serviciul poliţiei administrative, având în competenţa sa transmiterea şi rânduirea pe materii a diferitelor ordonanţe cu caracter poliţienesc sau administrativ, emanate de la prefectură sau alte autorităţi publice competente şi a căror aducere la îndeplinire cade în sarcina organelor poliţiei; mişcarea întregului personal poliţienesc şi birocratic, numiri, înaintări, mutări, penalităţi; intrarea, ieşirea şi clasarea tuturor lucrărilor; liberarea autorizaţiunilor de resortul poliţiei; efectuarea lucrărilor referitoare la eliberarea paşapoartelor; igiena localurilor şi arestului. Acest serviciu are următoarele birouri:

a) Biroul populaţiei administrative;
b) Biroul personalului;
c) Biroul paşapoartelor;
d) Biroul arhivei şi registraturii generale;
e) Biroul intendenţei şi arestului.

II. Serviciul poliţiei judiciare are în competenţa sa urmărirea şi constatarea tuturor crimelor şi delictelor săvârşite în cuprinsul municipiului Bucureşti şi al comunelor suburbane dependente de el, întocmirea şi coordonarea scriptelor şi cazierelor, lucrările de poliţie ştiinţifică, identificările, controlul recidiviştilor şi statistica infracţiunilor. Acest serviciu are următoarele birouri:

a) Biroul de cercetări şi urmăriri;
b) Biroul de identificare;
c) Biroul fişelor şi cazierelor;
d) Biroul arhivei.

III. Serviciul poliţiei sociale, al moravurilor şi informaţiunilor are în competinţa sa supravegherea activităţilor colective; întruniri publice, jocuri de noroc, loterii, cluburi, asociaţiuni şi înlesnirea operei de asistenţă a iniţiativei publice sau private, controlul populaţiei; păstrarea evidenţei mişcărilor sociale şi transmiterea informaţiunilor.

Acest serviciu are următoarele birouri:

a) Biroul ordinei publice, al asistenţei şi poliţiei sociale;

b) Biroul poliţiei de moravuri;
c) Biroul populaţiei;
d) Biroul arhivei şi al evidenţelor;
e) Biroul secretariatului, al cifrului şi al transmisiunilor.

IV. Serviciul controlului străinilor, hotelurilor, hanurilor şi camerelor mobilate, care are în atribuţiunea sa supravegherea mişcării populaţiunii străine şi a tuturor persoanelor care locuiesc în hoteluri, hanuri şi camere mobilate.

Acest serviciu cuprinde următoarele birouri:
a) Biroul controlului străinilor.
b) Biroul controlului hotelurilor, hanurilor şi camerelor mobilate;
c) Biroul arhivei şi fişelor.

V. Serviciul circulaţiei, având în competenţa sa: clasarea, verificarea şi numerotarea vehiculelor, eliberarea permiselor de circulaţie, verificarea capacităţii profesionale a posesorilor de permise eliberate de organele poliţieneşti, precum şi tot ce este referitor la ordine şi siguranţă în materie de circulaţie, în conformitate cu prevederile legii circulaţiei.

Acest serviciu cuprinde următoarele birouri:
a) Biroul înregistrării şi clasării vehiculelor;
b) Biroul centralizării infracţiunilor la legea circulaţiei.

Toate serviciile enumerate de la I—V inclusiv vor fi conduse de ofiţeri de poliţie cu gradul de şefi de poliţie.

VI. Serviciul medical

VII. Serviciul contabilităţii şi caseriei.

VIII. Serviciul gardienilor publici.

II. *Serviciile exterioare*

Art. 23. Serviciile exterioare ale Prefecturii Poliţiei Municipiului Bucureşti sunt divizate, din punct de vedere teritorial şi administrativ, în patru sectoare, corespunzătoare celor patru sectoare ale Primăriei Municipiului Bucureşti.

Ele vor putea fi sporite sau reduse prin decret regal în aşa fel încât să corespundă întotdeauna cu diviziunea teritorială a municipiului Bucureşti.

Art. 24. Fiecare sector este divizat la rândul său:

a) În mai multe circumscripţii poliţieneşti, numite comisariate. Comunele suburbane respective vor forma şi ele circumscripţii poliţieneşti;

b) În comisariate de poliţie, ataşate pe lângă diferite instituţiuni sau servicii publice.

Art. 25. Sectoarele sunt conduse de un chestor de poliţie, ajutat de un secretar.

. . . . . .

Secţiunea IV

Inspectoratele regionale de poliţie

Art. 30. Inspectoratele regionale de poliţie au în atribuţiunile lor:

Să îndrumeze şi să controleze activitatea poliţiilor din regiunea respectivă, verificând şi centralizând toate informaţiunile dobândite, transmiţându-le Direcţiunii generale a poliţiei;

Să fie autoritatea de legătură între Direcțiunea generală a poliției și serviciile polițienești din circumscripția lor, pentru tot ce privește acțiunea poliției și inițierea în tehnica polițienească;

Să controleze aplicarea legilor, regulamentelor și ordonanțelor și să inspecteze diferite servicii din circumscripțiune;

Să îndeplinească și să controleze executarea oricăror acte de serviciu, precum și a ordinelor date de ministrul de interne.

Art. 31. Fiecare inspectorat regional de poliție este condus de un inspector, ajutat de un subinspector.

Inspectoratul are trei servicii: serviciul poliției administrative, serviciul poliției judiciare și serviciul poliției de siguranță, conduse fiecare de un comisar-șef, ajutat de personalul necesar polițienesc și birocratic.

La fiecare inspectorat funcționează un controlor de gardieni publici.

Legătura de serviciu dintre jandarmeria respectivă și inspectoratul regional se face prin comandantul formațiunii de jandarmi sau printr-un delegat al său.

Art. 32. Inspectoratele regionale de poliție au reședințele în București, Iași, Cluj, Chișinău, Cernăuți, Timișoara și Craiova.

Circumscripțiile acestor inspectorate se vor determina prin decret regal.

Secțiunea V

Chesturile de poliție și polițiile din orașe reședințe de județ

Art. 33. Serviciile de poliție în orașele capitale de județ sunt organizate:

a) La municipii și orașele asimilate, în chesturi de poliție, conduse de câte un chestor, ajutat de un secretar.

b) La orașele reședințe de județ, în polții, conduse de un șef de poliție, ajutat de un secretar.

La fiecare din aceste organizații va funcționa câte un detașament de gardieni publici.

Chesturile de poliție au în organizarea lor centrală câte un birou de poliție administrativă, de poliție judiciară și de poliție de siguranță, conduse de câte un comisar-șef sau comisar, iar polițiile din orașele de reședințe de județ, câte două birouri, unul pentru poliția administrativă și judiciară și altul pentru poliția de siguranță, conduse de comisari, fiecare având personalul necesar polițienesc și birocratic.

Serviciile exterioare ale chesturilor și polițiilor reședințe sunt comisariatele polițienești de circumscripție, al căror număr se stabilește prin tabelele anexate, care fac parte integrantă din prezenta lege.

Legătura de serviciu dintre jandarmerie și poliția urbană se face în județ prin comandamentul legiunii respective sau un delegat al său.

Fiecare comisariat este condus de un comisar, asistat de personalul necesar.

Prefectul de poliție al municipiului București, chestorii de poliție și șefii de poliție au sub conducerea lor directă toate comisariatele și detașamentele de poliție din cuprinsul județului lor.

Secţiunea VI

Serviciile de poliţie în comunele urbane nereşedinţe, în comunele suburbane, punctele de frontieră, porturi, gări şi în staţiunile balneo-climaterice

Art. 34. În comunele urbane nereşedinţe, în comunele suburbane, punctele de frontieră, porturi, gări şi staţiunile balneo-climaterice, serviciile de poliţie sunt comisariate sau detaşamente, după cum se prevede în tabelele menţionate în articolul precedent.

Secţiunea VII

Poliţia comunală în municipii şi comune urbane

Art. 35. Dreptul de reglementare în materie de poliţie comunală aparţine autorităţilor comunale, iar executarea măsurilor de aplicare a regulamentelor şi ordonanţelor comunale se face de ofiţerii şi agenţii poliţiei generale a statului.

Art. 36. Primarul sau reprezentanţii săi legali sunt în drept a cere poliţiei administrative executarea măsurilor destinate a asigura aplicarea regulamentelor şi ordonanţelor comunale.

. . . . . .

Secţiunea VIII

Poliţia rurală

Art. 37. Serviciile exterioare de poliţie rurală ale direcţiunii generale a poliţiei sunt: inspectoratele, legiunile, secţiile şi posturile de jandarmi, organizate prin legea jandarmeriei rurale.

. . . . . .

C. Hamagiu, *Codul general al Romăniei*, vol. XVII, 1929, p. 677—685

88. Lege pentru organizarea penitenciarelor şi institutelor de prevenţiune

(30 iulie 1929)

Dispoziţiuni preliminare

Art. 1. Toate pedepsele şi măsurile de prevenţiuni privative de libertate prevăzută de Codul penal sau de legile speciale se vor executa numai în penitenciarele şi institutele create prin prezenta lege şi conform regimului stabilit de ea, afară de cazul când prin o lege specială s-ar deroga de la aceste dispoziţiuni.

Art. 2. Penitenciarele şi institutele de prevenţiune, create prin prezenta lege, sunt puse sub conducerea şi supravegherea Direcţiunii generale a penitenciarelor şi institutelor de prevenţiune.

Această direcţiune constituie un serviciu public autonom.

TITLUL I

Despre penitenciare și institute de prevenție

Capitolul I

Penitenciarele și institutele de prevenție

Art. 3. Pentru executarea pedepselor privative de libertate se instituiesc următoarele penitenciare:

1. de muncă silnică pe viață și pe timp mărginit;
2. de temniță grea;
3. de detențiune ca pedeapsă pentru crimă;
4. de recluziune;
5. corecționale;
6. de temniță ușoară;
7. de detențiune ca pedeapsă pentru delicte;
8. colonii penitenciare agricole și industriale;
9. colonii pentru vagabonzi;
10. case de sănătate.

Art. 4. În capitala fiecărui județ va funcționa un penitenciar pentru deținuții preveniți și condamnați la o pedeapsă polițienească sau corecțională până la 6 luni și minori condamnați la maximum 3 luni.

În cazul când capacitatea penitenciarului permite, directorul general al penitenciarelor și institutelor de prevenție va putea dispune, prin o deciziune specială, ca condamnații până la un an să-și execute pedeapsa în acest penitenciar.

În capitalele de județ unde se găsește un penitenciar prevăzut la articolul precedent acesta va ține loc și de penitenciar județean.

Art. 5. Pentru executarea măsurilor preventive privitoare la infractorii adulți se creează următoarele institute:

1. ospicii pentru alienați;
2. aziluri pentru infractorii anormali periculoși;
3. case de muncă pentru infractorii de obicei incorigibili;
4. case de muncă pentru cerșetori și vagabonzi.

Art. 6. Pentru executarea măsurilor preventive privitoare la minori se creează următoarele institute:

a) corecționale;
b) de educațiune forțată;
c) pentru minorii părăsiți, vagabonzi, întârziați sau cu purtări rele.

Capitolul II

Despre regimul în penitenciare și în institutele de prevenție

Secțiunea I

Penitenciare

Art. 7. Toate categoriile de penitenciare se organizează pe baza sistemului progresiv, având ca punct de plecare regimurile stabilite prin dispozițiunile de mai jos.

Art. 8. Penitenciare de muncă silnică.

1. Aceste penitenciare vor fi instalate de preferință în una din regiunile miniere ale țării și vor fi înzestrate cu ateliere sau instalațiuni industriale cu forță mecanică.

2. Condamnații la muncă silnică pe viață vor fi complet separați de condamnații la muncă silnică pe timp mărginit, executându-și osânda fie în penitenciare deosebite, fie în despărțăminte speciale ale aceluiași penitenciar.

În timpul nopții ei vor fi închiși în celule individuale.

La începutul executării pedepsei orice condamnat va putea fi supus regimului separațiunii, chiar în timpul zilei, pe o perioadă de cel mult 2 ani, și i se va acorda în acest caz o plimbare în aer liber de cel puțin o oră în fiecare zi.

Această izolare completă va fi înlăturată, sau maximul ei micșorat, sau durata plimbărilor în aer liber mărită, ori de câte ori starea sănătății deținutului reclamă aceasta.

Deținuții la muncă silnică vor fi obligați să poarte un costum special, care se va deosebi pentru cei condamnați la muncă silnică pe viață de cei condamnați la muncă silnică pe timp mărginit.

Ei vor putea fi puși în fiare numai în caz de transportare, ca măsură de siguranță.

3. Comunicările deținuților cu lumea din afară vor fi restrânse: condamnatul va avea voie să trimită sau să primească scrisori o dată pe lună și să fie vizitat, numai de rude, cel mult o dată la două luni, sub control și supraveghere.

4. Condamnații sunt supuși unui regim sever de muncă intensă în mine sau întreprinderi industriale, sub regula tăcerii.

Ei vor fi complet separați de lucrătorii liberi din aceleași exploatațiuni.

Deținuții cu bune purtări și care au executat cel puțin 3/4 din pedeapsa lor vor putea fi întrebuințați la lucru în grădinile sau pe terenurile cultivabile ale penitenciarului.

5. Condamnații nu vor putea să-și îndulcească traiul nici cu alimente luate de la cantina închisorii, nici cu alimente primite sau procurate din afară, decât în cazurile prevăzute de lege.

Art. 9. Penitenciarele de temniță grea pe viață.

Regimul penitenciarelor de muncă silnică pe viață se aplică și penitenciarelor de temniță grea pe viață.

Art. 10. Penitenciarele de temniță grea:

1. Aceste penitenciare vor fi instalate în afara marelor centre și de preferință în regiunile industriale.

2. Condamnații la temniță grea vor fi închiși în timpul nopții în celule individuale.

La începutul executării pedepsei, condamnații vor putea fi supuși regimului separațiunii de zi și de noapte, pe o perioadă de cel mult un an, acordându-li-se zilnic o oră de plimbare în aer liber.

Aliniatul 4 de la punctul 2 al articolului 8 se aplică și în penitenciarele de temniță grea.

Deținuții vor putea purta un costum special, asemănător celor condamnați la muncă silnică pe timp nemărginit.

3. Condamnații la temniță grea vor avea permisiunea să trimită, să primească scrisori și să fie vizitați odată pe lună, sub control și supraveghere.

4. Condamnaţii vor fi supuşi la muncă în ateliere sau orice fel de instalaţiuni industriale ale penitenciarului.

Art. 11. Penitenciarele de recluziune.

Regimul penitenciarelor de recluziune este acelaşi ca regimul penitenciarelor de temniţă grea.

Art. 12. Penitenciarele de detenţiune ca pedeapsă pentru crimă:

1. Aceste penitenciare vor fi instalate în afara marilor centre.

În lipsa unui penitenciar special pedeapsa detenţiunii pentru crimă se va executa într-o secţiune anumită şi complet separată a penitenciarului de temniţă grea sau de recluziune.

2. Condamnaţii la detenţiune pentru crimă vor fi închişi în timpul nopţii în celule individuale.

La începutul executării pedepsei condamnaţii vor putea fi supuşi regimului separaţiunii de zi şi de noapte pe o perioadă de maximum 10 luni şi li se va acorda zilnic o oră de plimbare în aer liber.

Aliniatul 4 de la punctul 2 al articolului 8 se aplică şi în penitenciarele de detenţiune ca pedeapsă pentru crimă.

Ei vor purta un costum special.

Cei cu bune purtări vor putea fi întrebuinţaţi la munca câmpului sau în grădinile penitenciarului.

3. Condamnaţii la detenţiune criminală vor putea să trimită şi să primească scrisori cel mult de 2 ori pe lună şi să fie vizitaţi o dată pe lună, sub control şi supraveghere.

4. Condamnaţii la această pedeapsă vor fi obligaţi să muncească în atelierele penitenciarului, cei cu bune purtări vor putea fi întrebuinţaţi la munca câmpului sau în grădinile penitenciarului.

5. Deţinuţii vor putea să-şi îndulcească traiul cu alimente de la cantină, în limitele cotei stabilite din peculul disponibil.

6. Când detenţiunea este pronunţată ca pedeapsă politică, condamnaţii vor fi închişi în celule numai dacă vor cere şi dacă construcţiunea penitenciarului permite aceasta.

De asemenea, deţinuţii politici vor putea purta îmbrăcămintea lor proprie, coresponda prin scrisori, primi cărţi, reviste şi orice fel de publicaţiuni, vizite, şi să-şi procure lucruri necesare pentru dormit şi alimente prin propriile lor mijloace, conform dispoziţiunilor regulamentului.

Ei vor fi obligaţi să muncească, însă vor avea facultatea să-şi aleagă una din muncile practicate în penitenciar, sau sub supravegherea directorului penitenciarului să se îndeletnicească cu o muncă intelectuală.

Art. 13. Penitenciarele corecţionale:

1. Aceste penitenciare vor fi instalate fie în marile centre, fie în regiunile agricole sau industriale. Ele vor fi înzestrate cu bunuri, instalaţiuni şi aşezăminte proprii muncii industriale şi agricole.

2. Condamnaţii vor fi închişi în timpul nopţii în celule individuale.

Condamnaţii vor putea fi supuşi regimului de separaţiune de zi şi de noapte, pe o durată de cel puţin jumătate din pedeapsă, fără a depăşi însă un maximum de 8 luni.

Pedeapsa inferioară duratei de 3 luni va putea fi executată în întregime sub regimul separaţiunii de zi şi de noapte.

Deţinuţii supuşi izolării continue vor avea dreptul de plimbare de cel puţin o oră în fiecare zi.

Aliniatul 1 de la punctul 2 al articolului 8 se aplică şi în penitenciarele corecţionale.

Deţinuţii cu o pedeapsă mai mare de un an vor purta un costum special, asemănător cu acel al condamnaţilor la detenţiune ca pedeapsă pentru crimă.

3. Condamnaţii vor putea primi şi trimite scrisori de 3 ori pe lună şi să fie vizitaţi o dată pe săptămână.

4. Ei vor lucra în ateliere, întreprinderi industriale de orice fel, sau la munca câmpului şi exploatările agricole ale penitenciarului.

În ultimele luni ale executării pedepsei deţinuţii cu bune purtări vor putea lucra în semilibertate, aceasta cu avizul conform al comisiunii de supraveghere.

5. Condamnaţii îşi vor îndulci traiul cu alimentele de la cantină, în limitele peculiului disponibil, şi prin mijloace proprii în măsura prevederilor prezentei legi şi a regulamentului ei.

Art. 14. Penitenciarele de temniţă uşoară ca pedeapsă corecţională.

Regimul penitenciarelor corecţionale se aplică şi în penitenciarele de temniţă uşoară şi în cele de detenţiune ca pedeapsă corecţională.

Art. 15. Coloniile penitenciare agricole şi industriale:

1. Acestea vor fi instalate în regiunile agricole şi industriale. Ele pot fi agricole, industriale sau mixte.

2. Condamnaţii vor fi deţinuţi în secţiuni omogene, iar în timpul nopţii vor fi închişi în grupuri restrânse.

3. Punctul 3 al articolului 15 se aplică şi la coloniile penitenciare agricole şi industriale.

4. Deţinuţii sunt supuşi la muncă în exploatările industriale sau agricole ale coloniei.

5. Dispoziţiunile de la punctul 5 al articolului 13 se aplică şi la coloniile penitenciare.

Art. 16. Coloniile pentru vagabonzi.

Regimul din coloniile penitenciare, agricole şi industriale, se aplică şi în coloniile pentru vagabonzi.

. . . . . .

Art. 17. Casele de sănătate.

1. Aceste case vor fi instalate de preferinţă în regiunile climaterice ale ţării sau ca anexe separate în închisorile corecţionale, sau coloniile agricole.

Ele vor fi înzestrate cu toate instalaţiunile cerute de tratamentul bolnavilor.

2. Deţinuţii internaţi vor fi trataţi potrivit cerinţelor medicale ale stării lor morbide şi conform dispoziţiunilor speciale ale regulamentelor prezentei legi.

Cei bolnavi de boli molipsitoare vor fi complet separaţi de ceilalţi condamnaţi din aceste case.

3. În ceea ce priveşte comunicarea cu lumea din afară li se va aplica regimul corespunzător pedepsei lor.

4. Condamnații vor fi obligați să muncească numai dacă starea sănătății lor le permite și în acest caz vor fi supuși la ocupațiuni potrivite puterilor lor fizice.

5. Dispozițiunile de la punctul 5 al articolului 13 din prezenta lege se aplică și în casele de sănătate.

Art. 18. Penitenciarul județean.

Regimul din penitenciarele corecționale se va aplica și în penitenciarele județene.

Deținuții preveniți vor fi supuși unui regim special, care se va determina prin regulament.

În lipsa unui act polițienesc, condamnații la pedeapsă polițienească vor fi puși la propeală într-o secțiune complet separată a penitenciarelor și li se va aplica un regim mai blând decât al pedepsei corecționale.

. . . . . .

Secțiunea II

Institute de prevențiune

Art. 19. Toate institutele de prevențiune create prin prezenta lege se organizează potrivit naturii măsurilor preventive cărora le sunt destinate, având ca punct de plecare următoarele regimuri:

I. *Institute pentru adulți*

Art. 20. Ospicii pentru alienați.

1. Aceste institute vor fi instalate de preferință în regiunile climaterice ale țării și în apropierea centrelor științifice recunoscute pentru tratamentul alienaților.

2. Internații în aceste institute vor fi închiși și tratați potrivit cerințelor medicale ale bolilor nervoase și conform dispozițiunilor speciale ale regulamentului prezentei legi.

3. Dispozițiunile punctului 3 al articolului 13 se aplică și în ospiciile pentru alienați.

4. Internații capabili să execute o ocupație vor fi obligați să muncească.

Direcțiunea institutului va procura pe cât posibil pentru acești internați o muncă potrivită firii și educațiunii lor profesionale.

5. Dispozițiunile punctului 5 al articolului 13 din prezenta lege se aplică și în institutele ospicii pentru adulți.

Art. 21. Aziluri pentru infractorii anormali, periculoși.

1. Aceste aziluri vor fi instalate în afara marilor centre și de preferință în regiunile climaterice ale țării.

Internații din azilurile pentru infractorii anormali vor fi supuși unei severe supravegheri și tratamentului medical corespunzător.

2. Ei vor fi închiși, în timpul nopții, în celule individuale.

3. Internații vor putea trimite și primi scrisori și vor fi vizitați cel mult o dată pe lună.

4. Ei vor lucra în ateliere, întreprinderi industriale sau la fermele și exploatările agricole ale azilului.

5. Dispozițiunile de la punctul 5 al articolului 13 se aplică și în azilurile pentru recidiviștii anormali, periculoși.

Art. 22. Casele de muncă pentru infractorii de obicei incorigibili.

1. Aceste case se vor organiza în afara marilor centre și de preferință în regiunile industriale. Ele vor putea să fie instalate și într-o secțiune complet separată a penitenciarelor de temniță grea.

2. Internații din aceste case vor fi închiși în timpul nopții în celule individuale.

3. Dispozițiile de la punctul 3 al articolului 10 se aplică și în casele de muncă pentru infractorii de obicei incorijibili.

4. Internații vor fi supuși unui regim de muncă intensă în atelierele și exploatările industriale sau agricole ale institutului.

5. Dispozițiile de la punctul 5 al articolului 13 se vor aplica și în casele de muncă pentru infractorii de obicei incorijibili.

Art. 23. Casele de muncă pentru cerșetori sau vagabonzi.

1. Aceste case vor fi instalate de preferință în afara marilor centre și în regiunile agricole sau industriale ale țării, sau într-o secțiune complet separată a coloniilor pentru vagabonzi.

2. Internații din aceste case vor fi supuși unei severe supravegheri. Ei vor locui în grupuri omogene cât mai restrânse.

3. Dispoziținile de la punctul 3 al articolului 13 se aplică și în casele de muncă pentru cerșetori.

4. Internații vor lucra la cultivarea pământului, în ateliere și exploatări industriale, urmărindu-se îndeosebi deprinderea lor cu munca și învățarea unei meserii.

5. Dispozițiile de la punctul 5 al articolului 13 se aplică și acestor case.

II. *Institute pentru minori*

Art. 24. Institute corecționale.

1. Aceste institute vor fi instalate în regiuni retrase, de preferință la munte sau la mare.

Ele vor fi înzestrate cu tot materialul necesar învățământului, precum și cu ateliere și instalațiuni destinate exclusiv învățării unei meserii.

2. Internații vor fi ținuți în comun și repartizați în grupuri omogene, afară de cazurile când administrațiunea institutului va crede necesară izolarea individuală în timpul nopții.

Ei vor purta costumul special stabilit de regulament.

3. Minorii vor putea fi vizitați de familia lor o dată pe săptămână, afară de cazul când administrația institutului ar găsi că rărirea sau suspendarea acestor vizite este necesară educațiunii lor.

Ei vor putea deasemenea scrie părinților sau rudelor apropiate, sub controlul administrațiunii institutului, ori de câte ori vor cere aceasta.

4. Internații de sex masculin vor fi supuși muncii agricole sau industriale potrivit unui program asemănător școlilor practice de agricultură și meserii, iar fetele potrivit unui program asemănător școlilor de educațiune casnică sau profesională.

Orele destinate pentru muncă vor fi proporționate orelor necesare instrucțiunii, educațiunii și exercițiilor fizice.

Internații cu bune purtări, care s-ar distinge la învățătură și ar dovedi deosebite aptitudini pentru studii, vor fi, pe cât posibil, pregătiți în vederea prezentării la examene în școlile statului.

Cei ce dovedesc înclinațiuni pentru vreo artă vor fi ajutați să-și dezvolte aceste aptitudini.

5. Internații vor putea primi, din afară, alimente, rufărie, cărți, îmbrăcăminte și alte lucruri permise de regulament, cu autorizațiunea direcțiunii institutului.

Art. 25. Institutele de educațiune forțată.

Regimul institutelor de corecțiune se aplică și institutelor de educațiune forțată, precum și institutelor pentru minorii părăsiți, vagabonzi, întârziați sau cu purtări rele, afară de deosebirile cerute de natura acestor institute, care vor fi prevăzute în regulamentul prezentei legi.

Capitolul III

Instrucțiunea și educațiunea

Art. 26. Toți deținuții și internații vor fi supuși mijloacelor de instrucțiune, conform rânduielilor stabilite prin prezenta lege și regulamentul ei.

Vor face excepție de la această dispozițiune numai deținuții și internații care din cauza stării lor psiho-fizice sunt improprii oricărei educațiuni și instrucțiuni, precum și acei anume exceptați de alte legi.

Art. 27. Mijloacele de instrucțiune și educațiune vor trebui să funcționeze în vederea îmbogățirii cunoștințelor, a deșteptării și dezvoltării sentimentelor frumoase, a formării caracterului, a întăririi voinței deținuților și internaților și a pregătirii lor pentru o viață liberă, onestă.

. . . . . .

Capitolul IV

Munca în penitenciare și institutele de prevenție

Art. 40. Toți deținuții și toți internații, afară de excepțiunile indicate de prezenta lege, de Codul penal, de legile speciale și de medicii oficiali, sunt obligați să muncească.

Cei cunoscători ai unei meserii vor practica, pe cât cu putință, ocupațiunea lor obișnuită, iar ceilalți vor fi obligați a învăța o meserie.

Prin această muncă se va urmări producțiunea, satisfacerea nevoilor penitenciarelor și institutelor de prevenție și de preferință educațiunea profesională.

Art. 41. Instanțele judecătorești vor aprecia dacă timpul detenției preventive urmează să fie socotit în durata pedepsei.

În cazul când deținuții vor consimți să muncească tipul detenției preventive va fi socotit obligator în durata pedepsei.

Art. 42. Munca se va executa în ateliere, instalațiuni industriale cu forță mecanică și exploatațiuni agricole.

Toate instalațiunile industriale vor trebui să corespundă cerințelor tehnice moderne.

De asemenea, organizarea exploatațiunilor agricole se va face ținîndu-se seama de toate condițiunile științifice, în vederea unei cât mai raționale culturi a pământului.

. . . . . .

C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol. XVII, 1929, p. 742—749.

89. Lege pentru organizarea ministerelor

(2 august 1929)

PARTEA I

Serviciile centrale

Titlul I

Principii generale

1. *Numirea şi revocarea miniştrilor*

Art. 1. Regele numeşte şi revocă pe miniştri.

Regele desemnează persoana însărcinată cu formarea guvernului.

Decretul de numire a preşedintelui de Consiliu se contrasemnează de preşedintele de Consiliu demisionat sau revocat, sau de orice ministru din cabinetul demisionat; el poate fi însă contrasemnat şi de noul preşedinte de Consiliu.

Art. 2. Decretul de numire a miniştrilor se contrasemnează de preşedintele de Consiliu.

Art. 3. Primul ministru şi miniştrii intră în funcţiune după ce depun următorul jurământ în faţa regelui:

„Jur credinţă regelui.

Jur să respect Constituţiunea şi legile ţării, să apăr drepturile ei şi să păstrez secretele de stat".

. . . . . .

Subsecretarii de stat depun acelaşi jurământ înaintea preşedintelui de Consiliu.

Art. 4. În afară de miniştri secretari de stat, titulari de departamente, se pot numi şi miniştri secretari de stat, fără portofoliu.

Aceşti miniştri sunt încadraţi la Preşedenţia Consiliului; atribuţiile lor se determină de preşedintele de Consiliu.

Art. 5. Numai miniştrii au dreptul să contrasemneze actele regelui; numai ei sunt supuşi legii responsabilităţii ministeriale.

O lege specială va stabili normele după care se exercită responsabilitatea ministerială.

Art. 6. Subsecretarii de stat vor putea lua parte la dezbaterile Corpurilor legiuitoare, sub responsabilitatea miniştrilor.

2. *Consiliul de Miniştri*

Art. 7. Miniştrii întruniţi, după convocarea preşedintelui de Consiliu, pentru a se consfătui şi a decide, alcătuiesc Consiliu de Miniştri.

3. *Despre ministere şi miniştri*

Art. 8. Serviciile statului sunt grupate pe ministere.

Miniştrii sunt numiţi pe ministere.

Ministrul este şeful administraţiunii ministerului său.

Art. 9. Ministerele sunt:
1. Ministerul de Interne;
2. Ministerul de Externe;
3. Ministerul de Finanţe;
4. Ministerul de Justiţie;
5. Ministerul Instrucţiunii Publice şi al Cultelor;
6. Ministerul Armatei;
7. Ministerul Agriculturii şi Domeniilor;
8. Ministerul de Industrie şi Comerţ
9. Ministerul Lucrărilor Publice şi al Comunicaţiilor;
10. Ministerul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirii Sociale.

Art. 10. Ministerele reprezintă interesele generale ale statului ce le sunt atribuite prin prezenta lege. Ele n-au personalitate juridică proprie; pot totuşi sta în justiţie şi încheia acte juridice în numele statului şi pentru stat.

. . . . . .

Art. 11. Ministerele şi subsecretariatele de stat nu se pot înfiinţa şi desfiinţa decât prin lege. În baza prezentei legi, se vor putea numi, după trebuinţă, subsecretari de stat, al căror număr nu va putea însă depăşi numărul ministerelor. Repartizarea lor pe ministere se va face prin decret regal, după nevoile serviciului.

Art. 12. Ministerele se împart în direcţii, direcţiile în servicii, serviciile în secţii şi secţiile în birouri.

. . . . . .

Art. 13. Pe lângă fiecare minister funcţionează, în afară de direcţiile lui speciale:

1. Serviciul cabinetului ministrului;
2. Serviciul cabinetului subsecretariatului de stat la departamentele unde există subsecretar de stat;
3. Secretariatul general;
4. Direcţiunea contabilităţii.

. . . . . .

Titlul II

Serviciile centrale

1. *Preşedenţia Consiliului de Miniştri*

Art. 28. Preşedintele Consiliului de Miniştri este şeful guvernului.

Preşedintele Consiliului poate fi titularul unui departament ministerial.

Art. 29. Preşedintele Consiliului de Miniştri este şeful serviciilor depinzând de Preşedinţie.

Preşedintele este ajutat în conducerea serviciilor dependinte de Preşedinţie de un subsecretar de stat şi de un secretar general.

Art. 30. Preşedinţia Consiliului are următoarele servicii:

1. Cabinetul preşedintelui Consiliului de Miniştri;
2. Cabinetul subsecretariatului de stat;
3. Secretariatul general al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri.
4. Direcţia informaţiunilor, având următoarele servicii:

a) Serviciul presei;

b) Serviciul propagandei;
c) Serviciul de informaţii.

5. Comisiunea disciplinară permanentă a funcţionarilor din administraţiile centrale şi exterioare.

6. Consiliul superior al apărării ţării, care funcţionează, la Marele Stat Major.

2. *Ministerul de Interne*

Art. 31. Ministerul de Interne are în atribuţiile sale conducerea administraţiei generale a ţării; el îngrijeşte de ordinea şi siguranţa statului.

Art. 32. Ministerul exercită controlul şi supravegherea asupra autorităţilor locale, în limitele şi condiţiunile stabilite de legi; el îndrumează şi asigură coordonarea şi armonizarea acestor autorităţi.

Art. 33. Ministerul are următoarele servicii centrale, pe lângă cele arătate la art. 13 din lege:

a) Direcţiunea personalului din serviciile exterioare;
b) Direcţiunea administraţiunii generale şi locale;
c) Direcţiunea generală a poliţiei;
d) Direcţiunea caselor şi fondurilor speciale.

. . . . . .

3. *Ministerul de Externe*

Art. 41. Ministerul de Externe are ca atribuţiuni conducerea politicii externe şi întreţinerea relaţiilor ţării cu statele străine; încheierea, interpretarea şi executarea tratatelor şi convenţiunilor internaţionale; reprezentarea politicii comerciale în străinătate, în unire cu Ministerul de Industrie şi Comerţ; numirea reprezentanţilor ţării în străinătate; întreţinerea relaţiilor cu agenţii diplomatici ai ţărilor străine, acreditaţi pe lângă rege.

Are în grija sa întocmirea actelor de stare civilă şi de notariat în străinătate, pentru supuşii români, prin agenţii diplomatici şi consulari.

Prin intermediul său se execută sentinţele civile şi comerciale în ţară şi străinătate. Tot în sarcina sa cade aplicarea legii recrutării pentru cetăţenii români aflaţi în străinătate, ca şi cererile de extrădare.

Ministerul de Externe ţine registrele generale şi particulare ale ordinelor naţionale şi a medaliei şi crucii Serviciului Credincios şi intervine pentru a se autoriza portul decoraţiilor străine.

Art. 42. Ministerul de Externe are, pe lângă servicile şi direcţiile arătate la art. 13, următoarele direcţiuni:

1. Direcţia politică;

2. Direcţia consulară;

Art. 43. Direcţia politică se compune din:

a) Serviciul pentru Occident, alcătuit din:
Secţia I, însărcinată cu afacerile privitoare la:
America de Nord şi Sud;
Anglia (Imperiul Britanic);
Coloniile şi mandatele acestor ţări.
Secţia II, însărcinată cu afacerile referitoare la:
Franţa;

Belgia;
Italia;
Vaticanul;
Spania;
Portugalia;
Coloniile și mandatele acestor țări.
Secția III, însărcinată cu afacerile referitoare la:
Germania;
Elveția;
Olanda;
Țările scandinave;
Coloniile acestor țări.
Secția IV, însărcinată cu afacerile referitoare la:
Societatea Națiunilor;
Minorități;
Executarea tratatelor.
b) Serviciul pentru Orient, compus din:
Secția V, însărcinată cu afacerile referitoare la:
Mica Înțelegere;
Austria;
Ungaria;
Secția VI, însărcinată cu afacerile referitoare la:
Polonia;
Țările baltice;
Finlanda;
Rusia;
Secția VII, însărcinată cu afacerile referitoare la:
Bulgaria;
Albania;
Turcia;
Grecia;
Egiptul.
Secția VIII, însărcinată cu afacerile referitoare la:
Dunăre;
Comisiunile dunărene;
Regimul apelor internaționale.

Fiecare din aceste două servicii vor fi conduse de către un ministru plenipotențiar.

Art. 44. Direcțiunea consulară are următoarele atribuțiuni: rezolvarea chestiunilor consulare și a afacerilor care privesc interesele românilor în străinătate, atât referitoare la chestiunile de stare civilă, cât și la orice alte chestiuni.

Art. 45. Direcția consulară are următoarele servicii:

a) Serviciul afacerilor consulare;

b) Serviciul contenciosului, ale cărei atribuțiuni sunt rezolvarea tuturor afacerilor, având caracter juridic, nepolitic, care privesc interesele străinilor în România, atât referitoare la chestiunile de stare civilă, cât și la orice alte chestiuni.

. . . . . .

4. *Ministerul de Finanţe*

Art. 49. Ministerul de Finanţe are în atribuţia sa administraţia generală a finanţelor statului, precum şi controlul financiar al serviciilor şi stabilimentelor publice.

Art. 50. Administraţia centrală a Ministerului de Finanţe cuprinde serviciile centrale şi serviciile speciale, care se conduc de legile lor organice.

Art. 51. Ministerul de Finanţe cuprinde, pe lângă serviciile arătate la art. 13, şi următoarele direcţiuni:

1. Direcţiunea contabilităţii generale a statului şi a finanţelor publice.
2. Direcţiunea datoriei publice.
3. Caseria Centrală a Tezaurului Public.
4. Direcţiunea contribuţiunilor.
5. Direcţiunea vămilor.
6. Direcţiunea mişcării fondurilor.

Serviciile speciale care se conduc de legile lor organice sunt:

1. Înalta Curte de Conturi.
2. Casa de Depuneri şi Consemnaţiuni.
3. Casa generală de pensiuni.
4. Administraţia Monopolurilor Statului, care funcţionează pe baza legii Casei Autonome a Monopolurilor Regatului României.
5. Monitorul oficial şi Imprimeriile statului, inclusiv fabrica de timbre.
6. Creditul judeţean şi comunal.
7. Casele de împrumut pe gaj.

. . . . . .

5. *Ministerul Justiţiei*

Art. 61. Ministerul Justiţiei are atribuţiunea de a supraveghea şi asigura buna distribuire a justiţiei.

Raporturile dintre Ministerul Justiţiei şi organele puterii judecătoreşti sunt acelea prevăzute în legea pentru organizarea judecătorească.

Art. 62. Ministerul Justiţiei are în atribuţiunile sale numirea şi disciplina personalului judecătoresc şi a funcţionarilor auxiliari, în conformitate cu legea pentru organizarea judecătoreacă.

Art. 63. Ministerul Justiţiei îndeplineşte faţă de Consiliul legislativ atribuţiunile prevăzute de legea organică a Consiliului legislativ.

Art. 64. Ministerul Justiţiei veghează la executarea hotărârilor judecătoreşti.

Art. 65. Ministrul justiţiei este şeful tuturor serviciilor cu caracter administrativ al departamentului său.

El supraveghează bunul mers al justiţiei, fără a se putea amesteca în atribuţiunile instanţelor judecătoreşti şi a cunoaşte fondul proceselor.

Art. 66. Ministrul justiţiei este şeful suprem al membrilor parchetului, cărora le poate da ordine şi instrucţiuni privitor la urmărirea crimelor şi delictelor.

El face propuneri pentru amnistie şi graţiere.

Art. 67. Ministrul justiției are în grija sa promulgarea legilor, pe care le supune regelui spre sancționare și contrasemnează decretele de promulgare.

El este depozitarul originalului legilor.

El este păstrătorul sigiliului statului.

Art. 68. Ministrul justiției este ofițer de stare civilă pentru membrii familiei regale, conform legii speciale.

Art. 69. Ministerul Justiției cuprinde, pe lângă serviciile arătate la art. 13 din lege, și următoarele direcțiuni cu caracter special:

1. Direcția personalului judecătoresc și administrațiunii justiției.
2. Direcția judiciară, a cărților funduare și a controlului administrării averii incapabililor.
3. Direcția conteciosului statului.

6. *Ministerul Instrucțiunii Publice și al Cultelor*

Art. 80. Ministerul Instrucțiunii Publice și al Cultelor are în atribuțiunile sale administrarea și controlul învățământului de stat, de toate gradele, și supravegherea învățământului particular.

El este reprezentantul statului față de toate cultele profesate pe teritoriul României, cu dreptul de control și supraveghere asupra lor.

Art. 81. Ministerul Instrucțiunii Publice și al Cultelor cuprinde, pe lângă serviciile arătate la art. 13 din lege, și următoarele direcțiuni și servicii speciale:

1. Direcția învățământului primar.
2. Direcția învățământului secundar.
3. Direcția învățământului superior.
4. Direcția învățământului profesional.
5. Direcția învățământului confesional și particular.
6. Direcția cultelor.
7. Direcția artelor.
8. Consiliul general al instrucțiunii.
9. Consiliul permanent.
10. Comisia centrală de judecată.
11. Consiliul inspectorilor generali.

Art. 82. Pe lângă minister funcționează ca instituții autonome, potrivit legilor organice:

1. Casa școalelor și a culturii poporului.
2. Casa de credit, economie și ajutor a corpului didactic.

. . . . . .

7. *Ministerul Armatei*

Art. 97. Ministerul Armatei are în atribuțiunea sa pregătirea tuturor lucrărilor și înzestrarea armatei cu toate mijloacele necesare apărării naționale; el are conducerea, administrarea și controlul întregii armate.

Art. 98. Ministerul Armatei se compune din:

A. Organe de conducere superioară, comandament și pregătire:

1. Consiliul superior al armatei;
2. Marele Stat Major al armatei;
3. Inspectoratele generale ale armatei.

B. Organe tehnice și administrative:

1. Inspectoratele generale de armată și inspectoratele tehnice;
2. Direcțiunea învățământului militar;
3. Direcțiunea personalului;
4. Serviciul contenciosului;
5. Consiliul permanent de revizie.

Art. 99. Cabinetul ministerului are atribuțiile prevăzute la art. 14.

Art. 100. Secretarul general are în atribuțiunile sale coordonarea activității inspectoratelor generale de armă și tehnice, direcții și servicii rezolvând toate chestiunile ce-i revin prin delegația dată de miniștri.

Ajută pe ministru în administrarea și înzestrarea armatei.

Aprobă lucrările și cheltuielile, semnând în locul ministrului cu indicațiunea „pentru ministru" deciziile și corespondența pe care acesta nu și-a rezervat-o.

Secretariatul general are sub ordine batalionul trupei M.A., Societatea „Cultul Eroilor", serviciul sanitar M. A. și registratura generală.

Art. 101. Consiliul superior al armatei este un organ permanent, care asigură continuitatea pregătirii de război a armatei. Este consultat în toate chestiunile care privesc pregătirea armatei pentru război, proiecte de legi militare sau proiecte de legi care interesează apărarea națională, precum și pentru orice chestiuni pe care ministrul le găsește necesare. El se compune din: președinte, ministrul armatei; membrii: inspectorii generali de armată, șeful Marelui Stat Major, doi comandanți de corp de armată și șeful casei militare a M. S. R.*

Pentru chestiuni privitoare la înaintare se completează cu: comandantul corpului de armată respectiv sau inspectorul general de armată, când ofițerul nu aparține vreunui corp de armată, și secretarul general al ministerului care este totodată secretarul consiliului. El redactează procesul-verbal al ședinței.

Art. 102. Marele Stat Major al armatei are în atribuțiunile sale organizarea, instrucția și mobilizarea armatei, informațiuni asupra forțelor militare ale diferitelor armate, pregătirea planurilor de război, punerea la curent a inspectorilor de armată cu operațiile probabile, studiul transporturilor forțelor militare, îndrumarea învățământului în Școala superioară de război, pregătirea și controlul ofițerilor de stat-major, coordonarea învățământului în toate instituțiunile de învățământ militar, întocmirea istoricului campaniilor, administrarea fondurilor ce-i sunt afectate.

Pe lângă Marele Stat Major funcționează comitetul materialelor de război.

Art. 103. Marele Stat Major al armatei are ca împărțire: organizarea, informațiuni și contra-informațiuni, operații, servicii, instrucție, transporturi, istorie, adjuntantură. El are sub ordinele sale Școala superioară de război, serviciul geografic al armatei, educația fizică și preregimentară, pregătirea militară în școlile politehnice și de arhitectură, muzeul militar, un divizion tren, secretariatul Consiliului superior al apărării țării.

Art. 104. Inspectoratele generale de armată supraveghează și controlează pregătirea de război, din toate punctele de vedere, a comandamen-

* Majestății Sale Regelui.

telor trupelor și serviciilor care intră în subordinea inspectoratelor respective.

Art. 105. Inspectoratele generale de armată au fiecare câte un stat-major și un serviciu al intendenței.

Art. 106. Organele tehnice și administrative sunt: inspectoratele generale de armă, inspectoratul general tehnic, inspectoratul tehnic sanitar și inspectoratul tehnic al intendenței.

Art. 107. Inspectoratele generale de armă au în atribuțiunea lor organizarea, pregătirea și instrucția unităților și serviciilor respective, care nu intră în ordinea de bătaie a diviziilor sau a corpurilor de armată.

Organizarea, pregătirea și instrucția în școlile militare de toate categoriile ce aparțin armatei și a centrelor de instrucție.

Elaborarea regulamentelor armei respective și directive relativ la instrucția tehnică.

Dotarea cu tot felul de materiale, întreținerea, păstrarea și controlul întregului material aflat asupra trupelor.

Administrarea fondului afectat.

. . . . . .

8. *Ministerul Agriculturii și Domeniilor*

Art. 113. Ministerul Agriculturii și Domeniilor are ca atribuțiuni îndrumarea și promovarea economiei agricole a țării, administrarea domeniului privat al statului, care nu-i dat în căderea altor autorități; supravegherea, controlul și perfectarea lucrărilor de expropriere și împroprietărire; controlul și îndrumarea tehnică asupra tuturor exploatărilor silvice; dezvoltarea pisciculturii și exploatarea pescăriilor statului; studierea și aplicarea măsurilor privitoare la dezvoltarea culturii animalelor domestice și la îmbunătățirea rasei lor, protecția vânatului, crearea și îngrijirea parcurilor naționale, organizarea și conducerea învățământului agricol, silvic (inferior și mediu) și piscicol.

Art. 114. Ministerul Agriculturii și Domeniilor are, pe lângă serviciile arătate la art. 13, și următoarele direcții și administrații:

1. Direcția agriculturii;
2. Direcția zootehnică;
3. Administrația pădurilor;
4. Administrația pescăriilor și ameliorațiunea regiunilor inundabile ale Dunării (P. A. R. I. D.).
5. Direcția aplicării reformei agrare, și
6. Direcția cadastrului, comasărilor și ameliorărilor.

. . . . . .

9. *Ministerul Industriei și Comerțului*

Art. 122. Ministerul Industriei și Comerțului se ocupă cu probleme de ordin economic și tehnic ce privesc industria, meseriile, minele, comerțul, porturile și căile de comunicație pe apă și în aer ale țării. El are în sarcina sa armonizarea activității tuturor factorilor economiei naționale, studierea și prepararea lucrărilor de legiferare economică privind comerțul, industria, meseriile, minele, porturile și căile de comunicație pe apă, și în aer ale țării, precum și buna îndrumare și supraveghere a acestora.

Art. 123. Pe lângă Ministerul Industriei şi Comerţului va funcţiona Delegaţia economică a guvernului, formată din miniştrii şi subsecretarii de stat ai Preşedinţiei, ministerelor de Finanţe, Agricultură şi Domenii, Industrie şi Comerţ, Lucrări Publice şi Comunicaţii, Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale.

Această delegaţie va fi prezidată de preşedintele Consiliului de Miniştri, iar, în absenţa lui, de unul din miniştrii de faţă, după vechime.

Art. 124. Delegaţia economică a guvernului va fi ajutată în dezlegarea problemelor economice de un consiliu superior economic. Acest consiliu superior economic va fi compus din 12 membri numiţi de preşedintele Consiliului dintre specialiştii diferitelor ramuri economice şi financiare. Ei nu vor putea fi funcţionari publici administrativi.

Art. 125. Preşedintele consiliului economic va fi ministrul de finanţe; vice-preşedintele, secretarul şi ceilalţi funcţionari vor fi numiţi de preşedintele Consiliului.

Un regulament special, dat pe baza jurnalului Consiliului de Miniştri, va hotărî modul de funcţionare ale acestor organe.

Art. 126. Ministerul Industriei şi Comerţului îşi exercită atribuţiunile sale prin următoarele direcţiuni şi servicii, în afară de cele arătate la art. 13 din lege.

1. Direcţiunea energiei şi comercializărilor;
2. Direcţiunea industriei;
3. Direcţiunea comerţului;
4. Direcţiunea minelor;
5. Direcţiunea măsurilor, greutăţilor şi a metalelor preţioase;
6. Regia autonomă a porturilor şi căilor de comunicaţie pe apă;
7. Regia autonomă a conductelor de petrol;
8. Institutul geologic;
9. Institutul de export.

. . . . . .

10. *Ministerul Lucrărilor Publice şi al Comunicaţiilor.*

Art. 146. Ministerul Lucrărilor Publice şi al Comunicaţiilor are în atribuţiunile sale:

a) Exercitarea drepturilor prevăzute în legile privitoare la Regia Autonomă a Căilor Ferate Române, Casa Autonomă a Drumurilor, la Regia Autonomă a Poştelor, Telegrafelor şi Telefoanelor şi la Regia Autonomă a Casei Muncii C.F.R.

b) Studiul, proiectarea şi executarea lucrărilor de amenajare a cursurilor de ape, în interes general şi a râurilor navigabile şi flotabile;

c) Stabilirea condiţiunilor de înfiinţare şi de exploatare a tuturor folosinţelor de apă şi a lucrărilor de amenajare a apelor, în conformitate cu dispoziţiunile legii apelor;

d) Controlul studiilor lucrărilor edilitare ce se execută de către judeţe şi comune;

e) Proiectarea şi executarea clădirilor serviciilor statului;

f) Controlul şi supravegherea lucrărilor de construcţie de clădiri ce se fac de către judeţe, comune sau administraţiuni controlate de stat;

g) Controlul studiilor şi lucrărilor de urbanism ce se execută de judeţe şi comune;

h) Studii, directive şi controlul tehnic, relative la şoselele judeţene, vicinale şi comunale;

i) Examinarea proiectelor de construcţii de căi ferate de interes particular, supravegherea construcţiilor şi controlul exploatării;

j) Examinarea proiectelor de construcţiuni din punct de vedere tehnic şi economic a tuturor lucrărilor ce se execută de stat, judeţ, comună sau administraţiuni controlate de stat şi pentru care nu există alte organe instituite prin legi speciale;

l) Organizarea, supravegherea şi întreţinerea învăţământului tehnic mediu şi inferior pentru pregătirea personalului necesar la îndeplinirea atribuţiunilor de mai sus.

Art. 147. Pe lângă Ministerul Lucrărilor Publice şi al Comunicaţiilor, funcţionează următoarele administraţiuni:

1. Regia Autonomă a Căilor Ferate Române;
2. Casa Autonomă a Drumurilor;
3. Regia Autonomă a Poştelor, Telegrafelor şi Telefoanelor;
4. Regia Autonomă a Casei Muncii C.F.R.

Ministerul, în afară de cele arătate la art. 13, cuprinde următoarele direcţiuni:

1. Direcţiunea apelor;
2. Direcţiunea lucrărilor edilitare, arhitectură şi urbanism;
3. Direcţiunea tehnică şi a drumurilor judeţene, vicinale şi comunale;
4. Direcţiunea căilor ferate particulare.

. . . . . .

11. *Ministerul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale*

Art. 156. Ministerul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale are următoarele atribuţiuni:

Se ocupă, de asemenea, cu întocmirea şi aplicarea legislaţiei muncitoreşti, supraveghează aplicarea contractelor de muncă, politica salariilor şi jurisdicţia profesională; îndrumează activitatea Camerelor de muncă; controlează sindicatele profesionale şi aplică normele privitoare la ocrotirea muncii, ca igiena industrială, prevenirea accidentelor de muncă, munca femeilor şi minorilor, durata muncii şi repausul; ia toate măsurile în legătură cu organizarea plasării, problema migraţiunilor şi a şomajului; organizează învăţământul muncitoresc, îndrumează şi controlează organizarea asigurărilor sociale; pregăteşte proiectele de legi şi se îngrijeşte de sănătatea publică şi individuală, prevenind îmbolnăvirile şi asigurînd tratamentul în caz de boală; organizează şi conduce controlul alimentelor şi băuturilor, precum şi lupta contra alcoolismului şi altor plăgi sociale; este autoritatea superioară din punct de vedere medical, tehnic, ingineresc cât şi administrativ a stabilimentelor balneare şi hidrominerale; îndrumează ocrotirea locuinţelor, lucrările pentru alimentarea cu apă, cele de canalizare, de salubritate, precum şi cele de asanarea terenurilor; stabileşte normele pentru învăţământul de perfecţionare sau specializare a medicilor şi pentru instrucţia personalului auxiliar, sanitar şi de ocrotire, obligatorii pentru toate aşezămintele publice sau particulare.

În fine, organizează și controlează opera de asistență socială și de ocrotire a mamei și a copilului, invalizilor, orfanilor și văduvelor de război, a infirmilor și debililor mintali; îndrumează educațiunea populară prin colaborarea artelor și a tuturor mijloacelor de propagandă, având din acest punct de vedere dreptul de control asupra acestora; coordonează cerințele economiei naționale cu interesele biologice ale capitalului uman, îndrumează, coordonează și controlează, ca organ tehnic superior, toate serviciile și instituțiile sanitare, igienice și de ocrotire, ori de cine ar depinde ele; veghează la respectarea și aplicarea convențiunilor internaționale de interes sanitar și de ocrotire; stabilește norme unitare pentru aprovizionarea cu medicamente și material sanitar pentru toate serviciile sanitare și de ocrotire, ori de care minister ar depinde ele; îndrumează și supraveghează industria și distribuția medicamentelor de orice natură și de orice origină; examinează bugetele comunelor, județelor și asociațiunile lor, veghind să se satisfacă nevoile sanitare și de ocrotire; organizează și conduce statistica generală a statului.

Art. 157. Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale are, în afară de serviciile arătate la art. 13, un serviciu al economatului, unul al personalului exterior și următoarele direcțiuni și servicii speciale:

1. Direcția muncii;
2. Direcția sănătății;
3. Direcția ocrotirii;
4. Direcția educațiunii populare.

Pe lângă acest minister funcționează conform legilor lor speciale:

1. Institutul de statistică generală a statului;
2. Casa sănătății;
3. Casa centrală a asigurărilor sociale;
4. Oficiul național al educației fizice.

. . . . . .

C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol. XVII, 1929, p. 877—899.

90. Legea pentru organizarea administrației locale (3 august 1929)

Titlul I

Împărțirea administrativă a teritoriului

Art. 1. Teritoriul României se împarte, din punct de vedere administrativ, în județe, și județele în comune.

Județele sunt subdivizate în plăși.

Comunele pot fi subdivizate în sectoare, în condițiile stabilite în legea de față.

Județele, comunele și sectoarele comunale sunt persoane juridice.

Asociațiunile mai multor județe sau comune sunt constituite în condițiunile și după normele prescrise de această lege.

Art. 2. Limitele comunelor și județelor sunt stabilite de lege.

Nici o modificare teritorială a județelor sau comunelor nu se poate face decât în condițiunile și în conformitate cu normele stabilite în legea de față.

Titlul II

Comuna

Capitolul I

Principii generale

Art. 3. Comunele se împart în comune urbane și rurale.

Art. 4. Comunele urbane sunt centrele de populație, declarate astfel de lege.

Ele se împart în orașe și municipii.

Orașele sunt acele comune urbane care au mai puțin de 50 000 locuitori și nu sunt clasificate de lege municipii.

Municipiile sunt comune urbane care au peste 50 000 locuitori sau sunt declarate astfel de lege pe temeiul importanței lor economice și culturale.

Comunele declarate prin legea specială ca stațiuni balneoclimaterice pot obține recunoașterea de comune urbane prin inițiativa consiliului respectiv, având aprobarea comitetului local de revizuire și confirmarea directorului ministerial.

Art. 5. Comunele rurale sunt unități administrative, având o populație de minimum 10 000 locuitori, formate din unul sau mai multe sate — centre naturale de populațiune —, afară de acelea care au fost declarate de lege comune urbane.

Art. 6. Satele care fac parte dintr-o comună rurală sunt considerate, din punct de vedere administrativ, sectoare ale acelei comune.

. . . . . .

Capitolul II.

Dobândirea și pierderea calității de membru al comunei.

Art. 10. Fiecare locuitor al țării, fără deosebire de vârstă, sex, naționalitate sau confesiune, trebuie să fie membru al unei comune, să participe la sarcinile ei.

Calitatea de membru al unei comune rurale, alcătuite din mai multe sate, este dobândită de drept pentru membrii fiecăruia din satele care compun comuna.

Cetățenii români se pot strămuta dintr-o comună în alta, fără nici o învoire prealabilă.

Ei sunt însă datori să facă cunoscut autorităților comunale respective strămutarea lor.

. . . . . .

Capitolul IV

Organizarea comunelor

Partea I

Comuna rurală

Secţia I

Organizarea administraţiei rurale

A. Comunele rurale formate din mai multe sate

Art. 21. Populaţia totală a satelor care formează împreună o comună rurală, trebuie să aibă cel puţin 10 000 locuitori.

. . . . . .

B. Organele comunelor rurale

Art. 24. Administraţia comunei rurale este încredinţată unui consiliu comunal ca organ deliberativ şi primarului comunal şi delegaţiei consiliului comunal, ca organe executive.

Alegerea şi constituirea acestor organe diferă în comunele rurale constituite dintr-un singur sat, în conformitate cu dispoziţiunile de mai jos.

I. Administraţia comunelor rurale formate din mai multe sate

a) Compunerea şi atribuţiile consiliului comunal

Art. 25. Consiliul comunal rural în comunele formate din mai multe sate este alcătuit din consilieri aleşi, prin sufragiu universal, direct şi secret, cu reprezentarea minorităţii în conformitate cu dispoziţiunile acestei legi şi din toţi primarii comunei sau din înlocuitorii lor.

Numărul de consilieri aleşi se stabileşte în proporţie de un consilier la 1 000 de locuitori.

Pentru alegerea lor, satele care compun comuna rurală sunt grupate în circumscripţii electorale şi fiecare alege cîte trei consilieri.

. . . . . .

Consiliul comunal se alege pe termen de 5 ani.

Art. 26. Atribuţiile consiliului comunal rural sunt:

1. Alegerea primarului şi a delegaţiei consiliului comunal, precum şi numirea notarului, casierului şi a altor slujbaşi, din serviciile comunale în conformitate cu prescripţiunile legii de faţă.
   Totodată consiliul hotărăşte şi retribuţia ce li se cuvine;
2. Îndrumarea organelor executive şi elaborarea de instrucţiuni pentru acestea;
3. Votarea bugetului comunal şi regularea socotelilor;
4. Aprobarea contribuţiunilor şi taxelor de administrare comunală şi stabilirea prestaţiei în natură, în folosul ei, conform legii în vigoare;

5. Votarea contribuţiunilor şi taxelor de administraţiune a satelor care compun comuna.
6. Stabilirea regulelor pentru administrarea capitalurilor şi a averilor comunale şi pentru conducerea serviciilor comunale, precum şi instituţiunilor şi tuturor stabilimentelor de interes public create de administraţia comunală sau dependinte de ea.

. . . . . .

Primarul şi atribuţiile sale

Art. 36. Primarul este preşedintele consiliului comunal şi al delegaţiei consiliului.

El este capul administraţiunei comunale. El convoacă, prezidează şi închide sesiunile consiliului comunal rural, precum şi şedinţele delegaţiunii.

El conduce dezbaterile consiliului şi supune deliberărilor acestuia toate chestiunile care privesc interesele comunei.

El duce la îndeplinire hotărârile consiliului şi ale delegaţiunei comunale.

El are dreptul să ceară, oricând are nevoie, pentru îndeplinirea atribuţiunilor sale, avizul şi asistenţa delegaţiunii consiliului.

El are datoria îndeosebi să invite la şedinţele delegaţiei pe primarii săteşti respectivi, în cazurile când urmează să fie discutate chestiuni care privesc satele lor.

El are datoria să supravegheze încasările impozitelor, să controleze pe încasatorii săteşti şi să verifice gestiunea lor.

El publică în cuprinsul comunei legile, regulamentele şi ordinele guvernului sau ale autorităţilor superioare.

El are datoria, în caz de turburare a ordinei publice, să ia, până la sosirea autorităţilor poliţieneşti, toate măsurile necesare pentru restabilirea ordinei, pentru paza persoanelor şi a averilor şi pentru poprirea vinovaţilor prinşi asupra crimei sau delictului (flagrant delict).

El este dator să comunice imediat autorităţilor în drept toate infracţiunile săvârşite pe teritoriul comunei şi să dea concursul necesar pentru cercetările justiţiei.

. . . . . .

El supraveghează pe primarii săteşti din cuprinsul comunei şi are dreptul să inspecteze toate serviciile lor.

El conduce toate serviciile comunale.

. . . . . .

II. Organizarea comunelor rurale dintr-un singur sat

Art. 39. În comunele rurale constituite dintr-un singur sat consiliul comunal se alege după normele generale stabilite în legea aceasta pentru alegerea consiliilor săteşti şi a consiliilor comunale urbane.

Art. 40. Numărul consilierilor este:

8 în satele cu o populaţie până la 1 000 locuitori;
10 în cele cu o populaţie până la 2 000 locuitori;
12 în cele cu o populaţie până la 3 000 locuitori;

14 în cele cu o populație până la 4 000 locuitori;

16 în celelalte comune rurale dintr-un singur sat, oricare ar fi numărul locuitorilor.

Art. 41. În aceste comune, primarul, ajutorul de primar și casierul comunal se aleg prin vot obștesc, în condițiunile în care se aleg și consiliile. Casierul comunal în aceste comune îndeplinește și funcțiunea de încasator.

Art. 42. Celelalte dispoziții relative la comunele rurale formate din mai multe sate se aplică și comunelor rurale constituite dintr-un singur sat, în măsura compatibilității cu structura lor.

Primarii acestor comune, ca și primarii sătești, aleși prin vot obștesc, nu pot fi îndepărtați decât pe cale disciplinară.

. . . . . .

Partea a II-a

Comuna urbană

Secția I

Organele comunelor urbane

Art. 71. Organele deliberative în orașe și municipii sunt: consiliile comunale urbane și consiliile municipale.

Organele lor executive sunt:

a) Primarul

b) Ajutorul de primar, și

c) Delegația consiliului comunal sau municipal.

Acestora sunt subordonați un secretar comunal și diferite servicii comunale.

Partea a V-a

Atribuțiile consiliilor comunale

Art. 103. Consiliile comunale deliberează asupra tuturor chestiunilor care privesc interesele comunei și controlează actele administrative comunale.

. . . . . .

Art. 104. Sunt de interes local comunal îndeosebi:

1. Chestiunile privitoare la problemele privind învățământul primar și elementar, profesional și secundar, și anume: clădiri, reparațiuni, întreținere de școale comunale, procurarea materialului didactic și controlul administrativ asupra școlilor respective;

2. Chestiunile comunale în legătură cu cultele locale;

3. Sănătatea publică și asistența socială, și anume: clădiri, reparațiuni, întreținere de spitale, laboratoare, dispensare;

4. Chestiuni privitoare la creșterea vitelor și la aplicarea măsurilor de medicină veterinară;

5. Construirea și întreținerea străzilor, a drumurilor, a podurilor și a tuturor căilor de comunicație.

. . . . . .

Titlul III

Județul

. . . . . .

Capitolul II

Administrația județeană

Secția I

Organele administrației județene

Art. 195. Administrația județeană este încredințată consiliului județean ca organ deliberativ și delegației consiliului județean și președintelui acesteia ca organe executive.

Aceste organe vor administra gospodăria județului cu ajutorul serviciilor județene și al personalului lor.

Secția II

Consiliul județean

A. Compunerea consiliului județean

Art. 196. Consiliul județean se alege în conformitate cu dispozițiile legii de față.

Art. 197. Numărul consilierilor județeni aleși se stabilește în proporție cu populația județelor.

Acest număr este de:

42 consilieri în județele care au o populațiune mai mare de 400 000 locuitori;

36 consilieri în cele mai mari de 200 000 locuitori;

30 în celelalte județe.

. . . . . .

Secția VI.

Prefectul de județ

Art. 269. Prefectul de județ se numește prin decret regal, în urma propunerii Ministerului de Interne.

. . . . . .

Art. 272. Ca delegat al autorității centrale, prefectul de județ reprezintă guvernul și puterea executivă și stă în legătură cu fiecare minister prin directoratul ministerial și prin serviciile ministeriale locale.

Art. 273. Prefectul, ca reprezentant al guvernului, exercită controlul și supravegherea tuturor administrațiilor locale din județ în care calitate el poate cere pedepsirea funcționarilor.

Art. 274. Prefectul exercită toate atribuțiile ce-i sunt deferite prin legi și regulamente; îngrijește de publicarea legilor și regulamentelor generale și veghează la aplicarea lor.

Art. 275. Prefectul este îndatorat de a da concursul său pentru aducerea la îndeplinire a deciziunilor executorii ale consiliului județean și delegației consiliului județean.

Art. 276. Prefectul este șeful poliției din județ și exercită atribuțiile sale polițienești în conformitate cu dispozițiunile art. 68 și 69 din legea de organizare a poliției generale a statului.

. . . . . .

În această calitate el ia măsuri pentru prevenirea delictelor și îngrijește pentru menținerea ordinei și siguranței publice.

El dă ordine tuturor organelor polițienești și jandarmeriei, care sunt obligate să le execute de îndată în conformitate cu legea poliției.

. . . . . .

El poate să ceară punerea în mișcare a forței armate. În caz de rebeliune, sedițiune, atrupamente tumultoase, împotriviri la executarea legilor sau alte evenimente neprevăzute ce ar amenința ordinea publică, siguranța persoanelor și a proprietății. În acest caz, în afară de raportul către directorat, el informează direct și Ministerul de Interne și de Război. Ofițerii comandanți sunt ținuți însă a satisface de îndată cererea scrisă a prefectului, fără a mai aștepta alte aprobări.

. . . . . .

Titlul IV

Directoratele ministeriale locale

Capitolul I.

Dispoziții generale

292. Se înființează 7 centre de administrație și inspecție locală numite directorate ministeriale locale, în următoarele reședințe: 1. București, 2. Cernăuți, 3. Chișinău, 4. Cluj, 5. Craiova, 6. Iași, 7. Timișoara.

Capitolul II.

Competența și compunerea

293. Limitele directoratelor ministeriale locale, așezate în centrele arătate în articolul precedent, precum și modificările lui, se fac prin lege.

294. Fiecare directorat ministerial local este constituit din:

1. Directorul ministerial local
2. Secretarul general al directorului
3. Șefii serviciilor ministeriale locale.

. . . . . .

295. Serviciile ministeriale locale sunt organe executive ale guvernului.

Ele sunt subordonate directorului ministerial local, ce se află în relații directe cu ministerele respective.

. . . . . .

Secţia II.

Directorul ministerial local

297. Directorul ministerial local este numit la propunerea Consiliului de Miniştri, prin decret regal.

. . . . . .

Directorul ministerial local este reprezentantul întregului guvern.

El este şeful ierarhic imediat al tuturor serviciilor ministeriale din directorat.

El are sub ordinele sale pe prefecţii tuturor judeţelor care fac parte din directorat şi e şeful poliţiei din aceste judeţe.

El are dreptul să ceară concursul forţei armatei pentru paza ordinei şi a liniştei publice.

. . . . . .

299. Directorii ministeriali locali, împreună cu secretarii generali şi şefii serviciilor ministerelor din directoratele respective, au supravegherea şi exercitarea controlului asupra întregii administraţiuni locale din resortul lor.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 170, din 3 august 1929.

91. Scrisoarea lui Constantin Stere către Iuliu Maniu, prin care şi-a anunţat demisia din Partidul Naţional-Ţărănesc

(4 aprilie 1930)

Domnule preşedinte,

Sunt unul din creatorii Partidului Naţional-Ţărănesc, atât prin faptul că fuziunea Partidului Ţărănesc basarabean cu Partidul Ţărănesc din Regat, ca şi fuziunea ulterioară a acestuia cu Partidul Naţional — ceea ce a determinat însăşi structura partidului nostru — se datoresc în mare parte iniţiativei şi acţiunii mele — cât şi prin măsura în care am participat la elaborarea programului partidului, la stabilirea condiţiilor de fuziune şi la redactarea altor acte însemnate, care au fixat ideologia partidului şi caracterul său naţional şi social.

De asemenea, pot fi mândru de rolul pe care l-am avut în conducerea partidului în lupta lui aprigă pentru întronarea unui regim de legalitate şi libertate în România întregită.

Nimeni mai bine ca d-voastră, domnule preşedinte, nu poate şti de câte ori şi în ce măsură mi-a fost dat, în cursul acestor lupte grele, să ajut conducerea partidului de a împiedica deviaţiuni pe căi rătăcite.

Prin urmare, nu-mi pot fi indiferente soarta partidului şi a guvernului ieşit din sânul său.

Din nenorocire, de la venirea la cârmă a Partidului Naţional-Ţărănesc abateri succesive de la principii şi o serie de măsuri şi acte, pe care — cum ştiţi, domnule preşedinte — am avut mereu onoarea şi durerea să le dezaprob ca necompatibile cu metodele de guvernare democratică şi parlamentară, ca şi cu ideologia noastră, au creat în jurul partidului o atmosferă destul de neprielnică, pentru ca să poată fi cu succes dezlănţuită o campanie de nimic justificată, care a dus guvernul prezidat de

dumneavoastră într-un impas — precum am avut onoarea să lămuresc îndestul în ultima şedinţă a Biroului partidului ca să mai fie nevoie să revin.

Oricare ar fi soluţia la care v-aţi opri, domnule preşedinte, eu nu-mi mai pot asuma răspunderea pentru consecinţele situaţiunii astfel create.

Pe de altă parte, fiind convins că incidentul de la festivalul Unirii Basarabiei, ca şi acţiunea mea faţă de guvern şi partid, care — precum ştiţi, domnule preşedinte — a avut întotdeauna un caracter de moderaţiune şi ponderaţiune, nu sunt motivul real, ci numai pretextul acestei campanii, menit să acopere încercarea disperată de a readuce în vigoare metodele nenorocite de guvernare din trecut, mă simt dator, prin plecarea mea din partid, să împrăştii echivocul şi să descopăr, în faţa opiniei publice şi a însuşi Partidului Naţional-Ţărănesc, cauzele reale ale agitaţiunii.

Şi astfel, chiar prin această plecare, voiu servi cauza din lupta pentru care Partidul Naţional-Ţărănesc şi-a făcut un titlu de glorie în opoziţie.

Pentru aceste motive, domnule preşedinte, deşi repetat mi-aţi afirmat că nu-mi cereţi acest sacrificiu, vă rog să primiţi, şi să comunicaţi organelor în drept, demisiunea mea irevocabilă din partidul ce prezidaţi, care demisiune pentru mine personal nu constituie nici un fel de sacrificiu, ci, dimpotrivă, este o elementară datorie de conştiinţă pe care mi-o împlinesc, ca întotdeauna, voios şi fără şovăire.

Primiţi, domnule preşedinte, asigurarea consideraţiunii mele.

C. Stere

C. Stere, *Preludii. Partidul Naţional-Ţărănesc şi „cazul Stere"*, Bucureşti, 1930, p. 254—255.

92. Programul Partidului Naţional-Liberal (mai 1930)

Partidul Naţional-Liberal credincios ideilor naţionale, democratice, de ordine, de dreptate şi de înfrăţire socială ce stau la temelia doctrinei şi activităţii lui, înţelege să închine şi de aici înainte toate puterile sale operei de consolidare a României întregite.

Această operă începută şi în bună parte îndeplinită trebuia continuată, întărită şi ferită de experienţe primejdioase. Din nefericire însă ea a fost în vremea din urmă întreruptă printr-o politică nesocotită.

Partidul Naţional-Liberal are, deci, cu atât mai mult, datoria să îndrepte relele şi, prin desăvârşirea consolidării începute, să asigure ţării în viitor o temeinică şi liniştită dezvoltare.

Problema constituţională

Partidul Naţional-Liberal, reamintindu-şi trecutul zbuciumat al neamului nostru, socoteşte regimul monarhic constituţional, prevăzut în pactul nostru fundamental, cea mai bună pavăză a continuităţii şi a intereselor superioare ale statului şi, recunoscător marilor regi Carol şi Ferdi-

nand pentru glorioasele lor înfăptuiri, va lupta cu toată hotărârea împotriva tuturor acelora care ar încerca să zdruncine aşezământul nostru constituţional.

Nădăjduind că Înalta Regenţă îşi va îndeplini menirea sa de ocrotitoare a intereselor permanente ale statului în timpul minorităţii regelui, Partidul Naţional-Liberal va da sprijinul său hotărât pentru a se asigura normala funcţionare a acestei instituţiuni, căreia s-a încercat să i se aducă în ultimul timp atît de grave ştirbiri.

Credinţă neclintită M.S. regelui Mihai I; respectarea neşovăelnică a voinţei regelui întregitor de neam; apărarea regimului parlamentar, ridicarea şi întărirea lui — trebuie să fie astăzi pentru toţi cetăţenii conştienţi o poruncitoare datorie.

Regimul parlamentar, întemeiat ⟨pe⟩ votul obştesc, rămâne, oricare ar fi tendinţele trecătoare izvorâte din unele decepţii sau din unele ambiţii, singura garanţie serioasă de propăşire a societăţilor moderne.

Partidul Naţional-Liberal, căruia România îi datoreşte organizarea sa democratică, va veghea pururea ca ea să nu fie abătută din calea ei normală şi se va strădui ca, printr-o cinstită educaţiune cetăţenească a maselor, această organizare să poată da toate îndreptăţitele şi binefăcătoarele ei roade.

Organizarea de stat

Reorganizarea statului modern al României întregite, începută de Partidul Naţional-Liberal, va trebui desăvârşită având la bază descentralizarea şi descongestionarea serviciilor publice în cadrul Constituţiei.

Legiuirile din ultimul timp, inspirate de consideraţiuni lăuntrice, zădărnicind opera întreprinsă de Partidul Naţional-Liberal, au îngreuiat, desigur, sarcina viitorului.

Cu stăruinţă, cu echitate şi cu metodă însă vom putea pune în concordanţă diferitele servicii publice cu nevoile statului şi, prin organizarea raţională a muncii administrative, vom asigura bunul mers al acestor servicii.

Această operă nu poate da roadele aşteptate dacă nu se vor crea elementelor chemate a o aplica situaţiuni corespunzătoare menirii lor în stat.

De aceea, trebuie repus în vigoare statutul cu modificările şi ameliorările dovedite necesare.

Funcţionari stabili, selecţionaţi, bine remuneraţi şi corespunzători nevoilor reale ale serviciilor, înlăturarea sinecurilor şi repararea nedreptăţilor făcute în vremea din urmă rămân în această privinţă principii călăuzitoare ale partidului căruia funcţionarii îi datorează statutul şi îmbunătăţirea situaţiei lor materiale.

. . . . . .

Administraţia

Prin legea din 1925 viaţa administrativă a ţării a fost unificată ţinându-se seama de două mari nevoi: unitatea statului şi descentralizarea serviciilor publice.

Potrivit declaraţiilor formale pe care Partidul Naţional-Liberal le-a făcut, el va desfiinţa legea administrativă actuală care nesocoteşte aceste

două principii, fără de care România este amenințată sau să piardă caracterul ei firesc de stat unitar național, sau să nu poată corespunde cerințelor administrative ale unei țări democratice moderne.

Dealtfel, experiența a dovedit că această lege nu se poate aplica.

Bineînțeles, descentralizarea începută la 1925 trebuie lărgită, în conformitate cu interesele statului nostru unitar.

Partidul Național-Liberal e pentru o cât mai deplină și reală descentralizare comunală și județeană, dar rămâne hotărât potrivnic încercărilor de a se reînvia, sub cuvânt de descentralizare administrativă, regionalismul și legiuirile străine de altădată, înlesnindu-se astfel, într-o perioadă de consolidare, acțiunea tuturor tendințelor destrămătoare și antinaționale.

Viitoarea reformă administrativă va trebui să ofere țării o administrație vrednică și care să facă din respectul drepturilor cetățenești un adevărat crez.

Acest deziderat va fi realizat sub controlul autorităților administrative tutelare și cu garanția de judecată a instanțelor de cointeres administrativ.

O deosebită grijă trebuie dată finanțelor comunale și județene care până astăzi n-au primit încă o rațională organizare.

O atare lucrare nu se poate face însă decât coordonând finanțele locale cu cele ale statului, pentru a nu se ajunge la sarcini care prin suprapunerea lor să depășească puterile contributive ale cetățenilor.

În afară și pe deasupra oricărei legiuiri, îngrijita recrutare, dreapta remunerare și stricta supraveghere a personalului rămân o condițiune esențială a oricărei bune și cinstite administrațiuni.

. . . .

Politica externă

Politica externă a României își are țelurile bine lămurite prin legăturile internaționale ale țării.

Această politică este și trebuie să rămână o politică de pace, cu apărarea hotărâtă a drepturilor neamului, a suveranității naționale și a integrității teritoriului nostru.

Intangibilitatea tratatelor de pace este și trebuie să rămână la baza politicii noastre externe.

Partidul Național-Liberal va urmări întărirea sistemului nostru de alianțe și strângerea unor legături cât mai prietenești cu toate țările, îndeosebi cu cele alături de care am înfăptuit unitatea noastră națională.

Mica Înțelegere trebuie să-și dezvolte acțiunea sa binefăcătoare de solidaritate și de apărare a tratatelor.

De asemenea, alianța cu Polonia trebuie să se consolideze tot mai mult.

Partidul Național-Liberal vede în dezvoltarea principiilor Societății Națiunilor și de solidaritate internațională și europeană cea mai bună chezășie pentru pacea și propășirea popoarelor.

Toate statele democratice simt nevoia de a se apăra împotriva influențelor subversive din afară ale comunismului: cea mai mare energie

se impune față de o acțiune care, pe lângă primejdiile ei interne, reprezintă și tendințele de destrămare ale dușmanilor noștri din afară.

Printr-o asemenea politică externă, România va servi nu numai interesele ei vitale, dar și pe cele permanente ale comunității internaționale, îndeplinind menirea ei firească de factor de ordine, de progres și de civilizație în această parte a lumii.

. . . . . .

Viitorul, din 6 mai 1930.

93. Documente privind restaurația din 8 iunie 1930

a) Declarațiile lui I. G. Duca în ședința Comitetului Executiv al P.N.L., din 7 iunie 1930.

. . . . . .

Să-mi dați voie să fac în fața dv. acest examen al conștiinței mele și cred că îmi veți admite că sub imperiul întâmplărilor de azi noapte mi-am stabilit convingerea în această chestiune.

De mult cugetam la această chestiune și în dese rânduri mi-am pus în conștiința mea judecata acestei chestiuni care bănuiam că va surveni, cum s-a și întâmplat.

Am scrutat tot ce-mi poate spune judecata și conștiința mea și din două motive: unul de ordin etic și altul de ordin politic și național, mă împiedică definitiv să primesc soluția de azi.

Am fost prea strâns legat de opera regelui Ferdinand I și a lui Ion I. C. Brătianu, am slujit țara sub conducerea acestora în timpuri care prin nimic nu se pot șterge, așa încât este firesc ca să urmez în totul hotărârea lor.

Aș considera că mă dezonorez făcând altfel, și, deci, să sfârșesc cariera mea politică cu un act de dezonorare.

Aș trece totuși peste dezonorarea mea, dacă aș avea conștiința că slujesc un mare interes politic și național.

Am însă absoluta convingere contrarie.

Fapta de astă-noapte este cea mai primejdioasă aventură ce s-a putut face și este tot ce poate aduce mai mult rău consolidării noastre naționale și situațiunii țării în toate privințele.

La o primejdioasă aventură nu pot să iau parte, refuz să mă duc, chiar dacă viața mea politică ar lua sfârșit azi.

Sfatul ce dau partidului nostru este o intransigență absolută.

Vor fi vremuri foarte grele, mergem la o luptă dârză. Prin urmare, să ne numărăm.

Vor fi șovăitori, vor fi profitori de noi situațiuni, totuși noi vom învinge.

Dl. Brătianu v-a arătat că aceleași timpuri le-am trăit și la Iași unde pe puțini ne-a susținut o credință și totuși, cu această credință, am biruit.

Nu e vorba să se forțeze conștiința nimănui, fiecare să judece și fiecare să se lase hotărât numai de interesele superioare și permanente ale țării pe care o slujim.

Eu v-am spus întreg gândul meu de la care nimic pe lume nu mă va abate.

Viitorul, din 8 iunie 1930.

b) **Lege pentru abrogarea art. 6 și 7 din legea privitoare la actele civile ale membrilor familiei domnitoare**

(8 iunie 1930)

Art. 1. Art. 6 și 7 din legea privitoare la actele civile ale membrilor familiei domnitoare din 5 ianuarie 1926 se abrogă.

Art. 2. Legea promulgativă prin Înaltul decret regal nr. 13 din 4 ianuarie 1926, publicată în *Monitorul oficial* nr. 4 din 5 ianuarie 1926, prin care s-a primit renunțarea Alteței Sale Regale principele Carol la succesiunea tronului și la toate drepturile, titlurile și prerogativele de care, în virtutea Constituției și a Statutelor familiei regale, se bucură, ca principe moștenitor al României și ca membru al familiei domnitoare, se anulează.

C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol. XVIII, 1930, p. 345.

c) **Lege relativă la moștenitorul tronului României**

(8 iunie 1930)

Articol unic. — Moștenitorul tronului României ia și numele de Mare Voievod al Albei-Iulia.

C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol. XVIII, 1930, p. 345.

d) **Legea adoptată de Reprezentanța Națională la 8 iunie 1930, prin care principele Carol este proclamat succesor al tronul României**

Articolul unic. Corpurile legiuitoare, întrunite într-o singură Adunare și constituite ca Reprezentațiunea Națională, declară anulată:

Legea promulgată prin Înaltul decret regal nr. 13, publicată în *Monitorul oficial*, nr. 4 din 5 ianuarie 1926, prin care s-a primit renunțarea Alteței Sale Regele principelui Carol la succesiunea tronului și la toate drepturile, titlurile și prerogativele de care, în virtutea Constituției și a Statutelor regale, se bucura, ca principe moștenitor și membru al familiei domnitoare.

Declară, de asemenea, anulată legea promulgată prin Înaltul decret regal nr. 14 din 4 ianuarie 1926, prin care Reprezentanța Națională primește Regența numită de Majestatea Sa regele Ferdinand I.

În consecință, pe temeiul art. 77 și 79 din Constituție, Reprezentațiunea Națională constată că succesiunea tronului României se cuvine de drept Alteței Sale Regale principelui Carol, coborâtor direct și legitim în ordine de primogenitură bărbătească a regelui Ferdinand I.

Monitorul oficial, nr. 124 bis, din 8 iunie 1930.

e) Poziția Partidului Social-Democrat față de actul restaurației
(15 iunie 1930)

. . . . . .

Este de la sine înțeles că, față de acest eveniment, muncitorimea organizată nu are de apărat sau afirmat nici un interes de ordin dinastic. Republicană prin program și convingere, ea consideră cele petrecute la 8 iunie 1930 ca un fapt îndeplinit. Neavând nici un motiv de a apăra menținerea ordinii constituționale stabilită de liberali, ea nu este împinsă nici la negarea ordinei noi statornicite de parlamentul național-țărănesc, după cum — pe de altă parte — nimic nu o determină să o susțină. Schimbările de persoane ce se petrec în așezarea regimului monarhic, nu prezintă nici o importanță directă pentru muncitorime. Câtă vreme acest regim dăinuiește, ea ia act de ele pur și simplu. De aceea, muncitorimea nu este chemată a se pronunța nici pentru, nici contra noii stări de lucruri. Noua stare de lucruri există — aceasta este faptul esențial de care trebuie să ținem seama.

Dar dacă, în judecata muncitorimii organizate, lipsește interesul dinastic, interesul politic față de orice eveniment menit să influențeze asupra vieții publice este cu atât mai puternic. Căci oricât de dezinteresați am fi din punct de vedere principial în ce privește problemele dinastice, schimbările de regi pot să aibă consecințe politice care ne impun să luăm clar și hotărât atitudine, mai ales când ele se produc în împrejurări excepționale și într-o situație politică încărcată de cele mai accentuate tensiuni. Iată considerațiunea pentru care nu ne este permis să privim nici schimbarea petrecută de curând ca un simplu fapt divers în istoria de familie a dinastiei române.

. . . . . .

Și, iată că în această situație de criză și îndoială exploadează brusc vestea sosirii aeroplanului princiar care nu aducea numai un rege nou, dar putea să aducă și reorientări fundamentale în politica țării. Schimbarea regelui nu putea să ne îngrijoreze. Ea putea doar să închidă, în sfârșit, realmente nenorocita „chestiune închisă" care a cășunat țării atâta sbucium inutil. Eventualitatea reorientării politice, însă, trebuia să ne preocupe în modul cel mai serios. Se va menține regimul parlamentar și constituțional, atât măcar cât l-a putut cuceri poporul românesc până în prezent? Va veni, poate, o eră de accentuată dezvoltare progresivă? Sau ne așteaptă dictatura militară, autocrația după model iugoslav, predominarea elementelor reacționare care de atâta timp pândesc momentul oportun? Iată întrebări care s-au pus oricui în această țară și cu atât mai mult nouă care avem de vegheat asupra unei mișcări muncitorești clădite cu atâta trudă și asupra unui început de libertăți ce ne-a costat scump și ne-a cerut jertfe grele. Știam că Partidul Liberal, acea formidabilă organizație de jaf și reacțiune, va trăi acum ceasurile celei mai meritate

decăderi. Dar unde este garanția că noul eveniment nu va crea noi forțe reacționare și le va da chiar neîngrădite posibilități de manifestare?

Aici, în această întrebare, rezidă marele interes politic care trebuie să conducă muncitorimea în atitudinile ei față de noua situație: interesul menținerii condițiilor elementare de dezvoltare politică democratică care s-au înfiripat, destul de timid, în ultimii doi ani. Dacă am putut menține și chiar lărgi bruma de libertăți ce exista sub regimul oligarhic, cu atât mai mult avem dreptul să pretindem azi ca ceeace a existat până acum să nu fie amenințat de noul regim.

În această direcție trebuie să se îndrepte toate străduințele noastre, și în servirea acestui mare interes suntem datori a munci cu toate puterile la întărirea mișcării noastre muncitorești care nu va putea trăi fără democrație.

„Socialismul", din 15 iunie 1930.

94. Document conținând lămuririle ministrului instrucțiunii publice și cultelor cu privire la reclamația Partidului Maghiar din România adresată Secretariatului Societății Națiunilor* la 2 septembrie 1930

Partidul Maghiar din România în reclamația recentă adresată Societății Națiunilor se plânge că statul român nu-și îndeplinește angajamentele luate prin art. 9 al tratatului de pace față de minoritatea maghiară [...]

. . . . . .

Reclamația invocând art. 9 și 11 din tratatul de pace semnat la Paris în ziua de 9 decembrie 1919 încearcă să arate că acel tratat „n-a avut puterea să schimbe directiva politicii școlare dictată altădată de caracterul exclusiv românesc al statului român de dinainte de război", încât drept urmare „legile și edificiul clădit sistematic al decretelor ministeriale și al măsurilor oficiale au creat o serie de reforme menite

* În perioada imediat următoare unirii Transilvaniei cu România, minoritatea maghiară a adoptat o atitudine de „rezistență pasivă", de neparticipare la activitatea statului român, în speranța că la Conferința păcii de la Paris nu se va fi ratifica actul de la 1 decembrie 1918. După semnarea tratatului de la Trianon (4 iunie 1920) s-a intensificat „activizarea" unor cercuri politice maghiare, ajungându-se la crearea Partidului Maghiar din România (1922). Acest partid a promovat o politică naționalist-șovină, folosind o gamă largă de mijloace — ziare și gazete, broșuri de propagandă, întruniri politice sau religioase, intervenții în parlament, memorii adresate regelui și guvernului etc. — prin care insinua că unirea Transilvaniei cu România nu era un act ireversibil, că el ar trebui revizuit. Prin politica sa, Partidul Maghiar din România se alinia orientării stabilite de cercurile guvernante de la Budapesta. Între modalitățile folosite de Partidul Maghiar din România se numără și trimiterea de memorii către Societatea Națiunilor. acuzând guvernul român că nu respectă tratatul minorităților semnat la 9 decembrie 1919. Documentul inserat în lucrare reprezintă răspunsul întocmit de ministrul instrucțiunii publice și cultelor la un astfel de memoriu.

să distrugă opera tratatului sau să-i zădărnicească orice eficacitate, aceasta în directă contrazicere cu scopul și spiritul tratatului".

Partidul Maghiar pentru a-și dovedi afirmația:

a) invocă decrete și dispoziții ministeriale din primii ani de după Unire, provocate la timpul său în parte de situația specială, ce a urmat imediat după război și în parte de lipsa de adaptabilitate a elementului maghiar la noile stări de lucruri; aceste decrete și dispoziții s-au perimat fie prin alte dispoziții, fie prin legi școlare, pe care Partidul Maghiar le ignoră cu totul;

b) prezintă stări și fapte tot din această epocă, care, pe urma legiuirilor școlare ce au urmat în anii 1924—1928, azi au cu totul altă înfățișare;

c) pune în lumină unilaterală, deci inexactă, diferite articole din legile școlare;

d) iară legile care asigură pe deplin eficacitatea art. 9 din tratatul de pace și stările de fapt ce au decurs din aceste legi le ignorează cu totul.

Înainte de a intra în analiza fiecărui capitol din reclamație, ținem să respingem cu toată energia insinuarea adusă politicii noastre școlare antebelice în sensul că aceasta, fiind directivată de caracterul exclusiv românesc al statului român antebelic (vechiul Regat), nu ar fi susceptibilă de o adaptare la dispozițiile tratatului.

Or adevărul se înfățișează cu totul altfel.

. . . . . .

Anume reclamația conclude că pe urma directivei exclusiviste a politicii noastre școlare antebelice legile și edificiul clădit sistematic al măsurilor oficiale postbelice, departe de-a traduce în realitate angajamentele înscrise în tratat, au creat o serie de reforme, menite să distrugă opera tratatului sau să zădărnicească orice eficacitate: aceasta în directă contrazicere cu scopul și spiritul tratatului.

Concluzia este falsă nu numai rezultând din premisa falsă, ci și prin situația faptică reală.

Art. 9 din tratatul de pace dispune privitor la tratamentul minorităților etnice și confesionale: „Ei vor avea prin urmare drept egal de a înființa, conduce și controla pe cheltuiala lor instituțiuni de caritate, religioase sau sociale, școli și alte organizații de educație având dreptul de a folosi în ele în toată libertatea limba lor proprie și a practica liberi religia lor".

Art. 10 din tratat spune: „În materie de instrucție publică guvernul român va acorda în orașele și districtele unde locuiește o proporție considerabilă de supuși români de altă limbă decât cea românească ușurințe potrivite pentru a asigura ca în școlile primare instrucția să se facă copiilor în propria lor limbă, a acestor supuși români. Această stipulațiune nu va împiedica guvernul român de a face obligatoriu învățământul limbii române în aceste școli".

Ori, iată cum s-a conformat stăpânirea română dispozițiilor tratatului în teritoriul detașat de la Ungaria și unit cu România:

1) Au rămas în plină funcțiune școlile primare și secundare ale minorităților etnice și confesionale maghiare (rom(ano)-cat(olice); ev(anghelice), ref(ormate) și unitariene) și după 1 decembrie 1918. 2) În acest

scop, Consiliul Dirigent din Transilvania a dat revizoratelor şcolare următoarele ordine şi decrete privitor la funcţionarea vechilor şcoli minoritare confesionale şi la înfiinţarea de noi şcoli:

a) Ordinul nr. 15 673 din 29 septembrie 1919 a aprobat fără nici o restricţie deschiderea de noi şcoli confesionale cu limbă de predare proprie a minorităţii respective;

b) Ordinul nr. 1 461/1920 din 4 martie a dispus tuturor revizorilor ca să respecte autonomia confesiunilor minoritare, să nu facă nici o dificultate funcţionării şcolilor confesionale minoritare, dovedind prin aceasta că cetăţenii României sunt trataţi egal.

c) Ordinul nr. 31 356/1930 a dispus că se menţin şi se întreţin de stat mai departe şcolile statului cu limbă de predare maghiară.

3) Legea învăţământului primar al statului din 1927 introduce la art. 7 dispoziţiile art. 10 alin. 1 din tratatul de pace în modul următor: Art. 7 (Legea învăţământului primar): „Învăţământul primar în şcoalele statului se predă în limba română.

În comunele cu populaţie de altă limbă decât limba română Ministerul Instrucţiunii Publice va înfiinţa şcoale primare cu limba de predare a populaţiei respective, în aceeaşi proporţie ca şi în comunele româneşti. În aceste şcoale studiul limbii române va fi însă obligator în numărul de ore stabilit prin regulament."

4) Legea învăţământului particular din anul 1925 introduce dispoziţiile art. 9 din tratat privitor la învăţământ.

5) Legea învăţământului secundar (1928) la art. 11 dispune: „În regiunile cu populaţiune minoritară în număr precumpănitor se vor putea înfiinţa, în condiţiile art. 7 şi 8, pe lângă liceele de stat, secţiuni în care învăţământul să se predea în limba minorităţii respective. O astfel de secţiune se poate înfiinţa numai în cazul când se va înscrie un număr de maximum 30 elevi de clasă în gimnaziu şi de 25 elevi de clasă în cursul superior".

Văzând dispoziţia acestui articol, suntem nevoiţi a arăta că art. 10 din tratatul de pace obligă statul român de a face uşurinţi elementului minoritar numai în învăţământul primar, or statul român face aceste uşurinţi chiar şi învăţământului secundar, fără să aibă în privinţa acestui învăţământ vreun obligament sau angajament faţă de elementul minoritar.

Din dispoziţiile citate ale Consiliului Dirigent şi ale Secretariatului General din Transilvania, apoi din dispoziţiile precise ale legilor şcolare este evidentă inexactitatea afirmaţiei Partidului Maghiar că legile şi dispoziţiile Ministerului ar fi în contrazicere cu scopul şi spiritul tratatului şi că aceste legi şi dispoziţii ar fi menite să distrugă opera tratatului.

Dovedind inexactitatea reclamaţiei cu privire la natura legilor şcolare şi a dispoziţiilor ministeriale, s-ar putea uşor întâmpla ca reclamanţii, recunoscând corectitudinea legilor şi a unor dispoziţiuni ministeriale, să obiecteze că realitatea este cu totul alta decât litera legii.

Pentru a combate o astfel de aserţiune, vom pune faţă în faţă numărul şcolilor ce le avea minoritatea maghiară înainte de 1918 şi ce le are azi, în baza art. 9 din tratatul de pace:

Şcoli primare

	1918	1930
Rom(ano)-cat(olice)	**383**	316
Ev(anghelice)-ref(ormate)	322	503
Unitariene	26	37
Ev(anghelice) C.A.	8	16
Armeno-cat(olice)	—	1
Ruteno-cat(olice)	—	1
Total	739	874

Observăm că numărul şcolilor romano-cat(olice) maghiare din 1930 este redus faţă de numărul acelor şcoli din 1918 pe urma faptului că şvabii rom(ano)-cat(olici) din Banat, după 1918, au înlocuit limba de predare maghiară cu limba germană, limba lor maternă.

Şcoli secundare

a) *Licee complete*

	1918	1930
Rom(ano)-cat(olice)	15	9
Ev(anghelice)-ref(ormate)	9	7
Unitariene	2	2
Ev(anghelice) C.A. magh(iare)	—	—
Total	26	18

b) *Şcoli civile*

	1918	1930
Rom(ano)-cat(olice)	21	15
Ev(anghelice)-ref(ormate)	1	7
Unitariene	—	—
Ev(anghelice) C.A.	—	2
Total	22	24

c) *Şcoli comerciale*

	1918	1930
Rom(ano)-cat(olice)	1	2
Ev(anghelice)-ref(ormate)	—	1
Total	1	3

d) *Şcoli normale*

	1918	1930
Rom(ano)-cat(olice)	—	—
Ev(anghelice)-ref(ormate)	—	—
Unitariene	7	7
Total	7	7

Dovedind netemeinicia afirmaţiilor Partidului Maghiar, nu ne putem reţine mirarea cum de Partidul Maghiar, de altă parte, când afişează în partea introductivă a reclamaţiei sale că statul român nu are sensibilitate faţă de concepţia nouă înscrisă în tratatul de pace în privinţa tratamentului şcolar al minorităţilor, ignorează în mod inadmisibil faptul că statul român în virtutea art. 10 al aceluiaşi tratat întreţine pentru minoritatea maghiară:

260 şcoli primare de stat cu limba de predare maghiară şi

223 secţii paralele în şcolile primare ale statului cu limba de predare maghiară şi că acelaşi stat mai întreţine, chiar fără să-l oblige tratatul de pace, şi şcoli comerciale şi secundare ale statului cu secţii paralele maghiare în Oradea, Cluj, Arad şi Timişoara.

Această ignorare să fie oare numai o simplă scăpare din vedere sau să fie o ignorare intenţionată pentru a surprinde mai uşor buna credinţă a Societăţii Naţiunilor?

Din cele expuse rezultă că:

a) Statul român începând cu actele Consiliului Dirigent din Transilvania până inclusiv la legea învăţământului secundar din 1928 şi-a afirmat şi confirmat angajamentul luat prin tratatul de pace faţă de minorităţi pe teren şcolar.

b) Reclamaţia Partidului Maghiar în partea sa introductivă, afirmând contrariul, ca bază principală a reclamaţiei, se pune pe temei greşit.

Totuşi Partidul Maghiar spre a-şi susţine şi dovedi teza invocă câteva cazuri sau procedee de importanţă secundară, pe care le prezintă şi explică deasemenea în mod unilateral, deci inexact.

În cele ce urmează vom analiza toate cazurile:

I. *Zona culturală*

Crearea, avantagiile materiale ale învăţătorilor, motivarea înfiinţării şi scopul adevărat al zonei culturale.

Partidul Maghiar afirmă că înfiinţarea zonei culturale, căreia în Transilvania îi aparţin jud(eţele) Bihor, Sălaj, Satu-Mare, Maramureş, Hunedoara, Turda-Arieş, Mureş-Turda, Odorhei, Ciuc şi Trei-Scaune, stabilite astfel prin decizia ministerială nr. 40 771/1924 şi prin art. 159 din legea învăţământului primar, ar avea ca motiv mărturisit românizarea elementului românesc desnaţionalizat, dar în realitate ar avea ca scop nemărturisit reducerea (anihilarea) civilizaţiei maghiare în acele judeţe. Deci statul român prin crearea zonei culturale ar leza libertatea culturii maghiare, faţă de care şi-a luat angajament prin art. 9 al tratatului de pace.

Ori, Partidul Maghiar, când pune în sarcina zonei culturale româneşti scopuri pe care acesta nu le are, cade într-o eroare datorită unei

sugestii psihice, de care nu poate scăpa, și anume intuiția zonei culturale maghiare de pe vremuri.

Guvernul maghiar la începutul anului 1917 prin un ordin special, cu toată împotrivirea bisericilor românești din Transilvania, a hotărât suprimarea școlilor românești din județele Brașov, Făgăraș, Sibiu, Târnava-Mare și trei plăși din județul Hunedoara și înlocuirea școlilor românești cu școli primare de stat cu limba de predare maghiară.

În bugetul anului 1917/918 în acest scop s-au prevăzut cheltuiele celor 1 600 școli primare maghiare și 800 grădini de copii mici maghiare în acele județe.

De ce era vorba în zona culturală maghiară?

De suprimarea totală a școlilor românești și înlocuirea lor cu școli ungurești și de înființarea a 800 de grădini ungurești noi pe seama copiilor de 4—6 ani, adică era vorba de stingerea totală a graiului românesc în 5 județe.

Fantoma acestei grozăvii pedagogice, în serviciul naționalismului șovinist maghiar, neodihnește Partidul Maghiar și îl face să atribuie zonei culturale românești scopuri identice cu a celei ungurești.

Ori, zona culturală românească nu a avut și nu are scopul pe care i-l atribuie Partidul Maghiar.

Ținem să fixăm de pe acum că chiar și în județele cu populațiune săcuiască preponderentă stau în picioare toate școlile primare maghiare confesionale antebelice și își îndeplinesc rolul cultural, ca și înainte.

Motivele înființării și scopul zonei culturale românești este cu totul altul decât cel arătat de Partidul Maghiar.

Pentru a dovedi afirmația noastră ne servim de următoarele date luate din statistica maghiară oficială din anul 1900 și 1910 privitor la județele menționate în reclamația Partidului Maghiar.

. . . . . .

Față de situația rușinoasă de analfabetism general a elementului românesc, lăsată moștenire statului românesc de către regimul maghiar, oare nu a fost datoria fiecărui guvern român să se îngrijească de intensificarea învățământului românesc?

Iată motivul adevărat și real al înființării unei zone culturale românești.

Scopul zonei culturale românești, decurgând din motivul înființării ei, este clar și mărturisit, anume intensificarea învățământului românesc pe seama elementului românesc pentru a-l ridica cel puțin la treapta la care regimul maghiar de protecționism cultural de 1 000 ani a reușit să ridice elementul maghiar.

Orice alte afirmări asupra scopului nemărturisit al zonei culturale sunt pure invențiuni ale unor creeri sugestionați de fantoma zonei culturale maghiare de pe vremuri.

. . . . . .

Deci suntem de părere să se ceară de la Societatea Națiunilor să respingă reclamația ca neîntemeiată.

NICOLAE COSTĂCHESCU,
ministrul instrucțiunii publice și cultelor

Arhiva Istorică Centrală, fond. Casa Regală, dos. 77/1930, f. 1—29

95. Manifestul-program al Partidului Național-Agrar* (iunie 1932)

. . . . . .

Am întemeiat Partidul Național-Agrar. Dorind o primenire, stabilind un crez, vestind pocăință și sancțiuni, noi vrem să dăm un nou ideal cetățenesc. De trei luni ne-am desfășurat flamura proaspătă făcând spovedania în fața obștei.

Ținta noastră?

Pe ruinele ereziilor de până acum vrem să vindecăm țara.

Partidul Național-Agrar, conștient de menirea sa, se leagă să îndeplinească o reformă radicală a sufletului României bolnave. Pe lângă refacerea osaturii noastre economice-financiare, vom urmări o rectificare morală a societății românești, cuprinsă astăzi de sus și până jos de duhul descompunerii și al descurajării.

Partidul Național-Agrar vede în ideia monarhică garanția cea mai temeinică a existenței noastre de stat național.

Partidul Național-Agrar, clădindu-și întregul său program politic pe cele două adevăruri organice ale neamului nostru, crede în sângele românesc și în pământul Țării. Afirmând puterea de înnoire a ideii naționale, la adăpostul căreia se poate realiza o operă de armonie socială cu ocrotirea normală a tuturor infiltrațiilor etnice străine, și văzând în agricultură categoria de producție cea mai însemnată a României, Partidul Național-Agrar își mărturisește năzuințele sale în cele ce urmează:

Ne vom strădui să apărăm și să întărim în orice împrejurare proprietatea agricolă, pentru a face din ea temelia sănătoasă și neclintită a economiei noastre naționale.

Vom pune în practică măsurile trebuincioase pentru a ridica prețul cerealelor, potrivit lozincii pe care am îmbrățișat-o din prima zi a întemeierii partidului nostru, și anume: rod mult, rod bun și cu preț.

Vom revizui și îmbunătăți condițiunile conversiunii agricole, având în vedere mijloacele pentru crearea unui credit pe seama plugarilor, menit să învioreze din nou gospodăria țării, paralizată astăzi. Vom stărui în

---

* Manifestul-program al Partidului Național-Agrar, al cărui președinte era Octavian Goga, se adresa în principal țărănimii, care trebuia să constituie suportul de bază al acestui nou organism politic. După cum vrea să arate și în titulatură, agricultura era „categoria de producție cea mai însemnată a României", iar proprietatea agricolă „trebuia apărată și întărită pentru a constitui temelia sănătoasă a economiei naționale".

Programul se adresa și altor categorii sociale, făgăduind apărarea intereselor profesionale ale muncitorilor, pedepsirea celor ce au risipit averea statului, precum și instituirea controlului averilor.

După 1933, multe din aceste formulări propagandistice au fost înlocuite cu altele, având un accentuat caracter antidemocratic, naționalist. Octavian Goga, adept al politicii lui Carol al II-lea, s-a ridicat împotriva sistemului democratic, pronunțându-se pentru o conducere autoritară, cerând în acest sens, modificarea Constituției și a sistemului de constituire a Corpurilor legiuitoare.

același timp să salvăm proprietatea imobiliară urbană din ghiarele cămătăriei, pentru a nu altera actualele relații de proprietate printr-o invazie străină.

Ne angajăm să aducem la îndeplinire o reducere a impozitelor actuale prea urcate, scăzându-le în aceeași măsură în care au scăzut și câștigurile muncii productive.

Printr-o politică vamală chibzuită, punând capăt ocrotirii exagerate acordate unor industrii parazitare, vom face să se ieftinească toate mărfurile de care are nevoie țărănimea, statornicind un echilibru mai drept între prețul produselor fabricate și prețul produselor agricole.

Vom însănătoși finanțele sleite ale României, nu prin noi împrumuturi pe care bugetul nostru nu le mai suportă, ci printr-o mânuire cinstită și cu grijă priveghiată a banului public.

Ținând seama de interesele țării, respectând angajamentele noastre internaționale, dar afirmând conștiința că nu vom putea fi niciodată exploatații străinilor, vom cere atât diminuarea, cât și o nouă eșalonare a datoriei noastre publice, căutând ca printr-o nouă punere în valoare a bogățiilor țării să plătim anuitățile împrumuturilor de până acum fără a ne atinge de actualul buget deficitar.

Vom da țării o nouă reformă administrativă, urmărind o formulă simplă și unitară, curățitoare a bugetului și capabilă de a reînvia simțământul de autoritate națională și de putere executivă efectivă, grav compromisă astăzi.

Vom lua apărarea intereselor profesionale ale muncitorilor și vom lupta împotriva șomajului prin stimularea activității economice a țării.

Vom trage la răspundere pe toți aceia care au risipit și au jertfit averea statului, cerând justiției cele mai aspre pedepse pentru ei.

Ne luăm obligația să instituim un control al averilor, de care vechile partide au fugit, și să procedăm la confiscarea în folosul statului a tuturor bunurilor dobândite prin mijloace nepermise sau tăinuite.

Ne vom îngriji cu toată luarea aminte de soarta bisericii și a școlii, făcând din ridicarea sufletească și morală a poporului o adevărată problemă de stat.

Vom reînființa Ministerul Cultelor și vom acorda o justă retribuție preoților și învățătorilor, pe care vrem să-i așezăm printre cei mai folositori slujbași ai țării.

Vom urmări prin toate actele noastre un ideal de pace între popoare, dar, văzând primejdiile care amenință granițele noastre, vom veghea ca armata României să fie bine înzestrată, bine echipată și bine hrănită, tocmai pentru a preveni orice agresiune îndreptată împotriva integrității teritoriului național.

. . . . . .

Țara noastră, din 29 iunie 1932.

96. Discursul-program rostit de Constantin Argetoianu, președintele Uniunii Agrare*

(6 noiembrie 1932)

D. Argetoianu, primit cu îndelungate ovații, spune:

Cuțitul a ajuns la os. Privelișteа este îngrijorătoare. Jos, printre cei care muncesc, domnește sărăcia și deznădejdea, iar sus, printre cei care conduc țara, zăpăceala. Azi nu se mai pot da lupte politice, ci trebuie să luptăm pentru existență. Zăpăceala sferelor diriguitoare poate fi fatală pentru viitorul nostru. Citesc ca dv., în fiecare zi, ziarele, care ne pun la curent cu îndeletnicirile mari și mărunte ale Consiliului de Miniștri, ale miniștrilor, diferitelor comisii și ale unor specialiști. Se discută dacă trebuie plătit cuponul, dacă trebuie să menținem stabilitatea leului, sau să licențiem sau nu o bună parte dintre funcționari.

Problema principală

Toate acestea, însă, sunt probleme secundare. Avem o singură problemă, anume problema normalizării producțiunii. Producția este paralizată și producătorii neputincioși. Când se va rezolva problema producției toate celelalte probleme secundare se vor rezolva de la sine. Avem o clasă producătoare, care muncește fără folos. Urcarea prețului la grâu și la vin nu provine din îmbunătățirea situației, ci pentru că nu s-a făcut vin și grâu. Sporirea prețului grâului și a vinului este o sporire de sărăcie, nu de bogăție. Scumpirea, dealtminteri, a grâului e resimțită și de producători, care nu-și mai pot procura sămânța de grâu pentru muncile de toamnă. Agricultorii produc sub spezele de cost, așa că ajung toți la bilanț deficitar. De aci și numai de aici purcede criza. De aici, toate insolvabilitățile, de aici situația deficitară a tezaurului. Pentru vindecarea răului, trebuie să atacăm problema principală și numai această problemă. Soluțiile nu sunt ușoare. Problema valorificării producției, factorii esențiali sunt într-o interdependență mondială așa de strânsă și atât de greu de orientat încât nu putem avea pretenția să ajungem deodată la o normalizare în această direcție.

Datoria guvernelor

Datoria de căpetenie este să ajutăm pe producători să treacă prin această criză, fără să piară. Producătorii nu mai pot trăi cu povara pasivului ce le apasă umerii. Soluția se impune de la sine — lichidarea pasivului producătorului român, a tuturor producătorilor români și lichidarea cât mai repede. Nu există dușmănie între debitori și creditori. Cine este dușmanul capitalului cinstit? De cămătarii care au luat 50 la sută nu mă ocup. Mă ocup de creditul cinstit de care trebuie să ținem seama,

* Documentul reprezintă de fapt programul Uniunii Agrare, organizație politică al cărui conducător era Constantin Argetoianu. Acesta a trecut prin mai multe partide (Partidul Conservator, Partidul Poporului, Partidul Naționalist al Poporului, Partidul Național, Partidul Național-Liberal). În 1932 el a întemeiat o organizație politică proprie.

dar care şi el trebuie să ţină seama de situaţia debitorilor. Marea proprietate a făcut sacrificii mari la realizarea reformei agrare fără proteste.

Astăzi trebuie să facă sacrificii şi capitaliştii în interesul obştesc, dar şi al lor. Căci dacă nu le vor face, praf se va alege de toate creanţele lor. Intangibilitatea creanţei este cea mai mare prostie, căci e o prostie să ai în sertar o creanţă intangibilă, dar inoperantă. Să înţeleagă toţi creditorii că totalitatea creanţelor nu o mai poate încasa. Nu pentru că nu vrem, dar pentru că nu putem plăti.

Cum se poate face lichidarea trecutului

Lichidarea pasivului producătorilor s-ar putea face pe două căi: 1) calea inaugurată de mine, prin legea conversiunii, prin care se modifică legal raporturile dintre debitori şi creditori. La reproşul că n-am făcut conversiunea şi pentru oraşe, răspund că trebuie să urcăm scara treaptă cu treaptă.

Merit însă alt reproş, pe care mi-l fac singur. Trebuia, prin legea mea, să se scadă şi mai mult creanţele. Nu ştiu cine a dat sfatul să strice rosturile legii mele, dar i-a sfătuit rău. Căci legile ce vor urma vor fi mai severe. Iar dacă se vor atinge şi de acelea, apoi vor urma altele foarte drastice.

Nu vă lăsaţi ademeniţi de inflaţie

A doua cale, ar fi să nu te atingi prin lege de aceste raporturi şi să laşi să ajungă la acelaşi rezultat, prin scăderea monedei. Cu alte cuvinte, să recurgi la inflaţie. Nu vă lăsaţi ademeniţi şi nu vă culcaţi pe perna inflaţiei, căci veţi dormi prost. Inflaţia este un fenomen cu care nu te poţi juca. Se poate foarte bine ca moneda să nu scadă, cu toate împrejurările pe care le vedem. Moneda s-a întărit în stabilitatea ei. Imediat după război ea era foarte sensibilă şi a înregistrat curse de scădere verticale. Astăzi, sensibilitatea monedei este mult atenuată. S-ar putea însă ca leul să scadă în străinătate şi să nu scadă în ţară. Vom avea astfel leul extern şi leul intern. Atunci vom valorifica ieftin producţia noastră şi am cumpăra scump producţia altora. Am scoborî încă alte câteva trepte pe scara ruşinei. Inflaţia poate, prin urmare, să nu vie, dar poate şi să vie.

Dacă vine, ne plătim datoriile uşor, dar a doua zi va trebui să facem altele, şi să cădem mai rău ca înainte. E mai bine să procedăm prin măsuri legale, extinzând conversiunea asupra tuturor producătorilor, făcând uşurări de plată. Să nu stingem cu totul dreptul creditorilor, lăsându-le un colţişor şi când va veni belşugul să le plătim. Până atunci, nici o dobândă, nici capete, nici execuţie silită.

Lumea bancară să urmeze exemplul dat de marea proprietate. După acestea, problemele celelalte se vor soluţiona de la sine. Când producătorul va putea plăti statului, bugetul va fi echilibrat şi va face faţă nevoilor.

Experţii străini, de care se vorbeşte, par să ne înveţe să echilibrăm cheltuielile statului. Aceasta e ceva inutil. Să vină experţi străini să înveţe pe producătorii noştri cum să încheie bilanţuri active. Altcum nu le înţeleg utilitatea.

„Aliați dar nu clienți"

Mă rezum: numai problema producției naționale și a producătorilor este singura problemă de rezolvat și care trebuie să ne preocupe pentru moment.

Pe lângă această problemă esențială a producțiunii, este una de ordin general care trebuie să ne preocupe de pe acum, fiind legată de viitorul nostru politic și economic: trebuie să ne recâștigăm independența noastră politică și economică în raporturile cu străinătatea. Politica de slugă la stăpân, ce o ducem de la război încoace, nu mai poate dăinui. Suntem respectuoși față de aliențele noastre și înțelegem să ne respectăm semnătura: dar nu putem ca din aceste legături să facem un crez și să ne călcăm demnitatea și interesele noastre. Înțelegem să fim aliați dar nu clienți.

Acestea sunt lozincile cu care am venit aci, spre a preciza punctul de plecare pe drumul pe care cred că trebuie să pornim, drum care va fi greu, dar scurt. Va trebui să mergem cu pași repezi pe acest drum, deoarece țara nu are timp să aștepte.

Voi, olteni, dați-mi curajul care-mi trebuie. De rest, lăsați pe mine!

Pământul nostru, din 8 noiembrie 1932.

97. Discursul-program rostit de Grigore Iunian cu prilejul întemeierii Partidului Țărănesc-Radical (20 noiembrie 1932)

. . . . . .

Programul noului partid

De ce am plecat din Partidul Național-Țărănesc? întrebați și noi avem îndatorirea de a vă răspunde. Pentrucă vroim să reînchegăm forța politică pe care dv. ați creat-o în 1919 și cu mari sacrificii ați dus-o în lungul anilor de mari greutăți, până la anul 1928.

Voim să reînchegăm această forță politică pe temeiul programului care a fost alcătuit pe vremuri de Partidul Național-Țărănesc și pe care astăzi partidul acesta l-a trădat și l-a părăsit. Voim, pe lângă toate acestea, să avem în vedere realitățile din această țară și să căutăm în clipele grele prin care trecem soluțiile cele mai potrivite pentru nevoile noastre.

Să rupem cu minciuna, să rupem cu fățărnicia și să trăim o viață în cadrele intereselor noastre naționale, cu ocrotirea nevoilor tuturor categoriilor de cetățeni.

Am avut prilejul să discut în parlament problemele al căror obiect formează obiectul congresului de azi. Am arătat atunci că pentru a înlesni înviorarea economică națională se impun două măsuri: aplicarea suspendării plății cuponului și restabilizarea.

. . . . . .

Cuvântul, din 22 noiembrie 1932.

98. Cuvântarea rostită de dr. Petru Groza, la 21 ianuarie 1933, cu prilejul întemeierii Frontului Plugarilor*

Voi țăranii**

din acest colț de țară, leagăn al neamului românesc, pământ îngrășat cu sudoarea și sângele strămoșilor noștri, scris cu litere mari în cartea pătimirilor, începând cu Sarmizegetusa până la mormintele din Țebea, ați ridicat la marea adunare din sala Teatrului din Deva la 8 ianuarie arma înțelepciunii voastre strămoșești împotriva politicianismului. Această armă, ruginită până acum de toate minciunile, făgăduielile și ispitele unei false democrații, a apărut sclipitoare în această zi, curățită prin focul greului și neajunsurilor, care v-au scos din satele voastre, punându-vă la drum lung și adunându-vă atât de mulți cum nu a putut s-o facă nici un guvern sau partid de la întregirea țării încoace.

Arma înțelepciunii voastre ați muiat-o însă în valul deznădejdii — și să ia seama diriguitorii țării.

Glasul vostru trebuie auzit — nimeni nu-și va mai putea astupa urechile.

Necazurile voastre trebuie văzute — vai, orbilor.

Adunați de capul vostru, nechemați de nici un partid, mai mult, întorcând spatele până-ntrunul politicienilor guvernamentali, care v-au convocat în aceeași zi, la aceeași oră, într-un local din apropierea întrunirii voastre, nu v-ați mai lăsat ademeniți nici de făgăduieli, nici de cei trei cârnați și o halbă de vin. Nu v-ați mai muiat nici de plânsetele băbești.

Chemat în mijlocul vostru de o delegație, am spus lămurit și fără înconjur ce gândesc.

Am declarat că profitorii de ape tulburi ale politicianismului, strâns adunați în jurul oalei cu friptură, rău fac că uită furtuna din jurul lor. Acum toată lumea are datoria să suspende orice activitate pentru sporirea averii, iar cei care au averi să nu se sperie dacă pierd o parte din ele.

Cea mai mare avere este puterea de muncă, sănătatea și o cinstită ordine în țară, pentru ca toată lumea muncitoare să poată trăi, pierind trântorii atât de sporiți ai diferitelor grupări politice, care, exploatând conjuncturi prielnice, mutându-se de la un partid la altul, și-au creat adevărate instituțiuni de jaf și pradă a banului public.

Capitalul leneș, acționarii și deponenții, ascunzătorii de numerar trebuie să se împace cu gândul ca sumele lor să fie reduse la jumătate ieri, la un sfert azi — după cum întârzie, la zero — dacă vor întârzia prea mult cu operația mare a refacerii noastre financiare.

---

* Frontul Plugarilor a fost creat în ianuarie 1933 la Deva din inițiativa unui grup de țărani din județul Hunedoara. Președinte a fost ales, în noiembrie 1933, dr. Petru Groza.

** Așa în text; primele două cuvinte ale frazei formează și titlul cuvântării.

Nici marii capitaliști străini care ne-au împrumutat cu banii ieftini de atunci nu scapă de acest adevăr. Cu cât vor întârzia mai mult cu reducerea capitalurilor și dobânzilor, cu atât mai puțin vor încasa.

Balonul conversiunii întortocheate trebuie spart fără întârziere, luându-se o hotărâre eroică și simplă.

Nimeni să nu fie obligat de a replăti mai multă valoare decât a căpătat. Dacă datoriile făcute atunci când banul era pleavă s-ar replăti acum, când banul e atât de scump, în aceeași sumă, toți creditorii ar câștiga, fără muncă, fără dreptate, foarte mult, iar toți datoraşii s-ar ruina.

A fost perechea de boi 20 000 de lei atunci când ai luat împrumutul, a scăzut acest preț la 6 000—8 000 acum când trebuie să replătești; ce minte diavolească mai poate orândui ca să replătești aceeași sumă, deci în loc de o valoare, avere de o pereche de boi, 2—3 perechi!

Încurcata lege a conversiunii a fost și mai încurcată prin suspendarea acestei legi înainte ca ea să fie aplicată. O mulțime de articole, din care nimeni nu mai știe ce să facă.

Până când încurcăm lumea?

Cine împiedică ca în locul codrului de paragrafe strâmbe să se facă un articol scurt, limpede: iertarea odată și pentru totdeauna a datoriei în măsura în care contravaloarea banului s-a urcat.

Banul, valoarea lui nominală este o ficțiune — contravaloarea lui, adică bunul pe care-l poți cumpăra cu el, o realitate.

Cine se agață de lumea ficțiunilor va pierde pământul de sub picioare.

Pentru ce s-a urcat contravaloarea banului atât de mult?

O întrebare la care cei prea cuminți pot să dea o sumedenie de răspunsuri. Le lăsăm pe seama babelor înțelepte, ca să se pieptene cu astfel de întrebări.

Noi știm un lucru: mulți bani s-au ascuns, fiindcă nimeni nu poate crede că șoarecii au mâncat deodată atâta pleavă de bani cât circula înainte. Cine ne împiedică să căutăm unde sunt banii prin ștampilarea lor?

Să vedem astfel cine împiedică circularea banului în vinele gospodăriei țării noastre, întocmai cum buboaiele împiedică circulația sângelui în trupul nostru.

Sunt lucruri foarte simple, și totuși nu se fac.

Cine are interesul să nu se facă?

Voi nu. — Eu, încă nu.

Atunci? Trebuie siliți aceia care au alte interese să nu mai împiedice sau întârzie aceste măsuri.

Siliți cu arme legale. Nici o lege nu vă silește să împingeți carul partidelor politice, care toate au votat „conversiunea", dar — cu puține excepții — toate o înjură.

Puterea voastră e mare, cu o singură condiție: să vă uniți și să vă organizați; atunci puterea voastră este și legală. O turmă neorganizată, oricât de numeroasă ar fi, nu va face nimic, ba se va încurca și cu legile și chiar cu ea singură. Poate își va găsi păstorii care să o ducă la păşunat, dar nu vor găsi luptători, care nu se pun decât în fruntea unei armate organizate, chiar și cu mai puțini.

Puținii organizați au învins totdeauna pe cei mulți neorganizați.

Organizarea e simplă. Alegeți un delegat sau om de legătură, om cu orânduială la cap, de fiecare comună. Delegații din comunele unei plăși să se adune la un loc, alegând din sânul lor un delegat de plasă, iar delegații de plasă, adunându-se la un loc, vor găsi modul cum să hotărască în numele vostru și potrivit cu dorințele voastre, spunând limpede ce doriți.

Veți face un bine și țării făcând să se audă glasurile voastre astfel unite într-unul puternic — și de către cei care astăzi sunt încă surzi, sau nu vreau să audă.

La întrunirea din 18 ianuarie ați dat o măreață dovadă de disciplină ordonată — eu cred în viitorul vostru, dr. Petru Groza, fost ministru.

Dr. Petru Groza, *Articole, cuvântări, interviuri. Texte alese*, București, Editura politică, 1973, p. 70—72

99. Apelul Comitetului Național Antifascist din România (13 iulie 1933)

. . . . . .

Izbânda vremelnică a regimului hitlerist în Germania a provocat pretutindeni o nouă îndârjire a reacțiunii fasciste. Peste tot, și la noi în România de asemeni, partizanii urii de rasă, ai dictaturii fascisto-antisemite se dedau la cea mai demagogică propagandă, atâțând șovinismul și deșteptând instinctele reacționare ale unor pături pe care mizeria unei crize fără precedent le împinge să vadă mântuirea lor înapoi, iar nu înainte.

Adepții hitlerismului român iau ca exemplu Germania în propaganda lor.

Ce se poate observa în Germania de azi? Cea mai grozavă teroare împotriva muncitorimii, împotriva celor mai de vază intelectuali, ca și a micilor comercianți și liber profesioniști. Libertățile de presă, de întruniri și asociere câștigate cu jertfe de masele largi sunt nimicite, organizațiile sindicale, cooperative, politice și culturale, adversare regimului hitlerist, sunt sugrumate.

Operele intelectuale cele mai de seamă sunt distruse sub pretextul originii lor neariene, profesori renumiți, printre care mulți savanți laureați ai premiului Nobel, sunt alungați de la catedrele pe care le-au ilustrat zeci de ani. În schimb, nici una din promisiunile demagogice cu care fascismul hitlerist a luat în mână cârma statului nu a fost realizată. Șomajul în creștere nu poate fi remediat decât prin introducerea muncii forțate, adevărată reîntoarcere la epoca robiei; păturile mijlocii zac și mai departe sub povara scumpetei, a dobânzilor grele și impozitelor; țărănimea dezamăgită se agită pretutindeni la discreția „junkerilor", iar în loc de succese Hitler a reușit să izoleze Germania de orice prietenie, s-o facă antipatică opiniei publice mondiale și să sporească cu înfrigurare pregătirile de război și înarmările, împingând Germania și omenirea întreagă într-o catastrofă. Iată de ce lupta împotriva fascismului este și lupta contra oricărui război imperialist.

În fața pericolului care amenință omenirea din partea antisemitismului și fascismului, s-au întâlnit la Paris într-un congres mondial, în cursul lunii trecute*, mii de delegați reprezentând un număr de trei mi-

* 4—6 iunie 1933

lioane antifasciști din lumea întreagă, pentru a se consfătui asupra măsurilor de luat pentru a împiedica aruncarea omenirii în barbarie prin venirea fascismului la putere. Congresul din Paris în care stăteau alături figurile cele mai ilustre ale științei și literaturii de astăzi, cu delegații muncitorilor din Germania fascistă ca și din alte țări, unde se întâlneau elemente din toate partidele și din afară de orice partid politic, a hotărât să înceapă o mișcare antifascistă în lumea întreagă, pe baza unirii tuturor adversarilor barbariei antisemite și fasciste fără deosebire de credință politică și de stare socială.

În timpul din urmă s-a vorbit și la noi foarte mult de creșterea pericolului mișcărilor fasciste și antisemite. Față de creșterea pericolului fascist în România, subsemnații intelectuali și muncitori români, am luat inițiativa formării unui Comitet antifascist, pe baza hotărârilor Congresului de la Paris.

Acest comitet va fi sâmburele în jurul căruia se vor concentra toate forțele antifasciste din România.

Facem apel la unirea tuturor forțelor muncitorești și intelectuale să formeze pretutindeni, în toate orașele, satele, fabricile, birourile și cartierele din țară, comitete antifasciste trimițând adeziunile lor scrise la Comitetul Național format la București, la adresa: V. Gherasim, avocat, strada Poliției, nr. 5. Strângând în jurul acțiunii antifasciste pe toți acei care lucrează cu brațul sau cu mintea la orașe și la sate, vom putea stăvili în România triumful unui curent care poartă în el curentul de distrugere a tot ce este izvor de muncă și gândire.

Cu acest țel chemăm la organizarea temeinică și luptă neșovăitoare.*

. . . . . .

Dimineața, din 13 iulie 1933.

100. Cuvântarea rostită de Ion Mihalache la Congresul Tineretului Național-Țărănesc și al organizației din județul Muscel, la 10 septembrie 1933

. . . . . .

[...] Programul nostru trebuie examinat și adâncit în lumina noilor condiții; și metodele trebuiesc ajustate în funcție de noul program și de noile condiții politice.

Ne îndeamnă, ne silește la aceasta, o întreită considerație:

a) Menirea noastră organică și istorică;

b) Noul echilibru ce se stabilește în economia mondială;

c) Nu avem — pe actualul plan — soluție la marile probleme ce ne stau în față:

Un buget echilibrat garantând mersul normal al aparatului de stat și lichidarea trecutului;

---

* Urmează numeroase semnături ale unor remarcabili savanți, artiști, profesori universitari, ziariști, dintre care menționăm: Iorgu Iordan, P. Constantinescu-Iași, Ilie Cristea, Radu Cernătescu, Barbu Lăzăreanu, Cicerone Teodorescu, Constantin Motaș.

Valorificarea produselor în condiţiuni de rentabilitate;
şi reluarea creditului.

Toate aceste consideraţiuni, ne îndeamnă să căutăm mai puţin soluţiile pe plan orizontal — acela al spiritului internaţional — şi să le adâncim mai mult în plan vertical: valorificarea intensă şi mai mult înlăuntrul ţării a produselor şi energiei naţionale. Nu mai merge sgârierea la suprafaţă, pe câmpul economiei naţionale, cu plugul obicinuit de până azi; straturile superficiale s-au epuizat. Ne trebuie plugul greu cu fier lung şi brăzdare desfundătoare, să scormonim adâncurile proaspete şi fertile ale câmpului.

Ion Mihalache, *Adâncind brazda!*, Bucureşti, 1933, p. 20.

101. Programul de guvernare al Partidului Naţional-Liberal (3 decembrie 1933)

Venit la cârma statului prin încrederea Coroanei şi cu cea mai riguroasă respectare a normelor constituţionale, noul guvern se înfăţişază înaintea opiniei publice cu conştiinţa întreagă a răspunderilor ce şi-a luat şi cu hotărârea neclintită de a restabili situaţiunea grea în care se zbuciumă ţara.

România trebuie să-şi găsească fără întârziere echilibrul unei activităţi normale în toate domeniile vieţii naţionale.

Acţiunea guvernului va fi călăuzită de programul pe care Partidul Naţional-Liberal l-a adus la cunoştinţa ţării şi de grija permanentă de a înlătura criza economică, criza financiară, criza politică şi criza morală care zguduie astăzi viaţa satului.

Restabilirea ordinei

Guvernul este hotărât ca, în primul rând, să restabilească şi să asigure ordinea în toate ramurile de activitate publică, ordine în administraţie, ordine în finanţe, ordine în activitatea economică, ordine în toate manifestările vieţii obşteşti şi, mai presus de toate, ordine în spirite.

Pretutindeni ordinea şi munca, jertfa şi încrederea, disciplina şi respectul de interesele permanente ale statului.

Aceasta este lozinca poruncitoare şi mântuitoare a zilelor şi a greutăţilor de astăzi.

Numai pe temeiul ordinei desăvârşite guvernul îşi va putea înfăptui programul său de activitate care cuprinde:

Regimul constituţional şi ideea de autoritate

Apărarea hotărâtă a dinastiei şi aplicarea sinceră a regimului constituţional-parlamentar.

Întărirea ideii de autoritate şi înfrânarea energică a tuturor curentelor izvorâte din ură de clase şi de rasă, dintre care, unele susţinute cu ajutor străin, pot primejdui unitatea statului, pacea socială şi libertăţile publice.

Sancțiuni

Pedepsirea celor care au păgubit prin fraudă și abuz statul, județele și comunele.

Haosul legislativ și simplificarea aparatului de stat

Înlăturarea haosului prin excesul de legiferare.

Simplificarea întregului aparat administrativ și reducerea lui la nevoile reale ale unei bune gospodării.

Introducerea unui nou spirit în toate ramurile de administrație, asigurarea stabilității funcționarilor recrutați potrivit unei bune pregătiri profesionale și fără amestecul influențelor politice, suprimarea tuturor sinecurilor și abuzurilor cumulului; desființarea instituțiilor parazitare și a regiilor autonome inutile; aplicarea principiului răspunderii funcționarilor și revalorizarea demnităților administrative.

Conversiunea datoriilor

Rezolvarea problemei conversiunei datoriilor prin reducerea creanțelor având în vedere capacitatea totală de plăți a debitorilor și în raport cu scăderea prețului bunurilor; termene lungi cu dobânzi mici, statul și Banca Națională contribuind la finanțarea operațiunilor de conversiune.

Menținerea drepturilor câștigate ale debitorilor agricoli și lărgirea acestor drepturi pentru datoriile prea mari sub proporțiile legilor actuale.

Rezolvarea problemelor datoriilor urbane.

Stabilizarea monetară și reducerea impozitelor

Reînvierea creditului privat prin abolirea măsurilor care l-au distrus, prin respectarea angajamentelor, prin adaptarea instituțiilor de credit la noua stare de lucruri. O grijă deosebită față de creditul țărănesc prin reorganizarea cooperației și scoaterea ei de sub stăpânirea nefastă a unui politicianism lacom și incapabil.

Stabilizarea monetară va fi menținută.

Rezolvarea crizei agricole

Așezarea agriculturii pe primul plan al acțiunei de stat și susținerea ei împotriva crizei în care se zbate. Adaptarea ei la condițiunile de azi ale pieții internaționale, prin raționalizarea, sporirea cantitativă și calitativă a producției agricole, precum și industrializarea ei.

Degrevări fiscale, revizuiri la taxe și tarife, procurare de semințe și reproducători, dezvoltarea învățământului agricol, valorificarea produselor, organizarea comerțului extern pe baza convențiunilor comerciale și organizarea pieții de desfaceri, construire de silozuri și abatoare, standardizarea și garantarea cerealelor, încurajarea viticulturii, pomiculturei și creșterea vitelor, sporirea industriilor agricole, armonizarea prețurilor produselor agricole cu prețurile produselor industriale, și o gospodărească politică forestieră vor fi măsuri prin care agricultura va renaște și i se va crea putința unei rodnice propășiri.

O deosebită solicitudine va fi acordată podgorenilor pentru a-şi asigura o mai bună rentabilitate a produselor lor şi pentru a limita supraproducţia care creează criza viticolă.

Sporirea cooperativelor agricole şi constituirea pădurilor comunale în limita posibilităţilor forestiere şi financiare.

Împotriva crizei industriale şi a crizei comerţului

Refacerea industriilor naţionale şi a comerţului românesc printr-o încurajare efectivă şi permanentă prin înlăturarea impunerilor împovărătoare, prin valorificarea muncii naţionale şi prin luarea măsurilor raţionale care să stăvilească excesele dăunătoare ale concurenţei, speculareа consumatorilor şi urmările păgubitoare ale producţiei necontrolate care nasc periodic crize şi şomajul.

O politică comercială externă de acorduri şi convenţii care să confere raporturi şi schimburi economice avantajoase.

Adaptarea legii pentru încurajarea industriei naţionale la nevoile actuale. Furniturile statului regulat achitate. Măsuri corespunzătoare pentru a se ajunge cât mai grabnic la un regim de libertate a importului şi exportului. Înfiinţarea Consiliului economic alcătuit din reprezentanţii societăţilor agricole, industriale, comerciale, profesionale şi muncitoreşti, ca organ consultativ permanent pentru sănătoasa îndrumare a vieţii economice.

Problema muncitorească şi asistenţa sanitară

Realizarea unei politici sociale care să asigure, tuturor categoriilor de muncitori, condiţiile de viaţă cerute de năzuinţele timpului, de preţuirea muncii şi de respectul demnităţii omeneşti. Încurajarea tuturor iniţiativelor particulare şi a întreprinderilor din ţară pentru ca printr-o sporire a activităţii generale şi printr-un program de investiţii să se ajungă la înlăturarea crizei de muncă şi la o mai bună stare materială a păturii muncitoare. O bună şi raţională întrebuinţare a fondurilor de asigurare şi de efectivă asistenţă muncitorească.

Reorganizarea serviciilor de sănătate publică şi o deosebită grijă pentru asigurarea asistenţei sanitare la sate. Sporirea medicilor de circumscripţie şi punerea în stare de funcţionare a spitalelor. Intensificarea campaniei de combatere a bolilor sociale şi introducerea stagiului medical obligatoriu la sate.

Mijloacele de transport şi refacerea drumurilor

Îmbunătăţirea şi modernizarea mijloacelor de transport.

Administraţia C.F.R. va fi aşezată pe baze într-adevăr comerciale. Tarifele de călători şi mărfuri trebuiesc adaptate la nevoile economiei naţionale şi la preţurile produselor agricole şi industriale actuale. Îmbunătăţirea şi organizarea mijloacelor de transport pe apă, funcţionarea şi combinarea lor armonică cu mijloacele de transport feroviare vor forma obiectul preocupării deosebite a guvernului.

Completarea reţelei de căi ferate şi şosele în Basarabia şi Dobrogea va fi urmărită cu hotărâre.

Prestaţia obligatorie rămâne desfiinţată.

Problema culturală

Promovarea culturii sub toate formele. Combaterea analfabetismului printr-o temeinică organizare și intensificare a învățământului primar.

Dezvoltarea învățământului agricol și profesional.

Punerea învățământului secundar în măsură să selecționeze și să pregătească generațiile tinere pentru universitățile a căror dezvoltare în strălucire va fi preocuparea permanentă a guvernului.

Acordare de burse pentru elementele distinse în toate ramurile de învățământ. Aplicarea unui program cultural pentru sate.

Încurajarea și valorificarea tuturor activităților artistice, literare și științifice. Repararea tuturor actelor de nedreptate și de persecuție suferite în ultimii ani de membrii corpului didactic de toate gradele.

Problema cultelor

Consolidarea raporturilor de armonie și bună înțelegere între toate confesiunile și asigurarea rolului precumpănitor al bisericei căreia aparține marea masă a poporului român.

Magistratura și justiția

Întărirea prestigiului magistraturii și justiției, care, în fața abuzurilor puterii executive și a incoherenței legislative, a știut să-și îndeplinească menirea de păstrătoare a legislației în stat. Unificarea legislativă și organizarea justiției pentru o cât mai grabnică și mai puțin costisitoare soluționare a litigiilor.

Politica față de minorități

O politică largă de libertate față de minorități și o armonioasă colaborare cu ele, cerându-le ca și ele la rândul lor să-și îndeplinească cu loialitate îndatoririle cetățenești față de statul român.

Pentru noile provincii

Acordarea celei mai deosebite solicitudini față de provinciile unite prin repararea nedreptăților trecutului și întărirea stării lor culturale și materiale, cu deosebire în regiunile de munte unde populațiunea are nevoie de o largă ocrotire.

Pentru armată

Hotărârea armatei față de care nu se va cruța nici o jertfă pentru a fi complet înzestrată cu întreg armamentul necesar, cu toate mijloacele cerute de tehnica modernă.

Politica externă

Continuarea politicii externe de la război până astăzi pentru consolidarea păcii și menținerea tratatelor existente.

Credincioasă alianțelor sale și în colaborare strânsă cu Liga Națiu-

nilor, România va căuta să întreţină raporturi prieteneşti cu toate statele, făcând toate sforţările pentru statornicirea raporturilor de înţelegere între popoare şi de concordie internaţională.

Politica naţionalismului constructiv

Guvernul înţelege să aplice o politică de pacificare şi de înfrăţire socială pe temeiul libertăţilor şi drepturilor chezăşuite de legile ţării, dar el este hotărât ca prin toate mijloacele să apere statul împotriva tuturor acelora care ar încerca să atace instituţiile fundamentale, să-i zdruncine actuala ordine legală şi să tulbure liniştea de care ţara are astăzi mai mult nevoie decât oricând. Partidul Naţional-Liberal, care a înfăţişat întotdeauna ideea naţională în formele ei cele mai desăvârşite şi care a înfăptuit cele mai sfinte năzuinţe ale neamului românesc, are şi autoritatea şi datoria să înfrâneze toate exagerările primejdioase şi să zădărnicească toate tendinţele subversive care compromit ideea naţională, care dăunează intereselor ţării şi care ar ridica mari greutăţi în calea acţiunii de consolidare internă şi externă a statului.

Ca şi rodnica lui activitate din trecut, Partidul Naţional-Liberal înţelege, astăzi, mai mult decât oricând, că naţionalismului de paradă şi de vorbe, alimentat de ură şi de tendinţe distrugătoare, să-i opună naţionalismul sănătos şi constructiv care a asigurat strălucita dezvoltare economică a României de ieri.

Călăuzit de aceste preocupări, cu toată hotărârea şi devotamentul în slujba M. S. regelui şi a ţării, guvernul are convingerea nestrămutată că în conştiinţa luminată a poporului român va găsi toată înţelegerea necesară, tot spiritul de jertfă, tot simţul de disciplină şi tot sprijinul ce se cere pentru îndeplinirea supremelor îndatoriri patriotice ce le impun greutăţilor zilelor de astăzi şi speranţa zilelor de mâine.

În numele Partidului Naţional-Liberal
I. G. DUCA

Viitorul, din 3 decembrie 1933.

102. Jurnalul Consiliului de Miniştri din 9 decembrie 1933 privind dizolvarea Gărzii de Fier*

Consiliul de Miniştri în şedinţa sa din 9 decembrie 1933.

Luând în deliberare referatul d-lor miniştri de justiţie şi interne;

Având în vedere că în ţară funcţionează o grupare politică denumită la început „Legiunea Arhanghelul Mihail", iar azi „Garda de Fier".

* Campania electorală în vederea alegerilor parlamentare din decembrie 1933 a prilejuit manifestarea unor puternice ciocniri între autorităţi şi Garda de Fier. Această stare de lucruri l-a determinat pe I. G. Duca, şeful guvernului liberal, să aducă problema dizolvării Gărzii de Fier în dezbaterea Consiliului de Miniştri din 9 decembrie 1933. Referatul prezentat de Ion Inculeţ, ministru de interne, şi Victor Antonescu, ministru de justiţie, atrăgea atenţia că — atât prin program cât şi prin activitatea din ultimul timp — Garda de Fier urmărea „întronarea unui regim social-politic contrar celui statornicit din Constituţie, cât şi prin tratatele de pace". S-a arătat că mijloacele ei de acţiune erau teroarea şi violenţa, iar func-

Considerând că prin programul și prin acțiunea sa din ultimul timp această grupare urmărește pe de o parte schimbarea pe cale revoluționară a ordinei legale în stat și pe de altă parte întronarea unui regim social și politic contrar celui statornicit atât prin Constituție, cât și prin tratatele de pace.

Având în vedere că, după cum se constată din referatele d-lor miniștri de interne și de justiție, mijloacele de acțiune ale acestei grupări sunt teroarea și violența;

Considerând că prepararea unor astfel de mijloace teroriste are loc la reuniuni clandestine și cu caracter conspirativ;

Considerând că în același timp executarea lor se face prin formațiuni de luptă înarmate, a căror activitate constituie un izvor permanent de dezordine, dând loc la acte de rebeliune împotriva autorităților statului, și contribuind prin aceasta la crearea unei stări de natură a aduce anarhie în țară;

Considerând, așadar, că funcționarea acestei grupări constituie o primejdie pentru liniștea publică și pentru existența statului;

Considerând, pe de altă parte, că această grupare a devenit ilegală și că nu este posibil ca țara să fie chemată să aleagă între ilegalitate și lege, între anarhie și ordine;

Având în vedere că liberul exercițiu al drepturilor individuale și ale dreptului de asociațiune este garantat de Constituție numai cu respectarea ordinii publice și a siguranței statului;

Că în asemenea împrejurări excepționale, Constituția, prin art. 107 consacrând actele de guvernământ, dă dreptul guvernului de a recurge la măsuri supreme de apărare a statului;

Considerând că legea din 23 decembrie 1925, prin art. 2, definește actele de guvernământ „ca măsuri luate pentru ocrotirea unui interes general privitor la ordinea publică, la siguranța statului, internă sau externă, sau la alte cerințe de ordine superioară";

În virtutea art. 107, ultim aliniat din Constituție și a art. 2 al legii din 23 decembrie 1925, hotărăște:

Art. I. — Gruparea „Arhanghelul Mihail" astăzi „Garda de Fier" este și rămâne dizolvată.

Art. II. — Localurile de întrunire ale membrilor acestor grupări vor fi închise, iar arhivele și orice corespondență vor fi ridicate de autoritățile respective, oriunde s-ar găsi.

Art. III. — Sunt interzise:

a) Întrebuințarea de semne distinctive, purtarea de uniforme, steaguri și orice alte simboluri sau forme exterioare prin care s-ar căuta să se exteriorizeze participarea persoanelor la activitatea zisei grupări;

b) Ținerea oricăror adunări, inclusiv adunările limitate, formarea de cortegii, precum și orice acțiune politică sau de propagandă, individuală

ționarea acestei organizații constituia o primejdie pentru liniștea și ordinea politică, și pentru existența statului. În consecință, toți membrii guvernului, prin Jurnalul Consiliului de Miniștri din 9 decembrie, au hotărât dizolvarea Gărzii de Fier și arestarea conducătorilor ei. Totodată, listele de candidaturi depuse în numele Gărzii de Fier au fost declarate „nule și neavenite". Publicată la 10 decembrie, dată când expira și termenul de depunere a listelor de candidați, această măsură zădărnicea orice posibilitate Gărzii de Fier de participare la alegeri, fie chiar și în mod camuflat, pe listele altor partide politice.

sau în grup, publică sau clandestină a membrilor acestor grupări sau a altor persoane care vor urmări scopurile grupării dizolvate;

c) Adunarea de fonduri sau a oricăror alte mijloace materiale pentru continuarea sau repetarea activității acestei grupări.

Art. IV. — Toate listele de candidaturi depuse pe baza legii electorale în vederea alegerilor legislative care încep la 20 decembrie 1933 în numele și cu semnul grupării „Garda de Fier" sunt nule și neavenite.

D-nii miniștri de interne și de justiție sunt însărcinați cu aducerea la îndeplinire a acestui jurnal.

[...]*

Monitorul oficial, nr. 286 bis, din 9 decembrie 1933.

103. Documente privind asasinarea lui I. G. Duca**, președintele Consiliului de Miniștri, la 29 decembrie 1933

a) Comunicatul guvernului

Astăzi, la orele 22, pe peronul gării Sinaia, a fost asasinat cu 4 focuri de revolver primul ministru, Ion. G. Duca, de un student de la Academia Comercială anume Nicolae Constantinescu, care avea și doi complici.

Nicolae Constantinescu este arestat.

El a declarat că aparține Gărzii de Fier și că acest atentat a fost pregătit mai de mult.

Corpul primului ministru, conform dorinței Maiestății Sale Regelui, a fost transportat la castelul Peleș.

Viitorul, din 31 decembrie 1933.

---

* Urmează semnăturile, dintre care, după cea a prim-ministrului I. G. Duca, remarcăm pe ale lui Nicolae Titulescu, Gheorghe Tătărescu, Ion Inculeț, Ion Nistor, Alexandru Lapedatu, dr. Constantin Angelescu.

** I. G. Duca (1879—1933), cunoscută personalitate politică, a activat în rândurile P.N.L. din anul 1907. De la începuturile carierii sale politice a abordat importante probleme social-politice, numărându-se printre susținătorii înfăptuirii reformei agrare și a celei electorale. Datorită calităților sale politice, I. I. C. Brătianu, președintele P.N.L., și l-a apropiat, devenindu-i unul dintre principalii săi colaboratori. În 1914 a fost membru al guvernului liberal la departamentul Instrucțiunii Publice și Culte. În 1918, când liberalii au revenit la guvern, a deținut Ministerul Agriculturii și Domeniilor; în această calitate a elaborat decretul-lege de reformă agrară din decembrie 1918. După Unire, cea mai mare parte a activității sale a fost dedicată problemelor de politică externă, în perioada 1922—1926 deținând funcția de ministru de externe. În guvernul liberal din anii 1927—1928, a fost titular al Ministerului de Interne.

După moartea lui Vintilă Brătianu, în decembrie 1930, I. G. Duca a fost ales președintele P.N.L. Ultima treaptă a ascensiunii sale politice s-a înregistrat, în noiembrie 1933, când a fost numit președintele Consiliului de Miniștri.

Venirea liberalilor la putere, sub conducerea lui I. G. Duca, personalitate politică recunoscută prin vederile sale antifasciste, a însemnat, pe plan intern o garanție a întăririi regimului parlamentar constituțional amenințat de ascensiunea Gărzii de Fier, dizolvată la 9 decembrie 1933.

b) Manifestul guvernului către țară

Români,

I. G. Duca, primul ministru al țării, a căzut aseară răpus de o mână vrăşmaşă.

Crima a cutremurat de durere şi de revoltă sufletele româneşti şi conştiinţa întregei lumi civilizate.

A căzut unul dintre cei mai destoinici fii ai ţării; a dispărut una dintre cele mai strălucite personalităţi ale lumei intelectuale.

A căzut, ucis mişeleşte, omul care simboliza munca şi răspunderile unei grele şi patriotice opere de ridicare şi de întărire a statului român.

S-a prăbuşit o mândrie a neamului şi o mare nădejde a românismului.

Ion G. Duca a căzut la postul de datorie ca un erou; iar memoria lui va fi păstrată veşnic vie în conştiinţa poporului român ca o supremă pildă de abnegaţie, de patriotism şi de jertfă.

Conştiinţa României îndoliate condamnă şi înfierează asasinatul săvârşit. Dar totdeodată această conştiinţă ridică astăzi zid de apărare împotriva acelora care prin teroare şi prin crimă urmăresc suprimarea conducătorilor ţării, distrugerea statului şi prăbuşirea frontierelor întregite.

În faţa acestei primejdii, guvernul va şti să-şi facă întreaga datorie şi de aceia el cheamă pe toţi bunii români să-l ajute la împlinirea ei.

Sprijinit azi de întreaga suflare românească, guvernul este hotărât şi este în măsură să asigure statului liniştea şi ordinea de care are nevoie şi să chezăşuiască înfăptuirea operei de refacere naţională în numele căreia el a obţinut încrederea Coroanei şi a ţării.

În acest ceas de dureroasă încercare, cu puterile sporite de gravitatea răspunderilor ce stau în faţa noastră, vom şti să ne îndeplinim cu hotărâre şi abnegaţie îndatoririle supreme faţă de ţară şi faţă de Coroană.

Facla, din 1 ianuarie 1934

c) Articolul „Ţara şi moartea lui I. G. Duca — o covârşitoare şi unanimă durere", publicat în „Viitorul" din 1 ianuarie 1934

Ştirile ce vin din întreaga ţară mărturisesc covârşitoarea durere pricinuită de moartea tragică a lui Ion G. Duca.

Pentru întrega opinie publică odiosul asasinat nu răpeşte numai pe marele bărbat de stat, Ion G. Duca, în momentul când avea mai multă nevoie de el, ci răpeşte un om cunoscut şi iubit pretutindeni, pentru bunătatea, abilitatea şi onestitatea sa.

Cu acelaşi binevoitor surâs, care ascundea de multe ori mari osteneli personale, I. G. Duca a cutreerat întreaga ţară, a vorbit pretutindeni, fie ca fruntaş politic, fie ca simplu conferenţiar. Pretutindeni a fost iubit şi respectat. Pretutindeni se adunau oamenii din toate partidele politice şi din toate straturile sociale, spre a-l asculta.

Niciodată nu era stăpânit de patimă. O critică obiectivă pentru adversari, unită cu respect pentru opiniile fiecăruia. O prietenie nedesmînţită pentru toţi, un cuvânt bun şi un surâs pentru toţi.

Şi de aceea jalea ţării este atât de dureroasă: plâng toţi nu numai pe marele şi patriotul bărbat de stat, ci plâng prietenul pe care l-au cunoscut, l-au ascultat cu evlavie şi l-au iubit.

În toate colţurile ţării, Ion G. Duca a adus în politică un cuvânt de pace şi de înfrăţire, iar în cultură vestitele sale cunoştinţi în haina unei oratorii înaripate.

În toate colţurile ţării a fost stimat şi iubit.

Această mare durere trebuie să nască mişcarea de opinie publică, pentru care a luptat Ion G. Duca, mişcare ce va impune ordinea împotriva dementilor, care au uneltit moartea sa, cum uneltesc şi moartea ţării.

Sângele nobil ce-a curs pentru naţiunea aceasta trebuie să o salveze de dezastrul către care au voit s-o ducă asasinii.

Viitorul, din 1 ianuarie 1934.

104. Legea pentru apărarea ordinei în stat
(7 aprilie 1934)

Capitolul I

Dizolvarea grupărilor politice care periclitează ordinea politică şi socială

1. Grupările politice, sub orice formă s-ar prezenta sau s-ar ascunde, care în propaganda ideologiei sau în executarea programului lor, vor prepara sau săvârşi acte de violenţă organizată, care pun în pericol siguranţa ordinei de stat sau a ordinei sociale, sau care vor propovădui distrugerea violentă a ordinei politice de stat sau a ordinei sociale vor putea fi dizolvate în condiţiunile legii de faţă.

Pot fi, de asemenea, dizolvate orice grupări politice care în propaganda sau în acţiunea lor organizează sau recurg la formaţiuni de luptă înarmată.

Întrebuinţarea numelui unei astfel de grupări rămâne definitiv interzisă sub sancţiunea dizolvării.

2. Hotărârea de dizolvare va fi luată în Consiliul de Miniştri şi îşi va produce efectele din ziua publicării Jurnalului Consiliului de Miniştri în *Monitorul oficial*.

3. Dizolvarea unei grupări politice atrage închiderea cluburilor sau localurilor de întâlnire ale acestor grupări, iar ridicarea de către autorităţile respective a armelor, fondurilor, arhivelor, corespondenţei sau a oricăror mijloace, servind la săvârşirea scopului urmărit de gruparea dizolvată, nu se va putea face decât cu autorizaţia judecătorului de instrucţie şi în asistenţa lui.

4. Se consideră infracţiuni şi se pedepsesc cu închisoare corecţională de la 1—5 ani şi interdicţiunea corecţională pe acelaşi interval:

a) Purtarea, chiar ascunsă, de orice uniforme, costume speciale, steaguri sau orice alte embleme care învederează participarea la activitatea unei grupări politice dizolvate;

b) Ţinerea oricăror adunări, formarea de cortegii, precum şi orice fel de acţiune politică, publică sau clandestină, de către membrii grupărilor dizolvate;

c) Adunarea de fonduri sau de orice mijloace materiale pentru continuarea activităţii grupării dizolvate;

d) Găzduirea, cu știință, a uneia sau mai multor persoane urmărite sau condamnate pentru vreuna din faptele prevăzute de acest articol, precum și nepredarea armelor, fondurilor, arhivelor, corespondenței sau a oricăror mijloace servind la săvârșirea scopului urmărit de gruparea dizolvată și aparținând acesteia.

5. Vor fi condamnați la amendă de la 50 000—100 000 lei cei care, personal sau în calitate de directori ai societăților comerciale sau civile, se vor dovedi că au dat, în orice fel, sprijin material unei grupări politice după dizolvare.

6. Orice funcționar public care a avut calitatea de membru al unei grupări politice dizolvate, calitate care a fost stabilită, conform art. 7 din prezenta lege, va putea fi suspendat cu pierderea salariului sau destituit de capul autorității, în conformitate cu dispozițiunile legii statutului funcționarilor publici sau a legii organice respective, prin comisiunile lor disciplinare.

Dispozițiunile alineatului precedent se aplică tuturor funcționarilor publici, membrilor clerului de orice categorie, membrilor corpului didactic de orice grad, precum și, în general, tuturor acelora care primesc sub orice formă sau titlu o retribuțiune din bugetul statului, județului, comunei sau așezămintelor puse sub controlul statului.

Studenții sau elevii care vor fi dovediți că au făcut parte din grupările politice dizolvate vor putea fi excluși vremelnic sau definitiv din toate universitățile sau școlile din țară, pe baza unei deciziuni a ministerului respectiv.

7. Constatarea calității de membru al unei grupări dizolvate se va face în fiecare județ de către tribunalul respectiv, care va judeca aceste afaceri în Camera de consiliu, luând și concluziunile Ministerului Public.

Tribunalul va fi sesizat de Ministerul Public respectiv în urma ordinului scris al Ministerului de Justiție, dat din inițiativă proprie sau pe baza actelor întocmite de organele Ministerului de Interne.

Persoana a cărei calitate de membru al unei grupări dizolvate urmează a se stabili va fi chemată înaintea Tribunalului. Judecata va avea loc de urgență. Hotărârea va trebui pronunțată în cel mult 15 zile de la sesizare. Cel chemat nu va putea fi apărat decât de un singur avocat. Hotărârea se pronunță în primă și ultimă instanță. Ea poate fi atacată cu recurs la Curtea de Apel, în termen de 10 zile de la pronunțare. Recursul nu este suspensiv de executare. Înaintea tribunalului proba se va face prin orice mijloc de dovadă.

Sunt însă prezumați, până la proba contrarie, că au făcut parte din gruparea politică dizolvată toți cei care au figurat pe listele de candidaturi ale zisei grupări în alegeri legislative, județene sau comunale, care au avut loc cu cel mult trei ani înainte de dizolvarea grupării.

Sunt de asemenea prezumați, până la proba contrarie, membri ai grupării dizolvate acei care au luat parte ca asistenți sau delegați ai acestor grupări la acele alegeri, precum și acei care, cu mijloacele indicate în art. 7 și 8 al legii pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștei publice, vor fi făcut în mod public acte de propagandă ideilor acestei grupări.

8. Gruparea politică dizolvată nu poate depune liste de candidaturi la alegerile legislative, județene sau comunale, iar cele depuse sunt nule de drept.

Nici o altă grupare nu poate întrebuința semnul electoral al grupării dizolvate.

9. Persoanele care vor fi dovedite conform art. 7 al acestei legi că au făcut parte dintr-o grupare dizolvată nu au dreptul a candida sub nici o formă la vreo alegere legislativă, județeană sau comunală, timp de un an de la dizolvarea grupării.

Listele pe care figurează asemenea persoane sunt nule de drept și nu pot fi imprimate pe buletinele de vot.

10. Membrii Corpurilor legiuitoare și membrii consiliilor județene sau comunale, care au fost aleși ca reprezentanți ai unei grupări politice ce a fost ulterior dizolvată, își pierd mandatul, dacă Adunarea respectivă ia această hotărâre cu majoritate.

Pentru locurile devenite vacante în parlament se va proceda conform art. 125, 97 și 94 ale legii electorale.

Dispozițiunile art. 94 din aceeași lege se aplică numai în cazul când se găsește supleant care să facă parte din grupări politice nedizolvate, care s-ar fi ales în cartel electoral cu gruparea dizolvată.

Pentru locurile devenite vacante în consiliile județene sau comunale se vor face noi alegeri.

11. Dispozițiunile art. 6 se aplică și acelor ce au fost condamnați pentru infracțiuni prevăzute la art. 4.

12. Faptul că o grupare politică pretinde că s-a dizolvat ea însăși, că s-a transformat sau că a fuzionat cu o grupare, nu împiedică dizolvarea prevăzută în prezenta lege.

Capitolul II

Interzicerea asociațiunilor și societăților secrete. Sancțiuni

13. Este interzisă formarea sub orice formă de asociațiuni sau societăți secrete, care își vor tăinui existența sau statutele lor în scopul de a eluda dispozițiunile prezentei legi.

Participarea la asemenea asociațiuni sau societăți constituie delictul cu același nume și pedepsit după cum se arată mai jos.

14. Este considerat că participă la asemenea asociațiuni sau societăți secrete și pedepsit ca atare:

a) Acel care înființează o astfel de asociațiune sau societate, care recrutează membrii săi sau îi afiliază la asemenea societăți sau asociațiuni străine având același caracter, precum și

b) Acel care continuă a conduce sau a fi membru activ al unei asemenea asociațiuni sau societăți din țară sau străinătate, sau care întreține corespondență sau legături de orice fel cu astfel de asociațiuni sau societăți;

Pedeapsa în cazurile de mai sus va fi închisoare corecțională de la 6 luni la un an;

c) Acel care va fi dovedit că în interesul său personal sau al unei asociațiuni ori societăți secrete din țară va fi primit subvenții, ajutoare bănești sau materiale, fie direct fie prin intermediul unor persoane interpuse, de la diferite asociațiuni, ori societăți cu caracter similar din străinătate;

d) Acel care asistă cu bună știință la întrunirile unor astfel de asociațiuni sau societăți, sau care participă la acțiunea lor prin corespondență, sau orice alt mod.

Pedeapsa în aceste cazuri va fi închisoarea corecțională de la 3—6 luni, iar în caz de recidivă, de la 6 luni la un an închisoare corecțională;

e) Acel care, nefiind membru al unei asociațiuni sau societăți de felul celor de mai sus, pune cu bună știință la dispoziție sau închiriază casa, locuința sau localul său, ori al altuia, dat sub administrarea sau conducerea lui, pentru ținerea de întruniri sau adăpost unor asemenea asociațiuni sau societăți secrete sau a membrilor lor.

Pedeapsa în asemenea cazuri va fi închisoarea de la 3—6 luni, iar în caz de recidivă de la 6 luni la 1 an; ea se va dubla dacă cel care săvârșește fapta sau faptele aci arătate este în același timp membru sau participant sub orice formă la asemenea societăți sau asociațiuni.

Capitolul III

Dispoziționi speciale

15. În caz de condamnare pentru una din infracțiunile prevăzute la art. 4 și 13 din prezenta lege, se va putea pronunța în același timp și interdicțiunea de a locui în anumite localități, sau obligațiunea de a nu părăsi o anumită regiune din țară.

Durata acestor măsuri de siguranță va fi de 2—5 ani și se va socoti din ziua în care se va fi terminat executarea pedepsei.

Cei ce vor contraveni acestor interdicțiuni vor fi pedepsiți cu închisoarea corecțională de la 6 luni la un an și vor fi supuși și la executarea măsurii de siguranță.

16. Nu pot fi directori sau redactori de ziare la publicațiuni periodice acei care au fost condamnați pentru oricare din infracțiunile prevăzute de legea de față, precum și pentru infracțiunile contra siguranței statului, sau pentru cele arătate în art. 1—13 inclusiv, 19—22 și 23 din legea pentru reprimarea unor noi infracțiuni contra liniștei publice.

Această interdicțiune durează 3 ani de la data executării pedepsei privative de libertate.

Proprietarii publicațiunilor care cu știință vor fi angajat sub orice formă sau cu orice atribuțiuni asemenea persoane în serviciul publicațiunii lor vor fi pedepsiți cu închisoare de la 1—3 ani.

Dacă proprietatea publicațiunii periodice aparține unei societăți comerciale sau civile se va aplica directorilor sau conducătorilor aceeași pedeapsă.

Capitolul IV

Dispoziționi generale

17. Dispozițiunile art. 15, 16, 17 și 27—32 inclusiv ale legii pentru reprimarea unor noi infracțiuni contra liniștei publice se aplică tuturor infracțiunilor prevăzute de această lege.

18. Prin aplicațiunea circumstanțelor atenuante pentru toate infracțiunile prevăzute de această lege pedeapsa nu poate fi coborâtă sub jumătatea minimului prevăzut pentru acea infracțiune.

19. Scuza absolutorie prevăzută în art. 6 din legea pentru reprimarea unor noi infracțiuni contra liniștei publice se va aplica și în cazurile prevăzute mai sus.

20. Măsurile luate în virtutea art. 1, 2 și 3 ale prezentei legi fac parte din categoria actelor de guvernământ definite prin art. 2 al legii din 23 decembrie 1925.

21. Jurnalele Consiliului de Miniștri nr. 1 456 din 9 decembrie 1933 și nr. 1 457 din 10 octombrie 1933 se ratifică în toate dispozițiunile lor.

22. Prin art. 8, 9 și 10 ale acestei legi sunt modificate și completate dispozițiunile legii electorale din 27 martie 1926.

Monitorul oficial, nr. 83, din 7 aprilie 1934.

105. Legea pentru simplificarea serviciilor publice și pentru luarea unor măsuri economice sau financiare urgente*

(9 iulie 1934)

1. În timpul vacanței Adunărilor legiuitoare și cel mai târziu până la 15 noiembrie 1934 guvernul este autorizat ca pe cale de decret regal, dat în baza unui Jurnal al Consiliului de Miniștri, să ia în limitele și cu efectele statornicite în legea de față următoarele măsuri:

I. Să procedeze la simplificarea și raționalizarea serviciilor și instituțiilor publice de ordin administrativ și de specialitate, ale căror bugete sunt votate de parlament sau consiliile administrațiilor locale pe următoarele baze:

a) Contopirea serviciilor cu atribuțiuni asemănătoare din același minister sau din ministere deosebite, Regii publice sau Case autonome care pot primi o conducere unică;

b) Concentrarea la fiecare minister sau administrație a unităților și serviciilor care le revin prin natura lor;

c) Reducerea compunerii serviciilor;

d) Suprimarea serviciilor unităților administrative sau funcțiunilor care nu sunt de neapărată trebuință;

e) Reglementarea cumulului de salarii și funcțiuni publice cu strictă limitare a excepțiunilor.

II. Să revizuiască toate bugetele administrațiilor centrale, precum și a Regiilor publice și Caselor autonome ale căror bugete au legătură cu bugetul general al statului, atât în aplicarea dispozițiunilor luate în temeiul p. I, cât și pentru a reduce cheltuielile de material, de personal, subvențiunile, precum și orice alte cheltuieli în măsura cerută de cifra încasărilor statului.

2. Tot astfel guvernul va putea să efectueze orice operațiuni de trezorerie, precum și să ia toate măsurile necesare pentru a asigura o ba-

---

* Această lege este cunoscută și sub denumirea de „Legea deplinelor puteri". În temeiul ei guvernul obținea libertatea ca în perioada vacanței Corpurilor legiuitoare să soluționeze unele probleme importante de politică internă prin decrete-legi, sub rezerva ratificării lor ulterioare. Această măsură de guvernare a restrâns activitatea parlamentului, al cărui prestigiu era grav afectat întrucât nu-și mai putea executa integral dreptul de control asupra guvernului, ceea ce a însemnat întărirea puterii executive în detrimentul celei legislative.

lanţă activă a plăţilor, putând să modifice în acest scop orice taxe actualmente în vigoare.

Guvernul va putea lua, de asemenea, măsurile necesare pentru protejarea şi valorificarea produselor agricole de orice fel, pentru aprovizionarea şi asigurarea consumului intern, precum şi pentru satisfacerea nevoilor urgente de islazuri comunale din proprietăţile statului.

Guvernul va putea să decidă prelungirea termenului de trei luni, prevăzut de art. 22 din legea pentru lichidarea datoriilor agricole şi urbane, cu cel mult o lună şi numai în favoarea societăţilor cooperative.

3. Orice decret dat în temeiul legii de faţă care modifică o dispoziţiune a unei legi în vigoare, sau care creează o nouă stare legală, va fi supus spre ratificarea Adunărilor legiuitoare cel mai târziu până la 15 decembrie 1934.

Decretele prevăzute în prezentul articol care nu vor fi depuse spre ratificare pe biroul uneia din Adunările legiuitoare până la 15 decembrie 1934 îşi vor pierde de plin drept de la această dată puterea obligatorie, însă numai pentru viitor.

Decretele depuse spre ratificare înăuntrul acestui termen îşi vor păstra puterea obligatorie până la hotărârea Adunărilor legiuitoare.

Prin respingerea ratificării, decretele date în temeiul legii de faţă nu-şi vor pierde puterea obligatorie decât pentru viitor.

4. Sunt nule, prin efectul prezentei legi, toate numirile, înaintările, definitivările, stabilizările şi încadrările ilegale, făcute cu începere de la 1 ianuarie 1924, precum şi acelea făcute în acelaşi interval pe bază de dispoziţiuni tranzitorii care conţin derogări sau excepţiuni de la statutul funcţionarilor publici sau de la legile respective.

Dispoziţiunile acestui articol se aplică chiar dacă a intervenit un act administrativ de ratificare a numirii sau de definitivare.

Nulitatea se va constata prin deciziunea ministrului respectiv, iar pentru administraţiunile locale prin deciziunea ministerului de interne.

Directorii de personal din ministere şi ai tuturor instituţiunilor pendinte de ministere, ca şi ai Regiilor şi Caselor autonome, ai judeţelor şi comunelor vor referi de aceste numiri şi înaintări, fiind direct răspunzători, sub sancţiunea pedepsei de destituire, de exactitatea celor relatate prin aceste referate.

Posturile devenite vacante în acest mod nu se vor putea ocupa decât în proporţia de 1/3 prin avansare, transferare, delegare, detaşare etc., celelalte se vor desfiinţa.

Monitorul oficial, nr. 155, din 9 iulie 1934.

106. **Programul Partidului Naţional-Ţărănesc** (februarie 1935)

I. **Constituţia**

. . . . . .

Înţelegând să apere mai departe drepturile şi libertăţile cetăţeneşti, Partidul Naţional-Ţărănesc socoate necesar să accentueze îndatorirea fiecăruia de a se încadra solidar şi conştient în acţiunea statului.

Munca şi proprietatea, ca funcţiuni sociale, vor fi de aceea garantate, recunoscându-se statului dreptul să promoveze interesul general, ori de

câte ori va fi nevoie, şi să intervie atât pentru armonizarea intereselor particulare, cât şi pentru coordonarea normelor de producţie şi de desfacere în raport cu cerinţele superioare.

Energiile individuale şi colective nu se pot dezvolta cu folos decât într-un stat întemeiat pe ideea de drept şi ordine legală. Răspunderile vor fi de aceea precizate, spre a deveni efective pe toată scara administrativă. Sancţiunile vor fi individualizate, pentru a atinge pe adevăraţii vinovaţi. Legea de responsabilitate ministerială şi Statutul funcţionarilor publici vor fi modificate, în consecinţă.

Aceeaşi idee de drept trebuie să prezideze organizarea sistemului de guvernământ, pe bază de răspundere faţă de opinia publică. Reprezentaţiunea populară şi sinceritatea alegerilor vor fi asigurate printr-o lege electorală cinstită, care, suprimând prima, va face ca mandatele să se atribuie pe judeţe, potrivit rezultatului respectiv, asigurându-se respectarea minorităţii. Se va încredinţa justiţiei controlul atât al operaţiilor electorale, cât şi al validării pentru mandatele contestate. Amnistia delictelor electorale va fi interzisă.

Pentru a da parlamentului posibilitatea să corespundă îndoitei sale chemări, ca organ legislativ şi ca organ de control, instituţiunile parlamentare trebuiesc reformate.

Dreptul de vot al femeilor va fi extins.

Senatul, care constituie în prezent un secundariat costisitor al Camerei, având aceeaşi întrebuinţare şi necorespunzând nici unei utilităţi, va fi desfiinţat. Adunarea Deputaţilor va rămâne astfel singura reprezentaţiune naţională, învestită cu toate drepturile decurgând din această calitate.

Pentru a înlesni buna sa funcţionare, în vederea unei opere practice şi constructive, numărul deputaţilor va fi redus şi munca parlamentară va fi disciplinată, dându-se comisiunilor rolul tehnic pe care trebuie să-l aibă în pregătirea lucrărilor.

O lege specială va determina cazurile de incompatibilitate între mandatul de parlamentar şi sarcina de a reprezenta şi apăra orice fel de interese potrivnice statului, precum şi de a conduce şi administra întreprinderi economice care au raporturi contractuale cu statul.

Faţă de importanţa covârşitoare pe care o iau tot mai mult interesele economice ale naţiunii, vom aşeza organizaţiunile profesionale pe baze temeinice, recunoscându-le dreptul de a formula deziderate şi propuneri printr-un corp central, chemat să le studieze şi să le armonizeze, spre a putea fi supuse parlamentului.

Împotriva abuzului puterii centrale se va garanta stabilitate şi continuitate organelor locale alese.

Vom asigura celei de a treia putere a statului, puterea judecătorească, independenţa şi prestigiul necesar, stabilind pentru magistratură norme de recrutare şi de înaintare după criterii obiective, de nivel cât mai ridicat şi ferite de orice înrâuriri lăuntrice. Iar pentru litigiile dintre particulari şi autorităţi, cum şi pentru controlul jurisdicţional al administraţiunilor locale şi de stat, va trebui să instituim o justiţie administrativă unitară, de toate gradele, cu menirea de a fi o şcoală de legalitate.

Rezervând opiniei publice cuvântul hotărâtor, vom introduce pentru chestiuni primordiale, anume determinate, consultarea populară directă, sub formă de referendum.

II. Administrația publică

1. Aparatul de stat va fi neîntârziat revizuit, spre a se simplifica serviciile publice. Deasemenea, acestea vor fi raționalizate pentru a da maximum de rezultate utile. În acest scop, se va modifica și completa legea de organizare a ministerelor. Se vor reduce unele servicii inutile, se vor contopi altele care îndeplinesc funcțiuni similare. Se va da astfel o nouă alcătuire ministerelor, fixându-se pentru fiecare departament un cadru invariabil. În vederea stabilirii unității de acțiune în guvernare, directivele și măsurile generale se vor decide în Consiliul de Miniștri.

2. În ce privește funcționarii publici, se vor crea condițiuni potrivite pentru o bună selecționare a lor. Prin instituirea examenelor pentru recrutare și înaintare, prin organizarea cursurilor de perfecționare în timpul serviciului se va ajunge la acest rezultat. Se va stabili un regim uniform în ce privește condițiunea și salarizarea funcționarilor diferitelor departamente. De asemenea, funcționarii publici vor fi îndatorați a declara averea ce posedă în momentul intrării în serviciu și nu vor putea ocupa nici o situațiune în administrațiunea societății lor particulare.

3. Partidul Național-Țărănesc revendică pentru sine meritul de a fi inițiat o serie de reforme în organizarea administrațiilor locale. El a plecat de la ideea de a dezvolta inițiativele locale, de a încuraja spiritul gospodăresc și de a crea o reală responsabilitate administrativă. Opera începută trebuie desăvârșită, ținând seamă de noile împrejurări social-economice și de nevoia de a raționaliza serviciile publice.

Împărțirea administrativă va cuprinde două unități investite cu personalitate juridică: comuna și județul. Între acestea, va ființa plasa ca circumscripțiune de supraveghere, îndrumare și control.

Comuna va fi așezată ținându-se seama de centrele naționale de populațiune și de mijloacele de întreținere.

Județul va îngloba teritorii mai întinse, constituind entități geografice și economice bine definite, care să dispună de resurse suficiente unei activități constructive și care pot fi ușor administrate prin mijloacele moderne de comunicațiune.

. . . . . .

V. Instrucția publică și cultura poporului

Vremea cere o politică școlară eroică inspirată din ideea de a se da copilului preferință înainte de orice în societate și de a se dărâma bariera așezată de clasă și sărăcie în fața educației și a învățăturii.

. . . . . .

2. Pentru dezvoltarea și îndrumarea învățământului propriu-zis, se va organiza Ministerul Instrucțiunii pe baza principiului descentralizării, dându-se prin lege largi atribuțiuni inspectoratelor școlare, față de care ministerul central va avea numai dreptul de îndrumare și control. Conducătorii acestor circumscripțiuni școlare, precum și organele de control, vor fi răspunzători direct în fața justiției, pentru orice abuz sau călcare de lege. Pentru raționalizarea serviciilor administrației centrale se vor stabili din nou însărcinările funcționarilor ministerului.

a) *Învățământul primar* va fi dezvoltat și organizat pe baze noi, imprimându-i-se un caracter practic și regional, pentru ca elevii să dobândească, într-adevăr, cunoștințele necesare pentru viață, legate de mediul în care trăiesc și de profesiunea pe care vor fi chemați s-o exercite.

. . . . . .

b) *Învățământul normal* va fi organizat în vederea pregătirii învățătorilor pentru noua școală primară. În special programele de învățământ al școlilor normale vor trebui adoptate scopului urmărit de acest învățământ. Se vor spori numărul burselor și mijloacelor de întreținere a acestor școli.

c) *Învățământul secundar* va avea două cicluri, gimnaziul fiind comun tuturor școlilor secundare de cultură generală. Ultimele clase ale liceului vor servi pentru specializarea în vederea studiilor superioare.

Vom înființa cămine pentru fiii de țărani în capitalele de județ, rezervându-li-se un număr suficient de locuri în fiecare clasă și acordându-se burse copiilor săraci, dar meritoși.

Vom examina cu atenție programele analitice și orariile, ținând seama de recomandările pedagogice, precum și de cele medicale și igienice.

d) *Învățământul tehnic, profesional și comercial* va fi dezvoltat și organizat pe baza muncii practice, pentru a produce profesioniști și nu funcționari.

Pentru armonizarea tuturor școlilor, cu caracter similar de pe lângă alte ministere, se vor stabili norme comune și un organ de coordonare a lor.

Se va da o deosebită atenție școlilor de agricultură, încurajându-se, în special, școlile agricole sezoniere cu caracter practic.

În școlile de meserii, întemeiate exclusiv pe atelier, se vor învăța mai multe meserii, specialitățile variind după regiuni. Școlile profesionale de al doilea grad, pregătind pe viitorii maeștri de ateliere, pe conducătorii de întreprinderi și funcționarii tehnici, vor urmări specializarea într-o singură meserie.

În fine, vom da dezvoltarea necesară rațională școlilor tehnice superioare.

Învățământul muncitoresc, legat de ucenicie și școlile de perfecționare ale lucrătorilor, se va organiza în legătură cu învățământul tehnic, intensificându-se legătura cu viața practică. Școlile industriale se vor alipi de fabrici.

Vom încuraja dezvoltarea învățământului cooperativ, în școlile primare, agricole, silvice etc.

În ceea ce privește învățământul fetelor, vom reorganiza școlile de meserii de fete și cele profesionale, precum și cele de gospodărie rurală, cărora le vom da o deosebită dezvoltare. În special vom îngriji de înființarea cursurilor ambulante de menaj.

e) *Învățământul particular* de toate gradele va trebui să fie un auxiliar al statului, pentru satisfacerea nevoii de învățătură a poporului. Vom prevedea însă în lege garanții serioase la recrutarea și numirea profesorilor și controlul activității acestor școli. Se vor lua măsuri de a împiedica transformarea acestor instituții școlare în asociații comerciale. Se va reglementa din nou acordarea dreptului de publicitate.

f) *Învățământul superior* va trebui să fie nu numai o instituție de pregătire a specialiștilor necesari diferitelor administrații sau a liberilor profesioniști, ci să dezvolte și spiritul de cercetare și creație științifică.

. . . . . .

VIII. Programul economic

A. Politica agrară

1. *Producția agricolă*

Politica agrară a Partidului Național-Țărănesc este orientată de următoarele considerente esențiale:

a) Agricultura este ramura de căpetenie a economiei naționale.

Interesele agricole au primatul în întreaga politică economică, financiară, bugetară, credit, schimb, investiții de stat etc.

b) Caracterul predominant al agriculturii noastre fiind proprietatea țărănească, se va urmări cu intensitate adaptarea utilajului de producție, de credit, desfacere, precum și organizarea și educarea profesională, la condițiile de transformare dictate de noul regim agrar.

Ținta finală a acestei politici este industrializarea agricolă, începând cu creșterea rațională a animalelor și industrializarea produselor și derivatelor lor pentru a evolua de la regimul exclusiv cerealist la unul mixt, cu produse variate, și a introduce un nou echilibru în economia agricolă.

c) Ținând seama de cerințele pieței externe, cât și de condițiunile naturale, economice și sociale ale țării noastre, se va întocmi și realiza un plan de raționalizare, privind atât producțiunea, cât și desfacerea produselor agricole.

Se vor avantaja, în acest scop, produsele care au desfacere și rentabilitate mai sigură, urmărind, în același timp, sporirea producției pe unitatea de suprafață și îmbunătățirea calității produselor.

În raționalizarea și intensificarea agriculturii, statul va lucra în numele interesului general și pe baza concepției că proprietatea este o funcție socială, legitimă, prin muncă utilă și organizată.

d) În opera de reorganizare agricolă, statul va colabora cu organizațiile profesionale libere și cu așezămintele culturale.

Se va ține seamă că sub regimul micii proprietăți, cooperația este menită să ducă la intensificarea și raționalizarea producției, aprovizionării, vânzării și creditului în agricultură.

e) Pentru realizarea politicii de producțiune agricolă, în sensul mai sus arătat, vom folosi, între altele, următoarele mijloace:

Programele zootehnice, întocmite de guvernările precedente ale partidului nostru, vor fi completate, dezvoltate și aplicate în vederea ameliorării metodelor de creștere și standardizarea produselor animale.

Se va organiza piața internă, creându-se, în acest scop, în primul rând, un târg central pentru vitele de tăiere pe lângă abatorul din București și un institut special de credit pentru plata imediată a animalelor trimise spre vânzare.

În organizarea producției vegetale se vor spori culturile furajere, alimentare, industriale, farmaceutice etc., iar în regiunea de deal se vor ameliora culturile pomicole, viticole și horticole.

Puterea de muncă a țărănimii se va organiza și folosi prin industrializările agricole, atelierele și industriile sătești, încurajate cu preferință prin lege și măsurile de promovare a industriei naționale, precum și prin lucrările cu caracter public și prin dezvoltarea industriilor ce folosesc materiile prime ale țării, de preferință cu ajutorul cooperației.

Se vor lua măsuri spre a se perfecționa tehnica agricolă în cultura solului și creșterea animalelor și se vor răspândi semințe selecționate și reproducători de rasă.

Se vor lua măsuri pentru vaccinarea obligatorie a tuturor animalelor. Vaccinarea va fi gratuită.

Se va elabora legea pentru organizarea, încurajarea și protejarea agriculturii.

Se va pune în aplicare:

O intensă educare profesională;

O nouă organizare de credit, aprovizionare și vânzare a produselor agricole, potrivit programului cooperatist și politicii de credit;

Se va organiza înzestrarea cultivatorilor țărani cu un minimum de mașini și unelte, potrivit condițiilor fiecărei regiuni;

Se vor înființa centre de mașini;

Se vor încuraja, în stil mare, lucrările de îmbunătățiri funciare, irigații, asanarea terenurilor băltoase etc.

Fermele statului, reduse la strictul necesar, vor fi organizate, pentru a fi puse în serviciul agriculturii din regiune. Ele vor trebui să propage, în mijlocul cultivatorilor țărani, metodele de tehnică agricolă, potrivit localității.

Acțiunea de îndrumare și încurajare a agriculturii se va împlini prin întărirea organizațiilor profesionale și o nouă orientare a învățământului agricol.

Reorganizarea Camerelor agricole se va face pe baze autonome și pe regiuni, corespunzând cu noile unități administrative, concepute în programul de reformă administrativă.

Învățământul agricol și educația profesională a agricultorilor se va face în funcție de nevoile practice ale vieții agricole.

Învățământul primar rural va cuprinde noțiuni elementare despre pământ și cultura lui, în spiritul proprietății țărănești.

Agronomii, veterinarii și inginerii silvici vor fi întrebuințați la îndrumarea și organizarea agriculturii pe teren, scoțându-i din birouri.

. . . . . .

B. Politica industrială

1. Partidul Național-Țărănesc, cunoscând însemnătatea industriei în economia națională, urmărește prin politica sa industrială următoarele țeluri:

a) consolidarea și dezvoltarea micii industrii țărănești, meseriilor naționale și a industriei casnice;

b) folosirea maximă a tuturor produselor agricole și a materiilor prime extrase din solul și subsolul țării; întrebuințarea cea mai largă a muncii românești, precum și remunerarea echitabilă a acestor elemente.

c) înlocuirea materiilor prime de natură agricolă, importate, cu materii prime analoage, ce se pot produce în țară;

d) asigurarea în condițiuni optime de preț a consumului populației;

e) asigurarea fabricării în țară a uneltelor și mașinilor agricole în condițiuni egale cu cele din străinătate;

f) asigurarea dezvoltării industriilor de armament, care pot să asigure înăuntrul țării condițiile economice necesare dezvoltării lor.

2. Înfăptuirea politicii industriale de stat se va face prin următoarele mijloace:

a) Se va revizui tariful vamal, spre a se face o nouă repartiție a protecțiunii vamale. Această revizuire va fi legată de un sistem de control asupra prețurilor și de crearea posibilității de a importa pentru consumul țărănesc, prin cooperative, cu scutiri sau reduceri de taxe vamale, anumite cantități de mărfuri, atunci când industria din țară n-ar putea să facă reducerile de prețuri impuse;

b) Se va întocmi o nouă legislație specială care va prevedea metodele de protecțiune a industriei naționale, corespunzătoare intereselor economiei și muncii naționale;

c) Se vor acorda încurajări speciale acelor întreprinderi care se așează în mediul rural și folosesc sistemul descentralizat al transformării pe loc a materiei prime agricole, asigurând și o bună remunerație a muncii rurale;

d) În ce privește meseriile naționale și mica industrie țărănească și orășenească, se va crea în plus un sistem de măsuri care să asigure întărirea și dezvoltarea lor prin: înlesniri speciale pentru înzestrarea tehnică a atelierelor, adaptarea producțiunii la condițiunile pieței, organizarea cooperativă, ușurințe de credit, degrevări fiscale și preferință la licitații publice.

În același timp, se va încuraja dezvoltarea industriilor casnice țărănești, prin crearea de ateliere, școli și magazine de desfacere cooperative cu concursul statului.

3. Încurajările acordate vor fi supuse următoarelor condițiuni:

a) Introducerea în legea industrială a unei dispoziții dând drept guvernului să scadă taxa vamală sau să suprime celelalte încurajări, când s-ar constata că industria încurajată abuzează de situația ei, fie că realizează beneficii excesive, fie că are un preț de cost ridicat, din cauze ce pot fi înlăturate;

b) Raționalizarea industriilor ce prelucrează materii prime agricole, și asigurarea colaborării lor cu producătorii materiilor prime, organizați în sindicate sau cooperative. Statul își va rezerva rolul de arbitru pentru stabilirea unor raporturi normale între fabrici și producătorii materiilor prime;

c) Așezarea întreprinderilor încurajate, nou înființate, în regiunile fixate de planul central de industrializare;

d) Încurajarea industrială nu trebuie să primejduiască plasarea în străinătate a produselor actuale ale muncii naționale.

4. Cartelurile și orice înțelegeri între întreprinderi industriale, care urmăresc, prin suprimarea concurenței sau prin alte mijloace, specularea consumatorilor și împiedicarea propășirii industriale, vor fi interzise.

Chiar și înțelegerile industriale, care, prin raționalizarea producțiunei și a desfacerii, urmăresc îmbunătățirea calității și ieftinirea prețurilor, nu se vor putea înființa decât în urma unei aprobări date cu respectarea condițiunilor speciale stabilite de lege.

Statul va îndruma și controla activitatea acestor înțelegeri.

Legea, care va reglementa înțelegerile industriale, va prevedea cele mai severe sancțiuni civile și penale împotriva conducătorilor întreprinderilor și înțelegerilor care vor contraveni dispozițiunilor legale.

5. Alături de îndrumare și control, statul trebuie să-și atribuie un drept de inițiativă industrială, procedând la:

a) Înființarea pe baze etatiste a unei industrii de înzestrare tehnică a agriculturii, în special crearea de întreprinderi de producție, a uneltelor și mașinilor agricole și de fabrici de îngrășăminte chimice.

b) Organizarea de stat a industriei de armament, având condiții economice normale de dezvoltare.

c) Organizarea de stat a industriilor care au ca cel mai important client statul și în primul rând etatizarea minelor de cărbuni.

d) Etatizarea industriei de gaz metan și treptata etatizare a industriilor având un monopol de fapt.

6. Se va întocmi un plan general de industrializare, care ținând seama de realitățile existente, să arate calea inițiativelor viitoare.

7. Statul va lua măsuri pentru românizarea cât mai completă a personalului de muncă și direcțiune, pentru a da elementelor românești, pregătite, posibilitatea de a participa la activitatea industrială.

8. În măsura în care plasarea produselor noastre agricole în străinătate va fi făcută imposibilă din grea cum este astăzi, prin politica de autarhizare a țărilor industriale, se va adopta o politică de independență față de străinătate. Această politică necesită fixarea unui program industrial, care să asigure industrializarea țării, pentru acoperirea necesităților consumului intern.

În acest scop, programul inițial va fi completat cu următoarele măsuri:

a) Integrarea industriilor care prelucrează semifabricatele importate.

b) Înființarea de industrii pentru care țara noastră n-are decât posibilități reduse, stimulându-se, în acest scop, inițiativa privată.

9. În domeniul energiei și în special în industria extractivă a cărbunelui, petrolului și gazelor naturale se va afirma o politică care să aducă statului toate veniturile justificate de drepturile regaliene; să determine o creștere masivă a consumațiunii interne și să satisfacă interesele naționale și locale.

Se va întocmi un plan general de sistematizarea și coordonarea izvoarelor de energie, ținând seama de folosirea energiei apelor, în primul rând, și rezervând energiei produsă de combustibili minerali rolul de susținere și suplinire.

Avantajele speciale vor fi acordate pentru întemeierea de mari centrale electrice ca să producă energie cu prețurile cele mai joase pentru a se putea electrifica nu numai orașele dar și satele și a se pune la îndemâna tuturor producătorilor forță ieftină.

Pentru intensificarea producțiunii miniere se va urmări:

a) O acțiune intensă de explorare și exploatare rațională a zăcămintelor;

b) Valorificarea optimă a terenurilor și redevențelor statului;

c) Concentrarea întreprinderilor românești de petrol;

d) Folosirea economică a gazului metan și a gazelor de petrol.

C. Politica cooperatistă

Rostul principal al organizației cooperative românești, în împrejurările de față, trebuie să fie ridicarea rentabilității scăzute a gospodăriilor țărănești, precum și emanciparea producătorilor de exploatarea capitalistă. Aceasta se poate obține numai printr-o organizare temeinică a cooperativelor de credit, de producere, de aprovizionare și de desfacere a produselor principale și secundare ale gospodăriilor țărănești, în stare să înlăture intermediarii și să realizeze prețul dictat de interesele producătorilor și consumatorilor.

. . . . . .

F. Politica muncitorească

Continuând politica muncitorească a Partidului Național-Țărănesc din trecutele sale guvernări, vom urmări mai departe o politică socială, compatibilă cu caracterul țării noastre, prin împlinirea lipsurilor constatate și înlăturarea tuturor anomaliilor produse de ultimele modificări ale legilor muncitorești.

1. În vederea îndrumării către meserii a surplusului de brațe de la țară, vom organiza învățământul muncitoresc și profesional, precum și căminele și școlile de ucenici.

2. Pentru ocrotirea muncii se va reforma fundamental inspecția muncii, dându-se Camerelor de muncă autorizații de a inspecta modul cum se aplică legile muncii.

Se va completa și extinde în toate centrele comerciale și industriale legea de organizare a judecătoriilor de muncă.

Legea contractelor de muncă, și în special dispozițiile referitoare la convenția colectivă de muncă, precum și legea pentru aplanarea conflictelor de muncă vor fi puse de acord și adaptate legiuirilor noi.

Se va completa ciclul reformelor muncitorești prin introducerea minimului de salar, în special în industria la domiciliu, în care lucrătorii nu-și pot apăra singuri interesele.

Pentru înlăturarea oricărei lacune sau imperfecțiuni se va alcătui un cod al legislației muncitorești, care va îngloba în sfera lui de aplicare și regimul muncii din instituțiunile publice, regii autonome etc.

Se va organiza metodic încurajarea locuințelor ieftine muncitorești, plasarea și asistența șomerilor prin muncă și mai ales printr-o politică de lucrări publice.

3. Partidul Național-Țărănesc va proteja munca națională, dându-se preferință specială elementului etnic.

4. În sistemul de asigurări muncitorești contra boalei, accidentelor, invalidității și bătrâneții, bazate pe colaborarea muncitorilor, patronilor și statului, administrația fondurilor se va face de salariați și patroni pe bază de autonomie sub controlul statului. Se va extinde, treptat, legea asigurărilor și asupra altor categorii de salariați, sau asupra instituțiilor care, urmărind același scop, fac dublă întrebuințare și care nu sunt cuprinși în legea actuală.

5. Legislația de protecție a muncii va trebui să acorde asistența și ocrotirea muncitorilor agricoli care trăiesc o viață de mizerie, exploatată

neomenos, fără nici un fel de protecție, în ceea ce privește plasarea, condițiile de muncă, salar, adăpost și hrană.

Ținându-se seama de natura muncii agricole, extinderea legiuirilor de protecție în câmpul industriei trebuie să ducă la o nouă reglementare a muncii agricole.

6. Se va întocmi un cod în vederea unificării regimului meseriilor care va cuprinde: calificarea profesională prin combaterea clandestinismului, cu scopul de a forma o clasă de meseriași conștienți, destoinici și înstăriți în sânul neamului nostru. Înlăturând concurența stabilimentelor publice, se va urmări modernizarea atelierelor și mai presus de toate ridicarea acelor meseriași care merg mână în mână cu înflorirea gospodăriilor sătești și duc la naționalizarea orașelor.

7. Ocrotirile sociale vor intra în faza realizărilor practice, urmărind proteguirea muncii minorilor, a femeilor lucrătoare, a mamei și copilului, precum și asistența săracilor, cu tendința de a desființa cerșetoria, iar opera începută de Partidul Național-Țărănesc pentru justa soluționare a problemei invalizilor va fi desăvârșită prin completarea și perfecționarea I.O.V.*

. . . . . .

X. Politica externă

În politica externă, Partidul Național-Țărănesc va urmări cu fermitate menținerea păcii, consolidând ordinea de drept, creată prin tratatele de pace care au pus capăt marelui război; de asemenea, și satisfacerea necesităților de schimburi economice de care are nevoie țara noastră, cu respectul intereselor politice.

Ca metodă de realizare a principalului țel, el înțelege să recurgă la cooperația internațională cea mai largă și îndeosebi la asocierea cu acele state ale căror interese sunt comune cu ale noastre.

În consecință, Partidul Național-Țărănesc înțelege să apere prin toate mijloacele granițele actuale ale țării și să facă din excluderea oricăror discuțiuni asupra lor condițiunea esențială a înțelegerilor internaționale.

În acest spirit, el va respecta cu fidelitate toate angajamentele din toate tratatele noastre de alianțe: alianța cu Franța, alianța cu Polonia, Pactul Micii Înțelegeri, Pactul Balcanic; va urmări o politică de bună și reală vecinătate cu toți vecinii; va da toată însemnătatea prieteniei tradiționale care ne leagă de Italia; în politica răsăriteană va sprijini o politică de înțelegere și de bună vecinătate cu Rusia; în fine, vom continua să întărim și mai mult securitatea actuală a României prin tratate având ca bază asistența mutuală cu celelalte state ale căror interese concordă cu ale noastre.

Paralel cu această acțiune, Partidul Național-Țărănesc se va strădui să încheie acorduri economice, fie bilaterale, fie regionale. Printre aceste acorduri acel referitor la Europa dunăreană, tinzând la o viață economică armonică și cât mai dezvoltată, va ocupa un loc important în preocupările sale.

---

* Invalizi, orfani, văduve de război.

1. Partidul Național-Țărănesc socotește că, după pilda de pacinică și armonioasă conviețuire a țărănimii românești cu țărănimea minoritară, spiritul echității și al interesului de stat impune respectul limbii, credinței și naționalității tuturor minorităților din această țară.

Partidul Național-Țărănesc crede că, deasupra deosebirilor etnice, poporul majoritar și minoritar vor trebui să se unească într-o sinceră colaborare pentru apărarea și înălțarea patriei.

2. Pentru realizarea acestei ținte, Partidul Național-Țărănesc, credincios principiului de egalitate a drepturilor și libertăților politice și cetățenești pentru toți cetățenii, fără deosebire de obârșie, limbă și de credință religioasă, socotește că respectarea drepturilor asigurate minorităților prin tratatele internaționale, semnate de România, este temelia pe care trebuie să se așeze tratamentul minorităților din țară.

. . . . . .

Programul Partidului Național-Țărănesc, votat de Comitetul Central Executiv. Ședințele de la 2—6 februarie 1935, Institutul de arte grafice Bucovina, „T. E. Torouțiu", 1935.

107. Replica lui Nicolae Titulescu la discursul contelui Bethlen, președintele Partidului Maghiar din România

(3 decembrie 1935)

. . . . . .

Veniți și ne spuneți aici, d-le Bethlen, că nu cereți privilegii! Totuși, dacă cineva v-a urmărit de aproape, cum mi-a fost dat mie să vă urmăresc de 17 ani, de când s-a făcut unitatea națională, a văzut că nu ați voit să fiți decât niște privilegiați internaționali.

Orice nedreptate făcută unui român se aduce în fața instanțelor românești, în fața organelor administrative românești. Dv., care spuneți că nu pretindeți privilegii, vă duceți, pentru cea mai mică nedreptate, la acea instituție de rezonanță, la acel extraordinar amplificator, care este Societatea Națiunilor, și faceți dintr-un lucru de nimic o acuzațiune de ordin general, împotriva unui neam, care nu are decât un singur păcat: acela de a nu-și fi câștigat unitatea națională decât de 17 ani.

Atât de puțin vreți dv. egalitatea și atât de mult curge în sângele dv. privilegiul, încât atunci când a fost vorba de aplicarea sancțiunilor, v-ați dat la o parte, crezând că Pactul Ligii Națiunilor vă dă numai drepturi, iar îndatoririle trebuie să apese numai pe umerii noștri, ai celorlalți.

Aș dori să vă văd cum Liga Națiunilor — după ce ați dat bir cu fugiții, atunci când a fost vorba de art. 16 — ar mai privi cu simpatie limbajul dv., în virtutea art. 21.

Sistemul dv. este simplu de ghicit!

De multe ori am căutat și am găsit în stima mea pentru apărătorii tezei maghiare un izvor suficient, care să alimenteze dorința mea de

apropiere de acest popor vecin, cu calități, pe care sunt primul să le recunosc.

N-am reușit să o realizez. Pentru ce?

Pentrucă dv. nu vreți egalitate cu noi, aveți boala persistenței imaginii pe retină și credeți că Ungaria milenară va reînvia. Ori, nu va reînvia niciodată.

Ne trebuiesc generații tinere de unguri, generații de tineri care să nu fi crescut în păcatul spiritului de dominațiune al generațiilor celor vechi, ca să ne putem întinde mâna frățește, și să putem, în fine, stabili armonia în acest bazin al Dunării.

Dv. nu aduceți aici limbajul violent, pe care vi l-aș ierta, căci violența este sinceritate, este deschiderea inimii, este darea dreptului ori și cui să vadă ce simți, dar veniți cu limbajul meșteșugit al celor care au ținut în robie poporul român, cu limbajul măsurat, cu limbajul care nu păcătuiește cu nimic ca formă; pe care însă dacă l-aș cerceta mai aproape aș găsi în el un venin și o otravă care lipsesc din cuvintele pe care sufletul meu le rostește în acest moment față de dv. Conte Bethlen, spuneți alor dv.: „Românii știu ce voește să facă clasa diriguitoare maghiară din tratatul minorităților!* Voește să aibă cui străin pentru ziua cea mare a revizuirii!". V-am priceput și vom lupta, pas cu pas, ca o asemenea metodă să nu poată reuși.

Suntem — în numele guvernului regal al României, — v-o declar, în plină sinceritate — partizani ai egalității minorităților, cu noi: dar ai unei egalități condiționate de un „sine qua non", indispensabil vieții de stat a României: conștiința dv. că sunteți român și uitarea că ați fost cetățeni unguri. Ființa dv. etnică e în afară de cauză!

Minoritățile nu au avut și nu vor avea un apărător mai cald în drepturile lor de egalitate decât pe mine, cu condițiunea ca inima mea să-mi spună: minoritarul care își vorbește, chiar dacă graiul lui nu este curat românesc, simte românește.

Dacă, însă, este vorba ca prin minorități să ajungem la revizuine, vă repetăm: Nu, niciodată, nici revizuire, nici exagerații în virtutea unui tratat, care nu a avut niciodată sensul pe care pretențiunile dv. de națiune dominatoare l-a dat în trecut și îl dă și astăzi.

Dezbaterile Adunării Deputaților, nr. 7, ședința din 3 decembrie 1935, p. 93.

108. **Acordul de la Țebea**
(6 decembrie 1935)

În fața situației actuale, caracterizată prin înmulțirea măsurilor reacționare și tendința mereu crescândă a unui regim de dictatură fascistă, care poartă în ea germenul mizeriei și războiului și în urma acordurilor încheiate între Frontul Plugarilor și Uniunea Plugarilor și a Muncitorilor Maghiari, și dintre Partidul Socialist și Blocul pentru Apărarea Libertăților Democratice;

---

* Se referă la tratatul minorităților, din 9 decembrie 1919, prin care România era obligată să acorde drepturi și libertăți tuturor cetățenilor ei „fără deosebire de naștere, de naționalitate, de limbă, de rasă sau de religie".

organizaţiile mai jos semnate, prin delegaţii lor oficiali, în şedinţa din 6 decembrie 1935, ţinută la Ţebea, în Munţii Apuseni, am stabilit încheierea următorului acord de Front Democratic, pe baza următorului program minimal de acţiune:

Împotriva dictaturii fasciste, indiferent de forma pe care o îmbracă;

împotriva permanentizării cenzurii şi stării de asediu;

pentru libertatea presei şi a întrunirilor;

pentru dreptul de organizare politică, sindicală şi culturală a mulţimilor muncitoare şi intelectuale; împotriva scumpetei şi fiscalităţii, excesive;

pentru rezolvarea datoriei agricole în folosul ţărănimii şi susţinerea completă a programului Frontului Plugarilor din Ardeal;

pentru lichidarea datoriilor micilor negustori şi meseriaşi;

împotriva proiectului de lege a meseriilor;

pentru egalitatea de tratament a tuturor naţionalităţilor conlocuitoare, pentru libertatea naţională a poporului român;

împotriva zăgăzuirii culturii faţă de studenţine şi fiii de cetăţeni săraci;

pentru o lege electorală pe baza proporţionalităţii;

pentru alegeri libere;

pentru mărirea salariilor şi condiţiuni de muncă mai omeneşti pentru tineret şi femeia muncitoare;

pentru amnistierea tuturor celor căzuţi în lupta lor pentru apărarea libertăţilor democratice;

împotriva modificării Constituţiei în sens reacţionar;

împotriva organizaţiilor fasciste;

împotriva militarizării şi înarmării acestor organizaţii;

împotriva războiului, pentru pace, pentru menţinerea şi întărirea actualelor pacte de alianţă şi prietenie.

Cele trei organizaţiuni cred că prin acordul încheiat exprimă năzuinţele şi luptele mulţimilor muncitoare, intelectuale, mic-burgheze şi ale tuturor categoriilor sociale producătoare din România.

Lărgind acordurile semnate la Deva şi Bucureşti, suntem convinşi că păşim pe calea înfăptuirii unei mari misiuni istorice: impunerea prin luptă a unui regim de libertate, de democraţie reală.

Acordul încheiat între cele trei organizaţii îşi are originea în frământarea şi acţiunea mulţimilor muncitoreşti şi ţărăneşti, hotărâte să înfrunte prin toate mijloacele orice fel de aventură dictatorială reacţionară.

De la Ţebea, din ţinuturile lui Horea şi ale lui Avram Iancu, primii luptători pentru libertate şi dreptate socială, ne adresăm întregului popor din această ţară şi tuturor organizaţiilor democratice: Partidul Naţional-Ţărănesc, Partidul Radical-Ţărănesc, Partidul Social-Democrat, Partidul Socialist-Unitar, tuturor asociaţiilor de meseriaşi, comercianţi, funcţionari, pensionari şi intelectuali, cum şi organizaţiilor muncitoreşti, politice şi sindicale, să se alăture acţiunii noastre pentru a înfăptui, cu un ceas mai devreme, adevăratul Front Popular între toate forţele democratice din România, singura chezăşie a luptei pentru libertate şi pace.

Ţebea, la 6 decembrie 1935

Biblioteca Academiei Române, Arhiva istorică, cota T, XIX-1.

109. Legea administrativă

(27 martie 1936)

Partea I

Titlul I

Teritoriul și locuitorii

Capitolul I

Împărțirea administrativă a teritoriului

Art. 1. Teritoriul României se împarte — din punct de vedere administrativ — în județe, iar județele în comune.

Județele și comunele sunt persoane juridice; ele nu pot avea decât un singur nume oficial și anume acel stabilit de consiliul județean sau comunal și aprobat de Ministerul de Interne.

Art. 2. Comunele sunt rurale și urbane.

Comunele rurale sunt unități administrative formate din unul sau mai multe sate.

Comunele rurale din imediata vecinătate a orașelor pot fi declarate suburbane.

Comunele urbane sunt centre de populațiune declarate astfel prin lege.

Ele pot fi: orașe nereședințe și orașe reședințe de județ.

Orașele reședințe cu importanță economică sau culturală deosebită pot fi declarate municipii.

Municipiile și orașele de reședință sunt supuse, din punct de vedere al competinței și al tutelei, acelorași norme ca și județele.

Comunele care vor fi declarate stațiuni balneare sau climatice se vor administra după dispoziții speciale din prezenta lege.

Art. 3. Delimitarea sau modificarea teritoriului unei comune rurale; suburbane; crearea sau desființarea unei comune rurale; schimbarea reședinței unei comune, se fac prin deciziunea Ministerului de Interne pe baza deliberațiunii consiliilor comunale și consiliului județean respectiv.

. . . . . .

Capitolul II

Membrii comunei

Art. 4. Orice locuitor al țării trebuie să fie membru al unei comune și să contribuie la sarcinile ei. Sunt membri ai comunei, fără deosebire de vârstă, sex, naționalitate sau confesiune, toți acei care au domiciliul efectiv în comună de cel puțin un an și au plătit ei, soții sau părinții lor (pentru minori) în acest timp impozitele cuvenite comunei.

Funcționarii publici sunt în drept membri acelei comune unde au reședința funcțiunii lor.

Calitatea de membru al comunei se pierde prin dobândirea acestei calități în altă comună.

Titlul II

Alegerile administrative

Capitolul I

Alegătorii

Art. 5. Sunt alegători membrii comunei care îndeplinesc următoarele condiţiuni:

a) să fie cetăţeni români

b) să fie majori

c) să nu intre în unul din cazurile de incapacitate sau nedemnitate prevăzute de legea electorală.

Pentru alegerile administrative sunt alegători şi femeile care, pe lângă condiţiunile prevăzute la aliniatul precedent, vor îndeplini şi una din următoarele condiţiuni:

a) să aibă cel puţin certificatul de absolvire al ciclului inferior secundar, normal sau profesional.

b) să fie funcţionare sau pensionare de stat, judeţ sau comună.

c) văduvele de război

d) să fie decorate pentru activitate în timp de război.

e) să facă sau să fi făcut parte din conducerea societăţilor române cu personalitate juridică, având ca scop propaganda culturală sau asistenţa socială.

Capitolul II

Listele electorale

Art. 6. Listele electorale ale unei comune se întocmesc pe următoarele categorii:

a) Lista electorală pentru alegerile Adunării Deputaţilor

b) Lista electorală pentru alegerile în Senat

c) Lista electorală pentru alegerile administrative, şi

d) Lista electorală pentru Camerele agricole.

. . . . . .

Capitolul III

Eligibili

Art. 11. Alegătorii înscrişi în listele electorale pentru alegerile administrative ale judeţului sau comunei respective sunt eligibili la aceste colegii dacă au împlinit vârsta de 25 ani şi dacă ştiu a scri şi citi.

Alegătorii înscrişi în listele electorale ale municipiilor şi comunelor suburbane, precum şi ale oraşelor de reşedinţă, sunt eligibili în consiliile judeţene respective.

. . . . . .

Capitolul IV

Operaţiunile electorale

Art. 14. Alegerile administrative se fac prin sufragiul universal, egal, direct, secret, obligatoriu, cu scrutin de listă şi prin prezentarea minorităţilor după prescripţiunile prevăzute în prezenta lege.

Alegătorii înscriși în listele electorale pentru alegerile administrative votează atât la alegerile comunale, cât și județene.

Alegătorii din orașele de reședință și municipii nu votează la alegerile județene.

. . . . . .

Titlul III
Organizarea comunelor

Capitolul I
Organe

Art. 28. Administrarea comunelor este încredințată consiliului comunal, primarului și ajutorului de primar.

Secția I
Organele comunelor rurale și suburbane

Art. 29. Comuna rurală și suburbană este administrată de un consiliu comunal ca organ deliberativ și de primar și ajutor de primar ca organ executiv.

Consiliul este alcătuit din membri aleși și membri de drept.

. . . . . .

Art. 30. Primarul și ajutorul de primar se aleg de consiliu dintre membrii aleși și membrii de drept.

. . . . . .

Secția II
Organele comunelor urbane

Art. 31. Comuna urbană este administrată de un consiliu comunal ca organ deliberativ și de primar și ajutorii de primari ca organ executiv, având însă și calitatea de organ deliberativ în limita atribuțiunilor date lor de consiliu potrivit art. 69 și 70 și funcționând ca delegație permanentă.

. . . . . .

Numărul ajutorilor de primari este de:

a) Unul pentru orașele nereședință.

b) Doi pentru orașele de reședință.

. . . . . .

Art. 33. Consiliul comunei urbane este alcătuit din consilieri aleși și consilieri de drept:

Numărul consilierilor aleși este de:

18 pentru orașele nereședință și

28 pentru orașele reședință.

. . . . . .

Secţia III

Organele municipiilor

Art. 36. Municipiile sunt administrate de un consiliu municipal ca organ deliberativ; de primar şi ajutorii de primari ca organ executiv; de o delegaţiune a consiliului având atribuţiunile prevăzute mai jos.

Art. 37. Consiliul municipal este format din consilieri aleşi şi consilieri de drept.

Consilierii aleşi sunt în număr de 36. Consilierii de drept sunt cei arătaţi la art. 35, iar numirea lor se face conform aceloraşi dispoziţiuni.

. . . . . .

Capitolul II

Dispoziţiuni comune tuturor consiliilor comunale

Secţia II

Primarul

Art. 61. Primarul este conducătorul administraţiei comunale, preşedintele consiliului comunal.

În municipii, primarul este şi preşedinte a delegaţiunii consiliului.

El are următoarele atribuţiuni:

a) Numeşte, înaintează, licenţiază şi aplică pedepsele disciplinare tuturor funcţionarilor serviciilor comunale, conformându-se legilor speciale şi legii pentru statutul funcţionarilor publici;

b) Administrează toate interesele comunei, fie împreună cu consiliul comunal, fie cu delegaţiunea consiliului, după prevederile legii;

c) Întocmeşte ordinea de zi, convoacă şi prezidează şedinţele consiliului şi ale delegaţiei;

d) Execută deliberările acestora luând toate măsurile necesare pentru apărarea intereselor comunei şi verifică casa comunală cel puţin o dată pe lună.

e) Îndeplineşte toate actele privitoare la administrarea şi apărarea intereselor comunei, care nu sunt rezervate în mod special consiliului sau delegaţiei;

f) Îndeplineşte atribuţiile conferite prin art. 7 şi 8 din prezenta lege.

g) Dă autorizaţiuni pentru construcţii, reparaţii de edificii, împrejmuire, cu avizul conform al serviciului tehnic, care aviz trebuie să fie dat potrivit planurilor de aliniere, sistematizare şi regulamentelor comunale;

. . . . . .

Titlul IV

Județul

Capitolul I

Consiliul Județean

Art. 73. Administrarea județului este încredințată consiliului județean ca organ deliberativ, delegațiunii județene ca organ deliberativ și organ executiv, și prefectului.

Art. 74. Consiliul județean este alcătuit din membri aleși și membri de drept.

Numărul consilierilor aleși se stabilește în proporție cu populațiunea județului, fără deosebire de sex sau vârstă.

În acest calcul nu intră populațiunea municipiilor și orașelor reședințe.

Numărul consilierilor este:

24 pentru județele cu o populațiune de până la 200 000 locuitori.

30 pentru județele cu o populațiune până la 400 000 locuitori.

36 pentru județele cu o populațiune ce trece de 400 000 locuitori.

. . . . . .

Capitolul III

Prefectul

Secția I

Atribuțiuni

Art. 84. Prefectul este reprezentantul guvernului și șeful administrațiunii județene.

Art. 85. Ca reprezentant al guvernului:

Veghează la aplicarea legilor și regulamentelor; supraveghează activitatea tuturor instituțiilor de binefacere și asistență socială, fie că ele depind de stat, județ sau comună, fie că sunt așezăminte particulare.

Stă în legătură directă cu fiecare minister, pentru chestiunile pendinte de departamentul respectiv și are obligațiunea să inspecteze de cel puțin de două ori pe an mersul serviciilor ce depind de ministere, făcând raport ministerului respectiv la cele constatate, totodată propunând și măsurile de îmbunătățire pe care le-ar reclama bunul mers al acestor servicii. Se exceptează serviciile pendinte de Ministerul Apărării Naționale și al Justiției, pe care prefectul nu are dreptul a le inspecta.

El inspectează școlile de stat, de toate gradele, și așezămintele sanitare numai din punct de vedere administrativ și dă tot concursul la luarea și aplicarea măsurilor de ordine impuse elevilor în afara școlilor.

. . . . . .

Prefectul este șeful poliției și al jandarmeriei din cuprinsul județului. În această calitate el ia măsuri pentru prevenirea delictelor și îngrijește de menținerea ordinei și siguranței publice; dă ordine tuturor organelor polițienești și jandarmeriei, care sunt obligate să le execute

imediat; poate pune în mişcare forţa publică în cazuri de rebeliune, sediţiune, atrupamente tumultoase, împotrivire la executarea legilor, regulamentelor sau ordonanţelor sau în caz de orice alte evenimente neprevăzute ar ameninţa ordinea publică, siguranţa persoanelor şi a proprietăţilor; în aceste împrejurări el este obligat să informeze imediat şi direct Ministerul de Interne şi al Apărării Naţionale. Ofiţerii şi comandanţii sunt datori să satisfacă îndată cererea scrisă a prefectului, fără să mai aştepte alte aprobări. Prefectul are dreptul să ordone ofiţerilor de poliţie judiciară să dreseze actele necesare pentru constatarea crimelor, delictelor şi contravenţiunilor şi să înainteze autorităţilor judiciare pe făptuitori.

Prefectul poate lua măsuri pentru risipirea întrunirilor când primejduiesc ordinea sau siguranţa statului.

. . . . . .

Capitolul IV
Consiliul de prefectură

Secţia I
Compunerea

Art. 91. Pe lângă prefect funcţionează un consiliu de prefectură.

Consiliul de prefectură este pus sub preşedinţia prefectului.

El este compus din şefii următoarelor unităţi administrative locale: medicul primar sanitar uman şi veterinar al judeţului, administratorii financiari, inginerul şef al judeţului, arhitectul judeţului, revizorul şcolar al judeţului şi directorul serviciului agricol judeţean.

. . . . . .

Capitolul VI
Plasa

Art. 99. Plasa este o subdiviziune administrativă a judeţului, fără personalitate juridică, şi este compusă din mai multe comune, având în fruntea ei un pretor, numit prin deciziune de către Ministerul de Interne.

Gruparea şi regruparea comunelor în plăşi se face prin lege.

. . . . . .

Capitolul VII
Atribuţiunile pretorului

Art. 102. Pretorul este ofiţer de poliţie judiciară şi auxiliar al Ministerului Public.

În caz de flagrant delict, el are iniţiativa cercetărilor, dând toate îndrumările şi ordinele necesare.

Art. 103. Pretorul e reprezentantul puterii centrale şi şeful poliţiei de pe cuprinsul plăşii.

Sub controlul prefectului el ia măsuri pentru prevenirea infracțiunilor și îngrijește de menținerea ordinei și siguranței publice.

El poate asista la ședințele consiliilor comunale rurale și orașelor nereședință, dând sfaturi și îndrumări.

În calitate de șef al poliției execută atribuțiile sale prin organele jandarmeriei și ale poliției din orașele nereședință și comunele balneoclimaterice din cuprinsul plășii.

Pretorul poate pune în mișcare forța publică la întâmplări de rebeliune, sedițiune, atrupamente tumultoase, împotriviri la executarea legilor sau ordonanțelor, precum și alte evenimente neprevăzute care ar amenința ordinea publică, siguranța persoanelor sau a proprietăților, raportând imediat prefectului și informând Ministerul Public.

. . . . . .

Partea V

Titlul I

Dispozițiuni finale și tranzitorii

Art. 240. Municipiul București se administrează conform legii sale speciale.

Dispozițiunile cuprinse în prezenta lege, la capitolul alegerilor administrative; la constituirea consiliilor și durata lor; precum și la: finanțele locale, edilitate, sistematizare și procedura de petiționare, se aplică și municipiului București.

Condițiunile de eligibilitate pentru primarul general sunt cele prevăzute la art. 133, iar pentru primarii de sectoare cele prevăzute de art. 112 din prezenta lege.

Bugetul de venituri și cheltuieli va fi unic pentru întreg municipiul; de asemenea serviciul de constatare și percepere.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 37, din 27 martie 1936.

110. Manifest legionar lansat după asasinarea lui Mihail Stelescu

(iulie 1936)

Colegi de la toate Universitățile,
Români,

De ani și veacuri istoria neamului nostru este abătută de pe linia măririi și a onoarei înspre calea vânzării și a trădării de neam. Sub povara unui blestem neiertător, părinții noștri au îmbrâncit în morminte pe Mihai Viteazul, pe Ioan Vodă cel Cumplit, pe Horia, Cloșca și Crișan, pe Tudor Vladimirescu și pe atâția alții.

Dacă timp de doi ani de zile Mihail Stelescu nu și-a pus pistolul la tâmplă și nu s-a sinucis, este că actuala societate românească e un câmp

de infecție din care se nutrește și se prosperă: trădarea, corupția, lașitatea și vânzarea de neam. Tineretul de astăzi este hotărât să schimbe cu armele lui aceste timpuri de rușine. S-a împlinit sorocul judecății. De azi înainte vor trăi căpeteniile românești și vor muri trădătorii. Mihail Stelescu a trădat și ca orice trădător a căzut sub gloanțele unui pluton de execuție.

Dintre gloanțele care l-au pedepsit numai unul e pentru el. Toate celelalte răzbună sutele de vânzări la care românii au fost osândiți de resemnarea, slăbiciunea și lașitatea lor, sub loviturile trădării. Sub gloanțele care ne răscumpără dezonoarea și dăruiesc odihna sufletească marilor înaintași, culcați nerăzbunați sub apăsarea pământului pe care l-au iubit. Dacă din mijlocul nației noastre s-ar fi găsit oameni care să căsăpească cu topoarele pe trădători și pe urmașii lor, sămânța trădării ar fi fost smulsă din brazda românească și am fi avut o altă istorie și o altă soartă.

În beciurile poliției Ion Caratănase, Iosif Bogzântan și camarazii lor stau în lanțuri, dar umbrele lui Tudor și a lui Horia le mângâie frunțile și îi sărută frățește. Studențimea română, înțelegând gestul celor zece camarazi întemnițați, privește peste asfințitul lumii de azi, cum urcă generații noi, scăpate de blestemul trădării și de șerbia lașității. La orizont de abia acum se întrezărește lumina unei adevărate măriri românești.

Gheorghe Furdui, Alexandru Cantacuzino, Ion Antoniu, Tudor Tudose, Filon Lauric, Tiberiu Verș, Nicolae Constantin

Arhiva Istorică Centrală, fond. Ministerul Justiției, Direcția Judiciară, dos. 11/1936, f. 303.

111. Materiale privind poziția Gărzii de Fier față de problemele societății românești (1937)

a) Corneliu Zelea Codreanu despre credința legionară

Români,

Urmați cu sfințenie gândurile pe care ni le-a lăsat viteazul comandant legionar, mucenicul Vasile Marin.

Toți tinerii din țara aceasta să știe că urmând calea credinței martirilor vor birui și vor învia cu neamul lor în contra tuturor asupritorilor, uneltirilor și loviturilor.

Împărtășiți cu sfânta jertfă de sânge a lui Vasile Marin, să stăm drepți și gata a ne da sângele nostru în fața asupritorilor care ni-l cer. Credința legionară va înflori mai mândră și mai biruitoare cu fiecare strop de sânge mai mult pe care-l vom da senin și cu sufletul plin de bucurie. Până când neamul biruitor prin Legiune va învia și va condamna pentru veșnicie pe toți călăii noștri.

Aşadar, sângele martirilor împarte o lume în două: cei ce vor primi osânda şi blestemul veşniciei, şi cei ce mâine vor birui în slava şi binecuvântarea neamului lor.

Corneliu Zelea Codreanu

20 februarie 1937.

Vasile Marin, *Crez de generaţie*, Cu un cuvânt înainte de Corneliu Zelea Codreanu şi o prefaţă de Nae Ionescu, ediţia III-a, Bucureşti, 1940, p. VII.

b) **Vasile Cotigă despre democraţie**

. . . . . .

Din trinitatea democratică*, specific regimului democrat este principiul egalităţii. Revoluţionarii şi mistica democratică au făcut din acest principiu o dogmă, dogma egalităţii. De la o egalitate de drepturi civile şi politice s-a ajuns la o egalitate naturală. Ori, egalitatea naturală nu-i cunoscută nici de natură, nici de societate. În natură domină varietatea, inegalitatea; în societate, se afirmă elitele. Chiar Montesquieu, în mod indirect, confirmă această afirmaţie, când spune că „principiul democratic se corupe, ... şi când fiecare voeşte să fie egal cu aceia pe care i-a ales a-l comanda". Cel care comandă e superior celui comandat, dar nu fiindcă l-a ales, ci fiindcă alegerea lui a scos la iveală o inegalitate naturală. Egalitatea de drepturi civile trebuie admisă, egalitatea de drepturi politice admisă, dar cu anumite rezerve, iar egalitatea naturală trebuie respinsă ca fiind contra naturii. În general, egalitatea socială trebuie să fie numai un început de activitate, de luptă, de întrecere; un început şi niciodată un sfârşit, căci schilodim oamenii.

Principiul libertăţii, al doilea principiu democratic de multe ori predominant, făcând să se nască o democraţie liberală, este în contradicţie cu dogma egalităţii, nu însă şi cu egalitatea concepută ca un cadru de desfăşurare a activităţilor omului. Libertatea face să se nască inegalitatea, să se afirme cine poate. Ea face să se nască şi să activeze elitele sociale, declanşează circulaţia elitelor. Numai să nu se opună egalitatea democratică! Căci democraţia e a numărului, nu a meritului. Elite şi vulg nu poate suferi democraţia, căci ea înseamnă egalitate. Uniformizare, nivelare, ca să se poată face numărătoarea: iată ce face democraţia. Ori, tocmai asta înseamnă negarea elitelor, ce nu pot fi uniformizate, nivelate, nici numărate ca nişte mărgele. Cu toate acestea, elitele sunt realităţi, dotate cu calităţi felurite, sunt forţe dinamice, conducătoare sau educatoare, pe când egalitatea democrată este o utopie.

Democraţia nu poate selecţiona elitele. În regimul democrat, selecţionarea elitelor se face prin vot universal şi obligatoriu, prin bani şi prin nepotism despre care Ampère spunea că-i tot atât de vechi ca şi piramidele din Egipt. Poporul, condus de demagogi, cică îşi alege elitele sale! Inexact şi periculos. Dovadă că elitele democrate sunt ceea ce are o societate mai schilod, mai pipernicit, mai de aruncat la gunoi. Elitele nu pot fi selecţionate decât de aceia care le cunosc, adică tot de elite. Numai atunci vom asista la o ascensiune binemeritată a elitelor

* Libertate, egalitate, fraternitate.

adevărate şi la o prăbuşire dreaptă a nulităţilor cocoţate, adică a elitelor democrate. Democraţia cunoaşte şi o selecţionare a elitelor democrate prin forţa corupătoare a banului. Se ştie că regimul democrat duce la o plutocraţie burgheză, unde banul e totul. James Bryce semnalează ca prin defect principal relevat în democraţie: putere banului, care ajunge să pervertească puterea executivă şi legislativă.

Banul face, aşa dar, selecţiunea elitelor (!). În afară de ban şi de acel „vot inconştient într-o urnă conştientizată" (M. Manoilescu), selecţionarea elitelor se face şi prin nepotism. Hereditate politicianistă, impotenţă democratică: iată ce-i nepotismul.

Cu asemenea procedee de selecţionarea elitelor, democraţia se fălește. Ea e convinsă că face o justă apreciere şi o obiectivă selecţionare. Naivitatea ei este demnă de acele ironii incisive caragialeşti.

În practică trinitatea democrată devine un cult al monstruozităţii, al incompetenţei şi al imoralităţii. [...]

Democraţia merge spre comunism, cristalizat în dictatura proletariatului şi a dictaturii, din umbră, a judaismului. Astăzi cuvintele lui Tocqueville (a voi să barezi calea ideei de egalitate între oameni este a voi să luptţi chiar contra lui Dumnezeu) nu mai sunt actuale, prin adevărul lor. Căci azi a fi democrat este a fi sau comunist sau prieten cu comuniştii. Iar asta nu înseamnă numai a fi contra patriei, a neamului, nu înseamnă numai distrugerea lor, ci şi arderea bisericilor, schingiuirea până la omor a preoţilor, înseamnă să lupţi „chiar împotriva lui Dumnezeu".

Sfarmă piatră, din 21 ianuarie 1937.

c) Ziarul „Sfarmă piatră" despre spiritul de jertfă

[...] Indiferent dacă e conştient sau nu, până la luciditate, de stilul lăuntric al fiinţării lui, tânărul naţionalist de azi nu-şi aparţine sieşi. El s-a dăruit de bună voie istoriei. Dăruirea lui este o jertfă de bucurie şi de sânge, o jertfă supremă a împăcării cu lumea şi cu toate cruntele ei dezamăgiri. Omul care s-a depăşit, găsindu-şi rostul vieţii chiar în fapta dură a înfrângerii individuale, a străbătut linia unui proces de integrare în armonia existenţei. Deşartele satisfacţii personale nu-l mai ispitesc. Dimpotrivă, setea sacrificiului şi-a avânturilor eroice îl torturează. Actele sale nu sunt impuse şi ordonate. Ele sunt expresia unei dorinţi, care tinde organic şi implacabil către o cât mai desăvârşită şi concretă realizare.

. . . . . .

Adevărata istorie se creează prin jertfe şi printr-un fel de înalt dispreţ moral al vieţii. O existenţă personală poate fi frântă voit numai atunci când pierderea ei se revarsă în matca uriaşă a colectivităţii etnice. Fără îndoială că e vorba aici de un anumit soi de etică paradoxală a sacrificiului care nu încape în rigiditatea categoriilor obişnuite. Ea se cere văzută dintr-o perspectivă nouă şi orânduită într-un peisagiu spiritual inedit.

. . . . . .

Sfarmă piatră, din 4 februarie 1937.

. . . . . .

Mișcarea legionară

Dar să vedem mai de aproape ce sunt legionarii și pe ce căi vor mântui ei neamul românesc de la pieire.

Legionarii sunt mai toți oameni tineri și nici unul n-a fost vreodată la putere. Ei nu sunt deci pătați cu nimic și nu sunt răspunzători de decăderea țării. Dar se înțelege, aceasta nu e deajuns. Sunt mulți în țara asta cei care n-au fost la cârma țării și care vai de țară dacă vor ajunge vreodată!

Legionarii nu sunt însă *numai tineri și fără pată*, ei sunt în primul rând oameni care *jertfesc pentru neam*, chiar de pe acum; jertfă pornită dintr-o mare și luminată *dragoste* față de tot ce e sfânt, ce e curat și frumos în lume.

Iubirea legionară se îndreaptă către Dumnezeu, către Rege, către Căpitanul lor, către camarazi, către tot ce este românesc (om, așezământ, obiceiu, credință, pământ) și către toate popoarele lumii care luptă asemenea lor, fără mișelie, pentru binele omenirii. Legionarii nu urăsc decât pe Diavol, pe mișei, pe cei fără Dumnezeu, pe nelegiuiți, pe trădători, fie inși, fie noroade, dar ura aceasta izvorăște din *iubirea* mare pe care o au pentru *așezarea cea bună și curată a lumii.*

Legionarii sunt toți *creștini.* Ei cred în Dumnezeu cum au crezut și strămoșii lor. Ei luptă sub semnul Crucii, sub ocrotirea Arhanghelului Mihail și sunt, în tot ce fac, ostașii lui Hristos. Ei nu vor ca neamul românesc să rupă legăturile cu Cerul, să se îndepărteze de dragostea lui Dumnezeu și să se facă nevrednici de milă și de izbăvire. De aceea legionarii înalță ori de câte ori pot lăcașe închinate lui Dumnezeu. Ei cunosc mângâierea și întărirea pe care le dăruiește credinciosului rugăciunea. Și luptă cu înverșunare împotriva răului, împotriva păcatului. Ei vor o *Românie binecuvântată de Dumnezeu* scăpată de toți cei fără de lege, care prin păcatele lor atrag mânia și pedeapsa lui Dumnezeu asupra neamului românesc.

Legionarii iubesc pe *Rege* și luptă pentru *înălțarea și strălucirea sa regească.*

De aceea ei luptă împotriva tuturor acelora care vor să înjosească tâlcul dumnezeesc al Coroanei. Regele va găsi oricând în legionari ostași gata de moarte pentru apărarea țării față de toate primejdiile dinlăuntru și pentru apărarea hotarelor față de toți dușmanii din afară, ceea ce nu va găsi nici printre politicieni, nici printre comuniști, nici printre jidani. Mișcarea legionară se mândrește că n-are în rândurile ei nici un trădător de țară și nici un dezertor din armată. Ei se socotesc cu toții ostași, gata să răspundă la chemarea neamului pentru apărarea lui.

Legionarii își iubesc, cu încredere și cu credință, *Căpitanul.* Ei știu că fără vitejia lui, fără suferințele lui, fără mintea lui, fără hotărârea lui, fără glasul lui, fără conducerea lui, n-ar fi început lupta pentru mântuirea țării și neamul românesc n-ar ajunge poate niciodată la biruință. Legionarii știu că cel mai de seamă dintre ei e Căpitanul lor, d-l *Corneliu Zelea Codreanu,* nu pentru că ar fi fost ales prin vot, cum se aleg președinții partidelor, ci pentru că dintre ei toți el este cel mai viteaz, cel mai înțelept, cel mai curat la cuget, cel dintâi în jertfă și cel dintâi în

luptă. Dacă în cele mai multe partide conducător ar putea fi oricare din zece, douăzeci de fruntaşi, fără să se simtă vreo deosebire, în legiune, d-l Corneliu Zelea Codreanu este *Căpitanul* pentru că nu mai e nici unul care să fie deopotrivă cu dânsul. Căpitanul nu e ales de oameni, nu e un conducător făcut, ci trimis de ursita cea fără greş a neamului, născut anume ca să ne mântuiască ţara. De aceea dragostea legionarilor faţă de Căpitan şi cinstea înaltă pe care i-o dau, trebuie să le împărtăşească toţi românii iubitori de neam şi cu credinţă în tâlcurile adânci ale istoriei.

. . . . . .

Traian Herseni, *Mişcarea legionară şi ţărănimea*, ed. a III-a, Bucureşti, 1937, p. 15—16.

e) **Manifest electoral al partidului Totul pentru Ţară**

Frate române şi creştine, stai o clipă pe loc şi ascultă chemarea pământului, pe care-l munceşti din zori şi până în miez de noapte. Opreşte-te câteva minute şi citeşte această scrisoare, căci îţi faci datoria către copiii tăi şi către acei cărora le laşi o altă soartă decât necazurile cu care te lupţi acuma.

Legionarii din partidul Totul pentru Ţară îşi amintesc că ţara aceasta, închegată în hotarele ei străvechi prin jertfa a sute de mii de morţi, suferă de robia netrebnicilor, care au condus-o şi o conduc mişeleşte.

Te-au lăsat pe tine şi urmaşii tăi pradă samsarilor, care caută să te despoaie şi să-ţi vlăguiască sănătatea, până ce vei cădea deabinelea. Partid după partid s-a perindat la putere; fiecare te-a sfătuit să le dai încrederea, ca să-ţi aducă o fărâmă de bine. Nu te-ai îndoit şi i-ai ajutat cu dreptul tău să-ţi facă legea suferinţei tale. Aceste partide au făcut mii de legi, cheltuind miliarde multe şi n-a fost de ajuns; au împrumutat alte zeci de miliarde pe spatele urmaşilor din urmaşii tăi şi tot nu-i de ajuns fiindcă jafurile şi tâlhăriile nu se mai sfârşesc.

Greutăţile s-au ridicat ca munţii, s-au întins ca pecinginea, s-au ascuţit ca armele de război; te înţeapă mereu din toate părţile şi nu-ţi dai seama dincotro să te aperi.

Hăläduiesc jidanii; râd în hohote de durerea şi de vaietul tău; n-au nici o răspundere. Nici o lege nu-i pedepseşte pentru tot răul ce s-au priceput să-l facă; sărman creştin care nu-ţi dai seama cum trăieşti şi în cine mai crezi!

Da! Eşti zăpăcit de toate fărădelegile, înşelăciunile şi suferinţele de azi. Mintea îţi este strânsă într-o reţea ghimpată, ochii îţi sunt împaienjeniţi şi trupul îţi tremură pe mânerul uneltei de lucru, cu care-ţi aduni pâinea de toate zilele. Pare că şi pământul refuză să te hrănească.

La o sută opt zeci şi cinci miliarde datorii are această ţară. De unde vei scoate aurul holdelor tale, când sărăcia şi hoţia rânjeşte în toate colţurile?

Dar nu tremura! Lasă la o parte desnădejdea; adună-ţi mintea în ceasul de pe urmă; refă-ţi puterea trupului, gândindu-te la Dumnezeu; bea un pahar de apă din ulciorul vieţii şi crede, crede că suferinţa ta de azi are un sfârşit.

Crede fierbinte, crede cu dragoste că partidul Totul pentru Ţară păzeşte destinele neamului. Conducătorii noştri, generalul Gheorghe Cantacuzino-Grănicerul, care a scris istoria cu actele sale de bravură, şi Corneliu Zelea Codreanu, care de la 1920 luptă necontenit pentru dreptatea

românului în țara lui, veghează la viitorul copiilor tăi; iar Arhanghelul Mihail, patronul nostru, în lupta noastră hotărâtă, străjuiește cu sabie de foc ca nemernicii să nu scape de pedeapsa ce-i așteaptă. Iar munca și străduința ta, jertfa făcută și închisoarea suferită, bătaia și schingiuirea îndurată se vor ridica la înălțimea răsplătirilor voievodale.

Arhivele Statului, filiala Piatra Neamț, fond. Prefectură, dos. 58/1937, f. 8—9.

f) Declarația lui Corneliu Zelea Codreanu privind politica externă a Gărzii de Fier

. . . . . .

Eu sunt contra marilor democrații ale Occidentului, eu sunt contra Micii Înțelegeri, eu sunt contra Înțelegerii Balcanice și n-am nici un respect pentru Societatea Națiunilor în care nu cred.

Eu sunt pentru o politică externă alăturea de Roma și Berlin. Alături de statele revoluțiilor naționale. În contra bolșevismului.

O spune un om care n-a călătorit și n-a cerșit nimic, nici de la Roma, nici de la Berlin.

În 48 de ore după biruința Mișcării Legionare, România va avea o alianță cu Roma și Berlinul, intrând astfel pe linia misiunii sale istorice în lume: apărarea crucii, a culturii și a civilizației creștine. [...]

. . . . . .

Buna vestire, din 30 noiembrie 1937.

112. Textul Pactului de neagresiune electorală din 25 noiembrie 1937, încheiat între Partidul Național-Țărănesc, Mișcarea Legionară și Partidul Național-Liberal (Gheorghe Brătianu)

Se încheie între partidele subsemnate o înțelegere cu scopul de a apăra libertatea și a asigura corectitudinea alegerilor. Aceste partide încheie, pentru timpul alegerilor actuale în vederea scopului propus, un pact de neagresiune.

Pactul de neagresiune înseamnă înconjurarea actelor și limbajului de violență și de denigrare, dar nu împiedică afirmarea ideologiei proprii și discuția de bună credință.

Se va aduce un cuvânt de chemare și celorlalte partide să se alăture acestei înțelegeri.

O comisiune comună va stabili modul de procedare și demersurile care vor trebui puse în aplicare în cazul infracțiunilor ce ar fi să se producă.

Corneliu Zelea Codreanu
șeful Mișcării Legionare.

Iuliu Maniu
președintele Partidului Național-Țărănesc

Gheorghe I. Brătianu
președintele Partidului Național-Liberal

Dreptatea, din 27 noiembrie 1937.

113. Manifest electoral al Partidului Naţional-Creştin, semnat de A. C. Cuza

(9 decembrie 1937)

„Drumul drept" nu este numai semnul de alegeri al Partidului Naţional-Creştin. El a fost anume ales ca simbol al gândului său drept, fără cotituri, al luptei lui drepte, fără abateri — aşa precum am dus-o noi, d. Octavian Goga şi eu, în curs de ani de zile pentru apărarea naţiei româneşti. [...]

Da! O spun ca un adevăr supus judecăţii oricărui „bun român", care este chemat să ne judece, să hotărască astăzi asupra candidaturilor Partidului Naţional-Creştin, pe care îl conducem, cu toată răspunderea.

„Drumul drept" a fost direcţia politică neşovăită, drumul neabătut pe căi lăturalnice, al aceleaşi doctrine, al aceluiaşi program, al aceleiaşi acţiuni hotărâte: pe care eu îl urmez încă de acum cincizeci de ani.

. . . . . .

Acestea erau scrise, clar şi precis — formulând problema jidănească şi soluţia ei, singura posibilă, cu eliminarea jidanilor — la 1887, 1890, 1893. Iar de atunci am dus aceeaşi luptă, necontenit până astăzi. Dar de ce le amintesc şi în ceasul de acum? Poate ca să mă laud? Nu! Ci două motive — de lămurire necesară pentru alegătorii noştri, care poartă astăzi toată răspunderea — ne îndeamnă să le amintim.

Primul motiv este acesta:

Prezentul adevereşte trecutul

Mişcarea naţională de astăzi vine să adeverească deplin cele spuse de mine, încă de acum cincizeci de ani: nu m-am înşelat? Alegătorii noştri au datoria să prevină acea, cu adevărat „grozavă reacţiune în contra cotropirii jidăneşti", de care vorbeam la 1893. Dând voturile voastre Partidului Naţional-Creştin, care singur o va putea înlătura, pe cale legală, dând deplină satisfacţie elementului românesc, copleşit de jidani.

Ceea ce nu promite să realizeze nici unul din celelalte partide.

Al doilea motiv vine să întărească această concluzie de îndrumare electorală necesară:

Aşadar, bazaţi pe aceste adevăruri: Apelăm la conştiinţa alegătorilor români, de la 20 şi 22 decembrie 1937, cerându-le să voteze, cu toată încrederea, listele candidaţilor Partidului Naţional-Creştin, care, intrând în adunările legiuitoare, vor lupta hotărât, fără abatere, fără şovăire, fără nici un compromis, pentru înfăptuirea deplină şi grabnică a doctrinei şi programului nostru, al „drumului drept".

Hristos, regele, naţiunea; România românilor.

Porunca vremii, din 19 decembrie 1937.

114. Decret-lege pentru introducerea stării de asediu
(11 februarie 1938)

Art. I. Se introduce starea de asediu pe tot cuprinsul țării.

Art. II. Toate puterile atribuite de legi și regulamente în tot ce este referitor la menținerea ordinei publice și siguranța statului trec în totul în mâinile autorităților militare.

Atribuțiunile de poliție și siguranță generală a statului se vor exercita sub ordinele Ministerului de Interne.

Art. III. Cad în competența instanțelor militare crimele și delictele prevăzute în art. 184—231; 253—255; 258—262; 290; 294; 295—298; 308—340; 349—352; 359—373; 417—418; 494; 496—497 din Codul penal regele Carol al II-lea.

Art. IV. Autoritățile militare au dreptul:

a) de a face percheziționi oriunde și oricând va cere trebuința, însă, până la sesizarea autorităților militare, parchetele civile, judecătorii de instrucție, judecătorii de ocol, și orice ofițer de poliție judecătorească, vor instrumenta chiar în afacerile care sunt de competența tribunalelor militare;

b) de a ordona depunerea armelor și munițiunilor și de a proceda la căutarea și ridicarea lor;

c) de a cenzura presa și orice publicațiuni, având dreptul de a împiedica apariția oricărui ziar sau publicațiune, sau numai apariția unor anumite știri sau articole;

d) de a opri sau dizolva orice adunări, oricare ar fi numărul participanților și în orice loc s-ar întruni.

Art. V. Călcarea ordonanțelor date pe baza prezentului decret-lege, de către autoritățile militare sau civile, și aprobate de Consiliul de Miniștri, sau de Ministerul de Interne, se va pedepsi cu închisoare de la o lună la 2 ani.

Odată cu pedeapsa închisorii, judecata va putea pronunța și pedepsele complementare prevăzute de art. 25 din Codul penal regele Carol al II-lea.

Art. VI. Starea de asediu prevăzută în prezentul decret se va ridica când se va crede oportun.

Art. VII. După ridicarea stării de asediu, tribunalele militare urmează a cerceta și soluționa crimele și delictele, a căror urmărire le fusese încredințată.

Art. VIII. Președintele Consiliului nostru de Miniștri, ministrul internelor, al apărării naționale și al justiției sunt însărcinați cu aducerea la îndeplinire a acestui decret.

Dat în București, la 11 februarie 1938.

Monitorul oficial, nr. 34, din 11 februarie 1938.

115. Constituţia din 27 februarie 1938*

Titlul I

Despre teritoriul României

Art. 1. Regatul României este un stat naţional, unitar şi indivizibil.

Art. 2. Teritoriul României este inalienabil.

Art. 3. Teritoriul României nu se poate coloniza cu populaţiuni de seminţie străină.

Titlul II

Despre datoriile şi drepturile românilor

Capitolul I

Despre datoriile românilor

Art. 4. Toţi românii, fără deosebire de origine etnică şi credinţă religioasă, sunt datori: a socoti Patria drept cel mai de seamă temei al rostului lor în viaţă, a se jertfi pentru apărarea integrităţii, independenţei şi demnităţii ei; a contribui prin munca lor la înălţarea ei morală şi propăşirea ei economică; a îndeplini cu credinţă sarcinile obşteşti ce li se impun prin legi şi a contribui de bună voie la îndeplinirea sarcinilor publice, fără de care fiinţa statului nu poate vieţui.

Art. 5. Toţi cetăţenii români, fără deosebire de origine etnică şi credinţă religioasă, sunt egali înaintea legii, datorându-i respect şi supunere.

Nimeni nu se poate socoti dezlegat de îndatoririle sale civile ori militare, publice ori particulare, pe temeiul credinţei sale religioase sau de orice altfel.

Art. 6. Nu se admite în statul român nici o deosebire de clasă socială. Privilegiile în aşezarea dărilor sunt oprite. Micşorările şi măririle de impozite nu pot fi decât generale şi statornicite prin legi.

Art. 7. Nu este îngăduit nici unui român a propovădui prin viu graiu sau în scris schimbarea formei de guvernământ a statului, împărţirea ori distribuirea averii altora, scutirea de impozite, ori lupta de clasă.

Art. 8. Este oprit preoţilor, de orice rit şi credinţă religioasă, a pune autoritatea lor spirituală în slujba propagandei politice, atât în locaşurile destinate cultului şi funcţiunilor oficiale, cât şi în afară de ele.

Propaganda politică, în locaşurile destinate cultului, ori cu prilejul manifestaţiunilor religioase, nu este îngăduită nimănui.

---

* Constituţia din 27 februarie 1938 a consacrat regimul de autoritate monarhică. Deşi a menţinut principiul potrivit căruia puterile emană de la naţiune, precum şi pe acela al separării puterilor în stat, în realitate acestea au fost concentrate în mâna regelui, deoarece Constituţia acorda prioritate puterii executive — respectiv regelui — în detrimentul puterii legislative. Guvernul era numit de suveran şi răspundea de actele sale numai în faţa acestuia, nu şi în faţa parlamentului. Dintr-un factor politic esenţial, parlamentul a devenit un organism lipsit de principalele sale atribuţii. Proclamate în Constituţie, principalele drepturi şi libertăţi cetăţeneşti în realitate erau serios eludate.

Orice asociaţiune politică pe temeiuri ori pretexte religioase este oprită.

În afară de persoanele, de condiţiunile şi de formele prevăzute în legi, nimeni nu poate lua ori presta jurăminte de credinţă.

Art. 9. Românul care, fără prealabilă autorizaţie a guvernului, va intra în orice serviciu al unui stat străin, sau se va alătura pe lângă o corporaţie militară străină, pierde de plin drept cetăţenia română.

Supunerea, pentru oricât timp şi din orice fapt ar rezulta ea, la vreo protecţie străină, trage după sine pierderea de plin drept a cetăţeniei române.

Naţionalitatea română pierdută în condiţiunile aici arătate nu se poate redobândi prin naturalizare.

Capitolul II

Despre drepturile românilor

Art. 10. Românii se bucură de libertatea conştiinţei, de libertatea muncii, de libertatea învăţământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociaţie şi de toate libertăţile din care decurg drepturi, în condiţiunile statornicite prin legi.

Art. 11. Naţionalitatea română se dobândeşte prin căsătorie, prin filiaţiune, prin recunoaştere şi prin naturalizare. Naturalizarea se acordă prin lege în mod individual; ea nu are efect retroactiv. Soţia profită de naturalizarea soţului şi copiii minori de aceea a părinţilor.

Art. 12. Libertatea individuală este garantată.

Nimeni nu poate fi urmărit sau percheziţionat, decât în cazurile şi după formele stabilite de lege.

Nimeni nu poate fi deţinut sau arestat decât în puterea unui mandat judecătoresc motivat şi comunicat în momentul arestării, sau cel mai târziu în 24 ore după arestare.

În caz de vină vădită ori de urgenţă, deţinerea sau arestarea se poate face imediat, iar mandatul se va emite şi comunica în 24 ore, conform alineatului precedent.

Art. 13. Nimeni nu poate fi sustras, în contra voinţei sale, de la judecătorii pe care îi dă legea.

Art. 14. Domiciliul este inviolabil.

Nici o vizitare a domiciliului nu se poate face decât de autorităţile competente în cazurile şi potrivit formelor stabilite de lege.

Art. 15. Pedeapsa cu moartea se aplică în timp de război potrivit codului de justiţie militară.

Consiliul de Miniştri va putea decide aplicarea dispoziţiunilor din alineatul precedent şi în timp de pace, pentru atentate contra suveranului, membrilor familiei regale, şefilor statelor străine şi demnitarilor statului din mobile în legătură cu exerciţiul funcţiunilor ce le sunt încredinţate, precum şi în cazurile de tâlhărie cu omor şi asasinat politic.

Art. 16. Proprietatea de orice natură, precum şi creanţele atât asupra particularilor cât şi asupra statului, sunt inviolabile şi garantate ca atare.

Oricine poate dispune liber de bunurile ce sunt ale lui după normele prevăzute în legi.

Bunurile care fac parte din domeniul public sunt administrate şi nu pot fi înstrăinate decât după regulile şi cu formele stabilite prin lege.

Nici o lege nu poate înființa pedeapsa confiscării averilor, afară de cazurile de înaltă trădare și delapidare de bani publici.

Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru cauză de utilitate publică și după o dreaptă și prealabilă despăgubire stabilită de justiție conform legilor. Prin cauză de utilitate publică nu se poate înțelege decât aceea care este de natură a folosi în același timp tuturor și fiecăruia în mod actual ori eventual.

În afară de cazurile de utilitate publică pentru apărarea națională, pentru lucrările de interes militar, sanitar, cultural, pentru căi de comunicații terestre, nautice ori aeriene, pentru piețe și lucrări publice prevăzute în legile actuale, nici un alt caz nu se poate stabili decât prin legi votate de ambele Adunări cu majoritate de două treimi.

Art. 17. Zăcămintele miniere precum și bogățiile de orice natură ale subsolului sunt proprietatea statului. Se exceptează masele de roci comune, carierele de materiale de construcții și depozitele de turbă, fără prejudiciul drepturilor dobândite de stat pe baza legilor anterioare. O lege a minelor va determina normele și condițiunile de punere în valoare a acestor bunuri, va fixa drepturile proprietarului care vor fi de cel puțin 50% din redevența și din prețul la hectar al concesiunii și va arăta, totodată, putința și măsura în care aceștia vor participa la exploatarea acestor bogății.

Drepturile câștigate în favoarea statului pe baza actelor de concesiune încheiate până în prezent se respectă.

Art. 18. Drumurile mari și mici, ulițele care sunt în sarcina statului, județelor, municipiilor și comunelor, fluviile și râurile navigabile sau plutitoare, țărmurile, adăugirile către mal și locurile de unde s-a retras apa mării, porturile naturale sau artificiale, malurile unde trag vasele, spațiul atmosferic, apele producătoare de forțe motrice de folos obștesc și în deobște toate bunurile care nu sunt proprietate particulară sunt considerate ca dependințe ale domeniului public.

Art. 19. Libertatea conștiinței este absolută.

Statul garantează tuturor cultelor o deopotrivă libertate și protecțiune, întrucât exercițiul lor nu aduce atingere ordinei publice, bunelor moravuri și siguranței statului.

Biserica ortodoxă creștină și cea greco-catolică sunt biserici românești. Religia creștină ortodoxă fiind religia marei majorități a românilor, biserica ortodoxă este biserica dominantă în statul român, iar cea greco-catolică are întâietate față de celelalte culte.

Biserica ortodoxă română este și rămâne neatârnată de orice chiriarhie străină, păstrându-și însă unitatea, în privința dogmelor, cu biserica ecumenică a Răsăritului.

Chestiunile spirituale și canonice ale bisericii ortodoxe române țin de o singură autoritate sinodală centrală.

Raporturile dintre diferitele culte și stat sunt de domeniul legilor speciale.

Art. 20. Actele stării civile sunt de atribuția legii civile.

Întocmirea acestor acte va trebui să preceadă totdeauna binecuvântarea religioasă, care este obligatorie pentru toți membrii cultelor.

Art. 21. Învățământul este liber în condițiunile stabilite prin legi speciale și întrucât nu va fi contrar bunelor moravuri, ordinei publice și intereselor de stat.

Învățământul primar este obligator. În școlile statului acest învățământ va fi gratuit.

Art. 22. Constituţia garantează fiecăruia, în limitele şi condiţiunile legii, libertatea de a comunica şi publica ideile şi opiniunile sale, prin grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin orice alte mijloace.

Art. 23. Secretul scrisorilor, telegramelor şi convorbirilor telefonice este inviolabil. Se exceptează cazurile în care justiţia e datoare să se informeze conform legii.

Art. 24. Cetăţenii români au dreptul a se aduna paşnici şi fără arme pentru a trata tot felul de chestiuni, conformându-se legilor care regulează exerciţiul acestui drept.

Întrunirile, procesiunile şi manifestaţiile pe căile publice ori în aer liber sunt supuse legilor şi orânduirilor poliţieneşti.

Art. 25. Oricine are dreptul a se adresa prin petiţiuni, subscrise de una sau mai multe persoane, la autorităţile publice, însă numai în numele celor subscrişi.

Autorităţile constituite au singure dreptul să adreseze petiţiuni în nume colectiv.

Art. 26. Cetăţenii români au dreptul a se asocia, conformându-se legilor.

Dreptul de liberă asociaţiune nu implică dreptul de a crea persoane juridice. Condiţiunile în care se acordă personalitatea juridică se stabilesc prin lege.

Art. 27. Numai cetăţenii români sunt admisibili în funcţiunile şi demnităţile publice, civile şi militare, ţinându-se seamă de caracterul majoritar şi creator de stat al naţiunii române.

Supuşii străini nu pot ocupa atari funcţiuni, decât în cazurile statornicite prin legi.

Străinii aflători pe pământul României se bucură de protecţiunea dată de legi persoanelor şi averilor în genere.

Numai românii şi cei naturalizaţi români pot dobândi cu orice titlu şi deţine imobile rurale în România. Străinii vor avea drept numai la valoarea acestor imobile.

Art. 28. Decoraţiunile străine se vor purta de români numai cu autorizarea regelui.

Insignele, emblemele, medaliile, precum şi uniformele de orice fel, nu pot fi create, nici atribuite, nici purtate fără legiuită încuviinţare.

Titlul III

Despre puterile statului

Art. 29. Toate puterile statului emană de la naţiunea română.

Ele însă nu se pot exercita decât prin delegaţiune şi numai după principiile şi regulile aşezate în Constituţia de faţă.

Art. 30. Regele este capul statului.

Art. 31. Puterea legislativă se exercită de rege prin reprezentaţiunea naţională, care împarte în două Adunări: Senatul şi Adunarea Deputaţilor.

Regele sancţionează şi promulgă legile.

Înainte de a i se da sancţiunea regală, legea nu e valabilă.

Regele poate refuza sancţiunea.

Nici o lege nu poate fi supusă sancţiunii regale decât după ce va fi fost discutată şi votată de majoritatea ambelor Adunări.

Promulgarea legilor votate de ambele Adunări se va face prin îngri-

jirea ministrului de justiţie, care este şi păstrătorul Marelui sigiliu al statului.

Iniţiativa legilor este dată regelui. Fiecare din cele două Adunări pot propune din iniţiativă proprie numai legi în interesul obştesc al statului.

Interpretaţiunea legilor cu drept de autoritate se face numai de puterea legiuitoare.

Nici o lege, nici un regulament de administraţiune generală sau comunală nu pot fi îndatoritoare decât după ce se publică în chipul hotărât prin ele.

Art. 32. Puterea executivă este încredinţată regelui, care o exercită prin guvernul său în modul stabilit prin Constituţie.

Art. 33. Puterea judecătoarească se exercită de organele ei.

Hotărârile judecătoreşti se pronunţă în virtutea legii.

Ele se execută în numele regelui.

Capitolul I

Despre rege

Art. 34. Puterile constituţionale ale regelui sunt ereditare în linie coborâtoare directă şi legitimă a Majestăţii Sale regelui Carol I de Hohenzollern Sigmaringen, din bărbat în bărbat prin ordinul de primogenitură şi cu exclusiunea perpetuă a femeilor şi coborâtorilor lor.

Coborâtorii Majestăţii Sale vor fi crescuţi în religiunea ortodoxă a Răsăritului.

Art. 35. În lipsă de coborâtori în linie bărbătească ai Majestităţii Sale regelui Carol I de Hohenzollern Sigmaringen, succesiunea tronului se va cuveni celui mai în vârstă dintre fraţii săi, sau coborâtorilor acestora, după regulile statornicite în articolul precedent.

Dacă nici unul din fraţii sau coborâtorii lor nu s-ar găsi în viaţă, sau ar declara mai dinainte că nu primesc tronul, atunci regele va putea indica succesorul său dintr-o dinastie suverană din Europa occidentală, cu primirea Reprezentaţiunii Naţionale dată în forma prescrisă de art. 36.

Dacă nici una nici alta nu va avea loc, tronul este vacant.

Art. 36. În caz de vacanţă a tronului, ambele Adunări se întrunesc de îndată într-o singură Adunare chiar fără convocare, şi cel mai târziu până în opt zile de la întrunirea lor, aleg un rege dintr-o dinastie suverană din Europa occidentală.

Prezenţa a trei pătrimi din membrii care compun fiecare din ambele Adunări şi majoritatea de două treimi a membrilor prezenţi sunt necesare pentru a se putea purcede la această alegere. În caz când Adunarea nu se va fi făcut în termenul mai sus descris, atunci în a noua zi la amiază Adunările întrunite vor păşi la alegere, oricare ar fi numărul membrilor prezenţi şi cu majoritatea absolută a voturilor.

Dacă Adunările s-ar afla dizolvate în momentul vacanţei tronului, se va urma după modelul prescris la articolul următor.

În timpul vacanţei tronului, Adunările întrunite vor numi o Locotenenţă Regală compusă din trei persoane, care va exercita puterile regale până la suirea regelui pe tron.

În toate cazurile mai sus arătate votul va fi secret.

Art. 37. La moartea regelui Adunările se întrunesc chiar fără convocare, cel mai târziu zece zile după declararea morţii.

Dacă din întâmplare ele au fost dizolvate mai dinainte şi convocarea

lor a fost hotărâtă în actul de dizolvare pentru o epocă în urma celor zece zile, atunci Adunările cele vechi se adună până la întrunirea acelora care au a le înlocui.

Art. 38. De la data morţii regelui şi până la depunerea jurământului succesorului său la tron, puterile constituţionale ale regelui sunt exercitate în numele naţiunii române de miniştrii întruniţi în Consiliu şi sub a lor responsabilitate.

Art. 39. Regele este major la vârsta de 18 ani împliniţi.

La suirea sa pe tron el va depune mai întâi în sânul Adunărilor întrunite următorul jurământ: „Jur a păzi Constituţia şi legile naţiunii române, a menţine drepturile ei naţionale şi integritatea teritoriului".

Art. 40. Regele poate numi un regent şi doi supleanţi care, după moartea lui, să exercite puterile regale în timpul minorităţii succesorului său.

Această numire se face cu primirea Reprezentanţiunii Naţionale, dată în forma prescrisă de art. 36 din Constituţia de faţă.

Regentul va exercita totodată şi tutela regelui minor.

Dacă la moartea regelui regentul nu s-ar găsi numit şi succesorul tronului ar fi minor ambele Adunări întrunite vor numi pe regent şi pe cei doi supleanţi, procedând după formele prescrise de art. 36 din Constituţia de faţă.

Regentul şi supleanţii săi nu intră în funcţiune decât după ce vor fi depus înaintea ambelor Adunări întrunite, jurământul prescris de art. 39 din Constituţia de faţă.

În caz de deces al regentului, supleantul cel mai în vârstă îi va lua de drept locul, procedându-se conform celor stabilite la alineatul precedent pentru alegerea unui nou supleant.

Art. 41. Dacă regele se află în imposibilitate de a domni, principele moştenitor major, singur, ia de drept Regenţa. În cazul în care principele moştenitor ar fi minor, Consiliului de Miniştri, după ce s-a constatat legalmente imposibilitatea de a domni, convoacă îndată Adunările legiuitoare reunite pentru a decide.

Art. 42. Nici o modificare nu se poate face Constituţiei în timpul Regenţei.

Art. 43. Regele nu va putea fi totodată şi şeful unui alt stat fără consimţământul Adunărilor.

Nici una din Adunări nu poate delibera asupra acestui obiect dacă nu vor fi prezenţi cel puţin două treimi din membrii care le compun şi hotărârea nu se poate lua decât cu două treimi din voturile membrilor de faţă.

Art. 44. Persoana regelui este inviolabilă. Miniştrii lui sunt răspunzători.

Actele de stat ale regelui vor fi contrasemnate de un ministru care, prin aceasta însăşi, devine răspunzător de ele.

Se exceptează numirea primului ministru care nu va fi contrasemnată.

Art. 45. Regele convoacă Adunările legiuitoare cel puţin o dată pe an, deschizând sesiunea prin mesaj, la care Adunările prezintă răspunsul lor.

Regele pronunţă închiderea sesiunii.

El are dreptul de a dizolva ambele Adunări deodată sau numai una din ele. Actul de dizolvare trebuie să conţină convocarea alegătorilor şi a noilor Adunări.

Regele poate amâna Adunările. Ele se întrunesc de plin drept la împlinirea unui an de la data amânării, dacă între timp nu au mai fost convocate.

Art. 46. Regele numeşte şi revocă pe miniştrii săi.

El are dreptul de a ierta sau micşora pedepsele în materii criminale, afară de ceea ce se statorniceşte în privinţa miniştrilor.

El nu poate suspenda cursul urmăririi sau judecăţii, nici a interveni prin nici un mod în administrarea justiţiei.

El numeşte sau confirmă în funcţiunile publice potrivit legilor.

El nu poate crea o nouă funcţiune fără o lege specială.

El face regulamentele necesare pentru executarea legilor, fără să poată modifica legile şi scuti pe cineva de executarea lor.

El poate, în timpul când Adunările legiuitoare sunt dizolvate şi în intervalul dintre sesiuni, să facă în orice privinţă decrete cu putere de lege, care urmează a fi supuse Adunărilor spre ratificare la cea mai apropiată a lor sesiune.

El este capul oştirii.

El are dreptul de a declara războiul şi de a încheia pacea.

El conferă gradele militare în conformitate cu legea.

El conferă decoraţiunile române.

El acreditează ambasadorii şi miniştrii plenipotenţiari pe lângă şefii statelor străine.

El are dreptul de a bate monedă, conform unei legi speciale.

El încheie cu statele străine tratatele politice şi militare. Convenţiunile necesare pentru comerţ, navigaţiune şi altele asemenea de el încheiate, pentru a avea putere de lege în interior, trebuie să fie însă supuse Adunărilor legiuitoare şi aprobate de ele.

Art. 47. Lista civilă se hotărăşte prin lege.

Capitolul II

Despre reprezentarea naţională

Art. 48. Membrii Adunărilor legiuitoare reprezintă naţiunea şi nu-şi exercită mandatul decât după depunerea legiuitului jurământ.

Art. 49. Fiecare Adunare determină prin regulamentul său modul după care se constituie şi îşi exercită atribuţiunile.

Art. 50. Validarea alegerilor pentru ambele Adunări, şi verificarea titlurilor membrilor aparţinând fiecăreia dintre ele, se face de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, înainte de data fixată pentru întrunirea Adunărilor.

Art. 51. Nimeni nu poate fi totodată membru al uneia şi al celeilalte Adunări.

Art. 52. Deputaţii şi senatorii, numiţi de puterea executivă într-o funcţiune salariată pe care o primesc, pierd de plin drept mandatul lor de reprezentanţi ai naţiunii.

Această dispoziţiune nu se aplică miniştrilor şi subsecretarilor de stat.

Art. 53. Membrii Adunărilor legiuitoare nu pot apăra interese particulare împotriva statului; ei nu pot face parte din consiliile de administraţie ale întreprinderilor care au contractat cu statul, judeţele sau comunele.

Art. 54. Orice hotărâre se ia cu majoritate absolută a voturilor afară de cazurile statornicite în altfel prin Constituţie.

În caz de paritate a voturilor, propunerea în deliberare este respinsă.

Adunările ţin şedinţe cu jumătate plus unul din numărul membrilor înscrişi în apelul nominal.

Art. 55. Fiecare membru al Adunărilor are dreptul a adresa miniştrilor întrebări la care aceştia sunt obligaţi a răspunde în termenul prevăzut de regulament.

Art. 56. Nici unul din membrii uneia sau celeilalte Adunări nu poate fi urmărit pentru opiniunile şi voturile de el emise în cursul exerciţiului mandatului.

Art. 57. Niciun membru al uneia sau celeilalte Adunări nu poate, în timpul sesiunii, să fie urmărit sau arestat pentru vine penale, decât cu autorizarea Adunării din care face parte, afară de cazul de flagrant delict.

Detenţiunea sau urmărirea vreunuia din membrii Adunărilor este suspendată în tot timpul sesiunii, dacă Adunarea o cere.

Art. 58. Fiecare din Adunări deliberează şi hotărăşte separat, afară de cazurile anume arătate în Constituţia de faţă.

Art. 59. Poliţia Adunărilor se exercită de preşedintele fiecăreia din ele care, singur, după încuviinţarea Adunării, poate da ordine gărzii respective.

Art. 60. Diurnele deputaţilor şi senatorilor se stabilesc prin lege.

Secţiunea I

Despre Adunarea Deputaţilor

Art. 61. Adunarea Deputaţilor se compune din deputaţi aleşi de cetăţenii români, care au vârsta de 30 de ani împliniţi şi practică efectiv o îndeletnicire intrând în vreuna din următoarele trei categorii:

1. Agricultura şi munca manuală;
2. Comerţul şi industria;
3. Ocupaţiuni intelectuale.

Alegerea se face cu vot secret, obligator şi exprimat prin scrutin uninominal, pe circumscripţiuni care să asigure reprezentarea felului de îndeletnicire a alegătorilor.

Legea electorală va fixa circumscripţiunile şi va statornici după normele mai sus impuse condiţiunile cerute pentru a fi alegător, pentru bărbaţi şi femei, incapacităţile, decăderile, incompatibilităţile, procedura votării şi garanţiile libertăţii alegerilor, precum şi numărul deputaţilor.

Durata mandatului este de şase ani.

Art. 62. Spre a fi eligibil în Adunarea Deputaţilor se cere:

a) A fi cetăţean român;

b) A avea exerciţiul drepturilor civile şi politice şi a practica efectiv îndeletnicirea respectivă a uneia din cele trei categorii arătate în articolul precedent, pe ai cărei alegători urmează a-i reprezenta;

c) A avea vârsta de 30 ani împliniţi;

d) A avea domiciliul în România.

Incapacităţile, decăderile temporare ori definitive şi incompatibilităţile se vor stabili prin legea electorală.

Secţiunea II

Despre Senat

Art. 63. Senatul se compune din senatori numiţi de rege, din senatori de drept şi din senatori aleşi cu vot obligator, secret şi exprimat prin scrutin uninominal de membrii corpurilor constituite în stat, în numărul şi condiţiunile, pentru alegătorii şi eligibilii, bărbaţi şi femei, ce se vor stabili prin legea electorală.

Proporţia senatorilor numiţi în raport cu cei aleşi este de jumătate.

Art. 64. Sunt de drept membri ai Senatului, în virtutea înaltei lor situaţiuni în stat şi biserică:

a) Moştenitorul tronului de la vârsta la 18 ani împliniţi;

b) Toţi principii familiei regale, majori;

c) Patriarhul şi mitropoliţii ţării;

d) Episcopii eparhioţi ai bisericilor ortodoxe române şi greco-catolice, întrucât vor fi aleşi conform legilor ţării;

e) Capii confesiunilor recunoscute de stat, câte unul din fiecare confesiune, întrucât sunt aleşi sau numiţi conform legilor ţării şi reprezintă un număr de peste 200 000 credincioşi;

f) Actualii senatori de drept recunoscuţi până la data promulgării prezentei Constituţii.

Mandatul senatorilor de drept, enumeraţi la paragrafele *a*—*e* inclusiv, încetează o dată cu calitatea sau demnitatea în virtutea căreia îl deţin.

Durata mandatelor senatorilor numiţi şi aleşi va fi de nouă ani. Mandatele senatorilor aleşi se reînnoiesc din trei în trei ani de la data depunerii jurământului prevăzut de art. 48 din Constituţie, în proporţie de o treime.

Ultima treime neieşită la sorţi pentru reînnoire păstrează mandatele până la expirarea termenului de nouă ani.

Pentru mandatele ieşite la sorţi se va proceda la noi alegeri conform legii electorale.

Capitolul III

Despre guvern şi miniştri

Art. 65. Guvernul se compune din miniştri şi subsecretari de stat.

Miniştrii exercită puterea executivă în numele regelui, în condiţiunile stabilite de Constituţie şi pe a lor răspundere.

Miniştrii au răspundere politică numai faţă de rege.

Art. 66. Miniştrii întruniţi alcătuiesc Consiliul de Miniştri, care este prezidat de acel care a fost însărcinat de rege cu formarea guvernului şi care poartă titlul de preşedinte al Consiliului de Miniştri.

Departamentele ministeriale şi subsecretariatele de stat nu se pot înfiinţa şi desfiinţa decât prin lege.

Art. 67. Nu poate fi ministru decât cel care este român de cel puţin trei generaţii. Se exceptează acei cari au fost miniştri până acum.

Art. 68. Membrii familiei regale nu pot fi miniştri.

Art. 69. Miniştrii şi subsecretarii de stat care nu sunt membri ai Adunărilor pot lua parte la dezbaterea legilor dar nu pot vota; Adunările pot cere prezenţa miniştrilor la deliberările lor. Dezbaterile nu pot începe fără prezenţa unui ministru.

Art. 70. Regele şi fiecare din Adunări poate cere urmărirea miniştrilor şi trimiterea lor în judecata Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie care, singură, în secţiuni unite, este în drept a-i judeca. În ceea ce priveşte exerciţiul acţiunii civile a părţii vătămate şi în ceea ce priveşte crimele şi delictele comise de ei afară de exerciţiul funcţiunii lor, sunt supuşi regulelor de drept comun.

Punerea sub urmărire a miniştrilor de către Corpurile Legiuitoare se va rosti prin majoritate de două treimi a membrilor de faţă.

Instrucţiunea se va face de o comisie a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie compusă din cinci membri traşi la sorţi în secţiuni unite. Această comisiune are şi puterea de a califica faptele şi de a decide sau nu urmărirea.

Acuzarea înaintea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie se va susţine de Ministerul Public.

Legea responsabilităţii ministeriale determină cazurile de răspundere şi pedepsele aplicabile miniştrilor.

Miniştrii de justiţie ieşiţi din funcţiune nu pot exercita profesiunea de avocat timp de un an de la data ieşirii.

Miniştrii ieşiţi din funcţiune nu pot face parte din consiliile de administraţie ale întreprinderii cu care au încheiat contracte în cei trei ani următori.

Art. 71. Orice parte vătămată în drepturile sale printr-un decret sau dispoziţiune semnată de un ministru, cu violarea unui text expres al Constituţiei ori legilor în vigoare, poate cere statului despăgubiri băneşti pentru paguba suferită, conform dreptului comun.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 48, din 27 februarie 1938.

116. **Decret-lege pentru înfiinţarea Consiliului de Coroană**

(30 martie 1938)

Art. I. Se înfiinţează un Consiliu de Coroană a cărui compunere şi funcţionare este determinată prin legea de faţă.

Art. II. Membrii Consiliului de Coroană vor fi numiţi prin decret regal. Ei sunt desemnaţi de rege dintre actualii şi foştii demnitari ai statului, bisericii, oştirii şi ai Curţii regale sau din personalităţi de vază ale ţării.

Numărul membrilor nu este limitat.

Art. III. Regele întruneşte Consiliul de Coroană ori de câte ori socoteşte util să-i ceară părerea, cu titlul consultativ, asupra problemelor de stat de însemnătate excepţională. Consiliul se adună în reşedinţa regală şi este prezidat de rege.

Consiliul se întruneşte fie singur, fie împreună cu Consiliul de Miniştri, după cum decide regele.

Dezbaterile urmate sunt consemnate într-un proces-verbal care se conservă în Arhiva Casei regale.

Art. IV. Membrii Consiliului de Coroană pot primi şi însărcinări speciale. Ele sunt fixate prin Înalta Însărcinare şi au un caracter temporar.

Art. V. Membrii Consiliului de Coroană poartă titlul de consilieri regali şi au rang de miniştri de stat şi ocupă în toate ceremoniile oficiale loc îndată după preşedintele Consiliului de Miniştri. Ei vor primi o indemnizaţie de reprezentare.

Dat în Bucureşti, la 30 martie 1938.

Monitorul oficial, nr. 75, din 31 martie 1938.

117. Decret-lege pentru apărarea ordinei în stat*
(14 aprilie 1938)

Titlu preliminar

Art. 1. În afară de infracţiunile prevăzute de Codul penal Carol al II-lea, se pedepsesc şi uneltirile contra ordinei sociale şi infracţiunile în contra liniştei publice prevăzute de această lege.

Capitolul I

Art. 2. Este interzis a propovădui prin viu grai sau în scris schimbarea formei de guvernământ a statului, împărţirea sau distribuirea averii altora, scutirea de impozite ori lupta de clasă.

Art. 3. De asemenea, este oprită propagarea doctrinelor religioase contrarii legilor de organizare a statului sau instrucţiunilor sale.

Sunt socotite contrarii legilor de organizare a statului sau instrucţiunilor sale doctrinele religioase ale cultelor sau asociaţiunilor nerecunoscute.

Art. 4. Este interzisă orice propagandă politică în locaşurile destinate cultului, autorităţilor publice şi şcoalelor ori cu prilejul unei manifestaţiuni religioase sau şcolare.

Art. 5. Încălcarea dispoziţiunilor art. 2, 3 şi 4 din această lege se pedepseşte cu închisoare corecţională de la 6 luni la 1 an şi cu amendă de la 10 000 la 20 000 lei.

Art. 6. Este interzis a se lua şi presta orice fel de jurământ nelegal.

Art. 7. Este interzis mersul în formaţiune militară pe şosele, străzi ori pieţe publice în scop de manifestaţie politică.

Este de asemeni interzis de a cânta în grupuri, pe jos, în automobile, în tren sau folosind orice alt mijloc de transport, arii ce ar putea fi socotite ca exprimarea unor anumite idei politice.

---

* Decretul, prin conţinutul său, avea un caracter antilegionar, după cum rezultă mai ales din precizarea art. 22 că „dizolvarea partidelor politice îşi produce efectele chiar dacă înainte de a fi intervenit hotărârea Consiliului de Miniştri asociaţiunea sau gruparea a hotărât dizolvarea sau transformarea". Ca urmare a acestui decret, la 16 aprilie, C. Z. Codreanu a fost arestat şi condamnat la şase luni închisoare pentru ultrajul adus lui N. Iorga — ministru în funcţiune.

Art. 8. Este interzis a participa la manifestaţiuni de stradă sau procesiuni organizate în scopurile oprite de prezenta lege şi de Codul penal Carol al II-lea.

Art. 9. Este interzisă folosirea de formaţiuni înarmate în scopul propagandei sau oricărei alte acţiuni politice.

Art. 10. Este interzis a se tipări sau multiplica în orice mod şi împărţi manuscrise, schiţe sau desene ce ar conţine un îndemn la săvârşirea unui act sau manifestarea unei idei politice din cele oprite de prezenta lege.

Art. 11. Este interzis oricui de a primi, sub orice formă, direct sau prin persoană interpusă, sume de bani sau alte foloase materiale de la străini, în scopuri oprite de prezenta lege.

Art. 12. Încălcarea dispoziţiunilor art. 6, 7, 8, 9, 10 şi 11 din această lege se pedepseşte cu închisoare corecţională de la 1 la 2 ani şi amendă de la 10 000—20 000 lei.

Capitolul II

Art. 13. Nici o organizaţiune politică nu va putea lua fiinţă şi nu va putea activa decât în condiţiunile şi cu formele prevăzute printr-o lege specială ce se va întocmi în acest scop.

Art. 14. Este interzisă constituirea de asociaţiuni clandestine sub orice formă, cum ar fi: grupuri, nuclee, cuiburi şi alte asemenea formaţiuni, în scopul răspândirii unei idei politice.

Art. 15. Este interzisă constituirea de organizaţiuni cu caracter politic, pe temeiuri confesionale, precum şi dezbaterea chestiunilor de politică militantă în sânul corporaţiunilor şi instituţiunilor cultelor.

Art. 16. În afară de controlul exercitat de departamentul în competenţa căruia cade scopul asociaţiunii, Ministerul Internelor şi Ministerul Justiţiei exercită supravegherea asupra tuturor asociaţiunilor, veghind ca activitatea lor să nu fie potrivnică dispoziţiunilor prezentei legi.

Art. 17. Până la publicarea legii speciale, prevăzută de art. 13, organizaţiunile sau asociaţiunile, sub orice formă ar fi constituite, care vor desfăşura o activitate potrivnică dispoziţiunilor prohibitive ale acestei legi şi, în general, potrivnică ordinei publice, siguranţei statului şi bunelor moravuri, vor fi dizolvate.

. . . . . .

Art. 20. Este interzis unei alte asociaţiuni sau grupări de a întrebuinţa numele asociaţiunii sau grupării dizolvate.

Călcarea acestor dispoziţiuni este sancţionată cu dizolvarea.

. . . . . .

Art. 22. Dizolvarea îşi produce efectele chiar dacă înainte de a fi intervenit hotărîrea Consiliului de Miniştri asociaţiunea sau gruparea a hotărât dizolvarea sau transformarea.

Art. 23. Conducătorii şi organizatorii asociaţiunilor sau grupărilor care se constituie şi funcţionează contrar dispoziţiunilor prezentei legi se pedepsesc cu închisoare corecţională de la 1—2 ani şi amendă de la 10 000—20 000 lei.

Simpla participare la vreuna din asociaţiunile interzise de prezenta lege, precum şi propaganda prin grai sau prin scris pentru constituirea lor, sau transmiterea de ordine scrise sau verbale în vederea aceluiaşi scop, se pedepseşte cu închisoare corecţionată de la 6 luni la 1 an şi cu amendă de la 5 000—10 000 lei.

Capitolul III

. . . . . .

Art. 25. Este interzis studenţilor şi elevilor de a adera la acţiuni politice sau de a participa la manifestaţiuni cu acest caracter.

Studenţii şi elevii care vor încălca dispoziţiunile de mai sus, vor fi exmatriculaţi de către rectorii universităţilor şi directorii şcolilor respective.

. . . . . .

Capitolul V

. . . . . .

Art. 37. În toate cazurile prevăzute de această lege, instanţele de judecată vor putea interzice de la început, sau în cursul dezbaterilor, în total sau în parte, reproducerea sau dările de seamă ale dezbaterilor, în măsura în care aceste dări de seamă ar putea constitui un pericol pentru ordinea publică.

Această interdicţiune va fi pronunţată de instanţă la cererea Ministerului Public.

. . . . . .

Art. 39. Ministerul Internelor poate, pe baza unui jurnal al Consiliului de Miniştri, să fixeze un domiciliu obligatoriu persoanelor care pun la cale sau întreprind o activitate interzisă de prezenta lege şi periculoasă pentru ordinea şi siguranţa statului.

Domiciliul obligatoriu se va putea impune pe un termen de la 6 luni la 1 an.

Jurnalul Consiliului de Miniştri şi decizia Ministerului Internelor sunt considerate ca acte de guvernământ şi nu sunt generatoare de daune.

Persoanele supuse unui domiciliu obligatoriu, care vor încălca dispoziţiunile acestui articol, se vor pedepsi cu închisoare corecţională de la 1—2 ani şi cu amendă de la 10 000—20 000 lei.

Art 40. Autorizaţiunea pentru crearea şi portul insignelor şi emblemelor de orice fel, precum şi a uniformelor, cu excepţia uniformelor militare, se va acorda de către Preşedinţia Consiliului de Miniştri, în urma avizului Ministerelor Justiţiei şi Internelor.

O atare autorizaţiune nu poate fi acordată decât asociaţiunilor având personalitate juridică.

Uniformă în sensul prohibit de lege există ori de câte ori în portul cuiva se constată un element comun, adoptat de mai multe persoane, cu semnificaţia de aparţinere la o anumită asociaţie.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 88, din 15 aprilie 1938.

118. Sentința Tribunalului Militar al Corpului II Armată în procesul lui Corneliu Zelea Codreanu*

(27 mai 1938)

Tribunalul Militar al Corpului II de Armată, secția I-a, găsește vinovat pe acuzatul Corneliu Zelea Codreanu, avocat din Bucureștii-Noi, strada Niculescu Dorobanți, nr. 38, Casa Verde, pentru crima de deținere de acte secrete interesând Siguranța statului, prevăzută și pedepsită de art. 191 punctul 1, combinat cu art. 190 din Codul penal regele Carol II, și, făcând aplicațiunea art. 191 punctul 1, combinat cu art. 190 Codul penal Carol al II-lea și cu Înaltul decret regal nr. 356/1938, îl condamnă la 10 (zece) ani muncă silnică și la 3 (trei) ani degradare civică, conform art. 58 din Codul penal regele Carol II, pentru crima de deținere de acte secrete interesând Siguranța statului, de care a fost recunoscut culpabil, fără acordare de circumstanțe atenuante.

Găsește vinovat pe susnumitul acuzat pentru crima de reproducere în public de acte secrete interesând Siguranța statului, prevăzută și pedepsită de articolul 191 punctul 2, combinat cu art. 190 din Codul penal regele Carol II, și făcând aplicațiunea art. 191 punctul 2, combinat cu art. 190 din Codul penal regele Carol II și cu Înaltul decret regal nr. 856/1938, condamnă la 10 (zece) ani muncă silnică și la 3 (trei) ani degradare civică, pentru crima de reproducere în public de acte secrete interesând Siguranța statului, de care a fost recunoscut culpabil, fără acordare de circumstanțe atenuante.

Găsește vinovat pe acuzatul sus-numit pentru delictul de uneltire contra ordinei sociale, prevăzut și pedepsit de articolul 209 punctul 4, din Codul penal regele Carol II, și făcând aplicațiunea art. 209 punctul 4, combinat cu alineatul 1 al aceluiași articol și cu Înalt⟨ul⟩ decret regal nr. 856 din 1938, îl condamnă la 5 (cinci) ani închisoare corecțională, 10 000 (zece mii) de lei amendă și 5 (cinci) ani interdicție corecțională, conform art. 58 și 59 din Codul penal regele Carol II pentru delictul de uneltire contra ordinei sociale, de care a fost recunoscut culpabil, fără acordare de circumstanțe atenuante.

Găsește vinovat pe acuzatul susnumit pentru crima de răzvrătire prevăzută și pedepsită de articolul 210, alineatul 1 din Codul penal regele Carol II și făcând aplicațiunea art. 210 alineatul 1 din Codul penal regele Carol al II-lea, combinat cu Înalt⟨ul⟩ decret regal nr. 856 din 1938, îl condamnă la 8 (opt) ani detențiune riguroasă și la 3 (trei) ani degradare civică, conform art. 37, 36 și 58 din Codul penal regele Carol II, pentru crimă de răzvrătire de care a fost recunoscut culpabil, fără acordare de circumstanțe atenuante.

În baza dispozițiunilor art. 101 din Codul penal regele Carol II, Tribunalul hotărăște ca susnumitul să execute numai pedeapsa de 10 (zece)

---

* Tribunalul Militar al Corpului II Armată a condamnat, la 27 mai 1938, pe Corneliu Zelea Codreanu la 10 ani muncă silnică în temeiul documentelor găsite la Casa Verde. Procesul n-a mers până la capăt deoarece ar fi scos la iveală sprijinul de care s-a bucurat această organizație în anii anteriori din partea regelui Carol al II-lea.

ani muncă silnică şi 6 (şase) ani degradare civică, conform art. 105 din Codul penal regele Carol II.

Conform art. 488 din Codul justiţiei militare, Tribunalul hotărăşte imputarea în pedeapsă a detenţiunii preventive.

Conform art. 326 din Codul justiţiei militare, susnumitul este supus la plata sumei de lei 2 000 (două mii) reprezentând cheltuielile făcute cu instruirea şi judecarea procesului.

De asemenea, conform art. 326 din Codul justiţiei militare, Tribunalul hotărăşte confiscarea materialului şi obiectelor sechestrate şi care au servit ca piese de convicţie în proces.

Dată şi citită în şedinţă publică la Bucureşti, la 27 mai 1938, ora 3,15 dimineaţa.

Cine este Zelinsky Codreanu, f.a., p. 35—37.

119. Decret-lege pentru reforma administrativă*
(13 august 1938)

Titlul I

Dispoziţiuni generale

Art. 1. Administraţia locală se exercită prin următoarele circumscripţii teritoriale:

comuna;

plasa;

judeţul;

ţinutul.

Comuna şi ţinutul sunt persoane juridice. Ele reprezintă interesele locale şi exercită în acelaşi timp şi atribuţiile de administraţie generală, conferite prin lege.

Plasa şi judeţul sunt circumscripţiuni de control şi de desconcentrare ale administraţiei generale.

Art. 2. Desconcentrarea serviciilor administraţiei generale (de stat) se va face numai pe baza circumscripţiilor teritoriale prevăzute de prezenta lege.

* Această reformă prevedea, pe lângă vechile unităţi administrative, o alta nouă — ţinutul. Ţara a fost organizată în zece ţinuturi, în fruntea cărora se afla câte un rezident regal numit pe şase ani prin decret regal. Rezidentul regal se bucura de largi împuterniciri. El era reprezentant al guvernului şi administratorul ţinutului, avea ca principală sarcină aplicarea întocmai a hotărârilor guvernamentale, asigurarea ordinii şi liniştii publice. Conform noii legi, primarii nu mai erau aleşi, ci numiţi pe şase ani. Primarii şi prefecţii preluau o importantă parte a atribuţiilor ce reveniseră până atunci consiliilor comunale şi respectiv celor judeţene.

Titlul II

Comuna

Capitolul I

Împărţirea comunelor

Art. 3. Comunele sunt rurale şi urbane.

1. *Comuna rurală*

Art. 4. Comunele rurale sunt alcătuite din unul sau mai multe sate. Ele trebuie să dispună de mijloace financiare ordinare îndestulătoare pentru acoperirea cheltuielilor obligatorii administraţiunii comunale.

Declararea unor aşezări gospodăreşti ca sat, declararea unui sat comună rurală, contopirea a două sau mai multe comune rurale, trecerea unui sat de la o comună rurală la alta, alcătuirea comunelor rurale din sate, care aparţin la comune rurale diferite se hotărăşte de consiliile comunelor respective, sub preşedinţia pretorului şi se supune aprobării prefectului.

Toate deciziunile relative la modificările teritoriale ale comunelor se vor comunica Ministerului de Interne, care le va publica în *Monitorul oficial* şi le va aduce la cunoştinţă celorlalte ministere.

Comunele rurale din imediata apropiere a comunelor urbane pot fi declarate prin lege comune suburbane, în urma încheierii consiliului respectiv.

Comuna suburbană îşi păstrează organizaţia şi îndatoririle de comună rurală; în ce priveşte edilitatea, salubritatea şi poliţia comunală, este supusă regulelor comunei urbane de care depinde.

2. *Comuna urbană*

Art. 5. Comunele urbane sunt centre de populaţiune declarate astfel prin lege, pe baza propunerii consiliului comunal respectiv.

Comunele urbane sunt:

Municipii, oraşe reşedinţe de judeţ şi oraşe nereşedinţe de judeţ.

Sunt municipii reşedinţele ţinuturilor şi oraşele care au o populaţie de peste 50 000 locuitori, stabilită prin recensământul oficial şi declarate astfel prin lege.

. . . . . .

Capitolul II

Populaţia comunelor

Art. 8. Orice locuitor al ţării trebuie să fie membru al unei comune şi să contribuie la sarcinile ei.

Sunt membri ai comunei toţi acei care au domiciliul efectiv în comună de cel puţin un an şi au plătit în acest timp impozitele cuvenite comunei.

Funcţionarii publici sunt de drept membrii comunei unde au reşedinţa funcţiunii lor.

Calitatea de membru al comunei se pierde prin dobândirea acestei calităţi în altă comună.

Capitolul III

Organizarea comunelor

Art. 9. Comunele îngrijesc de nevoile lor locale şi execută măsurile de interes general ordonate de organele centrale.

Administraţia comunei este încredinţată primarului şi consiliului comunal.

În satele depărtate de reşedinţa comunei autoritatea comunală este reprezentată prin delegatul satului.

Secţia I

Primarul

1. Numirea

Art. 10. Primarul se numeşte dintre membrii comunei:

a) de prefectul judeţului pentru comunele rurale şi urbane nereşedinţe;

b) de rezidentul regal pentru comune urbane reşedinţe de judeţ;

c) prin decret regal, la propunerea ministrului de interne, pentru staţiuni balneo-climatice şi municipii.

Calitatea de membru al comunei nu este necesară pentru numirea primarului şi ajutorului de primar în localităţile balneo-climatice.

. . . . . .

2. Atribuţiuni

Art. 15. Primarul este şeful administraţiei comunale şi preşedintele consiliului comunal.

El reprezintă comuna, are iniţiativa şi decide în toate chestiunile de interes local, în afară de acele pentru care legea cere votul deliberativ al consiliului.

În această calitate primarul:

a) Administrează interesele comunei, după normele stabilite de legi şi regulamente; execută hotărârile consiliului;

b) Reprezintă comuna în justiţie, semnează actele încheiate în numele comunei; face orice acte necesare conservării unui drept, personal sau prin mandatar;

c) Numeşte, înaintează, licenţiază, acordă concedii şi aplică pedepsele disciplinare funcţionarilor comunali, potrivit statutului funcţionarilor publici şi prezentei legi;

d) Semnează ordonanţele de plată şi aprobă licitaţiile publice;

e) Este ofiţer al stării civile şi îngrijeşte ca actele de stare civilă să fie întocmite conform legii;

f) Este şeful poliţiei comunale; execută atribuţiunile ce decurg din această calitate, fie personal, fie prin agenţii şi ofiţerii de poliţie desemnaţi în acest scop de poliţia de stat; în caz când ordinea publică şi siguranţa statului sunt ameninţate, este obligat să ia măsurile necesitate de împrejurări, raportând organelor competente; colaborează, sub conduce-

rea organelor puterii centrale, la executarea măsurilor de siguranţă generală ordonate de guvern.

. . . . . .

g) Îngrijeşte de asistenţa socială şi în special de copiii găsiţi şi de cei moralmente abandonaţi;

h) Reprezintă comuna la ceremoniile oficiale. Semnul distinctiv al primarului este o cingătoare cu culorile naţionale, pe care o poartă la toate ceremoniile oficiale şi la celebrarea căsătoriilor;

i) Îndrumează, controlează şi este personal răspunzător de întocmirea lucrărilor de mobilizare şi a celor în legătură cu organizarea naţiunii şi a teritoriului pentru război, conform ordinelor şi instrucţiunilor autorităţii superioare. Este personal răspunzător de păstrarea secretului acestor lucrări;

j) Rezolvă orice alte chestiuni de interes local.

. . . . . .

Secţia VII

Atribuţiile consiliului comunal

Art. 31. Consiliul comunal are drept de deciziune în următoarele cazuri:

a) Crearea veniturilor de orice natură, aşezarea impozitelor, taxelor şi cotizaţiunilor, în limitele fixate de lege;

b) Votarea bugetului de venituri şi cheltuieli şi aprobarea conturilor anuale de gestiune;

c) Împrumuturi comunale;

d) Măsuri privitoare la orice modificări teritoriale ale comunei;

e) Înstrăinări, afectaţiuni de imobile, cumpărări, schimburi, concesiuni şi acceptări de donaţiuni şi legate, tranzacţiuni, renunţări şi recunoaşteri de drepturi, când valoarea lor depăşeşte a 20-a parte din bugetul veniturilor ordinare;

f) Conferirea cetăţeniei de onoare persoanelor care şi-au câştigat merite deosebite prin donaţii, legate şi servicii de seamă aduse comunei. Aceste distincţii se acordă cu o majoritate de două treimi a membrilor prezenţi şi se aprobă de Ministerul de Interne;

g) Face propuneri de folos obştesc privitoare la comună;

h) Hotărăşte în orice alte cazuri prevăzute de legi şi regulamente.

Art. 32. Consiliul comunal dă avize primarului, în toate cazurile în care este consultat de acesta, precum şi ori de câte ori legile şi regulamentele cer un astfel de aviz.

. . . . . .

Titlul III

Ţinutul

Capitolul I

Delimitarea ţinuturilor

Art. 53. Sunt 10 ţinuturi, cu circumscripţiile teritoriale şi reşedinţele următoare:

1. Ţinutul Olt,

reşedinţa Craiova.
Cuprinzând judeţele:
1. Dolj;
2. Mehedinţi;
3. Gorj;
4. Vâlcea;
5. Romanaţi;
6. Olt.

2. Ţinutul Bucegi,
reşedinţa Bucureşti.
Cuprinzând judeţele:
1. Ilfov;
2. Teleorman;
3. Argeş;
4. Muscel;
5. Dâmboviţa;
6. Vlaşca;
7. Prahova;
8. Buzău;
9. Braşov;
10. Trei-Scaune.

3. Ţinutul Mării,
reşedinţa Constanţa.
Cuprinzând judeţele:
1. Constanţa;
2. Ialomiţa;
3. Durostor;
4. Caliacra.

4. Ţinutul Dunărea de Jos,
reşedinţa Galaţi.
Cuprinzând judeţele:
1. Covurlui;
2. Brăila;
3. Tulcea;
4. Ismail;
5. Cahul;
6. Fălciu;
7. Tutova;
8. Tecuci;
9. Putna;
10. Râmnicu-Sărat.

5. Ţinutul Nistru,
reşedinţa Chişinău.
Cuprinzând judeţele:
1. Lăpuşna;
2. Orhei;
3. Tighina;
4. Cetatea-Albă.

6. Ţinutul Prut,
reşedinţa Iaşi.
Cuprinzând judeţele:
1. Iaşi;

2. Bacău;
3. Neamț;
4. Baia;
5. Botoșani;
6. Bălți;
7. Soroca;
8. Vaslui;
9. Roman.

7. Ținutul Suceava, reședința Cernăuți.
Cuprinzând județele:
1. Cernăuți;
2. Hotin;
3. Storojineț;
4. Rădăuți;
5. Câmpulung;
6. Suceava;
7. Dorohoi.

8. Ținutul Mureș, reședința Alba Iulia.
Cuprinzând județele:
1. Alba;
2. Turda;
3. Mureș;
4. Ciuc;
5. Odorhei;
6. Făgăraș;
7. Târnava Mare;
8. Târnava Mică;
9. Sibiu.

9. Ținutul Someș, reședința Cluj.
Cuprinzând județele:
1. Cluj;
2. Bihor;
3. Someș;
4. Sălaj;
5. Satu Mare;
6. Maramureș;
7. Năsăud.

10. Ținutul Timiș, reședința Timișoara.
Cuprinzând județele:
1. Timiș Torontal;
2. Arad;
3. Caraș;
4. Severin;
5. Hunedoara.

Art. 54. Desconcentrarea serviciilor ministerelor se face în circumscripţii care să corespundă ţinuturilor. Fiecare minister va avea un serviciu exterior, care va funcţiona pe lângă rezidentul regal, la reşedinţa acestuia.

Se exceptează justiţia, armata, afacerile străine, stabilimentele de învăţământ superior, regiile publice autonome şi administraţiile comerciale.

Capitolul II

Organizarea ţinutului

1. *Dispoziţiuni generale*

Art. 55. Ţinutul îngrijeşte de nevoile sale şi execută măsurile de interes general ordonate de organele centrale.

Ţinutul este unitate administrativă, cu atribuţiuni economice, culturale şi sociale.

Administraţia ţinutului este încredinţată rezidentului regal şi consiliului său.

Secţia I

Rezidentul regal

1. *Numirea*

Art. 56. Rezidentul regal este numit pe 6 ani, prin decret regal, dat pe baza jurnalului Consiliului de Miniştri şi la propunerea ministrului de interne.

Rezidentul regal are rangul şi salariul de subsecretar de stat. El poartă titlul de excelenţă.

. . . . . .

2. *Atribuţiuni*

Art. 62. Rezidentul regal este:

a) Reprezentantul guvernului în ţinut;

b) Administratorul ţinutului.

A. Atribuţiile şi îndatoririle rezidentului regal ca reprezentat al guvernului

Art. 63. Rezidentul regal îşi îndeplineşte îndatoririle sale în cadrul normelor generale fixate de guvern şi execută dispoziţiile date de miniştri în chestiunile privind departamentele respective.

Rezidentul regal este şeful ierarhic al tuturor funcţionarilor exteriori ai ministerelor, cu excepţia celor prevăzute la art. 54, alin. 2.

În această calitate:

a) Supraveghează activitatea funcţionarilor;

b) Controlează activitatea serviciilor;

c) Exercită acţiunea disciplinară, putând aplica pedeapsa mustrării şi reţinerea salariului pe 15 zile. Pentru pedepse superioare, face propuneri ministerului; acordă concedii;

d) Rezolvă toate reclamaţiunile primite de la particulari, nemulţumiţi de soluţiile date de serviciile puse sub supravegherea sa. Nici o reclamaţiune în contra modului cum a fost soluţionată o cerere de şefii serviciilor exterioare nu poate fi adresată direct ministerelor de resort;

e) Rezolvă toate lucrările de competenţa ministerelor de resort în limita delegaţiunii ce se dă prin jurnal al Consiliului de Miniştri.

Serviciile exterioare ale ministerelor de care depind lucrările sunt îndatorate a le supune rezidentului regal, însoţite de referate scrise.

Miniştrii pot suspenda sau revoca hotărârile rezidentului regal, în caz de: violare a legii, exces de putere, călcarea instrucţiunilor şi normelor fixate de ministere, cum şi în interesul finanţelor statului şi a ordinei publice;

f) Rezidentul regal poate da ordonanţe în marginile legilor şi regulamentelor, conformându-se dispoziţiunilor art. 16 din prezenta lege;

g) Rezidentul regal supraveghează activitatea regiilor publice autonome şi administraţiilor comerciale, aducând la cunoştinţa ministerelor respective constatările sale;

h) Îndrumează şi controlează aplicarea dispoziţiunilor legii organizării naţiunii şi a teritoriului pentru război şi colaborează în acest scop cu autorităţile militare de resort, după ordinele şi instrucţiunile Ministerului de Interne;

i) Controlează şi îndrumează întreaga activitate publică, administrativă, economică şi socială a ţinutului.

. . . . . .

Art. 66. Ca reprezentant al Ministerului de Interne, rezidentul regal ia măsuri să prevină infracţiunile şi îngrijeşte de menţinerea ordinei şi siguranţei publice. El dă ordine tuturor organelor poliţieneşti şi jandarmeriei, care sunt obligate să le execute de îndată. În caz de răzvrătire, insurecţiune armată, uzurpare militară sau politică, împotrivire la executarea legilor, regulamentelor sau ordonanţelor legale, sau în cazul altor evenimente neprevăzute, care ar ameninţa ordinea publică, siguranţa persoanelor şi a proprietăţilor, rezidentul regal poate să ceară punerea în mişcare a forţei militare. În acest caz el informează, imediat şi direct, Ministerele de Interne şi al Apărării Naţionale. Ofiţerii comandanţi sunt obligaţi să satisfacă, de îndată, cererea scrisă a rezidentului regal, fără să mai aştepte alte aprobări.

Rezidentul regal are dreptul să ordone ofiţerilor auxiliari de poliţie judiciară să întocmească actele necesare pentru constatarea infracţiunilor, conform legilor şi să înainteze autorităţilor judiciare pe făptuitori.

. . . . . .

B. **Atribuţiile rezidentului regal ca administrator al ţinutului**

Art. 69. Rezidentul regal este şeful administraţiei ţinutului şi preşedintele consiliului.

În această calitate:

a) Administrează interesele ţinutului, după normele stabilite de legi şi regulamente. Execută hotărârile consiliului;

b) Reprezintă, personal sau prin mandatar, ţinutul în justiţie, semnează actele încheiate în numele ţinutului şi face orice acte necesare conservării unui drept;

c) Dispune ordonanţarea plăţilor necesare administraţiei ţinutului;

d) Supraveghează şi controlează întreaga administraţie locală din ţinut, precum şi asociaţiunile, composesoratele de păduri şi toate stabilimentele publice şi de utilitate publică din ţinut, putând asista şi prezida şedinţele consiliilor respective;

e) Exercită tutela asupra administraţiei locale din ţinut în cazurile determinate de legi;

f) Exercită orice alte îndatoriri date lui prin legi şi regulamente.

. . . . . .

Titlul IV

Circumscripţii administrative şi de control

Capitolul I

Judeţul

Art. 96. Judeţul este o circumscripţie administrativă şi de control, ale cărui organe şi atribuţiuni sunt determinate de prezenta lege.

Se menţine numărul şi întinderea actuală a judeţelor.

Orice modificare teritorială a judeţelor se face prin lege.

Capitolul II

Prefectul de judeţ

1. *Numire*

Art. 97. Prefectul este, în judeţul său, reprezentantul guvernului şi al Ministerului de Interne.

Prefectul este funcţionar de carieră.

Salariul său se înscrie în bugetul Ministerului de Interne.

Prefectul are dreptul la locuinţă, iluminat, încălzit şi la o indemnizaţie de transport, ce se înscrie în bugetul ţinutului, după normele stabilite de minister.

Prefectul se numeşte prin decret regal, în urma raportului ministrului de interne.

În caz de lipsă, prefectul este înlocuit de un pretor din judeţ, desemnat de prefect.

. . . . . .

2. *Atribuţiuni*

Art. 99. Prefectul este şeful ierarhic al tuturor funcţionarilor exteriori ai Ministerului de Interne din judeţ.

În această calitate:

a) Supraveghează activitatea funcţionarilor şi a serviciilor;

b) Supraveghează şi controlează comunele rurale şi urbane din judeţ, cu excepţia municipiilor;

c) Execută şi controlează lucrările de interes judeţean, în baza delegaţiei dată de guvernator;

d) Convoacă în fiecare lună pe pretori şi pe şefii serviciilor exterioare din judeţ, spre a se consfătui cu dânşii în vederea coordonării activităţilor;

e) Îndrumează, controlează şi este personal răspunzător de executarea lucrărilor de mobilizare şi organizarea naţiunii şi teritoriului pentru război, după ordinele autorităţii superioare şi în colaborare cu autorităţile militare de resort. Este răspunzător de păstrarea secretului acestor lucrări;

f) Prefectul supraveghează toate instituţiunile de binefacere şi asistenţă socială, care depind de stat, ţinut sau comună; controlează administraţiunile locale şi activitatea funcţionarilor; asistă la şedinţele consiliilor comunale oricând crede de cuviinţă; părerile lui vor fi trecute în procesele-verbale ale şedinţelor; prefectul poate asista la adunările generale ale composesoratelor de pădure şi păşuni şi controla activitatea lor;

a) Prefectul supraveghează şi controlează comunităţile religioase, precum şi toate persoanele juridice din judeţ (asociaţiuni şi fundaţiuni). El face parte de drept din consiliul judeţean al căminelor culturale.

Prefectul are dreptul să aplice pretorilor, primarilor, notarilor şi celorlalţi funcţionari de la pretură, plasă, comună şi de la prefectură pedeapsa mustrării şi a amenzii cu pierderea salariului pe cel mult 10 zile. Acordă concedii acestor funcţionari.

Art. 100. Prefectul ia măsuri să prevină infracţiunile şi îngrijeşte de menţinerea ordinei şi siguranţei publice. El dă ordine tuturor organelor poliţieneşti şi jandarmeriei, care sunt obligate să le execute de îndată. În caz de răzvrătire, insurecţie armată, uzurpare militară sau politică, împotrivire la executarea legilor, regulamentelor sau ordonanţelor legale, sau în cazul altor evenimente neprevăzute, care ar ameninţa ordinea publică, siguranţa persoanelor şi a proprietăţilor, prefectul poate să ceară punerea în mişcare a forţei militare. În acest caz, el informează, imediat şi direct, rezidentul regal, Ministerul de Interne şi al Apărării Naţionale. Ofiţerii comandanţi sunt obligaţi să satisfacă, de îndată, cererea scrisă a prefectului, fără să mai aştepte alte aprobări.

Prefectul are dreptul să ordone ofiţerilor auxiliari de poliţie judiciară să întocmească actele necesare pentru constatarea crimelor şi delictelor, conform legilor şi să înainteze autorităţilor judiciare pe făptuitori.

Rezidentul regal poate suspenda sau revoca deciziunile prefectului, în caz de violare de lege sau exces de putere.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 187, din 14 august 1938.

120. Documente privind uciderea lui Corneliu Zelea Codreanu*

a) Comunicatul Parchetului militar al Corpului II Armată

(30 noiembrie 1938)

Parchetul militar al C⟨orpului⟩ II A⟨rmată⟩ ne informează:

În noaptea de 29—30 noiembrie a.c.** s-a făcut un transfer de condamnaţi de la închisoarea R. Sărat la Bucureşti-Jilava.

În dreptul pădurii ce corespunde km 30 de pe şoseaua Ploieşti—Bucureşti, pe la orele 5, automobilele au fost atacate cu împuşcături de necunoscuţi care au dispărut şi în acel moment transferaţii, profitând de faptul că transportul se făcea în automobile Brek tip jandarmi, deschise şi pe timp de noapte cu ceaţă deasă, au sărit din maşini, îndreptându-se cu vădită intenţie de a dispare în pădure.

Jandarmii, după somaţiile legale, au făcut uz de armă.

Au fost împuşcaţi:

Corneliu Zelea Codreanu, condamnat la zece ani muncă silnică şi şase ani interdicţie.

Constantinescu Nicolae, Caranica Ion, Belimace Doru, autorii asasinatului comis asupra lui I. Gh. Duca, condamnaţi la muncă silnică pe viaţă.

Caratănase Ion, Bozântan Iosif, Curcă Ştefan, Pele Ioan, State Gr. Ioan, Atanasiu Ioan, Bogdan Gavrilă, Vlad Radu, autorii asasinatului comis asupra lui Mihail Stelescu, condamnaţi la muncă silnică pe viaţă.

Georgescu Ştefan, Trandafir Ioan, condamnaţi la cîte zece ani muncă silnică, pentru asasinat asupra lui Stelescu.

Atât parchetul militar al Corpului II Armată, pe teritoriul căruia s-a întâmplat cazul, cât şi parchetul civil, fiind înştiinţate, au venit la faţa locului şi au constatat în mod oficial moartea celor numiţi mai sus, de către medic, prin încheiere de proces-verbal.

A autorizat înmormântarea cadavrelor, rămânând mai departe în cercetarea cazului.

Comandantul militar, după propunerea parchetului şi pentru motive de ordine publică, a aprobat ca înmormântarea să se facă la subcentrul militar Jilava, fapt ce s-a executat în dimineaţa zilei de 30 noiembrie a.c. prin îngrijirea închisorii militare Jilava.

Universul, din 2 decembrie 1938.

---

* În contextul politicii müncheneze din toamna anului 1938, legionariii au început să se manifeste tot mai activ, adresând scrisori de ameninţare diferiţilor oameni politici. În seara zilei de 28 noiembrie 1938 au încercat să asasineze pe profesorul Florian Ştefănescu-Goangă, rectorul Universităţii din Cluj. În această împrejurare, regele a luat hotărârea suprimării principalelor căpetenii legionare.

** 1938

b) Declarația maiorului Constantin Dinulescu făcute în 1940, în fața Comisiei de anchetă instituită de Înalta Curte de Casație

Într-o zi am fost chemat de către fostul Președinte de Consiliu, Călinescu. În cabinetul lui de lucru se găsea și generalul Bengliu, comandantul Jandarmeriei. Călinescu mi-a declarat atunci că, pentru motive politice, Codreanu și 13 adepți ai lui trebuiau să fie uciși; aceasta ar fi fost și dorința regelui. În ziua de 29 noiembrie 1938, la orele 10 seara, Codreanu și camarazii lui au fost scoși din închisoarea de la Râmnicu-Sărat, unde erau închiși, și au fost puși într-un camion. Legionarii au fost puși în așa fel ca să poată vedea numai înainte, fiind în același timp legați cu brațele la spate. Ei nu puteau face nici cea mai mică mișcare; erau chiar constrânși să stea continuu cu capul în sus.

Înapoia fiecăruia din ei stătea câte un jandarm. Eu m-am așezat lângă șofer. Se călătorea pe șoseaua dintre Ploiești și București, când în zorii zilei de 30 noiembrie*, după ce am dat semnalul fixat, cu lanterna, jandarmii au scos din buzunare o sfoară (frânghie), pe care au strâns-o în jurul gâtului legionarului ce stătea în fața fiecăruia dintre ei. În felul acesta, Codreanu și cei 13 camarazi ai lui au fost sugrumați, în timp ce mașina își continua drumul în plină viteză. Puțin timp după aceea, am ajuns la București, de unde ne-am îndreptat către fortul de la Jilava, în interiorul căruia era săpată, deja de trei zile, o groapă mare. După ce camionul a intrat în fort, asupra cadavrelor strangulaților s-a tras — în urma ordinului primit de la prim-procurorul militar, col. Zeciu — câte un foc de revolver sau de pușcă; apoi, un medic militar constată moartea tuturor legionarilor transportați de noi. Cadavrele au fost aruncate în groapă. Eu imediat am declarat celor 14 jandarmi că ceea ce făcuseră fusese dispus de către Curtea Marțială și că a fost o datorie patriotică importantă.

Certificatele de moarte se confecționaseră la Jilava de către colonelul de la Curtea militară Zeciu, locotenent-colonel Dumitru** și de primul comisar regal, colonel Pascu.

S-a aruncat pământ în groapă; însă a doua zi cadavrele au fost dezgropate și purtate într-o altă groapă. Asupra lor s-au vărsat multe sticle de acid sulfuric, apoi au fost acoperite cu pământ, iar deasupra s-a turnat o placă grea de ciment. Jandarmii, deși involuntar, au trebuit să iscălească actele de deces, în care se spunea că cei 14 legionari au fost împușcați pentru că încercaseră să fugă de sub escortă. Fiecare jandarm a fost răsplătit cu 20 000 lei. Eu am primit 200 000 de lei.***

Din luptele tineretului român. 1919—1939 (Culegere de texte), București, Editura Fundației Buna Vestire, 1993, p. 182.

---

* 1938

** Cel care a prezidat Curtea Militară ce a condamnat pe Căpitan la 10 ani închisoare.

*** La o întrebare:

Pentru ce în comunicatul oficial s-a spus de o pretinsă încercare de evadare și o pretinsă împușcare la al 30-lea km, deși omorul s-a făcut cel puțin la km 40, Dinulescu a declarat că aceasta a fost necesar pentru ca să fie competente autoritățile Județului Ilfov, care trebuiau să facă expunerea în legătură cu anunțarea morții.

121. Decret-lege pentru înfiinţarea Frontului Renaşterii Naţionale*

(15 decembrie 1938)

Art. I. Se înfiinţează, pe ziua promulgării legii de faţă, ca unică organizaţie politică în stat, Frontul Renaşterii Naţionale.

Art. II. Această organizaţie politică are de scop mobilizarea conştiinţei naţionale în vederea întreprinderii unei acţiuni solidare şi unitare româneşti de apărare şi propăşire a patriei şi de consolidare a statului.

Art. III. Autorizarea de funcţionare a Frontului Renaşterii Naţionale se acordă de ministrul justiţiei, la cererea scrisă a unui număr de 25 persoane, dintre care cel puţin 20 trebuie să aibă calitatea de actuali sau foşti miniştri şi subsecretari de stat.

Art. IV. Consilierii regali sunt membri de drept ai Frontului Renaşterii Naţionale.

Art. V. Toţi românii care au împlinit 21 ani, cu excepţia militarilor activi şi a membrilor ordinului judecătoresc, au dreptul să ceară înscrierea în Frontul Renaşterii Naţionale, supunându-se condiţiunilor de funcţionare şi de disciplină stabilite prin regulamentul prezentei legi.

Art. VI. Frontul Renaşterii Naţionale are, singur, dreptul de a fixa şi depune candidaturile pentru alegerile parlamentare, administrative şi profesionale.

Art. VII. Orice altă activitate politică decât aceea a Frontului Renaşterii Naţionale va fi socotită clandestină, iar autorii ei pedepsiţi cu degradarea civică pe termen de 2 pînă la 5 ani.

Art. VIII. Un regulament special, făcând parte integrantă din prezenta lege, va determina condiţiunile de organizare şi funcţionare a Frontului Renaşterii Naţionale.

Monitorul oficial, nr. 293, din 16 decembrie 1938.

122. Documente privind evenimentele din 1 mai 1939

a) Relatare apărută în „Scînteia" din 1 iunie 1939

1 Mai. Dimineaţa ora 9. Pe calea Călăraşi şi străzile vecine — grupuri de cetăţeni se grăbesc spre sala Tomis. Lîngă biserica Sf. Vineri — agenţi, lîngă Tomis — agenţi, toată poliţia Capitalei e pusă în picioare, pentru a împiedica sărbătorirea întîiului Mai ca zi de luptă a clasei muncitoare. Guvernul şi ajutorii lui făcuseră sforţări pentru a deruta masele muncitoare de pe drumul de luptă împotriva fascismului şi a exploatării capitaliste, făcuse încercări de a preface această zi într-o manifestare pentru regimul actual antinaţional. Muncitorii comunişti şi social-democraţi conştienţi au ştiut însă să mobilizeze masele muncitoreşti şi mica

* Prin acest decret-lege a fost înfiinţat Frontul Renaşterii Naţionale „ca unică organizaţile politică în stat", orice altă activitate politică decît aceea a F.R.N. „fiind socotită clandestină". Crearea noului partid trebuia să constituie un suport social şi politic pentru Carol al II-lea, să „acopere" actele regelui, să asigure selecţia cadrelor, să influenţeze tineretul, să dea o lovitură de graţie vechilor partide, care în fapt îşi continuau activitatea.

burghezie la luptă contra fascismului și a guvernului de dictatură regală. Pentru apărarea independenței naționale a țării, contra agresorilor fasciști. Pentru drepturi egale pentru popoarele conlocuitoare cu cele ale poporului român. Pentru cele mai arzătoare revendicări ale maselor. Pentru restabilirea regimului democratic.

Tomis. Sala și curtea e arhiplină. Iată-i pe sindicaliștii din str. Dristorului, iată-i pe cei din Izvor, Uranus, pe meșteșugari, funcționari particulari și alți și alți — cu greu își fac drumul spre ușa de intrare.

„Contribuția pentru sală!" „Ajutați pe antifasciștii închiși!" Bani mărunți câștigați cu truda zilnică cad veseli în cutii. Deasupra capetelor mulțimii, muncitorii conștienți înalță placarde antifasciste: Să apărăm granițele țării împotriva agresorului hitlerist! Trăiască independența națională a țării! Jos fascismul. Amnistie pentru deținuții antifasciști! Vrem 8 ore de muncă! Spor de salariu! Vrem restabilirea regimului democratic parlamentar!

Cuvîntarea capitulantă a lui Marian e primită cu indignare de întrunire. Dar iată pe tribună se ridică un orator exprimând nevoile maselor și ale țării. „1 Mai este o zi internațională de luptă pentru drepturile și revendicările muncitorești — o zi de luptă contra fascismului". (Un tunet de aplauze). „Pentru 1 Mai mii și mii de muncitori au înfundat pușcăriile" (un tunet de voci). Amnistie pentru deținuții antifasciști! (aplauze frenetice și îndelungate). Trădătorul Marian se agită, strigând „să înceteze de a vorbi". Să vorbească, — răspunde ca un singur om întrunirea. Și oratorul vorbește mai departe. Așa au vorbit oratorii muncitorilor susținuți și apărați de mulțime. Pe urmă, încolonați câte șase într-un rând masele pornesc în demonstrație. Mii și mii de muncitori, meseriași, funcționari, intelectuali, femei muncitoare, țărance, intelectuale, mase de tineri muncitori antifasciști — o adevărată înfrățire de luptă antifascistă.

Din piepturile a douăzeci de mii de demonstranți răsună: Jos fascismul! Jos Garda de Fier! Jos regimul de dictatură regală! Pace — pâine pământ — libertate! Cerem abrogarea pactului economic germano-român de trădare a țării! La muncă egală salariu egal! — strigă femeile, susținute de bărbați. Imediat se ivesc unii șefi reacționari din bresle: „Nu e voie să strigați" ... „nu dă voie d-nul ministru" și așa tot drumul șefii reacționari îndeplineau ordinul trădătorului democrației Ralea, terorizând pe muncitori.

Dar cei două zeci de mii de demonstranți nu s-au lăsat intimidați, ei au urmat pe muncitorii comuniști și social-democrați. Masele continuau să strige cu entuziasm: „Vrem România liberă și independentă! Jos fascismul! Jos agresorul hitlerist! Vrem amnistie pentru deținuții antifasciști! Arestarea fasciștilor!" Și asta în fața Palatului regal. Așa au răspuns masele guvernului care a încheiat pactul economic cu Germania cotropitoare de popoare, dușmanul de moarte al României — pact care a și dat rezultate distrugătoare pentru clasa muncitoare și popor, sute și sute de muncitori din uzine și fabrici pierzându-și locul de lucru. Cei două zeci de mii de demonstranți s-au afirmat pentru alianța cu Franța, Anglia și Uniunea Sovietică, cea mai hotărâtă apărătoare a țărilor amenințate de agresiune. Demonstranții s-au afirmat pentru egalitate în drepturi cu poporul român pentru popoarele conlocuitoare.

Masele de demonstranți și-au manifestat indignarea lor față de spionii fasciști Pamfil Șeicaru, Vaida etc. Concentrarea tuturor forțelor de-

mocratice şi sincer patriotice într-un larg front patriotic contra agresiunei fasciste — aceasta fu dorinţa maselor de demonstranţi.

Demonstraţia de masă din Bucureşti şi adunările din provincie au dovedit cât de adâncă este indignarea poporului contra fascismului şi a guvernului actual — introducător de fascism. Această demonstraţie a dovedit că lozincile partidului nostru sunt urmate de mase. Această demonstraţie a fost o bună trecere în revistă a forţelor muncitoreşti, meşteşugăreşti, a femeilor şi tineretului contra fascismului şi a regimului actual capitulant. Demonstraţia de 1 Mai a dovedit o creştere serioasă a activităţii politice a maselor şi o creştere a influenţei şi capacităţii Partidului Comunist de mobilizare a maselor la luptă în front unic.

Înainte! Comunişti şi muncitori social-democraţi! — realizaţi şi întăriţi frontul unic! Munciţi pentru concentrarea tuturor forţelor democratice şi sincer patriotice într-un front larg combativ împotriva duşmanului fascist din afară, a agenţilor hitlerişti din ţară şi împotriva regimului actual de jaf şi teroare sălbatică. Izgoniţi de peste tot pe agenţii troţkişti ai fascismului care duc munca de subminare a clasei muncitoare şi a poporului în favoarea lui Hitler şi a regimului actual.

De munca voastră comună, tovarăşi, de energia voastră, de fidelitatea voastră faţă de clasa muncitoare, faţă de poporul român şi faţă de popoarele conlocuitoare depinde succesul acestei lupte măreţe de salvare a ţării.

Scânteia, din 1 iunie 1939.

b) Discursul lui Armand Călinescu, preşedintele Consiliului de Miniştri

. . . . . .

Un fapt cu răsunet mare

Domnilor congresişti, n-aş mărturisi pe deplin simţămâmtele pe care le încerc astăzi, dacă n-aş sublinia un fapt care s-a produs aci şi care, desigur, va avea un mare răsunet dincolo de aceste ziduri.

Reprezentanţii cei mai autorizaţi ai muncitorimii, mărturisind simţămintele lor de dragoste de ţară, grija lor de libertate şi de viitorul neamului, au declarat solemn: înţelegem ca o ilustrare a acestor simţăminte să jertfim din puţinul câştigat cu greu pentru înzestrarea oştirii ţării.

Ca preşedinte de Consiliu şi ca ministru al Apărării Naţionale sunt îndeosebi mişcat de actul dv. şi ţin să vă exprim aci mulţumirile.

Da, domnilor! în declaraţia dv. s-a rostit instinctul acestei naţiuni care se vrea apărată. Pentru apărarea ţării nu numai că nu trebuie să cruţăm nici o jertfă, dar trebuie să arătăm o veghe de fiecare clipă.

Politica externă a României găseşte pretutindeni înţelegere

Se spune că în presa dintr-o ţară vecină se vântură astăzi unele revendicări înspre România. Se spune chiar că aceste revendicări se înfăţişează ca sprijinite şi de alte puteri străine.

Asemenea agitaţiuni nu sunt de natură să înlesnească raporturile de bună vecinătate şi de amiciţie, pe care le dorim noi. Asemenea metode nu sunt de natură să lămurească situaţiunile. De aceea, ţin să declar

hotărât de aci că nici un moment nici un reprezentant autorizat al vreunei puteri străine nu ne-a făcut vreo sugestie despre sacrificii ale noastre în legătură cu teritoriul țării. Nicăieri n-am văzut și n-am simțit vreo încurajare a unor asemenea agitațiuni. Dimpotrivă, pot afirma că pretutindeni politica guvernului român — politică de demnitate și de apărare a independenței țării — a găsit o deplină înțelegere.

Mai mult chiar. Au fost fruntași străini care ne-au spus că dacă o asemenea atitudine n-am fi observat-o noi ne-ar fi recomandat-o și ne-ar fi sugerat-o dânșii.

Prin urmare, țin să declar, ca să nu fie nici un echivoc, că România dorește să întrețină relațiuni de bună vecinătate și de amiciție cu țările dimprejur; ea este gata să lucreze pentru a întări încă aceste relațiuni în domeniul cultural și în domeniul economic. Când însă se va schița de undeva o încercare de atingere a teritoriului nostru ea se va izbi de cea mai hotărâtă și cea mai neclintită rezistență.

Idealul nostru: păstrarea unității naționale

Această politică nu e numai politica guvernului sau politica unui grup de oameni; aceasta este politica țării, este politica națională.

Am spus-o și altădată — o repet și astăzi — generația care ne-a precedat a avut nobila misiune de a realiza unitatea națională. Generația noastră a răspuns la datoria de a se sacrifica pentru păstrarea ei.

Ce este rezistența noastră a avut prilejul să simtă toată lumea; toți cei care au văzut elanul patriotic, cu care rezerviștii noștri au alergat în cazărmi, au putut să înțeleagă. Iar acea mișcare, care de pretutindeni se schițează de la cea mai modestă manifestare până la cea mai largă, care constă în oferta de contribuție pentru apărarea țării, este cea mai strălucită dovadă a stării noastre sufletești.

Deunăzi, la Ministerul Armatei, un țăran bătrân a ținut cu tot dinadinsul să fie primit sus. Și acolo, dezlegându-și o batistă, a scos un bilet vechi de o mie de lei, care, probabil, reprezenta economiile unei trude de mai mulți ani, și, timid, întinzând mâna spre birou, cu simplitate, a spus: „Pentru armată"!

Această manifestare anonimă e un simbol al spiritului de sacrificiu al țăranului român.

Țara e pregătită

Astăzi, înfrățindu-vă, veniți dv, muncitorii, să faceți o declarațiune de același fel. Onoare dv.! În fața acestei manifestațiuni eu sunt în drept să spun: țara e pregătită sufletește, țara astăzi e unită și cine își închipuie că mai poate reînvia vechile disensiuni, care să micșoreze curajul, energia și puterea de muncă a națiunii, se înșală și are gânduri criminale.

Mai mult, pot să vă asigur că și pregătirea materială este făcută cu toată grija. Toți cei care au venit în cazărmi să-și completeze instrucțiunea, să cunoască noul armament, s-au întors acasă înviorați și cu un sentiment de mai mare siguranță.

Fiţi încredinţaţi că obolul dv. va merge realmente acolo unde a fost gândul dv. În această privinţă guvernul Majestăţii Sale, care are ca primă deviză cinstea şi corectitudinea desăvârşită, va veghea.

. . . . . .

Timpul, din 3 mai 1939.

c) **Moţiunea adoptată**

. . . . . .

Congresul, luând în considerare situaţia îngrijorătoare internaţională de azi, când pacea între popoare este din nou ameninţată şi când şi integritatea ţării noastre ar putea fi periclitată de agresori externi:

Hotărăşte ca toţi membrii breslelor ai căror reprezentanţi participă la acest congres să contribuie cu întreg câştigul lor pe o zi pentru mărirea fondului de înzestrare a armatei şi de apărare a integrităţii ţării.

Aducând această hotărâre voluntară, congresul face un călduros apel către toţi salariaţii industriali, funcţionarii particulari şi micii meseriaşi, care însă nu fac parte din breslele lor, precum şi către toţi liber-profesioniştii şi funcţionarii publici, ca, fără excepţie, să contribuie în acelaşi mod, cu câştigul lor pe o zi, la fondul de apărare al ţării.

. . . . . .

Timpul, din 3 mai 1939.

123. Decret-lege pentru reforma electorală*
(9 mai 1939)

Capitolul I

Compunerea Adunărilor. Alegători şi eligibili

Art. 1. Reprezentarea naţională se compune din Adunarea Deputaţilor şi Senat.

Art. 2. Adunarea Deputaţilor se compune din 258 reprezentanţi.

Numărul lor pe circumscripţii şi categorii de îndeletniciri este stabilit în tabloul anexat, care face parte integrantă din legea de faţă.

Art. 3. Alegerea deputaţilor se face prin vot secret, obligatoriu şi exprimat prin scrutin uninominal pe circumscripţiuni. Sunt 11 circumscripţii electorale şi anume pentru fiecare ţinut câte una, plus Capitala ţării.

Durata mandatelor este de 6 ani.

Art. 4. Spre a fi eligibil în Adunarea Deputaţilor se cere:

a) A fi cetăţean român;

* În temeiul acestui decret-lege aveau drept de vot numai ştiutorii de carte de la 30 de ani împliniţi, ceea ce însemna o serioasă limitare a numărului de alegători. Votul era exprimat prin scrutin uninominal pe circumscripţii. Astfel numărul deputaţilor s-a redus de la 387 la 258.

b) A avea exercițiul drepturilor civile și a fi înscris în lista electorală pentru circumscripția și categoria de îndeletniciri pe care trebuie s-o reprezinte;

c) A avea domiciliul în România.

Femeile nu sunt eligibile în Adunarea Deputaților.

Art. 5. Au drept de vot pentru alegerea deputaților cetățenii români, bărbați și femei, care întrunesc condițiunile următoare:

a) Au vârsta de 30 ani împliniți;

b) Sunt știutori de carte;

c) Practică efectiv o îndeletnicire intrând în vreuna din următoarele trei categorii:

1. Agricultura și munca manuală;
2. Comerțul și industria;
3. Ocupațiuni intelectuale.

d) Nu intră în nici unul din cazurile de incapacitate sau nedemnitate prevăzute de legea de față.

Art. 6. Senatul se compune din senatori numiți de rege, din senatori de drept și din senatori aleși.

Art. 7. Senatorii numiți de rege trebuie să întrunească condițiile generale de obligativitate pentru acest Corp.

Numărul lor este de 88, adică egal cu al senatorilor aleși, fixat în tabloul anexat, care face parte integrantă din legea de față.

Art. 8. Sunt senatori de drept, în virtutea înaltei lor situațiuni în stat și biserică:

a) Moștenitorul tronului de la vârsta de 18 ani împliniți;

b) Toți principii familiei regale, majori;

c) Patriarhul și mitropoliții țării;

d) Episcopii bisericilor ortodoxe române și greco-catolice, întrucât sunt aleși conform legilor țării;

e) Capii confesiunilor recunoscute de stat, câte unul din fiecare confesiune, întrucât sunt aleși sau numiți conform legilor țării și reprezintă un număr de peste 200 000 de credincioși;

f) Senatorii de drept recunoscuți până la data de 27 februarie 1938, pe baza legii electorale din 27 martie 1926.

Art. 9. Senatorii aleși sunt desemnați prin vot obligatoriu, secret și exprimat prin scrutin uninominal.

Toți alegătorii din țară constituie o singură circumscripție, al cărei sediu este la Curtea de Apel din București.

Numărul senatorilor aleși este de 88.

Repartiția mandatelor pe îndeletniciri este cea stabilită în tabloul anexat, care face parte din prezenta lege.

Art. 10. Pentru a fi eligibili în Senat, bărbații și femeile trebuie să întrunească următoarele condițiuni:

a) Să fie cetățeni români;

b) Să aibă vârsta de 40 de ani împliniți;

c) Să aibă exercițiul drepturilor civile și să fie înscriși în lista electorală pentru categoria de îndeletnicire pe care trebuie s-o reprezinte;

d) Să aibă domiciliul în România.

Art. 11. Au dreptul de vot pentru alegerea senatorilor, cetățenii români, bărbați și femei, care întrunesc condițiile următoare:

a) Au vârsta de 30 ani împliniți;

b) Sunt știutori de carte;

c) Nu intră în nici unul din cazurile de incapacitate sau nedemnitate prevăzute de legea de față;

d) Sunt membri în organele de conducere ale corpurilor constituite în stat din cele trei categorii de îndeletniciri prevăzute la art. 5 din prezenta lege, și anume:

. . . . . .

Art. 12. Durata mandatelor senatorilor de drept încetează odată cu calitatea sau demnitatea în virtutea cărora le dețin.

Durata mandatelor senatorilor numiți și aleși va fi de 9 ani.

Mandatele senatorilor aleși se reînnoiesc din trei în trei ani de la data depunerii jurământului prevăzut de art. 48 din Constituție, în proporție de o treime.

. . . . . .

Capitolul VII

Dispoziţiuni diverse

Art. 65. Ordinea în timpul alegerii va fi păstrată de un detașament de jandarmi rurali puși la dispoziție, la cererea primului președinte al Curții de Apel.

Art. 66. Nimeni nu poate candida decât într-o singură circumscripție electorală și pentru o singură Adunare. Senatorii de drept și cei numiți nu mai pot candida în alegeri pentru nici o Adunare.

Art. 67. Încetează de a mai avea exercițiul mandatului deputații sau senatorii care vor pierde vreuna din condițiile cerute pentru a fi eligibili. Se exceptează cazul senatorilor care reprezintă o organizație profesională și care nu pierd mandatul dacă organizația a fost dizolvată printr-un act al puterii executive.

Art. 68. Membrii parlamentului vor purta la ședințe și solemnități în mod obligator uniforma Frontului Renașterii Naționale.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 100 bis, din 9 mai 1939.

124. Documente privind asasinarea lui Armand Călinescu, președintele Consiliului de Miniștri, la 21 septembrie 1939

a) Comunicatul oficial

Țara întreagă a rămás înmărmurită, ieri, la orele 2 după amiază, când o voce neobișnuită a anunțat la postul de Radio asasinarea d-lui Armand Călinescu, președintele Consiliului de Miniștri.

Era atît de uluitoare știrea, încât, în primul moment, nimeni n-a voit s-o creadă, mai ales că toată lumea și-a putut da seama că vocea care o anunțase nu era aceea a speaker-ului.

Peste câteva minute însă faptul a fost confirmat.

Primul ministru a fost asasinat în apropierea casei sale în împrejurări pe care le relatăm în altă parte a ziarului.

Nu e român care să nu resimtă toată îngrijorarea pe care un asemenea asasinat o inspiră în zilele grave de astăzi când liniștea, ordinea și solidaritatea națională sunt imperative care trebuie să comande de la un capăt la altul al țării.

Primul nostru cuvânt pe care ne socotim în drept să-l adresăm poporului român, pentru apărarea intereselor căruia nu am încetat o clipă de a lupta, în numele căruia am vegheat și veghem cu neclintită dragoste pentru el și cu neobosită atenție la tot ce era și este în strânsă legătură cu interesele lui naționale, cu nevoile lui, cu drepturile lui — primul nostru cuvânt pe care-l adresăm din adâncul conștiinței noastre românești este: toată lumea să-și păstreze calmul!

Niciodată țara n-a avut mai multă nevoie de liniște, de ordine și disciplină ca în aceste zile de grijă națională. Niciodată țara n-a avut mai multă nevoie de strânsa unire a tuturor fiilor ei, de acea solidaritate națională, care singură poate asigura națiunii întregi forța necesară pentru apărarea drepturilor și securității ei.

În aceste zile când nu departe de frontierele noastre se dau lupte crâncene, când se cuvine ca toți acei care au răspunderea intereselor și apărării țării să poată depune în liniște toată vigilența și toată autoritatea în exercitarea marei misiuni naționale a ceasului de față, țara întreagă e datoare să dea pildă celei mai desăvârșite discipline patriotice și a celei mai desăvârșite încrederi în viitorul neamului și statului român.

Un singur cuvânt de ordine să treacă din om în om, pe tot întinsul țării: calm, disciplină, patriotism și solidaritate.

Comunicat

Președinția Consiliului a dat următorul comunicat:

„D. Armand Călinescu, președintele Consiliului de Miniștri, a fost asasinat mișelește astăzi 21 septembrie, ora 14, în apropiere de locuința sa.

Asasinii, membri ai fostei Gărzi de Fier, au fost arestați.

Noul președinte al Consiliului de Miniștri depune jurământul în cursul acestei după amiezi, după care va avea loc un Consiliu de Miniștri".

Universul, din 23 septembrie 1939.

b) „După fapta de ieri" — articol publicat de Nicolae Iorga

Un om a fost jertfit pentru liniștea țării sale înăuntru și pentru independența ei politică în afară. El a căzut, cum se putea aștepta, jertfa unor fanatici care urmăreau de mult cu o vendetă de sînge.

Țara va judeca dacă în împrejurările de față, cu amenințări, existente și posibile de jur împrejurul nostru, era loc pentru o astfel de sălbatică răzbunare. Ea va ști să se ție liniștită și sigură față de orice încercare de a adăugi, la aceste primejdii, nenorocirea luptelor dintre noi.

Acela care s-a dus era un om de o mare inteligență, de o putere de lucru imensă și de un patriotism pe care numai un nebun l-ar putea pune la îndoială: ultima oară, când, acum o săptămână numai, l-am văzut, el se chinuia, noaptea, cu ministrul de externe să chibzuiască felul

cum am putea ieşi neatinşi din aşa de grele împrejurări ca acestea de astăzi.

Cine ar încerca o altă cale s-ar împotrivi la tot ce este în inimile noastre pentru păzirea moştenirii marelui război.

Aceasta s-o ştie oricine şi oriunde.

Neamul românesc, din 23 septembrie 1939.

125. Decret-lege pentru transformarea Frontului Renaşterii Naţionale în Partidul Naţiunii

(22 iunie 1940)

Art. I. Frontul Renaşterii Naţionale devine partid unic şi totalitar sub denumirea de Partidul Naţiunii. El va funcţiona sub conducerea supremă a Maiestăţii sale regelui.

Art. II. Partidul Naţiunii îndrumează viaţa morală şi materială a naţiunii şi statului român. El este o instituţiune de drept public.

Art. III. Conducătorul suprem numeşte forurile superioare ale partidului, care sunt singurele răspunzătoare.

Art. IV. Normele de organizare, funcţionare şi disciplină vor fi hotârâte de conducerea supremă.

Monitorul oficial, nr. 142, din 22 iunie 1940.

126. Decret-lege pentru apărarea ordinei politice unice şi totalitare a statului român

(22 iunie 1940)

Art. 1. Constituie delictul de uneltire contra ordinei publice a ţării şi se pedepseşte cu închisoare corecţională de la 3 la 5 ani şi amendă de la 10 000 la 100 000 lei, interdicţie corecţională de la 1 la 5 ani:

a) Faptul de a propovădui prin viu grai sau prin scris schimbarea organizării politice a ţării azi existentă astfel cum ea este stabilită prin decretul-lege de înfiinţare a Partidului Naţiunii;

b) Faptul de a constitui sau organiza asociaţiuni secrete în scopul arătat la aliniatul precedent;

c) Faptul de a reconstitui asociaţiuni dizolvate sau de a continua activitatea lor;

d) Orice fapt tinzînd a arunca discredit asupra organizaţiunii politice unice recunoscută de lege sau a-i zădărnici activitatea.

Cei condamnaţi pe baza prezentului text vor pierde dreptul la pensiune dacă sunt pensionari publici.

Art. 2. Nu poate fi funcţionar public cine nu este membru în Partidul Naţiunii. Cei ce nu vor cere înscrierea până cel târziu la data de 1 august 1940, precum şi cei ce cerând înscrierea nu vor fi admişi, sunt revocaţi de plin drept pe această dată. Această dispoziţiune nu se aplică militarilor în activitate.

Art. 3. Nimeni nu poate candida şi nimeni nu poate fi ales în consiliul sau comitetul de conducere al vreuneia dintre profesiunile libere organizate prin legi dacă nu este membru al Partidului Naţiunii. Pierderea calităţii de membru al partidului atrage de plin drept excluderea din orice colegiu sau organizaţie privitoare la profesiunile libere.

Art. 4. Orice persoană juridică, asociaţie sau societate de orice natură şi oricare ar fi obiectul activităţii ei, se dizolvă dacă:

a) Persoanele având conducerea ei vor desfăşura o activitate potrivnică intereselor Partidului Naţiunii;

b) Fonduri ale ziselor asociaţii sau societăţi vor fi întrebuinţate în scop de propagandă potrivnică Partidului Naţiunii.

Art. 5. Nimeni nu poate fi membru în consiliul de administraţie al unei întreprinderi private sau publice dacă nu are calitatea de membru al Partidului Naţiunii.

Art. 6. Acela care smulge, distruge, deteriorează în public în scop de dispreţ sau batjocură insignele, emblemele, uniformele, manifestele sau publicaţiunile Partidului Naţiunii se va pedepsi cu închisoare corecţională de la o lună la un an.

Art. 7. Averea persoanelor fizice sau juridice ce se vor face vinovate de unul din delictele de mai sus enumerate va fi pusă sub sechestru pe timpul ce se va determina de instanţa de judecată prin hotărârea de condamnare. Judecata va putea pronunţa lichidarea întreprinderilor sociale sau radierea firmelor individuale, precum şi lichidarea părţilor sociale de orice fel în întreprinderi de orice natură.

Art. 8. Procesele având de obiect judecata oricăreia din infracţiunile arătate în articolele precedente se vor judeca după procedura flagrantelor delicte cuprinse în Codul penal Carol al II-lea, chiar dacă nu sunt întrunite condiţiunile art. 226 din Codul de procedură penală Carol al II-lea.

Monitorul oficial, nr. 142, din 22 iunie 1940.

127. Decret-regal privind investirea generalului Ion Antonescu, preşedintele Consiliului de Miniştri, cu puteri depline pentru conducerea statului român*

(6 septembrie 1940)

Art. I. Investim pe d-l general Ion Antonescu, preşedintele Consiliului de Miniştri, cu depline puteri pentru conducerea statului român.

Art. II. Regele exercită următoarele prerogative regale:

a) El este capul oştirii;

* În împrejurările critice generate de sfărâmarea integrităţii teritoriale a României, regele Carol al II-lea l-a investit în dimineaţa zilei de 5 septembrie pe generalul Ion Antonescu cu depline puteri pentru conducerea statului român. În seara aceleiaşi zile, Ion Antonescu a cerut lui Carol să abdice. Înţelegând că nu avea altă alternativă, Carol a semnat actul de renunţare de la tron în dimineaţa zilei de 6 septembrie 1940, primind în schimb asigurarea că va putea părăsi fără riscuri România împreună cu anturajul său. În aceeaşi zi, principele moştenitor Mihai a fost proclamat rege. Primul decret semnat de noul rege a fost reinvestirea lui Antonescu cu depline puteri şi limitarea şi mai pregnantă a prerogativelor suveranului.

b) El are dreptul de a bate monedă;
c) El conferă decorațiunile române;
d) El primește și acreditează ambasadorii și miniștrii plenipotențiari;
e) El numește pe primul-ministru, însărcinat cu depline puteri;
f) El are dreptul de amnistie și grațiere.

Art. III. Toate celelalte puteri ale statului se exercită de președintele Consiliului de Miniștri.

Monitorul oficial, nr. 206 bis, din 6 septembrie 1940.

128. Documente privind poziția Partidului Național-Liberal și a Partidului Național-Țărănesc față de instaurarea regimului Antonescu*

(8 și 14 septembrie 1940)

a) Apelul lui C. I. C. Brătianu, publicat la 8 septembrie 1940

D-l Const. I. C. Brătianu, președintele Partidului Național-Liberal, a adresat partizanilor d-sale politici următorul apel:

„Ca președinte al Partidului Național-Liberal, în prefacerile în care se găsește țara, rog pe prietenii mei politici să se abțină de la orice manifestații, care n-ar putea decât să tulbure domnia pe care o începe Maestatea Sa regele Mihai".

Vestul, din 8 septembrie 1940.

b) Comunicatul semnat de Iuliu Maniu, președintele Partidului Național-Țărănesc, publicat la 14 septembrie 1940

D-l Iuliu Maniu, președintele Partidului Național-Țărănesc, a dat următorul comunicat:

„Față de apelul către țară al d-lui general I. Antonescu, conducătorul statului și președinte al Consiliului de Miniștri,

Consider că în clipa de față este o supremă datorie de a nu se da nici un pretext pentru tulburarea liniștei și ordinei interne,

Adunarea de protestare împotriva cedării unei părți din Ardeal care urma să aibă loc duminică 15 crt.** la Alba Iulia se amână".

Universul, din 14 septembrie 1940.

---

* Șefii P.N.L. și P.N.Ț., adepți ai legăturilor tradiționale cu statele Europei occidentale, convinși de victoria finală a acestora în războiul care se extindea, apreciau totuși că în condițiile internaționale din toamna anului 1940 pentru supraviețuirea statului român se impunea, în mod inevitabil, o înțelegere temporară cu Germania hitleristă și aducerea la putere a unui regim autoritar. Pe linia acestei politici s-au înscris aceste apeluri adresate partizanilor politici de a nu tulbura liniștea și ordinea internă. Conducerea P.N.Ț., al cărui președinte era Iuliu Maniu, a contramandat adunarea de protest împotriva dictatului de la Viena fixată pe 15 septembrie 1940.

** Septembrie, 1940.

129. **Decret-regal prin care statul român a fost proclamat stat național-legionar**

(14 septembrie 1940)

Art. 1. Statul român devine stat național-legionar.

Art. 2. Mișcarea Legionară este singura mișcare recunoscută în noul stat, având ca țel ridicarea morală și materială a poporului român și dezvoltarea puterilor lui creatoare.

Art. 3. D-l general Ion Antonescu este conducătorul statului legionar și șeful regimului legionar.

Art. 4. D-l Horia Sima este conducătorul Mișcării Legionare.

Art. 5. Cu începere de la data acestui Înalt decret, orice luptă între frați încetează.

Monitorul oficial, nr. 214 bis, din 14 septembrie 1940.

130. **Documente privind asasinatele legionare** din 26—27 noiembrie 1940

a) **Comunicatul Președinției Consiliului de Miniștri în legătură cu asasinatele din 26—27 noiembrie 1940**

Președinția Consiliului de Miniștri comunică:

„În noaptea de 26—27 noiembrie, cu ocazia deshumării osemintelor de la Jilava, legionarii care lucrau la această deshumare au pătruns în închisoare și au împușcat pe unii dintre deținuții politici aflați acolo și considerați ca autorii principali ai crimelor săvârșite împotriva căpitanului și a legionarilor, sub fostul regim.

General Antonescu, guvernul și Mișcarea Legionară reprobă acest act.

Dintru început generalul Antonescu a pus la baza noului regim ideia de legalitate și justiție, iar Mișcarea Legionară s-a înscris în același cadru de ordine și legalitate.

Se vor aplica sancțiuni severe.

Mișcarea Legionară a hotărât încadrarea strictă și riguroasă în ordinea de stat a tuturor membrilor ei și sancționarea exemplară a acelora care se vor abate de la ordinea legală."

Universul, din 29 noiembrie 1940.

b) **Notă informativă asupra asasinatelor de la închisoarea Jilava din 26—27 noiembrie 1940**

Prin ordinul de urmărire nr. 19 860 din 26 martie 1941, d-l general Comandant Militar al Capitalei a ordonat punerea sub urmărire penală, repartizându-se Cabinetului 10 instrucție al Tribunalului Militar C.M.C., a următorilor:

1. Dumitru Grozea
2. Romulus Opriș
3. Pavel Grimalschi
4. Popescu Ilarion
5. Iftimescu Ioan
6. Rădulescu Ilie
7. Sauciuc Vanghele
8. Gheorghe Crețu

9. Marcu Octavian
10. Niculae Topliceanu
11. Ion Tănăsescu
12. Dragomir Nicolae
13. Constantin Dumitrescu
14. Orășeanu Constantin
15. Tudor M. Nicolae
16. Pană Alexandru

Toți aceștia puși sub urmărire pentru faptele prevăzute și pedepsite de art. 315, alin. I, teza 2; art. 464, nr. 1 și 8, combinat cu art. 101 c.d. și 484 c.g.m.

O parte din acești indivizi mai sunt puși sub urmărire și pentru alte fapte care nu sunt în legătură directă cu asasinatele din Penitenciarul Jilava din noaptea de 26—27 noiembrie 1940.

Deținuții politici închiși la Jilava în fortul nr. 13, în 19 celule, erau păziți de o gardă formată numai din legionari, organizată de Prefectura Poliției Capitalei, al cărei comandant și personal se schimba zilnic la ora 9 seara, pornind garda de schimb de pe planșeul circulației din Prefectura Poliției Capitalei.

Garda legionară era dată de corpul muncitoresc legionar și cuprindea cca. 30 oameni înarmați.

În seara de 26 noiembrie 1940, garda legionară s-a adunat ca de obicei pe planșeul Prefecturii de Poliție, la ora 20, plecând cu brecul la Penitenciarul Jilava.

Neobișnuit a fost însă faptul că de această dată a plecat și Gheorghe Crețu, comisar-ajutor legionar, care în alte seri mergea izolat numai pentru inspecții, și într-o mașină de turism, separată, au plecat la Jilava Dumitru Grozea, comandantul C.M.L.*, Romulus Opriș, chestor legionar în Prefectura Poliției și Grimalschi Pavel, șeful Biroului II legionar din Prefectura Poliției, cu grad de șef de poliție.

Ajunși la închisoarea Jilava, garda cea nouă a luat posturile obișnuite în primire de la garda care urma să plece. Din instrucțiunea făcută până în prezent nu am putut stabili dacă la asasinatele petrecute în acea noapte au luat sau nu parte și membrii din garda veche, cercetările fiind în curs.

Din declarația inculpatului Gheorghe Crețu rezultă că pe la ora 11,30 seara Dumitru Grozea a adunat pe toți legionarii de gardă și le-a ținut o cuvântare în care le-a spus că a sosit momentul să răzbune pe Căpitan și pe camarazii omorâți, executând prin împușcare pe deținuții politici.

După aceia, Dumitru Grozea, după o listă pe care o adusese întocmită, a repartizat pe legionari pe celule, cu consemnul ca în momenul când vor auzi foc de pistol să pătrundă în celule și să împuște pe deținuți.

Pentru ușurarea operațiunii și pentru ca deținuții surprinși în somn să nu încerce vreo rezistență legionarii au scos mai dinainte lacătele de la celule.

După trecerea rondului militar, cum consemnul era să se aștepte trecerea acestui rond, legionarii s-au postat fiecare în dreptul celulei ce le fusese repartizată și la ora 0,30 s-a auzit un foc de pistol, la care semnal au pătruns în celule împușcând pe deținuți.

Din instrucția făcută în cauză nu am putut constata până în prezent în mod detaliat decât felul cum au lucrat doi dintre inculpați: Gheorghe Crețu și Octavian Marcu, care în răspunsurile la interogatorii arată următoarele:

* Corpul Muncitoresc Legionar.

Gheorghe Crețu a pătruns singur în celula nr. 17, unde se aflau deținuții următori: Panova Ioan, Bonea Niculescu, Reiner Otto, Constantinescu Laurențiu, Malenschi Petre, Găman Nicolae, Iordache Ion Iordănescu, Horvat Iuliu, Horvat Victor, Vărvureanu Mihail și Niculescu Virgil.

Crețu Gheorghe descrie cum a găsit pe acești deținuți treziți din somn de împușcături, cum la vederea lui și-au acoperit îngroziți capetele cu păturile, cum a tras 5 încărcătoare de câte 20 cartușe în grămadă și cum după aceia a tras câte un foc în capul fiecăreia dintre victime ca să fie sigur că au murit.

Din constatările făcute de medicul legist, la Institutul Medico-Legal, constatări care nu au fost consemnate într-un raport medico-legal, conform legii, deoarece în trecuta instrucțiune nu i s-a cerut de nimeni să îndeplinească această obligațiune legală — rezultă că toți acești deținuți prezintă, pe lângă numeroase răni împușcate, și numeroase răni tăiate profund ale capului cu despicarea masivelor osoase, ceea ce denotă că pe lângă pistol asasinul sau asasinii au întrebuințat și topoare sau alte instrumente de asemenea natură.

În această privință instrucțiunea este în curs și am obligat pe medicul legist să întocmească rapoarte medico-legale detailate.

Inculpatul Marcu Octavian, care nu făcea parte din garda de schimb și care venise ocazional să vadă săpăturile pentru deshumarea oseminte lor lui Corneliu Codreanu și a celorlalți din mormântul de lângă închisoarea Jilava, a pătruns și el în acea noapte în închisoare, unde erau deținuții politici, cu câteva clipe înainte de începerea măcelului și declară cu mult sânge rece, făcându-și un titlu de glorie din aceasta, că a intrat în prima celulă găsită cu nr. 10, unde afirmă că, zărindu-l pe plutonierul Sârbu care a omorât pe Căpitan, a tras în el un încărcător întreg de pistol, în timp ce alți legionari, pe care pretinde că nu-i cunoaște, au împușcat pe ceilalți deținuți din celulă.

Atât Gheorghe Crețu cât și Octavian Marcu afirmă că, fiind foarte ocupați cu această operațiune, nu pot ști cum au fost repartizați pe celule ceilalți legionari.

Gheorghe Crețu însă arată în mod formal că printre cei care au executat pe deținuți la Jilava se aflau: Romulus Opriș, Dumitru Grozea, Pavel Grimalschi, Popescu Ilarion, Sauciuc Vanghele, Iftimescu Ion și Rădulescu Ilie.

Pe ceilalți declară că nu i-a cunoscut, dar că în total erau în număr de 31.

După terminarea asasinatelor, toți legonarii s-au strâns în corpul de gardă, au intonat un cântec legionar și au ieșit cu toții din închisoare mergând spre mormântul legionarilor, după care s-au risipit, înapoindu-se la Prefectura de Poliție numai Romulus Opriș, Pavel Grimalschi, Gheorghe Crețu, Octavian Marcu, cam pe la ora 1,30.

Romulus Opriș și Octavian Marcu s-au urcat pe scara de la intrarea cabinetului prefectului, unde au întâlnit pe secretarul general al Prefecturii, maiorul Constantin Orășeanu, care a intrat la prefect împreună cu Opriș.

Instrucția cercetează în prezent în ce fel fostul prefect, colonelul Zăvoianu*, și secretarul general, maiorul Orășanu*, au avut vreun amestec în faptele descrise mai sus.

Până în prezent avem în această privință declarațiunea gardianului Laslău Ion că în seara de 26 noiembrie, cam pe la ora 22,40, s-au suit în mașină, în poarta Prefecturii, colonelul Zăvoianu și maiorul Orășeanu, dând ordin unul din ei șoferului: „Dă-i drumul la Jilava"; această împrejurare gardianul a raportat-o imediat, chiar în acea seară, ofițerului de serviciu Simion Ioan.

La câteva minute după înapoierea de la Jilava, Gheorghe Crețu, Octavian Marcu și Pavel Grimalschi au coborât la arestul Poliției Sociale, unde au fost primiți de șeful arestului Tănăsescu Ioan, căruia, spunându-i Crețu că a terminat cu deținuții de la Jilava, Tănăsescu i-a răspuns că mai are și el alții, și i-a condus la celulele arestaților Ralet și Suciu, pe care Crețu și Grimalchi i-au împușcat, Octavian Marcu abținându-se deoarece nu mai avea cartușe.

După aceea, au trecut în arestul Poliției Judiciare, conduși tot de Ion Tănăsescu, unde au găsit pe arestatul comisar Paul Voinescu, pe care l-au împușcat Gheorghe Crețu și Octavian Marcu, căruia îi împrumutase între timp cartușe Grimalschi.

După aceia Crețu s-a dus din nou la Poliția Socială să caute pe comisarul Davidescu, pe care însă nu l-a mai găsit, căci cu puțin timp înainte fusese ridicat, împreună cu comisarul Ionel Dumitrescu, de către comisarul legionar Topliceanu Nicolae, care i-a condus împreună cu alți doi legionari rămași necunoscuți într-o pădure din apropierea Ploieștilor, unde i-a împușcat, scăpând cu viață numai comisarul Ionel Dumitrescu, care, deși lăsat ca mort pe loc, a putut scăpa, grav rănit, având intestinele perforate.

Cadavrele celor asasinați în aresturile Poliției au fost ridicate de Octavian Marcu, Constantin Dumitrescu și Dragomir Niculae, în prezența fostului secretar general maior Orășeanu, care nu a lăsat să fie scoase cadavrele pe planșeul circulației, ci prin dosul Poliției, unde au fost transportate într-o mașină, care le-a transportat într-o pădure din apropierea Capitalei.

Prim-procurorul militar, fiind sesizat telefonic de Comandantul închisorii Jilava despre măcelul petrecut acolo, a anunțat telefonic, între alții, și pe comisarul de serviciu Tofan, de la Prefectura Poliției; acesta a cerut casa colonelului Zăvoianu, pe care nu l-a găsit acasă și a putut comunica telefonic numai cu maiorul Orășeanu, care i-a interzis să raporteze cele întâmplate Parchetului civil.

Peste puțin timp comisarul Tofan, aflând și de asasinatele din aresturile Poliției, a raportat și acest caz telefonic atât prefectului colonel Zăvoianu, care între timp venise la Prefectură, și maiorului Orășeanu, primind și de astă dată de la amândoi interzicerea de a raporta Parchetului.

Cu toate acestea comisarul Tofan anunțase cu puțin mai înainte pe procurorul de serviciu și se găsea în cabina telefonică pentru a anunța pe procurorul general și pe primul-procuror, în momentul în care aceștia au intrat în Prefectura Poliției sesizați de procurorul de serviciu.

---

* Amândoi foști ofițeri activi, înlăturați, cu ani înainte, din armată pentru acte reprobabile. (Notă dată în document.)

Reprezentanții aceștia ai Parchetului au coborât la arestul poliției, de unde nu fusese încă ridicate cadavrele, și prin gratiile ușii unei celule, în care se afla cadavrul lui Voinescu, au putut să se convingă personal despre aceste asasinate.

Fostul prefect colonel Zăvoianu a negat cu hotărâre că s-ar fi găsit vreun om asasinat în Prefectura Poliției și ca să se convingă personal a coborât și a revenit peste câtva timp afirmând din nou că nu era nimic adevărat.

Între timp, maiorul Orășeanu, înfuriat că Tofan, comisarul de serviciu, nu-i executase ordinul de a nu raporta Parchetului, a intrat în camera agenților, unde se afla comisarul Tofan, și în prezența mai multor agenți i-a făcut aspre observații, spunându-i că și-a mâncat capul și dând ordin ofițerului de serviciu Simion Ion să-l bage la arest, fapt pe care acesta l-a și executat, băgându-l la o celulă. Peste un sfert de oră maiorul Orășeanu a dat ordin ofițerului de serviciu să-l aducă pe Tofan la cabinetul prefectului, la a cărui ușă Orășeanu i-a ieșit în întâmpinare și l-a amenințat cu moartea dacă spune celor din cabinetul prefectului că a fost arestat.

După aceea Constantin Orășeanu a coborât la arest, unde a dat ordin șefului arestului să spele sângele și să șteargă toate urmele crimelor, precum și ordinul să prevină pe soldații care fuseseră de gardă să nu spună nimic din cele ce au văzut.

Pentru explicarea amestecului maiorului Orășeanu în evenimentele pe care le-am expus mai sus este suficient să mai menționăm că în arhiva secretă a Serviciului Poliției Sociale s-a găsit un dosar cu nr. 4 253, pe care se găsesc scrise cu mașina 11 nume de polițiști și cu mâna scris de maiorul Orășeanu încă doi, frații Horvath, în care sunt trecuți 10 dintre cei care au fost asasinați la Jilava și încă 3 care se află în viață.

Această listă, după însăși declarațiunea inculpatului Orășeanu, i-a fost dictată, pretinde el, de un legionar, al cărui nume nu poate sau nu vrea să-l spună.

Cele expuse mai sus nu sunt decât un rezumat al situațiunii, astfel cum rezultă din instrucțiunea făcută până în prezent, care nu poate să fie considerată decât în începutul ei, deoarece în dosarul de instrucție început la Cabinetul III Instrucție al Tribunalului Militar, continuat la Camera de punere sub acuzare a Curții de Apel din București, nu a rezultat decât unele indicii foarte necomplete.

Instrucțiunea actuală se face cu multă greutate din această cauză și mai ales din împrejurarea că au dispărut multe piese de control și majoritatea celor chemați să aducă o lămurire prin declarațiile lor sunt încă timorați.

Am luat încă o serie de măsuri menite ca cercetarea să meargă, în măsura posibilului, la un rezultat satisfăcător.

Pe marginea prăpastiei, 21—23 ianuarie 1941,
vol. I, București, 1941, p. 255—260.

c) Comunicatul Președinției Consiliului de Miniștri în legătură cu asasinarea lui Nicolae Iorga și a lui Virgil Madgearu

În ziua de 27 noiembrie a.c.* fostul ministru Virgil Madgearu a fost ridicat de către necunoscuți de la locuința sa.

La ora 15 și jumătate corpul său a fost găsit neînsuflețit în pădurea Snagov, purtând urme de gloanțe de revolver.

În seara zilei de 27 noiembrie a.c.* profesorul Nicolae Iorga a fost ridicat de către necunoscuți de la locuința sa de la Sinaia.

Măsurile grabnice luate în cursul nopții de către autorități pentru aflarea și eliberarea fostului prim-ministru au rămas fără rezultat.

În dimineața zilei de 28 noiembrie a.c.* Legiunea de jandarmi Prahova a găsit corpul neânsufletit al profesorului Nicolae Iorga în comuna Strejnic (jud. Prahova), străpuns de 6 gloanțe de revolver.

Guvernul este în căutarea vinovaților cărora li se vor aplica sancțiuni, potrivit legilor în vigoare.

Timpul, din 30 noiembrie 1940.

d) Notele informative ale Parchetului General al Curții de Apel din București asupra asasinării lui Nicolae Iorga și a lui Virgil Madgearu

Notă informativă asupra împrejurărilor în care a fost săvârșită asasinarea lui Nicolae Iorga

Până la cutremurul din noaptea de 9 spre 10 noiembrie 1940, profesorul Nicolae Iorga locuia la Vălenii de Munte, cu soția sa d-na Ecaterina Iorga și cumnata sa d-na Lucia Bogdan, care îi era și cea mai apropiată colaboratoare la toate instituțiile culturale patronate de victimă. În tot timpul cât profesorul a locuit la Vălenii de Munte era păzit de legionari, sub motiv de a preveni vreo agresiune ce s-ar exercita contra sa.

Din cauza cutremurului, casa profesorului fiind dărâmată, a fost obligat să se mute la vila sa din Sinaia, str. Codrului, unde a continuat să lucreze la Istoria universală.

Cu mult înainte de asasinat, profesorul devenise foarte nervos și adeseori spunea familiei că va fi omorât de legionari. D-na Iorga și cumnata sa Lucia Bogdan l-au sfătuit să plece în Italia și să locuiască la Casa Românească din Veneția, până la liniștirea situației. Întotdeauna a refuzat această propunere sub motiv că nu e laș să-și părăsească țara.

În ziua de 27 noiembrie 1940, profesorul se găsea în biroul său din vila de la Sinaia, unde lucra, iar d-na Ecaterina Iorga scria într-o cameră la parter. La ora 17,30 ușa de la camera d-nei Iorga s-a deschis și trei persoane au barat ușa, iar alte patru se găseau în camera alăturată. D-na Iorga s-a ridicat impresionată de la biroul său și a întrebat cine sunt. Unul din acei indivizi a răspuns: „Poliția legionară a Capitalei" și a venit să-l ia pe domnul profesor Iorga la București, pentru un interogator. D-na Iorga le-a spus că profesorul este bolnav. Au răspuns foarte mirați: „bolnav?" În acel moment a intrat pe ușă bucătă-

* 1940

reasa Aneta Cazacu, care aducea ceaiul pentru victimă. D-na Iorga i-a făcut semn să ducă ceaiul sus în biroul unde profesorul lucra, dar indivizii au observat acest gest și au urmat pe bucătăreasă până în camera unde lucra victima. Într-un minut au coborât din birou. Victima mergea înainte, iar cei 7 indivizi îl urmau. În vestibul, profesorul s-a îmbrăcat și în timp ce voia să-și pună galoșii, observând că unul din acei indivizi se uită curios la el, l-a întrebat dacă e voie să-și ia galoșii. D-na Iorga a intervenit sfătuindu-l să-și ia galoșii, fiindcă poate să răcească.

După ce s-a îmbrăcat complet a voit să meargă la baie, dar toți indivizii s-au pus în față, interzicându-i acest lucru, apoi, înconjurând pe victimă, au coborât scările și au ieșit. Unul din acei indivizi își uitase pălăria în biroul profesorului și a cerut servitoarei ca să i-o aducă. Profitând de această întârziere, victima i-a spus soției sale să aibă grijă de notele de la „Istoria universală", la care tocmai lucra în acel moment.

În drum spre mașină, care fusese garată mai jos, grupul s-a întâlnit cu d-șoara Alina Iorga, fiica victimei, care auzind de la tatăl său că merge la București, pentru un interogator, a cerut să meargă și ea, însă unul din cei 7 i-a răspuns că n-are loc în mașină.

Profesorul a fost așezat în față, împreună cu șoferul și un alt individ, iar alții patru în fund. Cel care a rămas jos, a salutat pe cei care au plecat, cu salutul legionar.

A doua zi, 28 noiembrie 1940, corpul profesorului a fost găsit împușcat pe câmpul de lângă comuna Strejnic. Lângă cadavru s-au găsit nouă tuburi de cartușe, dintre care 7 de calibru 7,65, iar 2 de calibru 6,35.

Prin rechizitoriul introductiv cu nr. 8 268 din martie 1941 al d-lui Prim-procuror al Tribunalului Prahova s-a deschis acțiune publică pentru crima de omor cu premeditare (art. 464, pt. *p*, c. p.) contra lui Tudor Dacu, fost informator la Poliția Legionară din Ploiești, și Ștefan Iacobuță, fost șofer la Institutul Național al Cooperației, amândoi dispăruți. Pentru primul s-a făcut cerere de extrădare din Ungaria, unde se pare că este arestat.

Afacerea este în curs de instrucție la cabinetul 2 instrucție Tribunalul Prahova.

Notă informativă asupra împrejurărilor în care a fost asasinat Virgil Madgearu

În ziua de 27 noiembrie 1940, pe la orele 13,30—14, în timp ce fostul ministru Virgil Madgearu și soția sa luau masa la locuința lor din str. Vasile Conta nr. 12, un grup de 7 legionari, ce au venit cu o mașină, s-au prezentat acolo. Unul a rămas de pază la poarta locuinței lui Virgil Madgearu, iar ceilalți 6, sub pretextul că vor să-i vorbească, au pătruns în casă și au pretins lui Virgil Madgearu să-i urmeze imediat la Prefectura Poliției Capitalei, unde spuneau că este chemat pentru a da o declarație. Unul dintre legionari s-a prezentat spunând că este din poliția legionară și arătând carnetul său de legitimație cu fotografie ce a fost văzut de victimă, cât și de d-na Madgearu, fapt care a servit mai târziu pentru identificarea lui. Cum Virgil Madgearu s-a arătat mirat de acest procedeu și nelămurit ce declarațiuni i se cereau a ezitat la început să-i urmeze, însă față de atitudinea presantă a celor 6 legionari, care îl zoreau să meargă, împiedicând în același timp pe d-na Madgearu să telefoneze și poate și încrezător în cuvântul de onoare de legionar, ce unul dintre ei,

care şi-a spus şi numele, şi l-a dat, asigurând pe victimă că în cel mult o oră va fi acasă, Virgil Madgearu s-a hotărât în cele din urmă să-i urmeze, urcându-se cu ei toţi într-o maşină ce staţiona nu departe de locuinţa victimei. În loc de Prefectura Poliţiei, maşina s-a îndreptat însă spre pădurea Snagov, unde, la punctul denumit „Coada Lungă", victima şi însoţitorii ei s-au dat jos, au intrat în pădure şi acolo victima a fost omorâtă pe la spate cu 6 gloanţe de diferite calibre în cap şi 6 în spate. După aceea, asasinii s-au suit în maşina cu care veniseră şi au dispărut. Venirea maşinii în pădurea Snagov, ducerea victimei şi a însoţitorilor ei în pădure au fost văzute de un pădurar care a auzit şi focurile de armă, ceea ce l-a făcut ca după plecarea asasinilor să caute şi să găsească cadavrul victimei. Tot acest pădurar a notat numărul maşinii, ce în urmă s-a stabilit că aparţinea Institutului Naţional al Cooperaţiei, a cărei direcţiune generală o deservea. Această maşină prezentată de noi pădurarului a fost recunoscută de el ca fiind cea care transportase pe victimă în pădurea Snagov. Din carnetul de alimentare al acestei maşini s-a putut constata cine a semnat bonurile de benzină în ziua de 27 noiembrie 1940 şi prin urmare de cine a fost condusă în acea zi. De asemenea, s-a constatat că, spre deosebire de cantităţile de benzină luate în zilele precedente, conducătorul ei a întrebuinţat în ziua de 27 noiembrie 1940 o cantitate mai mare, şi anume 70 litri benzină, care i-ar fi permis deci să parcurgă un drum foarte lung, ceea ce de altfel rezultă şi din kilometrajul notat pe carnet, din care se vede că din acea zi şi până la alimentarea din ziua următoare maşina a parcurs 326 km. S-a mai stabilit că pe la orele 15 maşina a plecat de la Snagov spre Ploieşti, ea a revenit din acea direcţie spre Bucureşti seara pe la orele 21, când este văzută la depozitul de benzină Snagov-Şosea de lângă comuna Ţigăneşti, unde în drum spre Bucureşti s-a oprit să ia benzină, în maşină fiind de astădată numai patru persoane, celelalte 3 rămânând probabil la Ploieşti. Aceste constatări au permis bănuiala că cei care au asasinat pe Virgil Madgearu nu sunt străini de asasinarea prof. Nicolae Iorga, ridicat în aceeaşi zi pe la orele 17,30 de la vila sa din Sinaia şi omorât apoi pe drumul dinspre Sinaia spre Bucureşti. Această bănuială s-a verificat mai târziu ca întemeiată, deoarece fotografiile a doi dintre asasinii lui Virgil Madgearu, înaintate de noi organelor anchetatoare de la Prahova, au fost recunoscute de către martori, ca fiind ale unora dintre cei care au participat la ridicarea prof. Nicolae Iorga de la vila sa de la Sinaia.

Pe baza celor de mai sus, prin rechizitoriul cu nr. 15 692 din 7 februarie 1941, al d-lui prim-procuror al Trib(unalul) Ilfov, s-a deschis acţiune publică pentru crima de omor cu premeditare (art. 464 pt. I din Codul penal) contra lui Ştefan I. Cojocaru, fost consilier la Institutul Naţional al Cooperaţiei, I. Tucan, fost secretar general al acestui institut, Ştefan Iacobuţă, fost şofer la acest institut, şi Tudor Decu, fost informator la poliţia legionară din Ploieşti. Primul a fost arestat, ceilalţi trei sînt dispăruţi. Pentru Tudor Decu s-a făcut cerere de extrădare din Ungaria, unde se pare că este arestat.

Afacerea este în curs de instrucţie la Cabinetul 3 instrucţie, Tribunalul Ilfov.

Pe marginea prăpastiei, 21—23 ianuarie 1941, vol. I, Bucureşti, 1941, p. 261—265.

131. **Documente privind rebeliunea legionară*** din ianuarie 1941

a) În județul Constanța

În seara de 13 ianuarie 1941, Amelian Toma Vasile, din comuna Ghindărești, a fost ridicat din mașina de curse Constanța — Hârșova de către legionari și dus la poliția Hârșova, pentru a fi cercetat privitor la furtul unor porci. Aici, în loc de a fi cercetat de organele poliției, a fost cercetat de șeful sectorului legionar Petre Ion, împreună cu alți legionari și bătut grav. Organele polițienești nu au putut interveni, deși faptul se petrecea în localul poliției, întrucât se găseau sub teroarea legionarilor.

Mai înainte cu câteva zile, șeful Siguranței, Socarici (rămâne a se verifica dacă avea sau nu această calitate) a convocat la sediul poliției întreg personalul comisariatului și le-a pus în vedere să execute toate ordinele legionarilor, și să nu se opună la măsurile luate de ei, căci altfel vor fi împușcați.

Polițiștii nu au intervenit, și pentru faptul că se găseau încă sub impresiunea agresiunii săvârșite de Petre Ion și alți legionari asupra pretorului plășii Hârșova, Iulian Andreescu, care a fost bătut grav la sediul poliției legionare.

Aurelian Toma Vasile a rămas la poliție până în seara de 17 ianuarie, în care timp a fost ridicat în mai multe rânduri, dus la sediul legionar și bătut.

În ziua de 17 ianuarie, șeful de sector, Petre Ion, însoțit de legionarul Damian au venit la Constanța, de unde, sub amenințarea cu revolverul, au ridicat pe Cristea Popescu și Costea Boian și i-au transportat la poliția Hârșova, cu mașina chesturii din Constanța.

La poliție și aceștia au fost grav bătuți și apoi închiși în arest.

În dimineața de 18 ianuarie toți acești trei deținuți au fost ridicați de la poliție de către legionari, duși și legați la stâlpul infamiei unde au fost ținuți fără hrană și fără apă până la orele 21, din ordinul șefului de sector, pe un ger de circa 6—7 grade sub zero.

În seara de 18 ianuarie a fost adus la Hârșova comerciantul Alex. Spieghel de către Petre Ion și Andrei Georgescu, ridicat de la domiciliul său din Constanța și transportat la Hârșova, cu o mașină de piață, pe care l-au obligat să o plătească.

Au ajuns la Hârșova la orele 21, când i-a dezlegat pe ceilalți trei deținuți de la stâlpul infamiei și s-au dus toți la sediul legionar.

Aici, Petre Ion a chemat alți doi indivizi ce fuseseră bătuți la sediu cu două, trei zile mai înainte, anume Alex. Vlase și Nicolae Vlase, și i-au obligat pe aceștia să-l bată pe Alex. Spieghel.

Nemulțumiți de cum loveau aceștia, deoarece fiind rău bătuți nu aveau putere, au obligat pe deținutul Cristea să-l bată mai departe, și cum nici acesta nu lovea cum trebuie, a început să-l lovească Petre Ion, împreună cu aghiotanții săi: Ion Geambașu, Vasile Manu și Ion Ionescu.

---

* Contradicțiile dintre Ion Antonescu și Horia Sima au culminat cu rebeliunea legionară din zilele de 21—23 ianuarie 1941. Garda de Fier urmărea instalarea unui regim pur legionar prin înlăturarea generalului Ion Antonescu.

Alex. Spieghel a fost dezbrăcat de pantaloni și descălțat de ghete, întins pe o masă cu fața în jos, legat de masă cu frânghii peste picioare și umeri și i s-au aplicat câteva sute de lovituri peste mijloc, fese și la tălpi.

. . . . . .

Dimineața următoare, toți acești patru deținuți au fost legați la stâlpul infamiei, unde au fost ținuți până la orele 16.

Se menționează că, deși temperatura era foarte scăzută, Alex. Spieghel a fost ținut la stâlp numai în ciorapi, deoarece picioarele fiind umflate din cauza bătăii nu se mai putea încălța.

În timpul cât se găsea legat la stâlp, legionarii au chemat copiii de școală primară și i-au îndemnat să svârle în el cu bulgări de zăpadă, ceea ce s-a și făcut. Aceasta se poate constata din fotografia anexă. Tot în timp ce era la stâlp, cum Alex. Spieghel din cauza suferinței nu mai putea să-și ție capul ridicat, i s-a trecut pe sub bărbie un lanț care să-i țină capul, lanț ce i s-a scos mai târziu pentru a nu se strangula și i s-a pus în schimb o țepușe de lemn cu un capăt sprijinit și celălalt sub bărbie. Această operațiune a făcut-o legionarul Ion Șerbănescu. Tot timpul cît au stat legați la stâlp au fost păziți de către santinele legionare, înarmate cu armă militară, care se schimbau din două în două ore, întrucât nu puteau rezista mai mult, din cauza frigului.

După orele 16, au fost duși la sediul legionar, unde li s-a dat de mâncare și rom de băut. Aici, Alex. Spieghel a decedat pe la orele 21.

. . . . . .

Pe marginea prăpastiei, 21—23 ianuarie 1941, vol. I, p. 231—233.

b) Situația statistică a pierderilor umane pricinuite de rebeliune (24 ianuarie 1941)

Armata

În Capitală și în provincie

21 ofițeri, subofițeri și soldați morți
53 ofițeri, subofițeri și soldați morți

Rebeli și populație civilă

În Capitală

236 morți (din care 118 evrei executați de rebeli)
254 răniți

În provincie

117 morți
73 răniți

În total deci 374 morți și 380 răniți

Arhiva Istorică Centrală, fond. Ministerul Propagandei Naționale. Presa internă, dos. 585/1941, f. 15.

132. Decret-lege pentru reprimarea faptelor ce pun în primejdie existența și interesele statului

(6 februarie 1941)

Capitolul I

Infracțiuni și sancțiuni penale

Art. 1. Se pedepsesc cu moartea acei care:

a) Posedă sau poartă arme, muniții, explozibile fără autorizație;

b) Jefuiesc în bande, oricare ar fi numărul lor, depozite publice de materiale, mărfuri, muniții, armament, explozibile ori casele publice de bani sau valori;

c) Sustrag muniții, arme de orice fel din cazărmi, depozite, fabrici aparținând statului sau particularilor sau din orice local al armatei ori autorităților care au sarcina menținerii ordinii;

d) Îndeamnă prin viu grai sau prin orice mijloace la manifestații sau acțiuni cu caracter de uneltire împotriva ordinei politice sau sociale existente în stat, împărțirea averilor, scutirea de impozite ori lupta de clasă;

e) Trag cu armele din clădiri ori adăposturi sau de oriunde asupra membrilor guvernului, organelor autorității publice sau armatei, indiferent de rezultat;

f) Ocupă fără drept legal edificiile publice;

g) Distrug instalațiile de utilitate publică;

h) Tipăresc, scriu, desenează sau multiplică în orice mod ori împart manuscrise, manifeste, schițe, desene ce ar conține un îndemn la săvârșirea unui act sau manifestarea unei idei care constituie o uneltire împotriva ordinei existente în stat.

Art. 2. Se pedepsesc cu moartea următoarele infracțiuni prevăzute de Codul penal:

Atentatele contra persoanei regelui și a familiei regale (art. 204); uneltirea contra ordinei sociale (art. 209, partea II-a, lit. *a* și *c*); răzvrătirea (art. 210); insurecțiunea armată (art. 211); uzurpare militară (art. 212); coaliția funcționarilor contra siguranței statului (art. 217); omisiunea denunțării complotului (art. 228); rebeliunea (art. 250, 260, 261, 262); violența contra armoniei sociale (art. 335); înlesnirea infracțiunilor contra liniștei publice (art. 335); provocarea de pericol public (art. 352); pericol public prin stricarea mijloacelor de comunicație, telefon, telegraf, radio (art. 365), precum și omorul (art. 463, 464, punctele 1, 2, 3 și 8), când este comis cu scopul de uneltire împotriva ordinei publice sau sociale existente în stat.

Art. 3. Se pedepsesc cu muncă silnică pe viață acei care cu prilejul acțiunilor cu caracter de uneltire împotriva ordinei publice sau sociale existente în stat:

a) Ating libertatea individului ori violează domiciliul său;

b) Violează sau uzurpă proprietatea;

c) Organizează din străinătate sau dau directive din țară pentru formarea unei organizațiuni în scopul de a tulbura ordinea publică sau

siguranța interioară ori exterioară a statului sau se asociază unor asemenea organizațiuni;

d) Înlesnesc pe orice cale intrarea sau ieșirea din țară a persoanelor care activează în scopul de mai sus;

e) Transmit sau procură, în original sau în copie, unui guvern străin, agenților săi sau oricărei alte persoane fără calitate de a lua cunoștință de ele sau divulgă în totul sau în parte documente de ordin diplomatic sau de ori ce altă natură, emanând din partea guvernului sau autorităților publice și interesând ordinea de stat a României;

f) Intră în legătură cu vreo persoană, vreo autoritate publică sau vreo asociațiune cu caracter internațional din țară sau străinătate, cu scopul de a primi instrucțiuni sau ajutoare de orice fel pentru pregătirea unei revoluții politice sau sociale.

Pedeapsa se aplică independent de pierderea cetățeniei.

Art. 4. Este interzisă orice constituire de organizațiune politică neautorizată de stat.

Art. 5. Este interzisă constituirea de asociațiuni clandestine sub orice formă sau care au o activitate clandestină, precum: loji masonice, grupuri, nuclee, cuiburi și alte asemenea formațiuni potrivnice ordinei existente în stat.

Art. 6. Este interzisă constituirea de organizații cu caracter religios, cultural, politic sau social al căror scop sau activitate tind la primejduirea ordinei în stat și urmăresc să dea o acoperire legală unei activități interzise.

Art. 7. Conducătorii și cei care fac parte din organizațiile, asociațiile sau formațiunile prevăzute de articolele 4, 5, 6 se vor pedepsi cu muncă silnică de la 10 la 25 de ani.

Simpla participare la vreuna din adunările asociațiior sau formațiunilor interzise de prezenta lege, precum și propaganda prin grai sau prin scris pentru constituirea lor ori transmiterea de ordine scrise sau verbale în același scop se pedepsesc cu aceeași pedeapsă.

Art. 8. Este interzis mersul în formațiune militară pe șosele, străzi ori piețe publice, în scop de manifestație politică sau socială. Este de asemenea interzis de a cânta în grupuri, pe jos, în automobile, în tren sau folosind orice mijloc de transport, arii ce ar putea fi socotite ca exprimarea unor anumite idei politice sau sociale, ori de a reproduce prin orice mijloc, în public, asemenea arii.

Art. 9. Este interzis a participa la manifestațiuni de stradă sau procesiuni, în scopul propagandei sau oricărei alte acțiuni cu caracter de uneltire împotriva ordinei sociale existente în stat.

Art. 10. Este interzis de a primi, sub orice formă, direct sau prin persoană interpusă, sume de bani sau alte foloase materiale, fie de la români, fie de la străini, în scopuri oprite de prezenta lege.

Art. 11. Călcarea dispozițiunilor din art. 8, 9, 10 se pedepsește cu muncă silnică de la 5 la 15 ani.

Art. 12. Se pedepsesc cu muncă silnică de la 5 la 10 ani cei care:

a) Calomniază, defăimează sau aduc injurii regelui, conducătorului statului sau membrilor guvernului;

b) Acuză membrii guvernului sau șefii autorităților de spirit iudaic sau francmasonic fără a putea face dovada veritații.

Art. 13. Se pedepsesc cu temniță grea de la 3—10 ani acei care:

a) Aduc atingere onoarei sau demnității șefilor autorităților publice sau întreprind orice acțiuni de natură a știrbi prestigiul autorității;

b) Poartă în public uniforme, când prin aceasta se manifestă afilierea la o asociațiune sau la o înțelegere, neaprobată de autoritatea publică sau de lege:

c) Iau sau prestează orice fel de jurământ, în afara jurământului cerut sau autorizat de lege;

d) Cunosc pe autorii unei infracțiuni prevăzute în prezenta lege și nu îi denunță autorităților;

e) Dau sprijin material, personal sau în calitate de directori ori administratori ori prepuși ai asociațiunilor de orice natură, în orice fel unor autorități publice sau asociațiuni din țară sau străinătate care urmăresc scopuri interzise prin prezenta lege.

Art. 14. Delapidarea până la suma sau valoarea de lei 50 000 se pedepsește cu muncă silnică între 5—8 ani; de la 50 000 la 1 000 000, cu muncă silnică de la 10 la 25 de ani; iar dacă suma sau valoarea delapidată depășește lei 1 000 000 pedeapsa este moartea.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 31, din 6 februarie 1941.

IV. POLITICA EXTERNĂ

133. Convenţia de alianţă defensivă între Regatul României şi Republica Poloniei*
(3 martie 1921)

Ferm hotărâţi de a salvgarda pacea câştigată cu preţul atâtor sacrificii, Majestatea Sa regele României şi şeful de stat al Republicii Poloniei s-au înţeles spre a încheia o Convenţiune de alianţă defensivă.

În acest scop ei, au numit drept plenipotenţiari ai lor: [...]** care, după ce şi-au comunicat deplinele lor puteri, găsite în bună şi cuvenită formă, s-au înţeles asupra articolelor următoare:

Art. 1. România şi Polonia se angajează să se ajute reciproc în cazul când una din ele ar fi atacată, fără provocaţiune din parte-i, la frontierele sale orientale actuale.

Prin urmare, în cazul când unul din cele două state ar fi atacat, fără provocare din parte-i, celălalt se va considera în stare de război şi-i va da un concurs înarmat.

Art. 2. În scopul de a coordona sforţările lor pacifice, cele două guverne se angajează să se consulte asupra chestiunilor de politică externă, care privesc raporturile lor faţă de vecinul de la est.

Art. 3. O convenţiune militară va fixa chipul în care cele două ţări îşi vor da concursul, când va fi nevoie.

Această Convenţiune va fi supusă aceloraşi condiţiuni ca şi Convenţiunea de faţă în ce priveşte durata şi denunţarea ei eventuală.

Art. 4. Dacă contra sforţărilor lor pacifice cele două state s-ar găsi în stare de război defensiv, conform articolului 1, el se angajează să nu trateze şi să nu încheie nici armistiţiul, nici pacea, una fără alta.

---

* A fost semnată la 3 martie 1921 la Bucureşti de către miniştrii de externe ai României, Take Ionescu, şi Poloniei, prinţul Eustachy Sapieha. Concomitent, şefii marilor state majore, al armatei române, generalul Constantin Cristescu, şi al armatei poloneze, generalul Rozwadowski, au semnat *Convenţia militară între România şi Polonia*. Ambele convenţii au fost ratificate la 25 iulie 1922 şi reînnoite în 1926.

Aceste convenţii s-au încadrat în seria de tratate încheiate de România cu ţările din Europa centrală şi din Balcani, ţări care îşi desăvârşeau unitatea naţională statală sau care se formaseră ca state naţionale şi al căror obiectiv central era păstrarea statutului lor teritorial, menţinerea păcii şi securităţii în Europa.

Convenţia corespundea şi intenţiilor ministrului de externe al României, Take Ionescu, care milita pentru crearea unei alianţe între cinci state: România, Iugoslavia, Cehoslovacia, Polonia şi Grecia.

** Urmează nominalizarea plenipotenţiarilor.

Art. 5. Durata Convenţiunii de faţă este de 5 ani, cu începere de la ziua semnării, dar fiecare din cele 3 guverne e liber să o denunţe după 2 ani, avizând Partea cealaltă cu 6 luni înainte.

Art. 6. Nici una din Înaltele Părţi Contractante nu va putea să încheie vre-o alianţă cu a treia Putere, fără să se consulte în prealabil cu celălaltă.

Sunt dispensate de această condiţiune aliantele în vederea menţinerii tratatelor deja semnate în comun de România şi de Polonia.

Asemenea alianţe vor trebui totuşi să fie comunicate.

Guvernul polon declară că cunoaşte acordurile României cu alte state pentru menţinerea tratatelor de la Trianon şi de la Neuilly, acorduri care vor putea fi transformate în tratatele de alianţă.

Guvernul român declară că cunoaşte acordurile Poloniei cu Republica Franceză.

Art. 7. Convenţiunea de faţă va fi comunicată Societăţii Naţiunilor, conform tratatului de la Versailles.

Art. 8. Prezenta Convenţiune va fi ratificată şi ratificările vor fi schimbate la Bucureşti, cât mai curând cu putinţă.

Drept care plenipotenţiarii au semnat prezenta Convenţie şi au pus sigiliile lor.

Făcută la Bucureşti, în dublu exemplar, la 3 martie 1921.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 89, din 26 iulie 1921.

134. Convenţia de alianţă defensivă între Regatul României şi Republica Cehoslovacă*

(23 aprilie 1921)

Ferm hotărâţi de a menţine pacea câştigată cu preţul atâtor sacrificii şi prevăzută prin Pactul Societăţii Naţiunilor, precum şi ordinea stabilită prin Tratatul încheiat la Trianon, la 4 iunie 1920, de Puterile Aliate şi Asociate, de o parte, şi Ungaria, de alta, Majestatea Sa regele României şi preşedintele Republicii Cehoslovace au convenit încheierea unei Convenţiuni defensive.

În acest scop, ei au numit ca delegaţi ai lor, anume: [...]** care, după ce şi-au comunicat deplinele lor puteri, găsite în bună şi cuvenită formă, s-au înţeles asupra articolelor următoare:

---

* Text identic cu Tratatul încheiat de Republica Cehoslovacă şi Regatul Sârbo-Croato-Sloven la Belgrad în ziua de 14 august 1920, din care lipseşte art. 4.

Convenţia de alianţă defensivă între Regatul României şi Republica Cehoslovacă a fost semnată în Bucureşti la 23 aprilie 1921 de către miniştrii de externe ai celor două state: Take Ionescu şi Ferdinand Veverka.

Convenţia se încadrează în seria tratatelor încheiate de statele mici şi mijlocii în anii imediat următori primului război mondial, destinate să ofere un plus de garanţie statutului lor teritorial, menţinerii păcii şi securităţii.

Respectiva convenţie, alături de cele încheiate între România şi Regatul Sârbilor, Croaţilor şi Slovenilor, şi între Republica Cehoslovacă şi Regatul Sârbilor, Croaţilor şi Slovenilor va sta la baza alianţei defensive intitulată Mica Înţelegere.

** Urmează nominalizarea plenipotenţiarilor.

Art. 1. În cazul unui atac neprovocat din partea Ungariei împotriva uneia din Înaltele Părți Contractante, cealaltă Parte se angajează să contribuie la apărarea Părții atacate în chipul determinat prin angajamentul prevăzut la articolul 2 al prezentei Convenţiuni.

Art. 2. Autoritățile tehnice competente ale Regatului României și Republicii Cehoslovace vor hotărî, în comună înțelegere, dispozițiunile necesare pentru executarea prezentei Convenţiuni într-o Convenţiune militară, care se va încheia ulterior.

Art. 3. Nici una din Înaltele Părți Contractante nu va putea încheia vreo alianță cu o a treia Putere fără a înștiința prealabil pe cealaltă Parte.

Art. 4. Pentru a coordona sforțările lor pacifice, ambele guverne se obligă a se consfătui asupra chestiunilor de politică externă relative la raporturile lor cu Ungaria.

Art. 5. Convenţiunea de față va fi valabilă doi ani, din ziua schimbării ratificărilor. După expirarea acestui termen, fiecare din Părțile contractante va putea denunța convenţiunea de față. Ea va rămâne totuși în vigoare șase luni după data denunțării.

Art. 6. Convenţiunea de față va fi comunicată Societății Naţiunilor. (Pactul Societății Naţiunilor).

Art. 7. Convenţiunea va fi ratificată și ratificările vor fi schimbate la București, cât mai curând.

Drept care plenipotenţiarii au semnat-o și au aplicat sigiliile lor.

Făcută la București, în dublu exemplar, la 23 aprilie 1921.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 53, din 11 iunie 1921.

135. Convenţia de alianță defensivă între Regatul României Regatul Sârbo-Croato-Sloven*

(7 iunie 1921)

Ferm hotărâți de a menține pacea câștigată cu prețul atâtor sacrificii, precum și ordinea stabilită prin Tratatul încheiat la Trianon, la 4 iunie 1920, între Puterile Aliate și Asociate, pe de o parte, și Ungaria, de cealălaltă parte, și prin Tratatul de la Neuilly pe Sena, încheiat la 27 noiembrie 1919 între Puterile Aliate și Asociate, pe de o parte, și Bulgaria, de cealălaltă:

---

* Convenţia de alianță defensivă între Regatul României și Regatul Sârbo-Croato-Sloven a fost semnată la Belgrad de către miniștrii de externe ai celor două state: Take Ionescu și Nikola Pasič.

Semnarea acestei convenții a însemnat realizarea de fapt a alianței regionale defensive cunoscută sub numele de Mica Înțelegere care, așa cum se stipula în preambulul tratatelor, evidenția dorința „de a menține pacea obținută prin jertfe grele" și situația creată în urma tratatelor de pace.

Mica Înțelegere a fost prima alianță regională a unor state europene constituită după încheierea primului război mondial. A încorporat state cu un teritoriu de 678 805 km² și o populație de 48 milioane de locuitori.

Prin politica ei, Mica Înțelegere a constituit un factor de stabilitate politică, de colaborare economică și culturală în Europa centrală și de sud-est.

Majestatea Sa regele României și Majestatea Sa regele sârbilor, croaților și slovenilor, au convenit încheierea unei Convențiuni defensive.

În acest scop, ei au numit ca delegați-plenipotențiari ai lor, anume: [...]*.

care, după ce și-au comunicat deplinele lor puteri, găsite în bună și cuvenită formă, s-au înțeles asupra articolelor următoare:

Art. 1. În caz de atac neprovocat din partea Ungariei sau a Bulgariei, sau aceste două Puteri, contra uneia din Înaltele Părți Contractante, în scopul de a aduce atingere ordinei stabilite, cealălaltă Parte se angajează să contribuie la apărarea Părții atacate în chip determinat prin aranjamentul prevăzut de art. 2 al prezentei Convențiuni.

Art. 2. Autoritățile tehnice competente ale României și ale Regatului Sârbilor-Croaților-Slovenilor vor hotărî, în comună înțelegere, dispozițiunile necesare pentru executarea prezentei Convențiuni, printr-o Convențiune militară ce se va încheia ulterior în timpul cel mai scurt posibil.

Art. 3. Nici una din Înaltele Părți Contractante nu va putea încheia vreo alianță cu a treia Putere fără a înștiința prealabil pe cealălaltă Parte.

Art. 4. Pentru a coordona sforțările pacifice, ambele guverne se obligă a se consfătui asupra chestiunilor de politică externă relativă la raporturile lor cu Ungaria și Bulgaria.

Art. 5. Convențiunea de față va fi valabilă 2 ani, din ziua schimbului de ratificări. După expirarea acestui termen, fiecare din Părțile Contractante va putea denunța Convențiunea de față. Ea va rămâne totuși în vigoare 6 luni după data denunțării.

Art. 6. Convențiunea de față va fi comunicată Societății Națiunilor. (Pactul Societății Națiunilor).

Drept care plenipotențiarii au semnat-o și au aplicat sigiliile lor.

Făcută la București, în dublu exemplar, la 7 iunie 1921.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 77, din 10 iulie 1921.

136. Conferința româno-sovietică de la Viena, din 24 martie—2 aprilie 1924. Declarația finală a delegației române

Încă de la începerea negocierilor, delegația română a ținut să precizeze că ea a fost trimisă la Conferință pentru a trata pe bazele indicate la Lausanne reluarea relațiilor normale între cele două țări, înțelegând cu necesitate și în primul rând recunoașterea *statu quo*-ului teritorial actual.

Delegația Uniunii Sovietice, considerând că nu trebuie să meargă pe această cale, a citit un memoriu prin care, tinzând să readucă totul din nou în discuție prin propunerea sa de plebiscit în Basarabia, a prezentat o serie de fapte istorice pentru a obliga delegația română să le rectifice în ședința din 31 martie a.c.**

---

* Urmează nominalizarea plenipotențiarilor.

** 1924.

Delegația română nu a înțeles totuși să înceapă astfel o polemică, care ar putea fi prelungită la infinit și care este inutilă atât pentru obiectul, cât și pentru scopul acestor negocieri.

Ea crede că această discuție trebuie să se sfârșească, declarând că ea regretă foarte mult văzând cât de greșit a fost informată delegația U.R.S.S. asupra evenimentelor ce s-au desfășurat în Basarabia după 1917.

Delegația română menține toate faptele pe care le-a expus înainte.

În ceea ce privește execuțiile care sunt reproșate autorităților române în scopul exercitării unei presiuni asupra Sfatului Țării în momentul când el se pronunța pentru unire, delegația română declară că nu le cunoaște.

Au existat de ambele părți victime în timpul operațiilor din ianuarie 1918 efectuate în Basarabia sub supravegherea autorităților Republicii Moldovene Independente, pentru stăvilirea anarhiei provocate de trupele ruse rebele și de nenumărate grupuri de dezertori care jefuiau, masacrau și incendiau totul în drumul lor.

Nu se poate deci imputa autorităților militare române, puse sub ordinile guvernului basarabean, consecințele tulburărilor a căror răspundere cade asupra celor ce au comis dezordinea. Represiunile sângeroase care au urmat revoluției de la 7 noiembrie 1917 din Rusia sunt cunoscute; este din nefericire normal ca ele să fi provocat victime și în Basarabia.

Aceste tulburări au fost de astfel în curând aplanate și n-au nici o legătură cu votul unirii care a avut loc în Sfatul Țării la 27 martie, la mai mult de două luni după intrarea trupelor române în Basarabia, în ședința publică și fără nici o presiune, într-o atmosferă redevenită calmă și liniștită.

Plebiscitul, pentru care delegația română constată cu regret că delegația U.R.S.S. continuă să insiste, este un mijloc excepțional pentru rezolvarea dificultăților internaționale; în dreptul uman actual el este o soluție la care se recurge în lipsă de altceva mai bun. El nu a fost niciodată întrebuințat decât acolo unde nici un alt mijloc nu s-a găsit pentru a recunoaște apartenența politică și naturală a unei populații.

Caracterul eminamente român al Basarabiei cât și actele repetate de autodeterminare fac inutilă și jignitoare orice propunere de plebiscit.

Basarabia face parte vitală din însăși organizarea națiunii române. Propunându-i într-un mod oarecare de a o ceda, i se cere să se amputeze; aceasta este o imposibilitate absolută.

Delegația română ia act de declarația prin care delegația U.R.S.S. consideră că nu trebuie să-și schimbe punctul de vedere.

Delegația română regretă că toate eforturile sale pentru a ajunge la o înțelegere de comun acord au găsit un ecou atât de slab.

Ea este convinsă că a făcut tot ce era de datoria ei, înțeleasă în sensul cel mai larg, ce îi putea dicta.

Delegația română constată că delegația U.R.S.S. refuză să-și modifice punctul de vedere cu privire la plebiscit și se îndepărtează astfel de bazele de negociere fixate la Lausanne. Guvernul U.R.S.S. își ia deci asupra sa întreaga răspundere în ce privește soarta conferinței.

Delegația română speră că guvernul U.R.S.S. va reveni în viitor la bazele de negociere stabilite și declară că guvernul român este gata să reia negocierile imediat ce guvernul U.R.S.S. va fi de acord să le fundamenteze pe aceste baze.

Până atunci delegația română, constatând că în ciuda eforturilor sale delegația U.R.S.S. persistă în atitudinea ei neconciliantă, se vede obligată să amâne convorbirile și să se întoarcă în România.

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fondul 71/U.R.S.S., anul 1924, vol. 76.

137. Tratatele de la Locarno din 1925*

ANEXA A

privind garantarea frontierelor dintre Germania, Belgia, Franța, Anglia și Italia. Pactul de garanție renan.

(16 octombrie 1926)

Președintele statului German, Majestatea Sa regele Belgiei, președintele Republicii franceze, Majestatea Sa regele Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei și al teritoriilor britanice de dincolo de mări, împărat al Indiilor, Majestatea Sa regele Italiei.

Cu grija de a împlini dorința de siguranță și de ocrotire ce însuflețește națiunile care au avut de îndurat flagelul războiului de la 1914—1918;

Și deopotrivă însuflețiți de dorința sinceră de a da tuturor puterilor semnatare interesate garanții complementare în cadrul Pactului Societății Națiunilor și al tratatelor ce sunt în vigoare între ele;

Au hotărât să încheie în aceste scopuri un tratat și au desemnat ca plenipotențiarii lor [...]** care, după ce au schimbat plinele lor puteri, recunoscute în buna și cuvenita formă, au convenit dispozițiunile următoare:

---

* Sistem de acorduri și convenții adoptate de Conferința de la Locarno (5—6 octombrie 1925) și semnate la Londra (1 decembrie 1925).

Tratatele de la Locarno cuprind un tratat de garanție plurilateral: Pactul renan semnat de Belgia, Franța, Anglia, Italia și Germania; tratate de conciliere și arbitraj reciproce semnate între Germania-Belgia, Germania-Franța, Germania-Polonia, Germania-Cehoslovacia.

În cadrul acestor acorduri, Germania, Franța și Belgia se angajau să respecte statutul teritorial și inviolabilitatea granițelor stabilite prin Tratatul de la Versailles, sub garanția Angliei și Italiei. De asemenea, Germania se angaja să respecte prevederile privind zona demilitarizată a Renaniei și, întrucât refuza să recunoască frontierele orientale, se angaja să nu încerce a le modifica prin forță. Germania este admisă în Societatea Națiunilor. Belgia, Cehoslovacia, Franța, Germania și Polonia se obligau să recurgă la arbitraj în caz de diferend.

Semnarea acestor acorduri a creat o situație dificilă, întrucât din acest moment se deschide o problemă primejdioasă, aceea a existenței unor state cu frontiere garantate prin noi tratate regionale și a altor state ale căror frontiere erau garantate doar de vechile tratate și de Pactul Societății Națiunilor.

După semnarea Tratatului de garanții al Rinului s-a considerat că se poate ajunge la noi pacte de garanții regionale, sugerându-se ideea unui Locarno balcanic.

** Urmează nominalizarea plenipotențiarilor.

Art. 1. Înaltele Părți Contractante garantează individual și colectiv, după cum este stipulat în articolele de mai jos, menținerea *statu-quo*-lui teritorial rezultând din frontierele între Germania și Belgia și între Germania și Franța, și inviolabilitatea ziselor frontiere astfel cum sunt fixate prin sau în executarea Tratatului de pace semnat la Versailles, la 28 iunie 1919, precum și observarea dispozițiunilor articolelor 42 și 43 ale zisului Tratat privitoare la zona demilitarizată.

Art. 2. Germania și Belgia și, de asemenea, Germania și Franța se obligă reciproc să nu se dedea de o parte și de cealaltă la nici un atac sau invaziune și să nu recurgă de o parte și de cealaltă, în nici un caz, la război.

. . . . . .

Art. 3. Luând în considerație angajamentele respective luate de ele în articolul 2 al prezentului tratat, Germania și Belgia și Germania și Franța se obligă să reguleze pe cale pacifică și în modul următor toate chestiunile, de orice natură, care ar veni să le despartă și care n-ar putea fi hotărâte prin procedeele diplomatice obișnuite. [...]

Art. 4. [...] În caz de violare flagrantă a articolului 2 din prezentul tratat sau de contravenție flagrantă la articolele 42 sau 43 din Tratatul de la Versailles de una din Înaltele Părți Contractante, fiecare din celelalte puteri contractante se obligă, chiar de acum, să dea imediat asistența sa puterii împotriva căreia o asemenea violare sau contravenție ar fi fost îndreptată, din clipa când zisa Putere își va fi putut da seama că această violare constituie un act neprovocat de agresiune și că din pricină fie de înlăturarea frontierei, fie din începerea ostilităților sau din adunarea forțe[illegible] armate în zona demilitarizată, e necesară o acțiune grabnică.

. . . . . .

Art. 5. Stipulațiunea articolului 3 din prezentul tratat este pusă sub garanția Înaltelor Părți Contractante așa cum e prevăzut mai jos:

Dacă una din puterile menționate la articolul 3 refuză să se conformeze metodelor de aplanare sau să îndeplinească o deciziune arbitrară sau judiciară și săvârșește o violare a articolului 2 din prezentul tratat sau cu o contravenție la articolele 42 sau 43 ale Tratatului de la Versailles, se vor aplica dispozițiunile articolului 4 al prezentului tratat.

. . . . . .

Art. 6. Dispozițiunile prezentului tratat nu aduc atingere drepturilor și obligațiunilor rezultând pentru Înaltele Părți Contractante din Tratatul de la Versailles, precum și din aranjamentele complimentare, inclusiv cele semnate la Londra la 30 august 1924.

Art. 7. Prezentul tratat, menit să asigure păstrarea păcii și conform Pactului Societății Națiunilor, nu va putea fi interpretat că restrânge misiunea acesteia de a lua măsurile potrivite spre a apăra cu succes pacea lumii.

Interesele și drepturile României, în texte de drept internațional public. Cu un studiu introductiv de N. Dașcovici, Iași, 1936, p. 42—43.

138. **Convenţia de alianţă polono-română*** reînnoită la 26 martie 1926

Maiestatea Sa regele României şi preşedintele Republicii Poloniei,

Constatând fericita consolidare a garanţiei de pace generală în Europa, cu grija de a satisface dorinţa de siguranţă ce însufleţeşte popoarele lor,

Dornici de a vedea ţările lor ferite de război,

Şi deopotrivă însufleţiţi de dorinţa sinceră de a da popoarelor lor garanţii complimentare în cadrele Pactului Societăţii Naţiunilor şi al tratatelor ale căror semnatari sunt,

Au hotărât a încheia în acest scop un tratat şi au desemnat ca plenipotenţiari ai lor: [. . .]** care, după schimbul deplinelor lor puteri, recunoscute a fi în bună şi cuvenită formă, s-au înţeles asupra următoarelor dispoziţiuni:

Art. 1. România şi Polonia îşi iau îndatorirea a respecta în chip reciproc şi a menţine contra oricărei agresiuni externe integritatea lor teritorială actuală şi independenţa politică prezentă.

Art. 2. În cazul în care România sau Polonia, contrariu îndatoririlor impuse prin articolele 12, 13 şi 15 ale Pactului Societăţii Naţiunilor, s-ar vedea atacate fără provocare din parte-le, România şi în chip reciproc Polonia, punând în aplicare art. 16 al Pactului Societăţii Naţiunilor, îşi iau îndatorirea a da imediat ajutor şi sprijin.

În cazul în care Consiliul Societăţii Naţiunilor, statuând asupra unei chestiuni aduse în faţa sa, conform stipulaţiunilor Pactului Societăţii Naţiunilor, nu ar fi reuşit a obţine primirea raportului său de către toţi membrii, alţii decât reprezentanţii părţilor în litigiu, şi când sau România sau Polonia s-ar vedea atacate, fără provocaţiune din parte-le, România şi în chip reciproc Polonia, punând în aplicare art. 15, alin. 7 al Pactului Societăţii Naţiunilor, i-ar da imediat ajutor şi sprijin.

În cazul în care un diferend prevăzut de art. 17 al Pactului Societăţii Naţiunilor s-ar ivi şi România sau Polonia s-ar vedea atacate, fără vreo provocaţiune din parte-le, România şi în chip reciproc Polonia îşi iau îndatorirea a-şi da imediat ajutor şi sprijin.

Modalităţile de executare ale stipulaţiunilor de mai sus vor face obiectul unor rânduieli tehnice.

Art. 3. Dacă, cu toate sforţările lor pacifice, aceste două state s-ar găsi în stare de război defensiv, conform art. 1 şi 2, ele îşi iau îndatorirea de a nu trata, nici încheia armistiţiul nici pacea unul fără celălalt.

Art. 4. Spre a coordona sforţările lor pacifice cele două guverne îşi iau îndatorirea a se sfătui asupra chestiunilor de politică externă ce ar interesa ambele părţi contractante.

Art. 5. Nici una din Înaltele Părţi Contractante nu va putea încheia vreo alianţă cu o a treia putere fără a se fi sfătuit dinainte cu cealaltă.

---

* Convenţia de alianţă polono-română a fost reînnoită la Bucureşti la 26 martie 1926. Statele semnatare se angajau să se ajute reciproc în cazul unei agresiuni externe, pentru apărarea integrităţii teritoriale şi a independenţei politice. Ea s-a înscris în rândul instrumentelor politice ce aveau drept scop păstrarea *statu-quo*-ului postbelic.

** Urmează nominalizarea plenipotenţiarilor.

Sunt dispensate de această condiţiune alianţele care au de scop menţinerea tratatelor ce au fost semnate dimpreună de către România şi de către Polonia.

Asemenea alianţe vor trebui, totuşi, să fie comunicate.

Art. 6. Înaltele Părţi Contractante îşi iau îndatorirea de a supune unei proceduri de conciliere sau de arbitraj chestiunile asupra cărora nu s-ar putea înţelege sau care nu ar fi putut fi rezolvate prin procedeele diplomatice obişnuite. Modalităţile acestei proceduri de regulare pacifică vor face obiectul unei Convenţiuni particulare ce va fi încheiată cât mai curând cu putinţă.

Art. 7. Durata tratatului de faţă este de 5 ani, cu începere de la data semnării sale; fiecare din cele două guverne are dreptul a-l denunţa după 2 ani, avizând pe celălalt cu şase luni înainte.

Art. 8. Tratatul de faţă va fi ratificat şi ratificările se vor schimba la Varşovia cât mai curând.

Spre credinţa celor ce preced, plenipotenţiarii au semnat tratatul de faţă şi i-au pus sigiliile lor.

Făcut la Bucureşti, în dublu exemplar, la 26 martie 1926.

Monitorul oficial, nr. 61, din 18 martie 1927.

139. **Tratatul de prietenie dintre Franţa şi România***

(10 iunie 1926)

. . . . . .

Art. 1. România şi Franţa îşi iau reciproc angajamentul de a nu comite, de o parte şi de alta, nici un atac sau invaziune şi de-a nu recurge, de o parte şi de alta, în nici un caz la război.

Totuşi, această stipulaţiune nu se aplică dacă este vorba:

1) de exercitarea dreptului de legitimă apărare, adică de a se opune unei violări a angajamentului luat, prin alienatul 1 din prezentul articol;

2) de o acţiune întreprinsă prin aplicarea articolului 16 din Pactul Societăţii Naţiunilor;

3) de o acţiune întreprinsă pe temeiul unei hotărâri a Adunării sau a Consiliului Societăţii Naţiunilor, sau în aplicarea articolului 15, alineatul 7 din Pactul Societăţii Naţiunilor, numai dacă, în acest ultim caz, o

---

* Tratatul de prietenie dintre Franţa şi România a fost semnat la Paris de Aristide Briand din partea franceză şi Constantin Diamandy din partea română.

Textul original al tratatului cuprinde: 1) Tratatul de alianţă; 2) Convenţia militară; 3) Protocolul pactului de neagresiune permanentă a României faţă de U.R.S.S.; 4) Convenţia de arbitraj.

În ciuda unor carenţe, în special din Convenţia de arbitraj, Tratatul încheiat între România şi Franţa putea servi drept un instrument favorabil menţinerii *statu-quo*-ului teritorial şi păcii în Europa, mai ales că semnarea lui a corespuns etapei în care, prin acordurile de la Locarno, se crease o inegalitate între state în privinţa garantării statutului lor teritorial.

Semnarea acestui tratat a fost primită favorabil de statele interesate în apărarea acestor principii, în special Cehoslovacia şi Iugoslavia.

atare acțiune ar fi îndreptată în contra unui stat care cel dintâi s-a dedat unui atac.

Art. 2. Luând în considerare angajamentele respective încheiate de dânșii în articolul 1 din prezentul tratat, România și Franța își iau angajamentul de a regula, pe cale pașnică și în modul următor, toate chestiunile de orice natură ar fi, care ar putea aduce vreo neînțelegere și care n-ar fi putut fi rezolvate prin procedeele diplomatice obișnuite: toate chestiunile în privința cărora părțile și-ar contesta reciproc un drept vor fi supuse unor judecători la a căror hotărâre părțile își iau angajamentul de a conforma; orice alte chestiuni vor fi supuse unei Comisiuni de conciliere și dacă aranjamentul propus de această Comisiune nu este acceptat de ambele părți chestiunea va fi adusă în fața Consiliului Societății Națiunilor, statuând conform articolului 15 din Pactul Societății Națiunilor.

Modalitățile acestei metode de regulare pacifică fac obiectul unei convențiuni particulare semnată cu data de azi.

Art. 3. Guvernul regal al României și guvernul Republicii Franceze își iau angajamentul de a examina în comun, sub rezerva rezoluțiunilor eventuale ale Consiliului sau ale Adunării Societății Națiunilor, chestiunile de natură a primejdui siguranța externă a României sau Franței, sau a aduce vreo atingere ordinei stabilite prin tratatele ale căror semnatare sunt ambele părți.

Art. 4. Dacă cu toate intențiunile sincer pacifice ale guvernelor român și francez România sau Franța ar fi atacate, fără provocarea din partea lor, ambele guverne se vor concentra neîntârziat asupra acțiunilor respective ce ar urma să se exercite în cadrul Pactului Societății Națiunilor, în scopul salvgardării intereselor legitime naționale, precum și al menținerii ordinei stabilite prin tratatele ale căror semnatare sunt ambele părți.

Art. 5. Înaltele Părți Contractante sunt de acord pentru a se concerta între ele în eventualitatea unei modificări sau a unei încercări de modificare a statutului politic al țărilor Europei și sub rezerva rezoluțiunilor ce ar fi luate de către Consiliul sau Adunarea Societății Națiunilor, spre a se înțelege asupra atitudinei de observat respectiv în asemenea caz de fiecare din ele.

Art. 6. Înaltele Părți Contractante declară că nimic în prezentul tratat nu trebuie interpretat în contrazicere cu stipulațiunile tratatelor actualmente în vigoare, semnate de România sau de Franța și care privesc politica lor în Europa. Ele își iau angajamentul de a proceda la un schimb de vederi asupra chestiunilor relative la politica europeană, în scopul de a coordona sforțările lor pacifice și pentru a-și comunica respectiv, de acum înainte, tratatele sau acordurile ce ar încheia cu terțe puteri asupra aceluiași subiect și care vor avea, totdeauna, un țel conform cu menținerea păcii.

Art. 7. Nimic în prezentul tratat nu va putea fi interpretat sau aplicat în așa fel încât să jignească drepturile și obligațiunile Înaltelor Părți Contractante în virtutea Pactului Societății Națiunilor.

Art. 8. Prezentul tratat va fi comunicat pentru înregistrare Societății Națiunilor, în conformitate cu art. 18 al Pactului.

Art. 9. Prezentul tratat va fi ratificat și instrumentele ratificării vor fi schimbate la Paris, cât mai neîntârziat.

El va intra în vigoare îndată după schimbul ratificărilor şi va rămâne în vigoare timp de zece ani, la expirarea căruia va putea fi reînnoit cu un preaviz notificat în bună formă la sfârşitul anului al noulea.

Drept care, plenipotenţiarii respectivi, pe deplin autorizaţi în acest scop, au semnat prezentul tratat şi l-au investit cu sigiliile lor.

Făcut la Paris, în dublu exemplar, la 10 iunie 1926.*

*
* *

Protocolul-anexă la Convenţie, ca ofertă de neagresiune vecinilor României, special pentru U.R.S.S.

În momentul de a proceda la semnarea tratatului încheiat cu data de azi, cu guvernul Republicii Franceze, plenipotenţionarii Maiestăţii sale regelui României declară, în numele guvernului său, că România, a cărei singură grijă este de a urmări dezvoltarea sa internă în pace, *statu-quo* şi respectul tratatelor, confirmă declaraţiunile făcute la conferinţa din Genova din 17 mai 1922, la a cincea şedinţă a primei comisiuni, de către preşedintele delegaţiunii române, Ion I. C. Brătianu, cu privire la un angajament permanent de neagresiune faţă de Rusia, bazat pe *statu-quo*.

România este gata de a extinde acest angajament la toţi vecinii săi.

România interpretează zisul angajament ca o obligaţiune de a nu ataca Rusia cu trupele sale regulate şi, bine înţeles, de asemenea, de a nu tolera formaţiunea pe teritoriul ei de trupe neregulate de atac contra Rusiei.

Plenipotenţiarul Republicii Franceze ia act, în numele guvernului său, de declaraţiunea de mai sus.

Făcut la Paris, în dublu exemplar, la 10 iunie 1926.

Interesele şi drepturile României, în texte de drept internaţional public. Cu un studiu introductiv de N. Daşcovici, Iaşi, 1936, p. 421—424.

140. **Tratatul dintre Italia şi România**** (17 septembrie 1926)

. . . . . .

Art. 1. Înaltele Părţi se obligă reciproc să-şi dea sprijinul mutual şi colaborarea cordială pentru păstrarea ordinei internaţionale, cât şi pen-

* Urmează semnăturile.

** Pactul de amiciţie şi de colaborare cordială dintre România şi Italia a fost semnat la 16 septembrie 1926 la Roma de Benito Mussolini şi generalul Alexandru Averescu.

Scopul urmărit de România prin acest tratat era de a obţine un plus de garanţie pentru menţinerea *statu-quo*-ului ei teritorial. Pactul era însă net inferior celui încheiat anterior cu Franţa.

Semnarea acestui pact nu a însemnat o schimbare a orientării politicii României faţă de vecinii săi aliaţi şi faţă de Franţa.

Cu valabilitate de 5 ani, el a fost prelungit până în ianuarie 1934.

tru respectarea și îndeplinirea obligațiilor stipulate prin tratatele ai căror semnatari sunt părțile.

Art. 2. În caz de complicațiuni internaționale și dacă Înaltele Părți Contractante sunt de acord că interesele lor comune sunt ori ar putea fi amenințate ele se obligă să se înțeleagă asupra măsurilor de luat în comun, pentru apărarea lor.

Art. 3. În cazul când siguranța și interesele uneia dintre Înaltele Părți Contractante sunt amenințate, pe urma unor incursiuni violente din afară, cealaltă parte se obligă a-i da, odată cu binevoitorul sprijin, ajutorul său politic și diplomatic în scop de a face să înceteze cauza externă a acelei amenințări.

Art. 4. Înaltele Părți Contractante se obligă să supună la noi proceduri de conciliere sau de arbitraj chestiunile ce le-ar despărți eventual și care n-au putut fi rezolvate prin procedeele diplomatice obișnuite. Modalitățile acestei proceduri de aranjament politic vor constitui obiectul unei convenții speciale care va fi încheiată în cel mai scurt termen.

Art. 5. Prezentul tratat va avea o durată de cinci ani și va putea fi denunțat sau reînoit cu un an înainte de expirarea lui.

Art. 6. Prezentul tratat va fi ratificat și ratificările se vor schimba la Roma. El va intra în vigoare imediat după schimbul de ratificări.

Făcut la Roma, în două exemplare, în 17 septembrie 1926.

Interesele și drepturile României, în texte de drept internațional public. Cu un studiu introductiv de N. Dașcovici, Iași, 1936, p. 124—126.

141. **Protocolul de la Moscova pentru punerea în vigoare cu anticipație a Pactului de la Paris***

(9 februarie 1929)

Guvernul Republicii Estoniene, președintele Letoniei, președintele Republicii Poloniei, Maiestatea Sa regele României și Comitetul Central Executiv al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste.

Însuflețiți de dorința de a contribui la menținerea păcii existente între țările lor și, în acest scop, de a pune în vigoare fără întârziere între popoarele acestor țări Tratatul de renunțare la război ca instrument de politică națională, semnat la Paris, la 27 august 1928.

Au hotărât să îndeplinească aceste intențiuni prin efectul prezentului Protocol și au numit ca plenipotențiari și anume [. . .]**

care, după ce și-au comunicat deplinele puteri recunoscute în bună și cuvenită formă, au căzut de acord asupra celor ce urmează:

* Salutat de toate partidele politice și ratificat în unanimitate de parlamentul României, Protocolul de la Moscova a fost considerat, la vremea respectivă, ca un act ce întărea securitatea și integritatea teritorială a țării și, totodată, ca un pas important spre reluarea relațiilor diplomatice cu Uniunea Sovietică.

** Urmează nominalizarea plenipotențiarilor.

Art. I. Tratatul de renunțare la război ca instrument de politică națională, semnat la Paris la 27 august 1928, a cărui copie este anexată la prezentul Protocol ca parte integrantă a sa, intră în vigoare între Părțile Contractante după ratificarea zisului Tratat de la Paris din 1928 de către organele legislative competente ale statelor contractante respective.

Art. II. Punerea în vigoare prin prezentul Protocol a Tratatului de la Paris din 1928 în relațiunile mutuale ale Părților prezentului Protocol va fi valabilă independent de intrarea în vigoare a Tratatului de la Paris din 1928, astfel după cum este stipulată prin articolul acestuia din urmă.

Art. III. 1. Prezentul Protocol va fi ratificat prin organele legislative componente ale Părților Contractante în conformitate cu cerințele Constituțiilor lor respective.

2. Instrumentele de ratificare vor fi depuse de către fiecare din Părțile Contractante guvernului Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste în termen de o săptămână, cu începere de la data ratificării prezentului Protocol de către Partea respectivă.

3. Din ziua depunerii instrumentului de ratificare de către două din Părțile Contractante, prezentul Protocol va intra în vigoare între aceste două părți. În relațiunile mutuale ale celorlalte Părți Contractante și statele pentru care protocolul a și intrat în vigoare, va intra în vigoare pe măsură ce se va depune instrumentul lor de ratificare.

4. Guvernul Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste va notifica imediat fiecare depunere tuturor semnatarilor prezentului Protocol.

Art. IV. În scop de a da efect primului articol al prezentului Protocol, fiecare Parte Contractantă după ratificarea de către organele sale legislative a Tratatului de la Paris din 1928 o va notifica imediat pe cale diplomatică guvernului Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste și tuturor celorlalți Părți la prezentul Protocol.

Art. V. Prezentul Protocol este deschis adeziunii guvernelor tuturor țărilor. Notificarea adeziunii definitive va trebui să fie făcută în numele guvernului Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste care o va notifica tuturor celorlalte Părți la prezentul Protocol. Din momentul primirii zisei notificări privitoare la adeziune, prezentul Protocol va fi pus în vigoare în relațiunile mutuale ale statului aderent și a tuturor celorlalte Părți la prezentul Protocol.

Art. VI. Punerea în vigoare prin efectul prezentului Protocol a Tratatului de la Paris din 1928 în relațiunile mutuale ale statului aderent și ale tuturor celorlalte Părți ale prezentului Protocol va trebui să fie realizată pe calea prevăzută la art IV al prezentului Protocol.

Art. VII. Prezentul Protocol este întocmit într-un singur exemplar după care copie autentică va fi comunicată de către guvernul Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste fiecăruia din statele semnatare sau aderente.

Drept care plenipotențiarii susnumiți au semnat prezentul Protocol și și-au pus sigiliile lor.

Făcut la Moscova, la 9 februarie 1929.

Monitorul oficial, nr. 70, din 27 martie 1929.

142. Discurs rostit de Nicolae Titulescu, în calitate de președinte, la deschiderea celei de-a 11-a sesiuni ordinare a Adunării generale a Societății Națiunilor*

(10 septembrie 1930)

Doamnelor și domnilor,

Permiteți-mi să vă exprim adânca mea recunoștință pentru marea cinste pe care ați făcut-o țării mele și mie personal încredințându-mi, prin voturile dumneavoastră, înalta demnitate de președinte al celei de-a 11-a Adunări a Societății Națiunilor.

Îngăduiți-mi să văd în gestul spontan al numeroaselor delegații care au propus numele meu pentru funcția de președinte dovada că eforturile permanente ale țării mele de a organiza prin pace și muncă o viață conformă cu marile principii ale Societății Națiunilor n-au trecut neobservate de către dumneavoastră.

Să-mi fie de asemenea îngăduit, domnule președinte al Consiliului, să vă exprim profunda mea recunoștință pentru cuvintele prea elogioase pe care le-ați rostit despre mine și pe care pot să le justifice doar extrema dumneavoastră bunăvoință, precum, poate, și faptul că am participat încă de la început la lucrările Societății Națiunilor.

Sarcina pe care mi-ați încredințat-o implică mari răspunderi. Nu mă dau în lături de la nici una din ele, le accept pe toate. Dar veți binevoi, sunt sigur, să mă ajutați la îndeplinirea acestei sarcini, acordându-mi neprețuitul dumneavoastră sprijin, ca să putem duce la capăt împreună o muncă rodnică și operativă.

Cea de-a 11-a Adunare va trebui să discute probleme ce depășesc în importanță pe cele abordate până acum de Societatea Națiunilor. Toate națiunile, fără excepție, întâmpină în clipa de față dificultăți, mai ales de ordin economic, așa încât nesoluționarea unei probleme poate să atragă un regres periculos pentru civilizație.

Nu mă îndoiesc nicidecum de triumful cooperării internaționale asupra tuturor năpastelor ce ne amenință din umbră, cu condiția ca fiecare să aducă aici, în opera de colaborare, cele trei elemente fără de care nimic măreț nu poate fi înfăptuit: dorința de înțelegere, voința și generozitatea.

A trecut ceasul vorbelor; a sunat ceasul faptelor. Iată de ce voi încheia rostind urările mele cele mai calde pentru ca deciziile dumneavoastră să se prefacă în acțiuni, și anume în acele acțiuni pe care omenirea le așteaptă de la dumneavoastră.

Nicolae Titulescu, *Documente diplomatice*, București, Editura Politică, 1967, p. 330—331.

---

* Adunarea generală a Societății Națiunilor a ales în ședința din 10 septembrie 1930, cu 46 de voturii din 50, ca președinte al sesiunii ordinare pe ilustrul diplomat român Nicolae Titulescu.

Așa cum reiese din discursul ținut cu acest prilej de Nicolae Titulescu, această alegere reprezenta o recunoaștere a eforturilor permanente depuse de România pentru menținerea păcii și securității. Alegerea a reprezentat totodată și o recunoaștere a meritelor și calităților personale ale diplomatului român.

143. Pactul de reorganizare al Micii Înţelegeri*
(16 februarie 1933)

Maiestatea Sa regele României, preşedintele Republicii Cehoslovace şi Maiestatea Sa regele Iugoslaviei.

Doritori de a menţine şi organiza pacea,

Având ferma voinţă de a intensifica raporturile economice cu toate statele fără deosebire şi în special cu statele Europei centrale,

Cu grijă de a vedea salvgardată pacea în toate împrejurările, de a asigura evoluţiunea spre o stabilizare definitivă a condiţiunilor în Europa centrală şi de a face să se respecte interesele comune ale ţărilor lor,

Decişi să dea în acest scop raporturilor de amiciţie şi de alianţă care există între cele trei state ale Micii Înţelegeri o bază organică şi stabilă, şi

Convinşi de necesitatea de a realiza această stabilitate, pe de o parte, prin unificarea completă a politicii lor generale şi, pe de altă parte, prin constituirea unui organ director al acestei politici comune, grupul celor trei state ale Micii Înţelegeri, formând astfel o unitate internaţională superioară şi deschisă altor state în condiţiuni de stabilit pentru fiecare caz în parte,

Au hotărât să stabilească cele ce urmează în dispoziţiunile de mai jos şi

Au desemnat ca plenipotenţiari ai lor: Maiestatea Sa regele României pe excelenţa sa domnul Nicolae Titulescu, ministru al afacerilor străine;

Preşedintele Republicii Cehoslovace pe excelenţa sa domnul Eduard Beneš, ministru al afacerilor străine;

Maiestatea Sa regele Iugoslaviei pe excelenţa sa domnul Bogoliub Jevtić, ministru al afacerilor străine;

Care, după ce şi-au prezentat deplinele lor puteri, au convenit asupra dispoziţiunilor următoare:

Art. 1. Un Consiliu permanent al statelor Micii Înţelegeri, compus din miniştrii afacerilor străine ai celor trei ţări respective sau de delegaţii speciali, numiţi în acest scop, este constituit ca organ director al politicii comune a grupului celor trei state. Hotărârile Consiliului permanent vor fi luate cu unanimitate.

Art. 2. Consiliul permanent, în afară de raporturile sale regulate pe cale diplomatică, se întruneşte în mod obligatoriu cel puţin de trei ori pe an. Una din întrunirile anuale obligatorii are loc, rând pe rând, în fiecare din cele trei state, cealaltă se va ţine la Geneva cu ocaziunea Adunării Societăţii Naţiunilor.

Art. 3. Preşedintele Consiliului permanent este ministrul afacerilor străine al statului unde se ţine întrunirea obligatorie anuală. Dânsul ia

---

* Hotărârea de perfecţionare a formei organizatorice a Micii Înţelegeri a fost adoptată la Consfătuirea de la Belgrad din 18—19 decembrie 1932. Tot atunci s-a adoptat de către miniştrii afacerilor externe şi hotărârea de a se elabora un statut al alianţei.

În cadrul consfătuirii de la Geneva au fost prelungite pe o perioadă nelimitată toate tratatele precedente privind colaborarea dintre cele trei state şi la 16 februarie în numele guvernelor lor miniştrii afacerilor externe Eduard Beneš, Nicolae Titulescu şi Bogoliub Jevtić au semnat Pactul de organizare a Micii Înţelegeri.

inițiativa în vederea fixării datei și desemnării locului întrunirii, stabilește ordinea de zi și prepară deciziunile de luat. Până la prima reuniune obligatorie a anului următor el rămâne președintele Consiliului permanent.

Art. 4. În toate chestiunile care sunt discutate, precum și în toate deciziunile care sunt luate, fie în ceea ce privește raporturile statelor Micii Înțelegeri între ele, fie în ceea ce privește raporturile lor cu terții, principiul egalității absolute a celor trei state ale Micii Înțelegeri este respectat în mod riguros.

Art. 5. Conform nevoilor situațiunii, Consiliul permanent poate să hotărască ca într-o chestiune determinată reprezentațiunea sau apărarea punctului de vedere al statelor Micii Înțelegeri să fie încredințată unui singur delegat sau delegațiunii unui singur stat.

Art. 6. Orice tratat politic al fiecăruia din statele Micii Înțelegeri, orice act unilateral schimbând situațiunea politică actuală a unuia din statele Micii Înțelegeri față de un stat terț, precum și orice acord economic care are consecințe politice importante, vor cere de aici înainte consimțământul unanim al Consiliului Micii Înțelegeri.

Tratatele politice actuale ale fiecăruia din statele Micii Înțelegeri cu statele terțe vor fi în mod progresiv și pe cât posibil unificate.

Art. 7. Un Consiliu economic al statelor Micii Înțelegeri pentru coordonare progresivă a intereselor economice ale celor trei state, fie între ele, fie în raporturile lor cu statele terțe, este constituit. El va fi compus din specialiști și din experți în materie economică, comercială și financiară și va funcționa ca organ auxiliar consultativ al Consiliului permanent în politica sa generală.

Art. 8. Consiliul permanent are facultatea de a crea alte organe stabile sau temporare, comisiuni sau comitete, fie pentru o chestiune specială, fie pentru grupuri de chestiuni determinate în vederea studierii lor și pregătirii soluțiunilor lor pentru Consiliul permanent.

Art. 9. Un Secretariat al Consiliului permanent este creat. Sediul său este stabilit totdeauna pentru un an în capitala președintelui în exercițiu al Consiliului permanent. O secțiune a Secretariatului va funcționa în mod permanent la sediul Societății Națiunilor la Geneva.

Art. 10. Politica comună a Consiliului permanent trebuie să fie inspirată de principiile generale conținute în toate marile acte internaționale ale politicii de după război, precum sunt: Pactul Societății Națiunilor, Pactul din Paris, Actul general de arbitraj, convențiunile eventuale asupra dezarmării și pactele de la Locarno. De altfel, nimic în prezentul pact nu poate fi contrar principiilor și dispozițiunilor din Pactul Societății Națiunilor.

Art. 11. Convențiunile de alianță între România și Cehoslovacia din 23 aprilie 1921, între România și Iugoslavia din 7 iunie 1921 și între Cehoslovacia și Iugoslavia din 31 august 1922, care au fost prelungite la 21 mai 1929 și care sunt completate prin dispozițiunile prezentului pact, precum și Actul general de conciliațiune, arbitraj și regulament judiciar, semnat de către cele trei state ale Micii Înțelegeri la Belgrad la 21 mai 1929, sunt reînnoite pentru un timp ilimitat.

Art. 12. Prezentul pact va fi ratificat și schimbul de ratificări va avea loc la Praga, cel mai târziu cu ocaziunea celei mai apropiate reu-

niuni anuale obligatorii. El va intra în vigoare în ziua schimbului de ratificări.

Drept care plenipotenţiarii sus-numiţi au semnat prezentul pact.

Făcut la Geneva, la 16 februarie 1933, în trei exemplare identice.

N i c o l a e T i t u l e s c u, *Documente diplomatice*, Bucureşti, Editura Politică, 1967, p. 474—476.

144. Convenţia de definire a agresiunii*

(4 iulie 1933)

Maiestatea Sa regele României, preşedintele Republicii Cehoslovace, preşedintele Republicii Turce, Comitetul Central Executiv al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste şi Maiestatea Sa regele Iugoslaviei;

Dornici de a întări pacea existentă între ţările lor;

Considerând că Pactul Briand-Kellog, ai cărui semnatari sunt, interzice orice agresiune;

Socotind necesar în interesul securităţii generale de a defini cât mai precis posibil agresiunea pentru a preveni orice pretext pentru justificarea ei;

Constatând că toate statele au deopotrivă drept la independenţă, la securitate, la apărarea teritoriilor lor şi la libera dezvoltare a instituţiilor lor;

Însufleţiţi de dorinţa, în interesul păcii generale, de a asigura tuturor popoarelor inviolabilitatea teritoriului ţării lor;

Socotind util în interesul păcii generale de a pune în vigoare între ţările lor reguli precise care să definească agresiunea în aşteptarea ca acestea din urmă să devină universale;

Au decis în acest scop de a încheia prezenta Convenţiune, împuternicind pentru aceasta:**

. . . . . .

Care au convenit asupra următoarelor dispoziţiuni:

Art. I. Fiecare din Înaltele Părţi Contractante se angajează să accepte în raporturile ei mutuale cu fiecare din celelalte şi cu începere din ziua punerii în vigoare a prezentei Convenţiuni definiţia agresiunii astfel cum a fost explicată în raportul Comitetului pentru chestiunile de securitate

* La Conferinţa pentru dezarmare de la Geneva aveau loc discuţii controversate asupra unei probleme fundamentale: când se produce sau nu o agresiune. În ziua de 6 februarie 1933, comisarul poporului pentru afacerile externe al Uniunii Sovietice, M. Litvinov, a propus un proiect de definiţie a agresiunii. Proiectul a fost analizat de un comitet prezidat de N. Politis, care la 24 mai a prezentat un raport în Comisia politică a dezarmării. Astfel, s-a ajuns la convenţiile de definire a agresiunii semnate de Uniunea Sovietică cu statele limitrofe (3 iulie 1933) şi cu Mica Înţelegere şi Turcia (4 iulie 1933). Faptul că, potrivit concepţiei ce a stat la baza acestor convenţii, „prin teritoriu se înţelege teritoriul asupra căruia un stat îşi exercită autoritatea", a determinat diplomaţia românească să aprecieze că, semnându-le, se obţine o condiţie pentru recunoaşterea graniţei de est a României de către U.R.S.S.

** Urmează nominalizarea plenipotenţiarilor.

cu data de 24 mai 1933 (Raportul Politis) la Conferința pentru reducerea și limitarea armamentelor, raport făcut în urma propunerii delegațiunii sovietice.

Art. II. În consecință, va fi recunoscut ca agresor într-un conflict internațional, sub rezerva acordurilor în vigoare între părțile în conflict, statul care cel dintâi va fi comis una din acțiunile următoare:

1) declarațiune de război unui alt stat;

2) invaziune prin forțele sale armate, chiar fără declarație de război, a teritoriului unui alt stat;

3) atac prin forțele sale terestre, navale sau aeriene, chiar fără declarație de război, a teritoriului, navelor sau aeronavelor unui alt stat;

4) blocus naval al coastelor sau al porturilor unui alt stat;

5) sprijin dat bandelor armate care, formate pe teritoriul său, vor fi invadat teritoriul unui alt stat sau refuzul, cu toată cererea statului invadat, de a lua pe propriul său teritoriu toate măsurile în puterea lui pentru a lipsi zisele bande de orice ajutor sau protecțiune.

Art. III. Nici o considerațiune de ordin politic, militar, economic sau alta nu va putea servi drept scuză sau justificare a agresiunii prevăzute la articolul II (ca exemplu a se vedea Anexa).*

Art. IV. Prezenta Convențiune este deschisă adeziunii tuturor celorlalte națiuni. Adeziunea va conferi aceleași drepturi și va impune aceleași obligațiuni ca semnătura inițială. Adeziunea va fi comunicată guvernului Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, care va informa imediat pe ceilalți semnatari.

Art. V. Prezenta Convențiune va fi ratificată de Înaltele Părți Contractante conform legislațiunii fiecăreia din ele.

Instrumentele de ratificare vor fi depuse de fiecare din Înaltele Părți Contractante pe lângă guvernul Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice.

---

* Anexa la articolul III al Convenției relative la definiția agresiunii:

Înaltele Părți Contractante semnatare ale Convenției relative la definiția agresiunii;

Dornice, sub rezerva expresă a nu restrânge întru nimic aplicațiunea absolută a regulii pusă în articolul II al zisei Convenții, de a da anumite indicațiuni de natură a determina agresorul;

Constată că nici un act de agresiune în sensul articolului II al zisei Convenții nu va putea, între altele, să fie justificat de una din împrejurările următoare:

A. Situația internă a unui stat, de exemplu:

structura sa politică, economică, sau socială; greșelile atribuite administrației sale, tulburările provenind din greve, revoluțiuni, contrarevoluțiuni sau război civil.

B. Purtarea internațională a unui stat, de exemplu:

violarea sau pericolul de violare a drepturilor sau intereselor materiale sau morale ale unui stat străin sau ale supușilor săi; ruptura relațiilor diplomatice sau economice; măsuri de boicotaj economic sau financiar; diferendele relative la angajamentele economice, financiare sau altele față de statele străine; incidentele de frontieră care nu intră în unul din cazurile de agresiune indicate la articolul II.

Înaltele Părți Contractante sunt, pe de altă parte, de acord a recunoaște ca legitimare a violării drepturilor ginților care ar putea fi implicate în circumstanțe cuprinse în enumerarea de mai sus. (Urmează semnăturile).

De îndată ce instrumentele de ratificare vor fi depuse de două din Înaltele Părți Contractante, prezenta Convenţiune va intra în vigoare între aceste două Părți. Ea va intra în vigoare pentru toate celelalte Înaltele Părți Contractante pe măsura în care toate acestea vor depune la rândul lor, instrumentele de ratificare.

Fiecare depunere a instrumentelor de ratificare va fi imediat notificată de guvernul Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste tuturor semnatarilor prezentei Convenţiuni.

Art. VI. Prezenta Convenţiune a fost semnată în cinci exemplare, din care fiecare dintre Părțile Contractante a primit unul.

Drept care plenipotenţiarii enumeraţi mai sus au semnat prezenta Convenţiune şi au aplicat sigiliile lor.

Făcut la Londra, la 4 iulie 1933.*

Nicolae Titulescu, *Documente diplomatice*, Bucureşti, Editura Politică, 1967, p. 512—514.

145. **Articolul „Scopurile Ligii Antirevizioniste Române"*, publicat de „Universul" la 22 decembrie 1933**

Directorul ziarului nostru, d. Stelian Popescu, a ţinut aseară, la ora 7, la radio, o conferinţă asupra ţelurilor „Ligii Antirevizioniste Române".

Aţi auzit în ultimele zile — spune d. Stelian Popescu — vorbindu-se mai mult decât oricând despre revizuire şi că la noi în ţară s-au pus bazele „Ligii Antirevizioniste".

Scopul cuvântării mele este să explic opiniei publice româneşti ţelurile acestei Ligi.

Propaganda maghiară

De 15 ani, Ungaria desfăşoară dincolo de graniţele ei cea mai intensă şi mai sistematică propagandă revizionistă a tratatelor de pace.

Mijloacele infinite de informaţie pe care le are „Universul" m-a pus de multă vreme în măsură să cunosc ravagiile pe care le făcea contra noastră această propagandă în toate ţările europene şi chiar dincolo de continentul nostru şi mi s-a atras atenţia asupra fondurilor enorme cheltuite în acest scop de vecinii noştri.

După ce arată, pe larg, mijloacele de care se folosesc maghiarii în propaganda lor, d-l Stelian Popescu arată efectul acestei propagande.

Efectul acestei propagande, nu numai în Anglia şi Italia, dar şi în Franţa şi Spania, este destul de puternic şi vizibil.

Ungurii au căpătat de partea lor o parte din cele mai reprezentative ziare şi pe unii din cei mai de seamă dintre literaţii ţărilor respective.

* Urmează semnăturile: N. Titulescu, Jan Masaryk, Mehmet Munir, Maksim Litvinov, D. Diuric.

Am atras la timp — continuă d. Stelian Popescu — atenţia guvernului nostru asupra gravităţii pe care o prezintă pentru noi această propagandă, cerându-i organizarea unei contra-propagande efective care să pună în lumină drepturile istorice şi teritoriale ale României întregite, precum şi netemeinicia revendicărilor ungureşti.

Mi s-a răspuns invocându-se mai întâi autoritatea tratatelor existente şi eficacitatea acţiunii generale pentru menţinerea păcii, dusă în cadrul Societăţii Naţiunilor.

Cum s-a născut „Liga Antirevizionistă"

. . . . . .

Scopurile Ligii

Am primit adeziuni cu zecile de mii. Nu este suficient însă. Tot dinamismul acestui entuziasm general trebuie canalizat şi organizat cu multă înţelegere.

Liga Antirevizionistă are de scop să suplinească statul român până ce el va fi în măsură să reacţioneze cum trebuie.

De aceea, ţelurile Ligii, aşa cum au fost precizate prin statut, sunt următoarele:

a) Să dezvolte simţăminte de solidaritate şi de rezistenţă românească, organizată împotriva încercărilor şi atingerilor aduse unităţii teritoriale a ţării româneşti şi demnităţii naţionale a poporului român;

b) Să organizeze în ţară şi în străinătate propagandă intensă pentru menţinerea şi organizarea păcii pe baza respectării tratatelor şi în cadrul intereselor statului român pe veci unit;

c) Să lucreze pentru întărirea legăturilor politice şi sufleteşti cu statele şi popoarele amice şi aliate care se străduiesc de asemenea pentru menţinerea tratatelor ce le garantează drepturile lor istorice şi integritatea lor teritorială;

d) Să lupte pentru întărirea conştiinţei naţionale în masele poporului şi pentru mobilizarea permanentă a forţelor morale ale naţiunii române spre a fi gata oricând să răspundă şi să apere integritatea patrimoniului naţional;

e) Să combată propaganda şi acţiunile de orice natură, tendenţioase, din ţară şi de peste hotare, asmuţite fie de state, fie de organizaţii de orice fel, în vederea revizuirii tratatelor de pace;

f) Să informeze permanent opinia publică din ţară şi din străinătate asupra acţiunilor subversive şi mijloacelor cu care se lucrează contra statului român şi a unităţii lui politice şi naţionale şi prin aceasta contra păcii însăşi.

Deviza Ligii este: „Pace pe temelia tratatelor, pe respectul obligaţiunilor internaţionale şi pe întărirea forţelor morale şi materiale între naţiuni".

. . .

Universul, 22 decembrie 1933.

146. Documente privind stabilirea raporturilor diplomatice între România şi Uniunea Sovietică

(9 iunie 1934)

a) **Textul scrisorii lui Nicolae Titulescu adresată lui Maksim Litvinov**

Geneva, 9 iunie 1934

Domnule ministru,

Am onoarea a aduce la cunoştinţa domniei voastre cele ce urmează: La conferinţa Micei Înţelegeri de la Zagreb, din 22 ianuarie 1934, cei trei miniştri de afaceri străine au hotărât între ei că ar fi oportun ca statele membre ale Micei Înţelegeri să reia relaţiile diplomatice şi politice cu U.R.S.S. de îndată ce împrejurările diplomatice şi politice necesare vor fi întrunite. În urma convorbirilor mele cu domnia voastră, d-le comisar al poporului, la începutul lunei lui iunie, Consiliul permanent al Micei Înţelegeri a constatat, la Geneva, că împrejurările politice şi diplomatice îngăduiesc, acum, fiecăruia dintre statele membre ale Micei Înţelegeri să lucreze conform rezoluţiei de la Zagreb în momentul oportun.

Având în vedere ceea ce precede, sunt fericit de a vă informa că drept rezultat al convorbirilor noastre guvernul regal al României a hotărât să stabilească relaţiuni diplomatice normale cu U.R.S.S. şi să purceadă la numirea unui trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar.

Am ferma convingere că relaţiunile astfel stabilite vor rămâne pentru totdeauna normale şi amicale şi că naţiunile noastre vor continua să coopereze, pentru cel mai mare bine al lor, la menţinerea păcii lumii.

Vă rog să primiţi, d-le comisar al poporului, asigurarea consideraţiei mele cele mai înalte.

b) **Scrisoarea de răspuns a lui Maksim Litvinov, (Geneva, 9 iunie 1934)**

Domnule ministru,

Sunt fericit de a vă informa că drept rezultat al convorbirilor noastre guvernul Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste a decis să stabilească relaţiuni diplomatice normale cu guvernul regal al României şi să purceadă la numirea unui trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar.

Am ferma convingere că relaţiile astfel stabilite vor rămâne pentru totdeauna normale şi amicale şi că naţiunile noastre vor continua să coopereze, pentru cel mai mare bine reciproc al lor, la menţinerea păcii lumii.

Vă rog să primiţi, domnule ministru al afacerilor străine, asigurarea consideraţiei mele cele mai înalte.

Geneva, 9 iunie 1934

c) **Nota, cu text identic, schimbată, între cei doi miniştri**

Domnule ministru,

Prin scrisorile ce am schimbat la 9 iunie 1934, relaţiuni diplomatice regulate au fost stabilite între ţările noastre.

Pentru ca aceste relaţiuni să se poată desfăşura în chip normal, în înţelesul unei apropieri din ce în ce mai mari şi a unei prietenii reale şi trainice, am onoarea de a confirma înţelegerea care urmează:

Guvernele ţărilor noastre îşi *garantează* mutual plinul şi întregul respect al suveranităţii fiecăruia din statele noastre şi abţinerea de la orice imixtiune, directă sau indirectă, în afacerile interne şi în dezvoltarea fiecăreia dintre ele şi în special a oricărei agitaţiuni, propagandei şi oricărui fel de intervenţiuni sau de sprijin al acestora.

Guvernele se obligă, în afară de aceasta, de a nu crea, nici de a susţine, nici de a autoriza şederea pe teritoriul lor a organizaţiilor care şi-ar popune ca scop lupta armată contra celuilalt stat, sau atentate prin forţă la regimul lui politic ori social, sau provocând acte de terorism ori preparând asemenea acte contra reprezentanţilor lui oficiali, precum nici a organizaţiilor care şi-ar atribui rolul de guvern al celuilalt stat sau a unei părţi din teritoriul lui.

De asemenea, ele se leagă de a interzice recrutarea ca şi intrarea pe teritoriul lor şi tranzitul prin teritoriul lor a forţelor armate, a armelor, a muniţiunilor, a echipamentului şi al oricărui fel de material destinat acestor organizaţii.

Binevoiţi vă rog a primi, domnule ministru al afacerilor străine, asigurarea consideraţiei mele cele mai înalte.

Interesele şi drepturile României, în texte de drept internaţional public. Cu un studiu introductiv de N. Daşcovici, Iaşi, 1936, p. 450—452.

147. **Pactul Înţelegerii Balcanice**

(9 februarie 1934)

Preşedintele Republicei Elene, Maiestatea Sa regele României, preşedintele Republicei Turce şi Maiestatea Sa regele Iugoslaviei;

Doritori a contribui la întărirea păcii în Balcani;

Însufleţiţi de spiritul de înţelegere şi de împăciuire care a prezidat la elaborarea Pactului Briand-Kellong şi la hotărârile privitoare la el ale Adunării Societăţii Naţiunilor;

Ferm hotărâţi să asigure respectul angajamentelor contractuale în fiinţă şi menţinerea ordinei teritoriale acum stabilită în Balcani;

Au hotărât să încheie un Pact de Înţelegere Balcanică.

. . . . . .

Art. 1. Grecia, România, Turcia şi Iugoslavia îşi garantează mutual siguranţa tuturor fruntariilor lor balcanice.

Art. 2. Înaltele Părţi Contractante se obligă să se sfătuiască asupra măsurilor de luat în faţa unor împrejurări ce ar putea atinge interesele lor aşa cum sunt definite prin prezentul acord.

Ele se obligă să nu întreprindă nici o acţiune politică faţă de orice ţară balcanică, nesemnatară a prezentului acord, fără avizul mutual prealabil, şi să nu ia nici o obligaţie politică faţă de orice altă ţară balcanică fără consimţământul celorlalte Părţi Contractante.

Art. 3. Prezentul acord va intra în vigoare îndată după semnarea lui de toate Puterile Contractante şi va fi ratificat cât mai repede cu putinţă; el va fi deschis oricărei alte ţări balcanice, a cărei aderare va face obiec-

tul unei cercetări favorabile din partea Părților Contractante, și va avea efect de îndată ce celelalte țări semnatare își vor fi notificat asentimentul.

Drept care zișii plenipotențiari au semnat prezentul pact*.

Făcut la Atena, în 9 februarie 1934, în patru exemplare, din care câte unul a fost remis fiecăreia din Înaltele Părți Contractante.

Interesele și drepturile României în texte de drept internațional public. Cu un studiu introductiv de N. Dașcovici, Iași, 1936, p. 448—449.

148. **Explicațiile date de Nicolae Titulescu cu privire la atitudinea sa de apărare a poporului etiopian în cadrul Societății Națiunilor,** în iulie 1936

. . . . . .

Ieri, în momentul când împăratul Abisiniei s-a urcat la tribună cu o atitudine de demnitate desăvârșită și înainte de a deschide gura fluierături puternice au izbucnit din tribune. Președintele van Zeeland, deși un om foarte inteligent, probabil pentru a nu se angaja, nu a intervenit deloc. Delegații Adunării și-au pierdut capul și au dat spectacolul unei adevărate rușini. Cunoscător al situațiunii și neavând cunoștință de la cine porneau fluierăturile am înaintat în mijlocul incintei și am rostit cuvintele următoare: „Domnule președinte, în numele justiției vă rog a interveni pentru a face să înceteze asemenea acte". Adunarea întreagă a ovaționat această declarațiune în frunte cu cel mai italofil dintre reprezentanții ei, președintele Motta, care a arestat pe tulburătorii liniștii, printre care, spre surprinderea mea, am aflat că se găsea un mare jurnalist italian prieten mie. Inamici de-ai noștri, fie ei unguri sau polonezi, s-au grăbit să telegrafieze la Roma că am cerut darea afară a sălbaticilor italieni.

Dacă aș fi știut că sunt italieni procedam la fel, pentru că, dacă Societatea Națiunilor, după ce își reneagă principiile, nu rămâne cel puțin un club în care regulile gentilomilor să fie respectate, mai bine să se dizolve imediat.

Presa italiană m-a atacat în mod trivial, cu tot discursul meu ce făcusem pentru Italia cu trei zile înainte și cu toate că nu era vorba de Italia, ci de ordinea în ședințele Adunării, care, ca fost președinte al Adunării, mă preocupa în cel mai înalt grad.

Dealtfel, președintele van Zeeland, după 24 de ore de reflexiune, a înfierat direct pe italieni într-un discurs în care vorbește de tulburarea demnității lucrărilor Ligii, de repeziciunea cu care tulburătorii Adunării au fost arestați și de făgăduiala că, dacă asemenea acte se vor produce în viitor, va proceda în același fel cum a procedat în ședința de ieri.

Totuși, presa italiană nu atacă pe van Zeeland, nici pe Motta, care a ordonat arestarea ziariștilor italieni, nici pe delegații care au aplaudat în mod zgomotos împotriva Italiei. Ea se mărginește la atacuri împotriva

* Au semnat: Demetru Maximos, Nicolae Titulescu, Tevfik Rüstü Bey, Bogoliub Jevtič.

mea, din care reţin patru puncte: 1) că mentalitatea mea este inferioară mentalităţii africane; 2) că presa a avut dreptate să nu înregistreze declaraţiunile mele de simpatie faţă de Italia de acum câteva zile, căci le ştia lipsite de sinceritate; 3) că atâta vreme cât voi fi eu ministru al afacerilor străine nu poate fi înţelegere între Italia şi România; 4) că, dacă am preferat pe negus, aceasta se explică prin faptul că nu sunt alb şi că, datorat unui adulter în familia mea cu un asiatic, eu sunt un om de culoare.

Faţă de o asemenea procedare, am chemat pe reprezentantul Italiei, Bova, şi i-am declarat:

1) că declaraţiunile din presa italiană, controlată de guvern şi redactată de jurnalişti care toţi sunt funcţionari ai guvernului, după care chiar atunci când vorbesc de Italia sinceritatea lor trebuie exclusă, îmi dovedeşte eroarea politicii care consistă în a arăta Italiei simpatie în momentele grele, deoarece ea vede în aceste sentimente numai o dovadă de slăbiciune;

2) că voi interzice intrarea în România a presei italiene, care mă ponegreşte pe mine singur în chip atât de trivial vorbind de adultere cu asiatici petrecute în familia mea;

3) că nu vom ataca Italia în presa română, dar nici nu vom mai da drumul telegramelor italiene atâta timp cât ministrul afacerilor străine a fost atacat şi nu i s-a dat reparaţiune;

4) că domnul Mussolini poate să schimbe pe Graziani în Abisinia, dar nu ministrul afacerilor străine al României. Aceasta nu o poate face decât Maiestatea Sa regele Carol sau ministrul afacerilor străine el singur demisionând. Dar Italia să ştie că în acest caz ea nu are nimic de câştigat, pentru că influenţa cea mai apropiată de noi şi cea mai puternică, în afară de cea pe care o dictează afinitatea de rasă, este influenţa germană;

5) că Mica Înţelegere şi Înţelegerea Balcanică au decis să nu ia cuvântul cu prilejul actualelor dezbateri la Adunarea Societăţii Naţiunilor cu toate insistenţele mele, care, cred că ele nu pot fi absente în discuţiune atât de importantă.

Faţă de obstinaţiunea lor, le-am declarat ieri că voi lua cuvântul în numele României singură, făcând un discurs cald la adresa Italiei în genul celui de ieri.

În prezenţa atitudinii presei italiene, regret să spun că trebuie să mă raliez la deciziunea majorităţii Micii Înţelegeri şi Înţelegerii Balcanice, căci, dacă aş face discursul la adresa Italiei ce proiectasem, după insultele primite eu singur din toţi delegaţii în presa italiană, ar însemna că aş avea eu o reparaţiune de dat, iar nu de primit.

. . . . . .

N. Titulescu, *Documente diplomatice*, Bucureşti, Editura Politică, 1967, p. 788—790.

149. Comunicat de presă cu privire la rezoluţia Consiliului de Miniştri din 14 iulie 1936, prin care se aprobă politica externă promovată de Nicolae Titulescu

. . . . . .

La 14 iunie 1936, între Gh. Tătărescu, I. Inculeţ, V. Antonescu şi N. Titulescu fusese încheiată următoarea minută:

1. Consiliul de Miniştri şi rezoluţiunea lui.

2. Pactul de alianţă unică între Franţa şi Mica Înţelegere contra oricărui agresor ar fi.

3. În vederea semnării Pactului de asistenţă mutuală cu U.R.S.S., pentru care guvernul a dat autorizarea lui încă din iulie trecut şi pe care azi Sovietele refuză a-l încheia, întreprinderea unei opere de destindere a Sovietelor pe baza principiilor următoare:

a) încetarea atacurilor în presă contra lui (sic!) U.R.S.S. şi combaterea numai a comunismului intern, al cărui partizan nici unul din membrii guvernului nu sunt (sic!);

b) articolele de presă favorabile apropierii cu U.R.S.S. din punct de vedere extern, invederând că noi nu putem păstra alianţele noastre existente cu Franţa, Cehoslovacia şi Turcia dacă nu cădem la o înţelegere, ba chiar devenim inamicii lui U.R.S.S. (sic!) aliatul aliaţilor noştri!

c) vorbirea în întrunirile publice ale Partidului Liberal despre necesitatea unei înţelegeri pe tărâmul politicii externe cu U.R.S.S. şi pe baza acestei discriminaţiuni:

Suntem inamicii comunismului intern şi hotărâţi să ne conducem destinele ţării după directivele proprii româneşti, dar pe tărâmul politicii externe suntem pentru o înţelegere cu U.R.S.S., aliatul aliaţilor noştri, Franţa, Cehoslovacia şi Turcia, înţelegere, care singură poate da acestor alianţe valoarea lor efectivă, noi neputând fi în acelaşi timp şi aliatul Franţei, şi inamicul Rusiei, aliata ei.

4. Păstrarea deplinelor puteri pentru încheierea unui pact de asistenţă mutuală cu U.R.S.S., date deja domnului Titulescu de mult.

5. Încetarea atacurilor prin presă contra tuturor statelor străine, şi în special contra regimurilor interne, chiar dacă politica lor externă nu concordă cu a noastră, asemenea acte neputând decât slăbi poziţiunea externă a României.

6. Supravegherea tuturor legaţiunilor, fără deosebire, care se amestecă în viaţa noastră internă şi aducerea la cunoştinţa Ministerului de Afaceri Străine a raporturilor de poliţie făcute în acest scop, precum şi luarea tuturor măsurilor ca toate legaţiunile străine, fără deosebire, să nu mai iasă din rolul lor diplomatic şi să nu mai continue imixtiunea lor în viaţa politicii noastre interne fie prin propagandă de la om la om, fie *prin intervenţiuni pe lângă români,** fie prin imixtiuni în presă.

7. Solidaritatea cea mai desăvârşită a întregului guvern în raporturile lui cu acei miniştri străini care şi-au făcut o specialitate din a separa pe ministerul afacerilor străine de restul guvernului şi de a-l considera că

---

* Cuvintele subliniate au fost ulterior şterse cu creionul.

conduce o politică pur personală, atunci când el nu este decât expresiunea guvernului, a parlamentului și a țării.

Gh. Tătărescu, Ion Inculeț, Victor Antonescu, N. Titulescu

. . . . . .

N. Titulescu, *Documente diplomatice*, București, Editura Politică, 1967, p. 796—797.

150. Protocolul semnat de Nicolae Titulescu și Maksim Litvinov privind pactul de asistență mutuală între România și U.R.S.S.

(21 iulie 1936)

. . . . . .

*1. Asistența mutuală în cadrul Societății Națiunilor (ca de ex. în tratatul cehoslovac sau francez) care să nu vizeze în mod special un stat, ci, în general, orice agresor european.

2. Intrarea în acțiune a fiecăreia din cele două țări se va face numai când Franța va fi intrat în acțiune.

3. Guvernul U.R.S.S. recunoaște că, în virtutea diferitelor sale obligații de asistență, trupele sovietice nu vor putea trece niciodată Nistrul fără o cerere formală în acest sens din partea guvernului regal al României, la fel cum guvernul regal al României recunoaște că trupele române nu vor putea trece niciodată Nistrul în U.R.S.S. fără o cerere formală a guvernului U.R.S.S.

4. La cererea guvernului regal al României, trupele sovietice trebuie să se retragă imediat de pe teritoriul român la est de Nistru, după cum, la cererea guvernului U.R.S.S., trupele române trebuie să se retragă imediat de pe teritoriul U.R.S.S. la vest de Nistru.

Biblioteca Academiei, Arhiva istorică, fond XV, dos. 355.

151. Memoriul adresat de Corneliu Zelea Codreanu regelui Carol al II-lea

(5 noiembrie 1936)

⟨I⟩

Majestate,

Nu dorim să supărăm pe nimeni cu părerile noastre în materie de politică externă. Acum este vorba însă de ceva mai mult decât de o simplă părere. E vorba de viitorul țării noastre.

Suntem în drept să vorbim — și să vorbim cu hotărâre și bărbăție.

Tot ce fac politicienii români în politica externă fac pe carnea, pe sângele și pe răspunderea noastră. Bine sau rău, ei și-au trăit viața. De acum urmează a noastră. Este îngrozitor ca faptele și atitudinile lor de astăzi să atragă o mare răspundere pe umerii generației noastre.

* Pe marginea din stânga a documentului, în dreptul punctelor 1, 3 și 4 se află mențiunea „acceptat" și semnăturile celor doi miniștri; în dreptul punctului 2, Litvinov a scris: „nu se acceptă", iar Titulescu a notat: „nu pot semna convenția fără articolul doi", punându-și, de asemenea, semnătura.

Este cutremurător să ne gândim că noi, tineretul de astăzi, ar fi să fim condamnaţi de a asista la împărţirea sau ciuntirea României Mari, pentru a plăti păcatele unei infame politici externe.

De aceea socotesc că noi, tineretul, am face un act de laşitate, dacă, în aceste ceasuri hotărâtoare pentru viitorul nostru, n-am avea curajul să ne ridicăm şi să facem ca glasul nostru să fie auzit.

Supunem deci Majestăţii Voastre gândurile noastre:

Cerem ca Majestatea Voastră să pretindă tuturor celor ce conduc sau îşi manifestă păreri cu privire la politica externă a României să declare că răspund cu capul pentru obiectivele pe care şi le însuşesc.

Aşteptăm, de asemenea, acelaşi gest de mare curaj şi de mare cavalerism şi din partea Majestăţii Voastre în ceea ce priveşte linia regală de politică externă a României.

În acest mod, în momentul unei eventuale catastrofe, ţara ar cunoaşte şi cui aparţin răspunderile şi natura sancţiunii.

Aceasta pretindem de la oamenii politici români — şi nu teorii cu care n-avem ce face. Pentru că o politică externă este bună sau rea nu atunci când ea se pretează la demonstraţii teoretice, ci atunci când rezultatele ei sunt bune sau fatale pentru ţară.

II

Dacă noi, tineretul, vom fi puşi în situaţia tragică de a intra într-un război alături de puterile bolşevismului, împotriva celor care apără civilizaţia creştină a lumii, care apără bisericile de dărâmare, care apără moaştele sfinţilor, care apără de profanare mormintele eroilor, declarăm pe faţă că vom trage toţi cu revolverele în acei ce ne-au dus acolo şi pentru că nu vom putea dezerta, spre a nu face un act de dezonoare, ne vom sinucide.

Niciodată tineretul neamului românesc nu va lupta sub semnul Satanei împotriva lui Dumnezeu.

III

Nu există Mică Înţelegere, nici Înţelegere Balcanică. Cine crede în acestea dovedeşte că n-a înţeles nimic.

Faţă în faţă stau numai două lumi. Sub presiunea lor, în clipa războiului, toate combinaţiile diplomatice se vor nărui ca nişte castele de nisip. Aceste două lumi sunt: statele revoluţiilor naţionale, care luptă pentru apărarea Crucii şi a unei civilizaţii milenare, şi Bolşevismul cu anexele sale, care luptă pentru nimicirea neamurilor şi pentru prăbuşirea civilizaţiei creştine.

Aceştia din urmă, bolşevismul şi anexele sale, vor fi nimicite de armatele Crucii şi ale ordinii naturale a lumii. Dacă politicienii români ne vor duce în lotul lor, România va fi ştearsă de pe harta Europei.

IV

Discursul lui Mussolini este un răspuns sfâşietor de dureros pentru noi, la atitudinea de mare vrăjmăşie şi de mare uneltire pe care politica noastră externă a avut-o faţă de Italia fascistă.

Această politică s-a făcut timp de 14 ani unealta cea mai infamă a Masoneriei şi a Iudaismului. Aici, unde suntem, ne-a adus Masoneria şi Iudaismul.

Din acest punct de vedere socotim că omul acestora, Nicolae Titulescu, a făcut cea mai mare crimă față de viitorul statului român.

Noi am fost primul stat din lume, care, ca cea de pe urmă slugă a judaismului, ne-am repezit la ordinul acestuia să decretăm sancțiuni contra Italiei, într-un greu moment al istoriei sale.

Italia consideră gestul nostru mai mult decât un gest de vrăjmășie: un gest de trădare a rasei latine.

Se miră cineva de ferocitatea discursului lui Mussolini?

În fața acestei situații, noi, tineretul, cel dintâi lucru pe care-l avem de făcut este: să arătăm cu degetul pe toți ce ne-au adus aici și care mai departe pe acest drum ne duc la moarte.

V

De altfel, aceeași ură neîmpăcată o manifestă politicienii români și în politica internă: politică de vrășmășie, de mare uneltire și de mare prigonire față de tineretul naționalist al țării, din ordinul Masoneriei și din îndemnul zilnic al presei iudaice.

De la cele mai odioase înscenări și uneltiri, de la cele mai crude lovituri și de la cele mai provocatoare legi ca aceea recentă a taberilor de muncă, până la elegantele forme ale noilor organizații tinerești, totul este îndreptat în contra tineretului naționalist pentru ca el să fie îndepărtat de la linia legionară a destinului său.

Deci există o concordanță perfectă între politica externă și politica internă românească, pornind amândouă din același fond masonic și judaic de ură împotriva ideii naționale și a creștinătății.

VI

Țara întreagă trebuie să se cutremure, să se înalțe și să înfrunte pe cei care îi pregătesc moartea. Toți cei ce se găsesc astăzi pe linia destinului și a istoriei românești au datoria să ceară și să impună scoaterea politicii românești interne și externe de sub influența și comanda masoneriei, comunismului și judaismului.

Este singura măsură salvatoare pentru viitorul neamului acesta.

Să trăiți Majestate!

Corneliu Zelea Codreanu,
București, 5 noiembrie 1936.

Arhiva Istorică Centrală, fond Ministerul Justiției, Direcția Judiciară, dosar 19/1937, vol. II, f. 258.

152. Acordul de la Salonic semnat de Înțelegerea Balcanică și Bulgaria*

(31 iulie 1938)

Luând în considerare că Bulgaria este atașată politicii de întărire a păcii în Balcani și că ea este însuflețită de dorința de a întreține cu statele balcanice relații de bună vecinătate și de deplină colaborare, încre-

* În numele Înțelegerii Balcanice, tratatul a fost semnat de președintele Consiliului permanent al Înțelegerii Balcanice, ministrul afacerilor externe al Greciei,

zătoare, și că statele balcanice sunt inspirate față de Bulgaria de un spirit pacific și chiar de o dorință de cooperare;

Subsemnații: Metaxas, președintele Consiliului și ministru al afacerilor străine al Greciei, în calitate de președinte în exercițiu al Consiliului permanent al Înțelegerii Balcanice, de o parte, și Kiosseivanov, președintele Consiliului și ministru al afacerilor străine al Bulgariei, de altă parte, au declarat în numele statelor pe care le reprezintă, că aceste state își iau angajamentul de a se abține, în relațiunile lor mutuale, de a recurge vreodată la forță, în conformitate cu acordurile pe care fiecare din aceste state le-a subscris în materie de neagresiune, și că ele se învoiesc, în ce le privește, să renunțe la aplicarea dispozițiunilor cuprinse în partea a IV-a (clauzelor militare, navale și aeriene) a Tratatului de la Neuilly, cum și la dispozițiile cuprinse în convenția privitoare la frontiera Turciei, semnată la Lausanne la 24 iulie 1923.

Timpul, din 2 august 1938.

153. **Declarația comună a Micii Înțelegeri și Ungariei**

(23 august 1938)

Negocierile în curs de anul trecut* între Ungaria, de o parte, și România, Iugoslavia și Cehoslovacia, pe de altă parte, inspirate de dorința comună de a netezi terenul de elementele ce ar putea împiedica dezvoltarea raporturilor de bună vecinătate între Ungaria și aceste trei state, au permis să se realizeze acorduri preliminare.

Aceste acorduri comportă recunoașterea din partea celor trei state a egalității de drepturi pentru Ungaria, în materie de înarmări, și renunțarea reciprocă la orice recurgere la forță între Ungaria și statele în chestiune.

În cursul negocierilor care au precedat realizarea acestor acorduri, toate celelalte chestiuni, a căror soluție ar putea influența în mod favorabil raporturile dintre statele dunărene au făcut de asemeni obiectul unui examen aprofundat și binevoitor.

S-au prevăzut și declarațiuni care să precizeze atitudinea statelor mai sus menționate, în ce privește aceste chestiuni, dar ele nu au putut fi fixate în forma lor definitivă.

Se speră că atunci când aceste dificultăți vor fi înlăturate, negocierile privitoare la aceste chestiuni vor fi duse la bun sfârșit și că, odată acordurile realizate, declarațiile în chestiune vor fi publicate simultan.

Timpul, din 25 august 1938.

Jean Metaxas, iar din partea Bulgariei de președintele guvernului Georges Kiosseivanov.

Documentul conține prevederi referitoare la menținerea relațiilor de bună vecinătate, colaborare prietenească, nerecurgerea la forță, desființarea prevederilor militare ale Tratatului de pace de la Neuilly.

* 1937

154. Mesajul oficial difuzat de postul de radio Praga în legătură cu poziția României față de Cehoslovacia

(2 noiembrie 1938)

Cercurile oficiale cehoslovace, împreună cu întreaga presă și opinia publică, au luat act cu cele mai adânci sentimente de recunoștință de atitudinea guvernului regal român în fața ultimelor tratative internaționale privitoare la problemele generale din Europa centrală și, mai ales, în fața problemelor cehoslovace și subcarpato-ruse.

În aceste clipe grele, politica României a dovedit calități cu adevărat cavalerești. Numai la nevoie se cunosc prietenii adevărați; și poporul ceh, împreună cu cel slovac, au avut, în nenorocirea lor, mângâierea de a putea constata lealitatea desăvârșită a României și nobilului ei rege, căruia acum doi ani i-au făcut în împrejurări mult mai senine o primire plină de entuziasm. Cehoslovacii nu vor uita niciodată dovezile de cinste și credință pe care i le-au dat poporul român și nobilul său rege.

Timpul, din 4 noiembrie 1938.

155. Articole din presă privitoare la ospitalitatea acordată de poporul român refugiaților din Cehoslovacia

(22 martie 1939)

. . . . . .

La Satu Mare

„Crucea Roșie" a împărțit însemnate ajutoare

Satu Mare, 19 martie

Vineri, 17 martie, la amiază a sosit la Satu Mare primul convoi cu refugiați din Ucraina subcarpatică, venind de la Sieni în mai multe mașini.

Oprindu-se la gară spre a fi îmbarcați în trenuri pentru altă destinație, refugiații au fost întâmpinați de d-na ing. Hortansa Zaharia, în numele Societății „Crucea Roșie", în calitatea d-sale de vicepreședintă a filialei Satu Mare, împărțindu-le numeroase daruri și alimente.

D-na Zaharia a stat aproape tot timpul în gară, fiind informată că va sosi dinspre Sieni alt convoi de refugiați, în două trenuri, dintre care unul a și sosit la ora 7 seara.

Reprezentanta Soc(ietății) „Crucii Roșii" s-a îngrijit și de aceștia, împărțindu-le pâine și slănină în valoare de 8 000 lei, iar d. Vasile Molnar, directorul fabricii „Dac", a dat la 100 copii 50 litri de lapte cald, mai donând și altor persoane diferite alimente.

La ora 1 noaptea, a sosit al doilea tren cu un alt transport de refugiați, cărora li s-au împărțit de asemenea alimente.

Alături de d-na Zaharia, d-na dr. M. Macri, prim medic de spital, a îngrijit de bolnave, iar medicii dr. I. Bârzu, dr. Valer Bota și dr. Leon Domide de bărbații bolnavi.

Refugiații, în majoritate funcționari, cu soții și copii, sunt într-o mizerie de nedescris. Cu toții sunt lihniți de foame, nemâncând de 2—3 zile nimic. Femeile abia se mai pot ține pe picioare.

Privind acești urgisiți ai soartei ți se perindă prin fața ochilor scene sfâșietoare: tot calvarul pe care l-au îndurat li s-a întipărit pe fețele crispate de suferință.

. . . . . .

La Cluj

Populația românească dă întregul său concurs refugiaților.
D. Voloșin adânc mișcat de atențiunea populației românești față de refugiați

Cluj, 19 martie

Exodul refugiaților din Ucraina carpatică, început cu membrii guvernului, continuă. Prin gara Cluj au trecut sâmbătă după amiază și duminică numeroase trenuri cu cehi și ruteni, refugiați din fața invaziei ungurești. Dacă primele din aceste trenuri erau pline mai ales de civili, ultimele sunt încărcate de refugiați militari. Toți sunt obosiți, abătuți. În ochi li se citește tristețea fără margini a celor lăsate în urmă și teama de un viitor necunoscut.

Au dispărut între acești oameni baricadele sociale, care poate îi despărțeau mai înainte. Femei și copii, țărani și intelectuali, civili și militari, soldați și ofițeri, toți sunt înfrățiți de aceeași tristețe nemărginită de a se vedea fără cămin, fără țară. Când se văd însă că sunt punctul central al manifestațiilor de simpatie din partea populației locale, în ochi li se aprinde o sclipire de încredere.

Peronul gării Cluj este tixit de numeroși elevi și intelectuali și de foarte multe membre ale societăților de binefacere din localitate, în frunte cu Societatea de „Cruce Roșie" și Gruparea femeilor române, care distribuie acestor refugiați mari cantități de alimente.

În același timp la primăria orașului s-a înființat un birou de încartiruire a acestor oameni.

Membrii fostului guvern al Ucrainei carpatice, în frunte cu monseniorul Voloșin, au părăsit Clujul, cu automobilele în care sosiseră, sâmbătă după amiază la ora 4,30, îndreptându-se spre Timișoara. La plecare, fostul prim-ministru al Ucrainei carpatice, adresându-se reprezentanților autorităților locale, a spus: „Nu voi putea să uit niciodată atenția dv. față de niște bieți refugiați ca noi. Oricâte mulțumiri v-am aduce, cuvintele nu sunt în stare să le exprime".

Era începutul omagiului care se aducea cunoscutei ospitalități românești, pentru a continua cu refugiații care, perindându-se prin fața capitalei ardelene, mișcați de ajutoarele primite din partea societăților feminine clujene amintite, își uită un moment necazul, pentru a striga, căutând să pronunțe cât mai corect românește „Trăiască România Mare"!

La Făgăraș

Făgăraș, 20 martie

Azi dim. la ora 5, cu un tren special, au sosit în orașul nostru 800 refugiați din Cehoslovacia, civili.

Dealtfel, prefectura județului fusese înștiințată de acum trei zile despre acest lucru.

În acest scop, prefectul județului nostru, d. col. Mihail Papadopol, a luat toate măsurile de primire și încartiruire, convocând în acest scop pe toți șefii de autorități, la o consfătuire.

La sosirea refugiaților, în primul rând li s-a împărțit hrană.

Din satele vecine au sosit femei și bărbați care le-au adus pâine și lapte.

Au fost concentrați toți medicii de spital și oraș în frunte cu d-nii d(octo)ri Stoichița, inspector general sanitar al ținutului, și Ion Giurcă, medic primar al județului, care au procedat la deparazitarea tuturor.

A fost adus și trenul-baie unde ei au trebuit să facă baie.

Mai mulți locuitori au cerut să li se dea în gazdă refugiați, oferindu-le hrană în mod gratuit.

Au sosit și mai multe soții ale ofițerilor și copii.

Reuniunea femeilor ortodoxe române, la apelul prefectului, în frunte cu d-na prezidentă, dr. Eliza Grama, și-a luat obligația de a îngriji pe femeile refugiate.

S-au format echipe de doamne care se îngrijesc de acest lucru.

La ora 11, a sosit în localitate d. rezident regal, general Dănilă Papp, care, însoțit de d. prefect, a vizitat lagărul, trenul-baie și hotelurile de încartiruire, dând dispoziții de alimentare și îngrijire.

La Aiud

19 martie

Duminică după masă a trecut prin Aiud un tren de militari refugiați din Ucraina subcarpatică.

Din îndemnul Crucii Roșii aiudene, inimile caritabile au întâmpinat pe refugiați cu pachete cu fructe, alimente și țigări. Gestul populației aiudene, în fruntea căreia se găsește d. primar, colonel dr. Georgescu, a făcut o bună impresie asupra refugiaților.

Universul, din 22 martie 1939.

156. Tratat asupra promovării raporturilor economice între Regatul României și Reichul German*

(23 martie 1939)

Art. I. În vederea colaborării dintre Părțile Contractante va fi întocmit, ca o completare a actualei reglementări a schimburilor economice româno-germane, un plan economic pe mai mulți ani care va menține ca principiu de bază echilibrarea schimburilor economice reciproce.

* La 23 martie 1939 Germania nazistă, folosind izolarea și încercuirea României, a reușit să-i impună un tratat economic, deschizând căile subordonării economice a țării noastre.

Atitudinea unei părți a cercurilor conducătoare românești, dorința lor de a menține vechile alianțe din convingerea că securitatea țării nu putea fi apărată de Germania, se reflectă și în acordurile încheiate în perioada imediat următoare: 31 martie 1939 — acord economic cu Franța; 31 mai 1939 — acord economic cu Anglia. În plus, garanțiile politice franco-britanice, date la 13 aprilie 1939.

Planul economic, pe de o parte, va ține socoteală de cerințele de import german, iar, pe de alta, de posibilitățile de dezvoltare ale producțiunii române, de necesitățile interne române și de nevoile schimbului economic al României cu alte țări.

Planul se va extinde îndeosebi asupra:

1. a) Dezvoltării și orientării producției agricole române. În acest scop, după un prealabil schimb de experiențe al organelor competente ale ambelor părți, se va proceda și la cultura de noi produse agricole, precum și la intensificarea celor ce sunt de pe acum cultivate, mai ales a furajelor, oleaginoaselor și plantelor textile;

b) Dezvoltării industriilor agricole existente și înființării de noi industrii agricole și de instalațiuni de prelucrare.

2. a) Dezvoltării economiei românești silvice și a lemnului;

b) Creării de exploatări și industrii forestiere întrucât vor apărea necesare în raport cu cele de la punctul 2 *a*.

3. a) Livrării de mașini și de instalațiuni pentru exploatările miniere în România.

b) Fundării de societăți mixte româno-germane pentru deschiderea și valorificarea calcopiritei din Dobrogea, minereurilor de crom din Banat, minereurilor de mangan din regiunea Vatra Dornei—Broșteni.

De asemenea, va fi examinată valorificarea zăcămintelor de bauxită și eventual crearea unei industrii de aluminiu.

4. Fundării unei societăți mixte româno-germană, care se va ocupa cu exploatarea petrolului și cu executarea unui program de foraj și prelucrare a țițeiului.

5. Colaborării pe teren industrial.

6. Creării de zone libere în care se vor instala întreprinderi industriale și comerciale, și construcții, în aceste zone libere, de antrepozite și instalațiuni de transbordare pentru navigația germană.

7. Livrării de armament și echipament pentru armata, marina, aviația română și industria de armament.

8. Dezvoltării căilor de comunicație și a mijloacelor de transport, al rețelei de drumuri și a căilor de apă.

9. Construirii de instalații de utilitate publică.

10. Conlucrării dintre băncile române și germane, în interesul ambelor țări, îndeosebi pentru finanțarea diverselor afaceri.

Art. II. Cu executarea acestui Tratat vor fi însărcinate comisiunile guvernamentale stabilite prin art. 32 al Tratatului de stabilire, comerț și navigație din 23 martie 1935, dintre guvernul regal român și Reichul german.

Art. III. Cele două comisiuni guvernamentale își vor comunica de fiecare dată intențiile lor în legătură cu acest tratat. Ele vor decide asupra executării diverselor proiecte.

Ambele guverne vor acorda sprijinul necesar organizațiunilor și firmelor care se vor ocupa cu pegătirea și executarea proiectelor prevăzute la art. 1, și vor ușura desăvârșirea proiectelor aprobate de comisiunile guvernamentale prin acordarea autorizațiunilor care sunt necesare conform legii.

Art. IV. Plățile de efectuat de către Germania în România, și invers, pentru executarea acestui tratat se fac conform actualelor dispoziții generale ale Acordului de plăți româno-german. Comisiunile guvernamentale pot stabili ca un procent al contravalorii livrărilor stipulate la art. 1, cifrele 7—9 sau din contravaloarea celorlalte livrări de mărfuri, să fie

întrebuințat pentru participări de capitaluri și finanțări pentru proiectele prevăzute la art. 1.

Art. V. Prezentul tratat va fi ratificat. El intră în vigoare o lună după schimbul documentelor de ratificare, care se va face la Berlin, cât mai curând posibil. Părțile Contractante îl vor aplica provizoriu, chiar de la data semnării.

Tratatul rămâne în vigoare până la 31 martie 1944. Dacă nu este denunțat un an înainte de această dată, se prelungește pe timp nedefinit. El poate, în acest caz, să fie denunțat oricând, cu respectarea unui termen de preaviz, de un an, la sfârșitul fiecărui trimestru calendaristic.

Semnat la București, în text român și german, fiecare în câte două exemplare, la 23 martie 1939.

Monitorul oficial, nr. 125, din 2 iunie 1939.

157. Declarațiile lui Neville Chamberlain și Edouard Daladier prin care Marea Britanie și Franța acordă garanții Greciei și României împotriva oricărei agresiuni*

(13 aprilie 1939)

a) Declarațiile lui Neville Chamberlain în Camera Comunelor:

Profit prin urmare de acest prilej pentru a declara în numele guvernului Maiestății Sale că atribuim cea mai mare importanță înlăturării oricărei tulburări prin forța amenințărilor sau oricărei schimbări prin forță a statu-quo-ului din Mediterana și Peninsula Balcanică.

În consecință, am ajuns la concluzia că în cazul unei acțiuni care ar fi luată și care ar amenința precis independența Greciei și a României și care ar fi considerate de către guvernul grec și român respectiv ca vital să reziste cu forțele lor naționale, guvernul Maiestății Sale se simte legat de a da imediat guvernelor grec și român, după cum va fi cazul, tot sprijinul pe care-l are în puterile sale

Comunicăm aceste declarații guvernelor și puterilor interesante, în special Turciei, ale cărei strânse relații cu guvernul grec sunt cunoscute și știu că guvernul francez va face declarații similare astăzi după amiază.

. . . . . .

b) Declarațiile lui Edouard Daladier făcute presei:

Guvernul francez atribuie cea mai mare importanță prevenirii oricărei modificări impusă cu forța sau prin amenințări cu forța *statu-quo*-ului în Mediterana și în Peninsula Balcanică.

Luând în considerare îngrijorările speciale pe care evenimentele din ultimele săptămâni le-au făcut să apară, guvernul francez a dat în consecință României și Greciei asigurarea specială că în cazul când o acțiune ar fi întreprinsă împotriva lor, acțiune care ar amenința clar independența României sau Greciei, și împotriva căreia guvernul român sau guvernul grec ar socoti că este interesul său vital să reziste cu forțele sale

* Acordarea garanțiilor politice franco-britanice la 13 aprilie au fost o nouă dovadă a faptului că România încă spera în posibilitatea contracarării amenințărilor Germaniei naziste, o dovadă a încercării de a se menține pe linia politicii sale externe tradiționale.

naționale, guvernul francez s-ar socoti angajat să-i dea imediat întreaga asistență ce-i stă în putință.

Guvernul englez a adoptat aceeași atitudine.

. . . . . .

Universul, din 15 aprilie 1939.

158. Protocol adițional secret la Pactul de neagresiune semnat de Viaceslav Molotov și Joachim von Ribbentrop la 23 august 1939

Cu ocazia semnării Tratatului de neagresiune dintre Reichul German și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, plenipotențiarii semnatari din partea celor două părți au discutat în cadrul unor convorbiri strict confidențiale problema delimitării sferelor lor respective de interes în Europa răsăriteană. Aceste convorbiri au dus la următorul rezultat:

1. În cazul unei transformări teritoriale și politice a teritoriilor aparținând statelor baltice (Finlanda, Estonia, Letonia, Lituania), frontiera nordică a Lituaniei va reprezenta frontiera sferelor de interes atât ale Germaniei, cât și ale U.R.S.S.

În legătură cu aceasta, interesul Lituaniei față de teritoriul Vilno este recunoscut de ambele părți.

2. În cazul unei transformări teritoriale și politice a teritoriilor aparținând statului polonez, sferele de interes, atât ale Germaniei, cât și ale U.R.S.S., vor fi delimitate aproximativ de linia râurilor Narev, Vistula și San.

Problema dacă în interesele ambelor părți ar fi de dorit menținerea unui stat polonez independent și a modului în care vor fi trasate frontierele acestui stat poate fi soluționată definitiv numai în cursul evenimentelor politice ulterioare.

În orice caz, guvernele vor rezolva această problemă pe calea unor înțelegeri prietenești.

3. În privința Europei sud-estice, partea sovietică subliniază interesul pe care-l manifestă pentru Basarabia. Partea germană își declară totalul dezinteres politic față de aceste teritorii.

4. Acest protocol va fi considerat de ambele părți ca strict secret.

23 august 1939

Pentru Guvernul Germaniei
J. RIBBENTROP

Reprezentantul plenipotențiar
al Guvernului U.R.S.S.
V. MOLOTOV

Pactul Molotov-Ribbentrop și consecințele lui pentru Basarabia, Editura Universitas, Chișinău, 1991, p. 5—7.

159. Comunicat privind neutralitatea României (6 septembrie 1939)

Ministrul Casei Regale face cunoscut:

1. Maiestatea Sa regele, convocând consilierii regali, ședința a avut loc astăzi 6 septembrie, ora 16, la palatul Cotroceni.

2. După expunerea președintelui Consiliului de Miniștri, ministru al apărării naționale, și a ministrului afacerilor străine asupra politicei externe a guvernului, față de evenimentele internaționale în curs, Consiliul în unanimitate a aprobat acțiunea diplomatică urmată și măsurile militare luate pentru apărarea fruntariilor.

3. Consiliul, în unanimitate, a hotărât observarea strictă a regulelor neutralității stabilite prin convențiunile internaționale față de beligeranții din actualul conflict.

4. Au luat parte:

Domnii: Armand Călinescu, președintele Consiliului de Miniștri;
general Arthur Văitoianu, consilier regal;
dr. Al. Vaida-Voevod, consilier regal;
Gh. Gh. Mironescu, consilier regal;
prof. N. Iorga, consilier regal;
dr. C. Angelescu, consilier regal;
Gh. Tătărescu, consilier regal;
C. Argetoianu, consilier regal;
general adj. E. Ballif, consilier regal;
Gr. Gafencu, ministru al afacerilor străine.

București, 6 septembrie 1939.

Monitorul oficial, nr. 206, din 7 septembrie 1939.

160. **Articolul „Refugiați poloni în România" publicat de „Universul" la 20 septembrie 1939**

Au trecut granița și foștii demnitari, în frunte cu președintele Moscicki, de asemenea și mareșalul Ridz Smigly.

Cernăuți, 18 septembrie.

În urma presiunii ofensive a armatelor rusești în Polonia, nenumărate convoiuri de refugiați au trecut frontiera în România, prin punctele Zalesnic, Orășeni și Vișnița. Odată cu acest exod al populației civile au trecut și câteva elemente militare disparate.

Numărul refugiaților particulari trece de 4 000. Ei au venit cu automobile și fac parte din clasa avută a Poloniei.

S-au refugiat de asemenea și câteva vagoane cu copii. Numărul copiilor se ridică la circa 400; al trupelor în retragere, refugiate la noi, cam 10 000 soldați și ofițeri.

Soldații și ofițerii au fost imediat dezarmați și internați.

De remarcat că ei aparțineau armelor și unităților celor mai diferite.

Pe ziua de ieri au intrat în țară și 100 de avioane poloneze, în majoritate avariate, iar o parte din piloți răniți.

Potrivit regulilor internaționale, trupele internate vor fi întreținute pe socoteala statului. Refugiații care n-au roluri militare vor părăsi probabil țara.

În cursul nopții au trecut granița și d-nii Moscicki, președintele Republicii Polone, mareșalul Ridz Smigly, membrii fostului guvern polon cu președintele lor, și d. Beck. Primirea s-a făcut după toate regulile ospitalității. Găzduirea președintelui Moscicki și a mareșalului Ridz Smigly s-a făcut la Palatul metropolitan din Cernăuți. În cursul zilei de ieri toți

foştii demnitari poloni au părăsit Cernăuţii îndreptându-se spre localităţile ce le-au fost indicate, pentru timpul cât vor sta în România.

D. Moscicki va sta la Bicaz, mareşalul Ridz Smigly la Craiova, iar foştii miniştri la Slănic.

Universul, din 20 septembrie 1939.

161. Comunicatul Conferinţei Înţelegerii Balcanice*
(2—4 februarie 1940)

Consiliul permanent al Înţelegerii Balcanice s-a reunit la Belgrad în zilele de 2, 3 şi 4 februarie 1940, Grecia fiind reprezentată prin d. I. Metaxas, preşedintele Consiliului şi ministru al afacerilor străine; România prin d. Grigore Gafencu, ministrul afacerilor străine; Turcia prin d. Sukru Saracioglu, ministrul afacerilor străine; Jugoslavia prin d. Al. Tzintzar Markovici, ministrul afacerilor străine.

Schimburile de vederi la care au procedat membrii Consiliului permanent, într-o atmosferă cordială şi de încredere, le-au îngăduit să constate în unanimitate:

1. Interesul comun al celor patru state pentru menţinerea păcii, a ordinii şi a securităţii în sud-estul Europei.

2. Ferma lor deciziune de a continua politica lor hotărât pacifică, menţinându-şi strict poziţiile faţă de conflictul actual, în scopul de a se feri această parte a Europei de încercările războiului.

3. Voinţa de a rămâne unite în sânul unei Înţelegeri care nu urmăreşte decât propriile ei ţeluri şi care nu este îndreptată împotriva nimănui, precum şi de a veghea în comun la salvgardarea dreptului la independenţă şi la teritoriul naţional al fiecăruia dintre ele.

4. Sincera lor dorinţă de a întreţine şi dezvolta raporturi prieteneşti cu statele vecine, într-un spirit împăciuitor de înţelegere mutuală şi colaborare paşnică.

5. Necesitatea de a strânge şi mai mult şi de a desăvârşi legăturile economice şi de comunicaţii între statele balcanice, organizând mai cu deosebire schimburile în interiorul Înţelegerii.

6. Prelungirea Pactului Balcanic pentru o nouă perioadă statutară de 7 ani, cu începere de la 9 februarie 1941.

7. Hotărârea celor patru miniştri ai afacerilor străine de a păstra între ei un strâns contact până la viitoarea sesiune ordinară a Consiliului permanent al Înţelegerii Balcanice, care va avea loc la Atena în luna februarie 1941.

Belgrad, 4 februarie 1940.

Timpul, din 6 februarie 1940.

---

* Semnat la 4 februarie 1940 de miniştrii afacerilor străine ai Greciei, României, Turciei şi Iugoslaviei, Comunicatul denotă strângerea legăturilor dintre aceste state în faţa pericolului comun, precum şi convingerea ţărilor respective că această înţelegere poate fi un factor de stabilitate politică şi antirevizionistă în zonă. Comunicatul anunţa, în baza aceloraşi principii antirevizioniste, menţinerea neutralităţii, a acordurilor anterioare pe o durată de încă şapte ani.

162. Directivele Internaţionalei Comuniste pentru Partidul Comunist din România.

(8 mai 1940)

. . . . . .

II

În faţa P(artidului) C(omunist), a clasei muncitoare şi a popoarelor din România stă sarcina de a nu admite atragerea României în război. Să nu se admită transformarea României într-un cap de pod al imperialiştilor englezi şi francezi împotriva U.R.S.S.

Aceasta poate fi înfăptuit cu ajutorul U.R.S.S. şi al popoarelor din ţările balcanice, care de asemenea luptă împotriva atragerii lor în război.

Rezolvarea pe cale paşnică a chestiunii Basarabiei şi a problemelor litigioase cu ţările balcanice vecine — pe baza autonomiei teritoriale pentru toate regiunile ocupate şi recunoaşterea dreptului lor la autodeterminare până la despărţire de stat a naţionalităţilor asuprite constituie o condiţie necesară pentru apropierea de U.R.S.S. şi de ţările balcanice în vederea unei lupte comune împotriva atragerii în război, pentru preîntâmpinarea unui război, pentru pace.

În faţa poporului din România, în faţa clasei muncitoare şi a partidului ei, P(artidul) C(omunist) din România, stă sarcina de a nu admite atragerea României în război şi transformarea României într-un cap de pod al Angliei şi Franţei pentru un război împotriva Germaniei şi împotriva U.R.S.S.

Rezolvarea cu succes a acestei sarcini este posibilă numai cu ajutorul apropierii de U.R.S.S. şi de popoarele balcanice vecine care luptă împotriva atragerii lor în război, pentru pace şi dezvoltare liberă, sprijinindu-se pe U.R.S.S. Apropierea de Uniunea Sovietică, încheierea pactului de neagresiune cu ea este posibilă prin reglementarea pe cale paşnică a chestiunii Basarabiei şi prin desfăşurarea politicii de prietenie faţă de U.R.S.S. Apropierea de ţările balcanice vecine este posibilă de înfăptuit prin rezolvarea pe cale paşnică a tuturor problemelor litigioase între România şi aceste ţări, prin acordarea regiunilor ocupate autonomiei depline şi recunoaşterea dreptului lor la autodeterminare până la despărţire de stat. Toate acestea nu reprezintă nici un pericol pentru poporul român.

U.R.S.S., care apără pacea şi independenţa ţărilor balcanice, iar în ultimul timp pacea şi neutralitatea Suediei, este vital interesată de pacea în Balcani, de neutralitatea şi independenţa şi ale poporului român.

Demascând politica dictaturii făţişe, care are ca scop îmbogăţirea pe seama celor care duc război, consolidarea dominaţiei sale în limitele României actuale şi care se pregătesc să atragă ţara într-un război de partea Angliei şi Franţei — a învingătorilor probabili, după părerea lor, care garantează integritatea României actuale şi prezentarea României în calitate de cap de pod într-un război împotriva U.R.S.S. — să se sprijine orice acţiune care este îndreptată spre înfăptuirea apropierii de U.R.S.S. şi de ţările balcanice vecine.

Principalul duşman sunt reprezentanţii cei mai reacţionari şovini şi agresivi ai capitalului monopolist român şi ai marilor moşieri în frunte cu regele, care aplică o dictatură făţişă şi o politică antipopulară.

Să fie demascat F⟨rontul⟩ Renașterii N⟨ațională⟩ tocmai ca o organizație creată în scopul împiedicării poporului de a desfășura lupta împotriva politicii antipopulare a dictaturii fățișe, a răpirii de la popor a tuturor libertăților democratice, a oricărei posibilități de a se amesteca în conducerea nu numai a treburilor statului, ci chiar și în conducerea municipalităților și comunelor.

Să fie criticată slăbiciunea și greșeala săvârșită de activiștii partidului care au căutat să formeze în rândul maselor o iluzie precum că se poate cuceri această organizație și s-o transforme în Frontul Popular... F⟨rontul⟩ Renașterii N⟨ațională⟩ este creat de dictatură tocmai pentru a nu admite crearea nici a frontului unic muncitoresc, nici a frontului popular al celor ce muncesc. Să fie demascată și „uniunea națională" care se crează acum în rândurile F.R.N. sau în jurul regelui și lozinca „apărării granițelor" tocmai ca o continuare a politicii de apropiere de Anglia și Franța a războiului împotriva Germaniei și U.R.S.S.

Arhiva Istorică Centrală — Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 1, inv. 8, dosar nr. 167, f. 18—22.

163. Nota lui Joachim von Ribbentrop către Viaceslav Molotov privitoare la problema Basarabiei

(25 iunie 1940)

1. Germania este fidelă acordurilor de la Moscova. Ea este deci dezinteresată de problema Basarabiei. În această regiune trăiesc aproximativ 100 000 de germani etnici. Germania este bineînțeles interesată de soarta acestor germani etnici și așteaptă ca viitorul acestor germani să fie asigurat. Conducerea Reichului ține ca, la timpul potrivit, să facă anumite propuneri conducerii sovietice pentru problema repatrierii acestor germani, analog cu germanii etnici din Volhinia.

2. Pretenția guvernului sovietic asupra Bucovinei este o noutate. Bucovina a fost mai înainte provincia Coroanei austriece. De aceea, Germania este, în special, interesată de soarta acestor germani etnici.

3. În restul teritoriului român, Germania are puternice interese economice. Acestea cuprind atât zonele petroliere, cât și pământul agrar. Germania este interesată, așa cum a explicat în repetate rânduri guvernului sovietic, ca aceste regiuni să nu devină teatru de război.

4. Pentru o rezolvare a problemei Basarabiei, conducerea Reichului este de părere ca, pe tărâmul înțelegerii din partea Uniunii Sovietice, să se facă totul pentru o rezolvare pașnică cu conducerea română în problema Basarabiei. Conducerea Reichului ar fi pregătită, în spiritul înțelegerii de la Moscova, să sfătuiască conducerea română pentru o clarificare pașnică a problemei Basarabiei, în sensul rusesc.

23 August 1944. Documente 1939—1943, vol. I, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 80—81.

164. Notele ultimative ale guvernului sovietic din 26 și 27 iunie 1940 și răspunsurile guvernului român

a) *Nota ultimativă a guvernului sovietic, din 26 iunie 1940.*

În anul 1918, România, folosindu-se de slăbiciunea militară a Rusiei, a desfăcut de la Uniunea Sovietică (Rusia) o parte din teritoriul ei, Basarabia, călcând prin aceasta unitatea seculară a Basarabiei, populată în principal cu ucrainieni, cu Republica Sovietică Ucraineană.

Uniunea Sovietică nu s-a împăcat niciodată cu faptul luării cu forța a Basarabiei, ceea ce guvernul sovietic a declarat nu o dată și deschis în fața întregii lumi. Acum, când slăbiciunea militară a U.R.S.S. a trecut în domeniul trecutului, iar situația internațională care s-a creat cere rezolvarea rapidă a chestiunilor moștenite din trecut pentru a pune în fine bazele unei păci solide între țări, U.R.S.S. consideră necesar și oportun ca în interesele restabilirii adevărului să păşească împreună cu România la rezolvarea imediată a chestiunii înapoierii Basarabiei Uniunii Sovietice.

Guvernul sovietic consideră că chestiunea întoarcerii Basarabiei este legată în mod organic de chestiunea transmiterii către U.R.S.S. a acelei părți a Bucovinei a cărei populațiune este legată în marea sa majoritate de Ucraina Sovietică prin comunitatea soartei istorice, cât și prin comunitatea de limbă și compoziție națională. Un astfel de act ar fi cu atât mai just cu cât transmiterea părții de nord a Bucovinei către U.R.S.S. ar reprezenta, este drept că numai într-o măsură neînsemnată, un mijloc de despăgubire a acelei mari pierderi care a fost pricinuită U.R.S.S. și populației Basarabiei prin dominația de 22 de ani a României în Basarabia.

Guvernul U.R.S.S. propune guvernului regal al României:

1. Să înapoieze cu orice preț Uniunii Sovietice Basarabia;

2. Să transmită Uniunii Sovietice partea de nord a Bucovinei cu frontierele sale potrivit cu harta alăturată.

Guvernul sovietic își exprimă speranța că guvernul român va primi propunerile de față ale U.R.S.S. și că aceasta va da posibilitatea de a se rezolva pe cale pașnică conflictul prelungit dintre U.R.S.S. și România.

Guvernul sovietic așteaptă răspunsul guvernului regal al României în decursul zilei de 27 iunie curent.

b) *Răspunsul guvernului român, din ziua de 27 iunie 1940.*

Guvernul U.R.S.S. a adresat guvernului român o notă care a fost remisă la 26 iunie 1940, la ora 10 seara, de către excelența sa d-l Molotov, președintele Comisarilor Poporului al Uniunii Sovietice, comisar al poporului pentru afacerile străine, excelenței sale d-lui Davidescu, ministrul României la Moscova.

Fiind însuflețit de aceeași dorință ca și guvernul sovietic de a vedea rezolvate prin mijloace pacifice toate chestiunile care ar putea să producă o neînțelegere între U.R.S.S. și România, guvernul regal declară că este gata să procedeze imediat și în spiritul cel mai larg la discuțiunea amicală și de comun acord a tuturor problemelor emanând de la guvernul sovietic.

În consecință, guvernul român cere guvernului sovietic să binevoiască a indica locul și data ce dorește să fixeze în acest scop.

De îndată ce va fi primit un răspuns din partea guvernului sovietic, guvernul român își va desemna delegații și nădăjduiește că conversațiunile cu reprezentanții guvernului sovietic vor avea ca rezultat să creeze relațiuni trainice de bună înțelegere și prietenie între U.R.S.S. și România.

c) *Nota ultimativă adresată de guvernul sovietic în noaptea de 27 iunie 1940*

Guvernul U.R.S.S. consideră că răspunsul guvernului regal al României din 27 iunie ca imprecis, deoarece în răspuns nu se spune direct că el primește propunerea guvernului sovietic de a-i restitui neîntârziat Basarabia și partea de nord a Bucovinei. Însă cum ministrul României la Moscova, d. Davidescu, a explicat că răspunsul menționat al guvernului regal al României însemnează accedarea la propunerea guvernului sovietic, guvernul sovietic primind această explicație a d-lui Davidescu, propune:

1. În decurs de patru zile, începând de la ora 14, după ora Moscovei, la 28 iunie să evacueze teritoriul Basarabiei și Bucovinei de trupele românești.

2. Trupele sovietice în același timp să ocupe teritoriul Basarabiei și partea de nord a Bucovinei.

3. În decursul zilei de 28 iunie trupele sovietice să ocupe următoarele puncte: Cernăuți, Chișinău, Cetatea-Albă.

4. Guvernul regal al României să ia asupra sa răspunderea în ceea ce privește păstrarea și nedeteriorarea căilor ferate, parcurilor de locomotive și vagoane, podurilor, depozitelor, aerodromurilor, întreprinderilor industriale, uzinelor electrice, telegrafului.

5. Să se numească o comisie alcătuită din reprezentanți ai guvernului român și U.R.S.S., câte doi din fiecare parte, pentru lichidarea chestiunilor în litigiu în legătură cu evacuarea armatei române și instituțiilor din Basarabia și partea de nord a Bucovinei.

Guvernul sovietic insistă ca guvernul regal al României să răspundă la propunerile sus menționate nu mai târziu de 28 iunie ora 12 ziua (ora Moscovei).

d) *Răspunsul guvernului român, din ziua de 28 iunie 1940*

Guvernul român, pentru a evita gravele urmări pe care le-ar avea recurgerea la forță și deschiderea ostilităților în această parte a Europei, se vede silit să accepte condițiile de evacuare specificate în răspunsul sovietic.

Guvernul român ar dori totuși ca termenele de la punctele unu și doi să fie prelungite, deoarece evacuarea teritoriilor ar fi foarte greu de dus la îndeplinire în patru zile din pricina ploilor și inundațiilor care au stricat căile de comunicație.

Comisia mixtă instituită la punctul 5 ar putea discuta și rezolva această chestiune.

Numele reprezentanților români din această comisiune vor fi comunicate în cursul zilei.

Universul, din 4 iulie 1940.

165. Declarațiile primului ministru, Ion Gigurtu, privind „noua orientare" a politicii externe a României

(8 iulie 1940)

. . . . . .

Noua orientare a politicii externe

Orientarea politicii externe a României, în cadrul celor două mari națiuni ale Axei, este un fapt împlinit. Această orientare nu este o întâmplare sau o acțiune de moment, ci reintrăm prin ea în vechi tradiții ale statului nostru, tradiții care au fost rupte pentru considerațiuni ce nu mai sunt actuale și care erau depășite de evenimente încă cu mult înaintea actualului conflict.

. . . . . .

Universul, din 8 iulie 1940.

166. Scrisoarea lui Adolf Hitler către regele Carol al II-lea

(17 iulie 1940)

Maiestatea Voastră,

Evenimentele, ca și unele consultări determinate de ele, nu mi-au îngăduit până azi să vă exprim opiniile mele despre propunerile pe care Majestatea Voastră mi le-a comunicat. Trebuie să vă rog să admiteți că situația extraordinară și pericolele pe care le prezintă constituie explicația absolutei francheți a gândurilor pe care doresc să le exprim. L-am informat pe duce despre această scrisoare.

Există două posibilități pentru întâmpinarea chestiunilor controversate care produc îngrijorare Majestății Voastre și întregii Românii:

1. O abordare tactică, aceasta însemnând să se încerce a se salva ceea ce poate fi salvat printr-o adaptare cu abilitate la împrejurări, pe măsură ce se produc.

2. Procedeul unei decizii fundamentale — în căutarea unei soluții definitive — și îndeplinirea acestei ⟨decizii⟩, chiar cu riscul unor sacrificii.

În privința primului mod de a proceda, Majestate, sunt absolut incapabil să afirm ceva. Întreaga mea viață am fost un om al deciziilor fundamentale și numai de la acestea aștept succese decisive. Orice încercare de a înlătura prin manevre tactice de vreun fel sau altul pericolele care amenință țara dumneavoastră trebuie ⟨să sufere⟩ și va suferi un eșec. Sfârșitul, mai devreme sau mai târziu — și poate în foarte scurt timp — ar putea fi chiar distrugerea României.

În opinia mea, numai cel de-al doilea procedeu este practicabil. Nu-mi fac iluzii în privința dificultăților — de natură internă, cât și în domeniul relațiilor externe — care urmează să fie învinse. Totuși, pot concepe că se va ajunge — cel puțin pentru viitor — mai întâi la o pace durabilă și în al doilea rând la prosperitatea crescândă a tuturor celor interesați.

Cel de-al doilea procedeu — și ⟨de fapt⟩ singurul pe care îl pot recomanda Majestății Voastre — este o înțelegere de bună credință cu Ungaria și Bulgaria. Mă refer la ambele țări, deoarece cred că ar fi o eroare funestă să se creadă că, admițând concesii față de una, s-ar provoca o ruptură între ele, iar aceasta ar putea face mai ușoară rezistența față de-a doua. Prin aceasta, s-ar putea realiza, Majestate, cel mult, un câștig provizoriu de timp. Este clar că vor apărea noi stări tensionale și o nouă criză va izbucni de îndată ce se va ivi prilejul. Acest prilej nu va întârzia să apară. De fapt, o astfel de tărăgănare a unei decizii va duce ea însăși, în mod inevitabil și în foarte scurt timp, la o astfel de criză.

Referitor la aspectul strict juridic, nu am nimic de spus. Un factor decisiv îmi pare a fi aspectul de politică de forță al acestei chestiuni. După războiul mondial, România, favorizată de o șansă excepțională, a dobândit de la trei state teritorii pe care, după părerea mea, nu le mai poate păstra mult timp din punctul de vedere al politicii de forță. Alta ar fi fost situația dacă România ar fi reușit să realizeze asimilarea internă a acestor teritorii din punct de vedere etnic și politic sau dacă slăbiciunea militară a țărilor vecine ar fi rămas permanentă. Prima alternativă nu s-a putut materializa, iar pe cea de-a doua nu ar putea conta nimeni dintre cei care au cunoștință de legile ce guvernează evoluția națiunilor. Dacă România este astăzi silită ca pe calea concesiei să înapoieze teritoriile pe care le-a dobândit, aceasta nu reprezintă altceva decât ceea ce previziunea omenească trebuia să se aștepte a se întâmpla într-o zi. Îmi pare a fi deja un mare câștig faptul că Ungaria — după cum consider că am motive să cred — nu insistă asupra unei definiri strict juridice a revendicărilor ei, ci este gata să le negocieze pe baza unui compromis echitabil.

Îmi permit acum să schițez foarte pe scurt Majestății Voastre atitudinea adoptată de Germania:

Reichul german nu are interese teritoriale la est de linia care separă sferele de interese germane și ruse, sau la est de Slovacia și de frontierele germano-ungară și germano-iugoslavă, sau la sud de frontierele germano-iugoslavă și germano-italiană. Interesele lui politice dincolo de aceste frontiere își află împlinirea din belșug prin stabilirea unei colaborări prietenești în toate domeniile cu națiunile care locuiesc acolo. Același lucru este valabil ⟨și⟩ pentru interesele economice ale Germaniei. În consecință, Germania nu are interese teritoriale nici în Ungaria, nici în România, nici în Bulgaria. Ea are legături de prietenie, dintre care cele cu Ungaria și cu Bulgaria datează și sunt cultivate de mult timp.

Propunerea României de a manifesta în viitor o atitudine prietenoasă față de Germania desigur că nu poate fi decât salutată de către Germania, cu atât mai mult cu cât în trecut și până foarte recent — așa cum a fost stabilit categoric din documentele descoperite — atitudinea politicii române oficiale față de Germania din păcate a fost, în orice caz, nu tocmai prietenoasă, ba mai degrabă cu totul ostilă. Rațiunile acesteia — trebuie s-o spun — îmi sunt de neînțeles, în măsura în care se iau în considerare factori politici constatabili. Consecințele finale ale acestei atitudini au fost mai mult în detrimentul României însăși decât al Germaniei. Dacă Germania, în pofida acestei situații, are dorința sinceră de a aduce o contribuție la menținerea păcii în toate aceste țări, ⟨aceasta se

explică prin faptul că) ea este mânată în primul rând și de un interes economic lesne de înțeles. Eu am făcut însă și guvernului ungar următoarea declarație clară:

În eventualitatea că nu ar exista nici o posibilitate de înțelegere pașnică între România, Ungaria și Bulgaria, Germania — la rândul ei — ar putea anunța în mod clar că de acum înainte ea se va dezinteresa total față de viitoarea evoluție în sud-estul Europei. Reichul german este destul de puternic spre a se proteja el însuși, cu promptitudine și prin propria forță, împotriva amenințării oricărei agresiuni. Totuși, eu nu voi permite niciodată ca Wehrmachtul german să fie angrenat într-un conflict pentru chestiuni care sunt absolut disproporționate cu jertfele cerute de un război. Dacă România, Ungaria și Bulgaria consideră că nu pot ajunge la o înțelegere, convingerea mea este că această atitudine nu va aduce beneficii nici uneia dintre aceste țări, ci, din contră, le va aduce pedeapsă tuturor. În acest caz, nu mă simt chemat să întreprind ceva spre a ține sub control evoluția viitoare. Situația militară a Reichului s-a dezvoltat atât de favorabil, încât ne permite ca la nevoie să renunțăm chiar la livrările de petrol, cu toate că aceasta ar însemna în mod sigur anumite privațiuni. Cum am spus deja, am putea accepta aceasta ca un sacrificiu; totuși, ar fi mai puțin costisitor decât implicarea Reichului în conflicte care există numai din cauză că ceilalți participanți nu pot ajunge la concluzia că ⟨trebuie⟩ să permită rațiunii juste să prevaleze asupra pasiunilor și emoțiilor. Orice mod de a raționa just trebuie totuși să ducă la recunoașterea faptului că, cu timpul, o revizuire a devenit inevitabilă și că ⟨această revizuire⟩ cu cât se produce mai devreme, cu atât mai mari vor fi foloasele ei. Atât timp cât nu s-a ajuns la o reglementare rezonabilă a tuturor chestiunilor pendinte între România, Ungaria și Bulgaria nu va exista nici un sens în explorarea de către Germania a posibilităților unei colaborări mai strânse și în asumarea — în funcție de posibilități — a unor obligații mai cuprinzătoare.

Dacă Majestatea Voastră ar fi acum în măsură să revadă punctul de vedere al României în acest sens și ar fi dispusă să mă informeze despre aceasta, aș face imediat cunoscut lui Mussolini acest fapt, ca și guvernelor ungar și bulgar.

Dacă, pe de altă parte, Majestatea Voastră ar considera că nu poate fi de acord cu modul meu de a raționa, eu nu îl voi mai continua în viitor, ci, pur și simplu, voi informa guvernele ungar și bulgar că guvernul german, la rândul lui, nu vede calea pe care ar putea porni la soluționarea acestor probleme.

Dacă totuși ar fi posibil să se ajungă la o reglementare satisfăcătoare între cele trei țări printr-o asemenea atitudine, aceasta ar însemna, pentru fericirea și viitorul tuturor celor trei interesați, mai mult decât orice presupus succes tactic de moment, care, mai devreme sau mai târziu, ar duce inevitabil la noi crize.

Adolf Hitler

23 August 1944. Documente, vol. I, *1939—1943*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 88—91.

167. Studiu întocmit de Secţia Operaţii a Marelui Stat Major asupra situaţiei politico-militare a României

(26 august 1940)

Situaţia generală politică

1. Ne considerăm complet izolaţi şi lipsiţi de sprijinul material şi politic al oricărei puteri străine.

2. Ne considerăm în situaţia de a fi atacaţi:

— cu certitudine, simultan, de către ruşi şi unguri, deci la frontierele de Est, Nord şi Vest;

— cu oarecare probabilitate, de către bulgari şi iugoslavi care vor căuta să speculeze situaţia noastră grea.

3. Ne considerăm, din punct de vedere politic, înşelaţi şi de către germani şi de către ruşi şi de către bulgari, atât în tratativele existente, cât şi în promisiunile vagi care ne-au fost făcute.

Scopul politic urmărit

1. Apărare, în limitele posibilităţilor noastre materiale (forţe armate şi resursele teritoriului), pentru a ajunge să durăm maximum de timp pe acea parte din teritoriul ţării care poate fi în adevăr apărată cu mijloacele noastre.

2. Alegerea teatrului de operaţii pe care trebuie să se concentreze astfel apărarea se face după următoarele criterii:

a) Să corespundă porţiunii de teritoriu asupra căruia drepturile noastre sunt cele mai contestate.

b) Să se adreseze adversarului pe care putem avea certitudinea de a-l învinge.

c) Să corespundă regiunii pentru apărarea căreia se poate câştiga consensul unanim al populaţiei ţării.

d) Să ne pună în situaţia:

— de a obţine sprijinul moral al ţărilor neinteresate în conflict;

— de a obliga, direct sau indirect, puterile Axei să ne sprijine.

Teatrul de operaţiuni care corespunde tuturor acestor deziderate este Ardealul.

În consecinţă, scopul politic urmărit de război poate concretiza formula vagă de la început în următoarea formă:

Apărarea Ardealului cu totalitatea forţelor, consimţind, la nevoie, la o simplă acoperire pe restul frontierelor şi deci la pierderea eventuală a Moldovei, Dobrogei şi chiar la pierderea Munteniei şi Banatului.

Proiect de repartiţie a forţelor:

Frontul de Vest

1. Forma operaţiilor. Bătălie defensivă urmărind oprirea unui atac ungar.

2. Forţe necesare:

— 13 divizii infanterie şi 1 divizie cavalerie pentru obţinerea opririi inamicului.

Frontul de Est

1. Forma operațiilor

În Moldova: acoperire, cu misiunea de:

— A întârzia înaintarea forțelor sovietice și a închide definitiv defileele munților și direcțiile Focșani—Buzău sau Galați—Buzău.

2. Forțe necesare: maximum 10 divizii infanterie și 3 divizii cavalerie.

În Dobrogea: acoperire, cu misiunea de a întârzia pătrunderea forțelor ruso-bulgare, cedând terenul și regrupându-ne la Vest de Dunăre.

Forțe necesare: 2 divizii infanterie și 1 brigadă cavalerie.

Frontul de Sud

1. Forma operațiilor: acoperire, pe Dunăre și față de un atac de la Sud:

— închiderea defileelor Carpaților, spre Muntenia;

— eventual păstrarea regiunei petroliere Ploiești.

2. Forțe necesare: pentru acoperire, maximum 1 divizie infanterie.

*În rezerva M.C.G.**

Din totalul de 33 divizii infanterie și $4\,^1/_2$ divizii cavalerie pe care le avem în prezent, s-au destinat:

— 13 D.I.** și 1 D.Cv.*** la Vest;

— 12 D.I. și 13 D.Cv. la Est;

— 1 D.I. la Sud.

Rămân disponibile 6 D.I., totalitatea carelor de luptă și rezervele de artilerie grea ale M.C.G., cu care se poate:

— Trece la o contraofensivă pe Frontul de Vest, după oprirea atacului unguresc;

— Ajuta oprirea atacului din Est, pe creasta munților și eventual linia F.N.B.****;

— Închide defileele munților, în cazul unui atac la Sud.

Realizarea dispozitivului

În situația actuală, realizarea dispozitivului este condiționată de:

1. Atacul rusesc în Est și în Nord, care poate să ne surprindă în dispozitivul actual. În acest caz, suntem obligați să ne batem așa cum ne găsim.

2. Echiparea teatrului de operațiuni din Ardeal, care trebuie să preceadă sau să meargă paralel cu afluirea forțelor noastre în Ardeal.

3. De obținerea unei quasi certitudini în ceea ce privește atitudinea Bulgariei în Dobrogea.

---

* Marele Cartier General

** Divizie Infanterie

*** Divizie Cavalerie

**** Focșani—Nămoloasa—Brăila

În consecință, realizarea dispozitivului se va face în mod treptat, descongestionând Estul în profitul teatrului de operațiuni de Vest.

23 August 1944. Documente. 1939—1943, vol. I, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 95—96.

168. **Textul dictatului de la Viena**
(30 august 1940)

. . . . . .

Iată textul sentinței, după comunicatul oficial:

1. Traseul definitiv al liniei de frontieră, care desparte România de Ungaria, va corespunde aceluia marcat de harta geografică aci anexată. O comisie româno-ungară va determina detaliile traseului la fața locului.

2. Teritoriul român atribuit Ungariei va fi evacuat de trupele românești într-un termen de 15 zile și remis în bună ordine acesteia. Diferitele faze ale evacuării și ale ocupării, precum și modalitățile lor vor fi fixate în termen de o comisie româno-ungară. Guvernele ungar și român vor veghea ca evacuarea și ocuparea să se desfășoare în ordine completă.

3. Toți supușii români, stabiliți în această zi pe teritoriul ce urmează a fi cedat de România, dobândesc fără alte formalități naționalitatea ungară. Ei vor fi autorizați să opteze în favoarea naționalității române într-un termen de șase luni. Acele persoane care vor face uz de acest drept vor părăsi teritoriul ungar într-un termen adițional de un an și vor fi primiți de România. Ei vor putea să ia, fără nici o împiedicare, bunurile lor mobile, să lichideze proprietatea lor imobilă, până în momentul plecării lor, să ia cu ei produsul rezultat. Dacă lichidarea nu reușește, aceste persoane vor fi despăgubite de Ungaria. Ungaria va rezolva într-un mod larg și acomodant toate chestiunile relative la transplantarea optanților.

4. Supușii români de rasă ungară, stabiliți în teritoriul cedat în anul 1919, de către Ungaria României, și care rămâne sub suveranitatea acesteia, primesc dreptul de a opta pentru naționalitatea ungară, într-un termen de 6 luni. Principiile enunțate în paragraful trei vor fi valabile pentru persoanele care vor face uz de acest drept.

5. Guvernul ungar se angajează solemn să asimileze în totul cu ceilalți supuși unguri pe persoanele de rasă română, care, pe baza arbitrajului de mai sus, vor dobândi naționalitatea ungară. Pe de altă parte, guvernul român ia același angajament solemn în ceea ce privește pe supușii de rasă ungară, care vor rămâne pe teritoriul român.

6. Detaliile rezultând din transferul de suveranitate vor fi reglementate prin convenția directă între guvernele român și ungar,

7. În cazul în care dificultăți sau îndoieli s-ar ivi în cursul aplicării acestui arbitraj, guvernele român și ungar se vor înțelege pe cale directă. Dacă într-o chestiune sau alta înțelegerea nu se realizează, litigiul va fi supus guvernelor Reichului și Italiei, care vor adopta o soluție definitivă.

Universul, din 1 septembrie 1940.

169. Comunicat privind semnarea acordului dintre România și Bulgaria la Craiova

(7 septembrie 1940)

Primim următorul comunicat oficial:

În dorința de a rezolva pe cale pașnică problemele pendinte între Bulgaria și România în spiritul unei înțelegeri reciproce, a fost semnat la 7 septembrie la Craiova acordul prin care se înregistrează cesiunea teritorială consimțită prin nota din 16 august 1940, notă care reprezintă concluzia unor îndelungate tratative între cele două guverne.

Acordul încheiat este bazat pe schimbul obligator de populație bulgară din județele Tulcea și Constanța cu cea românească din Caliacra și Durostor, precum și pe un schimb facultativ al românilor și bulgarilor din celelalte regiuni ale celor două țări.

Cele două state se angajează în urma realizării acestui principiu să nu ridice niciodată vreo pretenție teritorială unul contra altuia.

Se prevede prin același acord că guvernul român obține de la cel bulgar o despăgubire de un miliard lei pentru investițiunile făcute în teritoriul cedat și pentru cheltuielile pe care statul român le va suporta la executarea schimbului de populație.

Evacuarea teritoriului cedat a început încă din luna august, predarea oficială însă se va face de la 20 septembrie la 1 octombrie.

Universul, din 9 septembrie 1940.

170. Ordinul Statului Major al Führer-ului și Înaltului Comandament al Wehrmacht-ului, privind misiunea trupelor germane trimise în România

(20 septembrie 1940)

Cu privire la cererea guvernului român de personal german de instructaj și unități de instrucție, Führerul și Comandamentul Suprem au hotărât:

1. Armata terestră și Luftwaffe vor trimite misiuni militare în România. Sarcina lor aparentă va fi de a instrui România prietenă nouă, în ceea ce privește organizarea și pregătirea forțelor ei armate.

2. Sarcinile lor reale, care nu trebuie să devină evidente nici pentru români, nici pentru propriile noastre trupe, sunt:

a) să apere câmpurile petrolifere de a fi acaparate de o terță putere, sau de la distrugere;

b) să dea posibilitatea armatei române de a efectua sarcini diferite, corespunzător unui plan efectiv, elaborat în favoarea intereselor Germaniei;

c) în cazul când vom fi siliți la un război cu Rusia Sovietică, să se pregătească pentru angajarea forțelor germane și române în direcția României.

. . . . . .

Alexandru Vianu, Constantin Buşe, Zorin Zamfir, Gheorghe Bădescu, *Relații internaționale în acte și documente.* Vol. II (1939—1945), București, Editura Didactică și Pedagogică, 1976, p. 65—66.

171. Constituirea Asociației „Pro Transilvania", articol publicat în „Timpul" la 8 octombrie 1940

Marți la ora 11 a.m. s-a ținut în sala festivă a Ligii Antirevizioniste din Palatul „Universului" ședința de constituire a Asociației patriotice „Pro Transilvania". Actul constitutiv a fost semnat de peste 100 fruntași ai vieții publice românești, care prin votarea statutelor acestei asociații s-au legat că vor lupta cu toate puterile lor pentru promovarea intereselor românești și pentru dezrobirea fraților noștri din Ardealul robit.

Președintele ad-hoc al acestei dintâi ședințe a fost proclamat prin vii aclamații d. *Iuliu Maniu,* iar secretar ad-hoc d. *Ghiță Pop.*

Cuvântarea d-lui Iuliu Maniu

D. Iuliu Maniu luând cuvântul a mulțumit celor prezenți pentru încrederea ce i-au acordat-o și a expus într-o frumoasă cuvântare rostul asociației întemeiate:

„În fața dezastrului care s-a abătut peste țara noastră și din care sfintele noastre hotare au fost încălcate, toți românii conștienți au datoria să dea statului întregul lor concurs, pe cale de colaborare cu oficialitatea și mai ales de inițiativă particulară, pentru alinarea suferințelor fără pereche care au fost hărăzite românilor din Ardeal.

În primul rând, statul e dator să îngrijească de interesele românești, dar nu trebuie să lăsăm totul în sarcina statului. Particularii trebuie să-și dea tot tributul lor și să ia parte la munca de apărare și înălțare a neamului. Catastrofa ce ne-a ajuns a urmat și din împrejurarea că cetățenii singuratici nu au fost îndestul angajați prin munca, obolul și sufletul lor la scopurile obștești și că regimul trecut a împiedicat voit manifestarea opiniei publice și ridicarea elanului național.

Demnitatea românească nu poate să îngăduie atrocitățile ungurilor, care, ajunși stăpâni pe o parte din țara noastră, au reeditat astăzi în mijlocul Europei vremea cumplită a năvălirilor barbare.

Scopul asociației noastre este înălțarea națiunii, binele țării, și dezrobirea fraților ajunși sub stăpânire străină"

În aplauzele unanime ale celor prezenți dl. Emil Ghilezan a dat citire statutelor Asociației.

În articolul 6 al acestor statute se arată că membru al Asociației poate fi orice român de origine etnică, fără deosebire de vârstă și sex, care își însușește scopul Asociației și se identifică cu obiectivele ei.

Alegerea comitetului

S-a procedat apoi la alegerea comitetului de conducere al Asociației „Pro Transilvania".*

Timpul, din 12 octombrie 1940.

172. Protocol privind aderarea României la Pactul Tripartit**

(23 noiembrie 1940)

Guvernele Germaniei, Italiei și Japoniei, de o parte, și guvernul României, de altă parte, constată prin plenipotențiarii mai jos semnați*** cele ce urmează:

Art. 1. România aderă la Pactul Tripartit, semnat la 27 septembrie 1940, la Berlin, de Germania, Italia și Japonia.

Art. 2. În cazul când comisiunile tehnice prevăzute de art. 4 ale Pactului Tripartit vor trata chestiuni care ating interesele României vor fi invitați la lucrările acestor comisiuni și reprezentanți ai României.

Art. 3. Textul Pactului Tripartit este alăturat ca anexă acestui protocol.

Protocolul acesta a fost redactat în limbile germană, italiană, japoneză și română, fiecare dintre texte fiind privit ca original.

Protocolul intră în vigoare în ziua semnării.***

Timpul, din 25 noiembrie 1940.

173. Scrisoarea lui C. I. C. Brătianu adresată generalului Ion Antonescu

(21 februarie 1941)

Domnule general,

Deși sunt convins că aveți aceleași preocupări ca mine, totuși cred necesar să vă arăt modul meu de a vedea ceea ce trebuie să facem pentru viitor.

Trebuie să ne îngrijim din vreme de situația noastră la încheierea păcii.

---

* După ce se enunță principiul că, pentru mai buna funcționare, să fie aleși în Comitet membri din București, se înșiră membrii Comitetului, dintre care menționăm pe: Iuliu Maniu, C. I. C. Brătianu, Gheorghe Brătianu, Ion Mihalache, dr. Nicolae Lupu, Virgil Madgearu, Alexandru Lapedatu, Iosif Jumanca, Ion Simionescu.

** În împrejurările anului 1940, când vechii săi aliați au fost atacați și subjugați pe rând de Germania fascistă, România, când era total izolată pe plan internațional (fapt ce a ușurat și dezmembrarea ei), a aderat la Pactul Tripartit.

*** Protocolul privind aderarea României la Pactul Tripartit a fost semnat de Ion Antonescu, din partea României, de Joachim von Ribbentrop, din partea Germaniei, de Giano Butti, în numele Italiei, și de Saburo-Kurusu, din partea Japoniei.

În starea actuală suntem sub ocupația germană, cu tendința de a ne băga în război. Interesul Germaniei este: hegemonia în Europa cu excluderea Angliei și Americei. Țările să fie exploatate pentru îmbogățirea Reichului și pentru crearea unui cât de larg spațiu vital Germaniei.

În acest scop, Germania are interes ca nici o țară să nu fie tare. Dominația sa va fi cu atât mai puternică, cu cât va avea a face cu țări mai slabe echilibrând forțele lor.

De aceea, a slăbit România, care era cea mai puternică țară din centrul și orientul Europei, rupând 1/3 din teritoriul său, cu care a mărit și întărit Bulgaria și mai cu seamă Ungaria. Basarabia a dat-o Rusiei pentru a o rupe de la alianța cu Anglia și pentru ca în acest mod la un eventual atac către Ucraina să aibă România ca aliată, făcând-o să întrevadă recâștigarea Basarabiei.

În acest mod Germania câștigă partea leului și face sacrificii mai mici. România devine teatrul de război și suferă stricăciunile rezultând din bombardamente, operații militare și slăbirea și mai mult a economiei sale naționale.

Se poate ca Germania să se țină de cuvânt, dacă după un atare război nu va avea un alt interes care va prima făgăduiala dată.

Convențiile și făgăduielile nu au nici o valoare sub regimurile de dictatură. Să ne reamintim cele petrecute în ultimii ani de la Anschluss la garantarea neutralităților statelor apusene.

Trebuie însă avut în vedere și eventualitatea unei înfrângeri a Germaniei, sau mai bine zis unei astfel de reduceri economică și socială încât să fie silită să primească pacea impusă de Anglia.

În conjunctura politică actuală nu vom putea conta nici pe sprijinul Germaniei, nici pe al Angliei. Viitorul nostru depinde de ceea ce vom reprezenta ca forțe la încheierea păcii.

Să ne dăm cont cât am pierdut ca teritoriu, prin urmare ca putere armată și economică, cât am pierdut din puterea noastră financiară, câte reparații avem de făcut, câte datorii de plătit și să vedem dacă la acestea am adăuga pierderile rezultate dintr-un război, în ce stare am fi la încheierea păcii.

Desigur că, chiar după o campanie presupusă victorioasă în contra Rusiei, am fi la discreția învingătorului războiului.

În 1918 aliații noștri ne-au cerut să facem triunghiul morții în Moldova. Neputând să mai contăm pe Rusia, fiind înconjurați de armatele austro-germane, să închidem armata română într-un triunghi din Moldova întărit, în care să rezistăm până la ultimul om. În acest mod am fi ocazionat astfel de pierderi armatelor germane-austriece, încât am fi ușurat situația armatelor aliate pe frontul de vest. Guvernul român, cu toate presiunile și amenințările ce i s-au făcut, nu a cedat unei cereri, care ar fi pus România în momentul încheierii păcii la discreția învingătorului.

Trebuia să păstrăm forțele noastre, ca să putem realiza aspirațiile naționale și de aceea am preferat să trecem prin tratatul de la Buftea.

Nu încape îndoială că nu am fi putut ocupa nici Ardealul și Banatul, nici Basarabia și Bucovina, dacă nu am fi avut armata noastră în stare să se lupte și nu am fi putut respinge invazia ungurească.

În acele momente unii din aliați (italienii) au luat o atitudine favorabilă Ungariei. Sârbii au ocupat o parte din județul Timiș-Torontal,

care trebuia, după convenția noastră cu aliații, să fie alipită României, și pe care prin forța armelor a luat-o Serbia.

Cehoslovacia ca să fie constituită a trebuit să se lupte în contra Ungariei și Polonia în contra Rusiei.

Prin urmare chiar după sfârșitul războiului armatele țărilor mici au trebuit să acționeze spre a putea constitui teritoriile lor naționale.

Dacă dau aceste exemple este pentru a arăta că nu trebuie, oricare ar fi făgăduielile ce ni s-ar face, să ne angajăm în operații militare, care ar slăbi țara noastră. Să nu uităm că teritoriul unei țări nu se poate apăra și reluarea teritoriilor pierdute nu se poate redobândi decât prin propriile tale forțe.

Ori forța însemnează nu numai puterea armatei, dar și ca starea economică și financiară a țării să permită o acțiune de durată.

Nu putem face politică de aventură, și nu trebuie să tablăm pe o singură ipoteză. Rezultatul războiului este cel puțin îndoios.

România a putut să-și mențină existența tocmai printr-un joc de basculă* între marile puteri. Ea trebuie pe cât posibil să nu se angajeze prea mult pentru a-și menaja viitorul.

Primiți, vă rog domnule general, asigurarea simțămintelor mele distinse.

C. I. BRĂTIANU

Arhiva Istorică Centrală; fond Președinția Consiliului de Miniștri, Cabinet I. Antonescu, dosar 61/1940, f. 13—14.

174. **Sinteza Serviciului Special de Informații asupra atrocităților maghiare săvârșite în nordul Transilvaniei.**

(mai 1941)

Prin arbitrajul de la Viena, din 30 august 1940, România a fost obligată să cedeze Ungariei, Transilvania de nord, cu o populație totală de 2 603 589 locuitori, dintre care numai 968 371 sunt de origine etnică ma-

* Pe această scrisoare Ion Antonescu a scris:

Politica jocului de basculă? În condițiile actuale și în situația noastră internațională.

Între cine și cine? Este superficialitate? este oboseală? D-l Brătianu să aleagă între politica cu Rusia și aceea cu Germania, fiindcă nu cred că în situația actuală poate face politică cu Anglia și cu Franța.

Nu se poate compara situația din 1918 cu acea actuală. În 1918 eram complet izolați.

Azi avem un punct de sprijin de ales. Pe care-l alege d-l Brătianu?

D-sa ar fabrica mai bine hârtii decît idei.

În privința „triunghiul morții" nu este bine informat. Să-mi dea voie să știu mai bine ca dânsul ce a fost cu el, fiindcă eram ce eram și d-sa era prin alte meleaguri.

În privința situației economice d-sa crede că a fost mai înfloritoare cât am fost creditați de Anglia. Să comparăm. Să comparăm și toate crizele în care s-a

ghiară, față de 1 304 898 români, iar restul germani, evrei și alte naționalități mai neînsemnate.

După retragerea armatei române din Transilvania cedată, îndată s-a dezlănțuit un potop de atrocități asupra populației române.

Guvernul maghiar, nu numai că n-a voit să asigure ordinea în teritoriul ocupat de armata maghiară, ci, dimpotrivă, a încurajat teroarea, atrocitățile și opresiunea; iar unitățile armatei de ocupație au participat la masacrele și nelegiuirile săvârșite asupra pașnicei populații românești, lipsită de orice apărare.

În septembrie, octombrie și noiembrie 1940, populația românească de baștină din Transilvania de nord, care ajunge din nou sub stăpânirea Ungariei, a trăit unele dintre cele mai grele încercări ale existenței sale.

Asasinatele, schingiuirile, arestările, internările în lagăre, tâlhăriile, jafurile, devastările de sate românești, pângăririle, profanările, incendierile, dărâmările de biserici, expulzările, convertirile forțate și alte acte de teroare comise de unguri împotriva populației române își ajung apogeul în lunile arătate, dar ele nu se sfârșesc aici, ci continuă până în zilele de astăzi.

Dezlănțuirea atrocităților maghiare asupra populației române n-a fost provocată, deoarece armata maghiară de ocupație n-a întâmpinat nici o rezistență din partea populației române de la țară, fapt care s-a putut verifica și acolo unde armata maghiară a organizat masacre în masă.

În intervalul de la 1 septembrie 1940 la 15 mai 1941, teroarea întreținută de guvernul maghiar asupra populației române din Transilvania de nord se oglindește în următorul sinistru bilanț de atrocități:

Omoruri și asasinate	919
Schingiuiri	771
Bătăi	3 373
Arestări	13 359
Profanări	117
Devastări în masă	96
Devastări răzlețe	405

În intervalul arătat, statistica atrocităților comise de maghiari asupra populației române din Transilvania cedată, pe județe, ne dă cifrele următoare:

---

zbătut țara după 1918, timp de 22 ani, din cauza presiunii politice, economice și financiare pe care au făcut-o la fiecare ocazie judeo-masonii de la Londra, Paris și Washington asupra noastră.

În privința ciuntirii frontierelor noastre. D-sa nu este informat sau nu vrea să vadă adevărul. I-l voi arăta eu.

G.A.*

G-l Steflea.

Se va prezenta un proiect de răspuns de acord cu M. S. Maj.** și miniștrii Externe și Ec. Naț.***. Urgent.

G.A.*

---

* General Antonescu

** Marele Stat Major

*** Economiei Naționale

Județul	Omoruri	Schingiuiri	Bătăi	Arestări	Profanări	colect.	Devastări răzlețe	Total atrocități
Bihor	151	131	690	2 593	7	5	21	3 598
Ciuc	8	24	316	162	10	4	14	538
Cluj	174	210	515	5 258	10	6	83	6 256
Maramureș	26	11	23	222	2	—	—	284
Mureș	28	94	362	1 997	20	11	22	2 534
Năsăud	3	6	54	99	1	1	3	167
Odorhei	3	15	23	99	17	18	4	179
Satu-Mare	28	43	421	692	14	11	7	1 216
Sălaj	436	155	399	769	9	22	91	1 880
Someș	38	20	324	1 217	5	2	17	1 623
Trei Scaune	24	62	246	251	23	16	143	765
Total	919	771	3 373	13 369	117	96	405	19 040

Din cauza terorii dezlănțuită de guvernul maghiar, între 1 septembrie 1940 și 15 mai 1941, Transilvania cedată a fost evacuată de aproape 150 000 locuitori români, între care se află și aproximativ 20 000 de români expulzați.

Exodul acesta de români din Transilvania cedată spre România a înregistrat apogeul în lunile septembrie, octombrie, noiembrie și decembrie 1940, continuându-se și în primele luni ale anului 1941 și chiar în timpul din urmă.

O mare parte dintre românii refugiați pot fi considerați tot ca expulzați, deoarece asupra lor s-au exercitat presiuni pentru a pleca din teritoriul cedat și după ce li s-au luat declarații forțate că pleacă de bună voie și că renunță la cetățenia maghiară au fost escortați de autoritățile militare și polițienești la frontieră și alungați în România.

Statistica refugierilor și expulzărilor românilor din Transilvania cedată, pe județe, între 1 septembrie și 1 ianuarie 1941, ne dă cifrele următoare:

Județul	Refugiați			Expulzați			
	capi familie	membri familie	Total persoane	capi familie	membri familie	Total persoane	Total general
Bihor	7 038	13 431	20 469	1 544	4 011	5 555	26 024
Ciuc	1 056	2 080	3 136	57	106	163	3 299
Cluj	12 167	23 101	35 268	338	338	896	36 164
Maramureș	1 061	1 693	2 758	48	89	137	2 891
Mureș	3 973	7 112	11 085	120	219	339	11 424
Năsăud	1 653	2 811	4 464	45	63	108	4 572
Odorhei	496	844	1 340	8	8	16	1 356
Satu-Mare	3 567	5 571	9 138	100	127	227	9 365
Sălaj	3 497	6 075	9 572	713	1 855	2 568	12 140
Someș	2 773	4 435	7 208	143	261	404	7 612
Târnava Mare	7	8	15	—	—	—	15
Târnava Mică	4	6	10	—	—	—	10
Trei Scaune	1 607	3 466	5 073	468	1 076	1 544	6 617
TOTAL	38 899	70 633	109 532	3 585	8 373	11 957	121 489

În ianuarie, februarie, martie și aprilie 1941, refugierile și expulzările de români din Transilvania cedată sunt în scădere, însă destul de importante pentru a ridica cifra exodului populației române evacuate la 150 000 suflete.

Pentru a ne da seama de violența atrocităților maghiare din Transilvania cedată Ungariei, vom rezuma principalele orori la care a fost supusă populația românească:

I. MASACRE ȘI OMORURI

A) *În masă*

I. Trăsnea (județul Sălaj). La 9 septembrie 1940, trupele maghiare au intrat în sat, în timp ce populația era adunată în frunte cu preotul Costea, pentru a le face o bună primire. După ocuparea satului, auzindu-se focuri de armă spre șoseaua din marginea satului, trase de un grup de soldați în stare de ebrietate, unitățile maghiare au dezlănțuit măcelul asupra populației române. Românii sunt masacrați cu focuri de armă și mitralieră, străpunși cu săbiile și baionetele, iar casele atacate cu grenade și incendiate.

În acest măcel au fost uciși peste 100 de români (copii, femei și bărbați), iar 40 de gospodării au fost incendiate.

Cadavrul ciuruit de gloanțe al preotului român Costea este lăsat pe prispa casei incendiate, unde îl mistuie flăcările.

Învățătorul Cosma și soția lui sunt duși sub escortă pe câmp, unde sunt împușcați pe la spate, în timp ce erau îndemnați de soldați să fugă.

Soldații intră în biserică, unde ucid câțiva copii și pângăresc locașul sfânt, descărcând gloanțe în altar și în icoanele sfinte.

2. Ip (județul Sălaj). În noaptea de 13 spre 14 septembrie 1940, trupele maghiare au pătruns în comună, dezlănțuind un măcel oribil și tot atât de sângeros ca cel de la Trăsnea.

Au fost uciși, măcelăriți și ciopârțiți cu o barbarie uluitoare:

	82 copii
	36 femei
	37 bărbați
Total:	155 români

Românii uciși au fost îngropați într-o groapă comună.

3. Cosmiciul de Sus (județul Sălaj). La 18 septembrie 1940, armata maghiară fără nici un motiv a masacrat 16 țărani români (15 bărbați și 1 femeie), care au fost aruncați într-o groapă comună și îngropați fără preot.

4. Marca (județul Sălaj). La 16 septembrie 1940, Regimentul 32 de honvezi a jefuit comuna și a executat 5 țărani români. În noaptea de 16/17 septembrie 1940, soldații unguri au omorât alte 3 persoane. În total, în comuna Marca au fost ucise 19 persoane.

5. Camăr (județul Sălaj). La 16 septembrie 1940, armata maghiară a masacrat 4 țărani români.

6. Șimleul Silvaniei (județul Sălaj). În 14 septembrie 1940, armata maghiară a schingiuit și ucis 7 români.

7. Zalău (județul Sălaj). La 7 septembrie 1940, soldații unguri au executat la marginea orașului familiile Vicaș Gheorghe și Prunea Gheorghe (în total 5 persoane).

Soția lui Vicaș Gheorghe era însărcinată, iar soldații unguri i-au scos copilul din pântece cu baionetele, apoi l-au ciopârțit.

Pe șoseaua Meseșului, în apropierea orașului Zalău, armata maghiară a executat 13 români, soldați rezerviști, care se întorceau de la concentrare din armata română și se duceau spre căminurile lor, în teritoriul cedat Ungariei.

La 10 septembrie 1940, un căpitan ungur a împușcat cu revolverul pe țăranul Sârbu Gheorghe și 2 femei (țărance), în curtea liceului Wesselényi, unde era instalat Comandamentul militar maghiar.

8. Zăuani-Nușfalău (județul Sălaj). În septembrie 1940, armata maghiară a executat pe șoseaua Zăuani-Nușfalău 13 români, soldați rezerviști, care se întorceau de la concentrare din armata română și se duceau spre căminurile lor, teritoriul cedat.

În hotarul comunei Zăuani, armata maghiară a mai executat alți 4 țărani români.

9. Mureșenii de Câmpie (județul Cluj). În noaptea de 23/24 septembrie 1940, soldații unguri au măcelărit familia preotului român Bujor Laurențiu.

În aceleași condițiuni au fost măcelăriți: soția învățătorului și fetița sa în etate de 4 ani, un țăran român și soția acestuia, apoi servitoarea preotului. În total au fost măcelăriți 11 români.

Victimele au fost jefuite și îngropate într-o groapă comună. Ele au fost ucise cu o cruzime înfiorătoare.

10. Huedin (județul Cluj). La 25 septembrie 1940, un ofițer ungur cu unitatea sa a împușcat în masă un grup de 20 români, soldați rezerviști, care se întorceau de la concentrare din armata română, ducându-se spre casele lor în teritoriul cedat.

11. Brăișor (județul Cluj). La 17 septembrie 1940, pe șoseaua ce duce la Huedin, au fost uciși 3 țărani români.

La 23 septembrie 1940, soldații și civilii unguri au ucis alți 3 țărani români din Brăișor, iar soțiile acestora au fost schingiuite.

12. Hodiș (județul Cluj). La 17 septembrie 1940, o bandă mixtă de soldați și civili unguri au măcelărit cu cuțitele și topoarele 5 țărani români.

14. Sucutard (județul Someș). La 19 septembrie 1940, soldații unguri au împușcat 4 țărani români. I-au pus să-și sape groapa comună, apoi i-au executat. Tot în aceeași zi au mai fost executate două fete.

Orori și executări în masă a locuitorilor români au mai avut loc în comunele: Baia Mare (județul Satu Mare), 14 persoane; Belini (județul Trei Scaune), 10 persoane; Almașul Mare (județul Bihor), 16 persoane; Hida-Bragu (județul Cluj), 10 persoane; Valea Drăganului (județul Cluj), 12 persoane; Hoteni (județul Maramureș), 16 persoane; Poenile de Sub Munte (județul Maramureș), 5 persoane; Almoșd (județul Bihor), 10 persoane; Cluj, Oradea și Târgul Mureș etc.

B) Omoruri individuale

Asasinatele răzlețe de 1—4 români au avut loc pe întregul teritoriu al Transilvaniei cedate Ungariei prin arbitrajul de la Viena.

Aceste asasinate au fost comise cu bestialitate și o cruzime de nedescris.

Pentru a ne da seama de cruzimea și sălbăticia acestor asasinate vom cita câteva dintre ele:

1. Bitrău (județul Ciuc). La 12 septembrie 1940, Țepeș Ilie, pădurar din comuna Bicazul Ardelean, a fost chemat la Comandamentul militar maghiar din Bitrău, care (era) instalat în localul primăriei.

Acolo a fost snopit în bătăi, ciopârțit cu lovituri de cuțit, apoi în stare muribundă a fost aruncat pe fereastră în stradă, de la etajul primăriei. În stradă și-a dat sufletul și cadavrul său a fost lăsat două zile vederii publicului.

2. Huedin (județul Cluj). Protopopul român Munteanu Aurel a fost maltratat și schingiuit până a murit. A fost apoi ciopârțit cu baionetele, iar cadavrul său a fost purtat pe străzile orașului în văzul populației.

În aceleași condițiuni a fost ucis și gardianul public Nicula din Huedin.

3. Domoșani (județul Cluj). Țăranul Pantea Ioan a fost ucis, tăindui-se arterele de la mâna dreaptă, apoi i s-a înfipt baioneta în piept, în fața copiilor lui, Lenuța și Marioara, care s-au salvat cu fuga.

4. Nădășel (județul Cluj). În 30 noiembrie 1940 o bandă de unguri din comuna Vișlea a tăiat cu securile capul tânărului Ciocănaș Ioan, în văzul surorii sale mai mici.

5. Culpiu (județul Mureș). Învățătorul român Onu V. Ioan a fost spintecat cu cuțitul de o bandă de civili și militari unguri, condusă de servitorul Zsongor Domokos.

6. Mărtănuș (județul Trei Scaune). Țăranul Popescu Ioan, în etate de 73 ani, a fost spintecat cu cuțitele și securile, iar cadavrul său a fost aruncat într-o groapă de gunoi.

Majoritatea asasinatelor comise de unguri în Transilvania cedată au fost săvârșite cu cruzimea cazurilor citate mai sus.

Totalizând pe județe cifra omorurilor în masă și individuale comise de maghiari în Transilvania cedată, între 1 septembrie 1940 și 15 mai 1941, obținem cifrele:

Bihor	151
Ciuc	8
Cluj	174
Maramureș	26
Mureș	28
Năsăud	3
Odorhei	3
Satu Mare	28
Sălaj	436
Someș	38
Trei Scaune	24
Total:	919 români uciși

II. SCHINGIUIRI

Schingiuirile și maltratările au avut loc atât în masă cât și individual. Barbaria lor, în multe cazuri, întrece orice închipuire omenească.

Dintre schingiuirile în masă, citâm cazurile următoare:

A) *Schingiuirile în masă*

1. Belini (județul Trei Scaune). În noaptea de 13/14 septembrie 1940, au fost ridicați de la casele lor și arestați într-un șopron un numeros grup de români (bărbați, femei și copii). Aici, soldații și civilii unguri i-au bătut cu ciomege de stejar verde, anume pregătite, lovindu-i fără nici o cruțare. Din șopron victimele erau târâte și aruncate într-o magazie, unde erau supuse altor serii de torturi.

Astfel, lui Bucur Iosif i-au jupuit pielea de pe spate; lui Păcuraru Alexandru i-au rupt o mână și i-au spart capul; lui Morar Eugen i-au sfărâmat brațele; iar pe Păcuraru Mihail Mica l-au ciopârțit cu cuțitele. Printre cei schingiuiți se mai aflau: Suciu Gheorghe, Pușcaș Ioan, Păcuraru Gheorghe, Bucur Ioan, Vancea Elisabeta și mulți alții.

2. Cluj. La 11 septembrie 1940, un grup de 17 gardieni publici români au fost prinși pe stradă de o bandă de civili și soldați unguri, în timp ce se întorceau de la Poliție unde fuseseră chemați de autoritățile maghiare. Ei au fost înjunghiați cu cuțitele și baionetele. Au fost apoi dezbrăcați de uniforme, batjocoriți în mod sălbatec și duși la închisoarea Tribunalului, unde trei dintre ei au fost înjunghiați din nou cu cuțitele și aruncați în celule, unde au murit în chinuri groaznice.

În aceeași zi, în cartierul Mănăștur au fost schingiuiți oribil numeroși locuitori români.

În septembrie 1940, numai în orașul Cluj au fost schingiuiți un număr de 94 români.

3. Tirimia (județul Mureș). La 14 octombrie 1940, un grup de 40 de români au fost schingiuiți și bătuți de soldații unguri și de o bandă de civili unguri. Între cei schingiuți se aflau: Láslo Augustin și soția, cărora li s-au bătut spini în palme, Baba Avram (oribil mutilat), Chirilă Dumitru, Șuteu Teodor, Șuteu Ananie și mulți alții.

Printre localitățile unde s-au produs schingiuiri în masă de români mai citâm următoarele: Cosniciul de Jos (județul Sălaj), 37 persoane schingiuite; Ianculești (județul Sălaj), 24 persoane; Zalău, 5 persoane; Rusii Munti (județul Mureș), 17 persoane; Târgul Mureș, 14 persoane; Poiana Sărată (județul Trei Scaune) 14 persoane; Micula (județul Satu Mare), 6 persoane; Corpadea (județul Cluj), 17 persoane; Huedin (județul Cluj), 25 persoane; Valea Chintăului (județul Cluj), 12 persoane; Mihail Bravul (județul Bihor), 35 persoane; Oradea, 38 persoane; Bicazul Ardelean (județul Ciuc), 7 persoane: Sighet, 9 persoane etc., etc.

B) *Schingiuiri individuale*

Pentru a releva sălbăticiunea cazurilor individuale de schingiuiri vom cita câteva din ele:

1. Porți (județul Sălaj). La 6 septembrie 1940, jandarmii unguri au țintuit în cuie un steag românesc în spatele primarului Crăciun Pavel, pe care l-au escortat pe jos în această stare până la Șimleul Silvaniei.

Tot timpul drumului a fost lovit cu patul armei, înțepat cu baionetele și batjocorit.

Cazuri asemănătoare de schingiuiri s-au petrecut în mai multe locuri; dintre ele amintim si pe aceea a pensionarului Pop Dumitru din Oradea.

2. Popești (județul Bihor). Notarul Bart Victor a fost tăiat cu cuțitele, iar peste rănile sângerânde călăii i-au pus sare pisată.

În același mod barbar a fost schingiuit tânărul Opo Vasile din Huedin

3. Cluj. Preotul român Pompei Onofrei a fost spânzurat de soldații unguri de două ori. De ambele dăți însă a scăpat cu viață; prima oară s-a desprins cuiul de care era legată frânghia, iar a doua oară s-a rupt frânghia.

Mocian Grigore din Cluj a fost zdrobit cu ciomegile și strivit cu picioarele, fracturându-i-se mâinile și fluierele picioarelor.

Albu Teodor, după ce a fost schingiuit oribil cu cuțitele, i s-a smuls părul de pe cap.

4. Oșorheiu (județul Bihor). Țăranii români Cristea Florian și Cristea Ioan au fost ciopârțiți cu baionetele, apoi înțepați în ochi.

Filimon Florian a fost spânzurat de picioare, cu capul în jos și ținut așa până ce a înnebunit.

În același chip sălbatic au fost schingiuiți: tânărul Negru Vasile din Huedin (județul Cluj), Filip Gheorghe din Inand (județul Bihor), Petiș Ioan din Maia (județul Someș) etc.

5. Poiana Sărată (județul Trei Scaune). La 14 septembrie 1940, țăranul Vlej Gheorghe a fost bătut crâncen, apoi schingiuit în mod sălbatec. A fost spânzurat cu capul în jos deasupra unei grămezi de jar dogoritor.

6. Jimbor (județul Odorhei). Primarul Simion Nicolae a fost ciopârțit cu lovituri de secure și cuțite de către ungurii Rigó Zoltán și Páll János, care i-au scos și ochii.

7. Supurul de Jos (județul Sălaj). La 7 septembrie 1940 soldații unguri au schingiuit 4 fete tinere (surorile Strâmbu, fetița lui Varga Ioan și fetița Anica Pereș), pe care le-au închis într-o cameră, le-au dezbrăcat până la piele, apoi le-au întins pe o masă și le-au bătut cu bastoanele până la nesimțire.

8. Aghireș (județul Cluj). Soldații unguri au schingiuit oribil un grup de români, în localul școalei primare. Victimele au fost înțepate cu baioneta, bătute cu bastoane și li s-au smuls unghiile de la mâini și picioare. Astfel a fost schingiuit țăranul Boc Gheorghe care, după schinguirire a dispărut, dar după două săptămâni i s-a găsit cadavrul oribil mutilat pe hotarul comunei, unde a fost scos la iveală de porcii care scurmau pământul.

Majoritatea schingiuirilor suferite de români au fost comise cu o violență și ferocitatea cazurilor descrise mai sus.

Între 1 septembrie 1940 și 15 mai 1941, numărul schingiuirilor a fost de 771, dintre care cele mai numeroase au avut loc în județele: Cluj (210 cazuri), Sălaj (155 cazuri), Bihor (131 cazuri), Mureș (94 cazuri), Satu Mare (43 cazuri), Someș (20 cazuri) și Trei Scaune (62 cazuri).

Mai puține ca număr s-au înregistrat schingiuiri în județele: Năsăud (6 cazuri), Odorhei (15 cazuri), Ciuc (24 cazuri) și Maramureș (11 cazuri).

III. BĂTĂI

Bătăile au avut loc atât în masă cât și în mod individual.

În masă s-au dezlănțuit, îndeosebi, la orașe, apoi în localitățile cu populație mixtă româno-maghiară, fiind organizate de către bande civile de unguri și militari.

Cele mai numeroase cazuri de bătăi s-au înregistrat în județele: Bihor (690 cazuri), Cluj (515 cazuri), Satu Mare (421 cazuri), Sălaj (399 cazuri), Mureș (362 cazuri), Someș (324 cazuri), Ciuc (316 cazuri) și Trei Scaune (246 cazuri).

Mai puține cazuri s-au înregistrat în județele Maramureș (23 cazuri), Odorhei (23 cazuri) și Năsăud (54 cazuri).

În total în cele 11 județe cedate din Transilvania de Nord, în intervalul de la 1 septembrie 1940 până la 15 mai 1941, au fost bătuți un număr de 3 373 români.

IV. ARESTĂRI ȘI INTERNĂRI

După intrarea armatei maghiare în teritoriul cedat, autoritățile militare și polițienești, sub diferite pretexte și înscenări, au aruncat în închisori și în lagăre de internare un număr foarte mare de români.

Au fost arhipline de români deținuți lagărele din: Satu Mare, Carei, Târgu Mureș, Marghita, Someșani, Zalău, Püspök-Ladány, apoi închisorile din Cluj, Oradea, Gherla, Sighet, Baia Mare, Sft. Gheorghe și chiar unele din interiorul Ungariei (Seghedin, Debrețin, Budapesta, Békés-Csaba etc.).

La orașe și la sate, au fost ridicați și închiși, în primul rând, conducătorii spirituali ai populației române.

Urgia arestărilor și internărilor, în special, se îndrepta împotriva preoților, profesorilor, oamenilor politici și a funcționarilor publici.

La tribunale, polițiii, închisori și lagăre, românii deținuți au fost bătuți și schingiuiți câteodată de mai multe ori pe zi în timpul interminabilelor cercetări, apoi înghesuiți ca animalele în celule neîncăpătoare și de mizerie, unde paznicii au continuat barbariile.

Cei închiși au fost ținuți zile în șir fără hrană și apă, iar dacă li se da mâncare primeau alimente de neconsumat, ori erau batjocoriți.

La închisoarea din Oradea, de exemplu, câțiva deținuți au fost forțați să mănânce alimente amestecate cu excremente și să bea urină.

Mulți dintre cei închiși au fost eliberați din închisori și lagăre numai după ce au declarat că „renunță la cetățenia maghiară și pleacă de bună voie în România".

În intervalul de la 1 septembrie 1940 la 15 mai 1941, au fost arestați un număr de 13 359 români.

Cele mai multe arestări au fost operate de autoritățile maghiare în județele: Cluj (5 258 persoane), Someș (1 217 (persoane)), Sălaj (769 persoane) și Satu Mare (692 persoane).

Mai puține arestări, dar destul de importante, au fost operate în județele: Năsăud, Odorhei, Ciuc, Maramureș și Trei Scaune.

Arestările și internările de români au ajuns apogeul în lunile septembrie și octombrie 1940, iar pe o scară mai mică continuă și astăzi.

V. PROFANĂRI DE BISERICI, TROIȚE, CRUCI ȘI MONUMENTE

Între 1 septembrie 1940 și 15 mai 1941, în Transilvania cedată, bandele de civili unguri și armata maghiară au comis un număr de 117 profanări de biserici, troițe, cruci și monumente.

Pe lângă aceste profanări, în județele Trei Scaune, Ciuc și Odorhei au fost devastate și dărâmate până în temelii un număr de 16 biserici românești. (De exemplu, bisericile din Vârghiș-Odorhei, Ditrău-Ciuc, Racoșul de Sus, județul Trei Scaune etc., etc.).

Cele mai numeroase cazuri de profanări au avut loc în județele: Trei Scaune (23 cazuri), Mureș (20 cazuri), Odorhei (17 cazuri), Satu Mare (14 cazuri) și Ciuc (10 cazuri).

VI. DEVASTĂRI

Devastările au avut loc în masă și în mod răzleț.

A) *În masă*

Între 1 septembrie 1940 și 15 mai 1941 în Transilvania cedată s-au înregistrat un număr de 96 devastări în masă.

Majoritatea devastărilor în masă au fost operate de bande de teroriști unguri și de unitățile armatei de ocupație.

Devastările în masă au fost întotdeauna întovărășite de asasinate, schingiuiri, bătăi și jafuri.

Cele mai numeroase devastări în masă au avut loc în județele Sălaj (22 cazuri), Odorhei (18 cazuri), Trei Scaune (16 cazuri), Satu Mare (11 cazuri) și Mureș (11 cazuri), după care urmează Clujul (6 cazuri), Bihorul (5 cazuri), Ciucul (4 cazuri) etc.

În județele Sălaj, Satu Mare, Bihor, Ciuc și Trei Scaune au fost devastate numeroase sate românești, iar locuitorii români au fost jefuiți și expulzați în România.

În județul Sălaj au fost devastate satele și coloniile românești: Horia, Ianculești, Ip, Lucăceni, Urna Nouă, Marca, Santău, Scărișoara Nouă, Sisești, Trăsnea, Tășuad (colonie) etc.

În județul Satu Mare au fost devastate satele și coloniile: Baba Novac, Borveni, Gelu, Lazuri, Paulian, Principele Mihai etc.

În județul Bihor au fost devastate comunele: Diosig (colonie), Gepiu (colonie), Iosia (colonie), Mihail Bravul, Regele Ferdinand I, Salonta (colonie), Sălari etc.

În județul Ciuc au fost devastate comunele: Frumoasa, Tulgheș (casele românilor) etc.

În județul Trei Scaune au avut loc devastări în masă în comunele: Bretcu, Covasna, Lunca Ozunului, Ozun, Poiana Sărată, Vâlcele, Valea Mare, Zăbala și Zagon.

Coloniile românești din județele Sălaj, Satu Mare și Bihor au fost complet evacuate de populația românească care a fost expulzată, iar avutul ei jefuit de bandele de teroriști unguri.

B) *Devastări răzlețe*

Au avut loc pe întreg teritoriul Transilvaniei cedate.

În intervalul de la 1 septembrie până la 15 mai 1941 au fost înregistrate 405 cazuri răzlețe de devastări de case, gospodării, prăvălii și magazine.

VII. CONVERTIRI RELIGIOASE

Nici spiritul religiei creștine al populației române n-a rămas nevătămat de ocupanții unguri.

Zeci de sate au fost și sunt terorizate de autoritățile maghiare, pentru a se converti la confesiunile maghiare.

În secuime (județele Trei Scaune, Ciuc și Odorhei), unde au fost dărâmate 16 biserici românești, un număr de peste 35 000 de români greco-

catolici au fost siliţi prin diverse acte de teroare să treacă la confesiunea romano-catolică şi reformată maghiară sau la Episcopia greco-catolică de deznaţionalizare a Hajdudorogului.

Aceleaşi acte de represiune şi de violenţă se exercită şi asupra românilor de religie ortodoxă pentru a trece la confesiunile maghiare.

Toate autorităţile ungare întreţin şi sprijinesc această încercare de deznaţionalizarea artificială a populaţiei române.

În privinţa convertirilor religioase forţate, citäm cazurile următoare:

1. Bicsad (judeţul Trei Scaune). Preotul ungur Sándor Ferencz, în scrisoarea sa din 30 octombrie 1940, informează pe preotul român refugiat Trifan Dumitru că 95% din românii ortodocşi ai fostei sale parohii au trecut la confesiunea reformată maghiară.

Românii refugiaţi din această comună au relatat felul cum s-au operat aceste convertiri silite.

2. Sâncrai (judeţul Sălaj). La 25 noiembrie 1940, după ce ungurii au alungat pe preotul greco-catolic român, autorităţile maghiare au invitat populaţia românească, prin bătăi de tobă, să se prezinte la primărie. Aici, românii au fost forţaţi prin ameninţări să semneze declaraţii că renunţă de bunăvoie la confesiunea lor şi că trec nesiliţi de nimeni la cea romano-catolică maghiară.

3. Lunca Ozunului (judeţul Trei Scaune). În noaptea de 19/20 noiembrie 1940, o bandă de terorişti unguri, la îndemnul autorităţilor, au maltratat numeroşi locuitori români din comună, pentru a-i determina să treacă la religia reformată maghiară. Li s-a fixat un termen de cinci zile, pentru a da declaraţii de trecere, sub ameninţarea cu expulzarea.

4. Voşlăvani (judeţul Ciuc). Ungurii au pus în vedere românilor să nu mai asiste la serviciul divin din biserica ortodoxă română, căci altfel vor fi împuşcaţi.

5. Belin (judeţul Trei Scaune). Preotul ungur a silit pe locuitorii români să treacă la confesiunea maghiară.

Acelaşi lucru l-a impus şi un locotenent colonel ungur, care a ţinut o cuvântare de convertire în comună, la 4 noiembrie 1940.

6. Carei (judeţul Sălaj). În ianuarie 1940, autorităţile maghiare au pus în vedere românilor greco-catolici să se înscrie pentru aderarea la Episcopia deznaţionalizatoare de Hajdudorog.

7. Crasna (judeţul Sălaj). Românii au fost constrânşi să treacă la confesiunea reformată maghiară. Soţia avocatului Iakob Emerik a colindat din casă în casă cu o listă de convertire, ameninţând pe cei ce n-o semnau că vor fi denunţaţi autorităţilor.

8. Sângiorgiul de Mureş (judeţul Mureş). Preotul ungur a convertit numeroase familii româneşti.

O statistică a numeroaselor cazuri de convertiri forţate n-a putut fi încă întocmită şi ne mărginim a cita doar cazurile din localităţile: Baia Mare (Satu Mare), Sighet, Vişeul de Sus, Borşa (Maramureş), Careii Mari, Domăneşti (Sălaj), Bihor Crăeşti, Ogari (Mureş), Satu Mare, Erneul Mare (Mureş), Covasna (Trei Scaune), Gilău (Cluj), Ocna Şugatag (Maramureş), Căseni (Trei Scaune), Belin, Valea Mare, Ozun (Trei Scaune), Coşnea, Ghimeş-Făget (Ciuc), Cason, Cighieş, Mureş Izvor, Hodoşa, Bicaz-Chei, Joseni, Varviz, Ditrău, Borsec (Ciuc), Odorhei, Mărtiniş, Aldea, Ocland, Crăciunel, Mereşti (Odorhei), Ciuc-Sâncrai, Tulgheş, Corbu, Miercurea-Ciucului (Ciuc) etc.

VIII. DIVERSE ACTE DE TEROARE

Diversele acte de teroare, exercitate de maghiari asupra populației române, sunt aproape imposibil de ținut în evidență, din cauza varietății și fanteziei lor.

Din aceste acte de teroare menționăm:

1. Dej (Someș)

Mai mulți ofițeri de rezervă români, desconcentrați din armata română, care se întorceau la căminurile lor din teritoriul cedat au fost arestați și dezbrăcați de haine.

În vestminte sumare, au fost purtați în „convoi", sub escortă, pe străzile orașului, fiind bătuți, batjocoriți și huiduiți de publicul maghiar.

2. Cățelușa (Sălaj)

În 8 septembrie 1940, învățătorul Rednic Traian a fost scuipat și batjocorit de un întreg escadron de soldați, la ordinul unui maior ungur.

3. Mihai Bravul (Bihor)

Soldații unguri au adunat 30 de țărani români într-un cimitir părăsit, i-au pus să-și sape mormintele și au fost întrebați cum vor să fie uciși: prin spânzurătoare sau împușcare?

După 6 ore de diverse chinuitoare batjocuri au fost lăsați în libertate, cu condiția ca în timp de două zile să părăsească comuna.

4. Lunca (Mureș)

Patru români au fost închiși într-un grajd, batjocoriți cu cele mai josnice insulte și siliți să mănânce fân.

5. Herghelia (Mureș)

Civilii unguri au ordonat, în mai multe rânduri, preotului Morariu Laurențiu să mute biserica de pe locul unde era clădită. Neputând executa acest ordin absurd, a fost bătut, înjurat, scuipat și batjocorit.

6. Cluj

Românii întâlniți pe străzi de soldații și civilii unguri au fost bătuți și înjunghiați, pentru motivul că nu purtau cocărzi tricolore maghiare la butoniere, fapt din care ar fi rezultat că nu respectă națiunea maghiară.

Pe străzile Clujului, ungurii vindeau un necrolog al României, în care poporul român și dinastia sa erau batjocoriți în termenii cei mai necivilizați.

Numeroși țărani români, care au fost prinși pe străzile Clujului, în portul lor național, au fost bătuți și li s-au tăiat vestmintele cu cuțitele sau au fost rupte de pe corpul lor. Cazuri asemănătoare s-au petrecut și în alte localități din Transilvania cedată.

7. Tg. Mureș

Militarii și civilii unguri opreau în stradă pe români, obligându-i să-i salute cu plecăciuni și cu capul descoperit.

În timp ce li se făcea școală despre modul cum trebuie să salute, erau batjocoriți și înjunghiați.

8. Oradea

Numeroși români au fost huiduiți, bătuți și batjocoriți, pentru faptul că au fost auziți vorbind românește.

Cazuri asemănătoare s-au petrecut și în localitățile: Cluj, Tg. Mureș, Reghin, Odorhei, Zalău, Satu Mare etc.

9. Poiana Sărată (Trei Scaune)

Sublocotenentul ungur Molnar a violat câteva fete române, pe care, apoi, le-a izgonit peste frontieră.

Cazuri asemănătoare s-au întâmplat și în alte localități din Transilvania cedată.

Din Poiana Sărată, soldații unguri au expulzat numeroși români în haine sumare, care au fost sculați noaptea din somn, nelăsându-li-se timp să se îmbrace. Goi și fără încălțăminte, au fost escortați la frontieră și izgoniți în România.

10. Cluj

Numeroși români au fost șantajați cu sume de bani de către civilii unguri, pentru a nu fi bătuți și schingiuiți.

Cazuri asemănătoare s-au petrecut în numeroase localități din Transilvania cedată.

În județele Bihor, Satu Mare și Sălaj, țăranii români, expulzați în masă, au fost constrânși de soldații și jandarmii unguri să-și vândă avutul pe prețuri derizorii. Cei ce se opuneau au fost schingiuiți și bătuți.

11. Batjocoririle de la punctele de frontieră.

Sub pretextul controlului vamal, femeile române expulzate au fost dezbrăcate de veșminte și percheziționate pe întreg corpul, chiar și la organele genitale, uneori în văzul grupurilor de soldați unguri, care le adresau cele mai rușinoase aprecieri și făceau haz pe socoteala lor.

Câțiva intelectuali români care au fost expulzați din Cluj, Oradea, Zalău și Satu Mare, în gara Lőkösháza, au fost siliți de soldații unguri să ducă în mâini, în dosul gării, excrementele din vagoanele de marfă, în care au fost expulzați și care au fost închise pe tot parcursul drumului.

Victimele erau îndemnate la acest act umilitor cu ghionturi și cu patul armelor.

Cazurile relatate sunt numai crâmpeie din actele de terorism și de batjocură la care au fost supuși românii din Transilvania cedată.

IX. EXPULZĂRI

Expulzările s-au efectuat de autoritățile maghiare pe întreg teritoriul cedat.

Cea mai mare parte dintre expulzații români au fost ridicați de către organele militare și polițienești, adunați în convoaie escortate și izgoniți peste frontieră, fără nici o formalitate de expulzare și sub amenințare că vor fi executați dacă se vor înapoia. În numeroase cazuri, autoritățile militare maghiare au silit pe expulzați să dea declarații în scris că pleacă de bunăvoie și că renunță la cetățenia maghiară și la tot avutul lor.

Expulzații au fost supuși celor mai umilitoare suferințe în timpul transporturilor și la punctele de frontieră.

Intelectualii expulzați au fost expediați în vagoane închise (plumbuite), neavând voie să coboare nici pentru a-și satisface nevoile fizice.

La punctele de frontieră au fost percheziționați până la piele atât bărbații, cât și femeile, confiscându-li-se banii și valorile ce le aveau asupra lor.

Țăranii expulzați au fost tratați în mod și mai neuman, fiind schingiuiți, bătuți, batjocoriți și jefuiți de tot avutul lor.

Din expulzările în masă citâm cazurile următoare:

1. Oradea

La 4 octombrie 1940, au fost expulzați 282 intelectuali români, în frunte cu episcopul ortodox dr. Nicolae Popovici. Ei au fost ridicați de la casele lor și duși la închisoarea tribunalului, unde au fost percheziționați.

În curtea închisorii au fost amenințați cu executarea de un pluton militar, care apoi i-a escortat la gară, unde au fost îmbarcați în vagoane de vite și expediați în România.

În aceleași condițiuni au fost expulzați intelectualii români din orașele: Cluj, Dej, Șimleul Silvaniei, Gherla, Satu Mare, Marghita, Salonta, Tg. Mureș, Sighet, Carei, Baia Mare, Odorhei, Reghin etc.

2. Mihai Bravul (Bihor)

La 9 octombrie 1940, au fost ridicate cu forța de către armata maghiară și expulzate 200 familii de țărani români din această comună. Expulzații au fost schingiuiți, bătuți și jefuiți de întregul lor avut.

În luna octombrie 1940, au fost expulzați toți locuitorii acestei comune.

În aceleași condițiuni au fost operate și expulzările în masă ale țăranilor români din comunele: Horia (Sălaj), Diosig (Bihor), Salonta (Bihor), Scărișoara Nouă (Sălaj), Paulian (Sălaj), Gelu, Lazuri, Lăcăceni, Sisești (Satu Mare), Zăbala, Valea Mare (Trei Scaune) etc.

În septembrie, octombrie, noiembrie și decembrie 1940, autoritățile maghiare au expulzat un număr de 11 957 români din Transilvania cedată.

Între timp numărul românilor expulzați a crescut în mod considerabil.

X. REFUGIERI

În urma teroarei maghiare din Transilvania de Nord, exodul populației române spre România a crescut în mod considerabil.

Până la 1 ianuarie 1941, numărul total al românilor refugiați era de 109 532 suflete, la care se mai adăugau și cei 11 957 români expulzați de autoritățile maghiare. Adică, în acest interval, au fost forțați să părăsească Transilvania cedată un număr de 121 489 români.

Între 1 ianuarie 1940 și 15 mai 1940, au mai părăsit Transilvania cedată alți 30 000 de români (refugiați și expulzați).

Cifra aceasta a românilor refugiați și expulzați, cu toate că este considerabilă, ea nu a micșorat numărul populației române din Transilvania cedată față de statistica din 1930 (adică de 1 304 898 români), deoarece ea reprezintă, în mare parte, abia procentajele unui spor prolific dintre anii 1930—1941.

23 August 1944. Documente. 1939—1943, vol. I, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 263—276.

175. **Decret prin care regele Mihai I este învestit cu demnitatea de mareșal al României** (10 mai 1941)

Art. 1. Învestim pe Maiestatea Sa regele Mihai I cu demnitatea de „Mareșal al României".

Art. II. D-l ministru secretar de stat al Apărării Naționale este însărcinat cu executarea acestui decret pe data de 10 mai 1941.

Dat în București la 9 mai 1941.

Conducătorul Statului Român și Președintele Consiliului de Miniștri
general Ion Antonescu
Ministrul al apărării naționale,
general de Corp de Armată, Iosif Iacobici

Monitorul oficial, nr. 109, din 10 mai 1941.

176. Ordinul de zi către armată semnat de generalul Ion Antonescu (22 iunie 1941)

Ostaşi,

V-am făgăduit din prima zi a noii domnii şi a luptei mele naţionale să vă duc la biruinţă.

Să şterg pata de dezonoare din cartea neamului şi umbra de umilire de pe fruntea şi epoleţii voştri.

Azi a sosit ceasul celei mai sfinte lupte, lupta drepturilor strămoşeşti şi a bisericii, lupta pentru vetrele şi altarele româneşti de totdeauna.

Ostaşi,

Vă ordon:

Treceţi Prutul.

Zdrobiţi vrăjmaşul din Răsărit şi Miază-Noapte.

Dezrobiţi din jugul roşu al bolşevismului pe fraţii voştri cotropiţi.

Reîmpliniţi în trupul ţării glia străbună a Basarabilor şi codrii voievodali ai Bucovinei, ogoarele şi plaiurile voastre.

Ostaşi,

Plecaţi azi pe drumul biruinţei lui Ştefan cel Mare, ca să cuprindeţi cu jertfa voastră ceea ce au supus strămoşii noştri cu lupta lor.

Înainte!

Fiţi mândri că veacurile ne-au lăsat aici straja dreptăţii şi zid de cetate creştină.

Fiţi vrednici de trecutul românesc.

. . . . . .

Comandant de căpetenie al Armatei,
general Ion Antonescu

Monitorul oficial, nr. 145, din 22 iunie 1941.

177. Comunicat oficial privind eliberarea Basarabiei 25 iulie 1941

Lupta pentru dezrobirea brazdei româneşti de la Răsărit s-a terminat. Din Carpaţi şi până la Mare suntem din nou stăpâni pe hotarele străbune.

Lupta pentru asigurarea dreptăţii noastre, pentru salvarea credinţei, pentru ordine şi civilizaţie, continuă. Trupele germano-române au înaintat adânc dincolo de Nistru.

Universul, din 27 iulie 1941.

178. Decret-regal privind înălțarea generalului Ion Antonescu la demnitatea de mareșal

(21 august 1941)

Art. I. Pentru servicii aduse Patriei și tronului pe câmpul de bătaie în conducerea războiului nostru pentru dezrobirea hotarelor de răsărit, generalul de armată Ion Antonescu, Conducătorul statului român și Comandantul de căpetenie al armatei, se înalță, pe ziua de 22 august 1941, la demnitatea de mareșal al României.
Dat în Sinaia la 21 august 1941.

Monitorul oficial, din 24 august 1941.

179. Platforma-program a Comitetului Central al Partidului Comunist din România „Lupta poporului român pentru libertate și independență națională"

(6 septembrie 1941)

Sarcinile Partidului Comunist din România

1. Un an de robie națională

. . . . . .

Marii capitaliști și moșieri au gonit clica regală, împotriva căreia s-au ridicat masele populare, în primele zile ale lui septembrie 1940. Ei l-au adus la cârma țării pe călăul Antonescu și Garda de Fier, slugile mârșave ale bandiților fasciști germani trădători de patrie.

Generalul lui Hitler, Iuda poporului român, a aruncat Ardealul de Nord, un milion și jumătate de români, sub jugul grofilor maghiari, din ordinul bandiților fasciști germani.

Pentru înăbușirea revoltei poporului român împotriva politicii de trădare josnică a țării, trădătorul Antonescu a adus armatele fasciste ale lui Hitler să ocupe țara. Ocuparea țării și prefacerea ei într-o anexă a Germaniei hitleriste a fost pecetluită prin aderarea guvernului trădător la Pactul Tripartit al puterilor Axei.

Hrana poporului și toate bogățiile țării au fost vândute fascismului german. Trădătorul Antonescu a trădat și țările aliate ale României. El a prefăcut țara într-o bază de atac pentru armatele fasciste germane contra Iugoslaviei și Greciei. Clica militară a Iudelor a aruncat poporul român în cea mai neagră mizerie și foamete. A organizat jefuirea populației evreiești și pogromuri sângeroase.

Din ordinul lui Hitler, acești trădători odioși au supus întregul popor la muncă forțată sub regimul baionetelor și al mitralierelor. Ei au prefăcut țara în lagăre de muncă, lagăre de concentrare, închisori și cazarmi, pentru interesele războinice ale Germaniei hitleriste.

Ei au prefăcut poporul român în carne de tun pentru sângerosii fasciști germani împotriva Uniunii Sovietice. În timp de două luni peste 200 000 (două sute de mii) de români au căzut morți și răniți pentru războiul criminal de înrobire și stăpânire a lumii de către fascismul german.

. . . . . .

Din ordinul lui Hitler, el continuă să trimită armate noi care să ia locul sutelor de mii de români morți și răniți, armate care vor fi nimicite și ele în războiul tâlhăresc al sângerosilor fasciști germani împotriva Uniunii Sovietice.

Banda trădătorului Antonescu a amăgit poporul cu o „victorie ușoară prin războiul fulger" al lui Hitler. Însă poporul român este aruncat într-un război crâncen și de lungă durată, care îl amenință cu DISTRUGEREA ȘI PIEIREA SIGURĂ.

. . . . . .

2. Creșterea forțelor progresiste împotriva Germaniei fasciste

. . . . . .

Lupta patrioților români împotriva războiului criminal al lui Hitler și al slugilor sale e în creștere. Comunicatele trădătorului Antonescu, date din ordinul Gestapoului fascist, asupra executării a 50 de patrioți pentru fiecare câine fascist german omorât și a 25 de patrioți români după fiecare act de sabotaj, stârnesc ura și revolta și mai hotărâtă a poporului român împotriva asupritorilor fasciști.

Asasinarea celor 2 000 de patrioți de la Iași și a altora din toată țara nu poate să intimideze poporul român!

Dimpotrivă: forța sa de rezistență crește! Actele de sabotaj ale patrioților români împotriva războiului criminal al ocupanților fasciști se vor înmulți, iar lupta eroicilor partizani din Bucovina de Nord și Basarabia se va uni cu lupta de partizani a patrioților români împotriva ocupanților germani și agenților lor în frunte cu Iuda Antonescu.

. . . . . .

4. Partidul Comunist din România la începutul războiului criminal antisovietic

În timpul celui de-al doilea război imperialist, partidul nostru, avangarda poporului muncitor din România, a fost singurul partid care a dus lupta pentru păstrarea păcii și independenței poporului român, împotriva puterilor imperialiste în război, pentru o politică de bună vecinătate și amiciție cu Uniunea Sovietică, a cărei politică consecventă de pace ar fi putut să garanteze pacea și independența poporului român.

Singur partidul nostru a arătat drumul de salvare a poporului român din criza adâncă, de pericolul de război și de jugul Germaniei imperialiste. În consecință, clica regală și apoi clica militară a trădătorului Antonescu au căutat să nimicească partidul nostru. Din ordinul lui Hitler sute și mii de comuniști au fost aruncați în lagăre de concentrare și închisori.

Iuda Antonescu a pornit la distrugerea organizațiilor partidului nostru: după ce partidul nostru a chemat poporul român la lupta împotriva prefacerii României în câmp de război pentru imperialiștii germani în contra popoarelor din Balcani — au fost arestați cei mai buni activiști din întreaga țară și alte sute și mii de muncitori internați în lagăre de concentrare. Pe de altă parte, clica militară a căutat să lovească în partidul nostru prin provocări la Iași, Galați, București, Constanța, Mediaș și Brașov. Astfel, partidul nostru, Uniunea Tineretului și Apărarea Patriotică au avut mari pierderi în urma loviturilor dușmanului, la declanșarea războiului antisovietic.

Comitetul Central al Partidului nostru a lansat la începutul războiului un MANIFEST în care a demascat agresiunea sângeroasă a fascismului german și a slugilor sale împotriva Uniunii Sovietice. El a arătat că Uniunea Sovietică și eroica Armată Roșie duc războiul pentru apărarea libertății poporului sovietic și a tuturor popoarelor subjugate. El a chemat poporul român la lupta pentru victoria Armatei Roșii, pentru alungarea ocupanților fasciști din țară, împotriva slugilor fasciste ale imperialismului german, pentru FRONTUL UNIC DE LUPTĂ al poporului român împotriva stăpânilor fasciști și pentru libertatea și independența națională.

Comitetul Central al partidului nostru a elaborat la începutul lunii iulie CIRCULARA către membrii partidului asupra sarcinilor istorice ale partidului nostru, în legătură cu războiul banditesc al fascismului german împotriva Uniunii Sovietice.

. . . . . .

În interesul acestei lupte a lansat Comitetul Central lozinca creării FRONTULUI UNIC NAȚIONAL al poporului român împotriva ocupanților fasciști și a clicii militaro-fasciste în frunte cu trădătorul Antonescu. În interesul creării Frontului Unic Național, Comitetul Central al Partidului Comunist Român propune următoarea PLATFORMĂ:

1. Încetarea războiului contra Uniunii Sovietice. Pace și luptă comună cu Uniunea Sovietică, Anglia, Polonia, Iugoslavia, Cehoslovacia, cu țările democratice și cu toate popoarele iubitoare de libertate, împotriva hitlerismului cotropitor.

2. Oprirea producției de război, a transporturilor de trupe, arme și muniții pentru războiul lui Hitler. Alungarea din țară a ocupanților hitlerișți. Recucerirea libertății și independenței naționale a României.

3. Răsturnarea guvernului și regimului militaro-hitlerist trădător de țară, în frunte cu Antonescu, sluga lui Hitler. Pentru un guvern al independenței naționale, format din reprezentanții tuturor forțelor patriotice.

4. Împotriva dictatului hitlerist de la Viena asupra Ardealului, pentru eliberarea popoarelor din Ardeal de sub jugul lui Hitler, pentru libertatea lor națională.

5. Încetarea masacrării și jefuirii populației din Basarabia și Bucovina. Încetarea prigoanei barbare contra evreilor și a oricărei asupriri naționale.

6. Împotriva terorii sângeroase. Încetarea împușcărilor în masă. Amnistie generală, politică, militară și agrară. Desființarea lagărelor de concentrare și de muncă. Arestarea și pedepsirea vinovaților trădători de țară, care au aruncat poporul român în război pentru Germania hitleristă.

7. Împotriva oricărei forme de asuprire. Deplină libertate de asociație, presă și organizare. Restabilirea drepturilor și libertăților cetățenești și democratice.

8. Îmbunătățirea temeinică economică, culturală și sanitară a situației maselor ce muncesc. Asigurarea hranei poporului, prin oprirea exportului în Germania fascistă, a rechizițiilor și cumpărăturilor pentru armatele lui Hitler. Reducerea radicală a impozitelor. Restituirea bunurilor rechiziționale, despăgubirea completă de către stat a pierderilor și stricăciunilor cauzate. Ajutor suficient de către stat și comună pentru șomeri, familiei mobilizaților, invalizilor, văduvelor și orfanilor de război.

Partidul Comunist din România propune lupta comună a tuturor partidelor, grupărilor, persoanelor politice și tuturor patrioților români pentru realizarea FRONTULUI UNIC NAȚIONAL al poporului român contra ocupanților hitleriști și a slugilor lor trădătoare din țară, pentru cucerirea cerințelor din PLATFORMĂ, care sunt cerințele cele mai arzătoare și comune ale poporului român.

Partidul Comunist din România e gata să colaboreze cu toate partidele, grupările, persoanele politice și cu toți patrioții români, pentru realizarea oricărei revendicări din PLATFORMĂ, punând ca singurul criteriu al colaborării: atitudinea față de ocupanții hitleriști, de slugile lor trădătoare de țară și de războiul criminal contra Uniunii Sovietice.

Circulara Comitetului Central din 8 iulie subliniază importanța realizării unității de luptă și a Frontului unic al clasei muncitoare, ca bază a FRONTULUI UNIC NAȚIONAL împotriva fascismului cotropitor și pentru eliberarea națională a poporului român. Comuniștii trebuie să lucreze la crearea Frontului unic al clasei muncitoare în întreprinderi cu muncitorii social-democrați, național țărăniști, gardiști și fără de partid. Însă, în același timp, trebuie realizat Frontul unic și cu Partidul Social-Democrat, cu conducătorii săi centrali și locali, împotriva fascismului, dușmanul comun.

Toți membrii partidului nostru, simpatizanții lui și toți patrioții iubitori ai libertății și independenței poporului român trebuie să aducă la cunoștința maselor PLATFORMA în uzine, birouri, cartiere, la vecini, în sate și peste tot pentru Frontul Unic Național al poporului român și pentru realizarea cerințelor cuprinse în PLATFORMĂ.

Comuniștii trebuie să lege popularizarea PLATFORMEI cu popularizarea tradițiilor de luptă pentru dezrobirea poporului român împotriva imperialismului german din veacurile 17, 18, 19 și din timpul războiului din 1916—1918.

Comuniștii trebuie să lege popularizarea PLATFORMEI cu campania pentru popularizarea Uniunii Sovietice, a popoarelor sovietice și a eroicei Armate Roșii, care prin jertfe enorme duc războiul împotriva hoardelor fasciste, nu numai pentru apărarea patriei sovietice și a cuceririlor grandioase ale socialismului, ci și pentru salvarea libertăților tuturor popoarelor, a culturii și civilizației omenești, de robia și barbaria fascistă.

Puternica Uniune Sovietică, ducând războiul împotriva sângerosului fascism german, duce războiul pentru zdrobirea ocupanților fasciști din țară, pentru eliberarea poporului român de sub jugul ocupației hitleriste, pentru libertatea și independența națională a poporului român.

Comuniștii trebuie să popularizeze Frontul Unic al tuturor popoarelor iubitoare de libertate în frunte cu Uniunea Sovietică, împotriva fascismului german și aliaților săi, pentru salvarea omenirii.

Comuniștii, în interesul Frontului Unic Național, pentru zdrobirea fascismului cotropitor, pentru cucerirea drepturilor și libertăților democratice și cetățenești, a independenței poporului român, renunță la orice lozincă sau acțiune care ar putea să-i DESPARTĂ de celelalte partide și grupări politice, care sunt pentru dezrobirea națională a poporului român. Însă ei nu renunță la programul lor, la propagarea programului lor și a lozincilor finale. Cu distrugerea tiraniei hitleriste nu încetează nici exploatarea și asuprirea celor ce muncesc, nici crizele și nici războaiele. Sistemul capitalismului monopolist, imperialismul care se

bazează pe asuprirea și exploatarea maselor ce muncesc și a popoarelor subjugate, renaște crizele și războaiele.

Partidul nostru trebuie să lege popularizarea PLATFORMEI cu propagarea cuceririlor grandioase ale popoarelor sovietice, cu superioritatea sistemului socialist asupra sistemului capitalist și să arate maselor că singurul drum pentru salvarea lor definitivă de criză și războaie, de orice exploatare și asuprire, e drumul muncitorilor și țăranilor din Rusia, al Marii Revoluții Socialiste din Octombrie 1917. Însă drumul acesta e barat acum de fascismul sângeros. Numai zdrobirea tiraniei fasciste va deschide calea eliberării definitive a omenirii de orice exploatare și asuprire. Comitetul Central subliniază, pentru membrii săi, lupta concretă împotriva hoardelor hitleriste, prin sabotaj și lupta de partizani.

Împiedicarea producției de război, a transportului de muniții, arme și armate pentru asupritorii sângeroși ai poporului român, pentru războiul lui Hitler, lupta cu arma în mână împotriva armatei lui Hitler e datoria fiecărui patriot român, care iubește libertatea și independența poporului român. Sabotajul și luptele de partizani ale poporului român grăbesc zdrobirea ocupanților hitlerişti și eliberarea țării.

Comunicatele Gestapoului date prin trădătorul Antonescu pentru asasinarea oamenilor nevinovați și lipsiți de orice apărare nu vor opri lupta poporului român, lupta eroică a celor mai buni fii ai săi, patrioți adevărați, împotriva călăilor hitlerişti. Cu atât mai puțin se intimidează comuniștii, cei mai buni fii ai poporului român. Ei vor mobiliza masele pentru apărarea vieții celor amenințați de ocupanții hitlerişti și de banda sângeroasă a lui Hitler din țară.

Comitetul Central al Partidului Comunist din România consideră ca una din sarcinile sale principale organizarea luptei tineretului, care a fost prefăcut în carne de tun pentru fascismul sângeros pe câmpurile de război — și în robi exploatați și asupriți în dosul frontului. Partidul nostru trebuie să dea tot ajutorul Uniunii Tineretului Comunist pentru organizarea maselor tinerești la luptă pentru zdrobirea călăilor fasciști ai tineretului, pentru cucerirea dreptului la muncă, cultură, libertate națională și o viață fericită a poporului român și a tineretului popoarelor conlocuitoare din țară.

Partidul nostru trebuie să ajute U.T.C. să-și învingă lipsurile și slăbiciunile, pentru transformarea ei într-o organizație puternică de masă, care va fi în stare să-și îndeplinească sarcinile.

Partidul nostru trebuie să dea cea mai mare atenție organizării luptei femeilor împotriva hitlerismului sângeros, care le-a răpit bărbații, copiii și frații.

Comuniștii trebuie să organizeze lupta femeilor pentru procurarea hranei copiilor lor, împotriva jefuirii și asupririi lor în uzine, birouri, cartiere și la sate, pentru împiedicarea producției de război, pentru oprirea trimiterii bărbaților și fraților și copiilor lor împotriva poporului sovietic în interesul fascismului german, pentru apărarea căminului, culturii și civilizației de barbaria fascistă. Femeile române trebuie să aibă și vor avea un rol de frunte în organizarea FRONTULUI UNIC NAȚIONAL al poporului român. Împreună cu eroicele femei ale Uniunii Sovietice și ale tuturor popoarelor iubitoare de libertate, femeile române trebuie să ia parte la lupta împotriva hitlerismului sângeros, pentru o viață liberă și fericită a poporului și a copiilor lor.

Partidul nostru trebuie să dea atenția cea mai mare pentru mobilizarea întregului popor, pentru apărarea victimelor fascismului sângeros, pentru organizarea solidarității maselor largi cu luptătorii eroici, care au căzut jertfă luptei pentru interesele poporului, împotriva ocupanților fasciști și a războiului criminal antisovietic.

Partidul nostru trebuie să dea tot sprijinul organizațiilor de apărare antifascistă, ca să învingă slăbiciunile lor cauzate de loviturile terorii și să se transforme în organizații puternice de masă, care vor organiza cu succes luptele maselor populare împotriva terorii hitleriste, pentru apărarea și ajutorarea tuturor victimelor fascismului sângeros și războinic.

Comitetul Central al
Partidului Comunist din România

6 septembrie 1941

Biblioteca Academiei Române. Arhiva istorică, Cota Ab-XXV-2.

180. **Decret-lege asupra regimului muncii în timp de război**
(2 octombrie 1941)

Art. 1. Legiuirile privitoare la raporturile de muncă se modifică și completează, pe tot timpul stării de război, în conformitate cu dispozițiunile prezentului decret-lege.

Art. 2. Concediile de odihnă, prevăzute de art. 49 și 89 din legea asupra contractelor de muncă din 5 aprilie 1929, cu modificările ulterioare, sunt suspendate.

Patronii sunt obligați totuși să plătească salariaților lor, funcționari particulari și lucrători, îndemnitatea prevăzută de art. 49 pentru concediile cuvenite, dar suspendate.

. . . . . .

Art. 4. Durata de lucru va fi la întreprinderile industriale în care se lucrează continuu (cu trei echipe succesive) 8 ore pe zi, sau 56 ore pe săptămână; în celelalte întreprinderi industriale durata normală de lucru este de 10 ore pe zi sau 60 ore săptămînal.

Comandanții militari de pe lângă întreprinderile militarizate, îndrumătorii militari și directorii întreprinderilor militare de acord cu inspectorii de muncă, iar în ceea ce privește întreprinderile nemilitarizate, inspectorii de muncă pot acorda pe timp de cel mult 3 luni autorizația de a se depăși durata sus arătată a zilei de lucru până la maximum 12 ore pe zi sau 72 ore săptămînal.

De asemenea, vor putea aproba lucrul în zilele de duminică și sărbători legale, dacă necesitățile producției vor reclama acest lucru.

. . . . . .

Orele de lucru pierdute din cauza alarmelor se vor recupera prin orele lucrate peste orarul întreprinderii, fără ca totalul orelor lucrate să

întreacă maximum duratei săptămânale de lucru arătate în alin. 1 şi 2 de mai sus.

. . . . . .

Art. 6. Condiţia de vârstă prevăzută în art. 9 din legea pentru ocrotirea muncii minorilor şi femeilor şi durata muncii din 30 aprilie 1928 pentru băieţi se scade de la 18 ani la 16 ani.

Prin derogare de la dispoziţiunile art. 15 din aceeaşi lege, femeile de la vârsta de 18 ani pot fi întrebuinţate la munca de noapte, cu excepţia femeilor gravide sau a mamelor ai căror copii nu au împlinit etatea de 5 ani.

Dispoziţiunile prezentului articol nu se aplică în ceea ce priveşte munca în mine, care rămâne supusă regimului prevăzut de sus arătata lege.

. . . . . .

Art. 7. Soţiile patronilor meseriaşi mobilizaţi şi văduvele de război ale meseriaşilor patroni, precum şi ascendenţii şi descendenţii meseriaşilor patroni căzuţi pe câmpul de luptă, pot conduce atelierele aparţinând acestora fără a fi obligaţi să angajeze un meşter conducător.

Evreii de orice cetăţenie nu beneficiază de dispoziţiunile prezentului articol.

. . . . . .

Art. 31. Sunt considerate crime de sabotaj şi se pedepsesc cu temniţă grea de 5—20 ani:

a) orice încetare de lucru individuală sau colectivă, fără încuviinţarea prealabilă a comandantului militar al întreprinderilor militarizate, a îndrumătorului militar sau directorul stabilimentului militar al armatei, iar în ce priveşte pe celelalte întreprinderi, fără încuviinţarea prealabilă a inspectorului de muncă, dată cu avizul conducerii întreprinderii, cu excepţia cazurilor de forţă majoră; încuviinţarea este necesară şi în cazul denunţării cu preaviz a contractului de muncă, precum şi în cazul concedierii fără preaviz în împrejurările permise de lege.

b) distrugerea, deteriorarea, sustragerea, falsificarea, fabricarea defectuoasă prin erori voite, manipulări sau manevrări frauduloase sau fără calitate, a maşinilor, a instalaţiilor, a instrumentelor de lucru, materialelor, mărfurilor şi produselor în totul sau în parte, fie din partea salariaţilor, fie din partea patronilor.

Instigatorii la infracţiunile prevăzute şi pedepsite conform prezentului articol se pedepsesc cu maximum prevăzut la acest articol.

Art. 32. Sunt considerate delicte de sabotaj şi se pedepsesc cu închisoare corecţională de la 15 zile la un an încălcările dispoziţiunilor art. 3, 5, 8, 10, al. 2; art. 11, 25, 27 şi 28 din prezentul decret-lege.

Art. 33. În caz când infracţiunea este comisă de o firmă socială, conducătorul efectiv al firmei, autor al măsurii care a dat naştere la încălcarea legii, se pedepseşte conform art. 31 şi 32, iar firma socială, separat, cu amendă de lei 50 000 până la 1 000 000 lei.

Art. 34. Constatarea infracţiunilor la dispoziţiunile prezentului decret-lege se face de judecătorii de instrucţie şi procurorii civili sau militari, sau de inspectorii de muncă în asistenţa ofiţerilor de poliţie judiciară. [. . .]

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 233, din 2 octombrie 1941.

181. Scrisoarea lui Iuliu Maniu adresată lui Ion Antonescu (8 noiembrie 1941)

Domnule mareşal,

Am luat, cu îndurerată surprindere, la cunoştinţă decretul de chemare pentru adunarea plebiscitară, pe ziua de 9 noiembrie, în scopul ca cetăţenii ţării să-şi exprime aprobarea sau dezaprobarea lor asupra guvernării dvs., de la 6 septembrie 1940 şi până astăzi.

Partidul Naţional-Ţărănesc crede că în aceste zile, când fiii ţării sunt chemaţi să-şi îndeplinească suprema datorie faţă de ţară, ar trebui eliminat totul ce-i poate despărţi.

Ar trebui, indiferent de deosebirile de vederi politice interne şi externe ce ne despart, ca toţi să ne ferim să întretăiem drumurile şi cărările — şi dealtfel prea strâmte, care duc la izbânzi mari naţionale — nu năzuiţi de organizări, care nu pot avea şi nu vor avea un caracter de permanentă durabilitate.

Partidul Naţional-Ţărănesc, oricât de mult ar dori să-şi menţină hotărârea de a pune în discuţiuni chestiuni politice, şi să respecte regulile disciplinei naţionale, care caracterizează naţiunile civilizate, atunci când ţara se găseşte în război, totuşi nu se poate da îndărăt de la împlinirea datoriei sale de a-şi manifesta părerile, obiecţiunile şi hotărârile sale, în faţa unor evenimente cu importante repercusiuni în prezent şi cu efecte incalculabile în viitor.

Acesta este motivul pentru care, în baza plinelor puteri ce mi s-au acordat de către Comitetul Central, vin respectuos să vă aduc la cunoştinţă că Partidul Naţional-Ţărănesc nu poate lua parte la plebiscitul organizat de dvs., în plin război, sub starea de asediu, ale cărei constrângeri exclud posibilitatea exprimării libere a voinţei obşteşti. Făcând abstracţie de la aceasta, el nu vrea să consfinţească prin colaborarea sa practica dictaturilor ce s-au perindat în ultimii ani de a chema naţiunea română contrar concepţiei ei politice, la plebiscite, pentru a se câştiga o justificare aparentă pentru regimul autocratic, inaugurat contra dispoziţiilor clare ale aşezămintelor noastre fundamentale.

Concepţia serioasă pe care o are Partidul Naţional-Ţărănesc despre drepturile naţiunii şi ale cetăţenilor care o compun exclude participarea lui la un simulacru de consultare obştească, repetat de trei ori în trei ani şi jumătate.

Abstracţie făcând de consideraţia principială că în timp de război, al cărui sfârşit nu se poate prevedea, pornit tocmai pentru stabilirea concepţiei politice, care va trebui să domine în lumea civilizată, nu este admisibil un plebiscit, cu obiectiv politic de organizare de stat, nu putem lua parte la plebiscitul ce organizaţi şi pentru următoarele motive:

1. Decretul interzice discutarea chestiunilor asupra cărora cetăţenii sunt chemaţi să-şi spună opinia, deci face imposibilă clarificarea şi precizarea meritelor, greşelilor, succeselor şi insuccesele regimului actual. Or, numai oastfel de examinare ar putea crea o opinie publică, care ar fi vrednică să fie exprimată, aceasta mai ales că starea de asediu şi cenzura au împiedicat, ani de-a rândul, cunoaşterea exactă a evenimentelor ce s-au perindat. „Voturi" exprimate numai în baza unei propagande unilaterale, care este făcută de către organele guvernamentale — oprită şi

ea, de altfel, prin dispoziţiunile decretului lege — nu merită să fie eternizate, căci ele nu folosesc la nimic, cum nu au folosit nici cele exprimate cu ocazia plebiscitelor anterioare.

2. D-voastră cereţi opinia cetăţenilor, într-un singur răspuns, asupra unui întreg complex de chestiuni, privitor la care opinia publică are păreri, parte aprobatoare, iar în parte de categorică dezaprobare.

Spre pildă, Partidul Naţional-Ţărănesc, împreună cu întreaga opinie publică, aprobă acţiunea militară întreprinsă pentru dezrobirea Basarabiei şi Bucovinei şi eliberarea elementului românesc de peste Nistru, de sub regimul comunist, şi aclamă cu însufleţire rezultatele obţinute în această privinţă. Dezaprobă însă continuarea acţiunii militare în formă agresivă şi cu intenţiuni de ocupaţiune, pe teritoriul rusesc, dincolo de hotarele noastre fireşti — şi deplânge pierderile de morţi şi răniţi ce am suferit şi slăbirea puterii noastre armate, pricinuită de aceste operaţiuni.

Mai departe, aprobă înlăturarea regimului ex-regelui Carol, dar dezaprobă continuarea regimului dictatorial, care exclude orice posibilitate de manifestare democratică a voinţei populare şi anihilează libertăţile cetăţeneşti.

Aprobă înlăturarea corupţiunii, teroarei şi a dezordinei, care au prins rădăcini adânci sub regimul ex-regelui Carol, dar dezaprobă reintroducerea în serviciile şi întreprinderile de stat a persoanelor care au fost completamente compromise, prin atitudinea lor, sub regimul ex-regelui Carol II.

Aprobă restabilirea inamovibilităţii magistraţilor şi tendinţele de a se introduce un regim de legalitate, dar dezaprobă înlăturarea unor magistraţi şi profesori în mod cu totul arbitrar, cum s-au făcut, contrar drepturilor lor câştigate şi dispoziţiunilor legale anterioare; de asemenea, dezaprobă regimul special aplicat minorităţilor, dintre care unele sunt favorizate mai mult decât înşişi românii, iar altele sunt persecutate, cu nesocotirea legilor existente.

Aprobă tendinţa de românizare legală a vieţii sociale şi economice, dar dezaprobă în modul cel mai hotărât germanizarea întreprinderilor industriale, comerciale şi bancare şi pătrunderea sistematică a elementelor străine în sistemul nostru de producţiune naţională.

Aprobă străduinţa de a ridica producţiunea economică, dar dezaprobă în mod hotărât lipsa de competenţă a organelor administrative centrale şi exterioare, care nu sunt în stare să pună zăgaz scumpetei mereu crescânde şi lipsei catastrofal simţite a articolelor de primă necesitate. Efectele acestor fenomene urmate în bună parte din convenţiunile comerciale încheiate cu Germania şi Italia, care de fapt au aproape monopol asupra comerţului nostru exterior, duc opinia publică la exasperare şi pot produce nelinişti serioase.

Aprobă urcarea preţurilor produselor agricole, dar regretă că ea este urmarea inflaţiei monetare care va aduce la catastrofa vieţii noastre economice.

Ar fi o greşeală din partea Partidului Naţional-Ţărănesc dacă ar aproba politica din care rezultă această stare de lucruri, egală cu pauperizarea şi exploatarea ţării noastre.

Dar, în special, Partidul Naţional-Ţărănesc nu poate aproba situaţia periculoasă şi umilă în care se găseşte statul român din punct de vedere internaţional, alături de „Pactul Tripartit", care îl pune în duşmănie, aproape în stare de război cu democraţiile occidentale, neputând să salveze partea ruptă din Ardeal şi nici măcar să pună în valoare protocolul

atât de onerosului dictat la Viana acceptat numai sub presiunea Axei, ale cărei clauze, favorabile nouă, sunt călcate în picioare, iar noi nu putem să manifestăm, nici măcar sufletește, pentru frații asupriți, rupți de noi, în urma hotărârii aliaților de azi ai țării noastre.

3. D-voastră ordonați un plebiscit cu vot pe față, înlăturând votarea secretă, indispensabilă, îndeosebi în cursul unui război și sub regimul stării de asediu, cu perspectiva lagărelor de concentrare. Această împrejurare despoaie de la început plebiscitul de caracterul sincerității.

4. Nu putem consfinți, prin participarea noastră activă, un plebiscit menit să vă dea mandat în alb pentru introducerea unei organizații de stat corporatiste, contrară principiilor noastre democratice, respectuoase libertăților cetățenești. Manifestul publicat de d-voastră dezvăluiește intențiunea d-voastră de a menține în viața de stat sistemul dictatorial, care exclude afirmarea democratică și pașnică a voinței naționale, în ce privește chivernisirea afacerilor publice și face imposibilă orice activitate de control, ceea ce duce la corupțiune în viața publică și abuz în viața de stat și pe urmă la transformări zguduitoare, adeseori catastrofale, în evoluția națională.

În fața acestei perspective, orice intențiune bună a conducerii de stat rămâne infructuoasă.

Vă rog, domnule mareșal, binevoiți a primi asigurarea înaltei mele considerațiuni.

București, 8 noiembrie 1941.

Cu distinsă stimă,
(ss) Iuliu Maniu
Președintele Partidului Național-Țărănesc

Arhiva Istorică Centrală; fond Președinția Consiliului de Miniștri, Cabinet I. Antonescu, dosar 25/1940, f. 140—142.

182. **Raport asupra inspecțiilor efectuate în comune din județul Brăila de către prefect, privind nevoile locuitorilor și starea lor de spirit**

(iulie-august 1942)

Domnule ministru,

În zilele de 31 iulie, 1 și 2 august 1942, am inspectat în județ 14 comune.

În 4 comune am făcut și inspecția administrativă și în toate 14 comune am controlat felul cum decurge facerea ogoarelor, treieratul și colectarea cerealelor din recolta 1942.

De asemenea, am cules informații relativ la nevoile locuitorilor și starea de spirit în comune. Comunele inspectate sunt următoarele: Lacu-Sărat, Silistraru, Const⟨antin⟩ Gabrielescu, Tîrlele-Filiu, Bordei-Verde, Batogu, Cireșu, Col. Grigorescu, Scărlătești, Mohreanu, Rușețu, I. C. Brătianu, Ionești și satul Morotești.

Constatări:

1. Facerea ogoarelor merge foarte încet, cu toată presiunea exercitată de organele agricole, administrative și jandarmerie.

Cauza:

— Locuitorii sunt ocupați cu treieratul mazărei, care este liberă la treierat, cu căratul grâului și orzului la arii.

— Pământul este foarte tare. În comuna I. C. Brătianu s-au rupt 2 brazde (cuțite) din cele 5 brazde ale plugului tras de tractor.

2. Organizarea hotărâtă de Ministerul Aprovizionării relativ la treierat și colectat se aplică defectuos. Treieratul se întârzie foarte mult, pentru că:

a) Nu toate comunele au batoze de treierat. Din această cauză oamenii treieră cu caii atât mazărea, cât și orzul, grâul.

Cum într-o comună treieră deodată 10—20 oameni cu caii, poate și mai mulți, și cum nu sunt organe de supraveghere, locuitorii, după ce treieră, își duc recolta în hambarul lor, deși instr⟨ucțiunile⟩ nr. 40 ale Ministerului Aproviz⟨ionării⟩ prevăd ca prisosul să fie cumpărat pe loc de armată. În felul acesta nu putem avea statistica exactă a cerealelor.

b) Organele de supraveghere lipsesc, deoarece:

— Un notar girează mai multe comune;

— Un post jandarmi are 2—3—4 comune în subordine.

Postul de jandarmi Cireșu are 4 comune.

— Primarul și agentul agricol sunt ocupați cu muncile de pe proprietățile lor, dar aceștia nu au autoritatea necesară lipsind forța executorie, jandarmul.

— Jandarmul agricol nu este în fiecare comună.

— Învățătorii, delegați a nota în bonurile de treier, sunt chemați, mare parte din ei, la cursuri de către inspectoratele școlare, alții mobilizați.

Într-o comună am găsit o singură învățătoare, soțul mobilizat, iar învățătoarea cu un copil de 6 luni la piept. Acesteia nu i se poate cere să stea toată ziua la batoză, să completeze bonurile de treier, cântărind recolta treierată, și încă să presteze acest serviciu gratuit.

c) Din partea armatei este la fiecare batoză câte un soldat, caporal sau sergent.

Am găsit un soldat, cu 3 clase primare, care trebuia să noteze rezultatele, să facă calculele necesare pentru consumul gospodăresc, să calculeze cantitatea ce trebuia să fie colectată pentru armată.

Era incapabil să facă o scădere.

d) Colectarea se face la anumite gări, unde centrul de exploatare are câte un ofițer, cam unul pe plasă, aceste gări sunt departe de aria unde s-a treierat, la 10—15—20 km.

Omul care are un prisos de 50—100 kg grâu sau orz, adică un sac, trebuie să facă acești km pentru a preda un sac.

e) Oamenii se plâng că nu au saci cu care să transporte cereale la gară, și într-adevăr nu sunt.

Soluția ce le-am dat — să-l transporte cu căruțele în pături, scoarțe, cergă, rogojini — nu i-a satisfăcut, căci nici din astea nu au.

f) Batozele repartizate de centrul de exploatare pe comune dau rezultate falimentare, astfel:

În comuna Rușețu s-au repartizat 4 batoze.

Din acestea 2 treieră la herghelia statului și comuna nu poate conta pe ele — decât peste una și 1/2 lună.

— a III-a batoză stricată, proprietarul ei, care este și mecanic, mobilizat.

— Una singură în bună stare, proprietatea unui preot, merge cu locomobilă (vapor), care consumă paie.

Locuitorii nu pot da paiele de orz și nici pe cele de grâu pentru încălzitul locomobilei, căci le rămân vitele fără hrană. Din această cauză refuză a treiera la batoza preotului, și cer să li se admită treieratul cu caii.

Treieratul cu caii are dezavantajul că nu pot fi controlați în ceea ce privește cantitatea recoltată.

În comuna Const(antin) Gabrielescu, 2 batoze repartizate de Camera agricolă, proprietarii batozelor sunt necunoscuți.

Repartizarea este deci fictivă. Am luat măsuri să se cerceteze cum s-au repartizat comunei 2 batoze cu proprietari necunoscuți.

Tot în această comună au fost repartizate 3 batoze, proprietatea Camerei agricole — dar acestea nu sosiseră în comună.

— În comuna Tîrlele-Filiu este repartizată o batoză care trebuie să treiere mai întâi în comuna Ionești, apoi trebuie să treacă la 3 proprietari din comuna Tîrlele-Filiu, și după aceea la locuitori. Va trece deci timp, oamenii sunt îngrijorați, dacă vine vreo ploaie — li se strică recolta.

— În comuna Ionești, la o mașină care treieră la proprietarul Matei Sasu s-a stricat motorul. Trebuie 3—4 zile pentru a fi reparat.

În concluzie, atât facerea ogoarelor, cât și treieratul și colectarea grâului și orzului merg prost. Organizarea este defectuoasă. Eu am făcut de acum o lună Subsecretarului Aprovizionării o propunere foarte aplicabilă, pentru statistica cerealelor, dar nu a fost luată în considerație. Rezultatele se văd acum.

3. Colectarea lânei. Am cerut Subsecretariatului Aprovizionării să oblige Sindicatul Agricol Brăila să înființeze 10 centre de colectare, căci nu putem obliga omul care are 3—4 oi de la care a luat $1^1/_2$—2 kg lână să plătească 400 lei trenul pentru a preda la Brăila lâna, pe care va lua 5—600 lei, și să piardă și 1—2 zile cu drumul. Sindicatul a reacționat, pentru că trebuia să împartă remiza cu cei 10 colectori, a raportat la Ministerul Aprovizionării măsura impusă de subsemnatul și M(inisterul) Aprov(izionării) a admis punctul de vedere absurd al sindicatului iar nu pe al prefectului de județ, care este logic și rațional.

— Locuitorii se plâng că li se ia toată lâna. Cele 5 kg lână la care-i dă dreptul legea le oprește numai dacă a dat statului $1^1/_2$ kg de fiecare oaie. Cum media lânei este de 500—800 grame de oaie nici un proprietar de oi nu poate opri vreo cantitate de lână pentru uzul său personal. Totuși sătenii sunt înțelegători, și se consolează cu lipsa de lână.

În concluzie, colectarea lânii merge foarte încet, din cauza sistemului defectuos de colectare.

4. Talpa. Sunt asaltat de cereri de talpă de toți funcționarii, și de toți locuitorii comunelor. Este mare îngrijorare pe această temă.

Cantitățile ce s-au dat până acum — 100—200 kg lunar, pentru oraș și județ, la o populație totală de circa 250 000 suflete, este extrem de redusă.

5. Locuitorii se plâng că numărul vitelor s-a înmulțit din cauză că nu se taie viței. Cel ce avea 2 vite, acum 2 ani, are astăzi 5—6 vite. Nu pot să le ierneze. Vor intra slabe în iarnă. Viței consumă fără să producă. Sunt o sarcină prea mare pentru locuitori. Oamenii nu au nutrețul necesar.

Credem că dacă s-ar admite 3 zile pe săptămână de carne și s-ar aproba tăierea viţeilor s-ar mai împuţina numărul lor și oamenii le-ar putea hrăni, fiind mai puţine, în mai bune condiţiuni.

6. Colectarea porumbului recolta 1941

Preţul liber a avut ca efect urcarea preţului pînă la 26—28 lei kg în loc de 10,50 lei, când era maximalizat, și cu tendinţă continuă de urcare.

Locuitorii care peste iarnă au fost forţaţi cu jandarmul să vândă porumbul cu 9 lei kg dus la gară, pe viscol și zăpadă mare, sunt nemulţumiţi când văd că cei incorecţi care au declarat o cantitate mai mică ca recoltată, care au ascuns sau au declarat ca necesar pentru consumul lor mult mai mult decât realul, toţi aceștia au avut acum ocazia să vândă porumbul prisos cu preţ urcat, variind între 20—28 lei, în loc de 9 lei, cât era peste iarnă.

Printre aceștia este și un proprietar, N. Mareș, care a obţinut amânări de a vinde porumbul, și s-a strecurat, ajungând până azi, cu 10 vagoane porumb în pătul, pe care l-a vândut acum cu preţ urcat. Nu am putut controla cui le-a vândut și la ce preţ. În nici un caz, nu au fost aduse în Brăila. Cazul lui Mareș — este cunoscut în tot judeţul — și comentat în defavorul celor care i-au dat amânarea (Ministerele Agriculturii și Aprovizionării).

7. Măsura guvernului de a se spori cota de ajutorarea concentraţilor și a se îngloba mai mulţi la ajutoare a fost foarte bine primită. S-au satisfăcut multe familii de mobilizaţi, care până în prezent nu primeau ajutoare, încetând astfel multe nemulţumiri. După vechiul sistem, în multe comune era mare agitaţie pe chestia ajutoarelor. Primeam dese reclamaţii și întrebări: de ce x primește ajutor, iar al meu care este plecat de un an și mai bine eu să nu primesc.

În prezent aceste agitaţii s-au atenuat mult.

8. Este mare nemulţumire la sate pe chestia paznicilor agricoli. Ministerul Agriculturii obligă comunele să angajeze paznici plătiţi cu 3 000 lei lunar, și să nu le dea nimic în natură.

Sunt multe comune care n-au nici un paznic, și foarte multe, pot spune chiar toate, care în loc de 4—5—6 paznici, care au fost prevăzuţi în buget ca necesari, au numai unul sau doi; aceasta din cauză că nimeni nu vrea să se angajeze paznic cu 3 000 lei lunar.

Recolta se fură de pe câmp — se strică de vite.

Dar ceea ce este mai curios este faptul că locuitorii plătesc taxa pentru paznici agricoli, deși aceștia nu există. Și taxa este de 120 lei la ha.

Acest sistem îi agită și îi nemulţumește. Prefectul care primește aceste reclamaţii nu are nici o posibilitate de a-i satisface.

Spiritele s-ar calma dacă s-ar da urgent dezlegare ca locuitorii să-și poată angaja paznici în natură. În felul acesta se găsesc paznici imediat, recolta va fi păzită și asigurată contra furtului. Ar fi o măsură foarte bine venită.

9. În judeţ — aproape toate școlile au nevoie de reparaţii din cauza cutremurului și inundaţiilor.

Sumele date de comune, de Prefectură și Ministerul Afacerilor Interne sunt cu mult prea mici faţă de nevoi.

Ministerul Culturii Naţionale a dat 75 000 lei pentru tot judeţul.

La cereri repetate ale noastre ne-a răspuns categoric: „Nu mai avem fonduri".

Și totuși școlile trebuie să înceapă peste una lună.

Plouă prin acoperiș la multe din ele.

10. Azi am primit la Prefectură plângerea a 4 săteni din județul Arad — că au fost în 4 sate din jud(eţul) Brăila, din cele bogate odată în porumb, au oferit 28 lei pe kg dar n-au găsit un bob.

Concluzia logică și justă — s-a terminat stocul disponibil al săteanului și din necesarul său nu vinde, orice preț i s-ar oferi.

Și totuși Ministerul Aprovizionării, când i-am raportat încă din mai că suntem județ deficitar, îmi face cunoscut că la 1 iulie 1942 județul Brăila are excedent 2 500 vagoane porumb.

Această comunicare a produs și mirare, și ilaritate printre cei ce au citit comunicarea Ministerului Aprovizionării.

Cu asemenea statistici nu se satură populația înfometată.

Orașul Brăila însuși este în suferință și criză de mălai.

Se vinde cu 30 lei kg la băcănii. La mori este o înghesuială că abia am putut pătrunde, cu ajutorul a 2 gardiști, să văd realitatea în moară.

Populația orașului este alarmată de lipsa de mălai. La moară, câteva femei mi-au sărutat mâna, plângând ca să le dau 2—3 kg de mălai, că le mor copiii de foame. Am fost însoțit și de d-l. primar al Brăilei.

Deși județ deficitar, Ministerul Aprovizionării a luat din Brăila în ultimele 2 luni, cu toată argumentarea noastră contrarie, aproape 200 vagoane porumb. Din această cauză, astăzi orașul mai posedă circa 60 vagoane porumb, suficient până la 30 august cel mult. Am dat dispoziţiuni să se dea porumb la măcinat din stocul primăriei. Primăria face eforturi pentru achiziționarea de porumb.

Din județ nu se mai poate colecta. Nu mai este decât puțin de tot.

Judecând după sătenii din alte județe, în special Prahova, Arad, Bihor, Neamț etc., care vin în număr mare în județul Brăila pentru a cumpăra porumb și care abia găsesc cîte 50—60 kg, și din cele ce povestesc acești săteni și sătence însemnează că lipsa de porumb este generală, și părerea subsemnatului este că nu vom avea porumb până la recolta viitoare, și în consecință ne putem aștepta la mari agitații.

Dacă sunt posibilități a se aduce porumb din Basarabia, ca să se satisfacă regiunile lipsite — se pot evita aceste agitații — sau poate guvernul să aibă și alte soluții mai practice, pe care subsemnatul nu le cunosc.

În tot cazul, chestiunea aceasta trebuie bine studiată și din timp soluționată, fiindcă pe recolta nouă de porumb nu se poate conta decât către 15 octombrie.

Prefectul județului Brăila
Colonel MARIN CIOBANU

Arhiva Istorică Centrală; fond Ministerul de Interne, dosar 362/1942, f. 180—182.

183. Scrisoarea lui C. I. C. Brătianu adresată lui Ion Antonescu

(24 septembrie 1942)

Domnule mareșal,

Suntem în preajma iernei cu amenințare de foamete și de frig pentru populația țării și cu o profundă dezorganizare a vieții economice.

Armata noastră, înglobată în cea germană, se decimează pe frontul rusesc, pe când vecinii noştri îşi menajează puterile pentru a le avea intacte la sfârşitul războiului. Armata română nu mai contează ca armată naţională pentru apărarea frontierelor ţării. Ea este încadrată în armata germană la peste 1 000 km de ţară şi băgată continuu în primele linii de luptă.

Pentru ce ne impuneţi toate aceste sacrificii? Ce vom avea la sfârşitul războiului? Ce asigurări puteţi avea că Germania ne va reda Ardealul, pe care l-a dat ungurilor prin arbitrajul de la Viena? Până azi se pare că ea pregăteşte autonomia întregului Ardeal, dacă ungurii nu-l vor cuceri.

În ce situaţie vom fi şi în cazul în care Germania nu va câştiga războiul, de vreme ce nu s-a menajat nimic pentru a ne învrăjbi cu Anglia şi Statele Unite?

Războiul cu Rusia, care după propaganda germană trebuia să se termine la sfârşitul anului 1941, apoi la sfârşitul anului 1942, se va prelungi şi în anul 1943.

V-am prevenit în mai multe rânduri în anul 1941 şi 1942 că România nu trebuie să-şi trimită trupele sale în interiorul Rusiei, fără a-şi pune în pericol chiar existenţa sa — că ea este ameninţată să fie strivită în conflictul armat a două mari puteri, şi că pe de altă parte situaţia ei economică devine din zi în zi mai critică. V-am sfătuit mai târziu să retrageţi în interiorul ţării trupele noastre de peste Nistru şi să le rezervaţi pentru apărarea noastră în contra ungurilor şi bulgarilor.

În loc de a asculta apelurile ce v-am făcut aţi trimis aproape toată armata noastră în interiorul Rusiei. Pentru a nu ajunge la o prăbuşire completă a ţării, al cărei conducător sunteţi, trebuie să urmaţi exemplul Finlandei care a oprit trupele sale în apropierea frontierelor, sau al Ungariei, care nu le sacrifică pentru a distruge bolşevismul, ci vrea să le aibă intacte pentru momentul final, când cel ce va fi mai puţin uzat va culege roadele războiului, pentru care alţii — ca noi — au făcut sacrificii peste măsură de mari.

Primiţi, vă rog domnule Mareşal, asigurararea simţămintelor mele de înaltă consideraţiune.

C. I. BRĂTIANU

Arhiva Istorică Centrală; fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinet I. Antonescu, dosar 61/1940, f. 76.

184. Scrisoarea de răspuns a mareşalului Ion Antonescu adresată lui C. I. C. Brătianu

(29 octombrie 1942)

Domnule Brătianu,

Am lăsat fără răspuns scrisorile d-voastră anterioare.

Am făcut-o din înţelepciune, fiindcă urmăream unirea şi nu vrajba.

Puteam să vă răspund, aducând la bara justiţiei, pe toţi vinovaţii de catastrofa morală şi politică a ţării, printre care sunteţi, în primul rând, şi d-stră.

Nația o dorește și o așteaptă de la mine.

Nu am făcut-o, totuși, fiindcă nu am voit să aţât și mai mult spiritele și, mai ales, nu am voit să dau un spectacol care ar fi fost speculat de inamicii noștri.

Am lăsat ziua acestor răfuieli pentru mai târziu.

Abuzați însă de răbdarea, de tăcerea și de înțelepciunea mea și, rând pe rând, la scurte intervale de timp, îmi trimiteți, când d-stră când dl. Maniu, avertismente, sfaturi și acuzațiuni.

În virtutea cărui drept?

Ce reprezentați în această țară, d-v(oa)stră toți foștii oameni politici, în afară de interesele d-stră egoiste și un trecut politic total compromis și dureros!?

Uitați, domnule Brătianu, că eu sunt omul muncii mele și martirul greșelilor acelora care au primit în 1918 România Mare și au dus-o, după 22 de ani de conducere, în prăpastia de unde am luat-o eu în 1940, pe când d-stră sunteți unul din profitorii și dărâmătorii unei moșteniri mari.

În mai puțin de un sfert de secol, fiecare în parte și toți la un loc, ați prăbușit lupta, sacrificiile și suferințele duse și îndurate, 20 de secole, de poporul nostru, pentru a face unitatea sa politică.

Orice apărare încercați și orice diversiune faceți d-stră, conducătorii politici de ieri, purtați pe umeri această răspundere.

D-voastră liberalii, mai mult ca alții, fiindcă și din opoziție și de la guvern, prin acțiunea d-stră de dirijare și de îndrumare a vieții noastre politice, economice, morale și spirituale, exercitată direct și indirect, de pe băncile ministeriale, din birourile băncilor și din culisele politice, ați dus țara la catastrofa din 1940.

Stați față în față cu conștiința d-stră, depănați cu corectitudine, pas cu pas, atât actele d-stră, cât și pe ale acelora cu care, rând pe rând, v-ați întovărășit și v-ați acuzat, în fața nației dezolate, scandalizate și înmărmurite; răsfoiți toată colecția ziarelor din ultimii 40 de ani, începând cu „Universul“ și terminând cu „Viitorul“ și cu ziarele jidovești pe care se sprijinea naționalistul domn Maniu și vă veți reaminti: cine sunteți d-stră și d-lui; câte păcate ați făcut; cum v-ați calificat singuri și cum v-a calificat nația; câte răspunderi aveți.

Pentru a vă ușura munca, vă reamintesc, domnule Brătianu, că, împreună cu dl. Maniu, v-ați acuzat public și zilnic în presă, în întruniri, în parlament de: „incapacitate“; „tâlhării“; „falsificări“ și „furturi de urne“ în alegeri; demonstrații ridicole, cu plată „și pe socoteala statului“, în București, pentru obținerea puterii; „demisii în alb“; „bătăi și omoruri“; „călcarea legilor și Constituției“; „luări de comisioane“ la toate furniturile statului; „traficările de influență“ practicate de partizanii, deputații, miniștrii și președinții corpurilor d-stră legiuitoare; „scandalurile cu contingentările“, cu „grâul britanic“; modul cum ați făcut reforma agrară și cum „ați profitat de ea“; risipa avutului public; „concesionările oneroase ale bunurilor statului“; „demagogie“; incorectitudine civică, provocată de faptul că atunci când erați în opoziție dirijați ocult statul, în profitul intereselor d-stră și ale jidanilor din ale căror consilii de administrație — mari și mici — făceați parte, iar de pe fotoliile ministeriale încurajați și favorizați, acopereați și mușamalizați afacerile lor și ale d-stră, în detrimentul statului.

Adăugați, la acest bogat și concludent stat de serviciu al partizanilor și al adversarilor d-stră de ieri, cu care — ca totdeauna când vă găsiți în opoziție — sunteți azi prieteni:

— cazurile, pe care națiа le ține numai în adormire, ale domnilor Tătărescu, Bârsan, Boilă, Aristide Blank și afacerea Skoda;

— ruinarea poporului, prin dobânzile oneroase care au prăbușit economiile, avutul și munca tuturor, de la țăran la marele proprietar, de la micul până la marele negustor român;

— ravagiile făcute de conversiune și de concesionarea bunurilor statului, pe care am început să le răscumpăr eu;

— împrumuturile externe, oneroase și umilitoare;

— introducerea controlului străin la Banca Națională și Căile Ferate, comisioanele scandaloase etc. etc. și veți avea, domnule Brătianu, imaginea unui trecut tragic, pe care l-am plătit atât de scump și pe care națiа întreagă o are permanent în fața ochilor săi.

Totuși, domnule Brătianu, cu toții credeți că toate acestea au fost uitate și, cu perfidia politicianistă de altă dată — de totdeauna — atât de bine cunoscută, vă așezați cu cinism pe acest trecut și — de la cel dintâi dintre d-stră, până la cel din urmă — încercați să acuzați și să sabotați, pe sub mână, opera de îndreptare și consolidare la care s-a antrenat toată națiа și să tăiați elanul unui om care nu a avut, nu are și nu va avea nici moșii, nici vii, nici pivniți de desfacere, nici bani depuși, nici industrii, nici consilii de administrație, nici safeuri, în țară și străinătate, nici cupoane de tăiat, nici timp de pierdut la club și care nu și-a pricopsit nici cumnații, nici nepoții, nici prietenii, nici partizanii, nici adversarii.

Chiar dacă am greșit, greșesc sau voi greși, nu pot fi acuzat, domnule Brătianu, de niciunul dintre dvs. care, fiți încredințați, sunteți înfierați și puși chiar de generația actuală pe banca acuzaților.

Dacă va fi să fiu adus și eu pe această bancă, pentru că fac tot ceea ce un om putea să facă, nu numai pentru a salva un neam de la dezunire și de la prăbușire, dar și pentru a-l întregi și a-i asigura o viață nouă, în onoare și în muncă, atunci în niciun caz nu veți fi d-voastră acuzatorii și, în niciun caz nu voi fi pus alături de d-stră și acuzat de aceleași greșeli ca dvs.

Fac această afirmare nu pentru că mă simt vinovat cu ceva față de țară, dar pentru că știu ce au suferit, din antichitate și până azi, de la Socrate și Demostene până la Clemenceau, atâția nenumărați — mici și mari — oameni care și-au servit poporul cu credință, cu devotament și cu folos și, mai ales, pentru că nu au uitat că la Iași, în tragica primăvară din 1918, și chiar la București, după Unire, s-a cerut trimiterea în judecată și condamnarea fratelui d-stră, atât pentru că făcuse războiul, cât și pentru desmățul creeat de nepriceperea d-stră a tuturor, chiar de către aceia care ceruseră intrarea în luptă; care îl acuzaseră în 1914—15 de lunga și desmățata perioadă de neutralitate; care au aplaudat cu frenezie intrarea în război și care, ca culme a cinismului lor, erau ei înșiși vinovați de modul cum fusese administrată și ruinată țara.

Eu și mulți alții încă în viață nu am uitat ridicolul acestei îndrăsneli pe care istoria l-a înregistrat.

Oricum ar fi însă eu nu voi putea fi acuzat de d-voastră și nici pus pe aceiași bancă cu d-v⟨oa⟩stră, pentru că nu sunt nici profitorul meritelor predecesorilor mei și nici șeful unei bande de corbi odioși, care au ajuns

la conducere prin „minciună", „promisiuni", „furt de urne" sau prin „sprijin ocult masonic și iudaic", ci sunt omul adus de un trecut onest și de voința unanimă a unei nații care, pentru a se salva, a făcut apel la mine, iar nu la d-v(oa)stră sau la dl. Maniu și nici la domnii care stau în jurul d-voastră și cu care ați făcut și faceți sistem.

Niciodată, pentru a fi salvată, națiunea, armata și corpurile constituite nu au indicat numele d-stră sau al d-lui Maniu, în ultimii ani ai tragicei guvernări, care s-a sfârșit la 6 septembrie 1940.

D-voastră v-ați strecurat și v-ați alăturat acestei mulțimi, cu discreția impusă de instinctul răspunderii pe care o aveați și a dorinței legitime de a vă salva și nu ați făcut nici un gest pentru a vă valorifica drepturile la conducere, când această mulțime spulbera un regim care era de fapt al d-stră și când aclama un om nou, care eram eu.

. . . . . .

Când am intrat în război, cu prudența caracteristică a politicianilor valoroși nu v-ați manifestat nici pentru, nici contra.

După ce am reluat Basarabia și Bucovina, v-ați grăbit să-mi cereți, și d-stră și domnul Maniu, să mă opresc la Nistru.

V-am arătat considerațiunile militare, politice, economice și morale, pentru care nu puteam să o fac și v-am invitat, pentru a treia oară, să luați conducerea, răspunderea și riscurile unei asemenea acțiuni.

Bineînțeles, ați refuzat.

c) După omorurile de la Jilava și imediat după rebeliune, mi-ați trimis memorii prin care îmi arătați situația și-mi dădeați noi sfaturi.

V-am oferit să luați conducerea și să faceți cum credeți că este mai bine.

Și unul și altul v-ați scuturat.

d) Luându-vă după câțiva ofițeri, fără prestigiu militar, care au deraiat după linia principiilor sănătoase strategice, morale și politice, pe care poate că nici nu le-au avut vreodată, mi-ați cerut să retrag armata din Rusia și m-ați îndemnat să mă „aranjez" cu Anglia și cu America.

Ar fi o greșală și o felonie, iar greșelile și feloniile se plătesc scump.

Suntem la peste 1 500 km de țară, drumurile sunt cum sunt, iarna bate la ușă, depozitele sunt ale germanilor, căile ferate sunt în mâna lor, aviația are forța de distrugere pe care ar trebui s-o cunoașteți.

Retragerea forțelor din situația lor actuală ar însemna *părăsirea frontului.*

Exact ceea ce au făcut rușii în Moldova în 1917—1918.

Vă întrebați ce s-ar întâmpla dacă germanii ar face cu noi astăzi, în caz de părăsirea frontului, ceea ce am făcut noi, atunci, cu rușii?

Vă dați seama ce s-ar alege de armata noastră, de disciplina noastră, de soldații și caii noștri, de tunurile noastre, dacă am încerca, în condițiile arătate mai sus, să părăsim frontul fără asentimentul Comandamentului german?

Situația aceasta, a oamenilor care la cea dintâi greutate se descurajează, ar denota ușurință, totală nepricepere militară și prostie.

Soluția ar fi și criminală, domnule Brătianu, fiindcă nu s-ar prăbuși numai armata, s-ar prăbuși însăși țara, deoarece germanii ar ocupa-o imediat și am ajunge în situația Serbiei și Greciei.

Poftiți, domnule Brătianu, vă ofer din nou conducerea statului și a guvernului.

Retrageți d-stră armata și „aranjați-vă" cu Anglia.

Numai că trebuie să întreb și armata și poporul.

Sunt gata să le pun această întrebare, deschis și categoric, dacă și d-stră sunteți gata să vă luați răspunderea.

A mă fi „oprit la Nistru" și a „retrage astăzi forțele din Rusia" însemnează, pentru un om care mai poate încă judeca, a anihila dintr-odată totul, toate sacrificiile făcute de la trecerea Prutului, acțiune în contra căreia nu v-ați pronunțat public; însemnează a ne dezonora pentru vecie ca popor; însemnează a crea țării, în cazul victoriei germane, condiții dezastruoase, fără a ne asigura, în cazul victoriei ruse, nici provinciile pentru care luptăm și avem datoria sacră să luptăm, nici granițele care vor voi să ni le mai lase rușii, nici libertățile noastre și nici măcar viața familiilor și a copiilor noștri; în sfârșit, însemnează, din cauza nestabilității și a feloniei pe care mă sfătuiți să o practic — și aceasta este cea mai mare crimă — a asigura țării în viitoarea comunitate europeană o poziție morală care îi va ridica drepturile idealurilor sale și ar putea să-i fie chiar fatală.

Gestul pe care mi-l cereți să-l fac, domnule Brătianu, va face din neamul românesc o victimă a tuturor, fiindcă concomitent cu dezorganizarea, prăbușirea și distrugerea armatei, ar începe instaurarea anarhiei în țară.

Comuniștii, legionarii, jidanii, ungurii, sașii ar începe agitațiile, lupta, distrugerea ordinei, a liniștei, pentru a profita de ocazie, pentru a da ultima lovitură de picior unui neam care cu adevărat ar merita calificativul de netrebnic.

Ungurii ar ocupa imediat restul Ardealului.

Iată, domnule Brătianu, la ce ar da naștere gestul pe care mi-l cereți să-l fac.

Ar fi gestul nefericit al unui soldat lipsit de onoare și al unui om de stat, nu numai inconștient, dar nebun.

Conducătorul nefericit al Franței — și mai nefericite de azi — a declarat, într-o recentă chemare la realitate a unui popor, care a căzut și el victimă josnică a unei guvernări venale, iudeo-democratice și masonice, că are convingerea că dacă „Germania ar fi înfrântă, Sovietele ar impune mâine legea în Europa și s-ar termina astfel cu independența și patriotismul națiunilor".

Am avut și am această convingere.

Rămân la această convingere, fiindcă noi, mai curând ca alții, mai total ca alții, vom fi zdrobiți:

— pentru că suntem punte între slavi și zăgazul care le stă de secole în calea expansiunii lor, către vestul și sud-vestul Europei;

— pentru că avem bogățiile pe care le avem; și

— pentru că vom fi trambulina salturilor lor viitoare.

Trăgând învățăminte din trecut, cunoscând tendințele slave, plecând de la considerațiunile făcute mai sus și îndrumat de instinctul de conservare și de logica bunului simț, nu puteam, domnule Brătianu, un conducător responsabil să mă „opresc la Nistru" și nici nu pot „să retrag armata din Rusia".

Ar fi o prostie din partea mea.

Este cu neputință să o facă cineva și ar fi și o greșală ireparabilă pe care nu eu și d-stră, ci neamul ar plăti-o scump.

Mareşalul Petain, într-una din valoroasele sale cuvântări, a dat speculatorilor situaţiunilor grele lecţia care li se cuvenea şi care a fost aplaudată de toţi oamenii cu conştiinţa clară şi nepătată.

Răspunzând unor critici ale acţiunii sale, el a spus: „Când Franţa este în nenorocire nu mai este loc pentru minciuni şi himere".

Nici la noi, domnule Brătianu, nu mai este loc pentru „minciuni şi himere" şi mai ales nu mai putem să ne plătim luxul de a face şi prostii.

V-am răspuns, domnule Brătianu, punct cu punct, nu numai la scrisoarea d-stră de la 24 septembrie, dar şi la cele anterioare.

Este răspunsul unui soldat, care nu are nimic de ascuns şi care este conştient de greutăţile şi pericolele ceasului de faţă, precum şi de îndatoririle şi de răspunderile lui.

V-am răspuns, cum v-am răspuns, fiindcă nu aţi înţeles nici ţinuta şi nici înţelepciunea cu care am voit să trec atât peste greşelile trecutului cât şi peste marii vinovaţi de ele.

Ca oamenii cei mai lipsiţi de păcat, uitând marile şi numeroasele greşeli politice care s-au comis sub şefia d-stră, continuând a considera comunitatea românească ca pe o turmă de sclavi pe care — împreună cu celelalte organizaţii politice, cu firmă naţionalistă, însă în acord cu oculta iudeo-masonică, cu care numai pe faţă eraţi în luptă — aţi exploatat-o, aţi minţit-o, aţi dezorganizat-o, aţi demoralizat-o, aţi exasperat-o şi, în cele din urmă, din neputinţă, aţi dus-o, mână în mână cu trinitatea Tătărescu—Urdăreanu—Lupeasca, la catastrofa din 1940 şi la rebeliunea din 1941, îndrăzniţi astăzi, când s-a pus regulă în ţară şi viaţa nimănui nu mai este în pericol, să ridicaţi capul, de după saltarele consiliilor de administraţie, ale industriilor şi ale multiplelor afaceri, *pentru a mă acuza.*

Ei bine, domnule Brătianu, când cineva a fost şeful unui partid care, de la mare la mic, de la primăria din sat până la cabinetul miniştrilor, are răspunderea destrăbălării administrative, dezmăţului moral, a iudeo-masonizării ţării, a venalităţii, a compromiterii viitorului neamului şi a catastrofei graniţelor, nu mai are calitatea să vorbească în numele comunităţii româneşti, să dea sfaturi de conducere altora şi mai ales să-i acuze că lucrurile nu merg cum trebuie.

Mareşal Antonescu

Arhiva Istorică Centrală; fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinet I. Antonescu, dos. 61/1940, f. 88—221.

185. **Scrisoarea lui Ion Antonescu adresată generalului Ilie Şteflea**

(3 decembrie 1942)

. . . . . .

La raportul dvs. nr. 282/1942, vă comunic următoarele:
Cunosc raportul Ion Gheorghe.
Cunoaştem şi situaţia Armatei 3.

Am dat de mai multe ori semnalul de alarmă. Alarma a fost fără rezultat.

Istoria va judeca.

Arătați generalului Dumitrescu și comandanților că încrederea mea în ei a rămas neclintită, eu știu că s-au bătut ca cei mai bravi soldați din toate timpurile, că o greșeală de concepție, de conducere și de neputință din cauza lărgirii excesive a liniilor de comunicații și a subestimării inamicului a dus fatal la distrugerea armatelor noastre.

La judecarea cea mai sumară a situației care se va face mai târziu noi vom rămâne cu gloria și alții cu răspunderea.

Comandamentele noastre — de la cele mai mici până la mine — și-au făcut datoria, ele nu au deci de ce să se teamă de judecata istoriei și resping cu dispreț și legitimă dreptate sugestiile incorecte și ofensa morților noștri.

Când 4 generali comandanți de divizie luptă în capul ultimului om și se sacrifică, nedând un pas înapoi și fiind fără muniție și fără hrană, armata din care au făcut parte iese din această titanică luptă cu fruntea nepătată.

Noi toți care am văzut clar, am prevăzut totul, nu puteam face altfel. ⟨Ca⟩ soldați disciplinați trebuia să executăm ordinul.

Această supunere fără murmur constituie un punct de onoare în plus, de la soldat până la general.

Răspunderea în fața istoriei o port eu, pentru că nu am făcut mai mult decât am făcut pentru a împiedica masacrarea armatelor, datorită ușurinței cu care a procedat conducerea germană, a lipsei totale de prevedere și a impasivității cu care a primit semnalele noastre de alarmă și pregătirile știute din vreme ale inamicului.

Comunicați generalului Hauffe acest răspuns al meu. El este după mine principalul vinovat pentru că, deși de mai multe ori i-am atras în scris și verbal atenția asupra condițiilor în care accept să trimit eșalonul doi pe front și să intre în sector, nu și-a respectat promisiunile și nici cuvântul dat în numele Comandamentului Superior.

Deși i-am atras atenția la timp asupra evidenței atacului inamic, a subestimat totuși valoarea lui până în ajunul atacului.

În fața acestor răspunderi un om loial trebuia să aibă curajul să refuze a trimite Armatei 3 ordinul ofensator și nemeritat al unui general german. Așa aș fi făcut eu, așa ar fi făcut un bun camarad și un adevărat cavaler.

Când corpurile noastre de armată au luptat pe fronturi de 50 km, fără suficiente tunuri anticar, fără organizații defensive complete, fără mine, cu slabe rețele de sârmă și numai cu rezerve totale de 1—2 companii și când armata este atacată de cele mai grele tancuri și este lipsită total de aportul aviației, de intervenția rezervelor promise și când rămâne fără muniții numai după primele ceasuri ale deslănțuirii atacului inamic, nu este o armată care poate fi insultată de nimeni pe acest pământ.

Insulta se întoarce contra acelora care i-au aruncat-o.

Voiu arăta Führerului după trecerea momentului critic şi după consolidarea frontului pe care o sper, însă nu sunt sigur, adevărata situaţie în care au fost puse bravele noastre trupe şi sunt sigur că vom avea reparaţia cuvenită fiindcă Führerul este loaial.

Mareşal Antonescu

23 August 1944. Documente. 1939—1943, vol. I, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984, p. 465—466.

186. Sinteză a Serviciului Special de Informaţii privind activitatea cercurilor politice aflate în opoziţie

(31 martie 1943)

SINTEZA POLITICĂ

1—31 martie 1943

Sinteza politică a lunei martie 1943 are caracteristica începutului de primăvară:

— o pulsaţie mai intensă a tuturor organismelor politice, şi

— un rezultat negativ-volatil ca aburii pământului în această lună.

Două probleme noi agită în tot cursul lunii martie cercurile politice, să le zicem opoziţioniste. neguvernamentale sau, cum se complac a li se spune, „democratice", fără a se putea spune că până azi ele au optat pentru o concluzie oarecare.

Prima este acea a unor divergenţe de vederi între suveran şi conducătorul statului.

1. Problema remanierii

În această privinţă zvonurile sau aşa-zisele informaţii care au circulat în cercurile de mai sus se pot clasa în mai multe categorii:

a) deosebiri de vederi între conducătorul statului şi vice-preşedintele de Consiliu. Astfel, cercurile naţional-ţărăniste conducătoare vorbeau cu oarecare certitudine la un moment dat de faptul că dl. mareşal Antonescu ar fi nemulţumit de politica d-lui prof. Mihai Antonescu şi anume în privinţa prea marii independenţe de atitudine a acestuia, fapt care a provocat oarecare suspectări în tabăra germană. *Această independenţă s-ar fi datorat unor:*

b) *planuri proprii ale d-lui vice-preşedinte* de Consiliu atât în ceea ce priveşte politica internă, cât şi în ceea ce priveşte politica externă. În cea dintâi, d-l prof. Mihai Antonescu ar fi fost pentru o *extindere a cadrelor actualului guvern*, pentru ca acesta să capete o nuanţă mai totalitar-naţională prin *participarea unor ardeleni şi a unor oameni ai fostelor regimuri*. În al doilea sector, ar fi fost vorba de *o iniţiativă diplomatică întreprinsă pe cont propriu* de d-l vice-preşedinte al Consiliului şi care ar viza un *contact direct cu unele guverne neutre*, pentru a se expune cauza României şi a se lua indirect contact cu puterile aliate, măsură socotită ca necesară în cazul unei victorii britano-americane.

În legătură cu prima categorie de zvonuri circulau în cercurile țărăniste *ipoteze referitoare la un guvern de generali*, în care d-l general Dobre ar fi vice-președinte de Consiliu, guvern care ar prezenta o mai mare garanție de supunere nediscutată la ordinele conducătorului statului.

Tot în legătură cu această categorie de zvonuri trebuie pusă și *ipoteza unui plebiscit*, care a întâlnit multă crezare la un moment dat în cercurile liberale și care ar fi trebuit să se decidă pentru sau contra participării României la războiul total, prin mobilizarea generală și trimiterea de noi trupe pe frontul oriental.

În legătură cu a doua categorie de zvonuri, se afirma că d-l prof. *Mihai Antonescu ar asuma o misiune diplomatică în străinătate, probabil la Roma, și că va face apoi vizite la Berna, Lisabona, eventual Ankara.* De asemenea, se afirmă că plecarea d-lui Tanrioer ar fi fost în legătură cu sugestiile date de d-l prof. Antonescu, sugestii care ar fi trebuit să ducă la o mediație turcă între România și aliați.

De altfel, față de toate aceste zvonuri partidele politice au luat atitudine categoric contrarie. Astfel, *în chestia plebiscitului și dl. Maniu și dl. Dinu Brătianu au declarat că nu-și are locul acum, întrucât ar trece asupra țării răspunderea pe care trebuie s-o suporte numai guvernul.* Iarăși, în privința *activității diplomatice atribuite d-lui prof. Antonescu, se declara că ea va da rezultate contrarii celor propuse, întrucât ar trezi suspiciunea germană și nu ar găsi în tabăra britano-americană ecoul dorit.* Interview-ul acordat de dl. mareșal Antonescu scriitorului I. Al. Brătescu-Voinești, care a desmințit o luare de contact cu inamicul, a fost considerat oportun din punct de vedere politic.

Problema remanierii deschisă și în fapt prin demisia d-lor Fințescu și Păiș a rămas până la sfârșitul lunii nesoluționată, pentru ca în ultima zi să se vorbească de noi miniștri la Economia Națională, Justiție, Românizare și chiar la Finanțe.

Zvonul de numirea d-lui Ovid Vlădescu la Justiție a produs chiar o efervescență în rândurile consilierilor de la Casație, care azi dimineață discutau cu certitudine acest fapt „in spe".

2. Divergențe între Coroană și conducerea statului

A doua problemă care a pasionat zile la rând discuțiile cercurilor conducătoare ale partidelor democrate a fost aceea a unor *divergențe de vederi între conducerea statului si Coroană.*

Astfel, se spunea în cercurile liberale — dr. Angelescu — că M. S. regele s-ar fi opus unui plebiscit propus de conducătorul statului și se atribuiau acestei opuneri motivele ridicate — și indicate mai sus — de către dl. Dinu Brătianu.

La țărăniști, pe de altă parte, se vorbea de fapt că M. S. regele ar fi cerut Marelui Stat Major să-i indice un tablou de pierderile suferite de trupele românești pe frontul oriental și mai ales în timpul ultimei campanii de iarnă. Conducătorul statului ar fi interzis însă redactarea acestui tablou, ceea ce ar fi dus la un schimb de cuvinte care ar fi necesitat intervenția M. S. reginei Elena. În privința acesteia, se declara, în plus, că ar fi dispusă să plece să se odihnească pentru câtva timp in Italia, întrucât s-ar socoti că prezența sa în țară ar fi pentru moment nedorită. Cercurile național-țărăniste speculau această din urmă ipoteză jonglând cu legăturile de rudenie între M. S. regina Elena și

regele Greciei și cu faptul că acesta din urmă s-ar găsi actualmente în Egipt.

În fine, o a treia serie de zvonuri, de astă dată atribuită unor cercuri religioase, și care și-au găsit ecou prin d-rul Lupu, vorbeau de intervenția S. S. patriarhului pentru o mediație între punctele de vedere ale M. S. regelui și ale conducătorului statului.

Faptul însă că la sfârșitul acestei luni nici una din știrile de mai sus nu au putut primi confirmarea așteptată, confirmare care ar fi trebuit să se manifeste printr-un act politic oarecare, nu a împiedicat cercurile de mai sus să persiste în susținerea acestor zvonuri, menținându-se cu îndărătnicie la vechiul lor punct de vedere.

3. Punct de vedere comun al partidelor de opoziție

Luna martie înregistrează o unificare a punctelor de vedere ale partidelor liberal și național-țărănesc. Mai mult încă, prin contactul luat de dl. Maniu cu dl. Titel Petrescu se poate spune că s-a operat și o unificare* cu foștii social-democrați.

Această unificare a debutat printr-o ofertă categorică de colaborare nelimitată făcută de dl. Dinu Brătianu în urma unei decizii a sfatului Partidului Liberal. Oferta a fost primită la început cu oarecare răceală de către președintele Partidului Național-Țărănesc, răceală motivată nu atât de motive de ordin personal cât de motive de tactică politică. Și anume dl. Maniu se consideră azi omul care reprezintă prin excelență Transilvania și viitorul țării în cazul unei victorii americane. Din această cauză domnia sa nu înțelegea o colaborare care nu i-ar fi lăsat domniei sale o mână liberă la conducerea ambelor partide, dar o mână liberă nediscutată, quasi-dictatorială.

În al doilea rând, dl. Maniu dorea ca o eventuală colaborare să nu întunece viitorul propriului său partid, astfel ca liberalii să profite de situația deosebit de favorabilă de care s-ar bucura azi național-țărăniștii în ochii străinătății democrate.

După discuții care s-au prelungit în tot cursul acestei luni, după întrevederi între reprezentanții ambelor partide, dl. Maniu și-a dat răspunsul său favorabil cu rezerva continuității sperate a organizației propriilor partide. Acest fapt înseamnă că ambele partide vor avea completa independență de a proceda așa cum cred la reorganizarea cadrelor lor dar că vor adopta ⟨în⟩ principal consultarea asupra oricărui fapt politic și vor adopta regula generală a manifestărilor unitare. Nu mai încape nici o îndoială că lucrul acesta constituie o consfințire a poziției pe care întreaga lume politică opozițională o recunoaște azi d-lui Maniu.

Opoziția și guvernul

Întreaga lume politică opozițională este de acord cu necesitatea guvernării d-lui mareșal Antonescu, considerând-o „necesitate patriotică".

Calvarul „guvernării Antonescu" produce din când în când freamăt în lumea politică și aceasta se întâmplă, cum caracteriza un fost om politic, atunci când „schimbă crucea de pe un umăr pe altul".

---

* Probabil o unificare a punctelor de vedere.

În linii generale, *punctul de vedere comun al ambelor partide opoziționiste susține necesitatea sprijinirii operei actuale a guvernului*, socotit ca cel mai indicat a apăra interesele țării în conjunctura alianței cu Axa.

Din această cauză spulberarea unei părți din zvonurile despre o remaniere a guvernului a fost privită cu oarecare satisfacție în cercurile politice serioase.

În schimb, punctul de vedere asupra căruia insistă cercurile conducătoare de mai sus este *necesitatea începerii unei acțiuni diplomatice* intense în țările neutre și, prin intermediul acestora, pe lângă puterile aliate, pentru a se „aranja din vreme" situația României.

La această ipoteză a contribuit și faptul că *dl. Maniu afirmă a poseda informațiuni referitoare la activitatea diplomatică intensă pe care ar exercita-o în acest moment guvernul maghiar la Berna și Stockholm și chiar, prin interpuși, la Londra și Washington.* În plus, dl. Maniu susținea că această acțiune *nu trebuie întreprinsă de guvern, ci numai de oameni politici ai fostelor regimuri, singurii care au relații în lumea britano-americană și care se bucură de încrederea acestora.*

În fine, cele două partide au mai adoptat un punct de vedere comun și asupra unor alte probleme ridicate de anumite evenimente internaționale. De exemplu, în urma discuțiilor care au avut loc între d-nii Maniu-Mihalache cu privire la atitudinea guvernului român în cazul când s-ar pune problema unei opțiuni între Transilvania și Bucovina, a fost apoi extinsă la discuțiile dintre liberali și național-țărăniști, s-a pus punctul de vedere manist. anume că, în cazul unei victorii aliate, dacă forța sovietică ar mai rămâne destul de puternică pentru a-și spune cuvântul, Basarabia ar trebui cedată, oricât de mare ar fi durerea noastră, în schimbul reîntregirii Transilvaniei. Totuși, și în această din urmă privință s-au înregistrat unele îngrijorări, și anume cele provocate de planurile britanice de federalizare. Dl. Maniu se temea că Transilvania ar putea fi declarată stat autonom si integrată într-o federație din care ar face parte în același timp și România dar și Ungaria.

Această unitate de puncte de vedere a jucat până în ultimele zile și până într-o chestie atât de semnificativă ca festivitățile de la Chișinău, unde cuvântul de ordine manist a fost absent, pentru a nu se provoca sovietele. *Totuși, foarte abil, dl. Maniu a pretextat o gripă, în timp ce conducerea liberală a preferat să nu invoce nici un motiv.*

4. **Reorganizarea partidelor**

Concomitent și paralel se operează în cursul acestei luni și va mai continua și în cursul săptămânilor viitoare o acțiune intensă de reorganizare a partidelor. Această acțiune ia mari proporții la național-țărăniști, pe cînd la liberali se observă o oarecare neîncredere și, în tot cazul, foarte multă încetineală.

Astfel, dl. Maniu a dispus formarea a două corpuri superioare, unul de generali și al doilea de profesori universitari membri ai partidului.

În același timp, *profesorul Zane, de la Iași, a fost însărcinat — și a terminat zilele trecute — redactarea unui anteproiect de reformă economică a țării.*

Dispoziții au fost date organizațiilor provinciale, iar dl. Hudiță a folosit prezența sa la Iași sau dl. Maniu a sa la Brașov pentru a da dispoziții pe teren.

Liberalii procedaseră și mai puțin metodic și social în genere, că reorganizarea s-ar opera mult mai rapid în cazul unei conjuncturi momentane a partidului, decât acum în opoziție, mai ales că măsurile preconizate ar putea trezi suspiciunile guvernului.

În cadrul acestei reorganizări trebuiește considerată *problema reprimirii în ambele partide a elementelor eliminate sau care au plecat de bună voie,* acum câțiva ani, pentru a colabora cu guvernele fostului rege Carol II.

În această privință, trebuie precizat un foarte important cuvânt de ordine al d-lui Maniu: „nici un trădător al democrației printre democrați".

Cu alte cuvinte, dl. Maniu se opune categoric reprimirii unor elemente, ca dl. Ralea etc., care au părăsit pe vremuri partidul. Mai mult încă, *dl. Maniu a impus același punct de vedere și liberalilor.* În această privință suntem în măsură a afirma cu precizie că dl. Maniu a cerut ca d-nii Tătărescu și Cancicov să nu fie reprimiți, cu toate că acesta din urmă a avut unele întrevederi chiar în cursul acestei luni cu dl. Maniu.

Or, *dl. Tătărescu a făcut un demers prin I. Negură* direct d-lui Dinu Brătianu în care cere să fie reprimit în partid, declarând că se va supune disciplinei și ordinelor conducerii. Dl. Dinu Brătianu a afirmat că l-ar reprimi pe dl. Tătărescu, „însă dl. Maniu se opune".

Numai în urma acestui fapt, care dovedește cât de mare este azi ascendentul d-lui Iuliu Maniu în lumea politică, dl. Tătărescu a decis să participe la festivitățile de la Chișinău ca o manifestare de reacție la decizia d-lui Dinu Brătianu.

Concomitent cu reprimirea d-lui Tătărescu s-a mai pus și acea a disciplinei de partid în chestiunea d-lui Gheorghe Brătianu, și acesta din urmă a dat depline garanții partidului că se va supune tuturor directivelor care se vor da. De altfel, conducerea partidului a decis luarea de măsuri de eliminare împotriva tuturor elementelor care ar manifesta acte de independență politică compromițătoare pentru linia partidului.

La țărăniști problema Tătărescu s-a manifestat sub forma unei probleme Vaida. Acesta din urmă a avut o întrevedere cu dl. Mihalache și a doua, cu dl. Maniu. Ambele întâlniri au creat mult sânge rău și d-lui Mihalache și d-lui Maniu, întrucât ambii au fost viu criticați începând cu d-nii Mihai Popovici, dr. Lupu, Hudiță etc. În general, *cercurile național-țărăniste s-au opus categoric oricărei reprimiri a d-lui Vaida,* ceea ce a avut ca efect decizia d-lui Maniu de a nu se lua în considerare această cerere. Totuși, dl. Mihalache a mai insistat câtva timp asupra ei, ceea ce a făcut să se zvonească despre divergențe Maniu-Mihalache, mai ales că se mai adăugau o serie de interpretări deosebite asupra situației de pe frontul oriental. Totuși, d-rul Lupu a propus și a obținut o revenire a d-lui Mihalache la București, cu ocazia sexagenarului acestuia, ceea ce a dat loc la „Continental" la o manifestare de solidaritate în rândurile conducerii partidului, dl. Mihalache unindu-se în mod public la punctul de vedere al d-lui Maniu.

5. Activitatea „independenților"

În legătură cu activitatea partidelor de opoziție, trebuie pusă și aceea a așa-zișilor „independenți", fie că aceștia sunt într-adevăr departe de partidele politice, fie că au activat de mult în tabăra titulesciană și se simt actualmente apropiați de democrați.

Astfel, dintre independenți trebuiesc citați dl. *Barbu Știrbei și d-na Martha Bibescu*, două personalități apărute brusc la orizont și care *au organizat reuniuni politice și luări* de contact cu oamenii politici democrați, afirmându-se pe o linie net anglofilă.

În al doilea rând, trebuie pusă *activitatea* d-lor Savel Rădulescu, Ion Lugoșianu, Nenișor, C. Vișoianu și care se rezumă la un contact strâns cu cercurile diplomatice pentru proprie informare și probabil și pentru a se întreprinde o acțiune diplomatică.

Titulescienii se mențin într-o atitudine optimistă, declarând că în cazul unei federații poziția României, ca stat mic, nu va putea fi atinsă, întrucât ea s-ar găsi, ca și țările neutre, printre țările mici și nu ar fi de așteptat numai măsuri unilaterale care să favorizeze pe unele țări mici dezavantajând pe altele.

Două ocazii: parastasul pentru Titulescu și dejunul de la Lugoșianu au dat ocazia unor reuniuni mai numeroase, la care s-a discutat problema pretențiilor sovietice și s-a adoptat punctul de vedere al d-lui Savel Rădulescu, și anume că Turcia formează azi o cheie de boltă în sistemul politic britano-american și că Turcia are tot interesul ca gurile Dunării să se găsească în mâinile României, pentru că de aici se dictează soarta Strâmtorilor. Odată gurile Dunării în mâinile rușilor, Strâmtorile ar fi amenințate, ceea ce va împinge pe britano-americani să sprijine pe turci și indirect deci România și interesele ei teritoriale.

În genere, și aceștia se grupează în jurul d-lui Maniu, socotind că acesta este „omul viitorului", așa că se poate spune în

CONCLUZIE

În jurul d-lui Maniu se operează de câteva săptămâni o mare regrupare a tuturor forțelor politice interne, cu excepțiile semnalate. Această concentrare vrea să formeze terenul unui viitor guvern național, de care să dispună șeful Partidului Național-Țărănesc, în momentul când va fi chemat de împrejurări, la conducerea țării.

Dl. Maniu se menține pe linia politicii actuale a guvernului, dar socoate că trebuie să-și manifeste părerile sale speciale asupra tuturor chestiunilor de ordin general prin memorii către conducerea statului.

Dl. Dinu Brătianu este subjugat d-lui Maniu.

Dl. Tătărescu nevoit a întreprinde o acțiune tot pe cont propriu.

Tuturor oamenilor politici le este teamă de noua recrudescență legionară subversivă.

23 August 1944, Documente. 1939—1943, vol. I, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 505—511.

187. Document privind dizolvarea Internaţionalei Comuniste şi propunerea Partidului Comunist din România pentru încheierea Frontului patriotic antihitlerist
(iunie 1943)

. . . . . .

Cu dizolvarea Internaţionalei Comuniste a dispărut şi ultima greutate din calea unirii. Până în prezent, Partidul Comunist, partidul muncitorilor, este singurul dintre partidele româneşti care a dus şi continuă să ducă cu hotărâre lupta pentru eliberarea ţării de sub jugul hitlerist. În cursul războiului blestemat al lui Hitler şi Antonescu, Comitetul Central al partidului nostru s-a adresat în repetate rânduri organelor conducătoare ale partidelor democratice cu propuneri de colaborare, însă fruntaşii partidelor politice au refuzat până astăzi propunerile partidului nostru de a „uni forţele naţionale ale ţării în Frontul Unic Naţional al poporului român împotriva cotropitorilor nemţi şi a slugilor lor trădătoare de la cârma ţării".

Dacă ei nu-şi vor schimba atitudinea pasivă nici acum, în ultimul moment, ei vor răspunde la fel cu trădătorii de la cârma ţării pentru catastrofa naţională a României, care se apropie, odată cu zdrobirea completă şi inevitabilă a hoardelor lui Hitler şi cu prăbuşirea Germaniei hitleriste.

. . . . . .

Dizolvarea Internaţionalei Comuniste coincide cu ajunul ofensivei generale a armatelor victorioase ale Angliei, Americii şi Uniunii Sovietice. Ea coincide cu criza din lagărul hitlerist în urma înfrângerilor grave suferite pe frontul de răsărit şi în Africa de nord. Suntem în preajma declanşării frontului al doilea în Europa. După debarcarea armatelor anglo-americane, ţara noastră va deveni teatrul războiului distrugător. Cotropitorii hitlerişti mobilizează ultimele rezerve ale Germaniei şi ale complicilor ei din Europa. Slugile trădătoare de la cârma ţării pregătesc catastrofa totală a ţării.

Cârdăşia cu Germania hitleristă şi participarea ţării în războiul ei criminal de jaf şi cotropire a avut ca rezultat pierderea Ardealului de nord, pierderea independenţei ţării şi ocuparea ei de către hoardele hitleriste, acapararea industriei româneşti de către plutocraţii hitlerişti, întreaga vlagă a ţării stoarsă pentru nevoile războiului lui Hitler, prefacerea poporului nostru în sclavi şi iobagi ai bancherilor şi plutocraţilor germani şi, în sfârşit, 800 000 români morţi, mutilaţi şi prizonieri.

Încă înaintea începerii operaţiunilor militare în Balcani puternica aviaţie a Naţiunilor Unite va preface regiunea petroliferă, centrele industriale, oraşele, întreaga ţară în ruine şi cenuşă. Trădătorul mareşal Antonescu a accentuat în repetate rânduri că va continua să trimită „până la capăt" toată populaţia bărbătească a ţării la moarte sigură, în războiul pierdut al lui Hitler.

Cu dezlănţuirea frontului al doilea, pe continentul european, vor urma cele două, trei lovituri puternice şi unite dinspre vest şi răsărit, de felul acelora ce au fost date hoardelor hitleriste în Uniunea Sovietică şi Africa şi prăbuşirea catastrofală a blocului fascist va deveni un fapt înde-

plinit. După nimicirea armatei române și ruinarea totală a țării, România va împărtăși soarta Germaniei fasciste învinse și va suporta toate consecințele înfrângerii — dacă nu rupe nici acum cârdășia cu Hitler și dacă nu va încheia pace separată cu Uniunea Sovietică, Anglia și America.

A sosit ceasul al 11-lea, poporul român trebuie să-și ia soarta în mâinile sale proprii și să se ridice la luptă hotărâtă pentru salvarea sa de la catastrofă națională iminentă.

Prin dizolvarea Internaționalei Comuniste a dispărut și ultima piedică din calea unirii tuturor forțelor naționale cu Partidul Comunist din România în lupta împotriva cotropitorilor hitlerişti.

Partidul nostru a fost liberat de obligațiile sale decurgând din regulamentele și deciziile Internaționalei Comuniste.

Conștient de gravitatea istorică a momentului, Comitetul Central al Partidului Comunist propune tuturor partidelor și organizațiilor patriotice formarea unui Comitet Național de luptă pentru eliberarea țării. Comitetul Național are ca sarcină să mobilizeze și să unească toate forțele naționale ale țării, fără deosebire de partid și religie, în Frontul Unic Patriotic Antihitlerist al poporului, pe baza următoarei platforme:

1. Salvarea armatei prin oprirea trimiterii de noi trupe și reîntoarcerea trupelor de pe frontul din răsărit. Câștigarea ofițerilor și soldaților de partea Frontului Patriotic al poporului, constituirea în grupe de patrioți partizani.

2. Oprirea imediată a livrării de petrol, cereale, alimente și material de război pentru Germania și războiul lui Hitler. Subminarea mașinii de război nemțești prin sabotare și distrugerea producției și transporturilor de război.

3. Ieșirea imediată din războiul lui Hitler. Ruperea alianței cu blocul fascist și încheierea păcii separate cu Uniunea Sovietică, Anglia și America și cu toate țările democratice.

4. Răsturnarea guvernului și regimului hitlerist al trădătorului Antonescu. Constituirea unui guvern cu adevărat național din reprezentanții tuturor partidelor și organizațiilor patriotice.

5. Redobândirea libertății, onoarei și independenței țării. Aderarea României libere și independente la blocul antifascist al Națiunilor Unite.

6. Eliberarea imediată a tuturor victimelor terorii hitleriste din închisori și lagăre de concentrare. Arestarea și pedepsirea vinovaților trădători de țară în frunte cu Antonescu, a asasinilor și jefuitorilor evreilor, moldovenilor, ucrainienilor și rușilor.

7. Restabilirea libertății de asociație, presă și organizare, a tuturor libertăților și drepturilor cetățenești și democratice. Dizolvarea imediată a organizațiilor hitleriste, arestarea și pedepsirea șefilor lor.

8. Oprirea imediată a asupririi evreilor și a celorlalte naționalități. Drepturi egale pentru minorități naționale cu ale poporului român.

9. Apărarea Ardealului de Sud și a Banatului. Răsturnarea dictatului de la Viena și eliberarea poporului din Ardealul de Nord de sub jugul hitlerist al lui Horthy.

10. Asigurarea existenței poporului muncitor de la sate și orașe cu muncă și hrană. Ajutorarea suficientă a invalizilor, orfanilor și văduvelor de război, de către stat și comună.

Comitetul Central al Partidului Comunist apelează la toți membrii și prietenii partidului nostru, la toți patrioții sinceri să aducă pretutindeni

la cunoştinţa poporului noua platformă de luptă şi propunerea partidului nostru făcută tuturor partidelor şi organizaţiilor patriotice de a forma Comitetul Naţional de luptă pentru eliberarea ţării, care să întrunească toate forţele naţionale fără deosebire de clasă, partid şi religie în Frontul Patriotic Antihitlerist al poporului.

Comuniştii, călăuziţi de dragostea lor nemărginită faţă de popor şi ura neîmpăcată faţă de duşmanul hitlerist, trebuie să-şi concentreze toate forţele pentru realizarea sarcinilor de mai sus, desfăşurând o campanie largă de lămurire a maselor.

Ei trebuie să se unească şi să organizeze masele în grupuri de patrioţi în armată, uzine, cartiere şi la sate.

Ei trebuie să ia iniţiativa pretutindeni pentru crearea Comitetelor Patriotice antihitleriste din reprezentanţii tuturor partidelor şi organizaţiilor, aceste comitete trebuind să fie organele de conducere ale marelui Front Patriotic Antihitlerist al poporului.

. . . . . .

Comitetul Central al
Partidului Comunist din România

Iunie 1943

Biblioteca Academiei Române. Arhiva istorică. Cota AB XXVII-1, nr. inv. 1 153.

188. Notă, din 24 mai 1943, a Serviciului Special de Informaţii referitoare la comentariile făcute de Iuliu Maniu, preşedintele P.N.Ţ., cu privire la înrâurirea desfiinţării Internaţionalei Comuniste

Dizolvarea Internaţionalei a III-a şi urmările ce le poate avea asupra vieţii interne din România constituie, în ultimele două zile, o preocupare principală a cercurilor democratice de la noi şi îndeosebi a sferelor apropiate de Iuliu Maniu.

Întrebat de către amicii săi cu privire la consecinţele măsurii luată de Stalin, Maniu a făcut următoarele precizări:

1) Ştiu că există multă lume serioasă care crede că până la urmă puterile anglo-saxone vor găsi mijlocul să anihileze influenţa sovietică în lume. Nu sunt dintre aceştia. În orice caz, trebuie să luăm în serioasă considerare ipoteza ca sovietele să devină un factor politic în Europa şi să exercite o influenţă în special asupra ţărilor limitrofe. Politica se face pe bază de realităţi; nu trebuie să ne lăsăm amăgiţi de iluzii.

2) Cred de mult că după război partidele comuniste vor juca un rol important în toate statele; Partidul Comunist Român va trebui, de asemenea, să funcţioneze în mod legal.

3) Trebuie să mai ţinem seama şi de situaţia de la noi, unde mişcarea social-democrată şi curentele moderate din sânul muncitorimii au fost anihilate de comunism. Muncitorimea, atât cât există, este câştigată de stânga extremă. În afară de aceasta, contactul cu stările din U.R.S.S. şi nemulţumirile create de starea de război au pregătit un teren prielnic pentru comunism şi în alte straturi sociale. Unele simptome observate în rândurile ţărănimii trebuiesc luate în seamă.

În concluzie, a spus Maniu, situaţia locală se prezintă astfel: avem un curent comunist, care nu poate fi îngrijorător într-o ţară agricolă, dar pe care trebuie să contăm în examinarea viitoarei situaţii politice.

4) Aceasta este situaţia în momentul în care Stalin hotărăşte să dizolve Internaţionala a III-a, cu scopul de a da posibilitatea partidelor comuniste din Anglia şi America — şi mai târziu şi din alte state — să poată colabora cu partidele democratice la succesul războiului şi la organizarea politică şi socială de mâine.

E de la sine înţeles că Partidul Comunist din România îşi va schimba metodele sale de lucru.

Vă declar, a spus Maniu, că sunt bucuros de situaţia ce se creează prin desfiinţarea Internaţionalei a III-a. Ca partid democratic, trebuie să luptăm împotriva oricărei mişcări clandestine, iar ca partid naţional împotriva oricărui curent care se inspiră de peste hotare.

Partidul Comunist Român nu va mai lucra după normativul dat de Moscova; el îşi va fixa politica sa, orientându-se după împrejurările locale şi apropiindu-se deci de climatul nostru naţional.

Este un progres de care avem dreptul să fim mulţumiţi.

5) Pe noi nu ne interesează însă acţiunea Partidului Comunist numai din punctul de vedere al viitoarei configuraţii politice interne a ţării. Noi va trebui să colaborăm cu muncitorimea şi deci să stabilim relaţii cu Partidul Comunist.

Această colaborare se impune din două motive:

a) Dintr-un considerent internaţional, care ne va obliga să alcătuim un front unitar democratic, întins până la stânga extremă; acest front ne va da şi posibilitatea să asociem Partidul Comunist la scopurile noastre în politica externă.

b) Ca reformele sociale ce le vom realiza să se facă cu colaborarea Partidului Comunist — şi nu în afara acestuia — pentru a tăia astfel orice posibilitate de noi agitaţiuni radicale.

Hotărârea noastră de a colabora cu Partidul Comunist este însă condiţionată de atitudinea şi tendinţele pe care el le va arăta, în momentul când va fi pus în situaţia de a activa în mod legal.

După părerea mea, se pot ivi două ipoteze:

Prima: Partidul Comunist să adopte o atitudine înţelegătoare şi să se poată astfel stabili raporturi de leală colaborare, în cadrul unui regim burghez, care va suferi aceleaşi transformări radicale care germinează azi în toate ţările democratice.

Fiind hotărâţi să procedăm la mari reforme sociale, se pot găsi baze de înţelegere cu Partidul Comunist.

În acest caz, eu sunt hotărât la o conlucrare.

A doua: Partidul Comunist să profite de noua situaţiune, să ducă o acţiune cu caracter exclusiv negativ, urmărind vechile sale scopuri.

În acest caz, noi vom duce o luptă deschisă împotriva lui şi ţinând seama de faptul că el nu se poate bizui decât pe mase muncitoreşti, reduse faţă de numărul copleşitor al ţărănimii, avem toate speranţele de a-l învinge.

Mă aştept însă ca, în primul moment — poate chiar imediat — să primesc sugestii în vederea unor discuţii. Voi sta de vorbă.

Trebuie să vedem ce nouă organizare va suferi secţia locală a Partidului Comunist, ţinînd seama că, potrivit noilor sale metode de lucru, Boris Ştefanov, actualul şef, va trebui înlocuit cu o personalitate conducătoare care locuieşte în ţară.

23 August 1944. Documente. 1939—1943, vol. I, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984, p. 535—536.

189. Decret-lege pentru pedepsirea pe timpul stării de război a unor infracţiuni

(3 august 1943)

Art. I. Se pedepsesc cu moartea, în condiţiunile prezentei legi, cei care, de la data publicării ei în *Monitorul oficial* şi până la trecerea armatei pe picior de pace, se vor face vinovaţi de săvârşirea următoarelor infracţiuni:

1) Tâlhăria încercată sau săvârşită, prin care s-a cauzat moartea victimei. (art. 593 c.p.);

2. Tâlhăria încercată sau săvârşită, prin care s-au întrebuinţat torturi, s-a cauzat vreo vătămare a integrităţii corporale sau a sănătăţii din cele prevăzute în art. 473 c. p., ori s-a săvârşit tentativă de omor (art. 532 c p);

3. Tâlhăria încercată sau săvârşită:

a) În timpul nopţii;

b) Pe drumuri sau în pieţe publice;

c) De către una sau mai multe persoane care aveau asupra lor, toate sau numai parte din ele, arme albe, arme de foc sau narcotice;

d) Prin bătăi sau rele tratamente (art. 531, pct. 1, 2, 5 şi 6 c. p.).

4) Furtul sau încercarea de furt în care cel prins în momentul comiterii sau imediat după aceasta ameninţă cu arme albe sau de foc, în scopul de a păstra lucrul furat, sau a distruge urmele infracţiunilor, ori de a asigura scăparea sa sau a coparticipanţilor.

5) Furtul sau încercarea de furt săvârşite asupra unei persoane care a fost pusă pentru acest scop în stare de inconştienţă sau neputinţă de a se apăra, prin narcotice sau orice alte mijloace (art. 530, pct. 2 c.p.);

6) Furtul încercat sau săvârşit, precum şi distrugerea săvârşită cu voinţă asupra liniilor, instalaţiilor sau semnalelor de telecomunicaţii ori energie electrică (legea nr. 898 din 12 decembrie 1942);

7) Furtul încercat sau săvârşit, precum şi distrugerea săvârşită cu voinţă asupra pieselor de cauciuc aparţinând instalaţiilor de frână, încălzit şi iluminat de la vagoanele C.F.R. sau străine, precum şi asupra pieselor sau materialelor intrând în compunerea căii sau instalaţiunilor de telefon ale C.F.R. (legea nr. 238 din 3 mai 1943).

8) Furtul încercat sau săvârşit, precum şi distrugerea săvârşită cu voinţă asupra pieselor sau materialelor intrând în compunerea avioanelor, a instalaţiunilor militare de război sau a celor din uzinele de armament şi muniţiuni, a materialelor tehnice din spitalele militare sau cele destinate pentru îngrijirea răniţilor.

9) Furtul săvârşit, într-un edificiu public, asupra sumelor sau valorilor aparţinând statului, când acestea sunt mai mari de 100 000 lei.

10) Furtul încercat sau săvârşit asupra valorilor ori bunurilor încredinţate spre transport Căilor Ferate Române, Direcţiunii Generale P.T.T. ori serviciilor publice de transporturi aeriene, terestre sau pe apă.

Art. 11. Furtul comis în timpul alarmelor aeriene sau în clădirile evacuate, din cauza atacurilor aeriene, dacă s-a încercat sau s-a săvârşit în vreuna din condiţiunile prevăzute de art. 525 c.p. (legea nr. 587 din 24 iunie 1941).

Art. 12. Furtul încercat sau săvârşit pe timpul nopţii sau al orarului fixat pentru camuflajul luminilor, dacă s-a comis în condiţiunile art. 525, pct. 1, 2, 3, şi 4 c.p. (legea nr. 584 din 24 iunie 1941).

Art. 13. Furtul încercat sau săvârşit chiar în afara orariului de camuflaj:

a) În timpul şi cu ocazia unui incendiu, naufragiu, accident de cale ferată, explozie, inundaţie sau orice calamităţi publice;

b) Prin efracţia încuietorilor sau oricărui dispozitiv de închidere ori prin chei mincinoase sau adevărate care se găsesc în mâna infractorilor fără drept;

c) De către un infractor având asupra sa arme albe, arme de foc sau narcotice pe care nu le-a folosit;

d) Asupra unei persoane încapabile a-şi exercita voinţa sau a se apăra (art. 525, pct. 2, lit. *a*, pct. 3, lit. *b* şi *c*, pct. 4, lit. *d* din Codul penal).

Art. 14. Furtul săvârşit de către o persoană de serviciu asupra lucrurilor patronului sau familiei acestuia, dacă valoarea obiectelor furate depăşeşte suma de 100 000 lei şi dacă infractorul se găseşte în vreuna din condiţiunile prevăzute de art. 111, lit. *a* şi *c*.

Art. 15. Delapidarea având ca obiect sume sau valori de la 100 000 până la 1 000 000 lei, dacă pentru săvârşirea sau acoperirea ei ori pentru împiedicarea descoperirii ei, ori pentru păstrarea profitului ce derivă din ea, culpabilul a săvârşit vreun falş, vreo distrugere de acte sau orice alt delict.

Art. 16. Delapidarea având de obiect sume sau valori mai mari de 1 000 000 lei (legea nr. 80 din 6 februarie 1941).

17) Distrugerea în parte sau în întregime, vătămarea, stânjenirea activităţii normale, expunerea intenţionată la primejdii a instalaţiunilor sau a întreprinderilor de orice natură, publice sau private, puse sub controlul pentru prevenirea culegerii şi transmiterii de informaţii, precum şi pentru prevenirea actelor de sabotaj (legea nr. 687 din 17 septembrie 1942).

Art. 19. Orice fel de export încercat, înlesnit sau favorizat, fie prin locuri hotărâte pentru operaţii vamale, fie prin locuri ascunse sau interzise, în contra dispoziţiunilor legii vămilor şi în scop de a se încălca o prohibiţiune pusă de stat, când obiectul exportului depăşeşte valoarea de 100 000 lei.

Art. 20. Falsificarea sau denaturarea de alimente, băuturi şi medicamente sau punerea în circulaţie cu bună ştiinţă a acestora, dacă s-a cauzat prin consumarea lor: moartea, pierderea sau atrofierea unui simţ sau organ, ori a funcţiunii lui, sau orice boală sau infirmitate permanentă fizică sau psihică.

Art. 21. Portul fără drept de uniforme sau însigne militare române, ori ale unei armate aliate (art. 569, alin. 2 Codul justiţiei militare).

Art. 22. Folosirea obișnuită a calității mincinoase de organ de control public, prin care se cauzează pagube materiale celor supuși controlului, în scop de a se obține de la aceștia un folos material nejust.

Art. III. Vor fi pedepsiți cu aceeași pedeapsă instigatorii, complicii și favorizatorii infractorilor prevăzuți la art. 1.

Minorii între 15—18 ani se pedepsesc ca și majorii.

. . . . . .

Monitorul oficial, nr. 179, din 3 august 1943.

190. Scrisoare adresată de C. I. C. Brătianu și Iuliu Maniu mareșalului Ion Antonescu

(21 martie 1944)

Domnule mareșal,

De la începutul războiului v-am sfătuit asupra atitudinii pe care România trebuie să o păstreze în conflictul mondial.

Nu ați ținut nici un cont de sugestiile noastre și ați luat complecta răspundere a consecințelor politice a acțiunei ce ați condus.

Astăzi trebuie să constatați că, după pierderile enorme rezultate din război, țara noastră este amenințată de un pericol la care nu mai poate face față.

Armatele germane înfrânte nu ne mai pot asigura în contra unei invazii rusești și concursul pe care l-am mai putea da să o împiedicăm va fi cu totul insuficient. A coopera mai departe cu armatele germane ar fi să sacrificăm în mod inutil ceea ce ne-a mai rămas ca putere militară și să provocăm din partea armatelor bolșevice victorioase represalii și distrugeri ireparabile.

Orice gest ați face de aici înainte pentru a ne solidariza într-o acțiune, care s-ar putea considera ca vrășmașe în contra puterilor aliate, ar constitui o gravă greșeală.

Pentru că în acest moment nimeni nu poate lua răspunderea situației ce ați creiat, trebuie ca tot d-voastră să arătați germanilor că trebuie să retrageți restul trupelor noastre care mai operează în Rusia, că nu le mai puteți da concursul militar de până acum și că țara se găsește în situație de nebeligerantă. Pe de altă parte, să comunicați aliaților anglo-ruso-americani hotărârea ce ați luat.

Dacă nu puteți face aceste acte, nu mai rămâne decât să arătați M. S. regelui că nu puteți conduce mai departe politica țării și că trebuie să avizeze la formarea unui nou guvern, care să poată îndrepta, cel puțin în parte, situațiunea în care ne aflăm și care să nu expună țara la noi complicațiuni.

Primiți, vă rugăm, domnule mareșal, asigurarea înaltei noastre considerațiuni.

C. I. Brătianu — Iuliu Maniu

Arhiva Istorică Centrală; fond. Președinția Consiliului de Miniștri, Cabinet I. Antonescu, dos. 61/1940, f. 233—234.

191. Telegrame privind desfășurarea convorbirilor de la Cairo

(22 martie 1944)

Secret pentru ambasador*

Departamentul a primit următoarele două telegrame** referitoare la convorbirile ce au avut loc la Cairo, la 17 martie, între reprezentanții Aliați și un emisar român:

Cairo, 17 martie:

Convorbirile cu Știrbei au început în dimineața aceasta (vezi ⟨telegrama⟩ mea YUGOS 60 din 16 martie, 6 p.m.) fiind prezenți lordul Moyne***, Novikov și eu împreună cu Steel**** de la Foreign Office, consilieri britanici, sovietici și americani***** și o secretară. Procesele verbale oficiale vor fi telegrafiate îndată ce vor fi dactilografiate și aprobate. Până atunci, cele ce urmează sunt din notițele mele.

Știrbei a declarat că el îl reprezintă pe Maniu și nu pe mareșalul Antonescu, și el știe ce crede acesta din urmă și că mareșalul s-a aflat în legătură cu Aliații la Madrid și Stockholm. El a spus că guvernul și regele, precum și opoziția, sunt dornici să facă o schimbare a frontului și că guvernul se află într-o situație mai bună decât opoziția pentru a face asta, întrucât dispune de efective mai mari, și, bucurându-se de încrederea germanilor, ar putea efectua pregătirile secrete cuvenite. El a spus că apreciază că Antonescu ar fi dornic să conducă o asemenea mișcare, căci „el știe că războiul este pierdut și ca orice colaborationist tot ce dorește este să-și salveze pielea". Pe de altă parte, dacă Aliații doresc o acțiune imediată, interesele lui Maniu sunt îndreptate spre o *lovitură de stat,* dar, înainte de a întreprinde aceasta, ar dori asigurări de la Aliați în următoarele puncte: (1) Independența României să fie menținută. (2) Drepturile ei teritoriale să fie respectate. (3) Să i se acorde statut de beligerant, și (4) În cazul în care este atacată de Bulgaria și Ungaria ea să fie ajutată de Aliați în felul în care le va fi lor posibil, cum ar fi un bombardament sau sabotaj sau altceva de felul acesta. Întrebat despre „drepturile teritoriale" el a spus că acestea se referă la Transilvania și că viitorul Basarabiei să fie hotărât în cele din urmă printr-un plebiscit, dar că România nu are pretenții la partea din Dobrogea cedată Bulgariei în 1940.

Mai departe, în ceea ce privește *lovitura de stat,* el a spus că se fac diferite planuri și că acestea includ participarea regelui și a unor ofițeri de toate gradele, și a adăugat că chiar dacă nu are un succes total ea va avea un efect util în dezorganizarea spatelui frontului german. Pe de

---

* Telegramă a secretarului de stat al S.U.A., Cordel Hull, către ambasadorul american la Londra, John G. Winant, prin care-l informează în legătură cu desfășurarea convorbirilor de la Cairo dintre reprezentanții români și Aliați.

** Cele două telegrame, provenite de la ambasadorul american la Cairo, Lincoln MacVeagh.

*** Walter E. Guinness, baron Moyne, subsecretar de stat britanic, ministru rezident al Marii Britanii în Orientul Mijlociu.

**** Cristopher Eden Steel, consilier adjunct al Ambasadei britanice la Cairo.

***** Daniel Semenovici Solod, consilier al Ambasadei sovietice, și Harold Shantz, însărcinat cu afaceri al S.U.A., pe lângă guvernele iugoslav și grec în exil la Cairo.

altă parte, varianta unei lovituri strict guvernamentale sub conducerea mareşalului va permite folisirea în întregime a 10 sau 15 divizii. El a spus că în prezent germanii au numai 40 000 de soldaţi în România, dar că aceştia controlează toate punctele-cheie, inclusiv aeroporturile şi căile ferate dinspre Basarabia. Din partea Aliaţilor se aşteaptă un ajutor imediat constând în sprijin aerian şi o debarcare la Constanţa. Când a fost întrebat cine îşi va asuma această din urmă operaţiune el a spus că evident numai ruşii sunt în situaţia de a o face.

În concluzie, el a fost informat că guvernele noastre respective vor fi informate în legătură cu ce spusese el. El a spus că nu se poate întoarce în România „decât odată cu forţele aliate", dar că el poate comunica cu şefii săi prin ambasadorul român la Ankara.*

Cairo, 18 martie:

Am primit acum un proiect preliminar al proceselor verbale ale întâlnirii cu Ştirbei, dar întrucât se adaugă foarte puţin la rezumatul transmis în telegrama mea YUGOS 61 din 17 martie, 8 p.m. şi completat în cele ce urmează, textul aprobat, când va fi disponibil, va fi transmis la Washington pe calea aerului în loc de telegraf, aşa cum am înţeles că se va face şi pentru Londra.

Subliniind preferinţa pentru o acţiune a guvernului mai degrabă decât o lovitură de stat, Ştirbei a spus că planurile lui Maniu sunt gata, dar o acţiune prematură ar fi periculoasă, iar germanii ar reprima o lovitură de stat în câteva ore. Cu toate acestea, opoziţia va colabora din tot sufletul la o schimbare bruscă chiar a guvernului şi ar urmări ca guvernul să-şi îndeplinească obligaţiile de a acţiona cu Aliaţii şi de a întreprinde o acţiune militară împotriva germanilor.

Ca răspuns la anumite întrebări, Ştirbei a spus că, în eventualitatea unei lovituri de stat, Maniu ar prefera să nu capituleze în faţa Aliaţilor, dar este gata să o facă dacă i se va cere, că printre ofiţerii pe sprijinul cărora se poate conta se numără generalii Niculescu** şi Potopeanu***; că poporul român este acum incapabil de a organiza sabotaje la mijloacele de comunicaţii; şi că armata este incomplet mobilizată, dar că Antonescu trebuie să decreteze o mobilizare totală şi să o justifice prin ameninţări din partea Ungariei.

23 August 1944. Documente, 1944, vol. II, *Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică*, p. 150—151.

192. **Memoriul unor intelectuali adresat lui Ion Antonescu** (aprilie 1944)

În clipa când un cumplit dezastru ameninţă fiinţa neamului nostru, noi, membri ai Academiei Române şi profesori ai Universităţilor din Bucureşti, Iaşi şi Cluj, martori ai exodului populaţiei şi ai devastării satelor şi oraşelor româneşti, transformate în câmpuri de bătălie, după îndelungată chibzuinţă, am hotărât să vă adresăm apelul de faţă.

---

* Alexandru Cretzianu.

** Constantin Niculescu.

*** General de brigadă Gheorghe Potopeanu, ministru secretar de stat la Departamentul Economiei Naţionale.

În actualele împrejurări, tăcerea noastră ar însemna o crimă. Avem datoria să rostim răspicat gândul nostru cinstit în fața conducătorului statului: războiului nostru cu Rusia, Marea Britanie și Statele Unite trebuie să-i punem de îndată sfârșit.

Activitatea și trecutul nostru sunt martore că nu facem acest demers din laşitate sau interese personale.

Iată, domnule mareșal, temeiurile apelului nostru:

După patru ani de luptă, armata germană se află într-o defensivă fără speranță. A pierdut cele mai bune trupe și alianța Italiei, a fost nevoită să ocupe militărește Ungaria, a pierdut spațiul cucerit în Răsărit, o mare parte a uzinelor de armament din Europa, războiul submarin și supremația aerului. Împotriva Germaniei și a aliaților ei luptă trei sferturi din populația Globului și patru cincimi din industria lumii. Raportul de forțe este atât de categoric în favoarea puterilor aliate încât nimic nu mai poate schimba deznodământul.

Guvernul german speră că printr-o defensivă prelungită va sparge alianța anglo-ruso-americană. Pentru această defensivă îi lipsesc însă resursele materiale și morale. Un război de câțiva ani, dus în acest scop, nu poate deci fi conceput în situația actuală a celui de-al treilea Reich.

. . . . . .

După ce a pierdut liniile Niprului, Bugului, Nistrului, Prutului, nu se vede unde s-ar putea stabili o linie de rezistență înainte de Carpați.

Continuarea războiului ar însemna, în mod necesar, evacuarea întregii populații valide pe fâșia de pământ rămasă în Ardeal și distrugerea totală a țării. Pentru ce aceste jertfe, care nu schimbă cu nimic realitatea situației?

În aceste momente hotărâtoare pentru existența poporului român, guvernul sovietic, de comun acord cu guvernul Marii Britanii și al Statelor Unite, afirmă în fața lumii că nu înțeleg să distrugă statul român, să anexeze teritorii dincoace de frontierele din 1941 și nici să modifice regimul social existent al țării. De altă parte, prin marele nostru prieten, domnul Eduard Beneș, am aflat că guvernul rus este hotărât să ajute la refacerea unității noastre naționale, sprijinind reluarea Ardealului, deslipit de țară prin dictatul de la Viena.

. . . . . .

[. . .]. Prin urmare, nu avem nici un motiv să nu ne încredem în cuvântul guvernelor Aliate. Continuarea războiului în aceste condițiuni rămâne lipsită de obiectiv politic.

Domnule mareșal,

Bombardarea Capitalei, distrugerea altor orașe, avertismentele de la Londra, Washington și Moscova, transformarea Moldovei în teatru de război, sunt semne prevestitoare ale dezastrului.

Poporul român, sleit de un război prea lung pentru puterile lui, nu se mai poate bate. Coborâți în stradă și întrebați trecătorii, mergeți în sate și orașe, ascultați glasul poporului. Pretutindeni veți vedea desnădejdea în ochi și același răspuns: NU.

Pentru ce să mai luptăm? Interesele vitale ale statului și poporului nostru cer imediata încetare a războiului, oricare ar fi greutățile acestui pas. Sacrificiile pe care România ar trebui să le facă vor fi incomparabil mai mici și mai puțin dureroase decât continuarea războiului.

Aprilie 1944.

Semnează:

Prof. Daniel Danielopolu
„ C. Parhon
„ Al. Rosetti
„ M. Ralea
„ S. Stoilov
„ Mezincescu
„ ing. N. Profiri
„ ing. Gh. Nicolau
„ R. Cernătescu
„ Al. Claudian
„ A. Oţetea
„ C. Balmuş
Conf. dr. D. Bagdazar
„ A. Potop
„ E. Stihi
Asist. M. Neculcea
„ Fl. Mezincescu
Prof. Dan Teodorescu
„ Fr. Rainer
„ P. P. Stănescu
„ Eugen Herovanu
„ Gh. Vrânceanu
„ Basil Munteanu
„ Dan Bădărău
„ Mircea Bârsan
„ V. Răşcanu
„ Al. Myller
„ Ştefan Vencov
„ Emil Petrovici
„ Dumitru Popovici
„ C. Motaş
„ Anton Dumitriu
Asist. Gh. Agavriloaie
Prof. Tiberiu Mosoi
şi alţii pînă la 69.*

România liberă, din 24 august 1944; Biblioteca Academiei. Arhiva istorică, dos. 803, fond XIII, f. 5—7.

193. Condiţiile de armistiţiu propuse de U.R.S.S. guvernului României** la 12 aprilie 1944

În primul rând, trupele române care cooperează cu germanii împotriva Armatei Roşii, în Crimeea — şapte divizii, iar în regiunea Chişinău — trei divizii sau mai mult. Aceste divizii româneşti trebuie să capituleze în faţa Armatei Roşii sau să dea o lovitură în spatele germanilor şi să desfăşoare operaţiunile împotriva germanilor, împreună cu Armata Roşie. Dacă vor face acest lucru, guvernul sovietic se angajează să completeze armamentul acestor divizii şi să le treacă imediat la dispoziţia mareşalului Antonescu şi a lui Maniu.

* Între aceştia: N. G. Lupu, Gr. T. Popa, C. Bordeianu, I. Amza-Jianu, C. Pârvulescu, Al. Pantazi, dr. M. Enăchescu, Radu Roşca, dr. I. Jovin, I. Zamfirescu, dr. Marcel Capri, Ilie Popa, M. Parhon, V. Pavelcu, N. Popa, V. Gorciu, G. G. Constantinescu, Eugen Davidescu, dr. C. Angelescu, Al. Ghica, Gh. Demetrescu, Gh. Banu, Istrate Micescu, C. Mihu, Gh. Zane, I. Botez, Şerban Ţiţeica, C. Daicoviciu, dr. D. D. Gerota. Ar fi fost şi mai mulţi, dar tocmai când s-a ajuns pe lista de semnături la acest număr, M. Neculcea, atunci asistent universitar la Facultatea de Ştiinţe a Universităţii din Bucureşti, care se ocupa de transmiterea listei de la unul la altul, a fost arestat.

** Intensele acţiuni diplomatice vizând scoaterea României din război, purtate în mai multe oraşe din ţări neutre de reprezentanţi ai opoziţiei (Maniu, Brătianu, Gheorghe Tătărescu), ai regelui Mihai, precum şi de Mihai Antonescu (cu avizul lui Ion Antonescu) au înregistrat unele succese, dar nu au putut schimba hotărârea conducătorilor celor trei mari puteri (Uniunea Sovietică, S.U.A. şi Marea Britanie) de a impune capitularea necondiţionată a României. În acelaşi timp, S.U.A. şi Marea Britanie au recunoscut interesul special al Uniunii Sovietice de a trata cu România, în numele Naţiunilor Unite.

În al doilea rând, condițiile sovietice minime de armistițiu sunt:

1. Ruptura cu germanii și lupta comună a trupelor române și a trupelor aliate, inclusiv Armata Roșie, împotriva germanilor, pentru restabilirea independenței și suveranității României.

2. Restabilirea frontierei româno-sovietice după tratatul din 1940.

3. Repararea pagubelor provocate Uniunii Sovietice prin operațiunile militare și prin ocuparea teritoriilor sovietice de către România.

4. Înapoierea tuturor prizonierilor de război sovietici și aliați, cât și a internaților.

Aceste condiții minime pot fi înrăutățite în cazul în care România nu le acceptă imediat.

În al treilea rând, guvernul sovietic nu cere ocuparea României de către trupele sovietice în perioada armistițiului, însă trupele sovietice, cât și celelalte trupe aliate, trebuie să aibă posibilitatea — dacă acest lucru este cerut de situația militară — să se deplaseze în toate direcțiile pe teritoriul românesc, iar guvernul României trebuie să acorde în acest scop toată asistența, prin mijloacele ei de comunicații pe pământ, pe apă și în aer.

În al patrulea rând, guvernul sovietic consideră judecata arbitrajului de la Viena ca fiind injustă și este de acord să întreprindă acțiuni comune cu România, împotriva ungurilor și germanilor, pentru realipirea celei mai mari părți din Transilvania la România. Acest lucru va fi confirmat în cursul reglementării păcii.

În al cincilea rând, dacă România dorește pentru contactul cu Uniunea Sovietică, în afară de reprezentantul militar pentru problemele de război, și un reprezentant politic pentru problemele politice, guvernul sovietic nu are nimic împotrivă.

Comunicare verbală:

Guvernele englez și american au fost informate asupra acestor condițiuni. Condițiunile au fost comunicate prințului Știrbey (la Ankara).

Alexandru Vianu, Constantin Bușe, Zamfir Zorin, Gheorghe Bădescu, *Relații internaționale în acte și documente, vol. II (1939—1945)*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1976, p. 159—160.

194. Manifestul Frontului Unic Muncitoresc (1 mai 1944)

CĂTRE ÎNTREAGA CLASĂ MUNCITOARE! CĂTRE POPORUL ROMÂN!

1 Mai 1944 găsește muncitorimea din România, precum și masele largi ale poporului român, la marginea prăpastiei. Războiul provocat de către clica hitleristă din România împotriva Uniunii Sovietice, Marii Britanii și Statelor Unite seamănă moartea, jalea și distrugerea pretutindeni pe cuprinsul țării.

Muncitorimea, țărănimea, meșteșugărimea, intelectualitatea, laolaltă cu întreaga națiune română, suferă urmările pustiitoare ale acestui război hitlerist.

Trădătorii de țară, Antoneștii, care au trimis la moarte sute de mii de români, pentru interesele imperialiștilor hitleriști, au expus orașele,

satele și populația civilă unor necruțătoare bombardamente aeriene, prin continuarea războiului alături de Hitler.

Muncitorimea din întreprinderile militarizate care lucrează pentru războiul hitlerist este condamnată la moarte. La C.F.R. Griviţa peste 1 500 de muncitori au fost uciși și alte sute grav răniți. La Ploiești, Turnu Severin, Brașov etc. au fost, de asemenea, uciși mii de muncitori. Populația civilă, lăsată fără solide adăposturi antiaeriene, e expusă pieirii. Sinistrații și evacuații forțați sunt lăsați în mizerie și amenințați cu înfometarea și decimarea de boli.

Părăsiți fabricile și birourile în caz de bombardament, salvați-vă viața!

Împotriva intereselor vitale și a voinței poporului român guvernul trădător continuă războiul alături de Hitler, ca să-și servească stăpânii de la Berlin, în interesele sale de clică.

Muncitori români! Din clipa când armatele sovietice au trecut hotarele Moldovei, urmărind armata germano-română în retragere, guvernul marii Republici muncitorești și țărănești de la Răsărit, prin glasul comisarului de externe, Molotov, a afirmat prietenia față de poporul român, asigurând integritatea teritorială și independența politică a României, precum și neamestecul în ce privește structura socială și politică a țării. Aceste declarații au fost întărite de guvernele englez și american.

Armata Roșie a trecut pe teritoriul nostru ca armată eliberatoare. Trebuie deci sprijinită de întregul popor!

Războiul împotriva Uniunii Sovietice și Aliaților trebuie să înceteze! Pacea cu Uniunea Sovietică și Aliații trebuie imediat încheiată!

Muncitori și muncitoare! Tineri muncitori! Salariați de toate categoriile! Frații, fiii, soții voștri au fost omorâți pe front și prin bombardamente. Alții sunt trimiși la robie în Germania. Viața noastră este în pericol din cauza bombardării uzinelor și birourilor în care lucrați.

Toate drepturile pe care voi le-ați dobândit printr-o îndelungată luptă și pentru care voi ați manifestat în toate sărbătorile de 1 Mai v-au fost răpite de regimul hitlerist al lui Antonescu. Organizațiile voastre profesionale au fost desființate; orele de lucru mărite până la epuizarea forțelor voastre, demnitatea omenească înjosită. Scumpetea și neînfrânta speculă micșorează neîncetat puterea de cumpărare a salariilor voastre de mizerie. Lipsa de alimente din ce în ce mai resimțită voi o suportați în primul rând. Puși sub regimul militarizării fabricilor, glasul vostru este înăbușit prin teroare, sunteți încarcerați și bătuți.

Muncitoare și funcționare! Lipsite de sprijinul bărbaților, fraților și copiilor voștri, trimiși să fie carne de tun pentru interesele lui Hitler, sunteți silite, din cauza lipsurilor și a foamei, să luați locul în uzinele, fabricile și birourile expuse bombardamentelor aeriene. Voi munciți până la istovire cu salarii de batjocură!

Frați muncitori și tineri muncitori!

Puneți-vă în fruntea luptei de eliberare și pentru pacea poporului român!

În plin război, clasa muncitoare din România își afirmă de acest 1 Mai cerințele ei de viață, pe care numai unită și prin luptă poate să le impună.

Aceste cerințe imediate sunt:

Ziua de lucru de 8 ore; sporirea imediată a salariilor pe măsura scumpetei, imediata demilitarizare a întreprinderilor, asigurarea dreptului la libera organizare sindicală și politică; libertatea de gândire, a scrisului și a cuvântului; eliberarea tuturor celor închiși sau internați pentru convin-

gerile lor şi pentru lupta patriotică antihitleristă; autonomia şi reorganizarea asigurărilor sociale sub controlul muncitoresc; şcoală gratuită, spitale gratuite, locuinţe ieftine şi higienice pentru toţi cei ce muncesc.

Români! Pacea pe care întreaga naţiune o doreşte trebuie cucerită prin lupta poporului, care trebuie să ia în propriile sale mâini soarta sa. Muncitorimea îşi strânge astăzi rândurile în Front Unic, la noi, ca pretutindeni. În ziua de 1 Mai, ziua ei de luptă şi de speranţă, muncitorimea organizată, unită, de la comunişti la social-democraţi, cheamă întreaga clasă muncitoare, pe toţi muncitorii organizaţi şi neorganizaţi, întreg poporul român, toate clasele şi păturile sociale, toate partidele şi organizaţiile indiferent de culoarea politică, credinţă religioasă şi apartenenţă socială la lupta hotărâtă pentru:

Pace imediată. Răsturnarea guvernului Antonescu, formarea unui guvern naţional, din reprezentanţii tuturor forţelor antihitleriste. Izgonirea armatelor hitleriste din ţară, sabotarea şi distrugerea maşinii de război germane! Sprijinirea Armatei Roşii eliberatoare. Alianţă cu Uniunea Sovietică, Anglia şi Statele Unite. Pentru o Românie liberă, democratică şi independentă! Trăiască 1 Mai, ziua de înfrăţire în semnul păcii şi de unire a clasei muncitoare!

1 Mai 1944 Frontul Unic Muncitoresc

România liberă, din 26 mai 1944

195. Documente privind activitatea partidelor politice (7—9 iunie 1944)

a) Nota Serviciului Special de Informaţii cu privire la discuţiile şi proiectele din tabăra opoziţiei democratice (7 iunie 1944)

Invazia anglo-americană pe coasta occidentală a Europei a produs o mare fierbere în tabăra opoziţiei democratice.

Încă în cursul zilei de marţi 6 iunie a.c. Maniu a convocat pe apropiaţii săi politici, pentru a le arăta:

— Că invazia trebuie socotită ca fază finală a războiului în Europa;

— *Că în cel mult o săptămână — după ce întreg efortul german va fi concentrat în vest — sovietele vor începe o mare ofensivă, care va duce, între altele, la ocuparea treptată a teritoriului român;*

— *Că România se găseşte în cea mai grea situaţie, deoarece va fi ocupată ca o ţară inamică şi tratată în consecinţă;*

— Că toate eforturile ce s-au făcut ca România să nu se găsească în această situaţie — în momentul în care trupele sovietice vor pătrunde în inima ţării — n-au dat nici un rezultat şi nici azi dl. mareşal Antonescu nu înţelege să încerce o schimbare fundamentală sau să înlesnească opoziţiei să facă această schimbare, pentru a salva ţara;

— *Că faţă de intransigenţa d-lui mareşal Antonescu în politica sa, e nevoie să se apeleze la mijloace extraordinare, cu atât mai mult cu cât ştirile primite de la Ştirbey şi Vişoianu arată că nu ne putem aştepta la bunăvoinţa străinătăţii, atâta vreme cât nu se întreprinde nici o acţiune efectivă în contra germanilor;*

— *Că România nu poate să iasă din sistemul german decât în două feluri:*

Ori cu sprijinul d-lui mareşal Antonescu — care deţine puterea de fapt —, şi acesta nu vrea;

Ori cu concursul unei părţi din armată, şi aceasta nu se poate, fiindcă armata în stare să lupte este încadrată între trupele germane;

— *Că dacă nu se va întreprinde o acţiune în cel mai scurt timp, atunci soarta României este pecetluită.*

Discuţii pentru găsirea modalităţii de acţiune.

În cursul zilei de marţi 6 iunie şi miercuri 7 iunie a.c. au avut loc discuţii între fruntaşii naţional-ţărănişti, fruntaşii liberali şi diferite personalităţi care colaborează cu Maniu, pentru a se cerceta modalităţile de acţiune ce ar fi rezervate opoziţiei democratice.

Între alţii, Maniu a primit şi pe dr-ul C. Angelescu şi Mircea Cancicov, cu care a avut un schimb de vederi şi de informaţii.

Cancicov a susţinut că situaţia nu trebuie socotită atât de gravă, deoarece ar exista informaţii că ruşii nu vor începe imediat ofensiva, dorind să vadă mai întâi cum decurg operaţiile militare de invazie — şi că deci mai e timp pentru a se găsi o soluţie problemei româneşti.

Maniu a arătat că nu crede în aceste informaţii şi că trebuie să ne aşteptăm în câteva zile la o mare ofensivă sovietică.

Dr-ul Angelescu a declarat că din informaţiuni din sursă diplomatică rezultă că anglo-americanii vor pătrunde prin Dardanele, cu consimţământul Turciei, pentru a încerca o debarcare pe litoralul român şi bulgar şi că în acel moment situaţia României în general şi a opoziţiei în special va fi enorm uşurată.

Deşi i s-au dat aceste veşti, Maniu arată o mare enervare şi declară intimilor săi că poziţia României e foarte gravă şi că din nenorocire are mâinile legate.

Perfectarea cartelului cu comuniştii.

Faţă de noile aspecte militare, cartelul cu comuniştii este înfăţişat ca un succes pentru opoziţia democratică, care se găseşte unită şi solidară în faţa răspunderilor ce le are.

Maniu — care avea intenţia să tărăgăneze executarea acordului — a comunicat amicilor săi că trebuiesc luate măsuri pentru a perfecta noul organism, aşa-zisul Comitet Naţional, prevăzut la încheierea cartelului.

Urmează ca fiecare grupare să-şi desemneze delegaţii în Comitetul Naţional. Numărul delegaţilor a fost redus de la 4 la 2. Delegaţii comunişti vor fi:

Lucreţiu Pătrăşcanu, şi
P. Constantinescu-Iaşi.

Delegaţii naţional-ţărănişti şi liberali vor fi fixaţi în ziua de joi 8 iunie a.c.* când Maniu va vedea pe Dinu Brătianu şi va stabili cu acesta un acord în această privinţă.

Cercurile maniste declară că acordul trebuieşte perfectat, pentru a se crea organul central de conducere, care să poată acţiona la momentul potrivit.

În discuţiile care au avut loc în ultimele două zile *comuniştii au insistat din nou asupra necesităţii unei acţiuni efective impusă de ultimele evenimente.*

---

* 1944

În cursul zilelor următoare, vor avea loc noi conciliabule pentru a se cerceta mijloacele de acțiune.

Fricțiuni între grupările cartelate.

Deși în mod oficios cartelul este înfățișat ca un succes pentru opoziție, totuși au început să se ivească fricțiuni între grupările cartelate.

Astfel:

Comuniștii acuză pe Maniu că nici în momentul în care are la dispoziția sa toate forțele politice ale țării nu e capabil să ia o hotărâre și să treacă la o acțiune serioasă;

Maniștii acuză pe comuniști că, deși au încheiat cartelul cu național-țărăniștii și liberalii cu condițiunea excluderii lui Tătărescu și Ralea, continuă să ducă tratativele cu aceste două grupări și să le lase impresia că ar putea să încheie un acord separat cu ele.

Aceste două chestiuni vor fi dezbătute în zilele ce urmează și când delegații grupărilor cartelate se vor întâlni pentru a lua în discuție situația generală.

Rezoluție:

„Dacă informația corespunde adevărului este făcută încă o dată dovada ușurinței foștilor oameni politici. Dar refuz să cred că informația este riguros exactă. În tot cazul să se pună la dosarul opoziției și să așteptăm. La agitații de cameră răspundem înțelept cu teamă, la acțiune reală vom vedea cum se răspunde.

Țara în aceste momente are nevoie de unire, ordine, muncă, acțiune coordonată.

Orice altă atitudine poate transforma un dezastru presupus într-unul real, sau, și acesta poate fi cazul, va putea transforma — prin acțiunea necugetată a câtorva — într-o catastrofă, o situație foarte grea și periculoasă.

I. Antonescu"

b) **Nota Serviciului Special de Informații în legătură cu atitudinea liderilor P.N.Ț. și P.N.L. privind făurirea Blocului Național-Democrat**

(9 iunie 1944)

Constantinescu-Iași spune că alcătuirea blocului opoziției merge greu. Aceasta din cauza atitudinii d-lor Dinu Brătianu și Maniu privind însăși structura blocului. Astfel, în timp ce comuniștii sunt pentru lărgirea blocului prin cuprinderea tuturor grupărilor politice, liberalii și național-țărăniștii sunt categoric potrivnici.

Constantinescu-Iași spune că are instrucțiuni precise de a stărui pentru crearea unui bloc al *tuturor* partidelor și grupărilor. Din punctul de vedere comunist, spune el, e indiferent ce atitudine a avut cutare sau cutare om politic în trecut sau ce atitudine va avea în viitor. Ceea ce interesează, subliniază Constantinescu-Iași, este crearea unui organism politic capabil la un moment politic dat să conducă destinele țării.

Acestui punct de vedere pe care comuniștii l-au expus d-lor Maniu și Dinu Brătianu cu tot luxul de argumente necesar, ei răspund că nu pot

accepta prezența înlăuntrul unui bloc democrat a unor oameni care au fost suporturile dictaturii în România. E vorba de d-nii Tătărescu și Ralea.

Discuțiunile asupra acestei chestiuni vitale pentru blocul opoziției au rămas în continuare. Dl. Constantinescu-Iași speră că până la urmă va putea convinge pe dl. Maniu și pe dl. Brătianu să accepte un compromis pe această chestiune.

c) Nota Serviciului Special de Informații cu privire la discuțiile purtate în vederea creării Blocului Național-Democrat

(9 iunie 1944)

Pentru punerea la punct a modalităților practice de acționare în comun, dl. Maniu de acord cu dl. Brătianu a propus celorlalte grupări care fac parte din „bloc" alcătuirea unei comisiuni speciale. Partidele și-au desemnat delegații, după cum urmează:

a) *Partidul Național-Țărănesc:* d-nii Hudiță, Leucuția* și dr. Virgil Solomon.

b) *Partidul Liberal:* d-nii Slama și Zamfirescu.

c) *Partidul Socialist:* d-l Titel Petrescu.

Comuniștii nu și-au desemnat încă delegații în această comisiune**.

Scopul alcătuirii acestei comisiuni este să studieze și să propună cele mai potrivite mijloace pentru o trecere cât mai grabnică la activitatea pe teren.

D-l Ghiță Pop, de la care dețin această informație, crede însă că dl. Maniu, propunând alcătuirea unei comisiuni, s-a gândit la mijlocul cel mai potrivit pentru tergiversarea lucrurilor. După ce s-a pronunțat *în principiu* pentru alcătuirea blocului opoziției, d-l Maniu, prin comisiunea pe care a propus-o și care s-a constituit, urmărește să întârzie momentul unui angajament definitiv.

Oricum, comisia va începe să lucreze peste câteva zile. Lucrările comisiei vor fi conduse de dl. Hudiță, în calitatea sa de secretar general al Partidului Național-Țărănesc.

23 August 1944. Documente, 1944, vol. II, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 283—287.

196. Declarații și mărturii asupra acțiunilor diplomatice vizând ieșirea României din război și încheierea armistițiului cu Națiunile Unite***

(1943—1944)

. . . . . .

D. ACUZ(ATOR) PUBLIC SĂRACU: Dacă șefii celor două partide au făcut vreun gest în timpul celor 4 ani de guvernare a acuzatului, pentru a încheia armistițiul cu Națiunile Unite.

---

* Prin adnotare ulterioară, A. Leucuția a fost înlocuit prin Mihai Popovici.

** Text completat: „Da — au desemnat pe Pătrășcanu și Constantinescu-Iași".

*** Făcute la procesul lui Ion Antonescu din mai 1946.

PREȘEDINTELE: În timpul celor 4 ani, cele două partide despre care e vorba au făcut vreo acțiune pentru încheierea armistițiului și ieșirea noastră din război?

ACUZ(ATUL) I. ANTONESCU: Nici una alta decât aceea de a-mi cere să fac eu armistițiul. Eu le răspundeam: Poftiți, faceți dvs. Știam că partidele politice și în special d. Maniu aveau legături directe de mai multe feluri cu unii din inamicii noștri. D. Maniu mi-a cerut să trimit la Cairo pe cineva care să trateze cu englezii, americanii și rușii. Personagiile recomandate nu le consideram la înălțimea acestei misiuni și de aceea l-am recomandat pe prințul Știrbey, care cunoștea toată acțiunea politică de la războiul trecut.

. . . . . .

ACUZATUL MIHAI ANTONESCU: [...] acțiunea aceasta de legătură cu regimul mareșalului Antonescu dintre Partidul Național-Țărănesc și Partidul Național-Liberal a fost statornică, în sensul că erau totdeauna informați, fie de d. mareșal Antonescu, fie de mine, de toată acțiunea diplomatică dusă.

PREȘEDINTELE: De dv. direct!

ACUZATUL MIHAI ANTONESCU: Direct!

PREȘEDINTELE: Pe cine informați dv.?

ACUZATUL MIHAI ANTONESCU: Eu am informat de foarte multe ori pe d. Maniu; de câteva ori pe d. Dinu Brătianu și de multe ori pe d. Gheorghe Brătianu.

Pe d. Iuliu Maniu l-am informat, l-am ținut la curent, d-le președinte, de toată acțiunea diplomatică pe care am dus-o până în 1944. Aș putea — dacă n-ar face obiectul unor chestiuni speciale — să vă spun mai mult decât atât: că în momentul când negociam armistițiul — pentru că și eu am negociat armistițiul — și chiar în momentul când d. Maniu a trimis pe d. Știrbey ca să negocieze armistițiul în numele opoziției tot eu l-am sprijinit cu aprobarea plecării, după aprobarea dată de d. mareșal.

PREȘEDINTELE: Dar d. Știrbey a fost trimis de Ion Antonescu.

ACUZATUL MIHAI ANTONESCU: D. Știrbey a fost trimis cu acordul d-lui mareșal Antonescu, însă, tratând pentru opoziție și trimis de d. mareșal Antonescu, a tratat mai mult pentru opoziție și nu pentru d. mareșal Antonescu.

În orice caz, d-le președinte, am tratat și eu armistițiul. Prin ministrul României la Stockholm, d. Nanu, am avut legături și am primit condițiunile de armistițiu prin d-na Kolontay, care reprezenta Uniunea Sovietică acolo. Condițiunile de armistițiu primite de la Stockholm erau mai complete decât cele primite prin d. Știrbey: cuprindeau clauza privitoare la Transilvania, pe care n-o cuprindeau celelalte condițiuni. Din aceste condițiuni rezultă că negocierile de la Stockholm puteau să fie mai folositoare decât acelea ale d-lui Știrbey de la Cairo. Totuși, până la urmă, d. Maniu s-a așezat în această poziție morală, împreună cu d. Dinu Brătianu, foarte frumoasă: că, după ce au primit aceste condițiuni de armistițiu ale d-lor mai slabe decât cele primite de noi de la Stockholm, care erau mai bune, să considere la 23 August 1944, prin actul care s-a făcut atunci, să considere vinovăția d-lui mareșal Antonescu și a mea atât de mare, după ce se întâlnise cu mine d. Maniu și primise toate informațiunile până în ultimul moment; de asemenea, și d. Brătianu, ca și când eu aș fi fost împotriva armistițiului.

PREȘEDINTELE: Dar de ce atunci nu s-a încheiat armistițiul de la Stockholm și s-a încheiat armistițiul de la Cairo, când condițiunile se primiseră?

ACUZATUL MIHAI ANTONESCU: D-le președinte, prin Stockholm am primit mai multe comunicări.

PREȘEDINTELE: Care a fost cauza că nu s-a încheiat armistițiul cu un moment mai devreme?

ACUZATUL MIHAI ANTONESCU: D-le președinte, trebuie să vorbesc deschis, pentru că acum este momentul să vorbesc deschis. Eu am avut impresia totdeauna că d. Maniu prefera în acea perioadă să facă negocieri în trei, adică cu toți aliații, și nu direct cu Uniunea Sovietică, pentru unele garanții sau coparticipări de răspunderi la realizarea armistițiului; și probabil că voia în același timp să obțină — își închipuia că poate obține — Transilvania*.

Adevărul este că în condițiunile venite de la Cairo prin d. Știrbey și prin modul acesta de negocieri în trei nu se prevedea clauza aceasta privitoare la Transilvania, în timp ce condițiunile de armistițiu trimise de Înaltul Comandament Sovietic prin Stockholm și adresate mareșalului Antonescu cuprindeau clauza retrocedării Transilvaniei.

ACUZATOR PUBLIC SĂRACU: Dacă condițiunile de armistițiu de la Stockholm erau favorabile României, cine i-a împiedicat pe acuzați să-l încheie?

ACUZAT MIHAI ANTONESCU: D-le președinte, mai întâi din motive de ordin militar, d. mareșal Antonescu socotea că trebuie să-și aleagă momentul. Sfătuitorii săi militari din acea perioadă, de asemenea, credeau că trebuie întârziat momentul. Acesta este adevărul din punct de vedere militar.

D. mareșal a explicat rațiunile sale în așa fel încât eu nu mai am nimic de adăugat la rațiunile sale.

Pot să vă spun însă, în același timp, că și alți factori determinanți în stat și partidele politice nu s-au grăbit să încheie armistițiul, pentru că până în mai 1944, de pildă, când am primit primele comunicări în legătură cu armistițiul, am arătat acestor factori părerea mea ca armistițiul să fie încheiat cu ori și ce preț de îndată și cu concursul tuturor, și am văzut că ei vor să mai aștepte. Acesta este adevărul.

ACUZATOR PUBLIC SĂRACU: Această așteptare ce anume avea la bază? Ce se urmărea prin această așteptare?

ACUZATUL MIHAI ANTONESCU: Poate tocmai rezultatul negocierilor d-lui Știrbey de la Cairo. Mi s-a spus chiar formal de către d. Maniu când am comunicat într-o zi d-lui Maniu informațiile pe care le aveam de la Stockholm, când primisem știri bune de la d-na Kolontay prin ministrul nostru Nanu de la Stockholm, că condițiunile pe care le vom primi vor fi mărturia bunelor intenții pe care Uniunea Sovietică le poartă României. D. Maniu mi-a spus atunci că crede că este folositor să lăsăm opoziția să trateze chiar cu Uniunea Sovietică și că, prin urmare, este mai bine să așteptăm mai întâi rezultatul negocierilor d-lui Știrbey de la Cairo, decât să le continui eu pe cele de la Stockholm.

. . . . . .

* Textul publicat este confuz; în realitate, problemele aflate în discuție erau: acordarea unui termen de 15 zile pentru retragerea trupelor germane din România; o zonă liberă în care să nu intre Armata Roșie; diminuarea reparațiilor pe care statul român urma să le plătească Uniunii Sovietice.

AC(UZATUL) EUGEN CRISTESCU

. . . . . .

După o bucată de vreme şi mai ales atunci când au început tratativele de armistiţiu, d. Maniu a avut relaţiuni şi contact personal direct cu mine, contact pe care îl aveam cu autorizaţia d-lui Antonescu, care a fost tot timpul la curent cu toate aceste lucruri. Relaţiunile în tot timpul armistiţiul şi întrevederile mele cu d. Maniu au fost mai multe. Când a venit armistiţiul, tratativele s-au purtat pe trei căi: prima cale a fost prin Serviciul Secret de Informaţii, asupra căreia nu voi da prea multă dezvoltare, el a format obiectul unui mare raport pe care l-am prezentat d-lui mareşal Antonescu. D. mareşal Antonescu m-a autorizat că continui aceste legături tainice pe care le aveam şi în Occident şi în Estul European ca să aflăm ce se discută şi toate informaţiile care circulau în legătură cu poziţia României. Am fost autorizat şi am continuat a servi toate aceste informaţiuni.

A doua cale prin care s-a tratat armistiţiul a fost aceea a d-lui Mihai Antonescu şi cu toată modestia persoanei mele, însă, pentru că am fost unul din aceia care am cunoscut toată vremea aceste legături, ţin să vă confirm tot ce d. Mihai Antonescu a mărturisit în această privinţă, ţin însă să reamintesc şi d-sale, căci a pierdut din vedere acest lucru, că a avut o legătură foarte bună la Madrid prin d. Grigoriu, de la Legaţia noastră de acolo, prin care a primit importante propuneri.

A treia cale a fost calea Maniu-Ştirbey-Cairo. D. mareşal Antonescu a fost ţinut la curent de toate aceste lucruri şi se servea de aceste trei căi pentru tratativele de armistiţiu. Când au sosit prima dată condiţiile de armistiţiu de la Cairo m-am dus la d. mareşal Antonescu cu ele. Condiţiunile erau foarte grele.

PREŞEDINTELE: De unde le-aţi căpătat?

AC(UZATUL) EUGEN CRISTESCU: Prin aparatele tehnice, prin legăturile secrete pe care le aveam în Serviciul de Informaţiuni. Mai târziu aceste condiţiuni au venit şi prin d-nii Ştirbey şi Maniu. Condiţiunile erau destul de grele, dar ceea ce era mai greu acolo erau o serie de probleme de ordin militar. D. mareşal Antonescu v-a explicat el însuşi că, în calitatea d-sale de militar, erau anumite chestiuni care se puneau şi care erau foarte delicate. M-a însărcinat să mă duc cu aceste condiţiuni la d. Maniu şi să-i spun că dacă d-lui le primeşte mareşalul Antonescu îi cedează imediat locul. De altminteri, tot prin d. Tuliu Goruneanu, d. mareşal Antonescu ne-a dictat o comunicare către d. Maniu, în care a spus că dacă d. Maniu garantează o situaţie mai bună ţării noastre îi oferă imediat locul şi îi cerea d-lui Maniu să-i dea numai decât răspunsul. D. Maniu a amânat răspunsul câteva zile şi după aceea a dictat răspunsul lui Tuliu Goruneanu. D. Maniu nu dădea un refuz direct, dar punea atâtea condiţiuni care însemnau un fine de neprimire.

În aprilie 1944, în timpul sărbătorilor Paştelui, a venit un ultimatum de la Cairo de 72 ore, care începea cu cuvintele: „De la delegatul Barbu Ştirbey şi cele trei Puteri Aliate". Era mai întâi un comentariu făcut de şeful Biroului Politic pentru România, d-l comandant general Wilson. În acest comentariu se spunea că situaţia pe frontul de Est este absolut pierdută şi dacă România nu primeşte condiţiunile aşa cum au fost puse, atunci va suferi războiul total. M-am dus în grabă mare cu acest ultimatum, primit tot prin aparatul secret, m-am dus cu el la Predeal şi l-am comunicat d-lui mareşal Antonescu şi d-lui Mihai Antonescu. M-a însoţit

acolo și d. general Piki Vasiliu. D-lor au făcut o largă dezbatere asupra acestui ultimatum și d. mareșal Antonescu a rămas foarte surprins de faptul că, dacă d. Maniu pretinde că Barbu Știrbey făcea tratative acolo și i-a dat indicațiuni, cum se poate să ne pomenim la un moment dat cu un ultimatum așa de grav. Am plecat la București lăsând în consfătuire acolo pe d. mareșal Antonescu și pe d. Mihai Antonescu, urmând să vedem a doua zi ce este de făcut.

Voi cere autorizația d-lui mareșal să vorbesc de mesagiul pe care d-sa l-a adresat generalului Wilson. D. mareșal, văzând situația în care ne găsim — și trebuie să vă spun că d. mareșal Antonescu și-a dat de multă vreme seama de această situațiune, fiindcă eu, șeful Serviciului Secret, cu care d. mareșal Antonescu mai putea discuta lucruri de asemenea natură, când mă duceam la d-sa și terminam, dânsul mi-arăta harta frontului de Est și îmi spunea: Acesta este front? Eu sunt militar, d-ta ești civil. Este o nenorocire. În acest mesagiu către generalul Wilson, d. mareșal Antonescu făcea un apel ca de la militar la militar, făcea un apel la onoarea lui de militar ca să facă tot ce este posibil să stăruie pe lângă Puterile Aliate ca să obțină condițiuni cât mai favorabile pentru Țara Românească. În ultimatumul care a venit apoi se spunea că România trebuie să răspundă cu acțiuni efective.

Am plecat din nou de la Predeal la București și nu am ajuns bine acasă, când am fost chemat la telefon de telefonista de la Președinție, care mi-a spus că d. mareșal Antonescu a ordonat să viu a doua zi la Snagov cu ultimatumul pe care l-am primit. M-am dus la Snagov, unde am găsit pe d. mareșal Antonescu, care venise de la Predeal. M-a chemat în biroul lui și foarte impresionat mi-a spus următorul lucru: Domnule Cristescu, sunt nevoit să-ți fac anumite mărturisiri și să-ți dau anumite însărcinări pe care d-ta să le execuți, dar să nu vorbești cu nimeni niciodată. Eu am luat contact cu Barbu Știrbey atunci când a plecat la Cairo pentru tratativele de armistițiu. Eu am primit propuneri foarte bune de la Rusia Sovietică, prin Stockholm, și aceste propuneri s-au făcut în mod oficial, pentru că ministrul nostru de acolo a întrebat pe d-na Kolontay: este aceasta o conversație pur particulară sau eu sunt autorizat să o comunic guvernului meu? D-na Kolontay a răspuns: Este o conversație oficială și te autoriz să o comunici guvernului d-tale. D. mareșal Antonescu mi-a mai spus că a aranjat cu Barbu Știrbey și a vorbit în detaliu anumite chestiuni și este extrem de surprins de acest ultimatum și nu știe ce a făcut Știrbey acolo. M-a însărcinat să mă duc din nou la d. Maniu, să mă întâlnesc cu el chiar în cursul nopții.

Această a doua legătură cu d. Maniu se făcea tot prin Tuliu Goruneanu, de aceea aveți o declarație a acestuia care spune: Am rugat pe d. Cristescu să facă o legătură cu o anumită persoană și nu a vrut să o facă. Așa îi spusesem eu lui Goruneanu, că nu fac nici o legătură, dar eu aveam legătură. Mă întâlneam cu d. Maniu în casa unui intim al d-sale. D. Maniu era și el supravegheat, sau mai bine zis era păzit de agenții Siguranței. Eu intram la ora 9 fără un sfert, iar d. Maniu venea la ora 9. Stăteam până la 11—12.

Am prezentat d-lui Maniu ultimatumul și am spus: Iată în ce situație ne găsim. D-lui nu știa de acest ultimatum, pentru că mie îmi parvenise prin aparatele și legăturile noastre secrete. S-a arătat foarte surprins și nu știa ce a determinat această întorsătură a lucrurilor în decursul unor tratative. Dar i-am spus d-lui Maniu: Cu aceste tratative la infinit nu se

poate merge, pentru că nici oamenii aceştia nu pot să aştepte mult. Sunt operaţiuni în curs, sunt probleme mult mai mari decât aceea a României şi trebuie găsită o soluţie mai rapidă, iar d. Ştirbey trebuie să dirijeze lucrurile de aşa natură încât să găsească soluţiunea. După multă vreme de gândire şi frământare, d. Maniu nu a găsit altă soluţie decât aceea ca să-i comunice d-lui Ştirbey să vie de la Cairo la Ankara şi cum ministrul nostru de acolo era d. Creţeanu, pe care îl trimisese d. Mihai Antonescu tocmai în vederea acestor legături ale noastre, să facă mai multe raporturi telegrafice şi să explice în detaliu tot cursul tratativelor şi cum s-a ajuns la această soluţiune a ultimatumului şi în acelaşi timp să ceară o amânare a executării armistiţiului.

Tot atunci, d. Maniu mi-a spus că a hotărât să trimită la Cairo pe Vişoianu, ca specialist în materie de tratative diplomatice. Înlesnirea pentru plecarea d-lui Vişoianu s-a făcut de către d. Mihai Antonescu, care avea legături în permanenţă cu d. Maniu.

Am comunicat d-lui mareşal Antonescu toată această situaţie.

În ultimul timp, cam cu 10—15 zile înainte de armistiţiu, am fost chemat de d. Maniu, care mi-a spus: „Ne-am sfătuit şi cu d. Dinu Brătianu şi am hotărât ca d. mareşal să fie acela care să facă armistiţiul. Suntem cu toţii înţeleşi" — adică el şi cu d. Dinu Brătianu. „Noi suntem în jurul lui; noi îi dăm concursul. El este militar. El are încrederea armatei. El are toate forţele în mână şi este singurul care poate să-l facă".

AC⟨UZATORUL⟩ PUBLIC SĂRACU: Cu cât timp înainte de 23 August s-a întâmplat aceasta?

ACUZ⟨ATUL⟩ CRISTESCU: Cu 10—15 zile înainte. D. Maniu a continuat:

„Dragule, acest act trebuie făcut de un militar. Numai el poate să-l facă. Spune şi d-ta, domnule Cristescu, care ai trecere la d. mareşal; stăruie ca d. mareşal să fie acela care să facă armistiţiul. Noi toţi îl secondăm şi îl ajutăm. Şi dacă se pun chestiuni de responsabilitate — acestea le aranjăm noi între noi".

. . . . . .

MARTOR DINU BRĂTIANU: Nu am primit în tot timpul războiului nici o informaţie din partea guvernului în legătură cu activitatea diplomatică.

AC⟨UZATUL⟩ MIHAI ANTONESCU: Aţi ştiut despre misiunea d-lui Barbu Ştirbey şi că i s-a dat libertatea să plece.

MARTORUL DINU BRĂTIANU: D-l Maniu şi cu mine aveam o activitate diplomatică proprie, care era în legătură cu foştii noştri aliaţi şi noi am convins pe Barbu Ştirbey să meargă la Cairo pentru a începe tratativele de armistiţiu.

PREŞEDINTELE: Dar guvernul a ştiut?

MARTORUL DINU BRĂTIANU: Da, fiindcă a trebuit să-i dea consimţământul să plece.

AC⟨UZATUL⟩ MIHAI ANTONESCU: Dacă ştie că au fost în acelaşi timp duse tratative de guvern şi la Stockholm în vederea ieşirii din război.

MARTORUL DINU BRĂTIANU: Nu sunt în curent cu ce s-au petrecut la Stockholm.

PREŞEDINTELE: V-a informat cineva despre această chestiune?

MARTORUL DINU BRĂTIANU: Am cunoscut-o din zvon public.

. . . . . .

ACUZ(ATUL) MIHAI ANTONESCU:

. . . . . .

Aş vrea acum să ştiu dacă d. Maniu recunoaşte că după 22 iunie 1944* a fost continuu informat despre acţiunea diplomatică pe care am dus-o, ca ministru de externe în această perioadă, şi dacă l-am pus în cunoştinţă cu textele telegramelor şi informaţiunilor diplomatice.

MARTORUL MANIU: Într-adevăr am fost informat din partea d-sale de anumite tratative politice pe care le ducea cu ambasadorul Statelor Unite la Madrid.

AC(UZATUL) MIHAI ANTONESCU: Dacă îşi aminteşte d. Maniu, fiindcă este vorba de Madrid, că, atunci când l-am informat de legătura de la Madrid mi-a propus să trimit pe d. dr. Mănuilă care ar fi cunoscut pe ambasadorul american de la Madrid pentru ca să stabilească d-sa această legătură.

MARTORUL IULIU MANIU: Cu această ocaziune este adevărat că am recomandat d-lui Mihai Antonescu ca în conversaţiile cu ambasadorul Statelor Unite de la Madrid să fie folosit şi d. dr. Sabin Mănuilă, care nu este membru în partidul nostru şi este director general al Statisticii.

AC(UZATUL) MIHAI ANTONESCU: Dacă recunoaşte d. Maniu că în această perioadă a obţinut trecerea peste graniţă a unui reprezentant la Cairo, care să trateze posibilitatea viitoare a ieşirii României din război.

MARTORUL IULIU MANIU: Lucrurile s-au petrecut astfel: de la început am dus o acţiune internaţională foarte intensă pentru a informa lumea din afară, pe de o parte, iar, pe de altă parte, pentru a înlesni ieşirea României din război. Un loc de frunte în aceste legături pe care reuşisem să le realizăm era Cairo, unde se găsea sediul diplomatic al Naţiunilor Unite. M-am hotărât să rog pe principele Ştirbey să meargă la Cairo. Principele Ştirbey s-a învoit, dar cu condiţiunea ca eu să-i dau o scrisoare prin care să se constate că dânsul merge ca emisar al meu. Am trimis telegrama d-lui mareşal Antonescu pentru ca să fie informat şi totodată l-am rugat printr-o terţă persoană să binevoiască a înlesni ieşirea peste graniţă a principelui Ştirbey, dându-i viză de ieşire, iar d. mareşal Antonescu a avut bunătatea şi patriotismul să înlesnească acest lucru. În urma înlesnirii făcute de d. mareşal Antonescu, principele Ştirbey a putut pleca la Cairo, iar mai târziu, având însărcinarea să mai trimit pe cineva ca un consilier al d-lui Ştirbey, am arătat pe d. Vişoianu, căruia d. mareşal Antonescu a avut bunătatea să-i înlesnească şi d-sale ieşirea din ţară.

AC(UZATUL) MIHAI ANTONESCU: Domnule preşedinte, dacă binevoiţi să întrebaţi pe d. Maniu dacă a primit nu numai tot concursul pentru plecarea acestor delegaţi, dar dacă recunoaşte că i s-a transmis şi rezultatul tratativelor, adică condiţiile de armistiţiu trimise de Ştirbey şi venite prin Legaţia noastră de la Ankara.

MARTORUL IULIU MANIU: În ceea ce priveşte tratativele şi rezultatul, n-am primit de la Ministerul de Externe nici o înştiinţare. În schimb, am trimis eu d-lui ministru câte un schimb de telegrame, ca să fie informat despre ceea ce se petrece ca nu cumva să fie întretăiate tratativele ce se duceau de dumnealui la Madrid. Era o chestiune de loialitate.

---

* Greşeală de tipar: în realitate este vorba de 1941.

ACUZ⟨ATUL⟩ MIHAI ANTONESCU: Este un fapt cert, care poate fi stabilit oricând, că Legația de la Ankara a trimis condițiile de armistițiu venite de la Cairo.

MART⟨OR⟩UL IULIU MANIU: Cam la ce dată?

ACUZ⟨ATUL⟩ MIHAI ANTONESCU: La data când au fost formulate, cred că la sfârșitul lui aprilie sau în mai 1944, și că ele purtau mențiunea „Pentru d. mareșal Antonescu și d. Iuliu Maniu", că ele au venit prin Ministerul de Externe prin cifru și că dacă i-am transmis d-lui Iuliu Maniu și a primit d-sa aceste condițiuni venite prin Ministerul nostru de Externe.

Probabil că le va fi primit d. Maniu și altfel, fiindcă d-sa avea mijloace de comunicare, iar eu n-am avut mijloace de comunicare directă.

MART⟨ORUL⟩ IULIU MANIU: Vă rog să se precizeze.

ACUZ⟨ATUL⟩ MIHAI ANTONESCU: Voi da precizări. Eu am înlesnit, după aprobarea d-lui mareșal Antonescu, plecarea d-lor Știrbey și Vișoianu și le-am pus la dispoziție ce era necesar pentru activitatea de acolo. După aceea, nu am fost ținuți la curent nici d. mareșal Antonescu, nici eu însumi, cu absolut nimic din ceea ce au întreprins dumnealor acolo. Singurul lucru pe care l-am primit de la d. Maniu, să mă iertați, mi-a spus, voi reveni îndată asupra acestei chestiuni . . .

PREȘEDINTELE: Formulați întrebarea!

ACUZ⟨ATUL⟩ MIHAI ANTONESCU: D-l Maniu a venit la mine, nu mi-a dat informații, mi-a spus la un moment dat numai că are informații care îl fac pesimist. Este singurul lucru pe care l-a spus. Voi reveni îndată asupra acestui lucru. Și în rest absolut nimic n-am primit despre activitatea d-lor Știrbey și Vișoianu și nici n-am fost informat de d. Maniu. Singurul lucru pe care l-am primit au fost condițiile de armistițiu, care purtau mențiunea „Pentru d. mareșal Antonescu și d. Iuliu Maniu" venite prin ministrul nostru de la Ankara, d. Cretzianu, și eu le-am transmis d-lui mareșal Antonescu și am făcut să se transmită și d-lui Maniu aceste condiții.

Dacă d. Maniu își amintește de acest lucru.

MARTORUL IULIU MANIU: Eu cu d. ministru Antonescu n-am fost în legătură directă. Avem prieteni aci, care au fost prietenii d-sale, dar corespondență directă n-am avut. Eu am avut însă legătură constantă aproape zilnic cu Cairo cu d-nii Știrbey și Vișoianu. În urma acestor legături, în urma tratativelor care se duceau, am fost înștiințați că la 13 aprilie 1944 s-au stabilit definitiv condițiile preliminare ale armistițiului. În urma acestui lucru, am avut plăcerea să-l întâlnesc pe d. ministru de externe într-un loc neutru și l-am încunoștințat că în adevăr s-a făcut un preliminar de armistițiu, cu ambasadorul Angliei, al Americii și al Rusiei. Și am schițat în linii generale acest preliminar de armistițiu. N-am avut cunoștință și până în momentul de față nici n-am auzit, nu mi-a spus Vișoianu, nu mi-a spus Știrbey, nu mi-au spus dumnealor, că dumnealor au reușit să facă oarecare condiții, un preliminar de armistițiu.

ACUZ⟨ATUL⟩ MIHAI ANTONESCU: Domnule președinte, dacă își amintește d. Maniu că nu numai într-o casă neutră, dar chiar la Snagov l-am văzut pe d-sa și de mai multe ori, de multe ori chiar la cererea d-sale făcută prin doamna sau d. dr. Mănuilă și dacă își amintește că l-a văzut și pe d. mareșal Antonescu chiar la mine în cameră — voi reveni asupra acestui lucru —, dar dacă recunoaște că atunci l-am informat că duc tratative directe de armistițiu cu Uniunea Sovietică prin Stockholm și că

primisem unele informaţiuni de la d-na Kolontay, care erau de natură să fie optimiste pentru noi, şi d. Maniu atunci mi-a spus: Eu am primit de la Cairo, dimpotrivă, ştiri pesimiste. Dacă îşi aminteşte de acest lucru?

MART⟨ORUL⟩ IULIU MANIU: Despre tratativele care se duceau la Stockholm prin d-na Kolontay nu m-a informat. Eu aveam legăturile mele proprii cu d-na Kolontay, care era ministrul Rusiei la Stockholm, şi le duceam prin intermediul unui prieten al meu din Bucureşti şi printr-un prieten al nostru din Stockholm. A vorbit de mai multe ori cu d-na Kolontay în ce priveşte chestia armistiţiului. Adevăr este că de preliminarul făcut la Cairo n-am fost mulţumit din două motive. [...]

PREŞEDINTELE: Înainte de a trece dv. la această chestiune, Mihai Antonescu v-a informat că duce tratative la Stockholm?

MART⟨ORUL⟩ IULIU MANIU: Da, mi-a spus ce legături are la Stockholm, dar nu m-am interesat mai deaproape, fiindcă aveam direct informaţiile mele. Este adevărat că aceste convorbiri au fost într-o casă particulară în Bucureşti şi pe urmă la vila de la Snagov la d. mareşal.

Nu că nu m-a interesat, dar n-a fost o chestiune specială, nouă pentru mine. Mă interesa tot ce privea acest armistiţiu. Cum să nu mă intereseze? Mai bine spus, n-am pus prea mare cont pe aceasta, deoarece şi eu aveam legături cu d-na Kolontay, printr-un prieten ce-l aveam. [...]

. . . . . .

Procesul marii trădări naţionale. Stenograma dezbaterilor de la Tribunalul poporului asupra guvernului Antonescu, Bucureşti, 1946, pp. 68—208.

197. **Expunerea lui Gheorghe Tătărescu privind acţiunile întreprinse de el în 1943—1944***

D. Maniu, în atitudine negativă.

În cadrul acestei acţiuni**, e util să aduc la cunoştinţă Congresului un nou demers făcut de mine pe lângă d. Iuliu Maniu.

Acest demers a avut loc în ziua de 18 decembrie 1943. Reţineţi această dată — decembrie 1943 —, opt luni înainte de încheierea armistiţiului.

Dându-mi seama încă de pe atunci că intrasem în faza finală a războiului şi conştient de rolul pe care Uniunea Sovietelor avea să-l joace în această perioadă, ca şi de rolul pe care trebuia să-l aibă la viitoarea conferinţă a păcii şi în organizarea de mâine a Europei şi a lumii, m-am adresat d-lui Iuliu Maniu, care se intitulase singur, pe vremea aceea, „şeful opoziţiei române", pentru a-i tălmăci convingerile şi informaţiunile sale, propunându-i să plecăm împreună la Moscova p⟨en⟩t⟨ru⟩ a trata cu guvernul Uniunii Sovietice ieşirea României din război. Planul meu era să discutăm şi să pregătim momentul pentru a executa acest act, pentru a hotărî condiţiunile armistiţiului şi, apoi, pentru a organiza o armată de eliberare cu prizonierii români aflători în Rusia Sovietică. Demersul acesta a fost făcut d-lui Iuliu Maniu prin d. dr. Angelescu.

D. Iuliu Maniu a cerut 3 zile de reflexie şi apoi mi-a trimis răspunsul său: D-sa refuză să adere la planul ce-i comunicasem.

---

* Făcută la Congresul Partidului Naţional-Liberal din iulie 1945.

** De realizare a cooperării partidelor politice.

Scrisoarea adresată președintelui Beneș

Neputând realiza o înțelegere națională pentru a lua contact direct cu Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice, m-am adresat marelui prieten al României, d. președinte Beneș, la acea epocă în exil la Londra, și care avea legături permanente cu șefii politici sovietici. Printr-un mesaj transmis în 25 februarie 1944, spuneam d-lui președinte Beneș următoarele:

„Evenimentele militare și politice desfășurate până astăzi de la cel dintâi mesaj pe care am avut onoarea să-l adresez Excelenței Voastre confirmă concluziunile mele și cred că putem, de pe acum, deduce că de fapt ordinea internațională în estul și centrul Europei va fi stabilită în cele din urmă sub egida Uniunii Sovietelor și aceasta de altfel în complet acord cu Marea Britanie și Statele Unite [...]

A pregăti un teren de înțelegere cu Uniunea Sovietelor și a apăra cauza României la Kremlin — iată necesitatea ceasului de față. Din nefericire nu avem pe nimeni pentru a întreprinde această operă utilă și de aceea ne punem toată încrederea în Excelența Voastră[...]

De aceea, mă îndrept din nou către Excelența Voastră în numele unui lung trecut de colaborare strânsă în serviciul popoarelor noastre și în virtutea sentimentelor de prietenie și de solidaritate de care guvernele ce am prezidat au făcut dovadă față de țara voastră — mai ales în ceasurile grave ale Cehoslovaciei — rugându-vă stăruitor de a apăra țara mea și de a-i acorda întregul sprijin".

Am primit nu mult după aceea de la inimosul ocrotitor al intereselor noastre un mesaj dătător de cele mai bune nădejdi.

. . . . . .

Un apel la șefii de partide

Evenimentele militare continuau să se dezvolte amenințătoare pentru soarta noastră.

Sub presiunea lor și de acord cu prietenii și colaboratorii mei am luat din nou inițiativa unei acțiuni destinate să precipite ieșirea României din război și am trimis tuturor șefilor de partide în ziua de 1 mai 1944 următoarea propunere din care extrag următoarele:

„Grava evoluție a ultimelor evenimente militare și politice aducătoare de ireparabile prăbușiri mă obligă ca, trecând peste orice preocupări de ordin personal, să iau inițiativa unui demers, lămurit în următoarele considerente și propuneri:

1. Singurul mijloc prin care se mai pot preveni urmările dezastruoase ale războiului ce am purtat împotriva Rusiei este pacea imediată cu Națiunile Unite și totodată încheierea, în cadrul suveranității și al recunoașterii drepturilor noastre naționale, a unei înțelegeri de o colaborare permanentă în răsăritul și sud-estul Europei.

2. Negocierile pentru încheierea armistițiului și a păcii cu sovietele trebuiesc duse direct cu ele, fără nici o reticență, fără nici un gând de tergiversare și fără a mai uza de mediațiunea protectoare a altor puteri, care, în împrejurările de azi, nu ne-ar putea fi de nici un folos.

Sunt încredințat că grelele condițiuni cerute României de guvernul sovietelor au fost determinate de atmosfera de neîncredere provocată în Kremlin prin nedibăcia cu care au fost începute negocierile. Drumul la Moscova trebuie căutat azi direct.

3. Negocierile trebuiesc duse în cadrul unui program unitar armonizator al tuturor inițiativelor și activităților, care, deși se desfășoară azi paralel și având scopuri identice, ar putea, în lipsa unui organ coordonator, să se dezvolte mâine împotriva intereselor naționale.

Negocierile trebuiesc duse în numele conștiinței țării. Pentru realizarea acestui comandament se va constitui un comitet național compus din actualii și foștii președinți ai partidelor politice al căror program intern și extern este compatibil cu o înțelegere cu Rusia Sovietică și din foștii președinți de Consiliu ale căror credințe și linie de conduită nu se opun acestui act politic. Președintele (delegatul) Partidului Comunist — azi partid național — va face parte din acest comitet care va putea fi lărgit prin cooptare de noi membri".

Trebuie să se precizeze că această propunere s-a încrucișat cu o propunere similară făcută de Partidul Comunist Român prin d. Lucrețiu Pătrășcanu.

Și la această propunere d. Iuliu Maniu a răspuns cu un refuz categoric, iar vechea conducere a Partidului Național-Liberal a răspuns reproducând fidel refuzul șefului Partidului Național-Țărănesc.

. . . . . .

Demersuri pe lângă guvernul U.R.S.S.

Am comunicat Majestății Sale regele, în noaptea de 2 iunie, constituirea Coaliției, și, printr-un emisar special, am comunicat guvernului Uniunii Sovietelor scopul ei și întreg planul de acțiune. Am luat contact cu unii din marii conducători ai armatei noastre de pe front, hotărând în cea mai mare taină programul intrării în joc a armatei noastre.

Între timp, însă, ezitările și derobările sistematice ale șefului Partidului Național-Țărănesc întârziau luarea hotărârilor definitive, în timp ce evenimentele militare, cu ritmul lor accelerat, amenințau România cu o adevărată catastrofă.

. . . . . .

Tăinuirea răspunsului primit de la președintele Beneș

Trebuie să comunic Congresului și țării un episod al acțiunii noastre pe care până azi nu l-am adus în dezbateri publice, dar pe care nu mai am dreptul să-l ascund.

Înștiințarea către guvernul Uniunii Sovietelor referitoare la constituirea Coaliției Național-Democrate a fost comunicată prin marele nostru prieten, președintele Beneș, de către agentul de legătură și colaboratorul meu, Richard Franasovici.

În ziua de 28 iulie, Franasovici îmi comunică telegrafic, prin Ministerul de Externe, că guvernul Uniunii Sovietice mi-a transmis, prin președintele Beneș, invitațiunea de a veni la Moscova împreună cu delegații Coaliției pentru a discuta condițiunile ieșirii din război a României și ale armistițiului.

Această telegramă nu mi-a fost niciodată remisă.

Nenorocitul care conducea în acel moment Ministerul Afacerilor Străine, luând probabil și adeziunea consilierilor săi care erau în directe legături cu d. Iuliu Maniu, a crezut de bine să nu-mi comunice textul acestei telegrame pe care Franasovici avusese imprudența să i-o adreseze pentru a-mi fi înmânată.

O nouă crimă se adăuga astfel la atâtea altele.

Dacă Coaliția Național-Democrată ar fi primit acea telegramă, în trei zile delegații ei ar fi putut străbate liniile românești și liniile sovietice și în alte câteva zile ar fi fost la Moscova și am bune motive să cred că armistițiul — un armistițiu încheiat în alte condițiuni — ar fi putut fi semnat înainte de începerea ofensivei sovietice de la sfârșitul lui august. Această ofensivă nu s-ar mai fi produs. În locul ei s-ar fi declanșat în schimb acțiunea conjugată sovieto-română pentru încercuirea și sfărâmarea trupelor germane. S-ar fi cruțat astfel României atâtea suferințe și atâtea pierderi — și atâtea vieți românești și sovietice ar fi fost cruțate.

Telegrama aceasta mi-a fost însă tăinuită. Am descoperit-o numai după ce am luat conducerea Ministerului Afacerilor Străine, cu prilejul unei cercetări făcute în arhiva secretă a lui Mihai Antonescu. O scrisoare lămuritoare a lui Franasovici referitoare la această chestiune nu mi-a parvenit decât la 18 august, când era prea târziu pentru a mai întreprinde vreo acțiune.

. . . . . .

Sabotarea negocierilor directe cu sovietele

Grație stăruințelor Partidului Comunist și Partidului Social-Democrat, conjugate cu acțiunea noastră, s-a putut persevera în hotărârea luată pentru realizarea noii politici a țării și numai prin actul personal al Maiestății Sale regelui, ajutat de consilierii săi militari, s-a putut crea evenimentul istoric din ziua de 23 August.

Evenimentele din ziua aceasta vă sunt cunoscute.

A doua zi în numele Partidului Național-Liberal am adresat țării un manifest prin care anunțam că aducem întregul nostru sprijin guvernului național constituit de M. S. regele, luându-ne obligațiunea să asociem sforțările noastre la toate inițiativele și actele puse în slujba apărării și consolidării țării.

Iată, domnilor, care a fost pe scurt acțiunea noastră și actele puse în slujba apărării și consolidării țării.

. . . . . .

Drapelul, din 3 iulie 1945

198. **Declarația Blocului Național-Democrat**
(20 iunie 1944)

Partidul Național-Liberal, Partidul Național-Țărănesc, Partidul Comunist și Partidul Social-Democrat, prin delegații lor, împuterniciți pentru partidele: Național-Liberal și Național-Țărănesc de prezidenții partidelor respective, iar pentru Partidele Comunist și Social-Democrat de organele lor de conducere:

având în vedere situația gravă în care se găsește România astăzi în urma înlăturării regimului politic constituțional-democratic și a guvernărilor cu caracter fascist,

au hotărât să constituie un Bloc Național-Democrat, care să activeze pentru salvarea țării, având următoarele țeluri:

1. Încheierea, fără întârziere, în baza ofertei făcute de Aliați, a unui armistițiu cu Națiunile Unite (Uniunea Sovietică, Marea Britanie și Sta-

tele Unite ale Americii), căutând a obține condițiunile posibile cele mai bune pentru interesele țării.

2. Ieșirea României din Axă, eliberarea țării de ocupația germană, alăturarea ei de Națiunile Unite și restabilirea independenței și suveranității naționale.

3. În acest scop: înlăturarea actualului regim de dictatură și înlocuirea lui cu un regim constituțional, democratic, pe baza acordării drepturilor și libertăților civice, tuturor cetățenilor țării.

4. Menținerea unei ordini democratice și realizarea păcii, conform cu interesele statului și poporului român.

5. Prezentul acord intră imediat în vigoare și obligă partidele contractante la organizarea și ducerea în comun, fără nici o întârziere, a acțiunii, pentru realizarea punctelor mai sus stabilite.

P.S. Se face mențiunea că, în timpul discuțiunilor pentru constituirea acestui bloc, delegații partidelor Comunist și Social-Democrat au propus și participarea grupărilor: Frontul Plugarilor, Uniunea Patriotică și Partidul Muncitoresc și Țărănesc. În urma discuțiunilor avute asupra acestei propuneri, delegații partidelor Național-Țărănesc și Național-Liberal, declarând că întrucât cele patru partide democratice din acest bloc reprezintă aproape unanimitatea de opinii a țării și a forțelor patriotice, care au combătut în permanență atât orientarea alături de Axă, cât și regimurile de dictatură, în interior, toți delegații au căzut de acord ca „Blocul" să fie constituit numai din aceste 4 partide.

Formațiunile politice care alcătuiesc Blocul Național-Democratic își păstrează întreaga independență ideologică și politică, acordul intervenit neprivind decât punctele mai sus fixate.

România liberă, din 10 august 1944.

199. **Relatarea lui Ion Antonescu despre ultima sa întrevedere cu Hitler la 4 august 1944**

În ziua de 4.VIII., la Cartierul General al führerului (Wolfschanze), în Prusia Orientală, am avut o convorbire de $5^1/_2$ ore cu führerul. Fiind chemat, programul vizitei a fost fixat de germani și discuția dusă de führer.

Următoarele trei capitole esențiale au fost atinse de führer în această convorbire:

— Relativ la atentat;

— Situația armatei germane pe frontul de Est, a pierderilor ei, a posibilităților materiale de înlocuire a acestor pierderi, a armelor noi ce înțelege să introducă succesiv în acțiune, pe toate fronturile, pentru câștigarea războiului;

— Relativ la atitudinea României în viitor.

. . . . . .

După ce a terminat cu un lux de exemple și argumente expunerea referitoare la posibilitățile actuale și viitoare ale armatei germane, führerul, uitându-se drept în ochii mei, mi-a spus în mod cu totul intempestiv și cu totul neobișnuit în practica dintre conducătorii de state, fără nici o

indicație anterioară, că acesta a fost scopul întrevederii noastre, chestiunea raporturilor viitoare dintre România și Germania, arătând că vrea să știe atunci, deci imediat, dacă România și, în special, conducătorul ei, mareșalul Antonescu, a subliniat, sunt decișii să urmeze până la sfârșit Germania.

Total surprins de această întrebare, care venea, desigur, din calcul, după arătarea măsurilor drastice, care merg până la distrugerea ofițerilor și familiilor lor, luate în Germania contra acelora care nu sunt de aceeași părere cu conducerea germană în ceea ce privește metodele întrebuințate pentru conducerea politică și militară a statului, am căutat să câștig timp de reflectat asupra răspunsului ce urma să-l dau, arătând în prealabil führerului regretul meu în ceea ce privește atentatul și părerea mea asupra situației din Răsărit, pericolele ce acest front prezintă pentru România și care sînt greutățile ce am de învins din cauza situației provocate de bombardamentele aeriene inamice.

Terminând aceasta și revenind la chestiunea esențială care am observat numai în ultimul moment că făcea obiectul real al convocării, am declarat categoric și fără cea mai mică ezitare că nu aș putea răspunde la întrebarea aceasta, deoarece am fost surprins și consider că această chestiune trebuie tranșată pe căi diplomatice. În plus, nu pot da un răspuns într-un fel sau altul până ce nu am eu răspuns la următoarele chestiuni prealabile:

1. Aș dori să stiu care sunt intențiile Germaniei privitor la lupta dusă pe frontul de Sud, care interesează România, afirmând că dacă trupele germane nu pot să mențină această parte a frontului cel puțin pe linia actuală, România nu ar putea să se angajeze să meargă până la distrugerea ei totală alături de Germania. I-am reamintit că Germania s-a angajat să apere granițele României si că d-l von Ribbentrop a făcut recente declarațiuni prin care a afirmat că Germania se apără la Nistru. Führerul mi-a răspuns în mod categoric că este hotărât să mențină acest front, la care afirmațiune am răspuns că, fără a pune la îndoială această afirmațiune atât de categorică, sunt dator să-i reamintesc că în toamna anului 1943 mi-au fost făcute declarațiuni tot atât de formale că va executa din capul de pod Nikopol o acțiune pentru a restabili legătura cu Crimeea și a despresura trupele de acolo, iar în martie 1944, idem, declarația formală că în iunie 1944 va trece la ofensivă pentru a recuceri Ucraina. Reamintindu-i acest lucru, i-am adăugat că nici una din aceste două operațiuni nu au fost executate și că bănuiesc că nu o schimbare de atitudine a determinat aceasta, ci imposibilitatea în care s-a găsit s-o facă.

Am conchis spunându-i că nu pun nici de această dată la îndoială ca în ocaziile precedente buna intenție a führerului de a menține frontul actual din Moldova și Basarabia, dar ca militar cu experiență am adăugat că nu putem conta numai pe ce voim noi să facem. Totul este în funcție de putința și, mai ales, de voința inamicului și nu trebuie să ignorăm că rușii au dovedit, pînă acum cel puțin, o mare superioritate de forțe, de mijloace tehnice și de manevră.

Führerul a ezitat să afirme că în orice împrejurare va menține dreapta frontului pe poziția pe care se găsește.

2. Trecând la a doua întrebare prealabilă, am spus că, cu începere din aprilie, România este supusă la o acțiune de bombardament masiv, în special din partea aviației de bombardament și vânătoare americană. I-am arătat că acest bombardament se succede din săptămână în săptămână, că

ne produce pagube considerabile la rafinării, la C.F.R., la industrii, oraşe şi ne costă numeroase victime omeneşti. În faţa acestei acţiuni a inamicului, România este cu totul dezarmată, neavând nici mijloace de artilerie ş.a. decât numai pentru Ploieşti, pentru Bucureşti în măsură insuficientă şi pierzând, din cauza luptelor aeriene şi inferiorităţii şi ca număr, şi ca tehnică, aproape total aviaţia ce am opus în aprilie şi căreia azi Germania nu reuşeşte să-i înlocuiască pierderile atât la unităţile române cât şi la cele germane de vânătoare. Am arătat că pagubele se cifrează la noi la sute de milioane şi, dacă continuă, frontul nu va mai putea fi alimentat, căci materialele de reparaţie ale materialului C.F.* sunt epuizate, iar altele nu mai vin, iar numărul de locomotive şi vagoane stricate împiedică buna aprovizionare a frontului. Această situaţie va crea în ţară o situaţie economică dezastruoasă.

Am conchis că, dacă Germania nu ne dă posibilitatea ca să ne apărăm, România nu poate păstra această poziţie la infinit, deoarece ar duce-o la o totală catastrofă.

Führerul nu mi-a dat nici o asigurare că e în măsură să mă pună în situaţia de a face faţă în condiţiuni acceptabile bombardamentelor inamice. Mi-a afirmat cu această ocazie că din cauza sfaturilor greşite date de aşii aviaţiei germane Udet şi Mölders s-a luat un drum greşit şi fabricarea a două avioane, unul de vânătoare şi altul de bombardament, a fost total ratată, din care cauză s-a pierdut şi superioritatea aeriană.

Mi-a reamintit că şi în 1914—1918 superioritatea a trecut dintr-o tabără în alta şi este sigur că perioada de criză a trecut şi că în curând va putea face şi în acest domeniu faţă (fără a afirma că va relua superioritatea), însă nu-şi va risipi mijloacele noi sau în curs de creaţie întrebuinţându-le în anumite sectoare, fără să spună care anume. Cu alte cuvinte, şi la această a doua chestiune prealabilă răspunsul nu a fost formal.

3. A treia întrebare prealabilă a fost aceasta: i-am arătat că România se găseşte astăzi într-o situaţie mult mai grea ca înainte din cauza acţiunii Turciei. Dezvoltând acest punct, am arătat că Turcia poate deschide Strâmtorile, pentru ca cota parte din flota italiană obţinută de la anglo-americani să treacă în Marea Neagră, să răstoarne echilibrul aci şi să facă posibile debarcări masive pe coasta românească. Am afirmat că România nu e în măsură să se apere în bune condiţii. Tot în legătură cu trecerea Turciei de partea Aliaţilor, o altă consecinţă cunoscută de toţi e că turcii pot pune la dispoziţia anglo-americanilor bazele aeriene dinainte pregătite. Consecinţa va fi bombardamente anglo-americane zilnic sau chiar de mai multe ori pe zi asupra teritoriului român. În acest caz, situaţia României ar evolua vertiginos spre catastrofă.

Führerul mi-a spus că nu crede că Turcia va deschide Strîmtorile şi da baze aeriene.

A evitat să-mi dea un răspuns cu ce ar putea să mă ajute în caz că aceste două eventualităţi s-ar transforma în plin, în fapte.

În sfârşit, a patra întrebare prealabilă pe care am pus-o a fost chestiunea privitoare la atitudinea viitoare a Ungariei şi ce se va petrece în spaţiul ungar în viitorul apropiat.

. . . . . .

* Căilor ferate

În ce privește Bulgaria, führerul a fost mult mai puțin categoric. Mi-a spus că nu poate da nici o asigurare asupra atitudinii viitoare a Bulgariei, nu crede că va face acte care s-o ducă la o pieire și nu știe care va fi prezentul de mâine al Bulgariei.

Am fost, desigur, foarte surprins de această ultimă afirmare.

Cum însă în expunerea enervată a führerului nu am putut trage concluziunea că am înțeles bine ce a spus privitor la regența bulgară, aș fi voit să reviu pentru a mă edifica total asupra celor ce vrea să facă în Bulgaria în cazul unei carențe a regenței. Nu am putut-o face, deoarece discuția a lunecat pe problema economică dintre România și Germania, care a dus la raporturi foarte încordate, deoarece Germania înțelege ca România să finanțeze războiul ei pe teritoriul nostru și eu trebuie să apăr avutul și munca poporului și statului român. Întrebuințând, cu ocazia schimbului de argumente în dezbaterea acestei probleme, constatarea că în aceste timpuri, când totul trebuie să meargă la război și totul trebuie să fie pus în slujba războiului, rămânând ca socotelile să fie făcute mai târziu, expresia „meschinărie" și „negustorie", i-am răspuns, desigur, ceea ce trebuia să-i răspund, și în special i-am arătat că este surprinzător pentru mine, care după 3 ani de luptă comună în care poporul și statul român au făcut sacrificii și pentru cauza lui, dar și pentru cea germană și pentru Europa (pentru că mi-a spus că Germania luptă pentru România și pentru Europa) și că am crezut că am meritat altă răsplată ca aceasta ce aud azi din gura führerului. Ora fiind înaintată, m-am despărțit de führer după o discuție de $5^1/_2$ ore, fără să-i fi dat vreun răspuns nici negativ, nici pozitiv la întrebarea intempestivă pe care mi-a pus-o.

Gh. Buzatu, *Mareșalul Antonescu în fața istoriei*, vol. I, Iași, 1990, p. 444—454.

200. **Relatarea lui George Magherescu privind ședința Consiliului de Miniștri din 23 august 1944**

. . . . . .

La ora când regele terminase de dat gradelor inferioare toate dispozițiile pentru arestarea mareșalului, dar încă nu era sigur dacă acesta va veni sau nu, ultimul și istoricul Consiliu de Miniștri de la Snagov, din 23 august, la orele 10 fix, începuse.

Conținutul dosarului privind acel Consiliu arată tot ce s-a discutat și hotărârile luate privind situația frontului și interioară. Astfel, se arată că mareșalul, expunând situația frontului, a dat ordin de retragere pe poziția fortificată; că au fost făcute considerații asupra comportării trupelor în luptă; că s-a discutat asupra decretării stării excepționale; dispoziții pentru pregătirea unei largi evacuări în Ardeal a Munteniei și Olteniei. Nu se menționează lucrul cel mai important: dacă a fost informat Consiliul despre hotărârea luată de a încheia armistițiul. Faptul că pe tot timpul celor trei ore cât a durat Consiliul nu s-a discutat absolut nimic privind măsurile ce vor trebui luate în vederea încheierii armistițiului ar da apă la moară complotiștilor care vor justifica aresta-

rea pe motivul că nu a vrut să încheie armistițiul. Așa ar fi dacă nu ar exista trei declarații a trei personalități importante politice și militare. Acestea sunt: George Brătianu, care, în audiența avută la orele 12 la mareșal, a propus acestuia să încheie armistițiul împreună cu Iuliu Maniu și Dinu Brătianu; Piki Vasiliu, care la proces i-a declarat că în audiența avută la mareșal în dimineața aceleiași zile acesta a declarat că e hotărât să încheie armistițiul împreună cu opoziția și, în sfârșit Eugen Cristescu, șeful Siguranței, care tot în aceeași dimineață a fost informat de mareșal de același lucru.

Noi mai avem pe de-asupra și declarațiile doctorului Zilișteanu. Dar cel mai concludent fapt rămâne dispoziția dată de mareșal în Consiliu ca trupele de pază ale Capitalei să intre în dispozitivul de alarmă la orele 19 ale acelei zile de 23 august. Această hotărâre numai de am cita-o și ar fi de ajuns ca să justific declarația mareșalului făcută la proces:

„Se va ști odată precum că ziua de 23 august eu am fixat-o în istorie!".

Atunci motivul reținerii de a discuta în plin Consiliu acea hotărâre nu era altul decât păstrarea secretului absolut. Erau destule persoane care ar fi putut face indiscrețiuni voite sau inconștiente periclitând toată acțiunea. Ori, scopul pentru care mareșalul ordonase intrarea în dispozitivul de apărare al Capitalei nu putea fi altul decât acela de a preveni eventuale reacțiuni ale trupelor germane, în momentul când va aduce la cunoștința ministrului Clodius că era hotărât să iasă din alianța cu Germania și vrea să încheie armistițiul cu guvernul sovietic.

. . . . . .

Gh. Buzatu, *Mareșalul Antonescu în fața istoriei*, vol. II, Iași, 1990, p. 115—116; o variantă mai detaliată în: George Magherescu, *Adevărul despre mareșalul Antonescu*, vol. III, București, Editura Păunescu, 1991, p. 180—188.

201. **Declarațiile făcute de Iuliu Maniu în ședința Consiliului de Miniștri din 15 septembrie 1944 privind condițiile de armistițiu obținute de Ion Antonescu**

. . . . . .

Domnul Maniu: Domnilor, țin de la început să constat că textul acestui armistițiu nu corespunde cu acele conversațiuni și acele încheieri pe care emisarii noștri din Cairo le-au convenit cu reprezentanții Aliați. Eu mulțumesc comisiunii pe care am trimis-o,* prin sârguințele depuse, pentru rezultatele obținute, desigur cu mare trudă și desigur după multe discuțiuni. Însă aceasta nu mă împiedică să constat că Aliații nu și-au respectat înțelegerile de la Cairo. La Cairo s-au făcut înțelegeri precise. Baza acestor condițiuni era fixată în 6 puncte, care conțineau anumite asigurări foarte prețioase pentru România și noi când am făcut armistițiul și când am trimes comisia la Moscova am fost de credință că aceste stipulațiuni vor fi respectate. Vedem o situație extrem de grea, în special pentru noi care am lucrat de atâta vreme spre a putea ajunge acest scop de a avea armistițiu de acord cu Națiunile Unite. Tocmai pentru a ne

* La Moscova.

elibera de sub orice învinuire am ţinut să constat acest lucru. Condiţiunile care le-am stabilit noi atunci erau neasemuit mai favorabile decât cele de acum, şi fiindcă eu am cutezat să recomand partidului şi Majestăţii Sale să facă acest armistiţiu, ne doare foarte mult la ce s-a ajuns. În tot cazul, ţin să constat că noi aceia care am pregătit această acţiune şi care am discutat-o luni de zile nu suntem vinovaţi pentru acest text de armistiţiu. Ceea ce am preconizat era cu totul altceva. A ieşit cu totul altceva. Nu poartă vina dumnealor din comisie care au discutat la Moscova şi nu le fac nici o învinuire, fiindcă sunt convins că au făcut tot posibilul ca să iasă altfel. Pe de altă parte, nu-i învinuiesc pentru că au acceptat acest text de armistiţiu, fiindcă nu puteau face altceva. Erau într-o situaţie într-adevăr tragică: armistiţiul declarat, de Axă rupţi, armata rusă în cooperare cu noi pentru dezrobirea Ardealului. Evident că nu puteau să stea la mijloc şi trebuiau să accepte aceste puncte care multe reprezintă o adevărată capitulaţie nu un contract liber de armistiţiu.

. . . . . .

[...] În ceea ce priveşte pregătirea acestui armistiţiu am lucrat cu toţii cu mare prevedere şi nouă nu ni se poate băga nici o vină că acest armistiţiu este aşa cum este astăzi, care, în multe privinţe, se prezintă ca o capitulaţiune. De aceea, era pentru mine foarte interesant cuvântul acela de la radio, că s-au semnat condiţiunile impuse de alţii, fiindcă acesta este adevărul. Prietenii pe care i-am trimis au făcut tot ce au putut, au fost puşi în situaţiunea de a capitula. Ce au putut face la Moscova? O situaţie groaznică şi pentru dumnealor, dar mai ales groaznică pentru noi, care am hotărât acest lucru şi care avem mare răspundere morală şi politică.

În ce ne priveşte, avem distinse mărturii şi documente din care reiese felul cum am pregătit noi armistiţiul. Acest lucru este important, alături de discuţiunile pe care le duceam noi pe sub mână, în mod foarte timid. A avut nişte tentacule şi dl. Mihai Antonescu, răspândite în mai multe părţi ale Europei. Prin aceste tentacule dânsul a prins câte ceva şi a avut unele sugestii. Între altele a avut sugestia şi i s-a pus în vedere că dacă se va face armistiţiul se va asigura o zonă neutră, liberă, în care să nu poată intra Aliaţii. Am văzut eu, dl. Buzeşti are textul, şi vă puteţi închipui în ce situaţie ajungem noi, guvernul acesta, regimul acesta şi în special noi care am lucrat efectiv la pregătirea acestui armistiţiu, când ni se va spune mâine-poimâine faptul că lui Antonescu i s-a promis de către dl. Molotov o zonă neutră pe care noi nu o avem. Pentru care motiv nu interesează, vă puteţi închipui în ce situaţie rămânem noi. Deci, trebuie să constatăm numaidecât că noi între condiţiunile pe care le avem prin armistiţiu era şi punctul, precis stabilit, că tot ce s-a discutat va fi respectat în armistiţiul pe care noi îl vom încheia. (Domnul ministru Buzeşti citeşte textul telegramei conţinând acest punct de vedere, privitor la recunoaşterea zonei libere.)

. . . . . .

23 August 1944. Documente, 1944—1945, vol. III, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1985, p. 32—39.

202. **Proclamaţia regelui Mihai I către ţară,** din 23 august 1944

Români,

În ceasul cel mai greu al istoriei noastre am socotit, în deplină înţelegere cu poporul meu, că nu este decât o singură cale, pentru salvarea ţării de la o catastrofă totală: ieşirea noastră din alianţa cu puterile Axei şi imediata încetare a războiului cu Naţiunile Unite.

Români,

Un nou guvern de uniune naţională a fost însărcinat să aducă la îndeplinire voinţa hotărâtă a ţării de a încheia pacea cu Naţiunile Unite. România a acceptat armistiţiul oferit de Uniunea Sovietică, Marea Britanie şi Statele Unite ale Americii. Din acest moment încetează lupta şi orice act de ostilitate împotriva armatei sovietice, precum şi starea de război cu Marea Britanie şi Statele Unite. Primiţi pe soldaţii acestor armate cu încredere. Naţiunile ne-au garantat independenţa ţării şi neamestecul în treburile noastre interne. Ele au recunoscut nedreptatea dictatului de la Viena, prin care Transilvania ne-a fost răpită.

Români,

Poporul nostru înţelege să fie stăpân pe soarta sa. Oricine s-ar împotrivi hotărârii noastre libere luate şi care nu atinge drepturile nimănui este un duşman al neamului nostru. Ordon armatei şi chem poporul să lupte prin orice mijloace şi cu orice sacrificii împotriva lui. Toţi cetăţenii să se strângă în jurul tronului şi al guvernului pentru salvarea Patriei. Cel care nu va da ascultare guvernului se opune voinţei poporului este un trădător de ţară.

Români,

Dictatura a luat sfârşit şi cu ea încetează toate asupririle. Noul guvern înseamnă începutul unei ere noi în care drepturile şi libertăţile tuturor cetăţenilor ţării sunt garantate şi vor fi respectate.

Alături de armatele Aliate şi cu ajutorul lor, mobilizând toate forţele naţiunii, vom trece hotarele impuse prin dictatul nedrept de la Viena, pentru a elibera pământul Transilvaniei noastre de sub ocupaţia străină.

Români,

De curajul cu care ne vom apăra cu armele în mână independenţa împotriva oricărui atentat la dreptul nostru de a ne hotărî singuri soartă depinde viitorul ţării noastre.

Cu deplină încredere în viitorul neamului românesc, să păşim hotărâţi pe drumul înfăptuirii României de mâine, a unei României libere, puternice şi fericite.

România liberă, din 24 august 1944.

203. **Declarația guvernului constituit la 23 august 1944**

Guvernul care se înfățișează astăzi țării, format din reprezentanți a patru partide politice: național-liberal, național-țărănesc, comunist și social-democrat, unite în Blocul Național-Democrat, a fost însărcinat de către MAIESTATEA SA REGELE MIHAI I să preia conducerea statului, în cele mai grele și hotărâtoare împrejurări pentru soarta poporului român.

Regimurile dictatoriale de până acum, violentând în mod permanent voința țării, au pus în primejdie, prin întreaga lor politică nefastă, însăși existența României ca stat.

Astăzi dictatura a fost înlăturată. Poporul reintră în drepturile lui. Regimul politic pe care îl vom înfăptui va fi un regim democratic, în care libertățile publice și drepturile cetățenești vor fi garantate și respectate.

În domeniul politicii externe prima măsură luată de guvern a fost acceptarea armistițiului cu Națiunile Unite. Prin reprezentanții autorizați, guvernul Uniunii Sovietice și guvernele din Marea Britanie și Statele Unite au garantat independența României și în cadrul suveranității respective, neamestecul în viața noastră de stat. Ieșirea noastră din războiul dus alături de puterile Pactului tripartit și încetarea ostilităților împotriva Uniunii Sovietice sunt hotărâri menite să împiedice o sigură și inevitabilă catastrofă națională. România consideră de azi înainte Națiunile Unite ca națiuni prietene. Recunoașterea de către guvernele din Moscova, Londra și Washington a nedreptății făcute României prin dictatul de la Viena deschide posibilitatea ca armatele românești, alături de armatele Aliate, să elibereze Transilvania de Nord de ocupația străină.

De acum înainte înțelegem să fim stăpâni pe destinele noastre. Hotărârea denunțării tratatelor de alianță cu puterile Axei și încetarea stării de război cu Națiunile Unite sunt expresia voinței întregului popor român. Aceste hotărâri nu nesocotesc drepturile vreunui stat străin, după cum nu ating nici interesele altor neamuri. Țara întreagă voiește să pună capăt războiului distrugător, unui război de la început pierdut. Țara întreagă dorește pacea. Dar voința de pace a României nu înseamnă nici dezarmare, nici teamă. Orice piedică pusă în drumul înfăptuirii năzuințelor spre pace și libertate a poporului român va dezlănțui o luptă fără milă și fără cruțare din partea tuturor forțelor armate și populare împotriva celor care ar încerca să mențină țara noastră în războiul cu Națiunile Unite, prelungindu-i astfel zadarnic suferințele.

Guvernul, adresându-se vouă, tuturor cetățenilor țării, vă cere să faceți zid în jurul MAIESTĂȚII SALE REGELUI MIHAI I și în spiritul unei desăvârșite uniri și disciplini naționale să-i dați tot sprijinul pentru înfăptuirea comandamentelor supreme ale ceasului de față: asigurarea păcii și instaurarea unui regim democratic, de largi drepturi și libertăți publice pentru toți cetățenii țării.

România liberă, din 24 august 1944.

VI. PSIHOLOGIA POPORULUI ROMÂN; CONCEPȚII ȘI REALIZĂRI MAI DEOSEBITE ÎN ȘTIINȚELE, ARTELE, ÎN CULTURA DIN ROMÂNIA ANILOR 1918—1944

A. Specificul național; caracteristici psiho-morale ale poporului român

204. Constantin Rădulescu-Motru despre psihologia poporului român

Însușirile sufletești ale unei populații sunt condiționate de trei factori principali: de fondul biologic ereditar al populației, de mediul geografic și de caracterele instituționale dobândite de populație în timpul evoluției sale istorice.

În fondul biologic ereditar sunt cuprinse dispozițiile organice cu care indivizii care compun populația vin pe lume, dispoziții care reglează în mod direct funcțiunile vieții vegetative ale populației și prin acestea, indirect, pe acelea ale vieții sufletești. În acest fond biologic ereditar ceea ce interesează sunt dispozițiunile deficiente și patogene, care scapă de sub influența oricărei educațiuni. Normalul interesează mai puțin fiindcă el poate fi îndrumat. Anormalul, adică dispozițiunile bolnăvicioase, creează piedici și fatalități pe care nici o putere nu le poate înlătura.

În mediul geografic intră toate formele de energie care înconjoară și provoacă reacțiuni în sufletul populației: clima, natura solului, posibilitățile de producție pe terenul muncii, flora și fauna, natura graniților etc.

În sfârșit, în caracterele instituționale sunt cuprinse manifestările tipice de natură spirituală. Ele sunt diferite de acelea provocate de fondul biologic ereditar și de mediul geografic; sunt manifestări aparținând experienței istorice a populației, care prin tradiție se repetă în mod constant în decursul unei lungi durate de timp. În numărul acestora sunt: vorbirea, obiceiurile morale și juridice, concepțiunile preferate în preluirea lumii și a vieții, trăsăturile naționale.

. . . . . .

Cu aceste rezerve ne propunem să schițăm, în rândurile de mai jos, câteva date privitoare la însușirile sufletești ale poporului român, sub latura vieții sale sociale și economice.

Aceste date sunt obținute, în cea mai mare parte, prin compararea manifestărilor sufletești obișnuite românului, cu acelea pe care le găsim la popoarele culte apusene. Această comparare s-ar fi putut face și cu manifestările sufletești ale popoarelor învecinate românului și aceasta

ar fi fost poate de recomandat; am preferat totuşi pe cealaltă fiindcă se poate face pe baza unui material mai precis şi mai controlabil. În afară de aceasta, cum în viaţa socială şi economică a poporului român a fost, în timpul din urmă mai ales, tendinţa de a se imita instituţiile din Apus, compararea aleasă de noi are folosul de a ilustra tocmai în perspectiva acestei tendinţe de imitare unele din cele mai caracteristice dispoziţii ale sufletului românesc.

Datele noastre sunt, aşadar, cu precădere, dobândite prin metoda comparativă.

Începem cu acelea care impun de la prima vedere.

Între acestea: individualismul sufletului românesc faţă de individualismul popoarelor culte apusene. Despre individualismul românesc s-a vorbit adeseori. Unii au făcut dintr-însul principala trăsătură caracteristică a românului. Românului nu-i place tovărăşia. El vrea să fie de capul lui, stăpân absolut la el în casă. Cu o părticică de proprietate cât de mică, dar care să fie a lui. Din această cauză el înclină puţin spre anarhie. Acest individualism românesc însă nu implică spiritul de iniţiativă în viaţa economică şi prea puţin spiritul de independenţă în viaţa politică şi socială, cele două însuşiri cu care se caracterizează individualismul popoarelor culte apusene şi care constituie sufletul burghez. Marea majoritate a populaţiei satelor româneşti n-are într-însa nici o asemănare cu spiritul burghez. Din mijlocul ei nu ies indivizi întreprinzători, care să rişte odihna şi avutul pentru a se îmbogăţi prin mijloace neîncercate. Populaţia satelor româneşti, dimpotrivă, stă sub tradiţia muncii colective. Fiecare sătean face ceea ce crede că va face toată lumea. N-are îndemnul să înceapă o muncă, decât la termenele fixate prin obicei. A ieşi din rândul lumii este, pentru săteanul român, nu un simplu risc, ci o nebunie. De aceea slabele rezultate date de şcolile primare rurale la noi. Copilul de sătean învaţă în şcoală să fie cu iniţiativă, fiindcă şcoala noastră este croită pe modelul şcoalelor burgheze apusene, dar, cu toate sfaturile primite, copilul de sătean când iese din şcoală se supune tradiţiei colective: el munceşte, cum a pomenit el în sat, din moşi strămoşi.

Această tradiţie de muncă colectivă, de altminteri, i-a fost de ajutor populaţiei noastre săteşti, odinioară, în timpul secolelor de urgie. Prin această tradiţie de muncă colectivă satele româneşti au durat. Când urgia le izbea, ele nu se risipeau, ci se mutau, ca un singur om, de la şes la munte, dintr-un cap la altul al ţării. În Apus, în ţările locuite mai ales de anglo-saxoni, colonizările s-au făcut prin împrăştierea indivizitor; în ţările locuite de români prin împrăştierea colectivităţilor săteşti.

. . . . . .

Aceste consideraţii le-am expus în diferite scrieri, începând cu *Cultura română şi politicianismul,* apărută pentru prima oară în anul 1904. Am avut însă neprevederea să asociez în scrierile de până acum, la spiritul burghez, politica liberală, aceea care a atras după sine o confuzie regretabilă. Mulţi cetitori au interpretat cele scrise de mine ca o critică la adresa partidului politic liberal român şi ca o pledoarie în favoarea partidelor conservatoare. În fapt, nu făceam o greşeală de raţionament fiindcă spiritul liberal şi spiritul burghez merg împreună din punctul de vedere al idealului lor politic şi economic, totuşi făceam o mare gre-

şală de metodă, amestecând consideraţii privitoare la interesele vremelnice de politică cu consideraţii care priveau o mare problemă de cultură românească. [...]

. . . . . .

Enciclopedia României, vol. I, Bucureşti, 1938, p. 161; 162; 168.

205. Simion Mehedinţi: Caracterizarea etnografică a unui popor prin munca şi uneltele sale; discurs de recepţie la Academia Română (1920)

. . . . . .

Cele înşirate până aci arată însă, domnilor colegi, nu numai valoarea muncii ca mijloc de caracterizare a unui popor, ci ne lămuresc mai exact şi înţelesul unui concept mai înalt, acela al culturii. *Cine zice cultură acela zice suma muncii de creare a unui popor, începând de la tehnica materială până la cele mai fine produse intelectuale izvorâte din munca sa.*

Cultura este ceva organic, legat de întreaga luptă de adaptare zilnică a omului cu ţinutul în care trăieşte. Cultura nu se poate importa de nicăieri, ci ea se poate numai crea, adăogând cel mult de aiurea unele elemente asimilabile. Cine zice cultură, acela nu se poate gândi la un împrumut de forme exterioare, amalgamate haotic, ci numai la o *dezvoltare domoală şi unitară a tuturor formelor de viaţă ale unui popor.* În ultima sa expresie, cultura este concepţia *proprie* şi *unică* a unui popor cu privire la universul material şi moral. Şi aceasta presupune îndată şi lupta sa neadormită de a duce la biruinţă acea concepţie, alegând mereu din trecutul său tot ce este esenţial spre a-şi afirma viaţa sa în viitor. Iar când procesul acesta evolutiv e cumva zdruncinat prin amestecul pripit al unor elemente străine, întreaga dezvoltare culturală şi întreaga fiinţă a unui popor poate fi primejduită.

Care e concluzia acestui adevăr etnografic? Mai întâi, rezultă din cele spuse până aici că *pentru a cunoaşte şi a caracteriza un popor nu-i altă cale decât să cunoşti,* începând de la unelte, scule şi tot restul vieţii sale materiale. De aceea, nici un amănunt din viaţa poporului nostru nu ne poate lăsa nepăsători. Muzeul etnografic va trebui să cuprindă până şi gluga ciobanului, acel vestmânt atât de variat ca întrebuinţări, şi chiar cămaşa cea neagră, unsă înadins cu sucul unor plante veninoase, — o dovadă de înţeleaptă observare a naturii şi adaptare la mediul aspru al culmilor de munte.

Al doilea, pentru a îndruma o naţiune spre cultură mai înaltă nu-i alt chip decât să o hrăneşti mai întâi din propriul său avut sufletesc, adunat în curgerea veacurilor de moşii şi strămoşii săi. De pildă, la înţelegerea deplină a poeziei nu poate ajunge un român pe nici o cale mai iute şi mai cu folos decât ascultând Miorita, baladele şi cântecele poporului nostru. Iar cine porneşte pe alt drum (cunoscând mai întâi limba şi literatura altui popor), acela va deveni altceva decât român. De asemenea, cine vrea să ştie ce e muzica, cu perspectiva de a produce ceva original în direcţia culturii poporului său, acela cu melodiile populare va trebui să înceapă alfabetul culturii sale muzicale. (Ce minunat instinct la vechii greci, să întemeieze educaţia tineretului pe citirea Iliadei şi Odiseei!).

Tot așa, cine vrea să adauge ceva literaturii naționale trebuie să înceapă cu intuiția vieții reale a poporului și să cunoască deplin limba sprintenă a satului, înainte de a ajunge la limba mai totdeauna șchiopătă a cărților, care cuprind și fixează de multe ori expresiile neajutorate ale unor condeiași de rând. Prostia scrisă și tipărită rămâne veșnic la fel; pe când graiul țăranului elimineză mereu ceea ce e mediocru, îmbogățindu-se necontenit cu imagini și întorsături fericite, create de geniul rustic. O asemănare nouă, un proverb, o snoavă cu haz cucerește îndată inima tuturor și e repetată din gură în gură, îmbogățind sufletul și înviorând mereu graiul tuturor.

Aceasta mi se pare, Sire și domnilor colegi, metoda cea mai nimerită pentru *cercetarea, caracterizarea* și *educarea* unui popor. Ca vechiul Anteu, care capătă puteri nouă de câte ori se atingea de pământ, tot așa un popor dobândește o nouă energie de câte ori își clădește viața sa materială și morală pe temelii proprii și de câte ori se adapă din izvorul inspirațiilor sale originale. A căuta acest izvor și a-l ține curat de amestecul cu elemente eterogene și neasimilabile e cea dintâi datorie a celor care îndrumează destinele unei națiuni, fie în Academie, universități, muzee și alte instituții științifice, fie în latura vieții practice.

. . . . . .

Academia Română. Discursuri de recepțiune, XVII, *Caracterizarea etnografică a unui popor prin munca și uneltele sale.* Discurs rostit la 6 mai 1920 în ședința solemnă de S. Mehedinți. Cu răspuns de Ioan Bianu, București, 1920, p. 21—23.

206. George Călinescu despre specificul național

Deși e foarte firesc ca un popor așa de unitar și de vechi să aibă trăsătura lui diferențială, care se și intuiește îndată în latura ei inefabilă, punerea problemei notei specifice e primită de mulți cu mare inimiciție. Cei care știu că francezii sunt raționaliști, germanii idealiști, englezii pragmatici, rușii mistici, orientalii fataliști nu vor să admită că sufletește, deci și culturalicește, trebuie cu necesitate să ne deosebim de alții. Un distins intelectual român înțelegea să scrie aceste lucruri:

„Fiindcă cultura românească nu e determinată specific încă ci abia pe calea de determinare, cred că nu există specific încă nici un tip de intelectual particular român. Aceasta, fără îndoială, nu înseamnă că nu avem ici și colo individualități eminente, intelectuali eminenți. Voiesc să spun că nu avem un *tip colectiv,* comun, de intelectual român. Căci orice s-ar spune, diferențierea tipologică pe națiuni e puternică prin coloratura ce-o dă, nu numai în artă, dar chiar și în filosofie și ideologie. Keyserling și Nietzsche nu seamănă cu Anatole France. Tipul nostru de intelectual nu e caracterizat prin semne locale. El e tributar apusului, fie că e umanitarist, fie că e, ceea ce e mai interesant, naționalist integral, importând formula Daudet-Maurras. Ceea ce dovedește încă o dată că până și naționalismul ori antisemitismul tot din străinătate

le-am învățat. Obscurantismul ortodox și mistic cu întoarcerea lui la naționalul șovin și la forțele așa-zis „creatoare" ale instinctului bestial, e cel mai prost serviciu ce se poate oferi culturalității haotice și dezorientate în care trăim. Ca și rușii pe timpul lui Petru cel Mare, ca și mahometanii lui Kemal Mustafa, vom învăța să fim români, învățând mai întâi rațiunea Occidentului."

Sofistica e izbitoare. Nicăieri nu se va găsi un intelectual, chiar și în cosmopolita Americă de Nord, care să afirme că el n-are nici o notă diferențială. Această declarație însăși, semănând cu *Nimeni* al lui Odiseu, formează o puternică notă specifică. Și de altfel se face o eroare însemnată când se socotește că a fi personal înseamnă să te deosebești în totul de alții. Pe tot globul oamenii poartă aceleași veșminte și impresia superficială e de uniformitate. Dar ochiul adânc va distinge stilul propriu. Specificitate nu este echivalent cu pitoresc și o civilizație română cu ișlicuri și benișuri ar fi doar un muzeu. Printr-o logică vițiată, întru cât privește pe alții, străinii înșiși, privind orașele noastre, sunt dezamăgiți de influențele exterioare și sunt porniți să admire „ces tziganes authentiques", spectacol de bâlci policrom. Însă nu există decât un tip de oraș în toată lumea și tehnicește și chiar larg stilisticește deosebirea între Paris, Milano și Berlin e inapreciabilă. Specificitatea e a „aerului". Constatând că în București sunt bulevarde, grădini, mari clădiri, francezul vede aci un Paris mai mic. Și cu toate acestea, impresia e dedusă dintr-un raționament fals. Cenușiul pluvios al Parisului, barocul rafinat, îngrămădirea tipică a mii de burlane deasupra mansardelor n-au nimic de-a face cu candoarea văroasă a Bucureștilor, oraș de praf în Bărăgan, cu salcâmi albi și bisericuțe albe. Cu știință sau fără știință, din imperativul material, noul oraș românesc modern se dezvoltă armonic peste vechile metocuri. Stilul brâncovenesc (muri albi, chenare de piatră brodată, stâlpi răsuciți) s-a răspândit atât de mult în orașul românesc modern, încât impresia de împrumut vine probabil din incompetența unor călători de joasă cultură. Din faptul că intelectualul român, ca oricare altul, știe o limbă străină, și simte plăcere să dea lămuriri călătorului de altă nație, aceiași străini au putut trage încheierea că românii nu-și preferă limba, constatare ridiculă și pe nimic întemeiată. Specificul nu e un dat care se capătă cu vremea, ca să se poată afirma că abia suntem „pe calea de determinare", el e un cadru congenital. Și fiindcă nu se capătă, nici nu se pierde. Oricâte sforțări de înstrăinare ar face arhitectul român, prin toate prefacerile orașul românesc se va revela ochiului perspicace egal cu el însuși. Prin urmare este greșit să se afirme că n-avem specific, deoarece raționalismul îl luăm de la francezi și mistica ortodoxă de la rusi. O cultură conține în sine toate notele posibile, precum un individ toate aspectele caracterologice. Francezii sunt cartezieni, dar unii sunt mistici, englezii sunt pragmatici, dar mulți sunt niște visători, germanii sunt romantici și sistematici, dar printre ei sunt sceptici și dezordonați. Specificitatea nu e notă unică, ci o notă cu precădere. Românii fiind oameni înainte de toate, deci generici, sunt naționaliști, mistici, raționaliști, fataliști și toate celelalte. Nu de la Maurras avea să învețe România sentimentul primordial de nație pe care îl avea explicit Miron Costin. Întrebarea este doar care e nota sa mai subliniată, fiind știut că un organism nu imită niciodată nimic, având toate virtualitățile în el. Ceea ce pare imitație este doar o sugestie primită la

timp oportun. Spaima că ne-am putea falsifica trebuie să dispară. Garanţia originalităţii noastre fundamentale stă în factorul etnic.

. . . . . .

G. Călinescu*, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Bucureşti, Fundaţia regală pentru literatură şi artă, 1941, p. 885.

207. Lucian Blaga despre „spaţiul mioritic" şi specificitatea poporului român (1944)

. . . . . .

În cadrul problematicii, pe care o expunem, ne-am propus nu o dată întrebarea dacă nu s-ar putea găsi sau construi ipotetic un spaţiu-matrice, sau un orizont spaţial inconştient, ca substrat spiritual al creaţiilor anonime ale culturii populare româneşti. Subiectul merită riscul oricăror eforturi. Ne surâde găsirea unei chei de aur, cu care se pot deschide multe din porţile entităţii româneşti. Dar poate nu e necesar să se restrângă cercetarea exclusiv asupra culturii populare româneşti. Spaţiul-mioritic, ce urmează să fie ipotetic închipuit, ar putea să fie un pervaz, până la un punct comun unui grup întreg de popoare, bunăoară popoarelor balcanice. Firește că pe noi ne interesează aici fenomenul românesc. Deocamdată trebuie să facem abstracţie de toţi vecinii şi mai ales de problema în ce măsură aceşti vecini au fost contaminaţi de duhul spaţiului nostru.

Cântecul, ca artă care tălmăceşte cel mai bine adâncurile inconştientului, revelează ceea ce ne-am învoit mai înainte să numim orizont spaţial al inconştientului. În ordinea acestei idei, ce ne-o impunem, doinei îi revine desigur o semnificaţie, care n-a fost încă nici o dată subliniată în toată importanţa ei. În adevăr, doina, cu rezonanţele ei, ni se înfăţişează ca un produs de-o transparenţă desăvârşită: în dosul ei ghicim existenţa unui spaţiu-matrice, sau al unui orizont spaţial cu totul aparte. Într-o primă aproximaţie am adus doina în legătură cu «plaiul», aşa cum cântecul rusesc a fost adus în legătură cu «stepa». Să facem un pas înainte. Să adâncim problema şi perspectivele potrivit teoriei noastre despre orizonturile inconştientului. Orizontul spaţial al inconştientului e înzestrat cu accente sufleteşti care lipsesc peisajului ca atare. Fără îndoială că şi în doină găsim un asemenea orizont părtaş la accente sufleteşti: se exprimă în ea melancolia, nici prea grea, nici prea uşoară, a unui suflet care suie şi coboară, pe un plan ondulat indefinit, tot mai departe, iarăşi şi iarăşi, sau dorul unui suflet care vrea să treacă dealul ca obstacol al sorţii, şi care totdeauna va mai avea de trecut încă un deal şi încă un deal, sau duioşia unui suflet care circulă sub zodiile unui destin ce-şi

* Am citat din ediţia *princeps*, pentru a informa asupra concepţiei marelui istoric şi critic literar aşa cum a fost ea în etapa care face obiectul lucrării noastre de faţă. Ulterior George Călinescu a complinit necontenit opera sa, până în ultimele zile ale vieţii. O ediţie „revăzută şi adăugită" prin includerea tuturor modificărilor a reuşit să dea Alexandru Piru, în 1982.

are suișul și coborâșul, înălțările și cufundările de nivel, în ritm repetat, monoton și fără sfârșit. Cu acest orizont spațial se simte organic și inseparabil solidar sufletului nostru inconștient, cu acest spațiu-matrice, indefinit ondulat, înzestrat cu anume accente, care fac din el cadrul unui anumit destin. Cu acest orizont spațial se simte solidar ancestralul suflet românesc, în ultimele sale adâncuri, și despre acest orizont păstrăm undeva, într-un colț înlăcrimat de inimă, chiar și atunci când am încetat de mult a mai trăi pe plai, o vagă amintire paradisiacă:

Pe-un picior de plai,
pe-o gură de rai.

Să numim acest spațiu-matrice, înalt și indefinit ondulat, și înzestrat cu specificele accente ale unui anume sentiment al destinului: spațiul mioritic. Acest orizont, neamintit cu cuvinte, se desprinde din linia interioară a doinei, din rezonanțele și din proiecțiunile ei în afară, dar tot așa și din atmosfera și din duhul baladelor noastre. Acest orizont, indefinit ondulat, se desprinde însă, ceea ce e mult mai important, și din sentimentul destinului, din acel sentiment care are un fel de supremație asupra sufletului individual, etnic sau supraetnic. Destinul aci nu e simțit nici ca o boltă apăsătoare până la disperare, nici ca un cerc din care nu e scăpare, dar destinul nu e nici înfruntat cu acea încredere nemărginită în propriile puteri și posibilități de expansiune, care așa de ușor duce la tragicul hybris. Sufletul acesta se lasă în grija tutelară a unui destin cu indefinite dealuri și văi, a unui destin care, simbolic vorbind, descinde din plai și sfârșește pe plai. Sentimentul destinului, încuibat subteran în sufletul românesc, e parcă și el structurat de orizontul spațial, înalt și indefinit ondulat. De fapt orizontul spațial al inconștientului și sentimentul destinului le socotim aspecte ale unui complex organic, sau elemente, care din momentul nunții lor, fac împreună un elastic, dar în fond inalterabil cristal.

Admițând că sufletul popular românesc posedă un spațiu-matrice deplin cristalizat, va trebui să presupunem că românul trăiește, inconștient pe plai, sau mai precis în spațiul mioritic, chiar și atunci când de fapt, și pe plaiul sensibilității conștiente, trăiește de sute de ani pe bărăgane. Șesurile românești sunt pline de nostalgia plaiului. Și de vreme ce omul de la șes nu poate avea în preajmă acest plai, sufletul își creiază pe altă cale atmosfera acestuia: cântecul îi ține loc de plai.

. . . . . .

Lucian Blaga, *Trilogia culturii. Orizont și stil. Spațiul mioritic. Geneza metaforei și sensul culturii,* București, Fundația regală pentru literatură și artă, 1944, p. 166—168.

208. **Vasile Pârvan despre caracteristicile sufletești ale românilor**

. . . . . .

Care e sufletul cu care avem noi a lucra?

Desigur, înainte de toate e sufletul țăranului daco-roman. Care sunt însă potențele acestui suflet?

Există o selecțiune naturală a inteligențelor naționale pe baza luptei de adaptare pe care popoarele trebuie s-o dea spre a birui dificultățile ridicate în calea lor de natură sau de om. Mintea se ascute din generație în generație în direcția biruirei cât mai ușoare a acelor obstacole. La popoarele prea chinuite de adversitățile istorice — cazul poporului nostru, martirizat de toate liftele pământului — se formează un fel de carapace spirituală, în care sufletul se refugiază spre a se păstra intact. Observatorul superficial vede numai carapacea pietroasă și inertă: în specie: fatalismul, insensibilitatea la nevoile unei vieți mai omenești, tradiționalismul, neîncrederea față de orice om sau lucru nou, asprimea și necioplirea în diferite manifestări individual-sociale. Dar observatorul răbdător, care stă și așteaptă să iasă din scoica colțuroasă adevăratul organism, adăpostit înlăuntru, are bucuria de a vedea o ființă foarte fin și complicat, foarte delicat construită, cu nenumărate organe de apercepție variată și puternică a lumei, total nebănuite numai după aspectul crustei de piatră. Fatalismului cosmic îi corespunde splendida optică optimistă, păgâno-creștină, care dă celui nedreptățit siguranța că răutatea nu va rămâne nepedepsită și că deci el poate aștepta cu resignare filosofică această pedeapsă imanentă nedreptății. Insensibilității la greutățile și trivialitățile vieții materiale îi corespunde entuziasta dorință de a se face frumos măcar la zilele mari, care crește înclinările sale pentru arta de toate felurile. Tradiționalismului țărănesc îi corespunde o curiozitate extraordinar de multilaterală, chiar pentru lucrurile total streine de experiența lui principiară. Neîncrederii față de orice e nou îi corespunde dorința de a afla taina acelei noutăți, spre a o supune: de unde, un spirit de observație și de critică excepțional de ascuțit, întrecând adesea cu mult pe cel al omului cult, deprins cu formulele luate de-a gata din cărți. Asprimei în maniere îi corespunde un simț de măsură și cuviință sufletească, cu atât mai puternic, cu cât el nu se poate manifesta extern, decât cu totul stângaci.

. . . . . .

Vasile Pârvan, *Datoria vieții noastre*. Lecție de deschidere a cursurilor de Istoria antică și de Istoria artelor, ținute în semestrul de iarnă 1919—1920 la Universitatea din Cluj, cetită în ziua de 3 noembrie 1919, în: „Idei și forme istorice. Patru lecții inaugurale de Vasile Pârvan", București, Editura Cartea românească S.A., 1920, p. 22—24.

209. Eugen Lovinescu despre originalitate în literatura română, odată cu sincronia ce se realizează pe plan universal

. . . . . .

1. Dacă din lipsa unei tradiții certe în toate domeniile vieții noastre culturale și sociale, și, mai ales, din lipsa unei epoci de supremă expansiune a tuturor forțelor morale și materiale pentru a servi ca punct de

plecare, — nu se poate vorbi de un tradiționalism științific în adevăratul înțeles al cuvântului de a respecta o tradiție stabilită, înseamnă că poporul nostru este lipsit de individualitate etnică și că, prin urmare, suntem un popor pur imaginativ? Nicidecum. Numărul „creațiunilor" unui popor fiind, după cum am mai spus, limitat și numărul imitațiilor nelimitat, urmează, în adevăr, că imitația e forma cea mai obișnuită de originalitate, întrucât ea nu se oprește la primul stadiu al transplantării integrale, ci se continuă prin asimilare, adaptare și elaborație sub o formă proprie, în care factorul rasei are un rol important: trecând de la un mediu la altul, invențiile se refractă și unghiul de refracție, pe lângă facultatea de creație proprie, constituie în cea mai largă parte, originalitatea fiecărui neam. Dacă literatura populară poate fi considerată, de pildă, ca o creațiune probabil originală a poporului nostru, literatura cultă este rezultatul refracției ideologiei străine prin individualitatea etnică a poporului român. Originalitatea acestei literaturi rămâne, totuși, incontestabilă și prin caracterul unic al refracției în structura etnică a scriitorului și prin materialul în care ea se încorporează. Nu e vorba de limbă ca reziduu al unei sensibilități seculare, asupra căreia s-a revărsat sentimentalismul tuturor tradiționaliștilor, ci de limbă ca principiu de creațiune artistică: în simpla alăturare a două cuvinte poate exista o creațiune mult mai însemnată sub raportul existenței estetice decât toate influențele ideologice. Deși *Somnoroase păsărele,* de pildă, nu-i decât prelucrarea poeziei germane *Gute Nacht*[1], versurile lui Eminescu rămân, totuși, originale, nu atât prin natura prelucrării cât prin realizarea unor asociațiuni de cuvinte și de imagini capabile de a trezi în noi emoțiuni estetice: și aceasta e arta. Prin simpla alăturare a traducerii literale a strofei germane:

Cum ici izvorul limpede
Trece liniștit,
Cum în loc de evlavie,
E o rugăciune fierbinte
Așa să-ți fie visul
De senin și de curat.

de strofa eminesciană:

Doar izvoarele suspină,
Pe când codrul negru tace,
Dorm și florile-n grădină,
Dormi în pace.

ne dăm seama de armonia și sugestia emotivă a acesteia din urmă pe bază de limbă și de topică; pentru a reuși să producă din simple asociațiuni verbale emoții estetice atât de puternice, scriitorul trebuie să-și stăpânească instrumentul expresiei în toate resursele sale, nu ca depozitarul unor virtuți ancestrale, ci ca principiul original și național, deci, al emoției estetice. În sensul creațiunii verbale și al refracției printr-o structură etnică distinctă, și *Cântarea României,* și *Peneș Curcanul* și

[1] M. Bontaș, *Note pe marginea cărților,* în *Viața Românească,* nr. 1, din 1926, XVIII, p. 97.

El Zorab și *Trei Doamne și toți trei* sau *Somnoroase păsărele* sunt originale, căci originalitatea în artă se resoarbe, în bună parte, în talent și în capacitatea de a produce emoția estetică.

. . . . . .

E. Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane*, vol. II, București, 1926, p. 211—213.

210. Liviu Rebreanu despre țăran ca purtător al perenității poporului român

Ales într-un loc nou creat și dorind totuși să mă conformez uzului academic de-a elogia pe un înaintaș, mă văd silit să mă prezint ca unul de-afară, cu strămoșul meu și al unora dintre d-voastră, într-un sens mai larg, strămoșul tuturor: țăranul român.

Mă simt destul de jenat că viu în fața d-voastră să laud tocmai pe cel mai umilit român, și-mi dau seama că fapta aceasta nu e prea abilă. Când vorbești despre un om mare sau despre reprezentantul unei clase puternice ai certitudinea că orice vei spune nu va părea nimănui prea mult, și nici o laudă prea exagerată. Înaintașul cu care îndrăznesc eu să mă înfățișez e sărac și slab. Așa a fost totdeauna și așa va fi, probabil, totdeauna. Munca și suferințele lui hrănesc și îmbogățesc pe asupritorii lui. El e destinat să rămână veșnic gol.

Lauda aceasta totuși nu vrea nici să înalțe, nici să dărâme și nici măcar să dovedească nimic, ci doar să mărturisească o credință și solidaritatea mea continuă cu inima celor mulți care au avut parte tot de ocări și proboziri, și prea arar de vorbe bune.

În viața altor națiuni, țărănimea a putut avea, și a avut, un rol secundar, șters; pentru noi însă e izvorul românismului pur și etern. La noi, singura realitate permanentă, inalterabilă a fost și a rămas țăranul. Atât de mult că, de fapt, țăranul român nici nu e țăran ca la alte popoare. Cuvântul însuși e de origine urbană, cel puțin în semnificația actuală. Țăranul nu-și zice niciodată țăran. Doar în vremurile mai noi și sub influențe politice a pătruns și la țară cuvântul, spre a indica pe omul de la sat în contrast cu cel de la oraș. Țăranii însă numesc pe țărani, simplu, oameni. De fapt, țăranul n-are nume pentru că nu e nici clasă, nici breaslă, nici funcție, ci poporul român însuși — omul român. Pentru toată lumea, țăran e sinonim cu român, pe când orășean nu, ba în general dimpotrivă, mai cu seamă în ochii țăranului. Țăranul a rămas român și sub barbarii cei vechi și sub cotropitorii ceilalți. ⟨...⟩

. . . . . .

Mulți învățați consideră nașterea și începuturile neamului românesc drept o enigmă sau un miracol, sau, în sfârșit, ceva inexplicabil prin obișnuitele metode istorice. Este, fără îndoială, o minune cum a rezistat și a persistat aici poporul nostru, în mijlocul tuturor uraganelor. Dar țăranul român, existența lui permanentă pe aceste plaiuri poate dezlega taina aceasta, și altele care ne privesc. Țăranul e începutul și sfârșitul.

Numai pentru că am fost neam pașnic de țărani, am putut să ne păstrăm ființa și pământul...

Când se abat marile urgii, oamenii bogați, posedanții de toate felurile sunt imediat, gata de ducă. Ei n-au legături organice cu pământul țării și se despart ușor de orașele sau castelele în care locuiesc, siguri că vor găsi, în alte țări, cu aurul lor, alte orașe și alte castele, unde vor putea continua viața ușoară de belșug... Țăranul nu pleacă nici de voie, nici de nevoie. El n-are unde să-și mute sărăcia, pentru că, smuls de pe ogorul lui, ar fi osândit să piară ca un arbure smuls din rădăcini. De aceea țăranul e pretutindeni păstrătorul efectiv al teritoriului național.

Și dacă e așa în general, de ce n-ar fi și pentru țăranul român, a cărui dragoste de pământ e mai mare și mai naturală decât a altora? Căci pentru țăranul nostru pământul nu e un obiect de exploatare, ci o ființă vie, față de care nutrește un sentiment straniu de adorație și de teamă. El se simte zămislit și născut din acest pământ ca o plantă fermecată care nu se poate stârpi în vecii vecilor. De aceea pământul e însuși rostul lui de a fi. Pământul nostru are un glas pe care țăranul îl aude și-l înțelege. E „sfântul pământ inspirator", care ne-a modelat trupul și sufletul, care prin soarele și apele și munții și șesurile lui ne-a dăruit toate calitățile și defectele cu care ne prezentăm azi în lume. Pământul acesta parcă nici nu poate produce decât numai români.

Astfel destinul pământului care ne-a născut și ne-a crescut, a trebuit să comande și destinul neamului nostru. El ne-a impus multe veacuri de-a rândul o existență aproape vegetală, o existență de chinuri și umilinți pe care numai țăranul o putea îndura. Cu cât se înmulțeau suferințele și treceau vremurile, țăranul român s-a înrădăcinat în răbdare. Dragostea lui de pământ s-a învârtoșat. Țarina se amesteca necontenit în cenușa și oasele înaintașilor, iar văzduhul se umplea cu umbrele și sufletele lor până în tării. Nimeni și nimic nu-l mai putea clinti din loc, nici o putere și nici o schigiuire...

Rezultatul? România actuală cu Dacia de odinioară sunt congruente nu numai în privința configurației geografice, dar și a configurației etnografice românești.

Acest fapt singur, această evidență bătătoare la ochi ar trebui să pună pe gânduri, dacă nu să-i dezarmeze, pe apostolii interesați ai discontinuității românești în propria noastră țară. Ce argument de continuitate poate fi mai plauzibil decât existența aceluiași popor pe aceleași locuri după două mii de ani? Inexplicabilă ar fi tocmai discontinuitatea. S-au văzut popoare mutându-se în altă țară, se cunosc popoare care au dispărut cu totul, dar un popor care să dispară și să se risipească pentru a reapărea, peste multe sute de ani, exact în locurile pe care le-a părăsit, ar fi o minune ce nu se poate întâmpla decât în anume manuale istorice cu tâlc.

. . . . . .

Liviu Rebreanu, *Laudă țăranului român;* discurs de recepție la Academia Română, 29 mai 1940, în: *Viața românească*, an. XXXII, nr. 7, iulie 1940, p. 11.

B. Concepții, direcții de dezvoltare în diferite științe și arte; personalități remarcabile

211. Simion Stoilov: dezvoltarea și metodele marilor teorii ale analizei matematice; prelegere inaugurală la Universitatea din Cernăuți (1920)

Domnilor,

Inaugurând astăzi cursul meu la această Universitate, aduc mulțumirile mele Consiliului Facultății Filosofice, precum și Senatului universitar pentru onoarea ce mi-au făcut recomandându-mă ca titular al Catedrei de matematici pure.

Școlile ale căror diplome v-au dat acces la Universitate nu aveau același program de studii, nu v-au dat la toți aceleași cunoștințe.

Nu consider ca o mare dificultate diferențele probabile între metodele cu care ați fost obișnuiți. Deși pentru începători lucrul acesta își are importanță; vă veți convinge repede, urmând cursurile ce se vor face de aici înainte, că, mai mult ca oricare alta, știința cugetării pure și a ideilor abstracte, știința matematică, cu toate ramificațiile ei, este una și aceeași în toate părțile lumii unde creire omenești o cultivă. Metodele generale ca și cele particulare se înmulțesc neîntrerupt și fiecare din ele constituie un nou aspect al adevărurilor cunoscute, un pas înainte spre cunoașterea din ce în ce mai adâncă, din ce în ce mai intimă, a fenomenelor ce se petrec în ciocnirea dintre ideile prime. Înmulțirea metodelor sau — cum am mai putea zice — a punctelor de vedere nu face decât să strângă din ce în ce mai mult legătura dintre știință și cel care o cultivă. Nu poate fi aci un inconvenient pentru cine pătrunde adevăratul înțeles al matematicilor.

. . . . . .

Scopul învățământului superior, domnilor, nu este numai de a forma pe viitorii profesori secundari sau de a pregăti practicieni de diferite categorii. Universitățile nu au unica misiune de a semăna știința ce are o imediată aplicațiune, fie teoretică în învățământ, fie practică în industrie sau aiurea, de a prezenta știința clasică drept știință terminală, operă desăvârșită și definitiv consacrată. Înaltele instituțiuni de cultură mai au și o altă menire.

În vecinică mișcare, în vecinică formațiune, știința omenească crește necontenit și necontenit se transformă. La teoriile vechi se adaugă altele noi care uneori le zdruncină până la temelii, care alte ori le completează și le cuprind. La rândul lor, cele noi încearcă influența celoralte și se modifică și se prefac.

Și dacă în matematici o propoziție riguros stabilită rămâne un adevăr ce nu poate fi dărâmat, în prezența unei propoziții mai generale care-o cuprinde și-o generalizează, apropiind-o de altele de care părea absolut străină, vechea propoziție își pierde din însemnătatea ei științifică.

Opera aceasta de extensiune se urmărește neîncetat. Pe lângă adâncirea cunoștinței ce o avem despre o noțiune prin mărirea numărului de caractere distinctive ce-i descoperim, extensiunea o completează sugerând apropieri și stabilind analogii. Este și o economie de memorie ce se realizează astfel, economie ce, în creșterea continuă a numărului de adevăruri cucerite, își are importanța ei.

. . . . . .

Ca introducere la cursul general de analiză matematică ce-l voi face pentru o mare parte din studenții de matematici, și poate pentru auditori liberi, voi arunca azi o privire generală și poate sumară asupra dezvoltării și metodelor marilor teorii ale analizei matematice moderne, disciplină ce are o vădită importanță atât prin aplicațiunile ei la științele naturii, cât și prin înrâurirea pe care-o exercită, nu numai asupra disciplinelor matematice vecine, dar chiar și asupra filosofiei științifice.

Domnilor, în afară de câteva idei extrem de generale ce se găsesc cuprinse aproape în orice raționament omenesc, ba pot zice chiar în orice cugetare, una singură stă la baza întregului edificiu matematic: ideea de număr întreg. Numărul întreg conceput ca ieșit din repetarea unei aceleași operațiuni și făcând abstracție completă de natura obiectului asupra căruia se operează, iată ideea fundamentală a științei matematice din care, sub influența lumii simțurilor desigur, dar fără intervenția directă a acestei lumi, au izvorât toate noțiunile ulterioare.

. . . . . .

Simion Stoilow, *Privire generală asupra dezvoltării și metodelor marilor teorii ale analizei matematice.* Lecție de deschidere (Universitatea din Cernăuți, 26 aprilie 1923); în: Cabiria Andreian-Cazacu, Solomon Marcus, *Simion Stoilov*, București, 1983, p. 193; 194—195.

212. Horia Hulubei despre rolul științelor fizico-chimice pentru dezvoltarea industrială, pentru formarea spirituală a omului de cult (1944)

. . . . . .

Am amintit aceste câteva caracteristice bine cunoscute ale spiritului științific pentru a avea prezente motivele care mă fac să afirm că în formarea spirituală a omului educația prin știință poate oferi elementele necesare elaborării unui om cât mai complet posibil.

Care este acum situația particulară a științelor fizico-chimice?

Importanța lor e covârșitoare, căci nu există știință care să nu utilizeze rezultatele câștigate de fizico-chimie, după cum nu există industrie unde fiecare gest de creație să nu fie o aplicare a acestor rezultate. Acum, când industrializarea a devenit atât de răspândită încât condiționează însăși existența națiunilor, științele naturii apar ca un element fundamental în educația omului de azi. Nici un inginer, nici un agronom, doctor sau farmacist, nici un biolog sau naturalist nu se mai poate lipsi de astfel de cunoștințe. Progresul în toate domeniile de cercetare științifică sunt strâns legate de progreselor științelor fizico-chimice și de posibilitatea de a utiliza, în bună cunoștință de cauză, aceste date. În viața modernă, orice om, oricare i-ar fi ocupația lui, își are viața mult ușurată când stăpânește bine măcar rezultatele de bază ale acestor discipline.

Un popor unde fizica și chimia este cunoscută și utilizată de mulți posedă un avantaj covârșitor asupra altuia, care a neglijat aceste cunoștințe.

Experienţa ultimelor decenii a arătat rolul lor în dezvoltarea industrială de talia Germaniei şi Americii. Nu există perfecţionare în industrie care să nu fie datorită unui fapt nou găsit în fizico-chimie sau aplicat de un fizico-chimist.

Pleiadele de chimişti şi de fizicieni afectaţi fiecărei ramuri de industrie în ţările mai sus citate drept exemplu întăresc cele afirmate.

De la metalurgie până la substanţele de înlocuire şi la aparatele de precizie ei au contribuit în mod esenţial.

Nu există progres în industria de apărare naţională care să nu fi fost făcut cu ajutorul lor.

De la căutătorul de mine la fotografia aeriană de noapte, de la telecomunicaţie la aparatele de orientare pe apă şi în aer, de la metalurgia specializată la explozibilele noi, totul a fost realizat prin armata de fizico-chimişti, mobilizaţi în institutele de cercetări ale apărării naţionale.

Aşa se întâmplă în Germania, tot aşa în Anglia şi America.

Aproape nu mai e nevoie să amintesc spectacolul grandios oferit astăzi de aceste ştiinţe în devenire. De la instrumentele de lucru, unde milioane de ani lumină sunt câştigate în explorarea infinitului mare, la micrococmul mărit de câteva zeci de mii de diametre, la aparatele de detecţiune, unde particolele elementare sunt urmărite individual, iar o singură quantă de energie e capabilă să-şi lase cartea de vizită în aparatele respective, o gamă întreagă de realizări ilustrează progresul acestor discipline.

Nucleele sunt transformate din unul în altul în voia experimentatorului.

Energia luminoasă poate deveni, în laborator, materie şi materia energie electromagnetică, ceea ce până acum câţiva ani era considerat ca o exclusivitate a spaţiilor interstelare.

Prin descoperirea şi studiul în detaliu al razelor cosmice, pământeanul e pe cale să asiste şi să înţeleagă acele uriaşe transformări între materie şi energie, şi care constituiesc actele elementare de formaţiune şi dispariţie a lumilor. Aceste mesagii extra terestre şi extra galactice martori ai unor continue şi imense jocuri de energie, au dat posibilitatea fizico-chimistului să-şi constituie un nou laborator din cosmos. Interpretarea lor lămureşte experimental ceea ce încă nu putem face în laborator şi duce pe omul de ştiinţe să-şi înjghebeze cosmogonii noi de toată măreţia.

Fizico-chimia va aduna, rând pe rând, sutele de izotopi în flacoane ca apoi, la voia chimiei nucleare, prin reacţiuni apropiate, să se pună în libertate energii care poate, într-o zi, vor intra în bogăţia curentă a pământenilor.

E uşor de înţeles ce înseamnă pentru un popor ca oamenii lui să caute şi să mânuiască asemenea fenomene şi câtă datorie morală au cei cu răspundere, ca, într-o ţară ca a noastră, asemenea discipline să fie iubite, cunoscute şi utilizate. Dacă, din punct de vedere practic şi experimental, aceste ştiinţe au şi ele un rol atât de frumos în istoria civilizaţiilor, din punct de vedere teoretic asistăm iarăşi la revoluţii cu totul emoţionante.

. . . . . .

Horia Hulubei, *Rolul ştiinţei în formarea spirituală a omului cult. II. Rolul ştiinţelor fizico-chimice*, Bucureşti, 1944, p. 8—10.

213. Gheorghe Ionescu-Şişeşti: dezvoltarea studiului despre sol în România; discurs de recepţie la Academia Română (1937)

Un popor ajunge creator de civilizaţie şi dobândeşte dreptul de a trăi neatârnat, atunci când prinde conştiinţa de sine, când îşi cunoaşte zestrea spirituală, moştenirea istorică şi pământul său propriu, cu tainele, pe care le închide în sânul său, şi cu viaţa care se desfăşoară pe toată întinderea lui.

Această trezire a conştiinţei de sine e străveche la poporul românesc: la ţăranii care se simţeau români pe moşia străbună, la boierii care au refuzat a se contopi în aristocraţiile popoarelor vecine, la domnitorii care au păstrat neatârnarea Ţărilor Româneşti.

Cronicarii au întărit această conştiinţă, torcând firul istoriei din negura încălcită a vremii. Istoricii veacului al XIX-lea şi al XX-lea au desăvârşit, după izvoare autentice, opera începută de cronicari şi au arătat poporului românesc cursul istoriei sale, curgând, când liniştit, când vijelios, de la obârşia sa, din tainiţele veacurilor, şi până în vremea noastră.

Filologii au descifrat tainele limbii şi au dovedit înrudirile noastre imperiale şi continuitatea noastră istorică.

Scriitorii, poeţii, filosofii au descoperit comoara noastră spirituală din poezia şi din gândirea populară. Hrăniţi cu seva înviorătoare a tradiţiei naţionale şi a geniului popular, marii noştri poeţi au putut da exprimarea desăvârşită şi specific românească inspiraţiei lor.

Tot astfel în pictură, în muzică, creaţiunile marilor noştri artişti îşi trag fiinţa, puterea şi frumuseţea din iubirea care i-a legat de pământul şi de rasa strămoşilor noştri.

Tot atâta de vrednici de cinstire sunt acei făuritori de cultură, care pe tărâmul ştiinţelor, au aprins făcliile în întuneric.

Ca într-o grădină fermecată privim azi minunile pământului şi ale vieţii, în hotarele milenare ale ţării poporului românesc.

Geologii şi mineralogii au studiat mineralele şi rocile până în adâncuri şi au descoperit acolo bogăţii nebănuite. Botaniştii au studiat plantele care îmbracă pământul românesc. Zoologii au studiat vieţuitoarele care populează pământul, apele şi văzduhul României.

Geografii au studiat înfăţişarea deosebită a pământului românesc cu munţii, colinele, câmpiile şi apele sale, cu aşezările omeneşti şi legăturile tainice dintre om şi pământ.

Economiştii au studiat înfăptuirile materiale şi putinţele viitoare ale poporului şi pământului românesc. Inginerii au construit şosele şi poduri, căi ferate, porturi, maşini şi uzine, aplicând la realităţile noastre legile universale ale ştiinţei.

Tot astfel în toate domeniile creaţiunii spirituale: în medicină, matematică, fizică, chimie, putem sta cu vrednicie alături de oricare neam de pe pământ.

Privind toată această străduinţă de a dezvolta puterile noastre sufleteşti, toată această dorinţă de a ne cunoaşte pe noi înşine, tot avântul de a fi, cu specificul nostru naţional, alături de marile naţiuni creatoare de cultură, creşte în fiecare din noi mândria înfăptuirilor, încrederea în puterile neamului nostru şi nădejdea creaţiunilor viitoare tot mai strălucite.

O mare recunoştinţă se cuvine tuturor oamenilor aleşi, tuturor eroilor gândirii, care ne-au dat armătura spirituală, cu care ne justificăm existenţa în lume şi cu care ne apărăm patrimoniul naţional.

În frigurile de distrugere care turbură periodic lumea, înţelepciunea politică şi puterea militară sunt fără îndoială mijloace de a ne apăra fiinţa.

Dar nu trebuie să lăsăm în părăsire, nici chiar în vremuri grele şi turburi, grija pentru creaţiunea ştiinţifică, nici să pălească recunoştinţa noastră pentru creatorii spirituali ai României, nici să uităm datoria de a da urmaşilor de azi putinţa de a-şi îndeplini menirea şi de a păşi mai departe pe căi deschise de înaintaşii lor.

Voi evoca înaintea domniilor-voastre figurile acelora care s-au străduit să studieze pământul românesc. Nu pământul în sens geografic, nici adâncurile lui geologice, ci acea pătură subţire de la suprafaţă, care este substratul dezvoltării plantelor.

. . . . . .

Din cele ce am avut onoarea să vă expun, s-a văzut că cercetările şi studiile despre sol în România înfăţişează mai multe faze de dezvoltare: Şcoala agronomică, reprezentată prin Ionescu de la Brad; şcoala chimică reprezentată prin Vlad Cârnu Munteanu şi Roman; şcoala naturalistă reprezentată prin Murgoci, Protopopescu-Pache şi Enculescu; noua şcoală chimică şi fiziologic-vegetală reprezentată prin d-l Teodor Saidel şi colaboratorii săi; şcoala biologică reprezentată prin d-l dr. Antipa şi noua şcoală agronomică a Institutului de Cercetări Agronomice.

Acest Institut caută să pună toate rezultatele dobândite în serviciul agriculturii. Aplicând pe teren metoda fiziologic-vegetală, verificând mereu datele înregistrate de pedolog sau rezultatele obţinute de chimist, se caută o concluzie de sinteză, care să poată fi pusă la îndemâna agricultorilor. O strânsă colaborare a luat naştere între pedologi, chimişti şi agronomi şi mari rezultate ştiinţifice vor ieşi din această colaborare.

Nici o ţară nu este mai potrivită pentru cercetarea solului ca România, fiindcă nici o ţară nu reuneşte, pe o mică întindere geografică, tipuri de sol diferite, de la acele ale zonei celei mai aride a stepei, până la acele ale zonei celei mai umede a munţilor. Oamenii de mare autoritate ştiinţifică: Ramann, Marbutt, Wiegner, d-l Roemer şi alţii au fost în România, au luat contact cu reprezentanţii şcoalei române şi au făcut observaţii pe solurile româneşti.

Rezultatele ştiinţifice dobândite în România constituie azi un patrimoniu al ştiinţei generale.

Este timpul ca toate rezultatele ştiinţifice, aşa de preţioase, dobândite până acuma, să se transforme în învăţăminte practice şi să fie aplicate de agricultorii noştri mari şi mici. E timpul să părăsim rutina şi să adoptăm şi în agricultură procedee tehnice întemeiate pe datele ştiinţei. Dacă nu vom face aceasta, vom continua a fi săraci în ţară bogată, vom rămâne în urma neamurilor care ne înconjoară. Izvorul de avuţie excepţională, cu care a fost înconjurată ţara: petrolul, se va secătui într-un interval de timp nu prea lung. Pământul şi soarele pe care se întemeiază agricultura au o durată nesfârşită. Dar noi nu tragem din aceste izvoare de energie şi de bogăţie tot ce putem trage. Sătenii noştri, care stăpânesc azi cea mai mare parte din pământul arabil al ţării, trebuiesc îndrumaţi

să scoată din acest pământ tot ceea ce el poate da pentru prosperitatea lui şi a ţării.

Modul cum e pus în valoare pământul nu e o problemă particulară a fiecărui sătean, ci o problemă de stat, o problemă a naţiunii.

. . . . . .

Academia Română. Discursuri de recepţie, LXIX; *Dezvoltarea studiilor despre sol în România.* Discurs rostit la 24 mai 1937 în şedinţă solemnă de Gh. Ionescu-Şişeşti. Cu răspunsul d-lui dr. Gr. Antipa, Bucureşti, 1937, p. 3—5; 16—17.

214. Vasile Pârvan despre valorile istorice; prelegerea inaugurală la Universitatea din Cluj, 11 februarie 1920

Întocmai ca arta, religia ori filosofia, istoria nu se poate explica decât prin sine însăşi. Precum nu poţi înţelege arta prin filosofie ori prin religie, pentru că ea e o entitate spirituală independentă şi specific-organică, tot aşa istoria nu se poate înţelege nici prin artă nici prin aceea ce contemporanii numesc „ştiinţă" şi cu atât mai puţin prin filosofie. Istoria e, ca şi religia, arta şi filosofia, o *atitudine* în faţa lumii şi vieţii. Această atitudine a umanităţii, oricât de primitiv conştiente de sine, e tot aşa de veche ca şi însăşi licărirea primului gând de dualitate antropomorfă; *om şi lume*. De aceea avem încă din întunericul preistoric o istorie pasivă, vegetativă, orală şi simbolică, creată numai din stricta necesitate biologică a genealogiei. Avem o istorie populară, etnografic ornamentală, sau social-politic utilitară, de simplă înşirare, ritmică ori monumentală, a unor fapte ofensive sau defensive, individuale sau sociale. Avem o istorie finalistă, analoagă artei şi filosofiei finaliste, arhaice, urmărind scopuri extraistorice: în primul rând politice (autocrate, feudale, oligarhice sau teocratice). Avem în sfârşit istoria pentru istorie, ca arta pentru artă, ori filosofia pentru filosofie, atunci când omenirea, în epoce de înălţare generală a ritmului şi apercepţiei spirituale, găseşte prin capetele creatoare, specific înzestrate în direcţia istorică, raţiunea intimă şi legile de funcţionare şi expresie ale istoriei. Teoria cunoştinţei şi logica filosofiei sistematizate au în arta, religia şi istoria societăţilor omeneşti, ajunse la maturitate spirituală, corespunzătoarele lor „teorii ale cunoştinţei" şi „logice" ale artei, religiei şi istoriei.

Printre ultimele încercări de a lămuri izvoarele creaţiei artistice e şi aceea de a da *iubirei şi instinctului* antropocentric *de eternizare* a vieţii noastre, rolul genetic şi regulator al funcţiunii estetice a sufletului omenesc.[1] Această încercare nu e însă decât un semn al eclectismului diletantic contemporan, care alături de confundarea artelor plastice cu cele abstracte, a „ştiinţei" cu filosofia şi a filosofiei cu arta şi religia, amestecă pentru explicarea vieţii creatoare umane instinctele, *generic* creatoare, cu ideile *specific* creatoare. „Iubirea" şi „instinctul de eternizare"

[1] Cf. Eric Major, *Die Quellen des Künstlerischen Schaffens, München, 1913.*

pot fi tot așa de bine puse și la începutul creației istorice[2], fără ca prin aceasta să se fi putut ceva explica din originea, conținutul și forma *atitudinei istorice* a spiritului omenesc.

Precum religia regularizează raportul dintre om și misterul vieții și al morții în lume, precum filosofia sistematizează rapoartele dintre aparent și existent în lume și viață, precum acea disciplină ajutătoare a filosofiei, care e știința contemporană, nu e știință decât atâta cât descrie și experimentează realitatea, făcând ca atitudine umană creatoare parte directă și integrantă din filosofie, tot astfel arta cristalizează după legi psiho-fizologice specifice aspectul strict sensoriu și momentan al lumii și vieții, ritmat — desigur nu eterogen, dar totuși — total autonom față de ritmul vieții extraumane, iar istoria sistematizează, spre deosebire de toate celelalte categorii de atitudini, formal (adică descriptiv), principiar (adică genetic) și interdependent (adică sintetic) devenirea, ondulația și deflexiunile vieții omenești individual-sociale și social-individualizate, luptătoare și creatoare.

. . . . . .

Despre valorile istorice. Lecție de deschidere a cursului de istorie antică, ținut în semestrul de vară 1920 la Universitatea din București, cetită în ziua de 11 februarie 1920; în: *Idei și forme istorice. Patru lecții inaugurale de Vasile Pârvan,* București, Editura Cartea românească S.A., 1920, p. 47—49.

215. Nicolae Iorga despre permanențele istoriei; comunicare la Congresul internațional de istorie de la Zürich, septembrie 1938

. . . . . .

Nu mă gândesc, bine înțeles, să critic tendința, firească, de-a cunoaște orice amănunt al trecutului și de-a încerca a-i prinde și fixa sensul, întru cât e posibil, fiindcă orice are interes pentru istorie, până și cel din urmă detaliu, putând fi folosit pentru o sinteză, ultima ținută a unei istoriografii, care, în forma-i cea mai nobilă și cea mai grea, se poate numi «istoriologie». Orice urmă de viață merită a fi păstrată, pentru ea însăși și pentru scopul înalt la care poate contribui. Această nesfârșită varietate atrage și reține atenția, răspunde sensibilității noastre care vibrează la orice aparține umanității.

Tot ceea ce privește ființa omenească în toate multiplele ei manifestări ne trezește și ne satisface interesul, și acest interes, care se hrănește zilnic și din informația ziarelor asupra actelor de violență sau a cazurilor extraordinare, e cu atât mai viu cu cât e vorba de oameni cari au avut un rol determinant în viața epocei lor. E întotdeauna, în aceste descrieri ale unor fapte care ies din comun și în biografiile acestora de personagii mai mult sau mai puțin cunoscute, câte ceva care poate folosi istoriei, concepute într-un chip mai larg și mai înalt. Și apoi, aceste studii în sine

[2] Vezi Herodot, încep. și Thucydides, I, 22.

formează, nu numai unul din mijloacele cele mai distinse de-a se distra prin lectură, dar și o contribuție însemnată la educația, bazată pe altceva decât învățământul tehnic, către care se îndreaptă sforțările actuale ale instrucției publice.

Aceasta este, fără îndoială, *istorie*, însă *istoria* însăși, servindu-se de ea, o depășește.

Ea trebuie să aibă, supt toate aceste strălucitoare și nesfârșit de multe aparențe, statornice puncte de sprijin la care să poată fi readusă pentru a construi astfel o altă «știință» decât aceia, amăgitoare, a codificatorilor filosofici de odinioară, — fără a mai socoti anumite iluzii ale unei sociologii încă atât de individuală și atât de contradictorie, căzând de acord numai asupra unor formule vagi, de o contestabilă valoare, — sau decât construcția, personală, însă demnă de luat în seamă, a creatorului de «serii istorice», care a fost, într-o carte peste care nu s-a trecut cu vederea, A. D. Xenopol. Sunt ceia ce numesc eu «permanențele», asupra cărora, în mijlocul preocupărilor felurite ale acestui congres, vreau să atrag atenția, într-un moment în care aceste considerații, socotite odinioară de prisos, încep a fi îngăduite, mi se pare, ca o pregătire la ceia ce am numit mai sus «istoriologie».

. . . . . .

Dar pentru redactarea chiar a unei noi istorii, la ce pot servi oare aceste constatări ale permanențelor, reprezentate prin pământ, prin rasă, întru cât se poate vorbi de ea, și prin ideie, supt toate formele în care se manifestă sau se ascunde?

Ar însemna să răpești prezentării istorice orice interes dacă nu te-ai opri și la accidentele care trebuie să o formeze, la individualitățile care introduc într-însa voința lor. Ceva însă trebuie să se simtă mereu sub defilarea aceasta de scene și de figuri, care, de departe, nu înseamnă tot. Pentru a înțelege, trebuie să recurgi la permanențele istorice. Ele unesc prin timp și spațiu capitolele organismului în mers care e istoria, ele sunt la baza divergențelor care te izbesc mai întâi și a capriciilor care atrag curiozitatea. A te sprijini pe ele, înseamnă să adaugi un schelet solid la ceia ce pare supus tuturor fluctuațiilor. A le desprinde din țesătura complicată a istoriei, înseamnă a pune notele fundamentale ale adevăratei sale comprehensiuni.

Nu înseamnă să le chemi într-un anume moment, când această comprehensiune lipsește. Ele trebuie să fie totdeauna de față, dar fără a sublinia prea mult prezența lor.

De aici vor ieși comparații atât de favorabile pentru o explicare integrală între fenomene de dezvoltare, aparținând unor regiuni, unor națiuni și unor epoci diferite, în care permanențele sunt aceleași sau în care formulele sunt foarte asemănătoare. Pentru a explica mișcarea populară, care în secolul al XIV-lea a dat libertate politică statelor românești, și mai cu seamă celui mai întâi creat, Țării Românești, dându-i putința de a învinge, în mai multe rânduri, bandierele cavalerilor de modă franceză ai unui Carol Robert și ai unui Ludovic, regi ai Ungariei, trebuie să te gândești la revoluția realizată în același chip de oamenii cantoanelor elvețiene, învingători la Morgarten și la Sempach și pentru a-ți da seama de ceia ce însemna această viață românească pe văi, atât de interesantă, alături de istoria acestor cantoane trebuie să o așezi pe aceia a clanurilor din Scoția.

Va fi ceva oarecum diferit de produsele fabricate cu atâta metodă de erudiția contemporană. Dar vor fi, prin acest nou fel de a vedea viața umană, cărți a căror influență asupra vieții actuale va putea fi nesfârșit mai mare. Și, ceia ce ne trebuie mai ales, în epoca aceasta în care ne amăgim cu zădarnice formule, ascunzând instinctele materiale cele mai grosolane, e un pic din lumina aceasta pe care numai istoria bine concepută o poate răspândi asupra acestui trist prezent.

N. Iorga, *Generalități cu privire la studiile istorice*, Ediția III-a, București, 1944, p. 239—240; 254—255.

216. Dimitrie Gusti: cercetările sociologice monografice (1936)

. . . . . .

De ce am socotit cercetările monografice ca mijlocul științific cel mai potrivit pentru noua perioadă? Mai întâi, pentru că cercetările monografice ne legau de propria noastră țară. Căile naționale ale sociologiei încep astfel chiar de la material. Se înțelege că o metodă de lucru nu se aplică numai la un singur fel de realitate, cum ar fi realitatea națională românească, dar construcția științei este determinată în mare parte și de faptele de care se ocupă. O știință duce prin trăire, dacă nu și prin realizarea treptată a faptelor ei fundamentale, la o viziune din ce în ce mai cuprinzătoare a lumii, păstrând totuși nuanța originară. De aceea am socotit necesar pentru o viziune românească, la care ar contribui și sociologia, să începem cu studiul realităților naționale. Tot așa o știință socială ajută societății cercetate să se cunoască pe sine însăși, în structura și puterile ei de viață, încât să-și asigure o conștiință de sine realistă, care să o apere de rătăciri și descurajare. Am socotit că pentru România întregită, în căutarea unei realizări depline a misiunii ei ca popor, sociologia poate să aducă un ajutor hotărâtor. Cercetările monografice și-au propus în chipul acesta, de la început, cunoașterea țării. Cumpănind în aceeași ordine de lucruri putințele unei contribuții românești la știința universală, nu e greu de observat că tot cercetarea țării noastre ne asigură cele mai mari perspective. Realitățile sociale românești, care au o valoare de cunoaștere cu mult mai mare, de pildă sociologia civilizațiilor țărănesti, nu pot fi studiate de nimeni în condițiuni mai prielnice (înțelegere sufletească, apropiere în spațiu, cunoașterea limbii) decât de cercetătorii români.

În al doilea rând, cercetările monografice ne-au întins un larg câmp de experiență care ne-a permis chiar de la început contribuții însemnate în materie de metodă și tehnică de lucru, nu numai ca material. Monografia ca atare nu este o descoperire românească. Concepția sau sistemul de sociologie care stă la bază hotărăște de aproape și felul lor de a fi. Unii se mulțumesc numai cu studiul familiei, dând precădere, de pildă, bugetului; alții se mulțumesc cu studiul statistic, alții cu descrierea relațiilor sociale ș.a.m.d. Noi am încercat de la început cercetarea sociologică a tuturor aspectelor (deci a totalului), și nu numai descriptiv, ci și explicativ, a unei forme fundamentale de viață socială, cum este la noi satul. Am ajuns astfel să putem înfățișa un tip românesc de monografie sociologică, cu multe avantaje față de tipurile cunoscute și practicate în străinătate. Nu e părerea subiectivă a noastră. Sistemul acesta monografic a

fost expus pe larg în străinătate (în Franța și Germania cu prilejul conferințelor ținute la universitățile din Paris, Berlin, Lipsca și München, precum și prin comunicările la congresele internaționale de sociologie din Londra și Bruxelles) în fața celor mai de seamă sociologi ai vremii și a fost primit și preluat cu multă căldură. Pentru noi a însemnat o verificare foarte importantă, de care ținem seamă în activitatea noastră viitoare.

În sfârșit, cercetările monografice mai aduceau un folos care, dacă, nu i se da întotdeauna importanța cuvenită, a fost totuși o grijă de căpetenie a noastră. Ele dau putința nu numai unor cercetări individuale, ci și unei munci colective de intensă colaborare între oamenii de știință și de dezvoltare crescândă în timp. Cercetările monografice nu corespund ambiției personale a unui savant, care ar vrea să păstreze numai pentru el secretul muncii științifice; ele se adresează unui număr mare de cercetători, fără altă îngrădire decât pregătirea, înlesnindu-se astfel constituirea unor adevărate comunități de muncă științifică, atât de rodnice prin cooperare și confruntare, numite cu un termen obișnuit: școală. Cercetările monografice au dus la cea dintâi școală sociologică românească. Dar nu suntem decât la început. Problemele de azi vor isca alte probleme, metodele de lucru vor putea fi lărgite și desăvârșite. Generații de savanți vor trebui să vină după noi până la totala epuizare a putințelor de cercetare oferite de monografia sociologică. Astfel, comunitatea de muncă științifică de azi va putea duce la stabilirea unei tradiții științifice, a unui curent puternic de-a lungul timpului.

. . . . . .

Dimitrie Gusti, *Sociologie românească*, în: „Sociologie românească", an. I, nr. 1, ianuarie 1936, p. 5—7.

217. **Nicolae Titulescu: raportul dintre știință și politică în activitatea sa, necesitatea unei orientări limpezi în gândirea juridică (1937)**

Domnule rector,

Domnilor membri ai Senatului,

Doamnelor și domnilor,

Primesc astăzi titlul de doctor honoris causa al Universității Komensky din Bratislava, cu o profundă recunoștință.

Datorită gestului dv. și felului în care l-ați îndeplinit, această recunoștință reunește în ea sentimentele cele mai delicate pe care poate să le cunoască inima omenească.

Mai întâi, datorită faptului că ați binevoit să cinstiți activitatea mea științifică și politică. În ceea ce mă privește, ele se confundă. Pentru mine ele sunt contopite într-un singur tot pentru că felul în care mi-am dus activitatea politică nu mi-a îngăduit nici un moment să rup legăturile cu activitatea mea științifică. În adevăr, în domeniul politic am aplicat întotdeauna legile științei iar în domeniul științific am aplicat

întotdeauna regulile experienței, pe care viața mi le dezvăluia la fiecare pas al carierei mele politice.

. . . . . .

Trăim într-o epocă tulbure cum n-a mai fost alta până acum în istorie. Se spune că voim să evităm războiul, dar el este foarte aproape de noi, iar ochii noștri refuză să-l vadă. Se spune că lumea este lipsită de o doctrină care să constituie firul călăuzitor. Și totuși avem sub ochii noștri două doctrine: una mai restrânsă care luptă să realizeze unitatea Europei, pe baza ideologiei sale; cealaltă mai generală, dar care încă nu și-a dat seama de amenințarea care o pândește, și care, nu numai că nu a pornit lupta pentru legitima sa apărare, dar nici nu a contribuit cu nimic la organizarea intereselor care trebuie să preceadă această luptă. Se spune că se vrea să se trăiască sub domnia legii internaționale și, totuși, se asistă nepăsător la încălcarea ei regulată și la divinizarea celor care o înfăptuiesc, fericiți, dacă aceștia din urmă, consimt să accepte o convorbire, deși faptele săvârșite nu sunt niciodată puse în discuție.

Astăzi lumea simte o nevoie care le precede pe toate celelalte:

„Ordinea în gândire".

Dacă o asemenea ordine nu se va restabili cu cea mai mare grabă, tot ce se va face va fi de prisos iar omul va decade mai jos decât în vremea triburilor primitive, căci cel puțin, în acea epocă, soarta care îl aștepta era înălțarea, pe când soarta care l-ar aștepta pe omul de mâine, în condițiile actuale, ar fi durerea unei prăbușiri de pe culmi în fundul prăpastiei.

. . . . . .

Nicolae Titulescu, *Conferința rostită la Universitatea din Bratislava cu prilejul decernării titlului de doctor honoris causa, 19 iunie 1937*, în: *Discursuri*, București, Editura Științifică, 1967, p. 569—750; 570—571.

218. **Mihail Sadoveanu despre poezia populară; discurs de recepție la Academia Română (9 iunie 1923)**

. . . . . .

Între zădarnicele și trecătoarele lucruri ale oamenilor, singură arta sparge negura viitorimilor. Ambiții nemăsurate, războaie glorioase, împărății bogate, toate cad în pulbere ca într-un mormânt opac. Ci sufletul popoarelor alese pietrificat în opere de artă și glasul inimii lor, după ce s-au alinat deșertăciunile, mult timp încă stăruesc, ca și

Lumina stelei ce-a murit . . .

Din ce a fost al înaintașilor, din ce va fi al nostru, nimic nu va rămânea unui mileniu viitor decât o linie grațioasă și o dulce împerechere de sunete care vor purta numele nostru dacă vor avea pecetea sufletului nostru. De aceea artiștii, cu fața în lumină nouă de aurora, trebuie să-și plece urechea spre trecut și spre popor.

Și mai ales la noi spre popor.

La începutul secolului trecut, cele dintâi manifestări puternice în literatura noastră au fost ale acelor scriitori care, treziți de cuvântul lui Herder, au ascultat glasul poporului, necunoscut și neprețuit până atunci. Alecsandri, Russo, Negruzzi, — dar mai ales Alecsandri, încep să caute în munții și văile patriei, în satele umilite cântecele neamului, aceste răsunete ale puținelor bucurii și a nesfârșitelor dureri ale trecutului*.

. . . . . .

Se înțelege că nu voi face aici nici un fel de studiu și nici un fel de analiză a poeziei populare. O cunoașteți cu toții, și e de ajuns. Voi aduce înaintea domniilor voastre numai câteva impresii. Vădit este că în această manifestare artistică poporul nostru, pe lângă răsunetul durerilor și bucuriilor, și-a pus caracterele sufletești. Prin aceasta literatura noastră populară are ceva al său propriu, deosebit de al altor neamuri — și asta e îndestulător ca să poată porni de la ea o literatură cultă originală ca a noastră. De altfel pe cercetătorii literaturilor nu-i interesează și nu-i vor interesa decât literaturi cu caractere specifice ale neamurilor, — pe lângă acel general omenesc comun tuturora. Fiecare neam trebuie să-și aducă nota sa în armonia obștească. La urma urmei, de undeva trebuia să pornim. Unii au început să purceadă de la artificialități și imitații străine. N-au adus însă lucrări de ale noastre și de valoare decât acei care au avut în vedere elementul statornic al neamului nostru, poporul cu limba lui.

. . . . . .

Academia Română. Discursuri de recepțiune, LVI, *Poezia populară*. Discurs rostit la 9 iunie 1923 în ședință solemnă, sub președinția A.S.R. princepelui moștenitor, de Mihail Sadoveanu. Cu răspunsul d-lui G. Bogdan-Duică, București, 1923, p. 7—9.

219. George Enescu despre muzică; discurs de recepție la Academia Română

(22 mai 1933)

. . . . . .

Acel cărui graiul românesc îi datorește atât de mult are astăzi aci de urmaș pe cel mai umil slujitor al muzicii, al unui grai izvorât din inimă și menit s-aducă dragoste și-nfrățire printre cei pe care îi despart credințe și obiceiuri deosebite. Muzica este un grai în care s-oglindesc, fără posibilitate de prefăcătorie, însușirile fizice ale omului, ale popoarelor.

Prin ea sufletul blajin și visător al românului a devenit cunoscut lumii, făcând pe străini să exclameze: „Un popor care cântă doina atât de duios, trebuie să fie nobil și bun la inimă!"

Încă din cea mai îndepărtată antichitate poezia și muzica, cuvântul și tonul au mers mână-n mână, adesea contopindu-se, completându-se.

Cuvântul aruncă lumină vie asupra sentimentelor, descriindu-le, precizându-le-n chip plastic. Grație cuvântului gândirea sa poate formula.

* Continuă istoria preocupărilor privind poezia populară.

Muzica, revărsându-se-n adâncurile sufletului pătrunde, misterioasă, în cele mai tăcute taine ale simţirii. Din îmbinarea cuvântului şi-a muzicii s-au născut şi se vor naşte opere divine, nemuritoare. Astăzi, pentru întâia dată, Academia Română, sanctuar al cuvântului, îşi deschide porţile spre a primi muzica sub cupola sa.

Este o zi de o-nsemnătate deosebită. Este o zi de dulce bucurie, când în templul cugetării şi al înţelepciunii, solemn păşeşte Euterpe, muza mândră şi binefăcătoare!

Academia Română. Discursuri de recepţiune, LXIV, *Despre Iacob Negruzzi şi despre intrarea muzicii în Academia Română*. Discurs rostit la 22 mai 1933 în şedinţa solemnă sub preşedinţia de onoare a M.S. regelui de George Enescu. Cu răspunsul d-lui G. Ţiţeica, Bucureşti, 1933, p. 8.

220. Gheorghe Petraşcu: O privire asupra evoluţiei picturii româneşti; discurs de recepţie la Academia Română (1937)

Anul trecut, chemându-mă între d-voastră spre a reprezenta pictura aţi făcut-o ca o recunoaştere că şi această manifestare a spiritului românesc a câştigat o însemnătate din ce în ce mai mare. Fără legătură cu pictura religioasă, care, supusă unor legi fixe, a rămas arhaică şi lipsită de elementele ce puteau ajuta înflorirea artelor moderne, acestea se nasc şi evoluiază odată cu primenirea morală şi evenimentele politice liberatoare întâmplate în veacul trecut. Astfel, dezvoltarea lor numără numai 70—80 de ani, luându-şi avântul în urma contactului pe care primii noştri pictori îl au cu civilizaţia Apusului. Drumul străbătut atât de repede face impresia că apatia unui timp îndelungat s-a răzbunat în elanul şi hărnicia cu care aceşti fundatori şi-au îndeplinit menirea.

Dacă eu nu am avut predecesor în sânul acestei adunări, am avut înaintaşi iluştri, care au contribuit cu darul şi cu munca lor la creşterea artelor româneşti. Lauda ce voi să le aduc aici e cu atât mai meritată, cu cât viaţa le-a fost mai simplă şi opera mai desăvârşită.

. . . . . .

Astăzi, un număr de pictori mult mai mare duce mai departe cu aceeaşi râvnă drumul tras atât de măiestrit de înaintaşii lor. Aceleaşi preocupări de colorişti înnăscuţi, acelaşi bun simţ, fără extravaganţe şi exagerări de prisos, fiind specificul picturii româneşti, ea va aduce plasticii universale — în această direcţie — contribuţiuni noi, demne de luat în seamă.

Cum amintirea popoarelor trăieşte mai ales prin arta lor, şi cum locul în stima lumii îl dobândesc prin civilizaţie şi cultură, mai ales prin ceea ce e original în această cultură, cu personalităţi evocate în faţa d-voastră, am convingerea că acest neam e sortit să nu piară niciodată, ci, dimpotrivă, să se înalţe tot mai sus.

Ş-acum domnilor, pentru că această cuvântare de rigoare a fost făcută de un pictor, neobişnuit cu astfel de îndeletniciri, voiesc să-i aduc un sprijin, un fel de contrafort, dăruind Academiei Române un tablou ce reprezintă „Interior de atelier de ţară", pildă şi imbold viitorilor academicieni pictori, şi poate o modestă piatră fundamentală pentru viitoarea galerie de arte din palatul Academiei Române.

Academia Română. Discursuri de recepţiune, LXX, *O privire asupra evoluţiei picturii româneşti.* Discurs rostit la 22 mai 1937, în şedinţă solemnă de Gh. Petraşcu. Cu răspunsul d-lui prof. C. Rădulescu-Motru, Bucureşti, 1937, p. 3; 13—14.

221. George Călinescu despre „Istoria literaturii române de la origini şi până în prezent"

(1941)

Prezenta operă nu iese din goluri. Ea reprezintă o jumătate de pas mai înainte peste munca onestă mai totdeauna, câteodată excelentă, a atâtor arhivişti şi istorici literari. Nu s-a făcut tot ce era de trebuinţă, dar s-a făcut mult şi sunt cercetători foarte modeşti, dedicaţi unei singure chestiuni, cari au adus contribuţii de toată lauda. N-am făcut decât o jumătate de pas, dar acest mic spaţiu înseamnă parcursul de la istoria literară de pură erudiţie la întâia istorie a literaturii române în înţelesul propriu.

Pentru a se înţelege acest lucru trebuie să atragem atenţia asupra unui aspect particular istoriografiei literare române de până acum. Existau trei feluri de specialişti. [...]

Rezultatul acestei stări de lucruri e nu se poate mai supărător. Niciodată nu s-a vorbit mai mult de tradiţie ca în ultimul deceniu. Unii au tăgăduit-o, necunoscând altă literatură decât cea contemporană, alţii au afirmat-o, nu mai pregătiţi, spre a dovedi că tradiţia trebuie interpretată apriori în sensul vederilor lor. Discuţiile au forma cea mai fantezistă pentru că niciuna din părţi nu se sprijină pe documente incontestabile. În definitiv tradiţie nu înseamnă altceva decât înaintare organică după legi proprii şi nu este îndoială că organicul există în literatura română. Se cade doar să-l descoperim, fără prejudecăţi, şi mijlocul nimerit este de a scrie o istorie literară bine informată, însă de substanţă, nu de nume proprii şi de cifre. Oricât ar ţine seamă de univers, o adevărată critică îşi stabileşte scara de valori în cuprinsul literaturii sale (asta înseamnă tradiţie). Dacă vorbeşte de Proust, criticul francez îşi caută instrumentele de comparaţie îndărăt şi trecând prin naturalism şi realism poate ajunge până la memoralistică pe de o parte şi la portretistica clasică pe de alta. Prin urmare el are de determinat cum au fost depăşite unele metode, cum au fost disociate altele. În fond Proust e un memorialist care a profitat de filosofia lui Bergson. Aşa ar trebui să procedeze şi criticul nostru. Un romancier român se cuvine să fie scrutat în întreaga perspectivă a prozei noastre fără a se exagera înrâuririle străine, căci fundamentul va fi în

mod fatal, prin factorul geografic, tradiţional. Camil Petrescu pare proustian, dar el nu a putut împrumuta de la Proust decât elemente superficiale de expoziţie. În romanele sale găsim eterna opoziţie, caracteristică civilizaţiei noastre, între o lume aprigă, dotată să parvină, şi intelectualul delicat, care rămâne un învins. Oriunde, eroul francez izbuteşte în dragoste, eroul român rămâne un „neînţeles". La drept vorbind, noi am avut cronicari literari de mare talent, critici încă nu, pentru motivul arătat mai sus că nu e cu putinţă o critică fără perspectivă totală istorică, deci fără tradiţie. Scopul acestei cărţi este de a da un impuls acelei vizionări integrale de la care decurge apoi critica. Scriitorii noştri sunt în majoritatea cazurilor foarte puţin cunoscători ai literaturii naţionale şi refractari la comparaţiile în cerc închis. A lua drept coordonate într-un articol despre I. Barbu pe Conachi, Bolintineanu, Anton Pann pare un lucru scandalos şi jignitor. Un poet român se compară numai cu poeţi din afară, cu Edgar Poe, Mallarmé, Paul Valéry. Şi totuşi metoda legitimă e cea dintâi.

Nu pentru satisfacţii de critic şi istoric literar am întreprins această operă. Cei care cunosc mai de aproape activitatea noastră ştiu că critica (deşi pentru unii mai notorie) ne este o preocupare secundară, la care am fi renunţat, dacă ar fi îngăduit condiţiile literaturii actuale. Însă formaţia noastră nu înţelegea eforturi literare în gol. Oricât de spontane ar fi actele de creaţie, ele profită de experienţele trecutului şi se produc mai bine în mediu tradiţional. Dacă fiecare pictor ar inventa mereu perspectiva şi uleiul, o mare energie s-ar risipi inutil. O asemenea conştiinţă de tradiţie n-am găsit-o când am început a scrie. Şi atunci am hotărât să ne documentăm pentru noi. Natura studiilor universitare şi lucrările istorice făcute la Roma ne-au dat familiarizarea cu epoca veche, câţiva ani de critică de jurnal ne-au dat prilejul unui contact deplin cu literatura actuală. Pentru epoca mijlocie a clasicilor am ales doi scriitori de bază pe care i-am studiat monografic (Eminescu, Creangă). Câte unul n-a înţeles scopurile noastre şi asta s-a văzut cu prilejul studiului critic asupra operei lui Eminescu. A trebuit, spre a avea materialul întreg de caracterizare, să studiem mss. eminesciene, să descoperim linia tematică, să citâm din ele ca dintr-o operă tipărită. Cutare pedant n-a văzut aci decât o operaţie de publicare de texte (ce n-a fost în gândul nostru) şi ne-a căutat noduri în papură. Altcineva s-a arătat fără interes pentru laturea documentară, cerând doar o sută de pagini de portreistică, ce nu s-ar fi putut da totuşi fără pregătirea necesară. Cine citeşte azi capitolul nostru despre Eminescu, aşa de altfel informat decât articolele obişnuite, va înţelege ce sforţări trebuiesc făcute pentru o sută de pagini de critică curentă. Astfel de sforţări nu cad în alte literaturi în sarcina criticului şi a istoricului literar ci a arhiviştilor. Din nefericire, deocamdată, la noi criticul trebuie să facă de toate.

. . . . . .

În aceste timpuri de suferinţă naţională, o astfel de carte nepărtinitoare trebuie să dea oricui încrederea că avem o strălucită literatură, care, pe de altă parte, în ciuda tuturor efemerelor vicisitudini, se produce pe teritoriul României Mari, una şi indivizibilă, slujind drept cea mai clară hartă a poporului român. Eminescu în Bucovina, Haşdeu în Basarabia, Bolintineanu în Macedonia, Slavici la graniţa de vest, Coşbuc şi Rebreanu în preajma Năsăudului, Maiorescu şi Goga pe lângă Oltul ardelean

sunt eternii noştri păzitori ai solului veşnic. Şi după toate, după o prea lungă desconsiderare de noi înşine, e timpul de a striga cu mândrie, împreună cu Miron Costin:

„NASC ŞI ÎN MOLDOVA OAMENI!"

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Bucureşti, Fundaţia regală pentru literatură şi artă, 1941, p. 5—6.

222. Vasile Pârvan despre „Getica" (1926)

În a⟨nul⟩ 1871, Alexandru Odobescu instituia, prin Academia Română (pe atunci «Societatea Academică»), un premiu pentru cea mai bună lucrare «asupra popoarelor care au locuit ţările române de-a stânga Dunării mai înainte de cucerirea acestor ţări de către împăratul Traian». Grigore Tocilescu, pe atunci student, fu ispitit de subiect şi în 1876 îl prezentă ca teză de doctorat la Praga. În anul următor, el înainta Academiei teza sa «după o prefacere radicală» şi obţinea premiul. Cartea sa, cu titlul *Dacia înainte de Romani* apărea în 1880, în vol. X al *Anal⟨elor⟩ Soc⟨ietăţii⟩ Acad⟨emice⟩ Rom⟨âne⟩*. În aceeaşi vreme cu Tocilescu, învăţatul sas Carl Gooss, după o conştiincioasă anchetă arheologică în Ardeal *(Chronik d⟨er⟩ arch⟨äeologischer⟩ Funde Siebenbürgens)**, scrisese lucrarea sa de sinteză, *Skizzen zur vorröischen Culturgeschichte der mittleren Donaugegenden***, ambele publicate în *Archiv. d⟨es⟩ Ver⟨eins⟩ f⟨ür⟩ siebenb⟨ürgische⟩ Landesk⟨unde⟩**** pe 1876 şi 1877*). În pregătirea pentru tipar a lucrării sale, Tocilescu folosi din plin lucrarea lui Gooss, apărută înainte de a sa. Interpretările şi concluziile greşite ale lui Gooss se regăsesc deci şi la Tocilescu. Douăzeci de ani după aceste lucrări, F. v. Pulszky publica în 1897, la Budapesta, cartea sa, în două volume, *Magyarország Archeológiája*****. Din nenorocire această lucrare nu aprofunda suficient chestiunile privitoare la epoca şi ţinuturile de care ne ocupăm. Contemporan, Nicolae Densuşeanu scria romanul său fantastic *Dacia preistorică*, plin de mitologie şi de filologie absurdă, care la apariţia sa (postumă: 1913) deşteaptă o admiraţie şi un entuziasm nemărginit printre diletanţii români în arheologie. În sfârşit, în 1912 d. I. Andrieşescu îşi luă doctoratul la Iaşi cu o *Contribuţiune la Dacia înainte de romani*, tratând amănunţit şi conştiincios chestiunea *neoliticului* din Dacia.

Acum trei ani, când am pornit cercetările pe teren privitoare la protoistoria daco-getică, nu exista, deci, în nici o limbă, nici o carte utilizabilă, de informaţie şi orientare generală ştiinţifică asupra subiectului.

Am reluat dară, în lucrarea de faţă, aproape fără nici o putinţă de sprijin pe lucrări precedente de total, protoistoria Daciei în cele douăsprezece secole care au curs de la primul contact al Daciei cu cultura villanoviană şi până la sfărâmarea regatului lui Decebalus. Am arătat mai jos, în text, în note şi sub ilustraţii, cu o strictă punctualitate, tot ce datoresc, ca studii anterioare de amănunt şi ca material publicat, ori

---

* *Cronica descoperirilor arheologice din Transilvania.*

** *Schiţe despre istoria culturii preromane a basinului mijlociu al Dunării.*

*** *Arhiva Uniunii pentru izvoarele istorice ale Transilvaniei.*

**** *Arheologia Ungariei.*

numai adunat, înainte de mine, oricui: până și celui mai modest și mai inocent diletant rural. Se va dovedi astfel mai ușor decât în alte scrieri contemporane partea nouă de cea veche.

Pentru lipsurile și greșelile ce se vor găsi mai jos sunt eu singur răspunzător; voi căuta a le îndrepta prin alte lucrări ori la o nouă ediție a acesteia. Pentru executarea desenelor inedite de mai jos am a mulțumi vechiului meu colaborator la Muzeu, d. D. Pecurariu.

Vasile Pârvan, *Getica. O protoistorie a Daciei*, București, Cultura Națională, 1926, p. 1—2.

223. Liviu Rebreanu despre romanul „Pădurea Spânzuraților"

. . . . . .

Pădurea Spânzuraților s-a născut dintr-o fotografie pe care mi-a arătat-o un prieten, la sfârșitul anului 1918. Fotografia reprezenta o pădure plină de cehi spânzurați în dosul frontului austriac dinspre Italia. Prietenul pleca la Conferința păcii, unde fotografia avea să demonstreze cum au fost tratați cehii de către conducătorii monarhiei austriece.

Fotografia m-a impresionat puternic și m-a urmărit multă vreme. Auzisem că execuții similare ar fi suferit și mulți români. Mi se povestise că chiar la Bistrița, deci în țara mea, au fost spânzurați mai mulți preoți și țărani bucovineni.

Aveam o nuvelă proaspătă, *Catastrofa*, al cărui erou, român și ofițer în armata austriacă, e adus de împrejurări să lupte contra armatelor românești. Sub impresia fotografiei cu cehii spânzurați, m-am hotărât să reiau pe eroul meu din *Catastrofa* pentru un roman, care să se cheme *Pădurea Spânzuraților*. Anecdota romanului s-a închegat singură și repede: Voi face o asemenea pădure cu spânzurați în Bucovina, unde oamenii executați vor fi toți români. Eroul meu, văzând atâția oameni uciși de către înșiși conducătorii patriei pentru care el luptă și-și primejduiește viața, se revoltă și sfârșește în ștreang, în aceeași pădure, după ce zadarnic a încercat să treacă dincolo la români.

În vremea aceea transcriam pentru tipar pe *Ion*. Planul noului roman mă preocupa însă mereu, deși mai mult anecdotic. Era un subiect cerebral, în care toată desfășurarea se înfiripa de asemenea pe date cerebrale . . .

Câteva luni mai târziu, am aflat că un frate al meu, despre care familia mea credea că ar fi prizonier undeva prin Rusia, că acel frate al meu, student devenit ofițer artilerist în armata austriacă, adus să lupte pe frontul românesc împotriva românilor, a încercat să treacă la români; a fost însă prins, condamnat și executat prin ștreang, încă din mai 1917. Nu se știa nici localitatea unde a fost executat, necum împrejurările sau oricare amănunte. În epoca aceea tulbure, când ostilitățile la noi încă nu încetaseră de tot, n-aveai nici de unde să iei informații.

A trebuit să mai treacă câteva luni până ce am putut descoperi aproximativ regiunea unde s-a întâmplat tragedia aceasta a unui tânăr de 22* de ani. Între timp, isprăvisem transcrierea lui *Ion* și acum în toate nopțile, în fața biroului, mă zbuciumam cu *Pădurea Spânzuraților*. Am

* Mai exact: împlinise 25 de ani.

început romanul de vreo patru ori, câte treizeci până la cincizeci de pagini. Simțeam însă că n-am nici ritmul, nici atmosfera. Mă înverșunam în fiecare noapte și lucrul era în zadar. În schimb, în vreme ce scriam, în liniștea apăsată, am început să percep niște bătăi ușoare în fereastra mea, delicate ca ale unor degete imateriale. Deschideam, cercetam întunericul. Nu era nimeni și nimic... Când însă bătăile acestea misterioase s-au repetat, nopți de-a rândul, insistent — fiindcă sunt, repet, credincios și superstițios — mi-am zis că nu poate fi decât sufletul fratelui meu, care cere îngrijirea creștinească ce nu i-a fost desigur acordată.

Și atunci am pornit să caut și să găsesc negreșit, orice ar fi, mormântul fratelui spânzurat. Și, după multe cercetări și destule peripeții, l-am descoperit în sfârșit, la Ghimeș, într-o livadă, la marginea fostei frontiere. Locul nu era nici măcar însemnat. De abia cu ajutorul groparului din sat am putut stabili unde a fost judecat și îngropat. Am fost în casa primarului de pe vremuri, unde a fost judecat și osândit. Am fost în odăița în care și-a petrecut ultimele ceasuri și de unde a plecat la supliciul suprem. Am trecut în satul vecin, în Făget, unde a avut ultima reședință. Am cunoscut pe preotul român, care-i fusese prieten, dar care n-a fost admis să-l însoțească la moarte. Am vorbit cu o fată de țăran, sprintenă, frumușică, la care am găsit câteva rămașe de-ale lui. Primarul mi-a dăruit șapca lui fără cozoroc pe care a trebuit să o schimbe cu o pălărie civilă când a pornit pe ultimu-i drum pământesc... L-am dezgropat apoi și osemintele le-am mutat dincolo de pârâul care fusese granița, pe vechiul pământ românesc, așa cum ceruse el în ultimele momente și cum nu i se admisese.

Și de-atunci am putut scrie liniștit la *Pădurea Spânzuraților*. Au încetat bătăile misterioase în geam, am găsit un început care m-a mulțumit și o semnificație pentru eroul romanului...

. . . . . .

Liviu Rebreanu, *Jurnal*, I. Text ales și stabilit, studiu introductiv de Puia Florica Rebreanu. Addenda, note și comentarii de Niculae Gheran, București, 1984, p. 315—317.

224. George Călinescu despre Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi și Lucian Blaga

a) Nicolae Iorga

Schimbând ceea ce-i de schimbat, N. Iorga a jucat în cultura română, în ultimele patru decenii, rolul lui Voltaire. Personalitatea lui e covârșitoare. Minor în fiecare activitate în parte, foarte conservativ și îmbibat de prejudecăți, dar răzvrătit continuu, sărind cu iuțeală de la o atitudine la alta, și totdeauna tolerat în nestatornicie printr-o bună credință care se simte, N. Iorga apare masiv privit de departe, prin numărul uriaș de tomuri scrise și prin multiplicarea preocupărilor. Totuși, imensa operă e ocupată mai mult cu personalitatea și omul va trăi mai ales la modul eroilor din istorii și în măsura în care va fi evocat. Istori-

culuí i se aduc învinuiri din ce în ce mai vehemente, dar în fond de puţină importanţă. Este foarte adevărat că N. Iorga citează uneori din memorie (aşa făceau şi vechii eruditi), că uneori se obstinează a nu corecta greşeli evidente, că adoptă ideea cea mai puţin probabilă, pentru a evita pe cea justă. În istoria literaturii citează articole care nu cuprind nimic alceva decât recenzări de opere ştiute, îşi face un aparat critic cu totul fictiv. În critică pretenţia ştiinţifică se demască mai uşor, acolo totul fiind chestiune de substanţă. Dar în istoria politică N. Iorga ştie atât de multe, a călcat cu mintea lui atâtea documente încât memoria lui însăşi va avea tăria unui document. Numărul lui de erori, foarte mic, trebuie raportat la imensul material pe care l-a cunoscut. El e un specialist total, un istoric care a sorbit apa tuturor. Nu este cu putinţă să-ţi alegi un domeniu oricât de îngust şi umbrit din istoria română fără să constaţi că N. Iorga a trecut pe acolo şi a tratat tema în fundamentul ei. Multă vreme istoricul următor va fi osândit să corecteze, să sporească sintezele lui N. Iorga (de unde şi critica tehnică), plăcerea de a intra într-o pădure virgină îi va fi refuzată. Cunoaşterea aproape monstruoasă a istoriei universale şi române în cele mai mici detalii, direct de la izvoare, i-a îngăduit istoricului să improvizeze la cerere şi în timp scurt istorii parţiale: monografii de oraşe, de domnii, de familii, istorii de relaţii, istoria bisericii, istoria armatei, istoria comerţului, istoria literaturii, istoria călătorilor străini, a tipăriturilor. Şi aceastea nu sunt simple îndreptare, sunt sinteze complete, exhaustive, uneori disperant de amănunţite, egoiste în note până a nu lăsa altuia bucuria unui adaos. Sintezele se pot reface mai „ştiinţific" tipograficeşte, amenda pe ici pe colo, în substanţă ele rămân monumente definitive de care trebuie să se ţină seama. Iorga este în istorie Virgiliu, Sf. Paul şi Beatrice laolaltă, care te conduce din ceput matură, afară de izolate şi firesti şovăiri. [. . .]

. . . . . .

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Bucureşti, Fundaţia regală pentru literatură şi artă, 1941, p. 542.

b) Mihail Sadoveanu

Mihail Sadoveanu, originar prin familie din Oltenia (Sadova), s-a născut la 5 noiemvrie 1880 în Paşcani ca fiu al lui Alexandru Sadoveanu, avocat, om bărbos şi bine trăitor, şi al Profirei Ursachi, strănepoată de baci din nordul Moldovei. Şcoala primară a făcut-o cu domnul Busuioc, gimnaziul la Fălticeni, liceul la Iaşi (Liceul Naţional). S-a căsătorit în 1901 şi a avut mulţi copii, pe care i-a crescut patriarhal, făcând uz şi de bici. Vânează, joacă şah şi se ocupă de gospodărie.

Chiar de la întâiul volum, *Povestiri,* M. Sadoveanu îşi definea temele sale fundamentale de la care n-avea să se mai abată, cu o artă de la început matură, afară de izolate şi firesi şovăiri. [. . .]

. . . . . .

Luat în totalitate, M. Sadoveanu e un mare povestitor, cu o capacitate de a vorbi autentic enormă, asemănător lui Creangă şi lui Caragiale, mai inventiv decât cel dintâi, mai poet decât cel de al doilea, deşi fără

echilibrul artistic al lui Caragiale. Prin gura sa vorbește un singur om, simbolizând o societate arhaică, dar spre deosebire de Eminescu, societatea aceasta este analizată în toate instituțiile ei. Opera scriitorului e o arhivă a unui popor primitiv ireal: dragoste, moarte, viață agrară, viață pastorală, război și asceză, totul e reprezentat. Cu o inteligență de mare creator, scriitorul a fugit de document, ridicându-se la o idee generală. Dacă Sadoveanu n-a creat oameni, a creat însă un popor de o barbarie absolută, pus într-un decor sublim și aspru, măreț, fabulos, dotat cu instituții geto-scitice, formulate pe cale imaginativă. Ca și Chateaubriand, Sadoveanu creează întâi un Univers pentru a-și așeza făpturile sale, care nu sunt însă mișcate ca la romanticul francez de melancolii stilizate ci de porniri instinctive, tăcute și rituale. Goticul, muzicalul nu intră în opera sa, care ar fi clasică, dacă echilibrul n-ar fi stricat în sensul rigidității. Idilicul lui Sadoveanu e în înțelesul cel mai larg asiatic, scitic (fără înnegurări slave), revărsat într-o netulburată placiditate, într-o cantitate mută.

Omul însuși personifică în chipul cel mai izbitor opera: voinic, trup mare, cap voluminos, gesturi cumpănite de oier, vorbire îmbelșugată, dar prudentă și monologică, ocolind disputa; însă lăsarea în jos a gurii, zâmbetul împietrit al feții aduc pe față o nepăsare ferină; ochii, nelămuriți, reci, venind de departe și trecând peste prezent sunt ai unei rase necunoscute.

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Fundația regală pentru literatură și artă, 1941, p. 545.

c) Tudor Arghezi

Cu Tudor Arghezi s-a întâmplat în literatura română un lucru foarte ciudat, asemănător în parte cu soarta lui Paul Valléry, dar complicat în așa chip cu alte probleme încât formează astăzi un caz iritant pentru mulți. Poetul și-a făcut adevăratul debut în 1904 la o revistă necunoscută, *Linia dreaptă*, după ce totuși, începând din 1896, când avea 16 ani, ascuns sub alt pseudonim, Ion Theo, publicase versuri juvenile cu binecuvântarea lui Al. Macedonski în *Liga ortodoxă*, în *Revista modernă* (dir.: Constant Cantilli) și *Viața nouă* (dir.: D. Casseli, Arist. Cantilli, I. Costin) a continuat apoi în 1910 la *Viața socială*, *Viața Românească* și alte reviste pentru ca să se înfățișeze în fine cu un volum abia în 1927, când avea 47 de ani. Deși pamfletele sale circulau prin publicațiile cu nuanță politică, lumea literară n-a relevat niciodată însușirile lor artistice și, fapt caracteristic, critica însăși le-a ignorat ca atare. În 1914 *Flacăra* (III, nr. 37), care aduna laolaltă bătrâni și tineri, ironiza pe obscurul scriitor, clasificându-l printre valorile „cu totul străine literaturii". După război, E. Lovinescu deschidea în *Sburătorul* seria obișnuitelor atacuri împotriva așa zisei abjecțiuni a pamfletarului. Se poate afirma că mediilor literare oficiale (exceptând obscurul și el cenaclu al lui Macedonski) Tudor Arghezi le-a fost aproape necunoscut până în preajma apariției *Cuvintelor potrivite*. Abia după 1922 numele poetului începe să pătrundă în cercurile de scriitori. Surprins de această existență, E. Lovinescu o înregistrează tardiv, dealtfel cu o prudență și un spirit sceptic pe care le păstrează până la

sfârșit. Între 1904 și 1927 s-au făcut și desfăcut multe glorii. O. Goga, Iosif, Cerna, Anghel, Minulescu, Pillat, Demostene Botez, Blaga, Crainic, Barbu și atâția alții și-au cucerit reputația înaintea celui de-o vârstă sau mai în vârstă decât ei. Tudor Arghezi s-a coborât poate tocmai din cauza aceasta ca un bolid. Fu proclamat „un nou Eminescu", socotit de unii cel mai mare poet de la cântărețul *Luceafărului*. Această glorie târzie și repede a avut un larg efect asupra liricei contemporane și înrâurirea a fost profundă. Dar semnele reacțiunii s-au ivit aproape imediat, luând pretexte felurite. Ion Barbu, cel dintâi, denunță „facilitatea" poeziei argheziene. Apoi începură atacurile pe tema imoderațiunii verbale, întețite în așa măsură și cu așa sistem, încât în anumite cercuri didactice s-a născut un fanatism întors. Sub protecția acestei agresiuni se produc noi defecțiuni. N. Davidescu și Al. A. Philippide fac rezerve, critica se abține de la o judecată totală, admirând convențional și încetând obiecții izolate. Oricât de supărător ar fi lucrul, observația obligă să recunoaștem că altfel decât în cazul lui Eminescu, al lui Coșbuc, al lui Goga, opinia intelectualității refuză să acorde lui Arghezi întâietatea, deși prin prestigiul poetului și prin mijlocirea mediului academic poezia argheziană este citită și răspândită și chiar studiată după clișee de pe acum constituite (religiozitate, plasticistate, limbă). Oameni cultivați declară că nu înțeleg această poezie care „nu vorbește inimii". În sfârșit, admițând valoarea lui Arghezi, cei mai mulți sunt scandalizați de compararea cu Eminescu ce li se pare o profanare.

. . . . . .

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Fundația regală pentru literatură și artă, 1941, p. 724—725.

d) Lucian Blaga

Lucian Blaga e cel dintâi care a încercat să ridice un sistem filosofic integral, cu ziduri, cu „cupolă" și să dea acestei filosofii o aplicare la realitățile naționale. Meritul este în afară de orice discuție. Oricât de nedumeriți s-ar uita profesorii de filosofie universitară, adevărata gândire românească se inaugurează aici. Sistemul a avut ecou mai ales printre literați și nu printr-o înțelegere dintre cele mai potrivite. Dar acesta e un fenomen care se petrece îndeobște. Lucian Blaga posedă o bună pregătire filosofică și are multă fantezie, fiind cu mult mai puțin un cap abstractiv, un creator de idei. E adevărat că orice sistem impune în definitiv prin imaginație, însă poezia metafizicianului aparține sentimentului logic. Filosofia lui Blaga produce o plăcere vizuală, plastică, și e opera unui poet liric lipsit (ca să ne exprimăm printr-o exagerare sugestivă) de „idei generale". Da! Opera lui Ibrăileanu e mai sofistică, în înțelesul bun, mai dialectică și deci mai stimulatoare de gândire decât aceea a lui Blaga, care în schimb aduce voința de construcție ce ne lipsea. Tentativa poetului ardelean nu va rămâne fără solide urmări. Pentru a-și satisface „patima azurie", filosoful își alege o metodă gnoseologică și calea sa e a iraționalului, la punctul unei minus-cunoașteri, într-o zonă trans-logică și trans-concretă, în care antinomiile care supără logica dau presimțirea

unor „mistere potențate". În fond dar ni se propun intuiția frenetică, revelația mitologică a inteligibilului și această mistică n-ar constitui o „metodă", dacă nu ni s-ar oferi și un mijloc de control, acela negativ al experienței care nu infirmă o metafizică. Prin urmare filosoful călătorește în pură aventură ilogică, până ce dă de o construcție care scapă de refuzul experimental. Prin metodă frenetică ajunge la nu conceptul ci existența indemonstrabilă (și teatrală) a Marelui Anonim, căruia îi face un portret psihologic, constituind baza genezei. Personajul este un tot unitar „de o maximă complexitate substanțială și structurală", o existență pe deplin autarhică, adică suficient sieși (autorul are conștiința că propune „un mit metafizic"). Fiind perfect, Anonimul n-ar putea genera decât „toturi divine", concurându-se prin identități. Spre a ocoli primejdia, el nu-și pune în joc toată potența genetică și creația devine mai mult un act de frenație. „Lumea" nu este rezultatul unui firesc proces emanativ, ci suma rezultatelor directe și indirecte ale unor acte generatoare *înadins* zădărnicite, sau denaturate până la *nerecunoaștere*. Obiectul actului generator al Marelui Anonim are amploarea complexă a totului divin, dar acest obiectiv este totdeauna *voit* restrâns la un segment absolut simplu sub unghi structural și minimalizat la extrem sub unghi substanțial. Cu alte cuvinte, din frică de a nu fi concurat de progenitură, Dumnezeu o mutilează. Și Lucian Blaga, cu aparențe foarte scientist, ne dă grafice asupra denaturării. Anonimul ar putea să facă cercuri și prin sfărâmare dă urâte romburi, trapeze, spații geometrice aritmice. Evident, contribuția metafizică este iluzorie. Denaturarea creației integrale posibile nu-i decât degradarea prin materia ostilă a ideilor platonice. Mitologie făcea și Platon, dar adâncă, fiindcă descoperea întâiul această particularitate a operației intelectuale umane de a compara percepțiile cu un prototip. Peste acest străvechi adevăr, Lucian Blaga aruncă basmul Marelui Anonim. Cum a ajuns aici? Pe cale logică nu, ca unul ce cultivă minus-cunoașterea. Vechea filosofie pornea de la noțiunea de Divinitate, cu legitima presupunere de a găsi un fund metafizic într-un concept care depășind experiența putea fi înăscut și de sursă metafizică. Filosoful mai putea porni inductiv ori analogic de la lumea spațială. Dar el respinge această metodă. Marele Anonim este „altceva decât lumea" și antropomorfismul în concepțiile despre Divinitate este „penibil și stângaci" și trebuie redus la minim. Dar atunci pe ce se bizuie analiza psihologică a invidiei și voinței necunoscutului Demiurg, creațiune mistică, absolut arbitrară? Dintr-o explicabilă pudoare, Lucian Blaga și-a extompat concepția dealtfel foarte clară. El e un „daimonion", ca și Goethe (pe care îl ia ca exemplu) un geniu în stare de intuiții mistice revelatoare, confirmabile mai târziu de experiență, care nu face altceva decât să viseze gratuit, în speranța că forța demonică din el îi poate prilejui viziuni substanțiale. Cu o astfel de concepție, dispar total granițele între metafizică și poezia propriu-zisă și Bolintineanu nu-i mai puțin filosof cu Fosforos al lui decât Blaga cu Marele Anonim.

. . . . . .

George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Fundația regală pentru literatură și artă, 1941, p. 864—865.

C. Concepții filosofice și politice, promovarea patriotismului, independenței și integrității teritoriale ale României

225. Mircea Florian despre raționalism și procesul inteligenței (1926)

1. Raționalismul, ca doctrină unitară și omogenă, egal competentă în sfera practică și teoretică, în politică și metafizică; raționalismul, ca suverană disciplină a vieții, părea încă de la sfârșitul veacului al XVIII-lea complet lichidat[1]. Contrar unei opinii destul de răspândite, epilogul direct al speculației și al mesianismului raționalist n-a fost revoluția franceză, căci în prepararea și executarea acestei răsturnări sociale mitul „naturist" și antiraționalist al lui Rousseau a jucat, mai mult nemărturisit, un rol hotărâtor; epilogul direct al raționalismului a fost consacrarea definitivă a „valorii științei" nu numai în ordinea tehnicii, cu care pe drept s-a mândrit veacul al XIX-lea, dar și în ordinea teoretică. Așadar, rezultatele pozitive ale propagandei raționaliste sunt, în domeniul teoretic, sigure, iar în domeniul practic destul de problematice. „Raționalizarea" vieții a reușit doar într-o slabă măsură, iar roadele ei așteaptă încă o maturație potrivită. Tot ce era viabil în sistemul raționalist a trecut în activitatea științifică, și astfel rațiunea, din speculativă, absolută și stearpă, devine în știința naturii experimentală, istorică, relativă și rodnică.

Rationalismul, care fusese mai mult o armă de luptă în scopul emancipării de dogmele bisericii, de tirania politică și de nedreptățile sociale decât un sistem de adevăruri „teoretice"[2] devenise nu numai de prisos, dar și primejdios, căci în locul lui se instalase știința pozitivă, cu ambiții reduse, dar direct realizabile. Și tocmai finalitatea esențial practică a raționalismului a imprimat acestuia un colorit absolutist, dogmatic, aproape religios, colorit care astăzi apare fără nici un temei în lucruri.

Cu dezorganizarea raționalismului a dispărut ultima posibilitate de absolutizare, de creare de mituri, de rezemare pe un sistem de valori necondiționate în sânul culturii europene. Mai rămâne, de bună seamă, vechea posibilitate de afirmare necondiționată: creștinismul așa cum a fost construit de biserică. Cultura europeană de la eleni și până la sfârșitul veacului al XVIII-lea s-a rezemat totdeauna pe valori absolute și necondiționate, pe care le-au făurit aci biserica, aci raționalismul. Raționalismul a fost pentru Europa absolutismul laic, puterea seculară de a promulga imperative.

Dar din clipa în care rolul conducător spiritual a trecut de la raționalismul absolutist la știința pozitivă, indiferentă față de „absolut",

---

[1] Către finele acestui veac nemulțumirea față de „luminile" diluate și trivializate era un fenomen general în Apus; pretutindeni „rațiunii" i se opuneau sentimentul și credința: așa, în Franța J.-J. Rousseau, în Anglia D. Hume, în Germania Fr. Iacobi și Hamman.

[2] Același gând este exprimat în formă de șarjă de André Saurès: „Ceea ce se cheamă rațiune e aproape totdeauna numai un sistem politic. Și orice sistem politic este o minciună pe care cei isteți o pregătesc pentru trebuința proștilor" („*Europe*", 1925, p. 299).

se observă un fapt care merită toată atenția noastră. Două tabere se constituie în ostilitate vădită. De o parte, unii se silesc a transforma știința pozitivă într-o armă de luptă socială, așadar caută în știință un nou absolut laic, un nou raționalism; de altă parte, ceilalți sporesc tot mai mult depărtarea dintre raționalism și știință, și astfel sfârșesc prin a opune știința și raționalismul. Cei dintâi vorbesc de știință ca de o nouă religie, iar corpul savanților e prezentat ca un „scerdoțiu raționalist" (E. Renan în *L'Avenir de la Science);* vechiul raționalism se transformă, în acest caz, în ceea ce s-a numit cu o nuanță peiorativă: *scientism.* Cei din a doua categorie își dau seama că, pe câtă vreme puțină știință, prezentată semidoct ca „Maiestatea Sa Știința", duce de-a dreptul la un nou raționalism dogmatic, în schimb știința pur și simplu, fără atributul de „adevărată", ia poziție energică față de nădejdea utopică inspirată de cultul raționalist. „Rațiune", rosteau raționiștii; noi, astăzi, declară H. Taine, rostim mai modest „știința"[3]. Desigur, așa este, însă chiar de aci cred nimerit a atrage atenția asupra faptului ce nu trebuie trecut cu vederea că raționalismul a patronat apariția științei și că spiritul științific a luat naștere odată cu raționalismul.

2. Înțelegem acum de ce raționalismul, care, privit ca un întreg doctrinal, este astăzi, cum spuneam, o cauză pierdută și un impuls istovit, a început a fi după război, din nou, un obiect de atacuri, și anume, se va vedea, nu numai din partea celor care vor să salveze cu bune intenții știința, ostilă contrafacerilor și aventurilor irresponsabile, dar și din partea celor care, atacând „scientismul", vlăstarul cel nou al raționalismului, lovesc totdeodată și știința, care nu e vinovată de abuzul „scientist". În puține cuvinte, antiraționaliștii de astăzi nu sunt partizanii științei, cum e firesc, ci, dimpotrivă, adversarii ei. Antiraționaliștii confundă știința cu raționalismul cel vechi și cu raționalismul cel nou, „scientismul"; cu raționalismul din care știința a ieșit ca o concluzie legitimă, și cu raționalismul, care a fost abuziv considerat drept o emanație a științei. În sfârșit, antiraționaliștii nu atacă numai știința prefăcută într-un mit (raționalismul), atac la care de altminteri se asociază însăși știința, ci atacă orice fel de știință, așadar gândirea în toate manifestările ei.

Antiraționalismul s-a transformat în antiintelectualism sau, cu expresia platonică, în misologism, în pornire contra logicii. Această confuzie are un caracter extrem de serios. Cruciada se îndreaptă nu numai împotriva celor ce nu au calitatea de a lua angajamente în numele științei (unii filosofi, politicieni agitatori, moraliști populari), dar și împotriva omului de știință, deplin conștient de împuternicirile sale. Cruciada se îndreaptă nu numai împotriva rațiunii substanțializate în facultate supremă, dar și împotriva inteligenței ca atare. Inteligența în bloc e suspectată, persecutată, insultată. Pe misologi inteligența îi exasperează, îi plictisește, îi obosește. Ei vorbesc de fetișismul științei și logicii, de fetișismul matematicii și al științelor naturale, care ar fi „desdivinizat lumea". Misologii nu osândesc, cum ar fi drept, unele greșite întrebuințări ale rațiunii (d(e) p(ildă), la filosofii Platon, Aristotel,

[3] L. Rougier, *Les Paralodismes du rationalisme,* 1920, p. 42. Dogmatism: apucătură sistematică de a emite afirmații neîntemeiate, nedovedite. Sub acest raport și scepticismul poate fi dogmatic.

Spinoza, Hegel), ci raţiunea în genere. Fiindcă unii n-au ştiut să folosească inteligenţa, urmează că orice aplicaţie a inteligenţei e condamnabilă.

. . . . . .

Mircea Florian, *Ştiinţă şi raţionalism*, Bucureşti, 1926, p. 5—8.

226. Nae Ionescu despre „dreapta" şi „stânga" (1933)

. . . . . .

Mi se spune, de pildă, că în filosofie aş fi idealist. Nu e adevărat. Nu am fost niciodată idealist în filosofie. Nu a fost neam de neamul meu; că doară bunicu-meu, Stroe Ivaşcu, era ţăran din Bărăganul Brăilei; şi ce să aibă a face bunul simţ ţărănesc cu idealismul (filosofic); şi nădăjduiesc să nu fie nici băieţii mei, pe care i-aş vrea crescuţi în frica lui Dumnezeu şi în respectul realităţilor esenţiale. Cine a pătruns în miezul lucrurilor ăstora, a înţeles ce pacoste e idealismul filosofic, şi ştie de ce mă scutur eu aşa de tare de el.

Prin urmare, nu sunt idealist în filosofie. Cât despre încurcătura cu dreapta şi stânga, cu soluţii economice de un fel, şi cu atitudini politice de altfel — apoi aci chestia e mai complicată, dar totuşi posibilă de descurcare. Principial, preopinentul meu* are dreptate: toate soluţiile pe care le accepţi trebuie să formeze un sistem; nu poţi fi, de pildă, pentru proprietatea de uz şi antidemocrat; sau: nu poţi fi democrat în politică şi realist în filosofie; sau: nu poţi preconiza o aşezare ierarhică şi organică a statului şi cere în acelaşi timp un regim parlamentar. Nu poţi. Cine a mers până la fundul lucrurilor ştie ce spun eu acum. Deci, principial, preopinentul meu are dreptate. (Numai că, nu împotriva mea, care de când scriu eu aci**, tocmai acest punct de vedere am reprezentat.)

Preopinentul meu (de ce nu-şi spune numele, să discutăm cu viziera ridicată?) nu are dreptate însă când vrea să aplice acest principiu la dreapta şi stânga. Şi nu are, pentru că „dreapta" şi „stânga" nu sunt denominaţiuni suficient de precizate, aşa încât să determine situaţiuni structural deosebite. Mă rog, Stalin e de dreapta sau de stânga? De stânga, desigur. Şi totuşi Stalin a instituit o dictatură. Care e, precum se ştie, treabă de dreapta. Ori poate că Stalin e de dreapta? Foarte bine, de dreapta să fie; eu nu mă opun. Dar atunci cum facem cu abolirea proprietăţii individuale, care, precum iarăşi se ştie, e o treabă de stânga, şi pe care tot Stalin o făcu? Dar poate că pilda lui Stalin vă jeneză. Să o luăm pe cea a lui Bismark. Bismark era de stânga sau de dreapta? De dreapta. Cum se împacă însă politica lui de dreapta cu măsurile socialiste pe care le-a înfăptuit?

Vedeţi, deci, pe dreapta şi stânga nu se poate descurca o chestiune politică; nici măcar teoreticeşte, pentru că „dreapta şi stânga" nu sunt în domeniul politic noţiuni complet diferenţiate. Dar chiar dacă teoretic chestiunea ar fi discutabilă, întrebarea „ce fel de radicalism, de dreapta

---

* De la ziarul „Dreptatea".

** În ziarul „Cuvântul".

sau de stânga" tot nu ar fi relevantă pentru discuția dintre „Dreptatea" și noi. Eu am stăruit asupra unei laturi a problemei, și îmi pare rău că preopinentul nostru nu a acordat pasagiului respectiv atențiunea cuvenită.

Mă întreabă: ce ești d-ta? radical de dreapta sau de stânga? Am precizat mai sus: nu există o dreaptă și o stângă univoc definite.

. . . . . .

Eu încerc să gândesc asupra realităților politice, pentru a delimita probleme și a găsi soluții de guvernare. Sunt de dreapta sau de stânga? Habar n-am. Deci cruțați-mă cu aceste întrebări. Nu de alta, dar nu au nici un sens.

Cuvântul, din 25 iunie 1933

227. Emil Cioran: Adamismul românesc

Doamne! ce vom fi făcut o mie de ani?! Toată viața noastră de un secol încoace nu este decât procesul prin care am ajuns să ne dăm seama că n-am făcut nimic... Comparația cu ce s-a îndeplinit în alte părți ne-a relevat neantul trecutului propriu și inexistența culturii noastre.

. . . . . .

O mie de ani s-a făcut istoria peste noi: o mie de ani de subistorie. Când s-a născut în noi *conștiința,* n-am înregistrat prin ea un proces inconștient de creație, ci sterilitatea spirituală multiseculară. Pe când culturile mari pun omul în fața creației din nimic, culturile mici în fața *nimicului* culturii. Din punct de vedere istoric, am pierdut o mie de ani, iar din punct de vedere biologic n-am câștigat nimic. Atâta vreme de vegetare dacă n-a consumat efectiv substanța vitală a neamului, n-a întărit-o și n-a dinamizat-o în nici un fel. Trecutul României nu mă flatează deloc și nici nu sunt prea mândru de strămoșii mei lipsiți de orgoliu, că au putut dormi atâta timp, în așteptarea libertății. România are un sens întrucât o începem. Trebuie s-o creăm lăuntric, pentru a putea *renaște* în ea. Plăsmuirea acestei țări să ne fie singura obsesie.

Orice om care vrea sau este chemat să joace un rol profetic în viața României trebuie să se convingă că în țara aceasta orice gest, orice acțiune, orice atitudine este un început absolut, că nu există continuări, reluări, linii și directive. Pentru ceea ce trebuie făcut nimeni nu ne precede, nimeni nu ne îndeamnă, nimeni nu ne ajută.

. . . . . .

Fiecare din noi este în situația lui Adam. Sau poate condiția noastră este și mai nenorocită, fiindcă nu avem nimic înapoi, pentru a avea regrete. Totul trebuie început, absolut totul. Noi n-avem de lucrat decât cu viitorul. Adamismul în cultură nu înseamnă altceva decât că fiecare problemă de viață spirituală, istorică și politică se pune pentru întâia oară, că tot ceea ce trăim se determină într-o lume de valori nouă, într-o ordine și un stil incomparabil. Cultura românească este o cultură adamică, fiindcă tot ce se naște în ea n-are precedent.

. . . . . .

Misiunea României trebuie să ne fie mai scumpă decât toată istoria universală, deși noi știm că trecutul României este un *timp fără istorie.*

Oamenii în care nu arde conștiința unei misiuni ar trebui suprimați. Fără spirit profetic viața este un joc inutil. Numai în clipa când România

se va consuma în flăcările interioare ale menirii sale, ea va înceta să fie întristătoare.

. . . . . .

Întreaga noastră misiune politică şi spirituală trebuie să se reducă la voinţa încordată a unei schimbări la faţă, la trăirea exasperată şi dramatică a metamorfozei întregului nostru stil de viaţă. Dacă înţelepciunea seculară, care spune că istoria nu face salturi, ar avea dreptate, atunci ar trebui să ne sinucidem cu toţii pe loc. Dar instinctul, pasiunea şi elanul nostru profetic, de la toţi pot să înveţe ceva numai de la înţelepţi nu. Existenţa noastă nu poate primi un sens decât de la un salt, de la un salt definitiv şi esenţial.

Emil Cioran, *Schimbarea la faţă a României*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1990, p. 39—41, 47, 48.

228. Micea Eliade despre idealul tinerei generaţii

Noi, „generaţia tânără", trebuia să ne găsim rosturile noastre. Dar, spre deosebire de înaintaşii noştri, care se născuseră şi trăiseră cu idealul întregirii neamului, noi nu mai aveam un ideal de-a gata făcut la îndemână. Eram liberi, disponibili pentru tot felul de „experienţe". În credinţa mea de atunci, „experienţele" acestea nu erau menite să încurajeze dilentantismul sau anarhia spirituală. Ele mi se impuneau printr-o fatalitate istorică. Eram prima generaţie românească necondiţionată în prealabil de un obiect istoric de realizat. Ca să nu sombrăm în provincialism cultural sau în sterilitate spirituală, trebuia să cunoaştem ce se întâmplă, pretutindeni în lume, în zilele *noastre*.

. . . . . .

Mă simţeam responsabil pentru întreaga „generaţie tânără". Mi-o închipuiam chemată pentru lucruri mari; în primul rând, ştiam că aveam datoria să lărgim considerabil orizontul cultural românesc, deschizând ferestre către universuri spirituale rămase până atunci inaccesibile.

Mircea Eliade, *Memorii (1907—1960)*. Ediţie şi cuvânt înainte de Mircea Handoca, Bucureşti, Editura Humanitas, 1991, p. 145, 149.

229. Mihai Ralea despre proliferarea iraţionalismului şi pesimismului (1942)

Nimic mai inexact decât opinia curentă, după care mentalitatea universal tragică în care omenirea cultivată a occidentului pare a se complace de câtăva vreme într-o sadică autotortură ar fi rezultatul experienţei evenimentelor zguduitoare pe care le trăim. Războiul, revoluţiile sociale, tulburările de tot felul sunt simptome, adesea efecte ale unor prefaceri mai adânci. Suntem ursuzi şi încruntaţi, cobim jalea şi prăpădul cu cel puţin două decenii înaintea catastrofelor actuale. Ideea inevitabilităţii războiului a crescut în sufletul nostru concomitent cu creşterea concepţiei noastre catastrofice, cu aşteptarea noastră intreprindă

a unor fenomene distructive, legate de starea de război. Aceste convingeri sunt efecte, nu cauze. Imediat după încheierea celuilalt război mondial, profețiile dezastrelor viitoare au început să curgă în abundență. O. Spengler, mai modest, le-a anunțat numai pentru o parte a planetei noastre: ținutul apusean al continentului european. Blestemele sale ideologice, care ni s-au părut așa de ipohondrice pe vremuri, au fost depășite într-atât de grozăvia vremurilor, încât azi ele ne par inocente viziuni ale unui optimist. Tulburarea s-a întins endemic la întreaga lume. Și totuși, accepția geografică a răului indicată de Spengler era o modestă interpretare a flagelului. După el, încetul cu încetul gânditorii au început a descoperi prezența tragicului nu numai în anumite epoci istorice, ci chiar în structura și datele existenței. Nu mai era vorba de un „accident", mărginit la un moment sau la un anumit spațiu geografic, reieșit dintr-o rea întocmire, ci o descoperire a mecanismului și a structurii nu numai a naturii omenești, ci a ființei în esența ei.

Literatura filosofică și morală a efectuat o acerbă emulație: aceea de a elimina orice speranță posibilă. Un gânditor părea mai profund cu cât reușea mai bine să închidă toate ieșirile din acest inexorabil impas. Ni s-a demonstrat rând pe rând că nu e vorba de împrejurări trecătoare de ordinul evoluției, de un regres de moment, de o limitare cauzală, de un curs viciat al determinismului istoric sau social, de o pervertire remediabilă a sufletului omenesc într-o epocă, de o criză de cultură sau de organizație economică, de o eretică tablă a valorilor, ci de o așezare fatală a legilor firii, față de care nu există izbăvire. Viziunea întunecată a unui Schopenhauer în secolul trecut ne apare comparativ acum ca un fel de cochetărie monden pesimistă, picant accent de amărăciune pentru distracția unei lumi, care se plictisea de atâta prosperitate.

Când o epocă dezgroapă din uitarea trecutului și selectează ca precursor vreun gânditor până atunci necunoscut, aceasta nu înseamnă atât valoarea în sine a uitatului scriitor, cât nevoia de a găsi afinități în trecut și deci argumente pentru universalizarea credințelor actuale.

Un curios și semnificativ episod de istorie culturală europeană în ultimii ani ai timpului nostru a fost dezmormântarea și ridicarea în slavă, ca un profet, a unui obscur filosof și teolog danez din secolul trecut: Söen Kirkegaard, un fel de Amiel scandinav, suflet neurastenic bântuit de pustiitoare gânduri, de dezolate isterii ipohondrice, care și-a extins plaga răului său interior asupra legilor universului. Unul dintre acele suflete zbârcite de zadarnice chinuri interne istovite în neputință și care aruncă mereu asupra vieții și lumii sumbre imprecații. Titlurile cărților sale sunt caracteristice: *Conceptul anexității, Tratatul despre desperare, Frică și tremurare*. Originalitatea sa constă în a fi ridicat blestemul la rangul unui sistem metafizic. Lectura e penibilă și înduioșătoare ca spovedania unui pacient de sanatoriu. Ea a devenit, într-o lume bolnavă și ea, cartea de căpătâi a gânditorilor europeni care găsesc într-însa oglinda propriilor destrămări sufletești. Iată câteva mostre, pentru a înfățișa portretul filosofic și moral al timpului:

. . . . . .

Atâta vreme cât aceste concepții se mențineau în sferele intelectualității, ele însemnau un simptom puțin generalizat. Dar viziunea tragică a existenței a coborât în lume și a devenit categoria curentă a cunoașterii noastre și o stare de moravuri. Echivalentul popular al lui

Sein und Zeit, opera principală a lui Heidegger, e lectura *Apocalipsului*. De la saloanele snobe și spiritiste, până la omul necăjit de jos, domină o atmosferă filosofică și morală, care amintește din plin primele epoci medievale. Noțiunile de „damnație", „păcat", „mântuire" au ajuns puncte cardinale în conversațiile noastre. Se dezgroapă peisaje apocaliptice, care elimină până și posibilitatea purgatoriului, care ar fi la urma urmei o „învârteală" confortabilă.

Condamnarea noastră e definitivă în eternitate. O voluptate sadică plină de rânjet diabolic reiese din interdicția oricărui liman de ispășire. O trudă de chinuri neistovite ne așteaptă pentru veșnicie. Scenele *Infernului* lui Dante devin condițiile normale ale oricărei vieți oneste. Cine încearcă să evadeze prin nițică bucurie e un trădător, un transfug ce trebuie sfărâmat.

Una din temele cele mai favorabile ale vieții noastre cea de toate zilele e moartea și problemele ei. Ea și-a obținut un rang de frunte în tabla de valori etice și metafizice. E amestecată în preocupările, în convorbirile noastre. Și nu de acum când ar fi justificată prin împrejurările pe care le trăim. Această dulce obsesie e mult mai veche. S-au scris nenumărate cărți și articole în ultimele decade despre vocația morții la indivizi și popoare, despre estetica ei, despre metafizica, despre necesitatea și voluptatea ei.

Cum voia Spinoza pentru filosofie, întreaga viață a devenit o meditație asupra morții. În această privință am întrecut Evul Mediu. Atunci ipohondria era morală, „acedia" era pedepsită. Dante, în *Infernul* său, rezerva pesimiștilor, *avedioși*, un compartiment în iad, unde îi punea să înnoate într-o groapă cu noroi. Misticii medievali considerau suferința benevolă ca venind de la Diavol.

O altă categorie oarecum încrustată în existența noastră e aceea a tragicului. Moartea fiind considerată ca o izbăvire, adică o soluție facilă, agreabilă, o formă egoistă și eudemonică. Tragismul firii e din contra hotărârea eroică de a trăi în perpetuu necaz. În tortură nesfârșită. Tineretul, în plină splendoare, se dedică entuziast acestei cariere de maledicțiune. Tristețea a devenit un criteriu estetic: filme, cărți, piese de teatru, nu le plac decât dacă sunt tragice. E frumos numai ce e întristător. Râsul a înghețat pe buze. Se râde searbăd. Omenirea întreagă s-a complăcut ani de-a rândul în cultivarea sentimentelor catastrofice. Cartea de căpătâi a multora a fost *Apocalipsul*. Poate că negre presimțiri agitau sufletul profeților. Au trezit și au așteptat biblice dezastre. Și se poate spune că au fost serviți după plac. Toate acestea evident au explicația clară. Ele nu sunt decât simptomele de descompunere ale societății capitaliste. Decadența economică a țărilor imperialiste, conflictul între diferite țări imperialiste, au produs dezechilibru moral și intelectual care provoacă asemenea stări de spirit. Dar n-a fost totdeauna așa.

. . . . . .

Mihai Ralea, *Apocalips și umor*, în: *Scrieri din trecut. În filosofie*, București, 1957, p. 195—197; 198—199.

---

* Scris în 1942.

230. Constantin I. Parhon, despre factorii care favorizează misticismul (1938)

Misticism

E vorba fără îndoială de un complex de factori. Când e vorba de un individ izolat, o oarecare oprire în dezvoltarea inteligenței poate să fie o condițiune importantă.

Pentru mase mari de oameni această oprire și dezvoltare a inteligenței e înlocuită de lipsa de cultură.

Un alt factor, legat într-o anumită măsură de precedentul, e absența gândirii logice.

De regulă cineva trebuie să învețe să gândească. Ori, foarte mulți oameni nu au învățat niciodată.

E necesar a privi toate fenomenele din natură în spirit critic, a stabili corelații strânse între fenomene și a nu admite ca fapt sigur decât ceea ce e demonstrat.

La foarte mulți oameni se observă în locul acestui mod de a gândi, propriu în special oamenilor de știință și filosofilor adevărați, ceea ce s-a putut numi gândirea prin clișee, pătrunse în creierul lor fără control, luate din cărți, reviste sau ziare de o valoare foarte discutabilă.

Mai e însă și un factor afectiv care, alături de cei precedenți, contribuie la răspândirea misticismului.

E sentimentul de nemulțumire, de revoltă, de speranță mereu înșelată a populației în legătură cu un politicianism nefast, cu alte cuvinte cu o falsă politică, care are în vedere nu interesele generale, ci pe acelea ale celor ce o practică.

Toți cei ce suferă de pe urma acestui politicianism prezintă o adevărată depresiune sufletească, simt nevoia unei alte atmosfere și factorii ceilalți de care am vorbit fiind prezenți și ușurând astfel — prin ignorarea gândirii logice și a legăturii dintre diferitele fenomene sociale — sugestiunea ideilor celor mai bizare, se naște o gândire socială mistică.

. . . . . .

Dacia nouă, din 23 ianuarie 1938.

231. P. P. Negulescu despre teoria inegalității raselor, a popoarelor (1934)

. . . . . .

[. . .] Pangermanismul dinaintea războiului mondial susține în adevăr că poporul german, fiind un popor „ales", a primit de la natură, odată cu „excelența" sa intelectuală și morală, o înaltă „misiune civilizatoare" și că, spre a o îndeplini, trebuie să poată „dispune" de celelalte popoare. Aceste credințe, însă, sau, cum zice ziarul englez* aceste „doctrine", — pe care războiul, cu urmările lui dureroase, nu le-a putut înlătura și care, cu toată eclipsa parțială pe care au suferit-o, au rămas încă adânc înră-

* *Times* (18 septembrie 1933).

dăcinate în mintea şi inima multora dintre germani, influenţându-le mai mult ca oricând gândirea şi acţiunea, — presupun dezlegate, într-un anumit sens, anumite probleme ştiinţifice, care sunt încă departe de a fi ajuns la o soluţie definitivă, singură şi indiscutabilă, din punct de vedere obiectiv al ştiinţelor respective. Se reia, anume, vechea teorie a inegalităţii, fatale şi iremediabile, a raselor omeneşti, cu intenţia de a scoate dintr-însa, cu orice preţ, dreptul „unora", în realitate al „uneia", din naţiunile europene, de a dispune de „celelalte" sub pretextul că aşa ar cere interesele civilizaţiei omeneşti, în general. Căci, de aceste interese natura ar fi hotărât să se îngrijească, — în primul rând, dacă nu exclusiv — naţiunile „superioare"; de aceea le-a încărcat cu darurile excepţionale, trupeşti şi sufleteşti, care le pun mai presus de celelalte şi le impun rolul conducător pe care trebuie să-l joace în lume.

. . . . . .

P. P. Negulescu, *Geneza formelor culturii. Priviri critice asupra factorilor ei determinanţi.* Bucureşti, 1934, p. 6.

232. George Enescu despre consecinţele grave ale hitlerismului asupra culturii (1936)

. . . . . .

Cu atât mai mult — continuă marele maestru* care e şi un adânc gânditor în acelaşi timp — cu cât astăzi una din ţările cele mai civilizate din lume, a păşit pragul unui păcat atât de groaznic. Germania de azi, atât de redusă din punct de vedere artistic, e departe de a aminti adevărata noblete a acestei rase. Nu recunosc în Germania de azi nimic din măreţia celor care au sfinţit geniul omenesc în secolul trecut. Asta înseamnă că poporul german s-a schimbat, — nu, el a intrat cu ochii în lumina unui soare fals, care i-a luat vederea. O politică nenorocită a ştiut să insiste asupra „amorului propriu" german, într-un sens ce a adus lucrurile în starea lor de azi.

Gazeta, din 1 ianuarie 1936.

233. Nicolae Titulescu: argumente fundamentale împotriva politicii Ungariei de revizuire a frontierelor (1934)

. . . . . .

Mai întâi, Tratatul de la Trianon apare tuturor românilor, şi îndeosebi celor din Ardeal, ca o consfinţire a unei ordini de drept mult mai redusă decât aceea pe care veacuri de convieţuire şi suferinţe comune au săpat-o în conştiinţa istorică a neamului nostru.

De aceea, în chip firesc, în opinia noastră, Tratatul de la Trianon evocă mai curând ideea unei completări decât ideea unei amputări.

Pe de altă parte, ori de câte ori unitatea noastră naţională pare a fi ameninţată, aceia care dau semnalul de alarmă şi sar cei dintâi întru

* Interviul a fost acordat la Paris, cu ocazia pregătirilor ce se făceau în capitala Franţei pentru reprezentarea operei sale, *Oedip.*

apărarea ei sunt românii din noile provincii. Această reacție instinctivă constituie cel mai frumos omagiu adus Conferinței păcii și cea mai strălucită mărturie a permanenței operei ei. Clădită pe libertate ca temelie, ea se apără singură împotriva tuturor.

Când acestea sunt datele vieții noastre interne, politica externă a României, dacă știe să se conformeze lor, nu poate decât să-și impună pretutindenea cerințele.

. . . . . .

De aceea, nu mă voi ocupa aci decât de revizionismul unguresc.

Noi am spus în repetate rânduri Ungariei, și i-o spunem din nou și azi: o înțelegere între noi este și în interesul general al păcii și în interesul celor două țări. Dar o înțelegere devine imposibilă, dacă cu prilejul ei se ridică chestiunea schimbării hotarelor țării.

Ungaria știe tot așa de bine ca și mine că prin propaganda la care se dedă nu va putea clinti hotarele noastre nici pe un singur metru pătrat. Atunci de ce o face? Explicația este simplă. Scopul manifestațiunilor revizioniste este demoralizarea țărilor vizate și ținerea trează în opinia publică ungară a unei speranțe nelămurite în vremuri mai bune. Cu alte cuvinte, aceste manifestațiuni constituiesc o armă de luptă în războiul juridic, care, din nefericire, se confundă astăzi cu starea de pace.

Dacă este așa, nimic nu ar servi mai mult jocul adversarilor unității noastre naționale decât a ne lăsa intimidați de asemenea manifestațiuni.

Nu o vom face.

Și nu o vom face conștient, pentru că granițele noastre sunt apărate contra revizuirii de o întreită pavăză: juridică, morală și politică.

Le voi examina pe rând.

. . . . . .

Străinătatea nu cunoaște puterea pe care o dă românilor credința că ei nu și-au spus încă cuvântul în evoluția internațională.

Revizuirea nu este pentru România numai amputarea moșiei strămoșești.

Revizuirea este amputarea atribuțiunilor istorice ale neamului nostru, tocmai în clipa în care el și-a desăvârșit unitatea.

Din nedreptățile sufletești suferite de poporul nostru, unii care au fost feriți de ele voiesc să deducă privilegii pentru țara lor.

Noi nu revendicăm ranguri aristocratice în viața internațională: în schimb, nu vom renunța niciodată la egalitatea cu ceilalți, așa de greu câștigată.

Și celor care ne vorbesc azi de întoarcerea la trecut pe calea revizuirii le răspundem: trecutul a fost al vostru, prezentul nu este al nimănui, iar viitorul nu vi-l dăm, căci este cel mai scump bun din câte avem.

Nicolae Titulescu: *Valoarea luptei pentru progres: discurs în parlamentul României (aprilie 1934);* în: *Discursuri,* București, Editura Științifică, 1967, p. 407, 409, 424.

234. Zaharia Stancu, articolul „Ardealul" (1940)

Din 1918, lozinca tuturor românilor, indiferent de credințele lor politice și organizațiile în care activau, a fost una singură: Ardealul s-a alipit

la patria mumă pentru totdeauna. După suferințe milenare, prin jertfa a opt sute de mii de soldați căzuți pentru Patrie, s-a ajuns la întregire.

În tot decursul existenței neamului românesc n-am râvnit pământuri străine. Voievozii noștri din trecut și strămoșii noștri s-au luptat numai pentru menținerea libertății neamului românesc, niciodată pentru a ridica libertățile altor neamuri, niciodată pentru a intra în stăpânirea pământurilor altor neamuri.

În 1918 s-a ajuns la întregire... Minorităților le-am dat drepturi egale cu ale românilor. În Ardeal când s-au împărțit marile moșii au fost împroprietăriți toți țăranii, toți cei ce robeau de secole pe ogoare cari nu erau ale lor. Comisiile de împroprietărire au fost drepte în măsurile lor. Nu i-au părtinit pe țăranii români din Ardeal și nu i-au nedreptățit pe țăranii unguri.

Noi știm, — și o mai știu și alții, că nu poporul maghiar este revizionist, ci că revizionistă este numai clasa conducătoare ungurească, compusă din bogătași, din marii stăpînitori de pământuri pe care țăranii maghiari robesc din zori până în noapte ca și străbunii lor din evul mediu.

Altădată, cu puțini ani în urmă, ungurii cerșeau sprijinul Londrei și al Parisului. A uitat cineva violentele campanii de presă anti-românești și pro-maghiare ale lordului Rothermere? Acum, plutocrația maghiară cere sprijinul Axei.

Atât la Roma cât și la Berlin se afirmă mereu că războiul acesta are drept scop construirea unei Europe noi în care să nu mai existe nedreptate, construirea unei Europe în care domnia plutocraților să ia sfârșit odată pentru totdeauna.

Noi, românii, nu avem sub stăpânirea noastră decât pământ românesc... Ardealul este românesc și trebuie să rămână românesc.

Pentru apărarea Ardealului câștigat cu opt sute de mii de morminte nici o jertfă nouă, oricât ar fi ea de uriașă, nu ni se pare zadarnică.

Azi, din 1 septembrie 1940.

235. George Sofronie despre semnificația juridico-istorică a Actului de la Alba-Iulia. (1 decembrie 1942)

Pentru conștiința națională a românilor din Transilvania, dar și pentru a românilor de pretutindeni, hotărârea de la 1 Decembrie 1918, luată în Cetatea istorică a neamului, are, mai presus de orice, semnificația unei sentințe drepte într-un îndelungat proces istoric. Dar însemnătatea acestui act apare sporită, când observăm că, în lumina dreptului popoarelor, el se situiază pe linia unor mari principii, adânc împământenite în conștiința juridică obștească, — de astăzi, ca și de acum un sfert de veac în urmă, — ce-și găsesc concretizare în acest mare adevăr că „națiunea, prin aria ei de expansiune teritorială, urmează să fie privită ca formula vie a frontierei". Dincolo de însemnătatea sa națională covârșitoare, — căci ea a înlesnit și definitivat integrarea Transilvaniei, acest „leagăn al românismului" în cadrele teritoriale și politice ale unui stat român întregit, — hotărârea de la Alba-Iulia de la 1 Decembrie 1918 apare astfel de o „valoare internațională", ca unul dintre cele mai caracteristice

acte ce se inspiră din acel „drept de revendicare" cu străduință și lupte câștigat în decursul veacului trecut al „revendicărilor naționale", următor căruia „Statul național este deplin îndreptățit de a atrage la sine părți din corpul național, aflătoare sub stăpâniri străine, după cum acestea, la rândul lor, au dreptul sacru de a se alipi statului lor național".

Dar ca toate actele mari din istoria neamului nostru, — și îndeobște din viața tuturor popoarelor, — actul de la 1 Decembrie 1918 este firească și dreaptă urmare a unei îndelungate pregătiri. A unei pregătiri a românilor transilvani impresionant manifestată de-a lungul secolelor, precum o arată neîndoielnic „plebiscitul de toate zilele", ce afirmă o constantă și neîntreruptă gravitare a maselor românești transilvane spre așezările politice românești de la sudul și răsăritul Carpaților; o gravitare afirmată prin secole a Țării Transilvane spre Principatele române dunărene, a căror firească întregire este, precum totdeauna au arătat-o, alcătuirea populației sale — de autohtonie și mare majoritate românească, — ca și caracterul „unitar" geografic și economic. Acest „plebiscit de toate zilele", de neprețuită valoare morală și juridică, ce s-a manifestat neîncetat, prin conștiința unei comunități de origine românilor de pretutindeni, a unei comunități de voință, de năzuințe și de destin, alcătuiește un prim fundament, de însemnătate deosebită, a actului de la 1 Decembrie 1918. Dar la baza sa se găsește deopotrivă o pregătire mai apropiată în timp de momentul istoric al înfăptuirii sale. [...]

Transilvania, nr. 12, decembrie 1942.

236. George Călinescu*, articolul „Frigmania și Bovenia" (martie 1939)

Întocmai ca în filmele americane atragem stăruitor atenția cititorului că asemănările întâmplărilor din această cronică cu posibile evenimente contemporane sunt simple coincidențe, cu atât mai mult, cu cât faptele sunt scoase dintr-un vechi manuscris din secolul al XIII-lea, găsit în mânăstirea din Grapa** de un foarte erudit profesor. Iată în fond despre ce este vorba:

Pe un continent îndepărtat existau acum câteva sute de ani două state, anume Frigmania*** și Bovenia****. Frigmania era o țară puternică, foarte populată și, *mutatis mutandis*, industrială. Bovenia era o țărișoară vecină aproape fără nici o însemnătate politică. Nenorocirea Boveniei (căci va fi la mijloc o nenorocire) este că, în vreme ce Frigmania avea pășunile cele mai sterpe din lume pentru un popor iubitor de lapte și derivatele lui, Bovenia era acoperită cu o prea frumoasă iarbă. Turmele de boi și vaci ale acestei țări erau vestite, și numele statului nu pare a fi străin de bogăția lui. Pașnica clătinare de cozi a vacilor Boveniei irită în cele din urmă pe vecinii cu vaci slabe. Dar nu s-ar fi întâmplat fiește nimic dacă purtările bovenilor n-ar fi devenit de la o vreme intolerabile. În Bovenia locuiau nouă frigmani spre hotarul Frig-

* Semnat: *Aristarc*.

** Praga.

*** Germania.

**** Cehoslovacia.

maniei (împinși acolo de frăgezimea păşunilor) şi un frigman în capitala Boveniei, numită Grapa. Într-o zi, frigmanii din Bovenia observară că bovenii, întorcându-se de la câmp îndărătul vacilor, râdeau cu prea multă volubilitate. Era hotărât că bovenii îşi băteau joc de ei. Un boven scuipă în direcţia frigmanilor. O vacă bovenă se scutură de muşte cu coada şi toate muştele zburară şi se aşezară pe vacile frigmanilor. Provocarea era evidentă. Atunci frigmanii din Bovenia implorară ocrotirea Frigmaniei, care ceru lămuriri amănunţite bovenilor. Situaţia deveni în curând nesuferită, fiindcă bovenii începură să atenteze la siguranţa statului frigman. Mă veţi întreba cum? Ne spune cronica. Un frigman din Frigmania, dormind lângă graniţă, fu pişcat de un purice. Făcându-se examenul agresorului se constată că puricele sărise hotarul din Bovenia. O vacă bovenă se aşează pe cele două picioare din urmă pe teritoriul frigman şi-şi lăsă superfluiditatea mistuirii în ţara frigmană. O pisică bovenă prinse şoareci pe pământ frigman şi-i mâncă în Bovenia. Foarte multe vrăbii bovene treceau în stoluri în Frigmania şi-şi lăsau necurăţeniile pe căciulile frigmanilor. Atrase de o propagandă mârşavă — am vrut să spun de vrăji — găinele frigmane mergeau şi se ouau în Bovenia, privând statul de un important venit. Norii se învârteau pe vreme de secetă în Frigmania dar fugeau şi se prefăceau în ploaie în Bovenia. Frigmanii dădură o mulţime de avertismente bovenilor, ca să nu mai atragă norii, dar totul fu în zadar. Existenţa celor nouă frigmani din Bovenia devenise din ce în ce mai tristă din cauza prigoanelor. În iulie, august, nu se ştie prin ce procedee, era o căldură teribilă; în decembrie, ianuarie, nu puteai sta de frig. În anotimpul acesta, bovenii închegau apa frigmanilor. Noaptea, când cei nouă frigmani voiau să doarmă, lătrau câinii, cântau cucuvele. Se pretindea chiar că bovenii izbutiseră să ţină iarna soarele pe loc măcar câteva ceasuri, aşa încât frigmanii să aibă noaptea mai lungă şi să sufere din cauza aceasta pagube materiale. Se mai observă că, oricâte sforţări conjugale făceau cei nouă frigmani, nu puteau avea mai mult de un copil fiecare, şi încă fată. Se bănuia că apa fusese infectată cu substanţe sterilizatoare.

Împăratul frigmanilor suportă cu mare răbdare aceste provocaţiuni, dar în cele din urmă, durându-l soarta conaţionalilor săi, decise să pună capăt obrăzniciei bovenilor. Prilejul se ivi curând. O vacă bovenă izbi cu coada o frigmană, un copil râse cu insolenţă, soţul frigmanei vru să pedepsească coada vacii trăgând-o iar vaca izbi cu copita pe frigman. În loc să dea dovezi de umanitate şi să apere pe frigman, bovenii ziseră în râs: Ai găsit ce-ai căutat! Cei nouă frigmani cerură omorârea vacii, bovenii se împotriviră şi, în sfârşit, vexaţiile veniră cu duiumul. Ciorile făceau cra-cra la bieţii frigmani, puricii îi pişcau, ciinii îi lătrau, oile behăiau obraznic la ei. Atunci cerură ajutor împăratului Frigmaniei, care cuprinsese numaidecât teritoriile bovene în care locuiau cei nouă frigmani, luând si ceva în plus cu populaţie bovenă, ca garanţie. Conflictul se socoti lichidat şi împăratul zise că de acum încolo speră că cele două ţări să trăiască în cea mai calmă vecinătate, nu fără a atrage atenţia bovenilor că el va proteja cu cea mai atentă paternitate pe frigmanul al zecelea, şi acum unicul în Bovenia, care locuia în Grapa. Tratatul suna aşa: „Împăratul Frigmaniei nu va suferi să se clatine un fir de păr de pe capul unui frigman". În scopul de a se controla executarea tratatului un observator fu trimis la Grapa să protejeze pe frigman. Însă cum frigmanul avea coama foarte abundentă şi nu purta pălărie pe cap, a doua zi chiar după intrarea în vigoare a tratatului, vântul

boven suflă în capul lui. Părul frigmanului fiind clătinat, frigmanii ocupară numaidecât toate Bovenia.

Dar toate acestea s-au petrecut foarte de mult, într-o vreme în care omenirea nu era încă civilizată.

Jurnalul literar, din 26 martie 1939.

237. Tudor Arghezi, pamfletul „Baroane" (1943)

Ce semeț erai odinioară, dragul meu, de n-ai mai fi fost! Și ce mojic! ce mitocan! ce bădăran! Nu te mai recunosc. Parcă în hainele tale a intrat alt om și parcă celălalt a plecat în pielea goală, pe undeva prin ceruri ori prin iad.

Botul nu-ți mai e așa de gros, fălcile ți-s mai puțin dolofane și ai început, Doamne!, să și surâzi cu buzele alea groase, șterse de unsoare. Ceafa ți s-a mai tras, gușa s-a mai moderat, burta caută un relief mai apropiat de spinare. Nici părțile dindărăt nu mai sunt atât de expresiv dominante, dedesubtul croielii scurte.

Cred că nu mai iei dimineața patru cafele cu lapte, o halcă de șuncă și opt prăjituri, cu care ți-ai pus din nou în funcțiune intestinul gros, anemiat de răbdări prăjite. Te umplușești bine până la râgâială. Ți-aduci aminte ce sfrijit erai pe când erai sărac, și cum ne pălmuia căutătura ta ațâțată după ce te-ai procopsit. Îndopat cu bunurile mele, nu-ți mai dam de nas și ți s-a părut că sunt pus pe lume ca să slujesc mădularele tale, burții, gușii, sacului și dăsagilor tăi: ăsta era rostul meu, a trebuit să-l aflu de la tine, flămândule, roșcovanule, boboșatule, umflatule.

Mi-ai împuțit salteaua pe care te-am culcat, mi-ai murdărit apa din care ai băut și cu care te-ai spălat. Picioarele tale se scăldau în Olt și mirosea până la Calafat, nobilă spurcăciune!

I-auzi! vrea să-mi fie stăpân și să slugăresc la mațele lui, eu care nu m-am băgat rândaș nici la boierul meu. Vrea trei părți și din văzduhul meu, ca să răsufle în răcoarea mea numai el. Lasă-mă să-mi aleg stăpânul pe care îl vreau eu, dacă trebuie să mă robesc, nu să mă ia la jug și bici, înșfăcat de ceafă, cine poftește.

Uită-te, mă, la mine! Baroane! Să ne desfacem hârtiile amândoi, eu zapisul și hrisoavele mele scrise pe cojoc, și tu zdrențele tale. Scrie pe ale tale Radu? Nu scrie! ... Scrie Ștefan? Nu scrie! ... Scrie Mihai, scrie Vlad, scrie Matei? Nu! Păi ce scrie pe cârpele tale? Degete șterse de sânge?

Mi-a ieșit o floare-n grădină, ca o pasăre roșie rotată, cu miezul de aur. Ai prihănit-o. Ți-ai pus labele pe ea și s-a uscat. Mi-a dat spicul în țarină cât hulubul și mi l-ai rupt. Mi-ai luat poamele din livadă cu carul și te-ai dus cu ele. Ți-ai pus pliscul cu zece mii de nări pe stânca izvoarelor mele și le-ai sorbit din adânc și le-ai secat. Mocirlă și bale rămân după tine în munți și secetă galbenă pustie în șes — și din toate păsările cu graiuri cântătoare, îmi lași cârduri de ciori.

Începi să tremuri acum, căzătură. Așa s-a întâmplat cu toți câți au umblat să-mi fure binele ce mi l-a dat Dumnezeu. Te-ai cam subțiat și învinețit. Obrazul ți-a intrat în gură, gulerul ți-a căzut pe gât ca un cerc de putină uscată. Dacă te mai usuci nițel, o să-ți adune doagele de pe jos. Ce floacă plouată-n capul tău! ce mustață pleoștită! Ce ochi fleșcăiți! Parcă ești un șoarece scos din apa fiartă, de coadă, Baroane ...

Informația zilei, din 30 septembrie 1943.

VI. ANEXE

238. Tabel privind producția minieră între anii 1921—1938

Anul	Producția (tone)	Valoarea producției (Lei)	Prețul mijlociu pe tonă (Lei)	Indici 1921 = 100		
				Cantitate	Valoare	Preț
1. PETROL BRUT						
1921*	1 168 414	1 021 296 529	874	100	100	100
1929	4 836 974	7 441 204 190	1 538	414	729	176
1933	7 376 604	3 197 329 682	433	631	313	50
1938	6 594 252	4 490 905 974	681	564	440	78
2. GAZ NATURAL în m^{3**}						
a. Vechiul Regat						
1921	90 419 750	18 063 950	0,20	100	100	100
1929	547 731 507	328 618 904	0,59	605	1 819	293
1933	1 342 435 856	201 365 378	0,15	1 484	1 114	75
1938	1 559 399 565	779 699 783	0,50	1 725	4 316	250

* Din seria completă a anilor am selecționat pe cei mai semnificativi

** Cantitatea consumată.

Anul	Producția (tone)	Valoarea producției (Lei)	Prețul mijlociu pe tonă (Lei)	Indici 1921 = 100		
				Cantitate	Valoare	Preț
b. Transilvania						
1921	90 062 666	15 225 984	0,17	100	100	100
1929	258 867 397	158 804 375	0,61	287	1 043	358
1933	157 475 291	108 785 815	0,69	174	714	405
1938	300 784 503	177 962 534	0,59	334	1 169	347
3. CĂRBUNI						
a. Cărbune brun și lignit						
1921	1 594 719	780 660 996	490	100	100	100
1929	2 675 080	2 184 617 877	817	168	280	167
1933	1 313 625	843 896 292	642	82	108	131
1938	2 096 698	1 300 059 933	620	131	167	127
b. Huilă						
1921	209 576	148 464 260	708	100	100	100
1929	370 947	371 427 989	1 001	177	250	141
1933	176 778	134 026 943	758	84	90	107
1938	295 575	174 543 775	591	141	118	83
c. Antracit						
1921	392	235 200	602	100	100	100
În anii 1925—1931 nu s-a extras						
1933	18 062	7 059 312	390	4 608	3 001	65
1938	3 265	920 956	282	833	392	47
4. MINEREURI METALIFERE						
a. Aur și argint						
1921	147 518	17 702 160	120	100	100	100
1929	289 992	164 123 406	565	196	927	471
1933	379 643	266 325 408	701	257	1 504	584
1938	704 587*	716 450 107	1 017	478	4 047	848

* Inclusiv minereul de plumb.

Anul	Producția (tone)	Valoarea producției (Lei)	Prețul mijlociu pe tonă (Lei)	Indici 1921 = 100		
				Cantitate	Valoare	Preț
b. Cupru						
1921	1 420	786 932	554	100	100	100
1929	12 503	1 896 077	151	880	241	27
1933	1 909	1 099 800	576	134	139	104
1938	12 420	1 375 734	1 108	875	175	200
c. Bismut*						
1938	160	95 700	5 981	2 667	2 658	100
d. Fier						
1921	91 109	26 936 587	295	100	100	100
1929	90 014	46 857 014	520	99	174	176
1933	13 831	6 403 257	462	15	24	157
1938	139 185	98 990 172	711	153	367	241
e. Fero-mangan						
1921	3 035	981 519	323	100	100	100
1929	35 038	19 619 272	559	1 154	1 999	173
1933	2 744	313 400	112	91	32	35
1938	60 256	7 257 418	120	1 985	739	37
f. Fero-chrom**						
g. Pirită						
1921	15 937	8 925 000	560	100	100	100
1929	23 851	16 446 043	689	150	184	123
1933	12 112	1 453 440	120	76	16	21
1938	11 205	6 723 000	600	70	75	107

* Statistica nu dă cifrele referitoare la anii dinainte de 1934.

** Statistica prezintă numai anii 1922, 1923 și 1933, pentru acest an din urmă, din nota ei, rezultă că au fost extrase „20 tone, val. 8 700 lei".

Anul	Producția (tone)	Valoarea producției	Prețul mijlociu pe tonă	Indici 1921 = 100		
		Lei		Cantitate	Valoare	Preț

h. Aluminiu

Baza 1922=100

1922	3 737	522 406	139	100	100	100
1929	926	166 680	180	25	32	129
1933	1 156	40 460	35	31	8	25
1938	11 806	2 535 528	215	316	485	155

i. Mercur

Baza 1923=100						
1923	200	100 000	500	100	100	100

În anii 1924—1930 nu s-a extras.

1933	48	14 400	300	24	14	60
1938	5	4 800	960	3	5	192

j. Plumb*

1921	33	22 690	687	—	—	—
1929	16	9 600	600	—	—	—
1933	35 767	14 729 593	411	—	—	—

5. MINEREURI NEMETALIFERE

a. Asfalt

1921	14 122	4 942 616	349	100	100	100
1928	8 875	1 386 736	156	63	28	45

De la 1929—1936 nu s-a mai extras.

1938	489	67 699	138	3	1	40

* De la 1934—1938 producția și valoarea sunt cuprinse în minereurile de aur și argint.

Anul	Producția (tone)	Valoarea producției (Lei)	Prețul mijlociu pe tonă (Lei)	Indicii 1921=100		
				Cantitate	Valoare	Preț

b. Ozocherită*

. . . . . .

c. Chihlimbar
Baza 1923=100

1923	67	183 500	2 723	100	100	100
1929	20	86 870	4 343	30	48	239
1933	5	20 000	4 000	7	11	147

Nu s-a extras în 1935 și de la 1937.

d. Talc
Baza 1933=100

1933	1 112	1 156 600	1 140	100	100	100
1938	2 256	5 067 060	2 246	203	434	216

e. Mică**

. . . . . .

6. SARE
Sare gemă

1921	232 818	113 181 496	486	100	100	100
1929	318 802	707 598 000	2 219	137	625	456
1933	278 006	615 529 176	2 214	119	544	455
1938	350 618	570 682 408	1 628	151	504	335

Sare de mare
Baza 1923=100

1923	1 561	1 056 755	676	100	100	100
1929	2 698	6 722 500	2 491	173	636	368
1938	1 140	—	—	73	—	—

* Nu se dau cifre pentru anii la care ne referim aici; în statistică se arată însă că „în anul 1925 s-au extras 2 858 kg, val. 28 580 și în 1932, 4 405 kg, val. 66 075 lei".

** Nu se dau cifre pentru anii la care ne referim aici; în statistică se arată însă că „în anul 1925 s-au extras 6 m^3 în val. de 94 050 lei, în 1927, 0,095 m^3, în 1935, 10 m^3, în 1936, 33 m^3 și în 1937, 27 tone".

Anexă (continuare)

Anul	Producția (tone)	Valoarea producției	Prețul mijlociu pe tonă	Indicii 1921=100		
		Lei		Cantitate	Valoare	Preț
Producția carierelor m³*						
1921	—	18 799 375	—	—	100	—
1929	—	277 385 946	—	—	1 475	—
1933	—	107 716 350	—	—	573	—
1938	—	290 994 677	—	—	1 548	—

Anuarul statistic al României, 1939—1940, București, 1940, p. 456—461.

239. Tabel cu indicii cantitativi ai producției agricole între anii 1921—1938

Baza 1926—1935=100

Anul	Total	Cereale	Plante alimentare	Plante industriale	Fînețe	Vii și pruni
1921	67,1	68,4	50,1	44,5	66,2	90,1
1929	111,8	123,0	109,2	111,0	105,4	62,6
1933	100,6	105,2	101,6	98,2	98,9	77,3
1938	113,4	121,4	100,1	125,1	97,1	99,1

Anuarul statistic al României, 1939—1940, București, 1940, p. 404.

* De la 1921—1932 cuprinde ói valoarea talcului.

240. Tabel cu suprafețele cultivate cu cereale între anii 1921—1938

Anul	Grâu			Porumb	Orz			Ovăz	Secară			Mei	Hrișcă	Mături
	Total	de toamnă	de primăvară		Total	de toamnă	de primăvară		Total	de toamnă	de primăvară			
Hectare														
1921	2 488 335	2 109 311	379 024	3 443 990	1 569 373	65 668	1 503 705	1 239 006	326 576	265 379	61 197	73 938	3 137	2 226
1929	2 737 146	2 480 717	256 429	4 794 952	2 053 537	81 349	1 972 188	1 212 700	312 839	291 817	21 022	99 465	3 722	8 161
1933	3 116 322	2 877 273	239 049	4 827 039	1 814 943	85 845	1 729 098	829 633	387 545	373 899	13 646	65 163	5 692	12 939
1938	3 926 897	3 654 162	272 735	5 033 567	1 250 817	95 889	1 154 928	648 695	478 302	463 905	14 397	34 106	3 110	11 848
În procente la suprafața arabilă														
1921	23,9	20,3	3,6	33,1	15,1	0,6	14,5	11,9	3,1	2,5	0,6	0,7	*	*
1929	21,0	19,1	1,9	36,9	15,8	0,6	15,2	9,3	2,4	2,2	0,2	0,8	*	0,1
1933	23,6	21,8	1,8	36,6	13,8	0,7	13,1	6,3	2,9	2,8	0,1	0,5	*	0,1
1938	28,3	26,3	2,0	36,3	9,0	0,7	8,3	4,7	3,4	3,3	0,1	0,2	*	*

* Sub 0,1 la sută.

Anuarul statistic al României, 1939—1940, București, 1940, p. 406.

241. Tabel cu suprafața României după culturi între anii 1921—1938

Anul	Terenuri arabile						Fânețe naturale	Pășuni	Livezi cu pomi fructiferi	Vii	Păduri	Alte terenuri
	Total	Cereale	Plante alimentare	Plante industriale	Fânețe cultivate	Ogoare						
	Mii hectare											
1921	10 392,9	9 146,6	355,8	166,9	373,6	*350,0	876,0	—	—	—	—	—
1929	13 011,0	11 222,5	424,5	365,8	648,3	349,9	1 312,9	2 741,6	342,0	271,7	7 224,1	4 601,6
1933	13 189,8	11 059,3	473,3	335,7	737,9	583,6	1 469,0	2 511,6	196,7	328,4	7 224,1	4 585,3
1938	13 873,8	11 387,3	494,3	487,6	734,3	770,3	1 787,1	3 259,5	280,6	369,0	6 584,2	3 350,7
	Procente											
1921	35,2	31,0	1,2	0,6	1,3	1,2	3,0	—	—	—	—	—
1929	44,1	38,0	1,4	1,3	2,2	1,2	4,4	9,3	1,2	0,9	24,5	15,6
1933	44,7	37,5	1,6	1,1	2,5	2,0	5,0	8,5	0,7	1,1	24,5	15,5
1938	47,0	38,6	1,7	1,7	2,5	2,6	6,1	11,0	1,0	1,3	22,3	11,4

* Interpolat.

Anuarul statistic al României, 1939—1940, București, 1940, p. 405.

242. Tabel cu suprafețele cultivate cu plante industriale, între anii 1921—1938

Anul	Floarea soarelui	Rapiță			Cânepă	In	Bumbac	Muștar	Soia	Sfeclă de zahăr	Tutun	Mac	Ricin	Cicoare	Anason	Hamei	Alte plante industriale
		Total	de toamnă	de primăvară													
HECTARE																	
1921	29 121	42 415	14 240	28 175	41 191	11 018	—	2 276	—	23 060	17 366	455	—	12	—	—	—
1929	160 738	58 018	—	—	36 950	17 320	16	710	—	49 305	30 578	1 071	—	742	692	107	9 533
1933	163 081	38 718	—	—	47 874	18 774	2 198	1 367	—	43 106	10 103	4 159	491	378	66	21	5 351
1938	200 434	85 639	61 953	23 686	49 958	16 171	3 188	1 908	57 648	46 775	14 875	2 069	595	433	202	23	7 726
ÎN PROCENTE LA SUPRAFAȚA ARABILĂ A ȚĂRII																	
1921	0,3	0,4	0,1	0,3	0,4	0,1	—	*	—	0,2	0,2	*	—	*	—	—	—
1929	1,2	0,4	—	—	0,3	0,1	*	*	—	0,4	0,2	*	—	*	*	*	0,1
1933	1,2	0,3	—	—	0,4	0,1	*	*	—	0,3	0,1	*	*	*	*	*	*
1938	1,4	0,6	0,4	0,2	0,4	0,1	*	*	0,4	0,3	0,1	*	*	*	*	*	*

* Sub 0,1.

Anuarul statistic al României, 1939—1940, București, 1940, p. 408.

243. Tabel cu producția plantelor industriale, între anii 1921—1938

Chintal = 100 kg

Anul	Floarea soarelui	Rapiță			Cânepă sămânță	In sămânță	Soia	Mușt-ar	Cânepă fuior	In fuior	Bumbac	Sfeclă de zahăr	Tutun	Mac	Ricin	Cicoare	Anason	Hamei	Alte plante industriale
		Total	de toamnă	de primăvară															
PRODUCȚIA TOTALĂ ÎN MII CHINTALE																			
1921	158	117	71	46	137	30	—	—	—	—	—	3 516	105	—	—	0,2	—	—	—
1929	1 485	411	—	—	76	71	—	3,7	193	27	0,05	8 927	260	5,4	—	121,3	3,4	0,6	72
1933	1 713	269	—	—	189	107	—	9,1	260	63	3,8	6 784	63	21,9	3,8	38,2	0,4	0,1	78
1938	2 308	534	451	83	214	57	522	5,0	230	31	14,1	7 201	117	11,8	2,9	67,1	1,6	0,3	11,8
PRODUCȚIA MIJLOCIE LA HECTAR ÎN CHINTALE																			
1921	5,4	2,8	5,0	1,6	3,3	2,8	—	—	—	—	—	152,2	6,0	—	—	1,3	—	—	—
1929	9,2	7,1	—	—	2,1	4,1	—	5,1	5,2	1,6	3,0	181,0	8,5	5,0	—	163,5	5,0	5,2	7,5
1933	10,1	6,9	—	—	3,9	5,7	—	6,6	5,4	3,3	1,7	157,3	6,2	5,3	7,9	101,1	5,4	4,5	14,5
1938	11,5	6,2	7,3	3,5	4,3	3,5	9,1	2,6	4,6	3,7	4,4	153,9	7,8	5,7	5,0	155,0	7,7	14,2	15,2

Anuarul stastistic al României, 1939—1940, București, 1940, p. 413.

244. Tabel cu producția plantelor alimentare între anii 1921—1938

Chintal = 100 kg

Anul	Fasole			Mazăre	Linte	Bob	Năut	Cartofi			Ceapă	Varză	Pepeni verzi și galbeni	Dovleci			Alte legume
	Total	în ogor propriu	printre porumb					Total	în ogor propriu	printre porumb				Total	în ogor propriu	printre porumb	
PRODUCȚIA TOTALĂ ÎN MII CHINTALE																	
1921	1 018	390	628	83	22	34	—	13 877	13 501	376	516	1 293	1 098	2 887	332	2 555	1 205
1929	2 590	785	1 805	199	60	24	7	24 838	22 899	1 939	1 198	3 043	3 090	15 477	475	15 002	855
1933	3 307	984	2 323	209	92	19	8	15 019	13 645	1 374	1 141	2 818	3 912	20 590	312	20 278	881
1938	2 194	270	1 924	443	165	13	12	18 887	16 558	2 329	1 072	2 780	2 195	20 338	239	20 099	1 486
PRODUCȚIA MIJLOCIE LA HECTAR ÎN CHINTALE																	
1921	—	4,8	2,0	7,4	4,8	4,3	—	—	81,6	10,9	57,4	134,0	37,5	—	26,1	10,9	49,5
1929	—	9,8	2,1	11,8	7,1	9,4	7,9	—	110,1	20,8	60,6	136,1	95,3	—	63,9	15,8	32,7
1933	—	9,6	2,3	12,4	6,2	9,6	6,0	—	68,9	15,6	55,5	104,1	68,9	—	55,9	17,3	31,8
1938	—	3,3	1,9	9,8	7,6	7,8	6,9	—	81,5	20,3	48,7	100,7	51,8	—	42,7	16,4	35,4

Anuarul statistic al României, 1939—1940, București, 1940, p. 412.

245. Tabel cu importul, exportul şi balanţa comercială în anii 1921—1938

Anul	Import		Export		diferenţa mii lei
	Cantităţi (tone)	Valori (mii lei)	Cantităţi (tone)	Valori (mii lei)	
1921	615 451	12 145 405	2 713 138	8 263 009	—3 882 396
1929	1 101 992	29 628 038	7 064 619	28 960 005	— 668 033
1933	466 962	11 741 850	8 777 730	14 170 828	+2 428 978
1938	820 603	18 767 830	7 409 084	21 532 580	+2 764 750

Anuarul statistic al României, 1939—1940, Bucureşti, 1940, p. 575.

246. Tabel cu exportul principalelor produse în anii 1921—1938

Cantităţi

Produse	Unitatea de măsură	1938	1933	1929	1921
0	1	2	3	4	5
Regnul vegetal					
Grâu	1 000 kg	882 229	6 145	8 392	73 276
Porumb	„	241 854	1 072 089	374 484	830 887
Orz	„	173 398	621 670	1 154 710	377 543
Ovăz	„	—	23 437	41 730	150 775
Secară	„	21 800	—	15 610	34 789
Mei	„	912	25 647	19 098	33 685
Fasole	„	12 177	116 531	152 472	73 201
Mazăre	„	23 067	8 569	—	3 006
Linte[1]	„	10 760	3 525	—	1 348
Măzăriche	„	11 465	36 679	—	—
Făină de grâu, secară, cereale şi leguminoase	„	—	1 438	8 534	18 060
Tărâţe	„	16 919	10 548	49 570	5 013
Sămânţă de floarea soarelui	„	41 680	39 240	12 586	521
Sămânţă de rapiţă	„	24 063	20 757	14 756	6 274
Sămânţă de dovleac	„	9 431	7 322	5 091	2 543

[1] Şi bob.

0	1	2	3	4	5
Sămânță de muștar	„	5 600	4 746	12 766	3 432
Sămânță de trifoi	„	1 983	4 363	1 316	237
Turte și făinuri oleaginoase	„	97 024	65 346	71 696	—
Ulei de floarea-soarelui	100 kg	250	3 751	16 418	*988
Struguri proaspeți	„	19 121	979	14 435	—
Mere proaspete	„	96 124	80 746	**126 610	48 831
Prune conservate	„	18 211	3 303	26 456	16 065
Nuci în coajă	„	70 427	25 503	40 718	114 159
Nuci curățate	„	14 025	3 769	5 489	
Tutun, țigări, țigarete	„	438	26	2 956	3 773
Lemne de foc	1 000 kg	156 204	87 834	795 191	381 403
Lemne de construcție	„	647 988	511 025	1 125 242	161 736
Regnul animal					
Bovine	capete	39 756	16 593	103 563	75 446
Ovine	„	37 893	2 507	9 251	19 118
Păsări de curte vii	„	1 247 994	2 567 990	803 963	2 075
Porcine	100 kg	294 796	125 764	142 965	110 244
Păsări de curte tăiate	„	38 459	43 239	17 907	1 213
Ouă	„	112 991	81 627	115 596	47 785
Cărnuri proaspete	„	18 661	5 000	62 094	746
Cărnuri conservate		11 478	5	18	2 143
Mațe proaspete sau uscate	„	2 940	4 795	7 803	2 470
Pene, fulgi și puf	„	7 839	6 665	9 692	8 024
Regnul mineral					
Țiței brut	1 000 kg	335 438	237 005	2 571	15 510
Benzină ușoară	„	1 378 541	1 393 803	802 417	151 213
Benzină grea și brută	„	207 800	363 415	778 682	
Petrol lampant	„	827 290	950 800	388 913	181 530
Motorină	„	754 927	1 035 589	—	—
Păcură	„	917 255	1 791 414	784 282	15 042
Uleiuri minerale	100 kg	411 059	593 614	625 836	138 276

* Și alte uleiuri.

** Și pere și gutui.

Valori 1 000 lei

Produse	1938	1933	1929	1921
0	1	2	3	4
Regnul vegetal				
Grâu	3 336 574	22 732	60 559	164 872
Porumb	826 608	1 876 299	1 877 665	2 118 762
Orz	638 439	968 125	5 695 028	1 094 877
Ovăz	—	32 858	160 495	414 634
Secară	109 646	—	80 094	132 200
Mei	4 340	45 901	76 371	89 267
Fasole	93 915	251 286	724 797	292 807
Mazăre	97 075	26 372		7 816
Linte	94 131	16 931	—	4 568
Măzăriche	44 261	82 712		—
Făină de grâu, secară, alte cereale și leguminoase	—	4 191	89 287	98 934
Tărâțe	49 380	12 726	181 428	4 262
Sămânță de floarea-soarelui	215 655	146 372	84 616	1 774
Sămânță de rapiță	172 130	90 240	114 658	27 295
Sămânță de dovleac	74 901	38 324	74 480	17 295
Sămânță de muștar	33 140	22 109	101 386	14 933
Sămânță de trifoi	66 601	120 213	47 578	3 799
Turte și făinuri oleaginoase	297 157	115 793	343 417	—
Ulei de floarea-soarelui	445	4 171	43 851	1 483
Struguri proaspeți	19 285	588	21 653	—
Mere proaspete	90 121	50 712	82 512	7 813
Prune conservate	28 530	4 526	44 895	9 640
Nuci în coajă	144 484	50 887	96 012	79 912
Nuci curățate	72 099	15 178	27 544	
Tutun, țigări, țigarete	6 152	784	33 549	4 529
Lemne de foc	89 024	36 577	548 682	110 607
Lemne de construcție	1 944 424	896 583	3 789 138	335 771

0	1	2	3	4
Regnul animal				
Bovine	298 851	95 035	1 324 296	516 374
Ovine	14 413	681	6 827	6 573
Păsări de curte vii	69 564	73 564	84 810	67
Porcine	794 354	232 905	568 385	220 489
Păsări de curte tăiate	150 941	108 104	105 347	3 641
Ouă	337 866	236 285	553 705	172 029
Cărnuri proaspete	26 705	5 604	199 321	1 122
Cărnuri conservate	45 610	40	186	7 447
Mațe proaspete sau uscate	35 214	18 447	38 197	4 446
Pene, fulgi și puf	110 172	49 738	110 693	17 851
Regnul mineral				
Țiței brut	534 714	212 819	4 497	25 127
Benzină ușoară	3 849 113	3 146 499	5 299 966	1 088 736
Benzină grea și brută	551 867	670 842	2 172 521	
Petrol lampant	1 727 939	1 278 343	810 883	608 127
Motorină	1 377 213	1 270 506		—
Păcură	1 035 763	964 784	847 024	38 359
Uleiuri minerale	138 854	178 132	340 643	98 177

Anuarul statistic al României, 1939—1940, București, 1940, p. 628—631.

247. Tabel cu veniturile și cheltuielile bugetare pe anii 1922/23—1938/39

1 000 000 lei

Exercițiile bugetare	Venituri		Cheltuieli					Deficit sau excedent	
	Evaluări	Încasări	Credite inițiale	Credite acordate	Angajamente	Plăți efectuate	Creanțe restante	Diferența între încasări și plăți	Deficit sau excedent
1922/23	10 498	14 194	7 670	11 565	—	10 468	—	+3 726	—
1929	37 700	36 018	37 300	37 194	—	34 607	—	+1 411	—
1933/34	23 438	18 364	23 174	23 145	22 037	20 741	1 296	—2 377	—3 673
1938/39	30 550	31 649	30 550	30 544	30 319	30 287	32	+1 362	+1 330

Anuarul statistic al României, 1939—1940, București, 1940, p. 663.

248. Date statistice privind situația economică a României în anul 1938

Denumirea produsului	Cantitatea
Țiței	6 594 252 tone
Gaze naturale	2 114 milioane m^3*
Cărbuni	2 374 000 tone
Aur fin	4 912 kg
Argint fin	22 180 kg
Cupru brut	12 420 tone
Zinc	4 022 tone
Minereu de fier	139 185 tone
Mangan	60 256 tone
Aluminiu	11 806 tone
Sare	350 618 tone
Fontă	133 000 tone
Oțel	277 000 tone
Produse laminate	300 000 tone
Făină de grâu	671 000 tone
Zahăr	142 700 tone
Mezeluri	7 600 tone

* Se adaugă și 8 612 000 m^3 gaze recuperate de la rezervoarele de țiței.

Calculat pe baza *Anuarului statistic al României,* referitor la anii 1934—1938.

249. Tabel privind locul principalelor ramuri în totalul industriei prelucrătoare în anul 1938 (% din total)

Ramura	Capital investit	Valoarea producției
Industria alimentară	21,4	22,5
Industria textilă	16,4	21,2
Industria metalurgică	16,9	16,4
Industria electrotehnică	0,4	1,0
Industria chimică (fără industria de prelucrare a petrolului)	10,1	8,6
Industria de prelucrare a petrolului	14,5	11,8
Industria materialelor de construcții	5,0	2,8
Industria lemnului	4,6	5,2
Industria pielăriei	2,0	5,0
Industria de hârtie și arte grafice	7,2	4,5
Celelalte ramuri (sticlă, ceramică ...)	1,5	1,0

Calculat pe baza datelor din *Anuarul statistic al României*, referitor la anii 1934—1940.

250. Tabel privind ponderea ramurilor economiei în produsul social și în venitul național în anul 1938

Ramura	Participarea în %	
	La produsul social	La venitul național
Industria	39,0	30,8
Construcțiile	5,4	4,4
Transporturile și telecomunicațiile	6,4	6,5
Circulația mărfurilor	11,2	14,9
Agricultura și silvicultura	30,2	38,5
Alte ramuri	7,8	4,9
	100,0	100,0

Apud Marin Lupu, *Nivelul și structura economiei în anul 1938;* în: *„Probleme economice"*, nr. 8, 1969, p. 155.

Anul	Total general			Ingineri și șefi de exploatare		Ingineri chimiști, geologi etc.		Personal administrativ		Funcționari de birou		Personal de specialitate		Maiștri sondori și mineri		Sondori și mineri	
		Români	Străini	Români	Străini	Români	Străini	Români	Străini	Români	Străini	Români	Străini	Români	Străini	Români	Străini
	Petrol																
1921*	18 889	18 630	259	164	57	—	—	642	7	487	28	—	—	1 143	37	6 250	16
1929	30 017	29 710	307	304	68	—	—	1 020	16	749	52	—	—	2 045	29	9 437	13
1933	15 777	15 551	226	275	40	—	—	814	15	579	27	—	—	987	11	4 967	12
1938	17 206	17 055	151	55	5	305	13	535	6	814	18	66	1	1 165	3	5 207	8
. . . . .																	
	Gaz metan																
1938**	582	581	1	—	—	3	—	8	—	8	—	—	—	19	—	39	—
	Cărbuni, minereuri și cariere																
1921	44 100	43 316	784	308	37	—	—	723	15	537	11	—	—	1 657	46	12 886	233
1929	49 898	49 442	456	412	42	—	—	851	17	1 123	31	—	—	2 384	21	17 378	214
1930	43 228	42 848	380	399	33	—	—	541	7	1 124	31	—	—	1 699	33	17 973	84
1931	35 629	35 322	307	320	23	—	—	481	8	957	26	—	—	1 524	25	14 923	76
	Cărbuni																
1932	15 054	14 923	131	116	8	—	—	237	6	386	11	—	—	595	5	8 054	56
1933	15 508	15 367	141	99	7	—	—	201	5	382	12	—	—	488	7	8 479	61
1938	20 028	19 927	101	105	5	—	—	167	6	486	12	—	—	596	4	10 229	39
	*Minereuri și cariere****																
1932	17 569	17 447	122	269	20	—	—	183	4	412	11	—	—	678	27	7 012	12
1933	14 968	14 918	50	263	10	—	—	147	—	369	12	—	—	718	9	5 420	7
1938	31 918	31 789	129	223	8	93	3	302	2	776	6	27	—	880	5	8 840	7

* În acest tablou nu este cuprins personalul salinelor.

** Mai sunt date despre: 1936, 1937.

*** Aceste două statistici de personal nu au fost făcute separat decât de la 1932.

Anuarul statistic al României, 1939—1940, București, 1940, p. 476—477.

din industria extractivă între anii 1921—1938

Alți lucrători speciali		Maiștri de atelier		Meseriași calificați		Lucrători necalificați		Ucenici		Salahori		Personal de serviciu		Alții		Accidente			
																Total	Mortale	Invaliditate	
Români	Străini	Români	Străini	Români	Străini	Români	Străini	Români	Străini	Români	Străini	Români	Străini	Români	Străini			Permanentă	Temporară
1 191	—	499	27	3 212	43	—	—	—	—	3 076	7	1 866	37	—	—	927	59	81	787
2 785	8	788	36	4 719	69	—	—	—	—	5 421	4	2 442	12	—	—	2 330	109	91	2 130
1 459	9	312	15	3 442	73	—	—	—	—	1 548	2	1 168	22	—	—	2 341	62	64	2 215
1 395	5	267	18	2 603	57	1 118	—	216	3	1 724	5	1 585	9	—	—	723	27	28	668
29	1	5	—	67	—	—	—	6	—	326	—	71	—	—	—	6	—	1	5
745	—	615	15	4 156	37	—	—	—	—	21 137	385	532	5	—	—	—	—	—	—
917	7	468	8	4 133	37	—	—	—	—	20 496	70	1 280	9	—	—	—	—	—	—
665	2	232	11	4 623	31	—	—	—	—	14 790	137	802	11	—	—	—	—	—	—
575	4	243	15	4 324	61	—	—	—	—	11 498	66	477	3	—	—	—	—	—	—
116	1	89	7	1 789	27	—	—	—	—	3 277	7	264	3	—	—	—	—	—	—
87	1	101	3	2 271	21	—	—	—	—	2 889	18	370	6	—	—	—	—	—	—
185	1	168	1	3 515	18	—	—	—	—	4 024	13	452	2	—	—	1 924	35	63	1 826
386	2	90	6	1 232	6	—	—	—	—	6 945	33	240	1	—	—	—	—	—	—
355	1	125	2	1 940	1	—	—	—	—	5 362	8	219	—	—	—	—	—	—	—
565	4	235	3	1 894	37	2 897	16	275	—	14 187	33	595	5	—	—	606	25	34	547

252. Tabel privind mișcarea populației între anii 1920—1938

Anul	Populația	Cifre absolute		
		Născuți vii	Decese	Excedent natural
		ȚARA ÎNTREAGĂ		
1920	15 541 424	539 359	414 629	124 730
1921	15 727 940	620 460	372 157	248 303
1929	17 638 127	600 556	377 646	222 910
1933	18 652 678	597 834	348 104	249 730
1938	19 750 004	585 197	379 278	205 919
		MEDIUL RURAL		
1920	12 087 612	471 283	351 364	119 919
1921	12 260 544	541 689	315 744	225 945
1929	14 034 373	523 367	311 159	212 208
1933	15 125 380	524 594	287 516	237 078
1938	16 133 857	507 741	307 279	200 462
		MEDIUL URBAN		
1920	3 453 812	68 076	63 265	4 811
1921	3 467 396	78 771	56 413	22 358
1929	3 603 754	77 189	66 445	10 702
1933	3 527 298	73 240	60 588	12 652
1938	3 616 147	77 456	71 999	5 457

Anuarul statistic al României, 1939—1940, București, 1940, p. 142—143.

253. Regii României în perioada decembrie 1918 — august 1944

Ferdinand I, rege al României, 28 septembrie/11 octombrie 1914 — 20 iulie 1927

Mihai I, rege al României; Regența alcătuită din: principele Nicolae, patriarhul Miron Cristea, prim-președintele Curții de Casație Gheorghe Buzdugan, (apoi, de la 9 octombrie 1929, Constantin Sărățeanu), 20 iulie 1927 — 8 iunie 1930

Carol al II-lea, rege al României, 8 iunie 1930 — 6 septembrie 1940

Mihai I, rege al României, 6 septembrie 1940 — 30 decembrie 1947

254. Tabel cu președinții Adunării Deputaților și ai Senatului (1919—1940)

Legislatura	Președintele Adunării Deputaților	Președintele Senatului
1919—1920	Nicolae Iorga	Paul Bujor
1920—1922	Duiliu Zamfirescu	Constantin Coandă
1922—1926	Mihai G. Orleanu	Mihail Pheredyde
1926—1927	Petre P. Negulescu	Constantin Coandă
1927—1928	Nicolae N. Săveanu	Constantin I. Nicolaescu
1928—1931	Ștefan Cicio Pop	Nicolae Costăchescu
1931—1932	Dimitrie Pompei	Mihail Sadoveanu
1932—1933	Ștefan Cicio Pop	Nicolae Costăchescu
1934—1937	Nicolae N. Săveanu	Leonte Moldovan
1939—1940	Alexandru Vaida-Voevod	Constantin Argetoianu

255. Lista guvernelor României din perioada 1918—1944

— Guvernul condus de g-ral Alexandru Averescu

(11 februarie — 18 martie 1918)

— Guvernul condus de Alexandru Marghiloman

(19 martie — 5 noiembrie 1918)

— Guvernul condus de g-ral Constantin Coandă

(6 noiembrie — 12 decembrie 1918)

G-ral Constantin Coandă	— președintele Consiliului de Miniștri și ministrul afacerilor străine
Ion Inculeț	— ministru secretar de stat
Daniel Ciugureanu	— ministru secretar de stat
Petre Poni	— ministrul instrucțiunii și cultelor
Fotin Enescu	— ministrul agriculturii și domeniilor și ad-interim la finanțe
G-ral Arthur Văitoianu	— ministru de interne și ad-interim la justiție
G-ral Eremia Grigorescu	— ministru de război și ad-interim la industrie și comerț
Anghel Saligny	— ministrul lucrărilor publice

10 noiembrie 1918

Dimitrie Buzdugan	— ministrul justiției

11 noiembrie 1918

Oscar Chiriacescu	— ministru de finanțe
Alexandru Cotescu	— ministrul industriei și comerțului

— Guvernul condus de Ion I. C. Brătianu

(12 decembrie 1918 — 27 septembrie 1919)

Ion I. C. Brătianu	— președintele Consiliului de Miniștri și ministrul afacerilor străine
Mihail Pherekyde	— ministru secretar de stat
Ion Inculeț	— ministru secretar de stat
Daniel Ciugureanu	— ministru secretar de stat
Alexandru Constantinescu	— ministrul industriei și comerțului
Ion G. Duca	— ministrul cultelor și instrucțiunii publice
Gheorghe Mârzescu	— ministru de interne
Fotin Enescu	— ministrul agriculturii și domeniilor
G-ral Arthur Văitoianu	— ministru de război
Anghel Saligny	— ministrul lucrărilor publice
Dimitrie Buzdugan	— ministru de justiție
Oscar Chiriacescu	— ministru de finanțe

16 decembrie 1918

Ion G. Duca	— trece la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor, în locul lui Fotin Enescu, decedat
Dr. Constantin Angelescu	— ministrul cultelor şi instrucţiunii publice

25 decembrie 1918

Alexandru Vaida-Voevod	— ministru secretar de stat
Vasile Goldiş	— ministru secretar de stat
Ştefan Cicio Pop	— ministru secretar de stat

31 decembrie 1918

Iancu Flondor	— ministru secretar de stat
Ion Nistor	— ministru secretar de stat

27 februarie 1919

Alexandru Constantinescu	— ministrul industriei şi comerţului; preia şi interimatul Ministerului Lucrărilor Publice

— Guvernul condus de g-ral Arthur Văitoianu

(27 septembrie — 30 noiembrie 1919)

G-ral Arthur Văitoianu	— preşedintele Consiliului de Miniştri, ministru de interne şi ad-interim la afacerile străine
Ion Inculeţ	— ministru secretar de stat
Daniel Ciugureanu	— ministru secretar de stat
Ion Nistor	— ministru secretar de stat
Alexandru Vaida-Voevod	— ministru secretar de stat
Vasile Goldiş	— ministru secretar de stat
Ştefan Cicio Pop	— ministru secretar de stat
G-ral Alexandru Lupescu	— ministrul cultelor şi instrucţiunii publice
G-ral Ioan Popovici	— ministrul agriculturii şi domeniilor
G-ral Ioan Popescu	— ministrul industriei şi comerţului, ad-interim la finanţe
G-ral Ştefan Mihail	— ministrul lucrărilor publice
G-ral Ion Răşcanu	— ministru de război
Emil Miclescu	— ministru de justiţie

6 octombrie 1919

Ion Angelescu	— ministru de finanţe

15 octombrie 1919

Nicolae Mişu	— ministrul afacerilor străine

— Guvernul condus de Al. Vaida-Voevod

(1 decembrie 1919 — 13 martie 1920)

Alexandru Vaida-Voevod	— preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministrul afacerilor străine
Ion Inculeţ	— ministru secretar de stat

Pantelimon Halippa	— ministru secretar de stat
Ion Nistor	— ministru secretar de stat
Ştefan Cicio Pop	— ministru secretar de stat
Dr. Ion Cantacuzino	— ministru secretar de stat
G-ral Alexandru Averescu	— ministru de interne
G-ral Ion Răşcanu	— ministru de război
Aurel Vlad	— ministru de finanţe şi ad-interim la industrie şi comerţ
Victor Bontescu	— ministrul agriculturii şi domeniilor
Octavian Goga	— ministrul instrucţiunii publice şi cultelor
Mihai Popovici	— ministrul lucrărilor publice
Ion Pelivan	— ministru de justiţie
	9 decembrie 1919
Ştefan Cicio Pop	— însărcinat cu interimatul justiţiei, I. Pelivan fiind delegat la Conferinţa Păcii
	16 decembrie 1919
Aurel Vlad	— ia şi interimatul internelor, în urma demisiei lui Al. Averescu
Victor Bontescu	— trece la industrie şi comerţ
Ion Mihalache	— ministrul agriculturii şi domeniilor
Ion Borcea	— ministrul cultelor şi instrucţiunii, în urma demisiei lui O. Goga
	27 decembrie 1919
Dr. Nicolae Lupu	— ministru de interne
	23 februarie 1920
Mihai Popovici	— ia şi interimatul finanţelor, în urma demisiei lui Aurel Vlad
	2 martie 1920
G-ral Traian Moşoiu	— ministru de război, în locul lui I. Răşcanu, demisionat
Ion Borcea	— ia şi interimatul industriei şi comerţului în locul lui V. Bontescu, demisionat

— Guvernul condus de g-ral Alexandru Averescu

(13 martie 1920 — 17 decembrie 1921)

G-ral Alexandru Averescu	— preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru de interne
Ion Inculeţ	— ministru secretar de stat
Ion Nistor	— ministru secretar de stat
Anton Mocsony	— ministru secretar de stat
Grigore Trancu-Iaşi	— ministru secretar de stat
Constantin Argetoianu	— ministru de finanţe şi ad-interim la justiţie
G-ral Ion Răşcanu	— ministru de război
Duiliu Zamfirescu	— ministrul afacerilor străine
Petre P. Negulescu	— ministrul cultelor şi instrucţiunii publice

G-ral Gheorghe Văleanu	— ministrul lucrărilor publice
Octavian Tăslăoanu	— ministrul industriei și comerțului
Teodor Cudalbu	— ministrul agriculturii și domeniilor
	18 martie 1920
Vasile Goldiș	— ministru secretar de stat (demisionat la 19 martie 1920)
Octavian Goga	— ministru secretar de stat
	30 martie 1920
Grigore Trancu-Iași	— numit titularul Ministerului Muncii și Ocrotirilor Sociale (înființat la 29 martie)
Matei Cantacuzino	— ministru de justiție
	3 aprilie 1920
Constantin Garoflid	— ministru de stat, președintele Comitetului Agrar
	2 mai 1920
Ioan V. Stârcea	— ministru secretar de stat în locul lui I. Nistor, demisionat
Sergiu Niță	— ministru secretar de stat în locul lui I. Inculeț, demisionat
	13 iunie 1920
Constantin Argetoianu	— trece la Ministerul de Interne
G-ral Gheorghe Văleanu	— trece la comunicații
Octavian Goga	— numit titularul Ministerului Cultelor și Artelor (creat prin scindarea Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice)
Take Ionescu	— ministru de externe
Dimitrie Grecianu	— ministrul lucrărilor publice
Nicolae Titulescu	— ministru de finanțe
	15 iunie 1920
Ion C. Atanasiu	— subsecretar de stat la Subsecretariatul Refacerii și Aprovizionării (atunci înființat)
	27 august 1920
Dimitrie Grecianu	— ia și interimatul Ministerului de Justiție, în locul lui M. Cantacuzino, demisionat
	30 august 1920
Ion Angelescu	— subsecretar de stat la Ministerul de Finanțe (post nou înființat)
Anton Mocsony	— demisionează
Ion V. Stârcea	— demisionează
	16 noiembrie 1920
Dimitrie Grecianu	— devine titular la Ministerul Justiției
Octavian Tăslăoanu	— trece la Ministerul Lucrărilor Publice

Alexandru Averescu	— preia conducerea Ministerului Industriei și Comerțului
	9 decembrie 1920
Take Ionescu	— ia și interimatul Ministerului de Justiție, în locul lui D. Grecianu, decedat
	1 ianuarie 1921
Mihai Antonescu	— ministru de justiție
Ioan Petrovici	— ministrul lucrărilor publice, în locul lui O. Tăslăoanu, demisionat
	7 martie 1921
Albert Popovici-Taşcă	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne (post nou înființat)
	16 aprilie 1921
Petru Groza	— ministru secretar de stat
Dori Popovici	— ministru secretar de stat
	22 iulie 1921
Constantin Garoflid	— titular la Ministerul Agriculturii (creat prin scindarea Ministerului Agriculturii și Domeniilor)

— Guvernul condus de Take Ionescu

(17 decembrie 1921 — 19 ianuarie 1922)

Take Ionescu	— președintele Consiliului de Miniștri și ministru de finanțe
Caius Brediceanu	— ministru secretar de stat
Gheorghe Derussi	— ministrul afacerilor străine
Gheorghe Mironescu	— ministrul instrucțiunii
G-ral Ștefan Holban	— ministru de război
Ion Cămărășescu	— ministru de interne
Gheorghe Lucasievici	— ministrul lucrărilor publice
Dumitru Dumitrescu	— ministrul agriculturii
Mihai Vlădescu	— ministrul domeniilor
Stelian Popescu	— ministru de justiție
Vasile Dumitrescu-Brăila	— ministrul cultelor și artelor
Mihai Ormolu	— ministrul industriei și comerțului
Constantin Xeni	— ministrul muncii și ocrotirilor sociale
Constantin Cihodariu	— ministrul comunicațiilor
Ion Angelescu	— subsecretar de stat la Ministerul de Finanțe
	23 decembrie 1921
Victor D. Hortopan	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne
	2 ianuarie 1922
Gheorghe Lucasievici	— ad-interim la industrie și comerț
	5 ianuarie 1922
Dimitrie Bogos	— ministru secretar de stat

— Guvernul condus de Ion I. C. Brătianu

(19 ianuarie 1922 — 30 martie 1926)

Ion I. C. Brătianu	— președintele Consiliului de Miniștri și ministru de război
G-ral Arthur Văitoianu	— ministru de interne
Alexandru Constantinescu	— ministrul agriculturii și ad-interim la domenii
Dr. Constantin Angelescu	— ministru al instrucțiunii și ad-interim la Comunicații
Ion G. Duca	— ministrul afacerilor străine
Vintilă I. C. Brătianu	— ministru de finanțe
Gheorghe Mârzescu	— ministrul muncii și ocrotirilor sociale
Ion Inculeț	— ministru de stat
Ion Nistor	— ministru de stat
Constantin Banu	— ministrul cultelor și artelor și ad-interim la Lucrări Publice
Ioan Th. Florescu	— ministru la Departamentul Justiției
Vasile P. Sassu	— ministru al industriei și comerțului
	24 ianuarie 1922
G-ral Traian Moșoiu	— ministru al comunicațiilor
Aurel Cosma	— ministru al lucrărilor publice
	27 ianuarie 1922
N. Zigre	— subsecretar de stat, pe lângă Ministerul de Interne (a demisionat la 1 iunie 1922)
	25 martie 1922
Ion I. C. Brătianu	— rămâne președinte al Consiliului, fără portofoliu
	10 aprilie 1922
Alexandru Constantinescu	— ministrul agriculturii se numește la departamentul unificat al Agriculturii și Domeniilor
	26 aprilie 1922
Gheorghe Mârzescu	— ministrul sănătății publice, muncii și ocrotirii sociale
	30 octombrie 1923
Ion I. C. Brătianu	— președintele Consiliului de Miniștri este numit și ministru de interne
Gheorghe Tătărescu	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne
G-ral Arthur Văitoianu	— trece la Ministerul Comunicațiilor
Gheorghe Mârzescu	— trece la Ministerul Justiției
G-ral Traian Moșoiu	— trece la Ministerul Lucrărilor Publice
Alexandru Lapedatu	— numit la Ministerul Cultelor și Artelor
Nicolae N. Săveanu	— numit la Ministerul Sănătății Publice și Ocrotirilor Sociale
Tancred Constantinescu	— numit la Ministerul de Industrie și Comerț

3 noiembrie 1923

Nicolae N. Săveanu	— rămâne secretar de stat la Ministerul Sănătății Publice și Ocrotirilor Sociale
Nicolae D. Chirculescu	— numit secretar de stat la Ministerul Muncii, Cooperației și Asigurărilor Sociale, creat prin legea nr. 5300 din 3 noiembrie 1923
Richard Franasovici	— numit subsecretar de stat la Ministerul de Interne (cel de-al doilea subsecretar la interne înființat cu legea nr. 5301 din 3 noiembrie 1923)

13 decembrie 1923

Gheorghe Cipăianu	— subsecretar de stat; post creat pe lângă Ministerul Agriculturii și Domeniilor, prin legea nr. 5941 din 12 decembrie 1923

— Guvernul condus de G-ral Alexandru Averescu

(30 martie 1926 — 4 iunie 1927)

G-ral Alexandru Averescu	— președintele Consiliului de Miniștri
G-ral Constantin Coandă	— ministrul industriei și comerțului
Ion M. Mitilineu	— ministrul afacerilor străine
Constantin Garoflid	— ministrul agriculturii și domeniilor
Octavian Goga	— ministru de interne
Vasile Goldiș	— ministrul cultelor și artelor
Petre P. Negulescu	— ministrul instrucțiunii
G-ral Gheorghe Văleanu	— ministrul comunicațiilor
Teodor Cudalbu	— ministrul justiției
Grigore Trancu-Iași	— ministrul muncii, cooperației și asigurărilor sociale
Nițâ Sergiu	— ministru de stat
Ion Petrovici	— ministru de stat
Petru Groza	— ministrul lucrărilor publice
Dori Popovici	— ministru de stat
G-ral L. Mircescu	— ministru de război
Ion I. Lapedatu	— ministru de finanțe
Ion Lupaș	— ministrul sănătății și ocrotirilor sociale
Mihai Berlescu	— subsecretar de stat la interne
Constantin Bucșan	— subsecretar de stat la interne
Mihai Manoilescu	— subsecretar de stat la finanțe
G-ral Mihai Ionescu	— subsecretar de stat la agricultură și domenii

14 iulie 1926

G-ral Mihai Ionescu	— este trecut subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Dumitru Busuiocescu	— numit subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii
Constantin Meissner	— numit la Ministerul Lucrărilor Publice
Ion Petrovici	— trecut la Ministerul Instrucțiunii

Mihai Berlescu	— trecut la Ministerul Industriei și Comerțului
Petru Groza	— demisionat de la lucrări publice, rămâne ministru de stat

10 august 1926

G-ral Constantin Coandă	— numit ministru de stat și însărcinat cu interimatul Președinției pe timpul absenței titularului

5 ianuarie 1927

G-ral Ion Răşcanu	— este numit comisar superior al guvernului în Basarabia și Bucovina, cu rang de ministru de stat

15 martie 1927

Victor Moldoveanu	— subsecretar de stat la interne

19 martie 1927

G-ral Alexandru Averescu	— președintele Consiliului de Miniștri este numit și ministru de finanțe, în urma demisiei lui I. Lapedatu

— Guvernul condus de Barbu Ştirbey

(4 iunie 1927 — 21 iunie 1927)

Barbu Ştirbey	— președintele Consiliului de Miniștri, ministru de interne și interimar la finanțe și la afacerile străine
Constantin Argetoianu	— ministrul agriculturii și domeniilor, ad-interim la industrie și comerț
Dr. Nicolae Lupu	— ministrul instrucțiunii și ad-interim la Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale
Stelian Popescu	— ministrul justiției
Alexandru Lapedatu	— ministrul cultelor și artelor și interimar la Ministerul Muncii, Cooperației și Asigurărilor Sociale
G-ral de divizie adj. Paul Angelescu	— ministru de război
Constantin D. Dimitriu	— ministrul comunicațiilor și interimar la lucrări publice
Nicolae R. Căpităneanu	— subsecretar de stat la interne

6 iunie 1927

Alexandru Perieţeanu	— subsecretar de stat la comunicații
Ion Inculeț	— ministrul sănătății
Mihai Popovici	— ministrul finanțelor
Pantelimon Halippa	— ministrul lucrărilor publice
Grigore Iunian	— ministrul muncii, cooperației și asigurărilor sociale
Gheorghe Cipăianu	— subsecretar de stat la agricultură și domenii
Sever Dan	— subsecretar de stat la finanțe

— Guvernul condus de Ion I. C. Brătianu

(21 iunie 1927 — 23 noiembrie 1927)

Ion I. C. Brătianu	— președintele Consiliului de Miniștri și interimar la afaceri străine
Dr. Constantin Angelescu	— ministrul instrucțiunii
Ion G. Duca	— ministru de interne
Vintilă I. C. Brătianu	— ministru de finanțe
Constantin Argetoianu	— ministrul agriculturii și domeniilor
Ion Inculeț	— ministrul sănătății și ocrotirii sociale
Ion Nistor	— ministrul lucrărilor publice
Dr. Nicolae Lupu	— ministrul muncii, cooperației și asigurărilor sociale
Stelian Popescu	— ministrul justiției
Alexandru Lapedatu	— ministrul cultelor și artelor
G-ral Paul Angelescu	— ministru de război
Constantin D. Dimitriu	— ministrul comunicațiilor
Ludovic Mrazec	— ministrul industriei și comerțului
Gheorghe Tătărescu	— subsecretar de stat la interne
Richard Franasovici	— subsecretar de stat la interne
Gheorghe Cipăianu	— subsecretar de stat la agricultură și domenii
Alexandru Perieteanu	— subsecretar de stat la comunicații

6 iulie 1927

Ion I. C. Brătianu	— președintele Consiliului și ministrul afacerilor străine, rămâne la cererea sa numai președinte al Consiliului
Nicolae Titulescu	— ministru al afacerilor străine

3 august 1927

Constantin Brătianu	— subsecretar de stat pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri

— Guvernul condus de Vintilă I. C. Brătianu

(24 noiembrie 1927 — 10 noiembrie 1928)

Vintilă I. C. Brătianu	— președintele Consiliului de Miniștri și ministru de finanțe
Dr. Constantin Angelescu	— ministrul instrucțiunii
Ion G. Duca	— ministru de interne
Nicolae Titulescu	— ministrul afacerilor străine
Constantin Argetoianu	— ministrul agriculturii și domeniilor
Ion Inculeț	— ministrul sănătății și ocrotirilor sociale
Ion Nistor	— ministrul lucrărilor publice
Dr. Nicolae Lupu	— ministrul muncii, cooperației și asigurărilor sociale
Stelian Popescu	— ministrul justiției
Alexandru Lapedatu	— ministrul cultelor și artelor
G-ral Paul Angelescu	— ministru de război

Constantin D. Dimitriu	— ministrul comunicațiilor
Ludovic Mrazec	— ministrul industriei și comerțului
Gheorghe Cipăianu	— subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii și Domeniilor
Richard Franasovici	— subsecretar de stat la interne
Gheorghe Tătărescu	— subsecretar de stat la interne
Constantin Brătianu	— subsecretar de stat la Președinția Consiliului de Miniștri

— Guvernul condus de Iuliu Maniu

(10 noiembrie 1928 — 7 iunie 1930)

Iuliu Maniu	— președintele Consiliului de Miniștri
Alexandru Vaida-Voevod	— ministru de interne
Aurel Vlad	— ministrul cultelor și artelor
Mihai Popovici	— ministrul finanțelor
Pantelimon Halippa	— ministru de stat și ad-interim la lucrările publice
Ion Mihalache	— ministrul agriculturii și domeniilor
Gheorghe Gh. Mironescu	— ministrul afacerilor străine
Grigore Iunian	— ministrul justiției
Sever Dan	— ministrul sănătății și ocrotirii sociale
Virgil Madgearu	— ministrul industriei și comerțului
G-ral Henry Cihoski	— ministru de război
G-ral Nicolae Alevra	— ministrul comunicațiilor
Nicolae Costăchescu	— ministrul instrucțiunii
Ion Răducanu	— ministrul muncii, cooperației și asigurărilor sociale
Sever Bocu	— ministru de stat
Voicu Nițescu	— ministru de stat
Teofil Sauciuc-Săveanu	— ministru de stat
Ion Lugoșianu	— subsecretar de stat la Președinția Consiliului de Miniștri
Dumitru R. Ioanițescu	— subsecretar de stat la interne
Eduard Mirto	— subsecretar de stat la interne
Aurel Dobrescu	— subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii și Domeniilor
	15 noiembrie 1928
Virgil Potârcă	— consilier tehnic cu atribuțiuni de subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii și Domeniilor
	31 decembrie 1928
Virgil Potârcă	— subsecretar de stat în al doilea post creat pe lângă Ministerul Agriculturii și Domeniilor
	15 octombrie 1929
Iuliu Maniu	— ia și interimatul Departamentului Finanțelor în locul lui M. Popovici, demisionat

Voicu Nițescu	— ministru de stat, ia interimatul Departamentului Comunicațiilor în locul generalului Alevra, demisionat
	26 octombrie 1929
Virgil Madgearu	— ministrul industriei și comerțului, este însărcinat cu interimatul Departamentului Finanțelor
	14 noiembrie 1929
Aurel Vlad	— ministrul cultelor și artelor, trece la Departamentul Industriei și Comerțului
Virgil Madgearu	— trece ministru la finanțe
Pantelimon Halippa	— trece interimar la Lucrările Publice și Comunicații
Ion Răducanu	— ministrul muncii, cooperației și asigurărilor sociale, trece la Departamentul Muncii, Sănătății și Ocrotirii Sociale (contopite)
Iuliu Moldovan	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul unificat al Muncii, Sănătății și Ocrotirii Sociale
Valeriu Moldovan	— subsecretar de stat pe lângă departamentul unificat al Instrucțiunii Publice și al Cultelor
Grigore Gafencu	— subsecretar de stat pe lângă departamentul unificat al Lucrărilor Publice și Comunicațiilor.
Nicolae Costăchescu	— trece la departamentul Instrucțiunii Publice și Cultelor (contopite)
	7 martie 1930
Voicu Nițescu	— ministru de stat, este numit ministru secretar de stat la justiție, în locul lui Gr. Iunian, demisionat
Eduard Mirto	— subsecretar de stat la interne, este numit ministru secretar de stat la industrie și comerț
Constantin Angelescu	— subsecretar de stat la interne, în locul lui Ed.Mirto
	5 aprilie 1930
Iuliu Maniu	— însărcinat și cu interimatul Departamentului Armatei, în urma demisiei generalului H. Cihoski
	14 aprilie 1930
G-ral de divizie adjutant Nicolae Condeescu	— ministrul armatei

— Guvernul condus de Gheorghe Gh. Mironescu

(7—12 iunie 1930)

Gheorghe Gh. Mironescu	— președintele Consiliului de Miniștri, ministrul afacerilor străine și ad-interim la justiție
Pantelimon Halippa	— ministrul lucrărilor publice și comunicațiilor
Ion Mihalache	— ministrul agriculturii și domeniilor
Mihai Popovici	— ministru de interne și ad-interim la finanțe, până la sosirea lui I. Răducanu, aflat în străinătate
Eduard Mirto	— ministrul industriei și comerțului
G-ral adj. Nicolae Condeescu	— ministrul armatei
Ion Lugoșianu	— ministrul instrucției publice și cultelor
Dumitru R. Ioanițescu	— ministrul muncii, sănătății și ocrotirii sociale
Nicolae Polizu-Micșunești	— subsecretar de stat pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri
Virgil Potârcă	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul Agriculturii și Domeniilor
Iuliu Moldovan	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirii Sociale
Valeriu Moldovan	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul Instrucțiunii și Cultelor
Grigore Gafencu	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor
Constantin Angelescu	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul de Interne
Emil Hațieganu	— subsecretar de stat la Ministerul Justiției
Gheorghe Crișan	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul de Finanțe

— Guvernul condus de Iuliu Maniu

(12 iunie — 10 octombrie 1930)

Iuliu Maniu	— președintele Consiliului de Miniștri
Alexandru Vaida-Voevod	— ministru de interne
Gheorghe Gh. Mironescu	— ministrul afacerilor străine
Mihai Popovici	— ministru de finanțe
Pantelimon Halippa	— ministru de stat și ad-interim la Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirii Sociale
Ion Mihalache	— ministrul agriculturii și domeniilor
Grigore Iunian	— ministrul justiției
Virgil Madgearu	— ministrul industriei și comerțului
Nicolae Costăchescu	— ministrul instrucțiunii publice și cultelor

G-ral adj. Nicolae Condeescu	— ministrul armatei
Mihail Manoilescu	— ministrul lucrărilor publice și comunicațiilor

17 iunie 1930

Ion Lugoșianu	— subsecretar de stat pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri
Grigore Gafencu	— subsecretar de stat pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri
Virgil Potârcă	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul Agriculturii și Domeniilor
Iuliu Moldovan	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirii Sociale
Constantin Angelescu	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul de Interne
Gheorghe Crișan	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor
Pompiliu Ioanițescu	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul de Finanțe
Ghiță Popp	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul Instrucțiunii Publice și Cultelor
Petre Andrei	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul Agriculturii și Domeniilor

— Guvernul condus de Gheorghe Gh. Mironescu

(10 octombrie 1930 — 18 aprilie 1931)

Gheorghe Gh. Mironescu	— președintele Consiliului de Miniștri și ministrul afacerilor străine
Mihai Popovici	— ministru de finanțe
Ion Mihalache	— ministru de interne
Grigore Iunian	— ministru de justiție
Virgil Madgearu	— ministrul agriculturii și domeniilor
Nicolae Costăchescu	— ministrul instrucțiunii publice și cultelor
Voicu Nițescu	— ministrul lucrărilor publice și comunicațiilor
G-ral adj. Nicolae Condeescu	— ministrul armatei
Mihail Manoilescu	— ministrul industriei și comerțului
Emil Hațieganu	— ministrul muncii, sănătății și ocrotirii sociale
Pantelimon Halippa	— ministru de stat
Viorel V. Tillea	— subsecretar de stat la Președinția Consiliului de Miniștri
Virgil Potârcă	— subsecretar de stat la agricultură și domenii
Constantin Angelescu	— subsecretar de stat la interne
Ghiță Popp	— subsecretar de stat la instrucțiune publică și culte

19 noiembrie 1930

Armand Călinescu — subsecretar de stat pe lângă Ministerul de Interne, în locul lui Constantin Angelescu, demisionat

Voicu Niţescu — ministrul lucrărilor publice şi comunicaţiilor, trece la justiţie, în locul lui Grigore Iunian, demisionat

Ion Răducanu — ministrul lucrărilor publice şi comunicaţiilor

— Guvernul condus de Nicolae Iorga

(18 aprilie 1931 — 6 iunie 1932)

Nicolae Iorga — preşedintele Consiliului de Miniştri, ministrul instrucţiunii publice şi cultelor şi ad-interim la interne

Constantin Argetoianu — ministru de finanţe şi ad-interim la Ministerul Afacerilor Străine

Dr. Ion Cantacuzino — ministrul muncii, sănătăţii şi ocrotirii sociale

Mihail Manoilescu — ministrul industriei şi comerţului

G-ral Constantin Ştefănescu-Amza — ministrul armatei

Constantin Hamangiu — ministrul justiţiei

Gheorghe Ionescu-Şişeşti — ministrul agriculturii şi domeniilor

Victor Vâlcovici — ministrul lucrărilor publice şi comunicaţiilor

Dumitru Munteanu-Râmnic — subsecretar de stat la interne

20 aprilie 1931

Nicolae Ottescu — subsecretar de stat la interne

21 aprilie 1931

Alexandru Radian — subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor

27 aprilie 1931

Rudolf Brandsch — subsecretar de stat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri, pentru chestiunile minorităţilor naţionale

27 aprilie 1931

Dimitrie I. Ghica — ministrul afacerilor străine

29 aprilie 1931

Iuliu Haţieganu — ministru de stat

6 mai 1931

Zamfir Brătescu — subsecretar de stat la Ministerul de Finanțe

7 mai 1931

Constantin Argetoianu — ministrul finanțelor, este numit și ministru de interne

17 iunie 1931

Victor Stanciu — subsecretar de stat pe lângă Ministerul Agriculturii și Domeniilor

Ștefan Meteș — subsecretar de stat la interne

22 iunie 1931

G-ral Ion Rășcanu — ministru de stat

27 iunie 1931

Ion Pangal — subsecretar de stat onorific la Președinția Consiliului de Miniștri, având în subordine Direcția presei și informațiilor

14 iulie 1931

Nicolae Vasilescu-Karpen — ministrul industriei și comerțului, în locul lui M. Manoilescu, numit guvernator al Băncii Naționale

Valeriu Pop — ministru de stat în locul lui Iuliu Hațieganu, demisionat

23 decembrie 1931

Ion Pangal — subsecretar de stat al Subsecretariatului presei și informațiilor, creat pe lângă Ministerul Afacerilor Străine

7 ianuarie 1932

Victor Vâlcovici — este numit și interimar la justiție în urma morții lui C. Hamangiu

9 ianuarie 1932

Valeriu Pop — ministru de stat este numit ministru al justiției

13 ianuarie 1932

Ștefan Meteș — subsecretar de stat la Ministerul Instrucțiunii Publice și Cultelor

16 ianuarie 1932

Vladimir Cristi — ministru secretar de stat

Ion Buzdugan — subsecretar de stat la Ministerul Industriei și Comerțului

12 mai 1932

Gheorghe Tașcă — ministrul industriei și comerțului.

— Guvernul condus de Alexandru Vaida-Voevod

(6 iunie — 10 august 1932)

Alexandru Vaïda-Voevod	— președintele Consiliului de Miniștri, ministru de interne și ad-interim la Ministerul Afacerilor Străine
Gheorghe Gh. Mironescu	— ministrul finanțelor și ad-interim la lucrările publice și comunicații
G-ral Constantin Ștefănescu-Amza	— ministrul apărării naționale (titulatură nouă a Ministerului Armatei)
Ion Lugoșianu	— ministrul industriei și comerțului și ad-interim la instrucție, culte și arte
Virgil Potârcă	— ministru de justiție și ad-interim la agricultură și domenii
Pantelimon Halippa	— ministru de stat
Emil Hațieganu	— ministru secretar de stat
Viorel V. Tillea	— subsecretar de stat pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri, pentru presă și informații
Rudolf Brandsch	— subsecretar de stat pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri, pentru chestiunile minorităților naționale
Armand Călinescu	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul de Interne

7 iunie 1932

Voicu Nițescu	— ministrul agriculturii și domeniilor
Ion G. Perieteanu	— ministrul lucrărilor publice și comunicațiilor
Gheorghe Crișan	— subsecretar de stat la Departamentul Finanțelor
Mihail Ghelmegeanu	— subsecretar de Stat pe lângă Ministerul Agriculturii și Domeniilor
Mihail Șerban	— subsecretar de Stat pe lângă Ministerul Agriculturii și Domeniilor
Alexandru Vaida-Voevod	— preia și interimatul Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale

9 iunie 1932

Dumitru R. Ioanițescu	— ministrul muncii, sănătății și ocrotirilor sociale
Dimitrie Gusti	— ministrul instrucțiunii, cultelor și artelor
Grigore Gafencu	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul Afacerilor Străine
Ioan Coltor	— subsecretar de stat de lângă Departamentul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale
Ioan Pop	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul Internelor

19 iulie 1932

Radu Irimescu	— subsecretar de stat al aerului, de pe lângă Ministerul Apărării Naționale

Guvernul condus de Alexandru Vaida-Voevod

(11 august—19 octombrie 1932)

Alexandru Vaida-Voevod	— președintele Consiliului de Miniștri și ministrul afacerilor străine
Gheorghe Gh. Mironescu	— ministru de finanțe
Mihai Popovici	— ministru de justiție
Ion Mihalache	— ministru de interne
Virgil Madgearu	— ministrul industriei și comerțului
Voicu Nițescu	— ministrul agriculturii și domeniilor
Eduard Mirto	— ministrul lucrărilor publice și comunicațiilor
Dumitru R. Ioanițescu	— ministrul muncii, sănătății și ocrotirilor sociale
Dimitrie Gusti	— ministrul instrucțiunii, cultelor și artelor
G-ral Nicolae Samsonovici	— ministrul apărării naționale
Emil Hațieganu	— ministru de stat
Viorel V. Tillea	— subsecretar de stat la Președinția Consiliului de Miniștri, pentru presă și informații
Rudolf Brandsch	— subsecretar de stat la Președinția Consiliului de Miniștri, pentru minoritățile naționale
Grigore Gafencu	— subsecretar de stat la Ministerul Afacerilor Străine
Gheorghe Crișan	— subsecretar de stat la Ministerul de Finanțe
Armand Călinescu	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Ioan Pop	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Mihail Ghelmegeanu	— subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii și Domeniilor
Mihail Șerban	— subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii și Domeniilor
Ioan Coltor	— subsecretar de Stat la Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale
Radu Irimescu	— subsecretar de stat al aerului de pe lângă Ministerul Apărării Naționale

12 august 1932

Petre Andrei	— subsecretar de stat la Ministerul Instrucțiunii, Cultelor și Artelor

Guvernul condus de Iuliu Maniu

(20 octombrie 1932—13 ianuarie 1933)

Iuliu Maniu	— președintele Consiliului de Miniștri
Gheorghe Gh. Mironescu	— vicepreședintele Consiliului de Miniștri (fără portofoliu)
Nicolae Titulescu	— ministrul afacerilor străine
Mihai Popovici	— ministrul justiției
Ion Mihalache	— ministru de interne
Virgil Madgearu	— ministrul finanțelor

Voicu Niţescu	— ministrul agriculturii şi domeniilor
Eduard Mirto	— ministrul lucrărilor publice şi comunicaţiilor
Ion Lugoşianu	— ministrul industriei şi comerţului
Dumitru R. Ioaniţescu	— ministrul muncii, sănătăţii şi ocrotirilor sociale
Dimitrie Gusti	— ministrul instrucţiunii, cultelor şi artelor
G-ral Nicolae Samsonovici	— ministrul apărării naţionale
Teofil Sauciuc-Săveanu	— ministru de stat
Pantelimon Halippa	— ministru de stat
Gheorghe Crişan	— ministru de stat

21 octombrie 1932

Armand Călinescu	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Ioan Pop	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Mihail Ghelmegeanu	— subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor
Petre Andrei	— subsecretar de stat la Ministerul Instrucţiunii, Cultelor şi Artelor
Radu Irimescu	— subsecretar de stat al aerului pe lângă departamentul apărării naţionale
Savel Rădulescu	— subsecretar de stat pe lângă departamentul afacerilor străine
Anton Crihan	— subsecretar de stat la agricultură şi domenii

Guvernul condus de Alexandru Vaida-Voevod

(14 ianuarie—13 noiembrie 1933)

Alexandru Vaida-Voevod	— preşedintele Consiliului de Miniştri
Gheorghe Gh. Mironescu	— vicepreşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru de interne
Nicolae Titulescu	— ministrul afacerilor străine
Mihai Popovici	— ministrul justiţiei
Virgil Madgearu	— ministru de finanţe
Voicu Niţescu	— ministrul agriculturii şi domeniilor
Eduard Mirto	— ministrul lucrărilor publice şi comunicaţiilor
Ion Lugoşianu	— ministrul industriei şi comerţului
Dumitru R. Ioaniţescu	— ministrul muncii, sănătăţii şi ocrotirilor sociale
Dimitrie Gusti	— ministrul instrucţiunii, cultelor şi artelor
G-ral Nicolae Samsonovici	— ministrul apărării naţionale şi ministru al industriei şi comerţului
Emil Haţieganu	— ministru de stat
Teofil Sauciuc-Săveanu	— ministru de stat
Pantelimon Halippa	— ministru de stat
Viorel V. Tillea	— subsecretar de stat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri
Armand Călinescu	— subsecretar de stat la interne
Ioan Pop	— subsecretar de stat la interne
Mihail Ghelmegeanu	— subsecretar de stat la agricultură şi domenii
Anton Crihan	— subsecretar de stat la agricultură şi domenii
Mihail Şerban	— subsecretar de stat al minorităţilor

Petre Andrei	— subsecretar de stat la instrucțiune, culte și arte
Radu Irimescu	— subsecretar de stat al aerului de pe lângă departamentul apărării naționale
Savel Rădulescu	— subsecretar de stat al afacerilor străine

14 iunie 1933

Alexandru Vaida-Voevod	— președintele Consiliului de Miniștri, este numit și ministru al industriei și comerțului, în locul lui I. Lugoșianu, numit ministru plenipotențiar la Roma
Mihail Ghelmegeanu	— subsecretar de stat la domenii, este trecut la finanțe
Grigore Gafencu	— este numit subsecretar de stat pe lângă Ministerul Industriei și Comerțului

Guvernul condus de Ion G. Duca

(14 noiembrie 1933—29 decembrie 1933)

Ion G. Duca	— președintele Consiliului de Miniștri
Dr. Constantin Angelescu	— ministru secretar de stat la Departamentul Instrucțiunii, Cultelor și Artelor
Victor Antonescu	— ministru secretar de stat la Departamentul Justiției
Nicolae Titulescu	— ministru secretar de stat la Departamentul Afacerilor Străine
Ion Inculeț	— ministru secretar de stat la Departamentul Internelor
Ion Nistor	— ministru de stat
Alexandru Lapedatu	— ministru de stat
Constantin D. Dimitriu	— ministru secretar de stat la Departamentul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale
G-ral de corp de armată Paul Angelescu	— ministru de stat
Gheorghe Tătărescu	— ministru secretar de stat la Departamentul Industriei și Comerțului
Richard Franasovici	— ministru secretar de stat la Departamentul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor
Gheorghe Cipăianu	— ministru secretar de stat la Departamentul Agriculturii și Domeniilor
Constantin I. C. Brătianu	— ministru secretar de stat la Departamentul Finanțelor
G-ral de divizie Nicolae Uică	— ministru secretar de stat la Departamentul Apărării Naționale

Guvernul condus de dr. Constantin Angelescu

(30 decembrie 1933—3 ianuarie 1934)

Dr. Constantin Angelescu	— ministru secretar de stat la Departamentul Instrucțiunii, al Cultelor și Artelor este numit președinte al Consiliului de Miniștri (ceilalți miniștri și-au păstrat posturile)

Guvernul condus de Gheorghe Tătărescu*

(3 ianuarie 1934—17 noiembrie 1937)

Gheorghe Tătărescu	— președintele Consiliului de Miniștri; ministru secretar de stat la Departamentul Industriei și Comerțului (până la 29 ianuarie 1934)
Dr. Constantin Angelescu	— ministru secretar de stat la Departamentul Instrucțiunii, Cultelor și Artelor
Victor Antonescu	— ministru secretar de stat la Departamentul Justiției (până la 31 ianuarie 1935)
Ion Inculeț	— ministru secretar de stat la Departamentul Internelor (până la 29 august 1936)
Ion Nistor	— ministru de stat (până la 27 iulie 1934)
Alexandru Lapedatu	— ministru de stat (până la 16 noiembrie 1936)· ministrul cultelor și artelor.
Constantin D. Dimitriu	— ministru secretar de stat la Departamentul Sănătății și Ocrotirilor Sociale (până la 25 februarie 1934)
G-ral corp de armată adjutant Paul Angelescu	— ministru de stat (până la 27 iulie 1934)
Richard Franasovici	— ministru secretar de stat la Departamentul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor
Gheorghe Cipăianu	— ministru secretar de stat la Departamentul Agriculturii și Domeniilor
G-ral de divizie Nicolae Uică	— ministru de stat la Departamentul Apărării Naționale (până la 30 mai 1934)
Victor Slăvescu	— ministru secretar de stat la Departamentul Finanțelor (până la 31 ianuarie 1935)
Nicolae Titulescu	— ministru secretar de stat la Departamentul Afacerilor Străine (de la 11 ianuarie 1934 până la 29 august 1936).
	30 ianuarie 1934
Vasile P. Sassu	— ministrul industriei și comerțului (până la 25 februarie 1934)
	26 februarie 1934
Constantin Xeni	— ministru secretar de stat (până la 1 octombrie 1934)
Ing. N. Teodorescu	— ministrul industriei și comerțului (până la 1 octombrie 1934)
Dr. Ion Costinescu	— ministrul muncii, sănătății și ocrotirilor sociale
	31 mai 1934
Gheorghe Tătărescu	— ministrul apărării naționale (până la 26 iulie 1934)

* Nu am inclus subsecretarii de stat.

9 iunie 1934

Ion Nistor — ministrul muncii

27 iulie 1934

Gen. corp de armată Paul Angelescu — ministrul apărării naţionale (până la 30 august 1937)
Gheorghe Tătărescu — ministrul armamentului

2 octombrie 1934

Valer Pop — ministru secretar de stat (până la 1 februarie 1935)
Victor Iamandi — ministru secretar de stat (până la 29 august 1936)

5 octombrie 1934

Ion Manolescu-Strunga — ministrul industriei şi comerţului (până la 1 august 1935)

1 februarie 1935

Victor Antonescu — ministru de finanţe (până la 29 august 1936)
Valer Pop — ministru de justiţie (până la 29 august 1936)

4 august 1935

Dr. Ion Costinescu — ministrul industriei şi comerţului (până la 29 august 1936)

29 august 1936

Ion Inculeţ — vicepreşedintele Consiliului de Miniştri
Mihail Negură — ministru secretar de stat
Dumitru Iuca — ministru de interne (până la 22 februarie 1937)
Victor Antonescu — ministru de externe
Mircea Cancicov — ministru de finanţe
Mircea Djuvara — ministru de justiţie (până la 22 februarie 1937)
Valer Pop — ministrul industriei şi comerţului

4 septembrie 1936

Gen. divizie adj. Constantin Ilasievici — ministrul apărării naţionale

13 noiembrie 1936

Ing. N. Gh. Caramfil — ministrul aerului şi marinei (până la 31 decembrie 1936)

7 ianuarie 1937

Ing. Radu Irimescu — ministrul aerului şi marinei

D. Iuca	— ministru secretar de stat (până la 7 aprilie 1937)
Mircea Djuvara	— ministru secretar de stat (până la 7 aprilie 1937)
Gheorghe Tătărescu	— ministru de interne
Vasile P. Sasu	— ministru de justiție

Guvernul condus de Gheorghe Tătărescu

(17 noiembrie 1937—28 decembrie 1937)

Gheorghe Tătărescu	— președintele Consiliului de Miniștri
Dr. Constantin Angelescu	— ministru la Departamentul Educațiunii Naționale
Ion Inculeț	— ministru la Departamentul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor
Victor Antonescu	— ministru la Departamentul Afacerilor Străine
Ion Nistor	— ministrul muncii
Vasile P. Sassu	— ministru la Departamentul Justiției
Richard Franasovici	— ministru la Departamentul Internelor
Gheorghe Ionescu-Șișești	— ministru la Departamentul Agriculturii și Domeniilor
Valer Pop	— ministru secretar de stat
Ion Costinescu	— ministru la Departamentul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale
Victor Iamandi	— ministru la Departamenul Cultelor și Artelor
Ion Manolescu-Strunga	— ministru secretar de stat
Mircea Cancicov	— ministru la Departamentul Finanțelor
Mihail Negură	— ministrul cooperației, cu atribuțiile acordate prin decretul nr. 2 008 din 31 august 1936
Radu Irimescu	— ministru la Departamentul Aerului și Marinei
G-ral de divizie adjutant Constantin Ilasievici	— ministru la Departamentul Apărării Naționale
Ion Bujoiu	— ministru la Departamentul Industriei și Comerțului

Guvernul condus de Octavian Goga

(28 decembrie 1937—9 februarie 1938)

Octavian Goga	— președintele Consiliului de Miniștri
Alexandru C. Cuza	— ministru secretar de stat
Ion Petrovici	— ministru la Departamentul Educațiunii Naționale

Ioan Lupaş	— ministru la Departamentul Cultelor şi Artelor
Virgil Potârcă	— ministru la Departamentul Lucrărilor Publice şi al Comunicaţiilor, şi ad-interim la Agricultură şi Domenii
Armand Călinescu	— ministru la Departamentul Internelor
Radu Irimescu	— ministru la Departamentul Aerului şi Marinei
Vasile Rădulescu-Mehedinţi	— ministru la Departamentul Justiţiei
Stan Ghiţescu	— ministrul cooperaţiei
G-ral de divizie Ion Antonescu	— ministru la Departamentul Apărării Naţionale
Istrate Micescu	— ministru la Departamentul Afacerilor Străine
Eugen Savu	— ministru la Departamentul Finanţelor
Dr. Constantin Banu	— ministru la Departamentul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale
Gheorghe A. Cuza	— ministrul muncii
Ion Gigurtu	— ministru la Departamentul Industriei şi Comerţului

Guvernul condus de Miron Cristea

(10 februarie—29 martie 1938)

Miron Cristea	— preşedintele Consiliului de Miniştri
Mareşal Al. Averescu	— ministru secretar de stat
G-ral Arthur Văitoianu	— ministru secretar de stat
Gheorghe Gh. Mironescu	— ministru secretar de stat
Alexandru Vaida-Voevod	— ministru secretar de stat
Nicolae Iorga	— ministru secretar de stat
Dr. Constantin Angelescu	— ministru secretar de stat
Gheorghe Tătărescu	— ministru secretar de stat, ministru de externe ad-interim
Armand Călinescu	— ministru de interne
Mircea Cancicov	— ministru de justiţie ad-interim, ministru de finanţe
Victor Iamandi	— ministrul cultelor şi artelor ad-interim, ministrul educaţiei naţionale
G-ral Ion Antonescu	— ministrul apărării naţionale, ministrul aerului şi al marinei ad-interim
Gheorghe Ionescu-Şişeşti	— ministrul agriculturii, domeniilor şi cooperaţiei
Constantin Argetoianu	— ministrul industriei şi comerţului
Dr. Constantin Angelescu	— ministrul lucrărilor publice şi comunicaţiilor
Ion Costinescu	— ministrul muncii, sănătăţii şi ocrotirilor sociale

Voicu Nițescu	— ministrul muncii
G-ral Paul Teodorescu	— subsecretar de stat la Ministerul Apărării Naționale

Guvernul condus de Miron Cristea

(30 martie 1938—31 ianuarie 1939)

Miron Cristea	— președintele Consiliului de Miniștri
Armand Călinescu	— ministru de interne, ministrul muncii, sănătății și ocrotirilor sociale ad-interim (până la 3 aprilie 1938), ministrul educației naționale (ad-interim: 20 iunie—4 decembrie 1938)
Nicolae Petrescu-Comnen	— ministru de externe (până la 20 decembrie 1938)
Grigore Gafencu	— ministru de externe (de la 21 decembrie 1938)
Mircea Cancicov	— ministru de finanțe
Victor Iamandi	— ministru de justiție
Episcop Nicolae Colan	— ministrul cultelor și artelor, ministrul educației naționale ad-interim
Petre Andrei	— ministrul educației naționale (de la 5 decembrie 1938)
G-ral Gheorghe Argeșanu	— ministrul apărării naționale (până la 13 octombrie 1938)
G-ral Nicolae Ciupercă	— ministrul apărării naționale (de la 14 octombrie 1938)
G-ral Iosif Iacobici	— ministrul înzestrării armatei (de la 14 octombrie 1938, când se înființează acest minister)
G-ral Paul Teodorescu	— ministrul aerului și marinei
Gheorghe Ionescu-Șișești	— ministrul agriculturii și domeniilor
Mitiță Constantinescu	— ministrul industriei și comerțului, de la 7 aprilie ministrul economiei naționale (ca urmare a restructurării și schimbării denumirii Ministerului Industriei și Comerțului)
Mihail Ghelmegeanu	— ministrul lucrărilor publice și comunicațiilor
G-ral Nicolae Marinescu	— ministrul muncii, sănătății și ocrotirilor sociale (de la 4 aprilie 1938); de la 1 octombrie 1938 — ministrul sănătății și ocrotirilor sociale (ca urmare a restructurării Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale)
Mihail Ralea	— ministrul muncii
Mihai Măgureanu	— subsecretar de stat la Președinția Consiliului de Miniștri
Eugen Titeanu	— subsecretar de stat al propagandei pe lângă Ministerul de Interne (de la 14 iulie 1938)
Dumitru V. Țoni	— subsecretar de stat la Ministerul Educației Naționale

G-ral Alexandru Glatz	— subsecretar de stat la Ministerul Apărării Naţionale
Preot Nae Popescu	— subsecretar de stat la Ministerul Cultelor şi Artelor

Guvernul condus de Miron Cristea

(1 februarie—6 martie 1939)

Miron Cristea	— preşedintele Consiliului de Miniştri
Armand Călinescu	— vicepreşedintele Consiliului de Miniştri; ministru de interne, ministrul apărării naţionale ad-interim
Grigore Gafencu	— ministru de externe
Mitiţă Constantinescu	— ministru de finanţe
Victor Iamandi	— ministru de justiţie
Nicolae Zigre	— ministrul cultelor şi artelor
Petre Andrei	— ministrul educaţiei naţionale
Victor Slăvescu	— ministrul înzestrării armatei
G-ral Paul Teodorescu	— ministrul aerului şi marinei
Nicolae D. Cornăţeanu	— ministrul agriculturii şi domeniilor
Ion Bujoiu	— ministrul economiei naţionale
Mihail Ghelmegeanu	— ministrul lucrărilor publice şi comunicaţiilor
Mihail Ralea	— ministrul muncii
G-ral Nicolae Marinescu	— ministrul sănătăţii şi asistenţei sociale
Silviu Dragomir	— ministru pentru minorităţi
Traian Pop	— ministrul inventarului avuţiilor publice
Mihai Măgureanu	— subsecretar de stat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri
Eugen Titeanu	— subsecretar de stat al propagandei pe lângă Ministerul de Interne
G-ral Gabriel Marinescu	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Coriolan Băran	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Dumitru V. Ţoni	— subsecretar de stat la Ministerul Educaţiei Naţionale
Preot Nae Popescu	— subsecretar de stat la Ministerul Cultelor şi Artelor
Ion Marin Sadoveanu	— subsecretar de stat la Ministerul Cultelor şi Artelor
G-ral Gheorghe Mihail	— subsecretar de stat la Ministerul Apărării Naţionale
Mihail Şerban	— subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor
Victor Jinga	— subsecretar de stat la Ministerul Economiei Naţionale

Guvernul condus de Armand Călinescu

(7 martie—21 septembrie 1939)

Armand Călinescu	— președintele Consiliului de Miniștri, ministru de interne și ministrul apărării naționale ad-interim
Grigore Gafencu	— ministru de externe
Mitiță Constantinescu	— ministru de finanțe
Victor Iamandi	— ministru de justiție
Nicolae Zigre	— ministrul cultelor și artelor
Petre Andrei	— ministrul educației naționale
Victor Slăvescu	— ministrul înzestrării armatei
G-ral Paul Teodorescu	— ministrul aerului și marinei
Nicolae D. Cornățeanu	— ministrul agriculturii și domeniilor
Ion Bujoiu	— ministrul economiei naționale
Mihail Ghelmegeanu	— ministrul lucrărilor publice și comunicațiilor
Mihail Ralea	— ministrul muncii
G-ral Nicolae Marinescu	— ministrul sănătății și asistenței sociale
Silviu Dragomir	— ministru pentru minorități
Traian Pop	— ministrul inventarului avuțiilor publice
Mihai Măgureanu	— subsecretar de stat la Președinția Consiliului de Miniștri
Eugen Titeanu	— subsecretar de stat pentru presă și informații
G-ral Gabriel Marinescu	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Coriolan Băran	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Dumitru V. Țoni	— subsecretar de stat la Ministerul Educației Naționale
Ion Marin Sadoveanu	— subsecretar de stat la Ministerul Cultelor și Artelor
G-ral Gheorghe Mihail	— subsecretar de stat la Ministerul Apărării Naționale
Mihail Șerban	— subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii și Domeniilor
Victor Jinga	— subsecretar de stat la Ministerul Economiei Naționale

Guvernul condus de general Gheorghe Argeșanu

(21—27 septembrie 1939)

Gheorghe Argeșanu	— președintele Consiliului de Miniștri
Gabriel Marinescu	— ministru de interne
Grigore Gafencu	— ministru de externe
Mitiță Constantinescu	— ministru de finanțe
Victor Iamandi	— ministru de justiție
Nicolae Zigre	— ministrul cultelor și artelor
Petre Andrei	— ministrul educației naționale
G-ral Ioan Ilcuș	— ministrul apărării naționale
Victor Slăvescu	— ministrul înzestrării armatei
G-ral Paul Teodorescu	— ministrul aerului și marinei

Nicolae D. Cornăţeanu	— ministrul agriculturii şi domeniilor
Ion Bujoiu	— ministrul economiei naţionale
Mihail Ghelmegeanu	— ministrul lucrărilor publice şi comunicaţiilor
Mihail Ralea	— ministrul muncii
G-ral Nicolae Marinescu	— ministrul sănătăţii şi asistenţei sociale
Silviu Dragomir	— ministru pentru minorităţi
Traian Pop	— ministrul inventarului avuţiilor publice
Mihai Măgureanu	— subsecretar de stat pentru presă şi informaţii
Coriolan Băran	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Dumitru V. Ţoni	— subsecretar de stat la Ministerul Educaţiei Naţionale
Ion Marin Sadoveanu	— subsecretar de stat la Ministerul Cultelor şi Artelor
G-ral Gheorghe Mihail	— subsecretar de stat la Ministerul Apărării Naţionale
Mihail Şerban	— subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor
Victor Jinga	— subsecretar de stat la Ministerul Economiei Naţionale

Guvernul condus de Constantin Argetoianu

(28 septembrie—23 noiembrie 1939)

Constantin Argetoianu	— preşedintele Consiliului de Miniştri
Nicolae Ottescu	— ministru de interne
G-ral Gabriel Marinescu	— ministrul ordinei publice
Grigore Gafencu	— ministru de externe
Mitiţă Constantinescu	— ministru de finanţe
Victor Iamandi	— ministru de justiţie
Nicolae Zigre	— ministrul cultelor şi artelor
Petre Andrei	— ministrul educaţiei naţionale
G-ral Ioan Ilcuş	— ministrul apărării naţionale
Victor Slăvescu	— ministrul înzestrării armatei
G-ral Paul Teodorescu	— ministrul aerului şi marinei
Nicolae D. Cornăţeanu	— ministrul agriculturii şi domeniilor
Ion Bujoiu	— ministrul economiei naţionale
Mihail Ghelmegeanu	— ministrul lucrărilor publice şi comunicaţiilor
Mihail Ralea	— ministrul muncii
G-ral Nicolae Marinescu	— ministrul sănătăţii şi asistenţei sociale
Silviu Dragomir	— ministru pentru minorităţi
Traian Pop	— ministrul inventarului avuţiilor publice
Alexandru Radian	— ministrul propagandei naţionale
Constantin C. Giurescu	— ministru pentru Frontul Renaşterii Naţionale
Mihai Măgureanu	— subsecretar de stat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri

August Filip	— subsecretar de stat la Președinția Consiliului de Miniștri
Coriolan Băran	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Dumitru V. Țoni	— subsecretar de stat la Ministerul Educației Naționale
Ion Marin Sadoveanu	— subsecretar de stat la Ministerul Cultelor și Artelor
G-ral Gheorghe Mihail	— subsecretar de stat la Ministerul Apărării Naționale
Mihail Șerban	— subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii și Domeniilor
Victor Jinga	— subsecretar de stat la Ministerul Economiei Naționale

Guvernul condus de Gheorghe Tătărescu

(24 noiembrie 1939—10 mai 1940)

Gheorghe Tătărescu	— președintele Consiliului de Miniștri și ministru de interne ad-interim (până la 29 noiembrie 1939)
Mihail Ghelmegeanu	— ministru de interne (de la 30 noiembrie 1939)
Grigore Gafencu	— ministru de externe; ministrul propagandei naționale ad-interim (până la 29 noiembrie 1939)
Mitiță Constantinescu	— ministru de finanțe
Istrate Micescu	— ministru de justiție (până la 29 noiembrie 1939)
Aurelian Bentoiu	— ministru de justiție (de la 29 noiembrie 1939)
Ion Nistor	— ministrul cultelor și artelor
Petre Andrei	— ministrul educației naționale
G-ral Ioan Ilcuș	— ministrul apărării naționale
Victor Slăvescu	— ministrul înzestrării armatei
G-ral Paul Teodorescu	— ministrul aerului și marinei
Gheorghe Ionescu-Sișești	— ministrul agriculturii și domeniilor
Constantin Angelescu	— ministrul economiei naționale
Ion Gigurtu	— ministrul lucrărilor publice și comunicațiilor
Mihail Ralea	— ministrul muncii
Dr. Nicolae Hortolomei	— ministrul sănătății și ocrotirii sociale
Silviu Dragomir	— ministru pentru minorități
Traian Pop	— ministrul inventarului avuțiilor publice
Alexandru Radian	— ministrul propagandei naționale (de la 30 noiembrie 1939)
Constantin C. Giurescu	— ministru pentru Frontul Renașterii Naționale
Radu Portocală	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne (până la 4 decembrie); subsecretar de stat la Președinția Consiliului de Miniștri (de la 5 decembrie 1939)

Petre Țopa	— subsecretar de stat la Președinția Consiliului de Miniștri
Nicolae Sibiceanu	— subsecretar de stat la Președinția Consiliului de Miniștri
Horia Grigorescu	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne (de la 5 decembrie 1939)
Gheorghe G. Vântu	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Dumitru V. Țoni	— subsecretar de stat la Ministerul Educației Naționale
Mihail Șerban	— subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii și Domeniilor
Titus Popovici	— subsecretar de stat la Ministerul Economiei Naționale
Gheorghe Grigorovici	— subsecretar de stat la Ministerul Muncii

Guvernul condus de Gheorghe Tătărescu

(11 mai—3 iulie 1940)

Gheorghe Tătărescu	— președintele Consiliului de Miniștri
Mihail Ghelmegeanu	— ministru de interne
Grigore Gafencu	— ministru de externe
Mitiță Constantinescu	— ministru de finanțe
Ioan Christu	— ministrul comerțului exterior
Aurelian Bentoiu	— ministru de justiție
Ștefan Ciobanu	— ministrul cultelor și artelor
Petre Andrei	— ministrul educației naționale
G-ral Ioan Ilcuș	— ministrul apărării naționale; ministrul aerului și marinei ad-interim
Victor Slăvescu	— ministrul înzestrării armatei
Mircea Cancicov	— ministrul economiei naționale
Gheorghe Ionescu-Șișești	— ministrul agriculturii și domeniilor
Ion Gigurtu	— ministrul lucrărilor publice și comunicațiilor
Mihail Ralea	— ministrul muncii
Dr. Nicolae Hortolomei	— ministrul sănătății și ocrotirilor sociale
Silviu Dragomir	— ministru pentru minorități
Constantin C. Giurescu	— ministrul propagandei naționale
Traian Pop	— ministrul inventarului avuțiilor publice
Radu Portocală	— ministru secretar de stat la Președinția Consiliului de Miniștri
Mihail Șerban	— subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii și Domeniilor
Petre Țopa	— subsecretar de stat la Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale
Dumitru V. Țoni	— subsecretar de stat la Ministerul Educației Naționale
Gheorghe Grigorovici	— subsecretar de stat la Ministerul Muncii
Horia Grigorescu	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Gheorghe G. Vântu	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Nicolae Sibiceanu	— subsecretar de stat la Ministerul Cultelor și Artelor

Vasile Stoica	— subsecretar de stat la Ministerul Propagandei Naţionale
Alexandru G. Cretzeanu	— subsecretar de stat la Ministerul de Externe
G-ral Constantin Niculescu	— subsecretar de stat la Ministerul Apărării Naţionale
Amiral Nicolae Păiş	— subsecretar de stat la Ministerul Aerului şi Marinei
Comandor Achile Diculescu	— subsecretar de stat la Ministerul Aerului şi Marinei
Horia Sima	— subsecretar de stat la Ministerul Educaţiei Naţionale (de la 28 iunie 1940)
Ion Simionescu	— subsecretar de stat la Ministerul Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale (de la 28 iunie 1940)

Guvernul condus de Ion Gigurtu

(4 iulie—4 septembrie 1940)

Ion Gigurtu	— preşedintele Consiliului de Miniştri
G-ral Gheorghe Mihail	— vicepreşedintele Consiliului de Miniştri
G-ral David Popescu	— ministru de interne
Mihail Manoilescu	— ministru de externe
Gheorghe N. Leon	— ministrul economiei naţionale; ministru de finanţe ad-interim; ministrul agriculturii şi domeniilor ad-interim
Ioan V. Gruia	— ministru de justiţie
Horia Sima	— ministrul cultelor şi artelor (până la 7 iulie 1940)
Radu Budişteanu	— ministrul cultelor şi artelor (de la 8 iulie 1940)
Dumitru Caracostea	— ministrul educaţiei naţionale
G-ral Constantin Niculescu	— ministrul apărării naţionale
Mihail Priboianu	— ministrul înzestrării armatei
Contraamiral Nicolae Păiş	— ministrul aerului şi marinei
Ion Macovei	— ministrul lucrărilor publice şi comunicaţiilor
Stan Ghiţescu	— ministrul muncii
Victor Gomoiu	— ministrul sănătăţii şi ocrotirii sociale
Hans Otto Roth	— ministru pentru minorităţi
Vasile Noveanu	— ministrul inventarului avuţiei publice
Nichifor Crainic	— ministrul propagandei naţionale
Petre Logadi	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Ion D. Enescu	— subsecretar de stat la Ministerul de Finanţe
Augustin Bideanu	— subsecretar de stat la Ministerul de Finanţe
Napoleon Creţu	— subsecretar de stat la Ministerul Educaţiei Naţionale
Dumitru V. Ţoni	— subsecretar de stat la Ministerul Educaţiei Naţionale
G-ral Achile Diculescu	— subsecretar de stat la Ministerul Aerului şi Marinei

Dumitru Topciu	— subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor
Petre Nemoianu	— subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor
Gheorghe Strat	— subsecretar de stat la Ministerul Economiei Naţionale
Ion Simionescu	— subsecretar de stat la Ministerul Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale
Vasile Stoica	— subsecretar de stat la Ministerul Propagandei Naţionale

Guvernul constituit de Ion Antonescu la 14 septembrie 1940

G-ral Ion Antonescu	— conducătorul statului, preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministrul apărării naţionale
Horia Sima	— ministru secretar de stat, vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri
Gheorghe N. Leon	— ministru secretar de stat la Departamentul Economiei Naţionale
G-ral Constantin Petrovicescu	— ministru secretar de stat la Departamentul Afacerilor Interne
Traian Brăileanu	— ministru secretar de stat la Departamentul Educaţiei Naţionale, Cultelor şi Artelor
Mihai A. Antonescu	— ministru secretar de stat la Departamentul Justiţiei
Dumitru Caracostea	— ministru secretar de stat la Departamentul Educaţiei Naţionale
Nichifor Crainic	— ministru secretar de stat la Departamentul Propagandei Naţionale
Mihail Sturdza	— ministru plenipotenţiar, ministru secretar de stat la Departamentul Afacerilor Străine
George Cretzianu	— ministru secretar de stat la Departamentul Finanţelor
Pompiliu Nicolau	— ministru secretar de stat la Departamentul Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor
Vasile Iaşinschi	— ministru secretar de stat la Departamentul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirii Sociale
Nicolae Mareş	— ministru secretar de stat la Departamentul Agriculturii şi Domeniilor
Lt. colonel Nicolae Dragomir	— ministru secretar de stat al Coordonării şi Statului Major Economic
G-ral Gheorghe Dobre	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul Apărării Naţionale pentru Înzestrarea şi Administraţia Armatei
G-ral Constantin Pantazi	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul Apărării Naţionale pentru Armata de Uscat
Comandor Gheorghe Jienescu	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul Apărării Naţionale, pentru Aer şi Marină
Constantin Papanace	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul Finanţelor

Petre Nemoianu	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul Agriculturii, pentru Agricultură și Zootehnie
Corneliu Georgescu	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul Economiei Naționale, pentru Colonizare și Populația Evacuată
Victor Dimitriuc	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul Economiei Naționale, pentru Petrol și Exploatări Miniere
Alexandru Constant	— subsecretar de stat pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri, pentru Presă și Propagandă
Horia Cosmovici	— subsecretar de stat pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri, pentru Probleme Doctrinare
Ion Protopopescu	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul Finanțelor, pentru Inventarul Avuției Naționale
Alexandru Rioșianu	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul Internelor, pentru Poliție și Siguranță

Guvernul condus de Ion Antonescu

(27 ianuarie 1941 — 23 august 1944)

G-ral (din 21 august 1941 mareșal) Ion Antonescu	— conducătorul statului român, președintele Consiliului de Miniștri, ad-interim la Departamentul Afacerilor Străine
G-ral de corp de armată Iosif Iacobici	— ministru secretar de stat la Departamentul Apărării Naționale
G-ral de divizie Dumitru I. Popescu	— ministru secretar de stat la Departamentul Afacerilor Interne
Mihai Antonescu	— ministru secretar de stat
G-ral de divizie Radu Rosetti	— ministru secretar de stat la Departamentul Educației Naționale, Cultelor și Artelor
G-ral de brigadă Gheorghe Potopeanu	— ministru secretar de stat la Departamentul Economiei Naționale
G-ral de brigadă Nicolae Stoenescu	— ministru secretar de stat la Departamentul Finanțelor
G-ral de divizie Grigore Georgescu	— ministru secretar de stat la Departamentul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor
G-ral de corp de armată Ion Sichitiu	— ministru secretar de stat la Departamentul Agriculturii și Domeniilor
Gheorghe P. Docan	— ministru secretar de stat la Departamentul Justiției
Petre Tomescu	— ministru secretar de stat la Departamentul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale
Lt. col. Nicolae Dragomir	— ministru secretar de stat la Departamentul Coordonării și Statului Major Economic
Nichifor Crainic	— ministru secretar de stat însărcinat cu Propaganda

G-ral de divizie Gheorghe Dobre	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul Apărării Naționale, pentru Înzestrarea și Administrația Armatei
G-ral de divizie Constantin Pantazi	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul Apărării Naționale, pentru Armata de Uscat
Comandor aviator Gheorghe Jienescu	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul Apărării Naționale, pentru Aer
Comandor Gheorghe Koslinski	— subsecretar de stat la Departamentul Apărării Naționale, pentru Marină
Victor Dimitriuc	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul Economiei Naționale, pentru Petrol și Exploatări Miniere
Aurelian Pană	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul Agriculturii și Domeniilor
Eric Ottetelișanu	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul Educației Naționale, Cultelor și Artelor
G-ral Eugen Zwiedineck	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul Economiei Naționale, pentru Colonizare și Populația Evacuată
Mircea Vulcănescu	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul Finanțelor
G-ral de brigadă Constantin C. Voiculescu	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale
	14 februarie 1941
G-ral Ioan Șt. Popescu	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul Afacerilor Interne
	15 februarie 1941
Constantin C. Stoicescu	— ministru secretar de stat la Departamentul Justiției
	5 aprilie 1941
Toma P. Ghițulescu	— subsecretar de stat la Departamentul Economiei Naționale, pentru Aprovizionare
	29 aprilie 1941
G-ral Eugen Zwiedineck	— subsecretar de stat la Departamentul Economiei Naționale, pentru Românizare, Colonizare și Populația Evacuată (de la 3 mai 1941 acest departament trece pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri, sub numele de Subsecretariat de Stat al Românizării, Colonizării și Inventarului)
	27 mai 1941
Ion Marinescu	— ministru secretar de stat la Departamentul Economiei Naționale
Dimitrie D. Negel	— subsecretar de stat la Departamentul Economiei Naționale, pentru Aprovizionare
Mihai Antonescu	— ministru ad-interim la Departamentul Propagandei Naționale

22 iunie 1941

Mihai Antonescu	— vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri

30 iunie 1941

Mihai Antonescu	— ministru secretar de stat la Departamentul Afacerilor Străine

10 iulie 1941

Constantin Buşilă	— ministrul secretar de stat la Departamentul Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor
Constantin Dănulescu	— subsecretar de stat la Departamentul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale

23 septembrie 1941

Mareşal Ion Antonescu	— ministru ad-interim la Departamentul Apărării Naţionale

20 noiembrie 1941

G-ral Constantin Constantin	— subsecretar de stat la Departamentul Apărării Naţionale, pentru Aprovizionarea Armatei

5 decembrie 1941

Ioan Petrovici	— ministru secretar de stat la Departamentul Culturii Naţionale şi Cultelor
Constantin Petrescu	— subsecretar de stat la Departamentul Culturii Naţionale şi Cultelor, pentru Culte şi Arte
Alexandru Marcu	— subsecretar de stat la Departamentul Propagandei Naţionale
Titus Dragoş	— subsecretar de stat la Departamentul Economiei Naţionale, pentru Românizare, Colonizare şi Inventar Public

5 ianuarie 1942

G-ral de divizie Constantin Z. Vasiliu	— subsecretar de stat la Departamentul Afacerilor Interne, inspector general al Jandarmeriei
Petre Strihan	— subsecretar de stat la Departamentul Afacerilor Interne, pentru Administraţie

23 ianuarie 1942

G-ral Constantin Pantazi	— ministru secretar de stat la Departamentul Apărării Naţionale

8 august 1942

Ion Marinescu	— ministru secretar de stat ad-interim la Departamentul Justiţiei (la 15 august 1942 devine titular)

15 august 1942

Ion N. Finţescu — ministru secretar de stat la Departamentul Economiei Naţionale

1 septembrie 1942

Stavri Ghiolu — subsecretar de stat la Departamentul Economiei Naţionale, pentru Industrie, Comerţ şi Mine

17 septembrie 1942

G-ral Gheorghe Dobre — ministru secretar de stat la Departamentul Înzestrării Armatei şi Producţiei de Război

26 septembrie 1942

Aurelian Pană — ministru secretar de stat la Departamentul Agriculturii şi Domeniilor

Alexandru Neagu — ministru secretar de stat la Departamentul Finanţelor

20 februarie 1943

G-ral Gheorghe Dobre — ministru secretar de stat la Departamentul Economiei Naţionale

G-ral de divizie Nicolae Şova — subsecretar de stat la Departamentul Apărării Naţionale, pentru Marină

5 iulie 1943

Ion D. Enescu — subsecretar de stat la Departamentul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale

Ion Marian — ministru secretar de stat la Departamentul Agriculturii şi Domeniilor

15 iulie 1943

G-ral Ion Arbore — subsecretar de stat la Departamentul Apărării Naţionale, pentru Aprovizionarea Armatei şi Populaţiei Civile

7 octombrie 1943

Constantin Al. Atta Constantinescu — ministru secretar de stat la Departamentul Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor

7 noiembrie 1943

Ovidiu Vlădescu — subsecretar de stat la Departamentul Economiei Naţionale, pentru Românizare, Colonizare şi Inventar Public

4 aprilie 1944

Gheron Netta — ministru secretar de stat la Departamentul Finanţelor

*25 aprilie 1944**

Petre Nemoianu — ministru secretar de stat la Departamentul Agriculturii şi Domeniilor

---

* Aceasta a fost ultima remaniere guvernamentală. Guvernul a fost înlăturat la 23 august 1944.

SUMAR

Cuvânt înainte 3

I. NOUL CADRU DE DEZVOLTARE A ROMÂNIEI DUPĂ MAREA UNIRE DIN 1918

1. **Declarația de unire a Basarabiei cu România (27 martie/aprilie 1918)** . 7
2. **Decretul-regal cu privire la hotărârea Sfatului Țării din Chișinău (9 aprilie 1918)** 8
3. **Declarația de unire a Bucovinei cu România (15/28 noiembrie 1918)** . . 8
4. **Decretul-regal cu privire la hotărârea Congresului general al Bucovinei din Cernăuți (18 decembrie 1918)** 10
5. **Rezoluția privind unirea Transilvaniei cu România (18 noiembrie/1 decembrie 1918)** 10
6. **Decretul-regal cu privire la hotărârea Adunării Naționale din Alba Iulia (11 decembrie 1918)** 11
7. **Legile pentru ratificarea Unirii (29 decembrie 1919)** 12
   a) Legea asupra ratificării unirii Transilvaniei cu România . 12
   b) Legea pentru ratificarea unirii Bucovinei cu România . . 13
   c) Legea pentru ratificarea unirii Basarabiei cu România 13
8. **Tratatele internaționale privind noul statut teritorial și politic al României (1919—1920)** 15
   a) Declarațiile lui Ion I. C. Brătianu privind situația României la Conferința de pace (decembrie 1919) 15
   b) Tratatul de pace cu Germania (Versailles, 28 iunie 1919) . . . 19
   Tratatul de pace cu Austria (Saint-Germain, 10 septembrie 1919) . . 23
   Tratatul de pace cu Bulgaria (Neuilly sur Seine, 27 noiembrie 1919) 25
   Tratatul de pace cu Ungaria (Trianon, 4 iunie 1920) 26
   Tratatul de la Paris (28 octombrie 1920) 28
9. **Decret-lege privind reforma electorală (14 noiembrie 1918)** . . 29
10. **Decret lege pentru expropriere (15 decembrie 1918)** 31
11. **Decret-lege pentru expropriere (16 decembrie 1918)** 33
12. **Decret-lege privind înființarea Universităților românești din Cluj și Cernăuți (12 septembrie 1919)** 37
13. **Mesajul regal rostit la deschiderea lucrărilor primului parlament al României Mari (21 noiembrie 1919)** 37
14. **Legea pentru retragerea din circulație a rublelor și a coroanelor (13 august 1920)** 39
15. **Legea pentru reforma agrară din 17 iulie 1921** 40
16. **Proclamația regelui Ferdinand cu prilejul încoronării sale la Alba Iulia (15 octombrie 1922)** 53
17. **Constituția din 23 martie 1923** 54

18. **Lege pentru învățământul primar al statului și învățământului normal-primar (26 iulie 1924)** 68
19. **Lege pentru unificarea administrativă (14 iunie 1925)** 73
20. **Legea electorală, din 27 martie 1926** 79
21. **Legea pentru înființarea Academiilor de Înalte Studii Agronomice (2 august 1929)** 81
22. **Lege relativă la organizarea armatei (13 mai 1930)** 84
23. **Legea pentru organizarea învățământului universitar (22 aprilie 1932)** . 81
24. **Coordonate geografice ale României, numărul și structura populației, nivelul științei de carte, potrivit statisticilor din anii 1919—1938** . . 93
a) Poziția geografică a României 93
b) Frontierele României (lungimea în kilometri) . . 93
c) Populația României în anii 1918—1937 94
d) Populația urbană și rurală a României, la 29 decembrie 1930 94
e) Populația României după naționalitate 94
f) Populația României după religie, la 29 decembrie 1930 . . 95
g) Știutori de carte și gradul de instrucție, la 29 decembrie 1930 96

II. EVOLUȚIA VIEȚII ECONOMICE ȘI SOCIALE

25. **Articolul „Reorganizarea economiei naționale. Mai multă metodă", publicat la 5/18 decembrie 1918** 97
26. **Documente privind evenimentele din 13/26 decembrie 1918** . . . 98
a) Comunicatul oficial 98
b) Manifestul „S-a tras cu mitraliera în muncitori" (13 decembrie 1918) 98
27. **Articolul „Economia națională a României Mari" publicat de Vintilă Brătianu în mai 1919** 99
28. **Lege pentru organizarea Ministerului Muncii și Ocrotirii Sociale din 30 martie 1920 (cu modificările din 12 iunie 1920)** 101
29. **Legea pentru reglementarea conflictelor colective de muncă (5 septembrie 1920)** 105
30. **Ultimatumul muncitorimii către guvern (11 octombrie 1920)** . . . 110
31. **Legea asupra sindicatelor profesionale (26 mai 1921)** 113
32. **Legea privitoare la comercializarea și controlul întreprinderilor economice ale statului (7 iunie 1924)** 117
33. **Legea minelor din 4 iulie 1924** 122
34. **Legea pentru reglementarea repaosului duminical și al sărbătorilor legale (18 iunie 1925)** 131
35. **Legea pentru înființarea și organizarea Camerelor de Muncă și Consiliului Superior al Muncii (14 aprilie 1927)** 134
36. **Legea pentru stabilizarea monetară (7 februarie 1929)** 140
37. **Legea pentru modificarea legii minelor din 4 iulie 1924 (28 martie 1929)** 141
38. **Legea pentru organizarea cooperației (28 martie 1929)** . 145
39. **Legea asupra contractelor de muncă (5 aprilie 1929)** 151
40. **Legea pentru construcția de locomotive și vagoane în țară (2 august 1929)** 159
41. **Documente privind evenimentele sângeroase de la Lupeni din 6 august 1929** 160
a) Comunicate oficiale 160
b) „Apelul pentru ajutorarea victimelor măcelului de la Lupeni", publicat în „Viața muncitoare" din 18 august 1929 160
42. **Legea pentru reglementarea circulației pământurilor dobândite prin legile de improprietărire (20 august 1929)** 161

43. **Legea pentru organizarea creditului funciar rural și a creditului agricol (20 august 1929)** 163
44. **Legea pentru organizarea Camerelor de agricultură (1 iulie 1930)** . . . 166
45. **Legea pentru valorificarea produselor agricole (8 aprilie 1931)** . . . 174
46. **Legea pentru suspendarea execuțiilor silite (18 decembrie 1931)** . . 180
47. **Legea pentru asanarea datoriilor agricole (19 aprilie 1932)** 181
48. **Acordul de cooperare tehnică-consultativă cu Societatea Națiunilor („Planul de la Geneva") (28 ianuarie 1933)** 187
49. **Documente privind grevele muncitorești din ianuarie-februarie 1933 și evenimentele sângeroase de la Atelierele C.F.R. „Griviția" din București** 188
a) Articolul „Grave tulburări la Ploiești", publicat în ziarul „Dimineața" din 3 februarie 1933 188
b) Extrase din „Dezbaterile Adunării Deputaților" privind introducerea stării de asediu la 3 februarie 1933 190
c) Relatarea lui Armand Călinescu, subsecretar de stat la Ministerul de Interne, asupra evenimentelor din 15—16 februarie 1933 204
d) Articol privind luptele muncitorilor ceferiști, publicat în „Scânteia" din 5—28 februarie 1933 205
e) Extrase din „Dezbaterile Adunării Deputaților" privind evenimentele sângeroase de la Atelierele „Griviția" (16 februarie 1933) 208
50. **Legea pentru unificarea asigurărilor sociale (8 aprilie 1933)** 228
51. **Legea pentru lichidarea datoriilor agricole și urbane (7 aprilie 1934)** . . 235
52. **Legea privitoare la organizarea și încurajarea agriculturii (19 martie 1937)** 240
53. **Decret-lege privind recunoașterea și funcționarea breslelor de lucrători, funcționari particulari și meseriași (12 octombrie 1938)** 245
54. **Decret-lege pentru desființarea breslelor de lucrători, funcționari și meseriași (20 noiembrie 1940)** 249
55. **Decret-lege privitor la militarizarea instituțiilor și întreprinderilor de stat și particulare (18 februarie 1941)** 250
56. **Decret-lege pentru mobilizarea agricolă (13 martie 1941)** 251

III. VIAȚA POLITICĂ INTERNĂ

57. **Actul de constituire a Ligii Poporului (3/16 aprilie 1918)** 253
58. **Procesul-verbal de constituire a Partidului Țărănesc (5/18 decembrie 1918)** 254
59. **Manifestul Partidului Conservator-Progresist (3/16 decembrie 1918)** . . 255
60. **Proiect de program al Partidului Socialist. Declarație de principii (9/22 decembrie 1918)** 258
61. **Programul Partidului Socialist (mai 1919)** 261
62. **Manifestul Partidului Național-Democrat (25 septembrie 1919)** 265
63. **Programul Partidului Conservator-Democrat (22 octombrie 1919)** . . . 267
64. **Circulară privind declararea zilei de 1 decembrie ca sărbătoare națională (7 noiembrie 1919)** 271
65. **Programul de muncă al Partidului Național Român (29 aprilie 1920)** . . 272
66. **Condițiile ultimative puse de Comintern delegației Partidului Socialist din România pentru afilierea la Internaționala a III-a (5 decembrie 1920)** 277
67. **Moțiunile, rezoluția și hotărârile Consiliului General al Partidului Socialist și ale Comisiei Generale Sindicale (30 ianuarie — 3 februarie 1921)** . . 278
68. **Documente privind Congresul din mai 1921 de făurire a Partidului Comunist din România** 282
a) Ordinea de zi a Congresului din mai 1921 282

b) Moțiune pentru afilierea cu rezerve la Internaționala a III-a propusă de fracțiunea socialist-unitară 283
c) Document privind rezultatul votului de afiliere a Partidului Socialist-Comunist din România la Internaționala a III-a Comunistă 287
d) Scrisoare de protest adresată Adunării Deputaților de către delegații secțiunilor la Congresul I al Partidului Comunist din România împotriva arestării lor (mai 1921) 288
e) Dezbaterile Adunării Deputaților din 17 mai 1921 în legătură cu arestarea deputaților comuniști 290
69. **Programul de acțiune al Federației Partidelor Socialiste din România (3 iulie 1921)** 301
70. **Proiectul de program al Partidului Țărănesc (noiembrie 1921)** 306
71. **Programul Partidului Național-Liberal (ianuarie 1922)** 307
72. **Manifestul Partidului Țărănesc către țară difuzat în preajma încoronării regelui Ferdinand la Alba Iulia (13 octombrie 1922)** 308
73. **Declarația Partidului Național și a Partidului Țărănesc cu prilejul adoptării noii Constituții a României (29 martie 1923)** 309
74. **Legea pentru persoanele juridice (5 februarie 1924)** 310
75. **Ordonanțele Corpului II Armată din 5 aprilie și 23 iulie 1924** 312
76. **Legea pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștei publice (19 decembrie 1924)** 312
77. **Legile votate de Adunarea Națională Constituantă privitoare la renunțarea principelui Carol la succesiunea tronului și instituirea Regenței (4 ianuarie 1926)** 316
a) Legea privitoare la renunțare 316
b) Legea privitoare la instituirea Regenței 316
78. **Manifest al Blocului Muncitoresc-Țărănesc (12 iunie 1926)** . . . 316
79. **Programul Partidului Național-Țărănesc (octombrie 1926)** 319
80. **Programul de acțiune al Partidului Social-Democrat din România (mai 1927)** 326
81. **Relatarea lui Corneliu Zelea Codreanu privind întemeierea Legiunii Arhanghelul Mihail (24 iunie 1927)** 333
82. **Programul Partidului Socialist al Muncitorilor din România (iulie 1928)** 334
83. **Manifestul „Crinului Alb" (septembrie 1928)** 339
84. **Legea pentru organizarea jandarmeriei rurale (24 martie 1929)** . . 341
85. **Decret-lege pentru reduceri de pedepse și grațieri (13 mai 1929)** 344
86. **Decret-lege pentru amnistierea infracțiunilor politice (13 mai 1929)** . 345
87. **Lege pentru organizarea poliției generale a statului (21 iulie 1929)** . . . 346
88. **Lege pentru organizarea penitenciarelor și a institutelor de prevențiune (30 iulie 1929)** 352
89. **Lege pentru organizarea ministerelor (2 august 1929)** 360
90. **Legea pentru organizarea administrației locale (3 august 1929)** 370
91. **Scrisoarea lui Constantin Stere către Iuliu Maniu, prin care și-a anunțat demisia din Partidul Național-Țărănesc (4 aprilie 1930)** 377
92. **Programul Partidului Național-Liberal (mai 1930)** 378
93. **Documente privind restaurația din 8 iunie 1930** 381
a) Declarațiile lui I. G. Duca în ședința Comitetului Executiv al P.N.L. din 7 iunie 1930 381
b) Lege pentru abrogarea art. 6 și 7 din legea privitoare la actele civile ale membrilor familiei domnitoare (8 iunie 1930) 382
c) Lege relativă la moștenitorul tronului României (8 iunie 1930) . . . 382

d) Legea adoptată de Reprezentanța Națională la 8 iunie 1930, prin care principele Carol este proclamat succesor la tronul României 382
e) Poziția Partidului Social-Democrat față de actul restaurației (15 iunie 1930) 383
94. **Document conținând lămuririle ministrului instrucțiunii publice și cultelor cu privire la reclamația Partidului Maghiar din România adresată Secretariatului Societății Națiunilor la 2 septembrie 1930** 384
95. **Manifestul-program al Partidului Național-Agrar (iunie 1932)** 390
96. **Discursul-program rostit de Constantin Argetoianu, președintele Uniunii Agrare (6 noiembrie 1932)** 392
97. **Discursul-program rostit de Grigore Iulian cu prilejul întemeierii Partidului Țărănesc-Radical (20 noiembrie 1932)** 394
98. **Cuvântarea rostită de dr. Petru Groza, la 21 ianuarie 1933, cu prilejul întemeierii Frontului Plugarilor** 395
99. **Apelul Comitetului Național Antifascist din România (13 iulie 1933)** . . 397
100. **Cuvântarea rostită de Ion Mihalache la Congresul Tineretului Național-Țărănesc și al organizației din județul Muscel, la 10 septembrie 1933** . 398
101. **Programul de guvernare al Partidului Național-Liberal (3 decembrie 1933)** 399
102. **Jurnalul Consiliului de Miniștri din 9 decembrie 1933 privind dizolvarea Gărzii de Fier** 403
103. **Documente privind asasinarea lui I. G. Duca, președintele Consiliului de Miniștri, la 29 decembrie 1933** 405
a) Comunicatul guvernului 405
b) Manifestul guvernului către țară 406
c) Articolul „Țara și moartea lui I. G. Duca — o covârșitoare și unanimă durere" publicat în „Viitorul" din 1 ianuarie 1934 406
104. **Legea pentru apărarea ordinei în stat (7 aprilie 1934)** 407
105. **Legea pentru simplificarea serviciilor publice și pentru luarea unor măsuri economice sau financiare urgente (9 iulie 1934)** 411
106. **Programul Partidului Național-Țărănesc (februarie 1935)** 412
107. **Replica lui Nicolae Titulescu la discursul contelui Bethlen, președintele Partidului Maghiar din România (3 decembrie 1935)** 422
108. **Acordul de la Țebea (6 decembrie 1935)** 423
109. **Legea administrativă (27 martie 1936)** 425
110. **Manifest legionar lansat după asasinarea lui Mihail Stelescu (iulie 1936)** 431
111. **Materiale privind poziția Gărzii de Fier față de problemele societății românești (1937)** 432
a) Corneliu Zelea Codreanu despre credința legionară 432
b) Vasile Cotigă despre democrație 433
c) Ziarul „Sfarmă piatră" despre spiritul de jertfă 434
d) Traian Herseni despre Corneliu Zelea Codreanu 435
e) Manifest electoral al partidului Totul pentru Țară 436
f) Declarațiile lui Corneliu Zelea Codreanu privind politica externă a Gărzii de Fier 437
112. **Textul pactului de neagresiune electorală, din 25 noiembrie 1937, încheiat între Partidul Național-Țărănesc, Mișcarea Legionară și Partidul Național-Liberal (Gheorghe Brătianu)** 437
113. **Manifest electoral al Partidului Național-Creștin semnat de A. C. Cuza (9 decembrie 1937)** 438
114. **Decret-lege pentru introducerea stării de asediu (11 februarie 1938)** . . 439
115. **Constituția din 27 februarie 1938** 440
116. **Decret-lege pentru înființarea Consiliului de Coroană (30 martie 1938)** . . 449
117. **Decret-lege pentru apărarea ordinei în stat (14 aprilie 1938)** 450

118. **Sentința Tribunalului Militar al Corpului II Armată în procesul lui Corneliu Zelea Codreanu (27 mai 1938)** 453
119. **Decret-lege pentru reforma administrativă (13 august 1938)** . 454
120. **Documente privind uciderea lui Corneliu Zelea Codreanu** 464
a) Comunicatul Parchetului Militar al Corpului II Armată (30 noiembrie 1938) 464
b) Declarația maiorului Constantin Dinulescu făcută în 1940, în fața Comisiei de anchetă instituită de Înalta Curte de Casație 465
121. **Decret-lege pentru înființarea Frontului Renașterii Naționale (15 decembrie 1938)** 466
122. **Documente privind evenimentele din 1 mai 1939** 466
a) Relatare apărută în „Scânteia" din 1 iunie 1939 466
b) Discursul lui Armand Călinescu, președintele Consiliului de Miniștri 468
c) Moțiunea adoptată 470
123. **Decret-lege pentru reforma electorală (9 mai 1939)** 470
124. **Documente privind asasinarea lui Armand Călinescu, președintele Consiliului de Miniștri, la 21 septembrie 1939** 472
a) Comunicatul oficial 472
b) „După fapta de ieri" — articol publicat de Nicolae Iorga 473
125. **Decret-lege pentru transformarea Frontului Renașterii Naționale în Partidul Națiunii (22 iunie 1940)** 474
126. **Decret-lege pentru apărarea ordinei politice unice și totalitare a statului român (22 iunie 1940)** 474
127. **Decret-regal privind investirea generalului Ion Antonescu, președintele Consiliului de Miniștri, cu puteri depline pentru conducerea statului român (6 septembrie 1940)** 475
128. **Documente privind poziția Partidului Național-Liberal și a Partidului Național-Țărănesc față de instaurarea regimului Antonescu (8 și 14 septembrie 1940)** 476
a) Apelul lui C. I. C. Brătianu, publicat la 9 septembrie 1940 476
b) Comunicatul semnat de Iuliu Maniu, președintele Partidului Național-Țărănesc, publicat la 14 septembrie 1940 476
129. **Decret-regal prin care statul român a fost proclamat stat național-legionar (14 septembrie 1940)** 477
130. **Documente privind asasinatele legionare din 26—27 noiembrie 1940** . . 477
a) Comunicatul Președenției Consiliului de Miniștri în legătură cu asasinatele din 26—27 noiembrie 1940 477
b) Notă informativă asupra asasinatelor de la închisoarea Jilava din 26—27 noiembrie 1940 477
c) Comunicatul Președenției Consiliului de Miniștri în legătură cu asasinarea lui Nicolae Iorga și a lui Virgil Madgearu 482
d) Notele informative ale Parchetului General al Curții de Apel din București asupra asasinării lui Nicolae Iorga și Virgil Madgearu 487
— Notă informativă asupra împrejurărilor în care a fost săvârșită asasinarea lui Nicolae Iorga 485
— Notă informativă asupra împrejurărilor în care a fost asasinat Virgil Madgearu 483
131. **Document privind rebeliunea legionară din ianuarie 1941** 482
132. **Decret-lege pentru reprimarea faptelor ce pun în primejdie existența și interesele statului (6 februarie 1941)** 482

133. **Convenția de alianță defensivă între Regatul României și Republica Poloniei (3 martie 1921)** 490
134. **Convenția de alianță defensivă între Regatul României și Republica Cehoslovacă (22 aprilie 1921)** 491
135. **Convenția de alianță defensivă între Regatul României și Regatul Sârbo-Croato-Sloven (7 iunie 1921)** 492
136. **Conferința româno-sovietică de la Viena, din 24 martie — 2 aprilie 1924, Declarația finală a delegației române** 493
137. **Tratatele de la Locarno din 1925. Anexa A privind garantarea frontierelor dintre Germania, Belgia, Franța, Anglia și Italia. Pactul de garanție român (16 octombrie 1926)** 495
138. **Convenția de alianță polono-română reînnoită la 26 martie 1926** . 497
139. **Tratatul de prietenie dintre Franța și România (10 iunie 1926)** 498
140. **Tratatul dintre Italia și România (17 septembrie 1926)** 500
141. **Protocolul de la Moscova pentru punerea în vigoare cu anticipație a Pactului de la Paris (9 februarie 1929)** 501
142. **Discurs rostit de Nicolae Titulescu, în calitate de președinte, la deschiderea celei de-a 11-a sesiune ordinară a Adunării generale a Societății Națiunilor (10 septembrie 1930)** 503
143. **Pactul de reorganizare a Micii Înțelegeri (16 februarie 1933)** . . 504
144. **Convenția de definire a agresiunii (4 iulie 1933)** 506
145. **Articolul „Scopurile Ligii Antirevizioniste Române", publicat de „Universul" la 22 decembrie 1933** 508
146. **Documente privind stabilirea raporturilor diplomatice între România și Uniunea Sovietică (9 iunie 1934)** 510
a) Textul scrisorii lui Nicolae Titulescu adresată lui Maksim Litvinov 510
b) Scrisoarea de răspuns a lui Maksim Litvinov 510
c) Nota, cu text identic, schimbată între cei doi miniștri 510
147. **Pactul Înțelegerii Balcanice (9 februarie 1934)** 511
148. **Explicațiile date de Nicolae Titulescu cu privire la atitudinea sa de apărare a poporului etiopian în cadrul Societății Națiunilor în iulie 1936** . . 512
149. **Comunicat de presă cu privire la rezoluția Consiliului de Miniștri din 14 iulie 1936, prin care se aprobă politica externă promovată de Nicolae Titulescu** 514
150. **Protocolul semnat de Nicolae Titulescu și Maksim Litvinov privind pactul de asistență mutuală între România și U.R.S.S. (21 iulie 1936)** 515
151. **Memoriul adresat de Corneliu Zelea Codreanu regelui Carol al II-lea (5 noiembrie 1936)** 515
152. **Acordul de la Salonic semnat de Înțelegerea Balcanică și Bulgaria (31 iulie 1938)** 517
153. **Declarația comună a Micii Înțelegeri și Ungaria (23 august 1938)** . . . 518
154. **Mesajul oficial difuzat de postul de radio Praga în legătură cu poziția României față de Cehoslovacia (2 noiembrie 1938)** 519
155. **Articole din presă privitoare la ospitalitatea acordată de poporul român refugiaților din Cehoslovacia (22 martie 1939)** 519
156. **Tratat asupra promovării raporturilor economice între Regatul României și Reichul German (23 martie 1939)** 521
157. **Declarațiile lui Neville Chamberlain și Edouard Daladier prin care Marea Britanie și Franța acordă garanții Greciei și României împotriva oricărei agresiuni (13 aprilie 1939)** 523

a) Declarațiile lui Chamberlain în Comera Comunelor 523
b) Declarațiile lui Daladier făcute presei 523
158. **Protocolul adițional secret la Pactul de neagresiune semnat de Viaceslav Molotov și Ioachim von Ribbentrop la 23 august 1939** 524
159. **Comunicat privind neutralitatea României (6 septembrie 1939)** 524
160. **Articolul „Refugiați polonі în România" publicat de „Universul" la 20 septembrie 1939** 525
161. **Comunicatul Conferinței Înțelegerii Balcanice (2—4 februarie 1940)** . . . 527
162. **Directivele Internaționalei Comuniste pentru Partidul Comunist din România (8 mai 1940)** 527
163. **Nota lui Joachim von Ribbentrop către Viaceslav Molotov privitoare la problema Basarabiei (25 iunie 1940)** 528
164. **Notele ultimative ale guvernului sovietic din 26 și 27 iunie 1940 și răspunsurile guvernului român** 529
a) Nota ultimativă a guvernului sovietic, din 26 iunie 1940 529
b) Răspunsul guvernului român, din ziua de 27 iunie 1940 529
c) Nota ultimativă adresată de guvernul sovietic în noaptea de 27 iunie 1940 530
d) Răspunsul guvernului român, din ziua de 28 iunie 1940 530
165. **Declarațiile primului ministru, Ion Gigurtu, privind „noua orientare" a politicii externe a României (8 iulie 1940)** 531
166. **Scrisoarea lui Adolf Hitler către regele Carol al II-lea (17 iulie 1940)** . . 531
167. **Studiu întocmit de secția Operații a Marelui Stat Major asupra situației politico-militare a României (26 august 1940)** 534
168. **Textul dictatului de la Viena (30 august 1940)** 536
169. **Comunicat privind semnarea acordului dintre România și Bulgaria la Craiova (7 septembrie 1940)** 537
170. **Ordinul Statului Major al Führerului și Înaltului Comandament al Wehrmacht-ului, privind misiunea trupelor germane trimise în România (20 septembrie 1940)** 537
171. **Constituirea Asociației „Pro-Transilvania", articol publicat în „Timpul" la 8 octombrie 1940** 538
172. **Protocol privind aderarea României la Pactul Tripartit (23 noiembrie 1940)** 539
173. **Scrisoarea lui C. I. C. Brătianu adresată generalului Ion Antonescu (21 februarie 1941)** 539
174. **Sinteza Serviciului Special de Informații asupra atrocităților maghiare săvârșite în nordul Transilvaniei (mai 1941)** 541
175. **Decret prin care regele Mihai I a fost învestit cu demnitatea de mareșal al României (10 mai 1941)** 554

V. ROMÂNIA ÎN PERIOADA 22 IUNIE 1941—23 AUGUST 1944

176. **Ordinul de zi către armată semnat de generalul Ion Antonescu (22 iunie 1941)** 555
177. **Comunicat oficial privind eliberarea Basarabiei la 25 iulie 1941** 555
178. **Decret-lege privind înălțarea generalului Ion Antonescu la demnitatea de mareșal (21 august 1941)** 556
179. **Platforma-program a Comitetului Central al Partidului Comunist din România „Lupta poporului român pentru libertate și independență națională" (6 septembrie 1941)** 556
180. **Decret-lege asupra regimului muncii în timp de război (2 octombrie 1941)** 561
181. **Scrisoarea lui Iuliu Maniu adresată lui Ion Antonescu (8 noiembrie 1941)** 563

182. **Raport asupra inspecțiilor efectuate în comune din județul Brăila de către prefect, privind nevoile locuitorilor și starea lor de spirit (iulie—august 1942)** 565
183. **Scrisoarea lui C. I. C. Brătianu adresată lui Ion Antonescu (24 septembrie 1942)** 569
184. **Scrisoarea de răspuns a mareșalului Ion Antonescu adresată lui C. I. C. Brătianu (29 octombrie 1942)** 570
185. **Scrisoarea lui Ion Antonescu adresată generalului Ilie Șteflea (3 decembrie 1942)** 575
186. **Sinteza Serviciului Special de Informații privind activitatea cercurilor politice aflate în opoziție (31 martie 1943)** 577
187. **Document privind dizolvarea Internaționalei Comuniste și propunerea Partidului Comunist din România pentru încheierea Frontului patriotic antihitlerist (iunie 1943)** 583
188. **Notă, din 24 mai 1943, a Serviciului Special de Informații referitoare la comentariile făcute de Iuliu Maniu, președintele P.N.Ț., cu privire la înrăurirea desființării Internaționalei Comuniste** 585
189. **Decret-lege pentru pedepsirea pe timpul stării de război a unor infracțiuni (3 august 1943)** 587
190. **Scrisoarea lui C. I. C. Brătianu și Iuliu Maniu adresată mareșalului Ion Antonescu (21 martie 1944)** 589
191. **Telegrame privind desfășurarea convorbirilor de la Cairo (22 martie 1944)** 590
192. **Memoriul unor intelectuali adresat lui Ion Antonescu (aprilie 1944)** . . 591
193. **Condițiile de armistițiu propuse de U.R.S.S. guvernului României la 12 aprilie 1944** 593
194. **Manifestul Frontului Unic Muncitoresc (1 mai 1944)** 594
195. **Documente privind activitatea partidelor politice (7—9 iunie 1944)** . . . 596
a) Nota Serviciului Special de Informații cu privire la discuțiile și proiectele din tabăra opoziției democratice (7 iunie 1944) 596
b) Nota Serviciului Special de Informații în legătură cu atitudinea liderilor P.N.Ț. și P.N.L. privind făurirea Blocului Național-Democrat (9 iunie 1944) 598
c) Nota Serviciului Special de Informații cu privire la discuțiile purtate în vederea creării Blocului Național-Democrat (9 iunie 1944) 599
196. **Declarații și mărturii asupra acțiunilor diplomatice vizând ieșirea României din război și încheierea armistițiului cu Națiunile Unite (1943—1944)** 599
197. **Expunerea lui Gheorghe Tătărescu privind acțiunile întreprinse de el în anii 1943—1944** 607
198. **Declarația Blocului Național-Democrat (20 iunie 1944)** 610
199. **Relatarea lui Ion Antonescu despre ultima sa întrevedere cu Adolf Hitler la 4 august 1944** 611
200. **Relatarea lui George Magherescu privind ședința Consiliului de Miniștri din 23 august 1944** 614
201. **Declarațiile făcute de Iuliu Maniu în ședința Consiliului de Miniștri din 15 septembrie 1944 privind condițiile de armistițiu obținute de Ion Antonescu** 615
202. **Proclamația regelui Mihai către țară, din 23 august 1944** 617
203. **Declarația guvernului constituit la 23 august 1944** 618

VI. PSIHOLOGIA POPORULUI ROMÂN; CONCEPȚII ȘI REALIZĂRI MAI DEOSEBITE ÎN ȘTIINȚELE, ARTELE, ÎN CULTURA DIN ROMÂNIA ANILOR 1918—1944

A. **Specificul național; caracteristici psiho-morale ale poporului român** 619

204. **Constantin Rădulescu-Motru despre psihologia poporului român** . . . 619
205. **Simion Mehedinți:** Caracterizarea etnografică a unui popor prin munca și uneltele sale; discurs de recepție la Academia Română (1920) . 621
206. **George Călinescu despre specificul național** 622
207. **Lucian Blaga despre „spațiul mioritic" și specificitatea poporului român (1944)** 624
208. **Vasile Pârvan despre caracteristicile sufletești ale românilor** 625
209. **Eugen Lovinescu despre originalitate în literatura română, odată cu sincronia ce se realizează pe plan universal** 626
210. **Liviu Rebreanu despre țăran ca purtător al perenității poporului român** 628

B. **Concepții, direcții de dezvoltare în diferite științe și arte; personalități remarcabile** 630

211. **Simion Stoilov: dezvoltarea și metodele marilor teorii ale analizei matematice; prelegere inaugurală la Universitatea din Cernăuți, 1920** 630
212. **Horia Hulubei despre rolul științelor fizico-chimice pentru dezvoltarea industrială, pentru formarea spirituală a omului cult (1944)** 631
213. **Gheorghe Ionescu-Șișești: dezvoltarea studiilor despre sol în România; discurs de recepție la Academia Română (1937)** 633
214. **Vasile Pârvan despre valorile istorice; prelegere inaugurală la Universitatea din Cluj, 11 februarie 1920** 635
215. **Nicolae Iorga despre permanențele istoriei; comunicare la Congresul internațional de istorie de la Zürich, septembrie 1938** 636
216. **Dimitrie Gusti: cercetările sociologice monografice (1936)** 638
217. **Nicolae Titulescu: raportul între știință și politică în activitatea sa, necesitatea unei orientări limpezi în gândirea juridică (1937)** 639
218. **Mihail Sadoveanu despre poezia populară; discurs de recepție la Academia Română (9 iunie 1923)** 640
219. **George Enescu despre muzică; discurs de recepție la Academia Română (22 mai 1933)** 641
220. **Gheorghe Petrașcu: O privire asupra evoluției picturii românești; discurs de recepție la Academia Română (1937)** 642
221. **George Călinescu despre „Istoria literaturii române de la origini și până în prezent" (1941)** 643
222. **Vasile Pârvan despre „Getica" (1926)** 645
223. **Liviu Rebreanu despre romanul „Pădurea Spânzuraților"** 646
224. **George Călinescu despre:**
a) **Nicolae Iorga** 647
b) **Mihail Sadoveanu** 648
c) **Tudor Arghezi** 649
d) **Lucian Blaga** 650

C. **Concepții filosofice și politice, promovarea patriotismului, independenței și integrității teritoriale ale României** 652

225. **Mircea Florian despre raționalism și procesul inteligenței (1926)** . . . 652
226. **Nae Ionescu despre „dreapta" și „stânga" (1933)** 654
227. **Emil Cioran:** Adamismul românesc 656

228. **Mircea Eliade despre idealul tinerei generații** 657
229. **Mihai Ralea despre proliferarea iraționalismului și pesimismului (1942)** . 658
230. **Constantin I. Parhon despre factorii care favorizează misticismul (1938)** 660
231. **P. P. Negulescu despre teoria inegalității raselor, a popoarelor (1934)** . . 661
232. **George Enescu despre consecințele grave ale hitlerismului asupra culturii (1936)** 661
233. **Nicolae Titulescu: argumente fundamentale împotriva politicii Ungariei de revizuire a frontierelor (1934)** 662
234. **Zaharia Stancu,** articolul Ardealul **(1940)** 663
235. **George Sofronie despre semnificația juridico-istorică a Actului de la Alba Iulia (1 decembrie 1942)** 664
236. **George Călinescu,** articolul Frigmania și Bovenia **(1939)** 665
237. **Tudor Arghezi,** pamfletul Baroane **(1943)** 666

VI. ANEXE

238. **Tabel privind producția minieră între anii 1921—1938** 668
239. **Tabel cu indicii cantitativi ai producției agricole între anii 1921—1938** . 673
240. **Tabel cu suprafețe cultivate cu cereale între anii 1921—1938** . . 674
241. **Tabel cu suprafața României după culturi între anii 1921—1938** 675
242. **Tabel cu suprafețele cultivate cu plante industriale între anii 1921—1930** 676
243. **Tabel cu producția plantelor industriale între anii 1921—1933** 677
244. **Tabel cu producția plantelor alimentare între anii 1921—1938** 678
245. **Tabel cu importul, exportul și balanța comercială între anii 1921—1938** . 679
246. **Tabel cu exportul principalelor produse între anii 1921—1938** 680
247. **Tabel cu veniturile și cheltuielile bugetare pe anii 1922/1923—1933/1939** 683
248. **Date statistice privind situația economică a României în anul 1938** . . . 683
249. **Tabel privind locul principalelor ramuri în totalul industriei prelucrătoare în anul 1938** 684
250. **Tabel privind ponderea ramurilor economiei în produsul social și în venitul național din anul 1938** 684
251. **Tabel privind personalul și accidentele din industria extractivă între anii 1921—1938** 685
252. **Tabel privind mișcarea populației între anii 1920—1933** 687
253. **Regii României în perioada 1918—1944** 688
254. **Tabel cu președinții Adunării Deputaților și ai Senatului** 688
255. **Lista guvernelor României în perioada decembrie 1918—august 1944** . . 689

Coli de tipar: 45,75. Format: 16/70×100.
Bun de tipar: 07.10.1994. Nr. plan: 7542.
Ediția: 1995.

Tiparul executat sub comanda nr. 88/1993,
la Imprimeria de Vest R.A., Oradea,
str. Mareșal Ion Antonescu nr. 105
România

ISBN 973-30-2756-1

Lei 11000